almanahul literar '80

I 10975

IUL. 2005

: 10975

«Literatura este chemată să reliefeze convingător noua condiție umană din societatea noastră, idealurile, frămîntările și aspirațiile omului nou, universul său spiritual tot mai bogat, virtuțile și trăsăturile sale morale înaintate, să militeze pentru triumful noului, al idealurilor de dreptate și libertate socială ! Biciuind stările de lucruri negative și concepțiile înapoiate, literatura trebuie să dezvolte încrederea omului în forțele sale și în nobilele idealuri revoluționare, punînd în evidență superioritatea orînduirii socialiste.»

NICOLAE CEAUȘESCU

1990

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

DEC. 2014

Almanahul literar 1980

CUPRINS

IAN 2022

Nicolae Adam — 287 ; **Alphonse Allais** — 197 ; **George Alboiu** — 78, 274 ; **Grigore Alexandru** — 64 ; **Florenţa Albu** — 81 ; **Ion Antim** — 161 ; **George Bera Arădeanu** — 286 ; **Ion Popa Argeşanu** — 271 ; **Miguell Angel Asturias** — 65 ; **Manole Auneanu** — 154 ; **Suleiman Awwad** — 161 ; **Ovidia Babu** — 271 ; **Alexandru Baciu** — 99, 180 ; **Andrei Bantaş** — 135, 144, 239 ; **Horia Bădescu** — 176 ; **Teofil Bălaj** — 271 ; **Ion Bălan** — 106 ; **Dumitru Bălăeţ** — 80 ; **Ion Bănuţă** — 21 ; **Vasile Băran** — 160 ; **Marta Bărbulescu** — 272 ; **Mihai Bărbulescu** — 260 ; **Simion Bărbulescu** — 60, 74, 149 ; **Adrian Beldeanu** — 80 ; **Mihai Beniuc** — 283 ; **Valentin Borda** — 287 ; **Nicolae Breban** — 140 ; **Art Buchwald** — 198 ; **Petre Bucşa** — 152 ; **Mihai Burduja** — 115, 144 ; **Ion Caraion** — 71 ; **Virgil Carianopol** — 267 ; **Emilia Căldăraru** — 31 ; **Hristu Cândroveanu** — 138 ; **Radu Cârneci** — 6 ; **Laurenţiu Cârstean** — 102 : **Mariana Ceauşu** — 271 ; **Raymond Chandler** — 209 ; **George Chirilă** — 267 ; **Eugen Chirovici** — 103 ; **Dan Ciachir** — 112 ; **Valeriu Cimpoeş** — 199 ; **Eugenia Ciocu-lescu** — 110 ; **Vladimir Ciocov** — 117 ; **George Ciudan** — 32 ; **Doina Ciurea** — 235 ; **J.M.G.Le Clé-ziot** — 180 ; **Ion Cocora** — 152 ; **Jean Cocteau** — 110 ; **Ion Coja** — 138 ; **George Corbu** — 56, 88 · **Gheorghe Constantinescu** — 275 ; **Ion Costea** — 265 ; **Elisabeta Costin** — 159 ; **Florin Costinescu** — 30 ; **Doru Cosma** — 38 ; **Ovidiu Cotruş** — 74 ; **Ioana Crăciunescu** — 152 ; **Ion Horaţiu Crişan** — 15 ; **N. Crişan** — 133 ; **Ion Crînguleanu** — 93 ; **Valeriu Cristea** — 190 ; **Adi Cusin** — 139 ; **Pierre Daninos** — 215 ; **Mircea Deac** — 276 ; **Valentin Deşliu** — 32 ; **Romulus Dianu** — 177 ; **G. Di-misianu** — 176 ; **Mircea Dinescu** — 22 ; **Dumitru Dinulescu** — 160, 217 ; **Ion Diţoiu** — 64 ; **Cor-nelia Djigola** — 15, 100 ; **Şt. Aug. Doinaş** — 157 ; **Corina Dobrică** — 286 ; **Ion Drăgănoiu** — 153 ; **Anghel Dumbrăveanu** — 270 ; **Gheorghe Dumbrăveanu** — 277 ; **Dana Dumitriu** — 218 ; **Frederic Dürenmatt** — 225 ; **M. Eminescu** — 288 ; **Bartis Ferenc** — 288 ; **Flavius Florea** — 235 ; **N. Frânculescu** — 161 ; **Marcel Gafton** — 50 ; **Matei Gavril** — 93, 163 ; **Ovidiu Genaru** — 148 ; **Constantin Georgescu** — 42 ; **Meliné Poladian Ghenea** — 145 ; **Taşcu Gheorghiu** — 124 ; **Grişa Gherghei** 30 ; **Ludmila Ghiţescu** — 63 ; **Zeno Ghiţulescu** — 30 ; **Aureliu Goci** — 76 ; **F. W. Goethe** — 257; **Octavian Goga** — 289 ; **Valeriu Gorunescu** — 116 ; **Petre Got** — 159 ; **Stelian Gruia** — 138 ; **Grigore Hagiu** — 277 ; **Ernest Hemingway** — 99 ; **James Holding** — 129 ; **Aurel Holircă** — 288 ; **Ligia Holuţă** — 102 ; **Ion Horea** — 28 ; **Horváth István** — 288 ; **Valentin Hossu-Loghin** — 24 ; **Traian Iancu** — 29 ; **Dinu Ianculescu** — 266 ; **Florin Iaru** — 103 ; **Ion Th. Ilea** — 116 ; **Mhail Ilovici** — 53 ; **Gabriel Iuga** 283 ; **Nora Iuga** — 163 ; **Iurii Ivakin** — 269 ; **Pan Izverna** — 49 ; **Jerome K. Jerome** — 196 ; **Ismail Kodar** — 71 ; **George S. Kaufman** — 239 ; **Junji Kinoshita** — 235 ; **Martti Larni** — 194 ; **Traian Lăzărescu** — 288 ; **Ileana Liman** — 132, 171 ; **Mihaela Lomotescu** — 285 ; **Ion Lotreanu** — 61 ; **Iosif Lupulescu** — 80 ; **Al. Macedonski** — 88 ; **Toma George Maiorescu** — 256 ; **Nicolae Mangu** — 287 ; **Dan Manolescu** — 161, 287 ; **Ion Sofia Manolescu**— 139 ; **Emil Manu** — 72 ; 183 ; **N. Mareş** — 166 ; **Paul B. Marian** — 206, 215 ; **Felicia Marinca** — 159 ; **Angela Ma-rinescu** — 73 ; **Gheorghe Marinescu** — 286 ; **Virgil Mazilescu** — 192 ; **Teodor Mazilu** — 167 ; **Ileana Mălăncioiu** — 20 ; 36 ; **N. Grigore Mărăşanu** — 266 ; **Liviu Mărghitan** — 12 ; **Toma Michinici** — 273 ; **Mircea Micu** — 275, 280 ; **Şefan Mihăilescu** — 286 ; **Despina Mincu** — 62 ; **Marin Mincu** — 163 ; **Mihai Minculescu** — 117 ; **Al. Misiuga** — 284 ; **Mircea Moise** — 268 ; **Mihaela Monoranu** — 272 ; **Mihai Moşandrei** — 61 ; **Florin Mugur** — 61 ; **Romul Munteanu** — 189 ; **Ana Mureşanu** — 153 ; **Rusalin Mureşan** — 32 ; **Ion Murgeanu** — 283 ; **Penke Muşatescu** — 284 ; **Vlad Muşatescu** — 201 ; **Dan Mutaşcu** — 92 ; **Iosif Naghiu** — 273 ; **Nicolae Nasta** — 117 ; **Iulian Neacşu** — 273, 282 ; **Leontina Nedelcu** — 287 ; **Lucia Negoiţă** — 62 ; **Marin Negoiţă** — 139 ; **Bogdan Negru** — 286 ; **Luminiţa Negru** — 287 ; **Vasile Netea** — 7 ; **Nicolae Nicoară** — 193 ; 202 ; **Viorica Nicoară** — 272 ; **Marin Iancu Nicolae** — 271 ; **Ion Nicolescu** — 64 ; **Otilia Nicolescu** — 272 ; **Vasile Nicolescu** — 161 ; **Walter Nowotny** — 163 ; **Nicolae Oancea** — 267 ; **Ioanichie Olteanu** — 156 ; **Vintilă Ornaru** — 139 ; **Saşa Pană** — 63 ; **Rodica Abrudan-Pandele** — 147 ; **Camilo Pannati** — 163 ; **Judita Partin** — 287 ; **Petre Pascu** — 62 ; **Doina Maria Păcurariu** — 65 ; **Adrian Păunescu** — 40 ; **I. Peltz** — 250 ; **Petre Pintilie** — 129, 209 ; **Gheorghe Pituţ** — 122 ; **Tudor Pică** — 285 ; **Sylvia Plath** — 160 ; **Ştefania Plopeanu** — 100 ; **Pop Simion** — 75 ; **Florentin Popescu** — 30 ; **Ştefan Popescu** — 288 ; **Antonio Porta** — 163 ; **Ion Potopin** — 107 ; **Nicolae Prelipceanu** — 54 ; **Elena Purcărea** — 121 ; **Giovani Raboni** — 162 ; **Dim. Rachici** — 62, 288 ; **Al. Raicu** — 32, 34, 188 ; **Iuliu Raţiu** — 246 ; **Vasile Rebreanu** — 225 ; **Marius Robescu** — 37 ; **Adrian Rogoz** — 101 ; **Geor-gina Viorica Rogoz** — 248 ; **Petru Romoşan** — 36 ; **Radu Sergiu Ruba** — 279 ; **Constantin Salcia** —

32600

106 ; **Zaharia Sângeorzan** — 117 ; **Mircea Sântimbreanu** — 223 ; **Ion Segărceanu** — 273 ; **Radu Selejan** — 266 ; **Valentin Silvestru** — 85 ; **Saint-Simon** — 124 ; **I. B. Singer** — 135 ; **Victor Slavkin** — 193 ; **Vasile Smărăndescu** — 32 ; **Marin Sorescu** — 172 ; **Mihai Stan** — 289 ; **Nichita Stănescu** — 18 ; **Mihai Stoian** — 242 ; **Octavian Stoica** — 35, 55 ; **Petre Stoica** — 155 ; **Gelu Stoicescu** — 284 ; **Simion Stolnicu** — 149 ; **Eugen Suciu** — 282 ; **Valentin Şerbu** — 97 ; **Elena Ştefoi** — 102 ; **Dan Cladiu Tănăsescu** — 118 ; **Ştefan Tcacic** — 270 ; **Leonida Teodorescu** — 92 ; **Cicerone Theodorescu** — 285 ; **Paul Thierrin** — 145 ; **Ion Tipsie** — 184 ; **Natalia Krandievskaia-Tolstaia** — 156 ; **Gh. Tomozei** — 46 ; **Ligia Tomşa** — 272 ; **Ion Trandafir** — 31 ; **Marius Tupan** — 265 ; **Nicolae Ţăranu** — 64 ; **Bucur Ţincu** — 221 ; **Haralambie Ţugui** — 116 ; **Radu Ulmeanu** — 63 ; **Giuseppe Ungaretti** — 113 ; **Mihai Ursachi** — 37 ; **G. G. Ursu** — 116 ; **Tudor Vasiliu** — 188 ; **Nicolae Velea** — 95 ; **Dan Verona** — 267 ; **Vasile Versavia** — 117 ; **Vasile Vetişanu** — 51 ; **Dragoş Vicol** — 31 ; **Petru Vintilă** — 106 ; **Matei Vişniec** — 103 ; **Dragoş Vrânceanu** — 48 ; **Marius Vulpe** — 63 ; **Henri Zalis** — 62 ; **Vasile Zamfir** — 61 ; **A. I. Zăinescu** — 29 ; **Maria Zetea** — 64 ; **Bertram Warr** — 71 ; **Oscar Wilde** — 144.

PLASTICĂ, SCULPTURĂ, DESENE — Constantin Baciu, Janos Bencsik, Traian Brădean, Gh. Iliescu-Călineşti, Horia Flămîndu, Raluca Grigorcea, Dan Ioaniţoaia, Petre Jucu, Nicăpetre, M. Popa, Florin Pucă şi alţii.

Reporteri foto : DUMITRU CONSTANTINESCU, C. MIERLESCU.

Materialele au fost publicate în funcţie de spaţiul existent, calitate şi ordinea sosirii în redacţie. Au avut prioritate colaborările trimise pînă la 1 iunie 1979.

Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

Redactor responsabil: **MIRCEA MICU**

Prezentarea grafică: **MIHAIL CÂRCIOG**

Coperta: reproducere după **MIHAI BANDAC**

TIPARUL EXECUTAT LA COMBINATUL POLIGRAFIC CASA SCÎNTEII

Realegîndu-l pe tovarăşul NICOLAE CEAUŞESCU secretar general al Partidului Comunist Român, Congresul al XII-lea a validat voinţa partidului, voinţa poporului

Congresul al XII-lea al partidului este simbolul certitudinii comuniste a României. S-a constituit astfel încă din prima zi cînd, de la înalta lui tribună, secretarul general al partidului, tovarăşul Nicolae Ceauşescu a prezentat Raportul Comitetului Central cu privire la activitatea Partidului Comunist Român în perioada dintre Congresul al XI-lea şi Congresul al XII-lea şi sarcinile de viitor ale partidului, **document excepţional, fecund în idei, cu maximă deschidere spre istorie, în care ţara îşi regăseşte – nelipsindu-i nici o trăsătură ce îi este proprie – chipul de azi şi pe cel de mîine, în care noi înşine ne oglindim, în permanenta noastră devenire, avînd drept blazon de nobleţe uneltele muncii conştiente, entuziaste, creatoare.**

Demonstrînd cu putere ceea ce însăşi viaţa demonstrează cu tărie prin inconfundabilele sale realităţi politice, economice şi sociale, forumul comuniştilor români a fost întruchiparea indestructibilei unităţi a poporului român în jurul partidului, în jurul tovarăşului Nicolae Ceauşescu. Imaginea impresionantă – vibrînd de adevărul pe care îl redă cu o pilduitoare forţă – a acestei unităţi de granit au configurat-o unanimitatea fierbinte cu care toţi participanţii au susţinut propunerea realegerii în înalta funcţie de secretar general al partidului a tovarăşului Nicolae Ceauşescu, modul ferm în care, însuşindu-şi pe deplin comandamentele cele mai înalte ale epocii contemporane, Congresul al XII-lea a investit din nou cu înaltele răspunderi ale funcţiei supreme de conducere a Partidului Comunist Român pe tovarăşul Nicolae Ceauşescu, simbolul României de azi – prospere, independente, suverane.

Am trăit cu emoţie, cu infinită bucurie, momentul solemn al înaltei Realegeri.

A fost un moment în care am simţit din plin că România sîntem Noi, că istoria ei sîntem Noi, că voinţa ei este însăşi voinţa noastră.

Avem – purtînd marea pecete de responsabilitate a Congresului al XII-lea – un vast program de acţiune revoluţionară ale cărui direcţii fundamentale se află în Raportul prezentat Congresului de tovarăşul Nicolae Ceauşescu, în importantele documente programatice aprobate de partid, de întregul popor. Avem, în continuare, de străbătut un drum al nostru – gîndit, jalonat de noi în consens cu aspiraţiile naţiunii noastre socialiste. Este un drum al unei mai înalte responsabilităţi, al unei mai dinamice dezvoltări, al unei mai puternice implicări în istorie.

Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român înseamnă acest nou şi fertil început de drum care este inaugurat de la cota înaltă a acumulărilor cantitative ce au avut loc de-a lungul a peste trei decenii de dezvoltare socialistă. Este drumul afirmării noii calităţi în toate domeniile de activitate. Să facem astfel încît lucrările şi hotărîrile Congresului al XII-lea – **arăta tovarăşul Nicolae Ceauşescu** – să constituie o puternică manifestare a forţei şi unităţii politice, ideologice şi organizatorice a Partidului Comunist Român, a unităţii întregului popor în jurul partidului, în lupta pentru triumful socialismului şi comunismului în România, pentru întărirea continuă a independenţei şi suveranităţii patriei noastre, pentru o politică de pace, progres social şi colaborare în întreaga lume.

Congresul a răspuns întru totul chemării secretarului general al partidului, atmosfera în care s-a desfăşurat fiind atmosfera proprie importantelor noastre dezbateri politice, a asumării integrale a responsabilităţii re-

voluționare și patriotice față de tot ce înseamnă România la ea acasă și în lume.

El a pus în lumină marile resurse de energie creatoare, de vitalitate ale națiunii noastre, încrederea tuturor membrilor societății — fără deosebire de naționalitate — în destinul comunist al patriei.

Mai uniți ca oricînd.

Mai puternici ca oricînd.

Mai fermi ca niciodată în lupta pentru realizarea în practică a obiectivelor partidului.

Națiunea socialistă — un singur om, o singură voință.

Istoria prezentă și viitoare a României — o înaltă, de nezdruncinat, opțiune comunistă.

Astfel ne-am definit și prin acest Congres, în contextul politic, economic și social al lumii de azi. Prezența numeroaselor delegații de prieteni de peste hotare participante la Congres a demonstrat largul ecou internațional al forumului comuniștilor români. Congresul a însemnat o adîncire a relațiilor de prietenie și colaborare cu toate popoarele lumii în spiritul principiilor politicii noastre externe.

Interesul popoarelor lumii pentru Congresul al XII-lea al partidului a fost reflectat, bogat, și de presa internațională. Un ecou deosebit a avut și are Raportul prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Congresul al XII-lea — nouă treaptă spre viitorul luminos al patriei.

Congresul al XII-lea — poarta de aur prin care am intrat într-o nouă etapă a istoriei.

Am intrat pe această poartă construind spre a construi în continuare — mai bine, mai mult, mai trainic.

Este acesta angajamentul nostru ferm, vocea conștiinței noastre.

Cuvinte pentru patrie

Dimineață, vuiet albastru curgînd
și rîurile trezindu-se aproape de mare
și munții ca niște bătrîni tăcînd
și orașe aurind soarele. Și zarea
ca o părere subțire. Și omul intrînd
în haine de lucru, grăbindu-se spre
implinire.
iar departe, acolo, tu, așteptînd...

Aici sunt eu cel dintotdeauna:
zeu înflorind în arborii mari,
pămîntul și cerul în mine : orgă și iarbă
cîntînd
și trupul din dealuri și văi și cetăți
te așteaptă, pașii tăi setea să-mi stingă.
Iată umerii și brațele și gleznele mele
înfrunzesc și imnuri din degete-mi susură.
vino !

Va fi o zi ca toate celelalte : către amiază
va ploua. Răcoarea mă va pătrunde
și ierburile trupului meu se vor bucura
cu semințele întocmindu-se de taină,
pentru toate cele ce mă cutreieră. Apoi
va fi o mîngîiere lină, tu căutîndu-mă
și genunchii tăi domol înclinîndu-se...

O, Patrie ! rotindu-mă te desenez, și iată
duhul tău în trupul și sufletul meu. Și ea,
dragostea pentru tine, patimă lungă —
aici înserările vin din strămoși ; ceață
albastră
și stelele deasupra : ochii lor sărutîndu-ne,
iar între adînc și cer, tu frumusețe, chip
sculptîndu-te, fericind toate de jur
împrejur...

RADU CĂRNECI

2050 DE ANI
Dacia
coloană infinită a istoriei poporului român

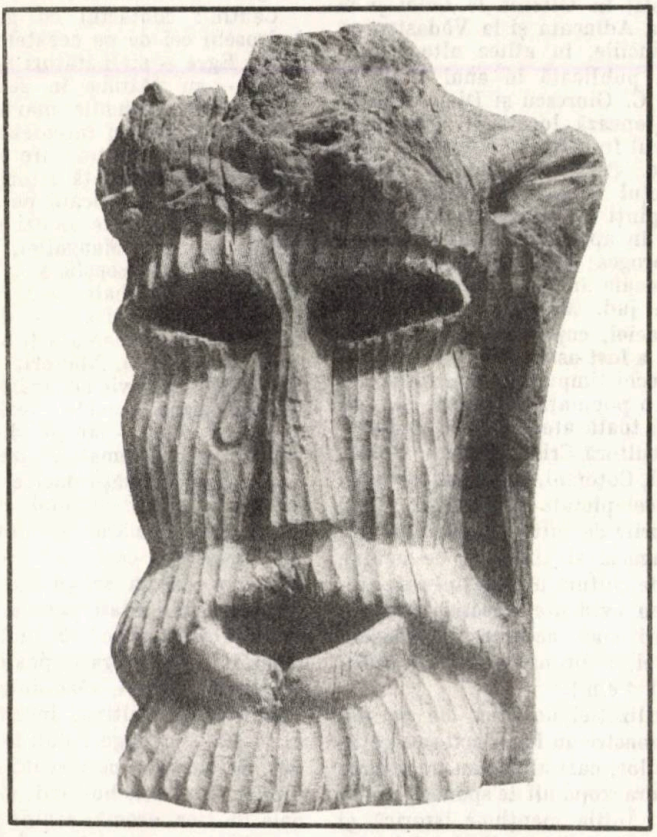

De mii de ani, de nesfîrşite mii de ani, pulsează viaţa umană pe teritoriul de astăzi al României.

De nenumărate milenii Carpaţii şi Dunărea, încă de pe vremea cînd nu aveau un nume, generează rînduri de vieţi şi civilizaţii înflorite din huma, lemnul, piatra şi metalul solului străbun.

Numeroase săpături arheologice atestează puternicele urme ale celor mai îndepărtaţi strămoşi ai noştri, prezenţi aici încă din preistorie. Şi astfel de urme nu s-au descoperit numai într-o anumită parte a acestui pămînt, ci pe toate cîmpiile şi văile sale. Din epoca paleoliticului, epoca pietrei cioplite (circa 60.000—10.000 ani înainte de era noastră)

s-au găsit astfel pe aceste meleaguri diferite obiecte de piatră, topoare îndeosebi, opaiţe atît în regiunile din apropierea Dunării (la Dîrjov), cît şi în nordul Moldovei (la Ripiceni) precum şi în unele peşteri din Munţii Hunedoarei şi ai Ceahlăului.

Epoca mezoliticului, în care se realizează trecerea de la piatra cioplită (circa 10.000 —5.500 ani î.e.n.) la piatra şlefuită, — este marcată prin alte numeroase descoperiri de obiecte, arme, vase, podoabe. În Banat, astfel de obiecte au fost găsite în localităţile Beba Veche, Timişoara, (cităm numai pe cele mai însemnate) — Băile Herculane; în Transilvania la Ariuşd şi Apahida, la Deva şi la Lechinţa de Mureş, la Alba Iulia şi la Tîrgu Mureş; în Crişana la Oradea şi Pecica; în Maramureş la Sărasău; în Moldova, la Cucuteni, Ripiceni, Frumuşica, Boureni; în Muntenia la Crăsani, Monteoru, Giumelniţa, Vidra, Stoeneşti; în Oltenia la Celei şi la Baia de fier, la Adîncata şi la Vădastra şi, în toate provinciile, în atîtea alte locuri.

Într-o hartă publicată în anul 1974 de istoricii Const. C. Giurescu şi Dinu C. Giurescu se menţionează localităţi preistorice de jur împrejurul frontierelor viitorului teritoriu românesc. Perian în judeţul Timiş; Diosig în judeţul Bihor; Boineşti în jud. Satu Mare; Sipinţi în Bucovina; Petreni şi Cerheiul Vechi în apropierea Nistrului; Hamangia în Dobrogea; la Boian în jud. Ialomiţa; la Bălănoaia în jud. Teleorman; la Gîrla Mare în jud. Mehedinţi ş.a.

Teritoriul Daciei, cuprins în spaţiul carpato-dunărean, a fost astfel locuit şi cultivat din cele mai vechi timpuri, în cuprinsul său dezvoltîndu-se o populaţie şi o serie de culturi vrednice de toată atenţia. Aici au înflorit tipurile de cultură Criş, Cucuteni, Boian, Ariuşd, Petreşti, Coţofeni, caracteristice prin tehnica ceramicei pictate şi grafitare. Deşi înrudite cu tipurile de cultură învecinate din Iugoslavia, Ungaria şi U.R.S.S. de astăzi, totuşi tipurile de cultură din spaţiul carpato-dunărean, aveau evidente trăsături proprii. Aceste trăsături s-au accentuat îndeosebi în epoca aramei, a bronzului şi a fierului (circa 700 ani î.e.n.).

Creatorii civilizaţiei neolitice de pe pămîntul patriei noastre au fost dacii sau geţii, o ramură a tracilor, cari alcătuiau un singur popor, dar cărora romanii le spuneau daci, iar grecii, geţi. Întîia menţiune istorică şi geografică asupra lor şi a teritoriului lor — deşi ei erau cu mult mai vechi — aparţine lui Herodot, „părintele istoriei" (circa 484—425 î.e.n.), care scriind în 9 cărţi istoria războaielor dintre perşi şi greci, ajungînd cu expunerea la anul 514 (î.e.n.) s-a oprit în cartea IV-a şi asupra războiului dintre Darius I, regele perşilor, şi sciţii ce locuiau în nordul Mării Negre, Darius, pentru a-i ataca, fiind nevoit să străbată Peninsula balcanică de la Bosfor, trecînd printre traci, şi pînă în nordul Dunării.

În scrierea sa Herodot a dat o largă atenţie tracilor care, împărţiţi în numeroase triburi — odrizii, edonii, bozii, crobizii, moezii, tribalii ş.a. — se întindeau de la Marea Egee şi pînă în centrul şi răsăritul Europei, partea cea mai viguroasă a lor reprezentînd-o dacii. „Neamul tracic — relata Herodot în scrierea sa — este, după acela al inzilor, cel mai mare dintre toate. Dacă ar avea un singur domnitor şi ar fi uniţi între dînşii, ar fi de neînvins şi, după cum cred eu, cu mult mai puternici decît toate popoarele".

Herodot a transmis totodată posterităţii şi informaţia că geto-dacii erau cei mai viteji şi mai cinstiţi dintre traci, şi că ei, prin religia lor, monoteistă, se credeau **nemuritori.**

Căutînd contactul cu geto-dacii, grecii, îndeosebi cei de pe coastele Asiei Mici şi a Mării Egee — străbătători neobosiţi ai Mării Negre — au pătruns în secolul al VII-lea î.e.n. şi în regiunile maritime ale acestui teritoriu, unde au întemeiat numeroase colonii şi cetăţi dintre care unele au avut o îndelungată existenţă istorică: **Histria,** lîngă lacul Sinoe, ridicată pe la 656 î.e.n., pe locul Constanţei de astăzi s-a înfiinţat **Tomisul,** pe locul Mangaliei, cetatea **Callatis,** la Balcic, **Dionysopolis** ş.a. Toate aceste cetăţi au fost destinate, pe de o parte, comerţului cu lumea geto-dacică — dovadă că aceasta era destul de numeroasă şi bogată în cereale, produse agricole, blănuri, miere, peşte, şi în acelaşi timp avidă de mărfuri din domeniul luxului, arme şi unelte, ţesături, untdelemn şi vinuri dulci — iar pe de alta asigurării expansiunii sistematice greceşti.

La baza societăţii dacice se aflau oamenii de rînd — a nu se confunda cu sclavii, oricare ar fi fost numărul acestora — numiţi **comati** (pletoşii), cari purtau capul descoperit, deasupra cărora se găseau nobilii, numiţi **tarabostes** sau **pilati,** cari îşi acopereau capul cu nişte căciuliţe de lînă. În fruntea piramidei, alcătuită din plugari, păstori, meşteşugari, negustori, mineri, războinici, se afla regele. Pămîntul se cultiva, începînd din secolul al II-lea, cu pluguri dotate cu brăzdare de fier. Se cultivau pe o scară întinsă creşterea vitelor, oi, vaci, boi, cai, şi albinăritul. Minele de fier, aramă, argint şi aur se lucrau cu mijloace rudimentare. În lupte întrebuinţau arcurile cu săgeţi, suliţele, cuţitele curbate. Hainele, în cea mai mare parte, se făceau în casă. Femeile ţeseau pînză de in şi cînepă pentru cămăşile şi fustele lor, şi totodată cioareci groşi şi pantaloni subţiri pentru bărbaţi. Pe deasupra purtau un fel de sumane cu blană de oaie şi glugi de lînă.

Se încălţau cu opinci. În parte portul lor semăna cu portul de astăzi al ţăranilor noştri de la munte. Cele mai expresive forme ale portului dacilor au fost gravate pe metopele columnei lui Traian.

Credeau, cum a relatat Herodot, în nemurirea sufletului. La muncile agricole erau harnici, iar la război aprigi. În general erau firi voioase, iubitori de cîntece şi libertate. Casele, la cîmpie şi le făceau din lut, iar în regiunile muntoase din lemn şi piatră. La sfîrşitul secolului al II-lea î.e.n. şi la începutul secolului I al e.n. dispuneau de numeroase cetăţi răspîndite pe întreg teritoriul ţării.

Cele mai multe, legate între ele, pentru apărare, prin şanţuri sistematice, se găseau în Transilvania, în Munţii Orăştiei, unde se afla şi Sarmizegetusa, flancată şi apărată de cetăţile de la Costeşti, Blidaru, Vîrful lui Hulpe, Piatra Roşie, Băniţa şi altele. Pe lîngă acestea se menţionează existenţa unor asemenea cetăţi şi la Cîmpuri, Surduc (Hunedoara), Căpîlna (Valea Sebeşului), Tilişca (Sibiu), Piatra Craivii în apropiere de Alba Iulia, la Pecica, nu departe de Arad, la Voineşti în jud. Covasna. În aceeaşi perioadă se constată existenţa unor cetăţi dacice şi în Moldova, la Bîtca Doamnei şi la Cozla lîngă Piatra Neamţ, la Titelca, în apropiere de Tîrgu Ocna, la Poiana, pe malul Siretului şi altele, precum şi în Muntenia — pe lîngă cele mai vechi de la Zimnicea, Piscul Crăsanilor, Tinosu — la Popeşti, în valea Argeşului, la Cetăţeni, pe rîul Dîmboviţa, la Bucovăţ în Oltenia şi în diferite ale locuri.

Ridicarea şi dezvoltarea acestor cetăţi, şi totodată a unor anumite sanctuare şi case de locuit, relevă în mod concludent nivelul iscusinţei dacilor în construcţii, şi totodată în diferite meşteşuguri şi alte îndeletniciri manuale. Meşterii daci ştiau să lucreze cu multă îndemînare, în ateliere şi cuptoare proprii, unelte, arme şi vase de fier, podoabe din argint, fibule, brăţări, coliere, inele, catarame şi altele, distingîndu-se în acelaşi timp prin lucrări de ceramică. Cu tot atîta siguranţă lucrau în lemn şi os. Vorbind despre cultura materială dezvoltată de daci în această perioadă, îndeosebi în regiunea Orăştiei, unde se aflau principalele construcţii, istoricul C. Daicoviciu afirma — considerînd-o ca o cultură de tip Latène — că prin aceasta se „depăşise stadiul rural al triburilor", ea întrunind „condiţiile unei civilizaţii opidane (citadine) cu tendinţe vădite spre formele civilizaţiei agraro-orăşeneşti, cu centre economice locuite de pătura dominantă, agricultori, meşteşugari, plebe şi sclavi".

În aceste condiţii — şi totodată sub presiunea expansiunii romane — prin unirea mai multor uniuni de triburi, la sfîrşitul secolului al II-lea î.e.n., se constituie statul dacic, cel mai însemnat dintre regii săi în această perioadă — precedat de Oroles, Rubobostes şi alţii — fiind Burebista (82—44 î.e.n.), un bărbat de o mare energie şi largă viziune politică, care a urmărit în mod energic supunerea tuturor triburilor. Regatul său cuprindea spaţiul dintre Dunărea mijlocie şi munţii Slovaciei de astăzi pînă la Marea Neagră, cu o largă coborîre pînă în faţa munţilor Balcani. Pentru a-şi asigura dominaţia în acest spaţiu imens a purtat războaie grele cu celţii, boii, tauriscii şi alte popoare — aflate în Austria şi Ungaria de astăzi — pe care le-a învins şi supus. Numeroase incursiuni în Macedonia şi Iliria au relevat şi mai mult caracterul energic al politicii sale. Pe de altă parte, abil diplomat, el a căutat strînse legături cu Mitridate al VI-lea Eupator, regele Pontului, şi cu Ariovist, şeful unei uniuni de triburi germane, ambii îndîrjiţi adversari ai imperiului roman.

Cetăţile greceşti dintre Olbia, care se afla la gura Bugului, şi Dionysopolis, Balcicul de astăzi, îl considerau protector şi „tată". Centrul puterii sale politice se afla în Munţii Orăştiei. După aprecierile marelui geograf şi istoric al antichităţii Strabo, Burebista dispunea de 200.000 oameni mobilizabili. Bazele politice ale statului său erau, ca şi a statelor elenistice, de natură militară. Unul din principalii săi sfetnici a fost preotul Deceneu. Prestigiul politic şi militar al regelui dac era considerabil. Faima sa în epocă, datorită personalităţii, energiei şi întinderii regatului său, a fost enormă.

Una din inscripţiile timpului, descoperită la Balcic, îl arată ca fiind „cel dintîi şi cel mai mare dintre regii Traciei, stăpîn pe ambele maluri ale fluviului". Strabo în „Geografia" lui arată că Burebista luînd conducerea poporului său „a întemeiat în cîţiva ani o mare stăpînire şi a supus geţilor aproape pe toţi vecinii, ba era de mare primejdie şi pentru romani, pentru că trecea Dunărea fără să-i pese de nimeni şi prăda Tracia pînă în Macedonia şi Iliria".

În timpul luptelor dintre Cezar şi Pompei (51—48 î.e.n.) Burebista — spre a scăpa de ameninţarea Romei — se hotărîse să sprijine pe Pompei. Înfrîngerea grabnică a acestuia la Pharsalus (48 î.e.n.) a pus însă capăt acţiunii lui Burebista, care s-a văzut silit să se mărginească la o politică defensivă, Cezar fiind hotărît să se răzbune. Atît Cezar cît şi Burebista aveau să cadă însă în anul 44 î.e.n. victime ale unor neaşteptate comploturi, iminentul război dacoroman amînîndu-se astfel, prin moartea celor doi protagonişti, cu aproape 150 de ani.

După asasinarea lui Burebista — asasinare în care, dacă nu cumva va fi intervenit o mînă străină, au fost implicaţi şi unii şefi de triburi — regatul său s-a destrămat, triburile şi uniunile triburilor reluîndu-şi libertatea străveche.

Dacia, împărţită în patru regate şi apoi în cinci, alături de care se menţionează şi trei regate în Dobrogea, intra într-o neaşteptată eclipsă. Ea îşi dovedise însă cu prisosinţă marele ei potenţial politic şi militar, şi nu e riscant de a afirma că fără asasinarea lui Burebista, şi fără dislocarea triburilor geto-dace, Europa ar fi putut avea pe lîngă imperiul roman — imperiu prin excelenţă mediteranean — şi un imperiu dacic care ar fi dominat centrul şi sud-estul european — o anticipare a Rusiei de mai tîrziu.

Vor trebui să treacă peste 12 decenii pînă cînd se va ridica sub regele Decebal (87 — e.n.) — precedat în această calitate de Comosicus, Scorilo, Diurpaneus — un nou stat dacic unitar, de importanţă europeană, timp în care romanii s-au consolidat definitiv pe cursul Dunării, venind astfel în contact direct cu geto-dacii, în Moesia, în Dobrogea, în Grecia şi în Asia Mică.

Cu Decebal, fiul lui Scorilos — „Decebalus per Scorilo" — începe un nou capitol vibrant în istoria dacilor, care se va termina însă, în urma războaielor cu Traian (101—102, 105—106), atît pentru sine cît şi pentru regatul său, în condiţii tragice.

„Decebal — scria istoricul Dio Cassius, — era priceput în ale războiului şi iscusit la faptă; ştiind cînd să năvălească şi cînd să se retragă la timp, meşter în a întinde curse, viteaz în luptă, ştiind a se folosi cu viclenie de o victorie şi a scăpa cu bine dintr-o înfrîngere; pentru care lucruri el a fost mult timp pentru romani un potrivnic de temut".

Superioritatea numerică şi tehnică a romanilor — unii istorici ridică efectivele armatei romane angajate în Dacia la 200.000 de ostaşi — avea să-şi spună însă necruţătoare cuvîntul, Decebal, vultur cutezător al munţilor, după o rezistenţă năprasnică, fiind în cele din urmă învins. Capitala sa e ocupată. Dîrz şi demn pînă în ultima clipă, — ca şi Hanibal odinioară — refuză să se lase capturat, şi se sinucide eroic cu propria-i sabie, sub ochii stupefiaţi ai duşmanilor.

Dacia devine provincie romană, noii veniţi, sub formă de colonişti, sau veterani se amestecă cu populaţia autohtonă. O bună parte din daci se retrag însă în ţinuturile din Nord — Sătmarul, Ţara Oaşului, Maramureşul, Bucovina de astăzi — continuîndu-şi existenţa ca daci liberi.

Cu romanii se introduce în Dacia limba latină şi civilizaţia citadină care devine limba şi civilizaţia daco-romană. Pe vechi temelii dacice se constituie oraşele ca *Apulum* (Alba Iulia) care avea să devină oraşul cel mai strălucit al noii Dacii, *Napoca* (Clujul), *Potaissa* (Turda) — reşedinţa legiunii a V-a Macedonică — *Porolissum* (Moigrad), *Dierna* (în Banat), *Drobeta* (Turnu Severin), *Sucidava* (Celei), *Romula* (Roşia) şi altele, Ptolemeu înregistrînd 44 de colonii sau municipii.

Sînt înregistrate totodată şi un mare număr de sate (Vicus, Pagus) cari atestă pe de o parte mulţimea localităţilor în Dacia, iar pe de altă continuitatea civilizaţiei populare dacice.

La începutul secolului al III-lea simbioza daco-romană e definitiv încheiată, „sigiliul

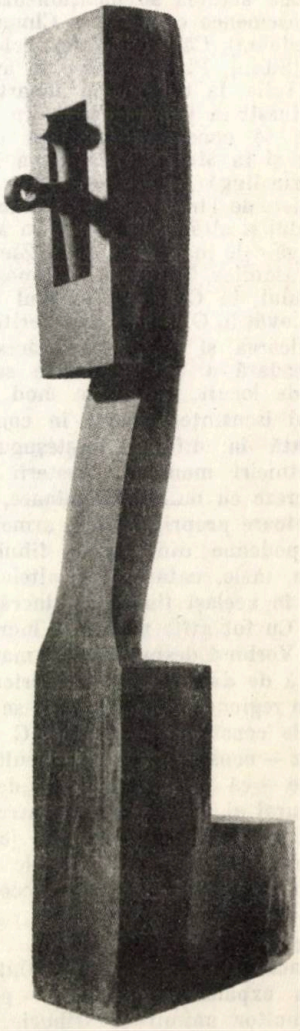

Romei", după expresia atît de plastică a lui N. Iorga, imprimîndu-se adînc pe întreaga viață autohtonă. Impulsul romanizării a străbătut și fecundat nu numai viața dacilor supuși ci și a celor de la nord și răsărit, neînglobați în imperiu — costoboscii, carpii — care au sfîrșit și ei prin a-și însuși cultura și limba latină, întreaga Dacie transformîndu-se într-un pivot al romanității. Distincția acesteia față de popoarele vecine, avea să o alcătuiască limba latină, în albia căreia s-a vărsat și o parte din vocabularul dac, unele din cuvintele sale — în jur de 160 — circulînd pînă astăzi în limba română. Cităm cîteva dintre ele: vatră, baltă, zestre, brad, barză, strugure, mazăre, grumaz, copil, prunc, etc.

Vechii limbi dacice îi datorăm și unele nume de fluvii și rîuri: Dunărea (de la Dunaris), Argeșul (Argessos), Oltul (Aluta), Someșul (Samus), Mureșul (Maris), Bîrzava, Motrul ș.a.

Predominant în noua limbă, odată cu structura ei avea să fie însă vocabularul latin, în care urmau să se exprime principalele noțiuni și trebuințe ale vieții, indicarea muncilor agricole și casnice, termenii botanici, fauna domestică și sălbatică, numeralele, pronumele personale, termenii de rudenie, termenii religioși și atîtea altele care asigură limbii române, caracterul romantic.

Însăși numele neamului nostru derivă din numele de roman. Niciuna din celelalte limbi romanice — italiana, franceza, spaniola, portugheza — nu conține atîtea cuvinte latine ca limba română, și în niciuna din acestea zestrea limbii latine nu strălucește cu atîta putere.

La sfîrșitul secolului al III-lea, din motive de ordin strategic, legiunile și administrația romană, greu atacate de popoarele migratoare, se retrag din Dacia în sudul Daciei, dar populația, în imensa ei majoritate, rămîne pe vechile locuri.

Unitatea limbii și tradiția ei statală unitară asigură vechii Dacii unitatea ei teritorială, pe care vicisitudinile timpului, orișicît ar fi fost ele de adînci, nu vor putea să o anihileze.

Pe baza acestei tradiții și unități se vor constitui în secolele viitoare voievodatele românești din Transilvania (sec. VIII), în veacul al XIV-lea principatele Țara Românească și Moldova — toate fiind reunite pentru o clipă de Mihai Viteazul la 1600 — în 1859 sub Alexandru Ioan Cuza se vor pune, prin unirea Moldovei și a Transilvaniei bazele statului român modern, care în 1877 își va cuceri independența, iar la 1 decembrie 1918 se va proclama, prin unirea Transilvaniei, unirea tuturor românilor.

Vechea Dacie, Dacia lui Burebista, Dacia lui Decebal, Dacia lui Mihai Viteazul, Dacia lui Petru Maior, a lui M. Kogălniceanu și N. Bălcescu, Dacia lui M. Eminescu și a lui N. Iorga, se reconstituise prin voința întregului popor român.

România socialistă — Republica Socialistă România — continuă astfel statul dacic de acum 2050 ani, fiind una din marile componente ale civilizației universale.

VASILE NETEA

Otacilia Severa soția împăratului Filip Arabul (244—249 e.n.) gravată pe un autoninian (monedă din aliaj de argint și cupru)

Monedă avînd imprimat capul împăratului Emilian (251—253 e.n.)

BUREBISTA

Caz rarissim ca izvoarele scrise antice să menţioneze în mai multe rînduri o intenţie, rămasă nerealizată, a Romei de a intreprinde o expediţie militară care să aducă la ascultare unul dintre popoarele ce se învecinau cu întinsul imperiu al caesarilor. Acel proiectat război, consemnat de Strabon *(Geografia*, VII, 3, 11), Velleius Paterculus *(Istorie romană în două cărţi*, II, 59, 4), Plutarh *(Vieţi paralele, Caesar*, 58), Suetoniu *(Viaţa celor 12 cezari*, XLIV, 1), Apian *(Războaiele civile*, II, 110; III, 25; *Iliria*, 13, 36) şi Titus Livius *(Periochae*, CXVII), se pregătise să-l poarte în ţara geto-dacilor, însuşi Iulius Caesar.

Chiar dacă şirul secolelor perindate de atunci pînă în zilele noastre ar fi făcut să dispară orice urmă scrisă despre Burebista, neîmplinita dorinţă a dictatorului roman de a-i supune pe geto-daci, inserată în atîtea lucrări de pana istoricilor lumii vechi, ar fi suficient de elocventă în privinţa ilustrării importanţei politice şi militare de excepţie a statului unitar şi independent constituit pe la anul 70 î.e.n. la miazănoapte de Dunărea de Jos.

Hotărîrea fermă a experimentatului general ajuns la vîrsta senectuţii şi a marilor înţelegeri, Caesar, de a conduce personal ostilităţile din Dacia, reprezintă un excelent corolar doveditor al valorii deosebite a celui ce se afla în fruntea puternicului stat daco-getic.

În mai puţin de patru decenii, cît a durat domnia lui Burebista, Dacia liberă devenise nu un oarecare regat „barbar" ce putea fi adus cu relativă uşurinţă, printr-o demonstraţie de forţă lăsată în seama unui general roman amator de succese facile, sub ascultarea Romei. Ţara condusă de Burebista era realmente o mare putere, iar Iulius Caesar ştia că numai pregătind cu minuţiozitate războiul îşi va adjudeca victoria scontată. Din acest raţionament a renunţat la modul său de a ataca prin surprindere adversarul, procedeu ce-l duse de atîtea ori la triumf.

Într-adevăr Iulius Caesar a avut toate motivele de a proceda cu maximă prudenţă şi meticulozitate în pregătirea războiului cu regatul dac burebistan, fiindcă întreaga suită de realizări ale acestui stat îl desemnează pe Burebista ca un personaj de o complexitate şi capacitate deosebită. Ridicarea pe înalte culmi a puterii geto-dacilor de la nord de *Donaris* a reprezentat o surpriză pentru toată lumea antică şi a polarizat pentru întîia oară atenţia generală asupra poporului din marea vatră carpato-danubiano-pontică.

Înfăptuirile săvîrşite în anii domniei lui Burebista (70—44 î.e.n.) atît pe plan militar-politic cît şi pe planul economic şi social-cultural, multe dintre ele fiind oglindite şi

prin rezultatele săpăturilor arheologice, ne permit să schiţăm cu apreciabilă fidelitate portretul calităţilor de mare om politic, strateg şi reformator a celui pe care o inscripţie contemporană îl numise „cel dintîi şi cel mai mare dintre regii din Tracia".

Sprijinindu-ne pe rezultatele cele mai recente ale cercetării istoriei antice a României, ne exprimăm opinia că societatea geto-dacică a avut, în anii afirmării sale sub conducerea lui Burebista, nu mai puţin de şapte sau chiar opt secole de existenţă net delimitată de istoria neamurilor tracice cu care se înrudea. Încă din secolul al VII-lea î.e.n. pe temeiul constituirii unei puternice metalurgii a fierului economia triburilor geto-dace se dezvolta fără contenire, generînd de la un veac la altul premise tot mai numeroase favorabile apariţiei claselor sociale. Aşa cum confirmă o serie de izvoare literare antice ca de exemplu Dio Cassius *(Istoria romană*, LXVIII, 8,9); Iordanes *(Getica*, V, 40), geto-dacii erau diviza ţi în clase sociale distincte. Referindu-se la acest subiect eminentul savant Vasile Pârvan remarcase detaliul că „Dio Chrisostomos care lucra după izvoare directe şi avea şi informaţii orale din ţinut getic ne dă şi numele indigen al clasei nobililor: *tarabostes*".

Dintre toţi conducătorii formaţiilor tribale geto-dace s-a remarcat Burebista, care a întrevăzut, sau poate numai a intuit, posibilitatea efectivă a ralizării unui stat unitar şi a procedat cu fermitate la îndeplinirea acestui deziderat. Acţiunea sa unificatoare a fost înainte de toate o piatră de încercare a calităţilor sale de organizator şi a felului de a şti să se impună în primul rînd prin convingere în postura de conducător recunoscut de societatea din mijlocul căreia se ridica.

Cel puţin în faza de început a procesului de unificare în graniţele aceleiaşi stăpîniri a daco-geţilor nord-danubieni adevărata forţă coercitivă a lui Burebista n-a constat şi nici nu putea să stea în tăria armelor. Existau în sînul societăţii autohtone premise vădit favorabile depăşirii străvechiului stadiu de organizare socială, pe care, fie conştient, fie intuitiv, Burebista le canalizase spre o nouă formulă politică, care probabil nu se contura cu limpezime de la început, *statul*. În alternativa în care el şi cei din anturajul său încercau să „meargă" împotriva evoluţiei firesti a întregii societăţi, cu siguranţă că s-ar fi ivit prilejul ca tragicul său sfîrşit ce a avut loc în anul 44 î.e.n. să se împlinească cu cel puţin trei sau patru decenii mai înainte. În mult disputata problemă a hotărîrii sale de a distruge deliberat viţa de vie, cercetări recente preconizează că e necesar să întrevedem nu atît un gest de factură moralizatoare ci o intervenţie de „curte" în schimbarea credinţelor daco-geţilor, traducîndu-se de la vechea şi tradiţionala adorare a zeilor chtonieni (pămînteni), la credinţele în divinităţi urnnosolare de care erau asociate în antichitate toate statele conduse de suverani autocraţi.

Pe lîngă suportul de natură cultică pe care Burebista l-a utilizat în procesul de consolidare a statului e demnă de toată admiraţia extinsa şi ferventa activitate politică externă, funcţie esenţială în viaţa oricărui stat. Bine cunoscuta inscripţie a lui Acornion din Dionysopolis este un document cît se poate de elocvent şi relevant în această privinţă. Nimic din ceea ce se întîmpla în arena politico-militară a vremii sale n-a scăpat atenţiei puternicului rege din Sarmizegetusa Regia. Acornion, investit cu înalte prerogative de sol şi ambasador, tratează subiecte de majoră importanţă nu numai pentru Dacia şi oraşele-cetăţi de pe coasta apuseană a Pontului Euxin, ci pentru însuşi imperiul roman. Campaniile iniţiate şi purtate împotriva unor mari formaţiuni militare care puteau în orice moment să încalce hotarele Daciei, cum erau scordiscii, sau bóii-i şi tauriscii, vădesc o gîndire politică şi strategică de o elevată şi largă viziune. La fel şi supunerea cetăţilor eline din Pontul Stîng reprezintă un act politic temeinic aprofundat în sensul asigurării flancului maritim în faţa a tot mai iminentului moment al confruntării cu Roma. Este deosebit de interesant faptul că la curtea burebistană de la *Sarmizegetusa Basileion* (Ptolemeu, *Îndreptar geografic*, III, 8, 4) exista o viziune la scară balcanică a viitoarei confruntări cu romanii, concepţie a cărei geneză e de întrevăzut că i se datorează în primul rînd lui Burebista. Credem că a interesat mult mai puţin statul daco-get venitul obţinut din obligativitatea la tribut a oraşelor-cetăţi pontice, ţinînd cont de cantităţile neverosimil de mari de aur şi argint pe care Criton ne spune că împăratul Traian le-a capturat în Dacia *(Geticele*, I, p. 931), decît ţinerea sub nemijlocit control a ţărmului Mării Negre unde putea debarca cu uşurinţă o armată gata să pătrundă în Dacia nu prin vest, ci prin est unde primejdia nu era de aşteptat. Dacia nu poseda o flotă, carenţă de care Burebista era desigur conştient, aşa că unica soluţionare era stăpînirea ţărmului maritim pentru preîntîmpinarea debarcării. Numai astfel, ar avea sens motivul pentru care dacogeţii, ce stăpîneau o mare întindere de pămînturi, au supus unui sever asediu îndepărtata de ei cetate a Olbiei, în care vedeau după toate probabilităţile un loc de acostare a flotei romane.

Măreţele-i fapte şi realizări îl desemnează pe Burebista ca pe unul dintre cele mai proeminente personalităţi ale secolului I î.e.n., şi n-a fost o simplă întîmplare că proiectata inscursiune în Dacia a lui Iulius Caesar a avut ecou în lucrările atîtor istorici ai antichităţii.

LIVIU MĂRGHITAN

Monedă de argint (tetradrahmă) cu capul lui Octavian August (27 î.e.n. — 14 e.n.), în profil spre dreapta.

Moneda înfățișînd pe primul împărat roman, pe „Stăpînul lunii", este reprezentativă pentru portretistica monetară și pentru stilul oficial al artei romane din timpul principatului. În expresia figurii se remarcă atitudinea analitică a gravorului față de model. Fruntea o intuim largă și inteligentă sub șuvițele de păr precis conturate, nasul este lung și ascuțit, buzele, desenate schematic, par senzuale, bărbia voluntară. Ochii mari, subliniați de arcade proeminente, par „limpezi și strălucitori" ca în Suetonius. Gîtul lung, puternic, are mușchii evidențiați, subliniind structura precisă a formelor. Este un portret din tinerețe care ne sugerează cele relatate de Suetonius: „Era de o frumusețe cu totul deosebită și și-a păstrat o înfățișare plină de farmec la toate vîrstele".

Monedă de bronz (dupondius) avînd imprimat capul Liviei (soția lui August), în profil spre dreapta.

Capul lui Nero (54 — 68 e.n.) imprimat pe o monedă de argint (denar).

Bustul Iuliei Domna soția împăratului Septimiu Sever (193—211 e.n.) imprimat pe o monedă de argint.

Din lucrarea „Monede daco-getice și portrete monetare romane" de Ion Donoiu, în pregătire la Editura Militară.

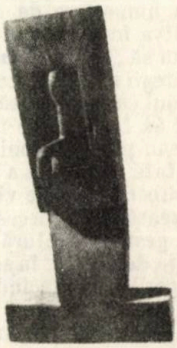

REGATUL LUI BUREBISTA, PRIMUL STAT DIN ISTORIA POPORULUI ROMÂN

Interviu cu arheologul dr. Ion Horațiu Crișan

— Descoperirile arheologice aduc la lumină documente ce atestă existența unei civilizații daco-getice bine stabilită încă din secolul IV î.e.n., societate ce a cunoscut un ritm rapid de dezvoltare, mergînd spre epoca numită de arheologi La Téne (a doua epocă a fierului). Cînd și cum se va încheia procesul de formare a Laténe-ului geto-dacic trecîndu-se, astfel, definitiv, la faza de apogeu a culturii materiale și spirituale a strămoșilor noștri?

— Nenumăratele descoperiri făcute în spațiul intra sau extracarpatic ne dovedesc că, începînd din sec. al II-lea î.e.n. și mai cu seamă din a doua lui jumătate fierul a fost folosit din abundență. Se cunosc astăzi numeroase cuptoare pentru redus minereu de fier situate în diferite zone ale lumii daco-getice și mai ales în acele regiuni care sînt bogate în minereu de fier. Despre stadiul avansat la care ajunseseră meșterii fierari geto-daci ne stau mărturie nenumăratele unelte de producție răspîndite din abundență în toate așezările din sec. al II-lea ori din prima jumătate a veacului următor reprezentînd o gamă variată de forme, cu întrebuințări în nenumărate domenii de activitate: agricultură, meșteșuguri, arme, la care se adaugă obiecte de fier cu întrebuințări diverse.

Dezvoltarea rapidă a forțelor de producție va aduce cu sine o sporire considerabilă a populației, fapt ce se evidențiază în mod deosebit prin studiul comparativ al hărților de răspîndire a vestigiilor daco-getice din secolele anterioare cu cele de la sfîrșitul sec. al II-lea și de la începutul celui următor.

În afară de creșterea numerică a așezărilor, acum se înregistrează și o înmulțire considerabilă a acelor aglomerări de tip proto-urban pe care geto-dacii le numesc în limba lor *dava* iar grecii le spun „polis" (oraș). Pe lîngă produsele atelierelor locale în asemenea așezări se desfăceau diverse mărfuri străine venite, mai ales, din lumea greco-romană. Davele mai erau în același timp centre militare, politice și religioase ale unor triburi sau uniuni de triburi.

Marea bogăție de materiale, descoperite în așezările de tip *dava*, diversitatea lor extraordinară, mai ales începînd cu epoca lui Burebista sînt dovezi grăitoare ale unei remarcabile prosperități și a faptului că stadiul primitiv sătesc a fost de multă vreme depășit. Dezvoltarea forțelor de producție va aduce după sine sporirea surplusului de produse care vor fi destinate „pieții" interne și externe. Începînd, în special, din a doua jumătate a sec. II și în primele decenii a veacului următor se constată o intensificare deosebită a circulației monetare, atît în ce privește moneda proprie cît și cea străină. Monedele emise în provincia romană Macedonia Prima, în insula Apollonia (tot în Albania), ambele pe coasta de est a Mării Adriatice sînt deosebit de numeroase, indicînd orientarea schimburilor comerciale efectuate de către geto-daci.

Strămoșii noștri au dispus, de asemenea de monede proprii încă din sec. III î.e.n. Pe măsura evoluției societății, a procesului de unificare a semințiilor dacice, tipurile monetare s-au redus, crescînd însă cantitatea de monede. În a doua jumătate a sec. II. î.e.n. și în primele două-trei decenii ale sec. I î.e.n. existau patru asemenea centre monetare corespunzătoare unor puternice uniuni de triburi.

— Cele spuse pînă acum ne fac o prezentare sumară a dezvoltării societății daco-gete în sec. II î.e.n. Ce urmări economice, politice, culturale a adus după sine rapida dezvoltare a societății respective?

— Toate cele arătate pînă acum converg în a dovedi o rapidă și efervescentă dezvoltare economică, pe toate coordonatele și pe întinderea tuturor teritoriilor locuite de daco

geţi începînd, mai cu seamă, din a doua jumătate a sec. II î.e.n. Dezvoltarea deosebită pe care o cunosc forţele de producţie, producţia de mărfuri, schimbul, vor aduce cu sine, în acelaşi ritm modificări substanţiale în domeniul relaţiilor de producţie. Cea mai însemnată dintre acestea o constituie, fără îndoială, lichidarea în acelaşi ritm a vechilor relaţii de producţie, o divizare din ce în ce mai strînsă a societăţii geto-dacice în două mari clase antagoniste, pe de o parte bogaţi-exploatatori iar pe de altă parte săraci şi exploataţi, dependenţi de primii. Între bogaţi şi săraci va fi purtată o luptă de neîmpăcat care va împinge societatea geto-dacică spre o organizare politică superioară: cea statală. Comuna primitivă, a cărei destrămare începuse încă pe parcursul epocii bronzului, se află acum în plină descompunere.

Societatea geto-dacică de la sfîrşitul sec. al II-lea î.e.n. şi de la începutul celui următor era deja de multă vreme şi profund stratificată. Izvoarele literare îi pomenesc pe *tarabostes* ori *pilleati* care sînt marii nobili şi pe *capillati* sau *comati* ce reprezintă pătura intermediară între oamenii de rînd şi nobilime.

Despre masa producătorilor de bunuri materiale, despre agricultorii ce lucrau pămîntul în comun ori sub forma micii proprietăţi private, despre păstori, meşteşugari, negustori ori minieri, izvoarele literare nu ne spun nimic. Deşi izvoarele scrise nu ne-o atestă putem totuşi presupune că şi în masa producătorilor de bunuri se vor fi produs diferenţieri, avîndu-i în vedere pe meşteşugari, negustori şi alţii. Toţi cei despre care am vorbit pînă acum sînt, în ultimă instanţă, oameni liberi, chiar aserviţi fiind, în proporţii diferite, nobilimii. Despre existenţa sclavilor la daco-geţi avem doar două vagi menţionări în izvoarele antice care nu ne autorizează să susţinem că, înainte de stăpînirea romană, daco-geţii ar fi cunoscut sclavajul ca mod de producţie. Aşadar, societatea geto-dacică îndeplinea toate condiţiile pentru a trece la o formă politică superioară de organizare — cea statală — eveniment ce s-a petrecut pe timpul lui Burebista. Din izvoarele literare aflăm că el domnea deja în anul 82 î.e.n. „Burebista, bărbat get — ne spune Strabon — luînd conducerea neamului său, a ridicat pe oamenii aceştia înăriţi de nesfîrşitele războaie şi i-a îndreptat prin abstinenţă şi sobrietate şi ascultare de legi (porunci) aşa încît în cîţiva ani a întemeiat o mare împărăţie (stăpînire) şi a supus geţilor cea mai mare parte dintre populaţiile vecine; ba a ajuns să fie temut şi chiar de romani, pentru că trecea Istrul (Dunărea) fără frică prădînd Tracia pînă în Macedonia şi Iliria, iar pe celţii cei ce se amestecaseră cu tracii şi cu illirii i-a pustiit cu totul, iar pe boii de sub conducerea lui Critasiros precum şi pe taurisci i-a nimicit cu desăvîrşire". Acelaşi autor ne spune că Burebista „a sfîrşit prin a fi răsturnat de nişte răsculaţi, înainte ca romanii să fi pornit o armată împotriva lui", eveniment petrecut, după toate probabilităţile, în anul 44 î.e.n. cînd va fi suprimat şi marele său rival de la Roma, cel care se pregătea să pornească împotriva lui. Domnia lui Burebista a durat, aşadar, mai bine de trei decenii şi a fost deosebit de rodnică.

— *Trecerea la o formă politică superioară din punct de vedere organizatoric a culminat cu unificarea statală sub conducerea lui Burebista. Ce alte date istorice importante ne mai puteţi dezvălui despre Burebista şi epoca domniei lui?*

— Dintr-un decret săpat pe o lespede de marmură emis în cinstea lui Acornion, cetăţean de vază al oraşului grecesc Dionysopolis (Balcicul de azi), deţinător al unor înalte demnităţi la curtea lui Burebista, aflăm că acesta „a ajuns cel dintîi şi cel mai mare dintre regii din Tracia şi a stăpînit tot teritoriul de dincoace de fluviu (de Dunăre) şi de dincolo". Texte şi inscripţii ni-l arată pe Burebista ca stăpîn al tuturor cetăţilor greceşti de pe ţărmul de vest al Mării Negre, de la Olbia, oraş situat la gura Bugului (azi Porutino în URSS) pînă la Apollonia, pe ţărmul de sud al actualului golf Burgas (azi Sozopol în Bulgaria).

Opera cea mai de seamă a lui Burebista, care i-a uimit pe contemporani a fost, fără îndoială, *unificarea tuturor seminţiilor geto-dacice*. Uimirea se legitimează prin timpul scurt în care a fost realizată această măreaţă înfăptuire ce venea să împlinească o profeţie făcută cu patru secole mai devreme de către Herodot care spunea despre neamul tracilor că „dacă ar avea un singur cîrmuitor sau dacă tracii s-ar înţelege între ei, ar fi de nebiruit şi cu mult mai puternic decît toate neamurile". Iată că unirea doar a tracilor de nord, a geto-dacilor sub sceptrul lui Burebista i-a făcut pe aceştia, aşa cum prevăzuse marele istoric din Halicarnas, de nebiruit.

Unificarea geto-dacilor a fost înlesnită de existenţa unor mari uniuni de triburi, a unor formaţiuni politice bine închegate, ce îşi aveau monedă proprie a cărei arie de răspîndire delimitează şi teritoriile lor. Marea lui operă, cuprinderea laolaltă a tuturor seminţiilor geto-dacice a fost posibilă şi datorită unor împrejurări extrem de favorabile. Roma aspira din ce în ce mai evident şi mai insistent la dominaţia întregii lumi şi era antrenată în lupta cu Mithridates al VI-lea Hupator, rege al Pontului şi al Bosporului care reuşise să alcătuiască o puternică coaliţie antiromană şi stătea astfel în calea politicii de expansiune a Romei de atunci care avea drept obiectiv supunerea bogatelor şi prosperelor state elenistice din Asia făurite pe ruinele imperiului lui Alexandru cel Mare. La

aceasta se adaugă gravele frămîntări sociale de la Roma care s-au manifestat atît de violent în prima jumătate a sec. I. î.e.n.

Procesul de unificare săvîrşit de Burebista îşi găseşte explicaţia în dezvoltarea internă a societăţii geto-dacice care ajunsese la un stadiu ce reclama înlocuirea vechilor forme ale comunei primitive la care se adaugă calităţile cu care a fost înzestrat unificatorul. După moartea acestuia marea lui stăpînire se va dezmembra dar va supravieţui cealaltă epocală realizare şi anume trecerea la o nouă orînduire care era impusă de dezvoltarea forţelor de producţie interne.

După ce a reuşit să unifice triburile geto-dacice, după ce le-a impus disciplină şi ascultare de legi Burebista a început marile sale războaie purtîndu-i pe geto-daci din victorie în victorie, pe culmile cele mai ameţitoare ale gloriei, în urma cărora daco-geţii, în frunte cu marele lor rege, vor ajunge stăpînii unui vast teritoriu ce se întindea de la Carpaţii nordici, Dunărea mijlocie şi Balcani, iar pe litoralul Mării Negre de la Olbia la Apollonia. Întreg acest spaţiu intra în aria de formare şi de locuire a geto-dacilor, a acestor traci de nord. În perimetrul lor pătrunseseră în decursul vremii diferite neamuri străine. Pe toate acestea marele rege le va supune.

— *Spuneţi „marele rege", dar cred că ar trebui să ne oprim puţin asupra titlului de „rege". Cui i se atribuia acest titlu?*

— Despre Burebista ştim că era rege: ne-o spun răspicat atît textele literare cît şi titlul ca atare gravat pe lespedea de marmură de la Balcic, în epigrafa lui Acornion. Ba mai mult, el este „cel dintîi şi cel mai mare dintre regii din Tracia". Dar, rege era şi Dromichaites în sec. al IV-lea î.e.n. despre care ştim că s-a luptat cu Lisimach, diadohul macedonean al Traciei pe care l-a făcut prizonier după ce în prealabil aceeaşi soartă a avut-o şi Agathocles, fiul acestuia. Din relatarea evenimentelor făcută de către Diodor din Sicilia rezultă limpede faptul că nu se făcuse încă trecerea de la democraţia militară: decizia a aparţinut poporului înarmat, organ suprem de conducere şi nu regelui.

Rege este numit apoi, de exemplu şi Rhemaxos pe la anul 200 î.e.n. Este ştiut că titlul de rege (*rex* în textele de limbă latină şi *basileos* în cele greceşti) era dat de către scriitorii antici acelor şefi de uniuni tribale ce ajunseseră în acea fază de sfîrşit a comunei primitive care se numeşte democraţie militară. Regi existau şi la germanii din vremea lui Cezar, deşi este limpede că ei erau încă departe de a fi depăşit cadrele orînduirii primitive şi de a-şi fi însuşit o civilizaţie a fierului de tip LaTène. Asemenea titluri se dădeau în perioada eroică din istoria Greciei ori regească din cea a Romei, acelor comandanţi militari care reuşiseră să pună mîna pe putere şi să exercite o adevărată autoritate regească. Uneori această putere era transmisă ereditar.

Cu privire la regii geţilor Dios Chrisostomos, prin Iordanes, ne informează că aceştia erau aleşi din rîndurile marilor nobili, dintre acei pileaţi sau taraboşti cum s-au numit ei mai înainte. Tot dintre aceştia, aflăm din aceeaşi sursă, era ales şi marele preot.

— *Ce a însemnat în istoria spaţiului românesc pe plan politic şi organizatoric întemeierea statului geto-dac unitar a lui Burebista?*

— Despre Burebista ştim că a unificat întregul neam daco-getic, că a cucerit şi a inclus în stăpînirea sa cetăţile greceşti de pe ţărmul de vest al Mării Negre, că a subjugat seminţiile celtice pătrunse în spaţiul de vest al Daciei — pe boii şi pe taurisci — şi pe scordişti. Burebista va subjuga triburile bastarnilor — germanici ce se făcuseră stăpîni pe o parte a teritoriilor dacice de est. El a devenit astfel stăpînul unui enorm spaţiu, fapt ce l-a determinat pe Strabon să vorbească despre un „imperiu".

Marea întindere peste care stăpînea Burebista: de la Dunărea mijlocie la Olbia şi de la Carpaţii nordici la Munţii Balcani, este o realitate pe care concură în a ne-o dovedi izvoarele literare, epigrafice şi arheologice. Stăpînirea peste alte neamuri: celţi, bastarni, greci este şi ea o realitate tot atît de vie şi de necontestat. Nu mai este o ipoteză concluzia ce se impune cu necesitate de la sine: un asemenea vast teritoriu nu putea fi cîrmuit cu instituţiile vechii orînduiri gentilice, ci numai pe calea unei organizaţii politice superioare, pe calea unui stat.

Statul geto-dac întemeiat de Burebista în prima jumătate a sec. I. î.e.n. a fost prima formaţiune politică de tip superior din istoria spaţiului românesc. Aceasta va cunoaşte multiple modificări de-a lungul veacurilor, înscriind perioade de progres şi de regres şi după zămislirea, prin contopirea dacilor cu romanii, a poporului român.

Poporul român reprezintă romanitatea orientală altoită pe substratul etnic geto-dac. El a avut întotdeauna conştiinţa unităţii sale la baza căreia stă milenara sa vieţuire pe aceste meleaguri, comunitatea de civilizaţie, de limbă care l-au însufleţit în nenumărate lupte purtate pentru înfăptuirea dreptăţii naţionale şi sociale. Unul dintre cele mai măreţe idealuri ale românilor a fost cel al cuceririi independenţei de stat, înfăptuit în urmă cu un veac şi apoi cel al desăvîrşirii statului unitar român.

CORNELIA DJIGOLA

Madrigal

Ochioaso, tu să ştii că eşti prinţesă,
tu ai un cavaler rătăcitor,

şi cîntec ai, şi slujbă ai, şi mesă, —
deasupra de creneluri lună plînsă într-un nor,
Ochioaso, tu, să ştii că eşti prinţesă,
într-o armură am văzut un cavaler rătăcitor,

ce călărea un cal de mare
prin valurile mării mare,
cu dragoste de tine şi înspăimîntare
de ochiul meu se-nchide cu mirare.

15—08—1979

Poem

Mi se făcuse de altceva
de ceva sărat, de ceva acru
m-aş fi-nmulţit cu cerboaicele
m-aş fi ondulat
tot mai sus unde-i apăsarea
de la coloana
de la templul sacru
mi s-a făcut
şi nimeni nu m-a mai desfăcut

15—08—1979

Vedenie

Ca un ghimpe te făcuseşi
tu însăţi
pe tîmpla ta sîngeroasă
de gînduri, gingaşo

15—08—1979

O, cît...

Vulturi, voi stejari fără de rădăcină
dintre ochii mei şi lumină
sprîncene ale orbului
cîntec al muntelui
sînge în vinele zeului

O, cît aş fi vrut să privesc
depărtarea stelei
neîntretăiat

15—08—1979

Pean

Numai cîmpul are vîrf
cerul de pe munţi e o cîmpie
a nimănuia
numai copacii nu au rădăcini
divină rădăcină are numai
steaua Polară în ochii noştri

Mai închideţi-vă şi voi gurile
ca nişte pleoape închideţi-vă şi voi gurile
foamea noastră este în altă parte
Lăsaţi-vă, vă zic, gurile oarbe

15—08—1979

Hieroglifă

Tu ai suflet, i-am spus unei pietre,
care mă pironea cu tăcerea ei,
tu ai suflet, i-am spus unui arbore,
care mă mîngîia cu umbra lui,
tu ai suflet, i-am spus iubitei mele
care-şi lăsase pletele peste pieptul meu,
tu ai suflet, i-am spus razei
care-mi rănea străfundul ochilor,
voi aveţi suflet, le-am spus,
voi îl aveţi, voi îl aveţi, voi îl aveţi.

Dar de fiind, nu fiiţi,
vai mie,
nu sunteţi.

15—08—1979

Baladă

Mi-aduc aminte, căzusem de pe cal
şi stam în iarbă înroşit
ca o spărtură de oval
şi de furnici călătorit,
durerea mea era un principat,
o ţară putredă, nevorbitoare,
fostul meu ochi era palat,
inima mea un negru soare,
Mi-aduc aminte, căzusem de pe cal
cînd tu ai zis de mine
că mă renaşti din nou regal
şi în dureri divine
şi-mi dai din nou aceeaşi stea
şi-acelaşi cal mi-l dai din nou
din nou o să mă urci pe şea
cuvînt făcîndu-mă ecou.

15—08—1979

Stelă

În războaie noi muream,
greci, şi perşi, şi egipteni,
parţi, şi sciţi, şi de alt neam,
umpleam cîmpul cu muteni,
un deşert făceam din oase,
cu nisipuri şi cu dune,
omenirea adunase
toată lacrima din mume.
Noi muream, cum zic, Narcise,
doar el singur se murise,
singur, singur, se murise,
piramida se mărise
foarte, foarte, se mărise,
iar la noi, pustii şi cîmpuri,
cai cu şeaua goală-n dîmburi.

15—08—1979

Cîntec

O pîndeam, şi cînd a trecut
am sărit şi am prins-o de ceafă
şi-am cufundat-o cu capul în rîul cel rece
şi-am spălat-o pe ochi şi pe urechi
după care-am şters-o cu sprîncenele mele
şi am vînturat-o cu genele mele
Frunză verde alior
te iubesc pînă mă dor
Coajă, tu de cucuruz
te făcui să ai auz
Şi-ţi dau de priveghere
trupul meu să-l ai vedere
Moaş-ta mă-tii de muiere.

15—08—1979

Apocrifă

— Ce e cu tine, m-a-ntrebat el
— mi-e altceva
— ţi s-a făcut de plop, ţi s-a făcut de iepure
ţi s-a făcut de şoarece, de taur, de muscă
— nu, nu, mi s-a făcut de altceva
— ţi s-a făcut de înger, de sîmbure, de groapă,
de popă, de piramide, de Einstein,
de nisip, de munte, de capră, de liliac, de streche
— nu, nu, mi s-a făcut de altceva
— mă, ţie ţi s-a făcut de altceva
— nu, nu, nu mi s-a făcut de altceva,
mi s-a făcut de altceva, altceva

3—09—1979

Rugăciune

Lasă-mă te rog să vin să mor la tine acasă
mielule, alungă mieii din jurul tău
şi lasă-mă să mor la tine acasă, mielule!
Iedule, alungă iezii tăi din jur
şi lasă-mă să mor la tine acasă, iedule!
Fluture, alungă-ţi fluturii din jur,
şi lasă-mă să mor la tine acasă, fluture!
Iarbă, alungă-ţi cîmpurile tale
şi lasă-mă să mor la dumitale!
Secundă, tu, alungă-ţi timpul,
şi lasă-mă să mor la tine acasă.

4—09—1979

Doină

Cine ar putea să cînte atîta de melodios
decît sfîrtecatul pînă la os,
cine ar putea să cînte cîntecul divin
decît mortul viermuit de viermi, blajin
cine ar putea să mai sărute
decît cel cu coaste rupte
cui ar mai putea să-i fie dor
decît celui mort printr-un omor
iar lehuză numai umbra stelei susă
iar aleasă
numai mama mea mireasă

NICHITA STĂNESCU

EMIL BOTTA juca rolul lui EMIL BOTTA

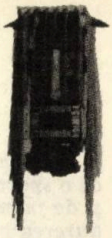

În ultima sa carte — *Un dor fără saţiu*— Emil Botta se lasă prins definitiv de umbra care îl urmăreşte pas cu pas încă de la vremea *Întunecatului April*. Îşi încheie astfel, consecvent cu sine, rolul jucat cu seninătate şi măreţie de-a lungul unei întregi vieţi.

În mijlocul capelei, în faţa sicriului său, care parcă nu întîmplător era înconjurat cu nenumăraţi morţi, o clipă am avut trista senzaţie că Emil Botta pleca astfel dintre noi pentru ca murind să ne convingă de ceea ce nu era sigur că ne-a putut convinge trăind. Stînd senin între morţii cu care de totdeauna a comunicat mai intens decît cu cei vii făcea să devină evident semnul de echivalenţă dintre viaţa şi poezia sa. Mi-am amintit atunci versurile cu care, cu cîteva decenii în urmă, îşi încheia una dintre cele mai frumoase poezii: „A murit impostorul, falsul Dionysos“ vesti craiul de aramă/ Şi peste mine aşternu o năframă/ Dar luna văzînd cum zăceam asasinat, tembel/ Dojenind pe omorîtori le grăi: „Dionysos era el“.

„Dionysos era el“, spuneam fără să ezit, dar de ce a fost totuşi socotit ades falsul Dionysos? De ce unii critici de teatru au văzut în el doar un poet care făcea şi pe actorul? Şi de ce unii critici literari l-au socotit doar un mare actor care scria şi versuri?

În una din cele mai semnificative poezii din volumul *Un dor fără saţiu*, Emil Botta, îndoindu-se ca întotdeauna de sine se străduieşte să afle în ce constă de fapt misterul certitudinii: „Domn doctor, luminăţia-ta,/ fă-ţi pomană de mine, fii milostiv,/ spune-mi ce s-a petrecut cu acela/ al cărui nume este pe buzele tuturora/ acela care a zguduit lumea în veci, / înălţînd-o/ ce avut-a el, Eminescu“. Răspunsul pe care şi-l dă singur (în numele marelui doctor al fantasmelor ce stă, mai alb ca peretele, lipit de peretele său) sună astfel: „O patimă grozavă,/ o patimă neînduplecată,/ mai tare ca oţelul şi cremenea./ Mania grandorii,/ comparată cu patima lui/ este nimica, o nimica toată:/ Eminescu se credea Eminescu.“

În poezia din care am citat ecourile cuvintelor „Eminescu se credea Eminescu“ se aud la nesfîrşit tocmai fiindcă Emil Botta se temea să se creadă Emil Botta.

Dacă atunci, în mijlocul capelei, l-aş fi întrebat aşa cum îl întreba el pe doctorul fantasmelor ce se întîmpla, de fapt, cu cel ce pleca atît de senin dintre noi, poate mi-ar fi răspuns simplu, fără emfază că „Emil Botta juca rolul lui Emil Botta“. Fiindcă, în acea clipă, mai mult decît întotdeauna, acest artist a cărui personalitate clocotea sub tot ce făcea, ajunsese în sfîrşit să se identifice cu marele său rol jucat şi atunci cînd îl interpreta pe Othello, ori pe Ion din *Năpasta* şi atunci cînd recita *Meşterul Manole*, ori *Sara pe deal* şi atunci cînd scriindu-şi poezia se ipostazia în personaje atît de diferite. De la Don Quijote, Denis cel Scurt şi Stan Păţitul la „domnişorul“ luat de bacii baladei drept îngerul exterminator şi ciomăgit în locul acestuia, Emil Botta şi-a permis ca prin poezia sa să exprime durerea oricui, fiindcă în cele din urmă nu exprima decît propria sa durere, pe care, oricît ar părea de ciudat, timiditatea îl făcea să o pună pe seama altora. Definitorie pentru acest imens personaj mi se pare finalmente replica „Oh, comedianţule, ce tragedie!“, transcrisă cu o autoironie de care numai el ar fi fost capabil în finalul fantasticului poem *Ar fi o baladă*. Poem caracteristic pentru autor, întrucît reconstituie spectacolul dur al existenţei din unghiul de vedere din care se vede nu numai ceea ce se întîmplă pe marea scenă a acestei lumi, ci şi ceea ce ni se rezervă în culisele întunecoase din spatele ei.

Viziunea lui Emil Botta este desprinsă într-un fel din folclor, dar nu este cea a folclorului obişnuit, ci a unuia special, conştient nu numai de adîncimile sale, ci şi de înţelesurile de neînţeles ce se pot naşte în zona unde gîndirea noastră populară se interesează cu alte moduri de gîndire. Numai într-o astfel de viziune în visul său poetul putea fi luat din eroare drept îngerul exterminator şi putea fi ciomăgit de cei trei baci ai *Mioriţei* cum se întîmplă în versurile: „Alei, ce vis, alei!/ M-au bătut cei trei,/ Veri păcurari trei,/ ca într-o întîmplare nelumească/ m-au lovit/ cu bîta lor ciobănească./ Şi m-au ciocănit/ şi m-au ciomăgit:/ Ce vrei de la noi/ de la oi,/ ce vrei, ce mioară cei/ tu, cu floarea la piept,/ veşted cavaler,/

viclean domnişor?/ nu eşti oare Îngerul/ exterminator/?".

Poezia lui Emil Botta elogiază înţelepciunea populară nu numai în mod direct — aşezîndu-se sub semnul ei — ci şi indirect, revelînd abisul spre care duce preluarea folclorului fără o credinţă salvatoare. Ades ne este sugerat subtil faptul că jocul de cuvinte introdus cu nebăgare de seamă sau fără suflet în spaţiul sacru al descîntecului de vindecare poate schimba magia albă în magie neagră.

Ştiind toate acestea, dar dorind totuşi să-şi joace propriul său rol din ipostaza omului simplu, care se poate adresa aproapelui său cu „frati-miu" şi poate vorbi cu păsările şi cu şerpii pe limba lor, Emil Botta nu se distribuie numai pe sine în acele personaje menite să-l apropie de oameni şi de lucruri, ci redistribuie mereu în alte roluri şi tot ce întîlneşte pe marea scenă a lumii sau în culisele acesteia. Şi, mai mult chiar, schimbă din cînd în cînd însuşi rolul cuvintelor cu care s-a vorbit într-un fel de cînd e lumea şi pămîntul, precum şi rolul marilor replici care merită să fie rostite mereu în alt context. Astfel din mierlă o crează pe fantastica Mierla cu care stă de vorbă de la suflet la suflet, din orhidee pe exotica Orhideea de care se apropie ceva mai cu sfială, iar din primăvară pe contra-pasărea pe care o numeşte Primavera şi-o roagă să-l înalţe pe aripa sa de gol. Cum, la rîndul său, celebra replică rostită de Lady Macbeth: „toate balsamurile Arabiei nu pot să spele mîna asta mică" prin intermediul poeziei sale ajunge în tragedia cămilelor care l-au sfîşiat pe Ion Vodă, de unde ne cutremură sub forma: „Parfumele Arabiei toate/ nu spală mîna cămilelor/ ale cămilelor mîini/ în Ion încleştate".

În ciuda nenumăratelor schimbări de roluri, dată fiind marea sa credinţă cu care comunică totul, Emil Botta nu face altceva decît să-şi joace propriul său rol pînă cînd se topeşte în el. Mai precis, pînă cînd al său dor fără saţiu, care aminteşte eminescianul dor de moarte, îl duce în sfîrşit în faţa frumoasei Ingrid, cea cu mîinile înmănuşate „nu în piele de Suedia, ci în piele de suedez". Pînă cînd, cum afirmă altundeva, este silit să intre la stăpîn, la Pietrele Scrise, la oraculare. Aici nu mai joacă nici un rol întrucît totul a fost definitiv jucat; aici, în sfîrşit, Emil Botta îndrăzneşte să se creadă cu adevărat Emil Botta. Stă liniştit, înconjurat de fantasmele sale şi... cine ştie?! poate se uită spre cel ce în poemul său purta masca mortuară a lui Liszt şi făcea să răsune improvizaţia „concert la patru mîini". Poate pîndeşte clipa în care să rostească din nou: „Adîncul ameţitor/ murmura/ înaltul ameţitor/ murmura/ oh, nu este blestemată,/ cerule, grădina ta!".

ILEANA MĂLĂNCIOIU

Panoramă-n lacrimă de ulm

Ulmule bătrînule
ulmule frumosule
ulmule zambilule
ulmule copilule
ulmule sărmanule
de ce mori iubitule?

Ulmule!
Ulmule!

Panoramă-n lacrimă din cal de mare

Dă-mi, Doamne — un cal
un cal vertical
să trag marea din mine la mal
s-o adun din larg, s-o răstignesc
în albastrul din cer omenesc.

Dă-mi, doamne-un cal
un cal vertical
să trag marea din plîngeri la mal
să-i supun cicorile
jocul, cîngătorile.

Dă-mi, Doamne-un cal
un cal vertical
un cal furtună
să trag la mal marea nebună.

Panoramă-n lacrimă de cerbi

Toamna tremură-n zăbrele
cerbii se desfac în stele
vîntu-n codri de aramă
Omul în abis de vamă.

Cerbii bocănesc în Toamnă
Căprioare vin din soamnă
aşteptînd viteazul care
stăpîneşte o cărare.

ION BĂNUŢA

Evadatul

Păstrează pentru tine bucățile de zahăr
du-te de nas tot timpul fii propriul tău
dresor
fiindcă începe toamna să semene c-un
lagăr
și tu ca evadatul pîndit din foișor

vezi peste tot doar pepeni vărgați și ploi
lampante
pîrîu-n uniformă, cartofii în tranșei,
parcă s-ar stinge galeș elveția din plante
nimic nu e neutru deci totul e cu ei,

atunci și tu ești gata să-ți faci castel din
stambă
să-ți vinzi prea ieftin plînsul și să te-nchini
la uși
distrat ca o albină care confundă-o lampă
cu stupul și-și depune polenul în cenuși

De trei ori cartof

Cu călcîiele destul de mov
o să intru și eu în cartof

nu mă șterg de preș nici de ziar
intru ca un porc imaginar

zvînt cinci halbe nu mă uit la bani
iese fum din scripci și din țigani

ca dintr-o mașină „molotov",
saltă-n coajă veselul cartof

sfîrîi și eu ard ca un fitil
în cartoful moale și civil

Pictorul miop

Mulți nebuni s-au crezut generali
și unii dintre ei au și ajuns
miopul pictor de ouă va zugrăvi cîndva o
biserică
și nu-i exclus ca o cometă
să se ciocnească de turla ei
și să-i strige : „cristos a-nviat"
așa că tu
care juri că mă iubești
poate că odată și odată
chiar mă vei iubi

Titanic vals

Traficant al propriei mele morți
contrabandist cu bagajele plin de tuse
sună oasele-n mine :
cling cling
și ies călugărașii sucului gastric la cerșit,
pe marile aeroporturi
în subsoluri
în gări
un fel de ambasador cultural cu
buzunarele găurite
o viespe fleșcăită bîzîind poezii
un vapor scufundat de pe urma căruia
nu rămîne nici măcar valsul
în fața automatului cu sandvișuri
mă rog
la clinchetul monedei
să-mi cadă orășelul meu de provincie
între două felii de pîine
cling cling
în spatele biroului de schimb valutar
într-o orbitoare toaletă
îmi depun lingourile de aur ale vezicii
(hei dumnezeu al poeților săraci
unde naiba șomezi ?)
încă de la naștere urmărit de aisbergul
acesta
căptușit cu vată
zeu tranzistorizat mîncîndu-mi mai întîi
numele
holbîndu-se la mine cu toate etajele
călcîndu-mă dintr-o dată cu toate roțile
pe valul înalt de ziare
sub valul înalt de ziare
cling cling

Ziduri

Stupidă iluzie :
să te-nconjuri cu ziduri
și să te simți dintr-o dată
atît de liber

Descoperirea operei

Multă vreme am crezut că poezia doarme
sub aripa cocostîrcului
sau că va trebui să scurm după ea prin
păduri,
dar ca un profet izgonit din pustiu
de gîlgîitul sondelor
acum sînt dispus să fac un pact cu
realitatea
și să recunosc c-am greșit :
sparg c-un tîrnăcop zidul
și vă las să priviți.

Găinile

Într-un castel
transformat în crescătorie de pui
benchetuiam pînă-n zori cu îngrijitorul
și paznicul
beam vin din sfeclă roșie și nu ne păsa
vin alb din garduri putrede și nu ne păsa,
găinile n-aveau simțul politic
prea dezvoltat
cîrîiau în surdină
și închideau ochii la ce se-ntîmpla
ciuguleau și ele tencuiala tablourilor
scurmau în Brueghel cel Bătrîn
cotcodăceau în clavir
ouau în Biedermeier
(din gușa lor Vavonarola și-ar fi făcut
o sutană pe cinste)
noi eram fericiți
și dispuși să ieșim la vînătoarea de lei
cu hîrtia de muște,
revoluția mirosea a cartof copt
megafoanele înlocuiseră arta
erau și lămpi care produceau întuneric
erau și cutii de scrisori pe care nu le mai
deschidea nimeni
cîrîiam și noi în surdină
închideam și noi ochii la ce se-ntîmpla

Democrația naturii

În martie
lăzile de gunoi explodează
împroșcînd cu pisici roșii ca flăcările
întunericul neorealist.
Fierbe orașul sub fosforul lor pofticios
sărutul miroase dulceag a pucioasă ;
gravide-ar pluti dintr-o dată prin cameră
de n-ar fi greoii saci cu nisip
cîrtitori
în fața televizoarelor suflînd în supele
veșnice.
Trec roiuri de fluturi pe sub fustele fetelor
și mîna-mi cade grea de polen,
o mică termocentrală instalată la gura
proștilor
ar da acum randamentul deplin...
Indolent și sărac nici măcar nu mi-e frică:
un copil urinează pe turla bisericii
și dumnezeu primește jetul lui cald
ca o alinare pe-un călcîi reumatic,
cartoful putred zvîrlit pe maidan
scoate și el puținul lui verde
ca un semn de democrație a naturii

MIRCEA DINESCU

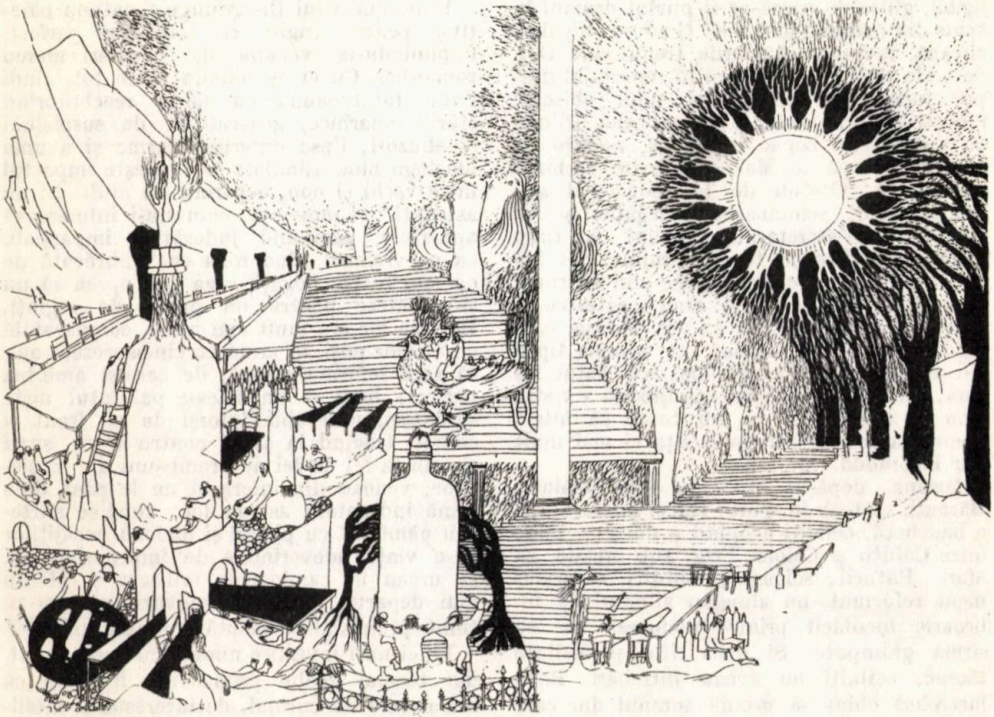

Moartea cailor

FRAGMENT DIN ROMANUL „CEL CĂZUT"

Fiecare echipă de rugby are un „Cal". Ştiţi ce înseamnă asta? Să alergi pînă-ţi ia foc pieptul, să împingi în grămadă pînă la epuizare, să fii în permanenţă în spatele troacarilor, pentru a anihila orice contraatac sau a susţine atacul, eşti în acelaşi timp avangardă şi ariergardă, să fii prezent la toate grămezile spontane, să plachezi în extremis aripa scăpată spre laturi şi să te rostogoleşti cu ea în zgura ce mărgineşte terenurile, să-l cruţi pe cel căzut la pămînt, ştiind că poţi fi oricînd în locul lui. Un „Cal" este omul înalt, frumos şi subţire, fără splină, dar cu o inimă în care încap şi coechipierii şi adversarii, toţi deodată. Ei erau acum trei, proveniţi din echipe diferite; unul a rămas Calu, ceilalţi au devenit Căloiu şi Căluţu...

...Febra din ochii primarului îl făcu pe Ilie să se gîndească la o mare nenorocire, mai ales că nici nu rostea vreun cuvînt inteligibil, gîfîie de parcă ar fi purtat drumul în spate din comună pînă aici. Îi aduse un pahar cu apă, înciudat că pierde trenul spre Dej, de unde trebuia să transmită reportajul despre începerea construcţiei unui obiectiv industrial de importanţă republicană. Mîinile cu scoarţă de copac tremurau, aşezate pe birou, şi după ce Melinte sfîrşise vorbirea precipitată. Obţinu de la redactorul şef, relativ uşor, schimbarea delegaţiei şi cu Gaz-ul prim-secretarului realiză în timp record un adevărat tur al Clujului şi-i luă pe Gheo (de la laborator), Bebe (din aşternut) şi pe Liviu (din seminar); cînd socotea ce să inventeze să-l scoată de la ore, Mirăşa, care tocmai trecea pe culoar, se apropie tiptil şi-i acoperi ochii cu palmele. N-a putut refuza, pentru cunoaşterea nemijlocită a vieţii, cum îi argumentă ea, cu toate că într-o asemenea împrejurare prezenţa ei mai mult i-ar incomoda.

Maşina depăşea tot ce avea înainte. Bărbaţii stăteau în spate; Ilie şi primarul, pe o banchetă, ceilalţi ocupînd a doua — Bebe între Căluţu şi Căloiu. Frig; sub prelată, ca afară. Păturile soioase şi subţiri, cazarmament reformat, nu alungau sfîrşitul de februarie încolăcit printre picioarele lor ca sîrma ghimpată. Şi dacă Ilie şi Melinte tăceau, ceilalţi nu aveau întrebări, Bebe încercînd chiar să prindă somnul din care fugise, spunîndu-le celor doi să se lipească de el; ca la margine, cînd formau „Ve"-ul, dar acum mergeau către un adversar invizibil, prinşi într-o amorţeală rece.

Profesiunea lui Ilie Alungu şi patima băieţilor pentru rugby se conjugau perfect, împlinindu-le vocaţia de cavaleri mereu romantici. Cu ei aş colinda peste tot, gîndi Calu, întotdeauna cu folos, reechilibrînd stările anarhice, generatoare de suspiciuni şi abuzuri; lipsa criteriilor ferme şi a unei ideologii bine asimilate prelungeşte impactul între vechi şi nou, nepermis de mult. Ei nu aşteaptă recunoştinţă, cum nu-i interesează aplauzele, rămînînd judecători imparţiali, ca pe vremuri, cînd roba era îmbrăcată de oameni foarte bogaţi, ceea ce-i oprea să nu şi-o păteze pentru un pumn de arginţi. Bogăţia lor era mult mai mare, comparabilă cu a celor puşi, în urmă cu cincisprezece ani, să facă reforma agrară, de care-şi amintea perfect: luau şi împărţeau pămîntul nişte sărăntoci, unii abia întorşi de pe front şi ceilalţi trăgînd la şaibă pentru front, surzi şi orbi la fel de fel de promisiuni ale moşierilor; veneau din infern şi nu le păsa de-o armă îndreptată asupra lor; după ce sfîrtecau pămîntul cu plugul şi dădeau necăjiţilor de-o viaţă adeverinţele de împroprietărire, se urcau în camioanele militare şi plecau mai departe, ca nişte voievozi, care şi-au ţinut promisiunea făcută înaintea bătăliei.

Pe ei nu-i investise nimeni cu acest drept, dar tocmai apelul primarului îi arăta că era nevoie de curajul, dezinteresul şi inteligenţa lor, ca unic mijloc pentru impunerea

adevărului, calităţi subînţelese, chiar dacă nu înscrise aşa, în statutul membrilor de partid, normă morală, în primul rînd, ideologia afişată şi impusă din alt spaţiu producînd mai multe confuzii decît satisfacţii. Totodată, ştia că bunăvoinţa redactorului şef înseamnă convingerea că-şi va rupe grumazul, anchetele lui trebuind să supere, pînă la urmă, pe cineva de sus!! Cu cît alerga mai mult prin medii ascunse privirii şi se confrunta în situaţii limită, cu atît se apropia de înţelegerea vieţii ca meci perpetuu, confruntare deschisă oricărui rezultat, arbitrată imparţial şi riguros. Asta-i, aşa, teoretic, îşi spunea, dar noi aveam un cîştigător sigur, pe el s-a mizat de la început şi finalul nu poate fi decît de partea noastră. Atunci, gata cu obstrucţiile, încăierările, cumpărarea adversarilor. Am trecut de jumătate, nu-i aşa? Nu totdeauna cealaltă jumătate trebuie să dureze şi să fie la fel. Ştia perfect de bine că în această parte a doua a existenţei sale bucuriile se vor petrece altfel, simţea pulsul vremii cum îşi adulmeca partenerii de joc — adversari şi coechipieri, intuind de la distanţă, fără să-i vadă, ce vor face. Dacă legile jocului în treizeci sînt de multe ori încălcate, de la abateri fireşti şi greşeli tehnice pînă la obstrucţii şi lovirea intenţionată, fenomenul se petrece în infinite combinaţii cînd e vorba de milioane, fiecare om în parte fiind jucătorul propriului său destin, ajungîndu-şi uneori singur rival. Existase, pînă de curînd, formula „cine nu-i cu noi e împotriva noastră", de conjunctură şi nerealistă, împărţind lumea în două tabere antagonice; nu se luau în consideraţie momentele de respiro, incertitudinile, falsa şi forţata adeziune, prieteniile circumstanţiale sau stima purtată concurentului, totul îngheţat într-o viziune sîngeroasă — un fel de box, lupte şi piedici reciproce — „Apucă de unde poţi!", pînă la anihilarea definitivă a oponentului.

Ilie Alungu văzuse şi aflase multe în ultima vreme. Numai în legătură cu cei moţăind aici hurducat, depozitase cît să-şi depene pînă la Ilva.

Greu i-a fost Căloiului să nu-l facă răspunzător pe Liviu pentru patima Anicăi, nestingherită şi senină la orice argument, încrezătoare în steaua ei şi-n eşecul logodnei Căluţului, care pe măsură ce se ferea, chip puştesc de a-i diminua elanurile, demonstra că nu-i este străină. Cum putea fi? Fecioara îi sărea de gît în public şi-l săruta vehement ori de cîte ori rămîneau împreună la bibliotecă după-amiezile, chiar dacă ştia că seara se duce la cealaltă! Nora şi Liviu păşeau cu consecvenţă spre împlinire, dar tocmai hiper onestitatea din raporturile lor putea fi sîmburele de aer strecurat în cristalul care la primul şoc provoacă spargerea globului.

Intrară între munţi. Drumul gloduros şi curbele în opt făceau maşina să dîrdîie din toată tăblăria, reanimînd pasagerii. Melinte adormise de-a binelea, supt în vîrtejul necazurilor abătute asupra sa şi a satului. Lumina cînd se împuţina, cînd era în largul ei, după cum treceau prin păduri sau foste păduri. Prin parbriz, Nora admira întinderile vălurite în alb, dar om din Nord fiind nu se lăsă înşelată de peisajul odihnitor, peste care, la primăvară, vor şiroi apele înnămolite cu subţiatul strat de pămînt, lăsînd stînca golaşă, fierbinte şi stearpă. Primarul încercă s-o liniştească: s-au început unele acţiuni de împădurire şi de tăiere mai raţională, sub deviza „Lemnul — cît mai bine gospodărit". dar forestierii sînt acum pe cale să adopte metoda unui muncitor din Arhanghelsc, care a reuşit să taie şi să transporte zilnic douăzeci-douăzeci şi cinci metri cubi de material lemnos, în loc de unul şi jumătate-doi.

— Acolo, or avea de unde, rosti el mîhnit, dar aici înseamnă sinucidere...

— Dar caii de ce-i omoriţi, nene Melinte? întrebă cu un zîmbet lipsit de bucurie Maria Alungu.

— Eu?! Poate dracu, sări primarul ca ars, mai-mai să iasă cu capul prin prelată. Crezu că tînăra nevastă, într-adevăr, îl consideră vinovat şi continuă aprins, cu obrazul înăsprit de mînie: De cîţiva ani, aud eu că-i hăcuie, de s-au dus şi de-ai noştri departe, în cîmpie, şi au venit cu o frumuseţe de cai, luaţi pe te miri ce! Spuneau ceia că nu-s mai de folos şi-i mînă tractoarele de la spate. Nici nu mai au ce le da să mînce, şi-i belesc de piele şi-i dau la porci, bătu-i-ar Dumnezeu! Acolo, aşa o fi, dară să lase ţara fără cai, nu-i rost, gîndeam noi. La noi, ce să faci cu motoru' pe dealuri şi-n pădure? Şi-apoi, fîn avem şi ovăz găsim bugăt...

Toţi îl urmăreau puţin înfricoşaţi, cei trei de pe banchetă băgîndu-se mai tare unul în altul, de parcă în maşină s-ar fi mărit gerul. Melinte vorbea întors spre ziarist, cerîndu-i ajutor şi imputîndu-i această măsură, pînă ce iar ochii îi fură cuprinşi de febră.

— Asară, după ce au venit în comună, am dat telefon la raion şi tovarăşu' prim mi-a zis că nu ştie nimic, numai să le verific actele şi dacă-s în regulă să-i las să-şi facă meseria, că şi ei sînt instituţie de stat şi au plan. Auzi, dumneata, plan de omorît cai?!

— Şi i-ai verificat, nene Melinte? se interesă Căluţu.

— Ie; unul avea o ţîdulă cu antetul DAC-ului, în care scria că pot achiziţiona piei de toate felurile, şi-ntre paranteze scria: ovine, caprine, bovine, cabaline etcetera.

Mirăşa se răsuci spre el:

— Ce înseamnă „dacului"?

— Nu „dacului", domnucă: D, A, C, adică o direcţie de achiziţii şi contractări sau aşa ceva. Pînă acuma veneau la noi după lînă, pene, piei de oaie şi viţel.

— Înţeleg că nu-i obligă nimeni pe oameni, interveni tolerant Bebe, viitorul jurist, să-şi dea caii din grajd. Nu scrie nicăieri...

— Tu ai lipsit la lecția asta, încercă să zîmbească Gheo.

— Tocmai aicea-i hiba, că m-or pus să strîng oamenii de dimineață și să-i lămuresc, și dacă nu, să-i oblig; și să le arăt că-i spre binele lor, iau o sută de lei pe bucată, mai tîrziu nici atîta.

— Cîți sînt? ceru Ilie.

— Doi așa, ca dumneavoastră, oameni de oraș, un milițian tînăr, șoferul și patru nespălați, că i-am văzut cînd au coborît din camion și i-am adus în camera de oaspeți, să se culce. Hoheri, asta-i! Tovarășii ăia trei s-or dus prin sat, cu ... lămuritul.

Primarul mai încercă o dată să ia legătura cu mai marele raionului, pentru a trimite pe cineva, dar ofițerul de serviciu îi spuse că a plecat din localitate. Spre orele 10, cei trei i-au intrat în casă, punîndu-i în vedere că dacă a doua zi nu vor avea cel puțin douăzeci de piei, va fi rău de pielea lui... După ce mîncară pe săturate și goliră o sticlă de horincă, îl întrebară unde dorm ei, în orice caz nu cu ăilalți la un loc. Îi putea duce în camera mare, însă nu va mai putea pleca, așa cum își propusese. Locuri în sat erau destule, bărbații mai toți fiind la pădure, și socoti să-i vîre la un unchiaș din coastă, departe de centrul comunei. Trimise un fecior să cheme șoferul, destupă încă o glajă, îndemnîndu-i la vorbă și băut, de li se zbîrli barba, dîndu-le încă una cu ei, să doarmă pînă i-o trezi el! Cînd șoferul se întoarse, era miezul nopții. Se culcară împreună, lăsîndu-și nevasta cu pruncii. Nu închise ochii. Și totuși, se făcea că visează, mintea pe jumătate întreagă, istovindu-l. Degeaba-ți recunoști orbirea peste o zi sau două, dacă astăzi n-ai cîntărit destul, îi spunea un glas, iar altul îl certa că se bagă în treburi necurate. Nu scoți tu răul din lume, dar nici lumea nu e toată rea... Ești pus să slujești și să te supui, nu să cîrtești. Asta-i voce de popă bețiv, băga-l-aș în mă-sa, nu de om al puterii, pus să aleagă între ce-i bine și ce nu, pentru oamenii lui. Dar poate că-i bine fără cai! Acum, nu! Poate peste o sută de ani sau mai curînd, dar acuma, nu! Unii au făcut-o și nu s-au cutremurat. Așa o fi, treaba lor. Nu strănuți dacă-i răcit vecinul... Ce alegi, după ce-ți bați joc de casă? Nimeni nu pune mîna să ți-o curețe, tu trebuie să ți-o grijești și s-o aperi, că vicleni și poftitori sînt destui; ca nevasta cu drăguț, care păntru o sară cu buze sfîrtecate uită să le dea pruncilor de cină și ei pleacă în pădure și mîncă ciuperci otrăvite... Îndoielile jucau pe peretele negru, umplîndu-i sufletul cu teamă. Din ele ieșeau caii, și unul era jumătate cal jumătate om, cu chipul știut bine, fornăind și scoțînd flăcări pe nări, de crezu că-i sfînt sau drac. Satul fierbea mocnit. Sat de vale, lung și împrăștiat pe coaste, pînă-n marginea pădurii, sat de străvechi crescători de animale, cu vite pentru hrană și vînzare și cai de muncă.

Cîțiva apucaseră, din zori, să mîne caii în pădure. Hingherii intrau prin curți, dădeau sau nu „Bună ziua!" și spuneau femeilor că-i ordin să vină cu gloabele, care mănîncă degeaba, în curtea Sfatului. Li se răspundea că nu-i scot din grajd pînă nu vin bărbații. Unele fugiră la primar și, aflînd că e plecat, începură să-l blesteme, de să i se uite numele, cu comuniștii lui cu tot, altele îl căutaseră pe sergentul Dumitru Dumitru, șeful de post venit la ei de vreo trei ani, regățean ager și gospodar, însurat repede cu una de-a lor, care încercă să le liniștească, ducîndu-se la funcționari.

Cei patru au ajuns la casa din coastă înaintea lui și nu s-au mirat găsindu-și șefii dormind.

— Nu-i rost de nici o piele, repetă unul, cît timp mahmurii se spălau pe prispă, turnîndu-și reciproc.

— Du-te, bă, de-a dura!, behăi plin de importanță tînărul milițian, încheindu-se la șliț, după ce se ușură în spatele casei. Bagă-te înăuntru și adă sticla, să-mi clătesc gura, că cui pe cui se scoate, și rîse forțat.

Se repezi unchiașul, vrînd să scape cît mai repede de musafiri. I-au cerut să mănînce și el le făcu o papară din vreo douăzeci de ouă.

Mitru salută militărește și le dori poftă bună: nu se așeză, cum îi ceru, pe ton ridicat, plutonierul major, care apoi se răsti:

— N-auzi? Respectă ordenu, sergent!

Crezu că-i o glumă și-și trase un scaun lîngă superior, așteptînd să termine de mîncat și să lămurească treburile. În loc de mulțam pentru masă, observă el, unul din civili îl întrebă pe unchiaș dacă are cai, acesta-i răspunse că doi faini, vrură să se convingă, și el, mîndru, îi scoate în mijlocul curții; erau mai mult decît mîndri. Nici nu vru să audă de vînzare, lăsîndu-i liberi în ocol, cu toate că civilul aruncă pe masă hîrtia albastră de-o sută și începu să scrie într-un borderou.

— Mai dă-i una!, zise tăios milițianul, privind afară, prin ușa deschisă.

Fără ca moșul și Mitru să ia seama, doi căpcăuni alergară la camionul tras în fața porții, apoi unul prinse calul de căpăstru și celălalt îl izbi cu un fel de ghioagă în frunte. Calul dansa, pierzînd pămîntul de sub picioare, zăpada se înroșea în cercuri mari, un nechezat prelung sfîșie munții, animalul se repezi spre fratele său, rămas nemișcat în centru lumii, ca un zeu, precum a fost, și-și încleștă puternicele maxilare în greabănul lui, curgea sînge din amîndoi, rămaseră așa cîteva secole, casapii fugiră pe prispă, lîngă spectatori, prinsul scutură din grumaz și se ridică în două picioare, începu să hămăie peste întinderi, omenește, luînd-o la trap prin curtea mare, cu mortul atîrnat de gît, izbindu-se de garduri, de casă, de poartă, ochii-i ieșiră din orbite, ai ceiluilalt se albiră, doi orbi mînjind pămîn-

tul și cerul. Mitru duse mîna la centură, nu avea pistol, nu umbla înarmat ziua-n-amiază prin comună, majorul sesiză și-l sfătui să se astîmpere, dacă e de tras, trage el, dar un asemenea spectacol nu-i de văzut des, și sergentul începu să vomite, viul mai făcu un salt și se prăvăli, cu inima crăpată în el.

Civilul scoase încă o sută și-l chemă pe unchiaș să semneze; luă hîrtiile și cu ochi imobili se îndreptă spre mormanul de carne albă, de pe care trăgeau pieile cei patru hoheri, și făcîndu-le bucățele le presără deasupra cailor, căzînd odată cu ultima...

Mitru îi urma golit de orice gînd, paralizat, sfătuit să se astîmpere, că așa sună instrucțiunile.

Opriră camionul în dreptul unui copil cu o mîrțoagă alături, bătrînă și costelivă. Are aprindere, zise băiatul, băgînd banii în jeb, și fugi cît mai departe. Acolo, pe loc, i se înfipse cuțitoaia în jugulară și îngenunche cu gîtul frînt, gîfîind. Erau mulțumiți. Din două focuri, uciseseră trei cai. Camionul se tîra prin mijlocul satului aproape pustiu.

— Stai ! ordonă milițianul șoferului; ăștia au, mama lor de chiaburi!

Casă frumoasă, vopsită în albastru, șură mare și curte plină de păsări.

Nimeni în casă.

Lîngă ieslea lungă, despărțită în patru, femeia ținea în mînă o seceră. Mînzocul clemfăia sub burta iepei. Le spuse că ceilalți sînt duși cu bărbatul la pădure, scot doborîturile din rîpi. Neatentă; un casap îi întoarse brațul la spate și-i luă arma. Începu să țipe, strigînd vecinii, ocărîndu-l pe Mitru că-i Iudă, fecior de lele, blestemînd zilele și nopțile cui i-a făcut pe hoți. Scoaseră iapa din grajd. Femeia nu putea fi potolită; unul din civili îi puse mîna pe gură și ea-l mușcă pînă la sînge. Se strînse lume, vreo cinci flăcăi și pe-atîtea muieri, cu copiii după ele. Una luă un restei de la car și lovi în omul cu cal. Ceilalți rupeau pari din gard.

Majorul scoase pistolul din toc. Departe, urlet de cîine sau lup.

În fața porții frînă Gaz-ul primului-secretar comunal.

Femeile strigară spre el, prinzînd curaj:

— Vino, Melinte, că ne omoară!

— Tovarășe prim, nu-i lăsa!

— Ne iau vitele!

Săriră din mașină, precum castanele coapte; cei patru rugbyști alergau înaintea lui Melinte și milițianul, nevăzîndu-l, crezu că-i o cursă și trase un foc în aer. Urlet de oameni. Mitru se trezi ca din leșin, izbindu-l pe superior în ceafă, care îngenunche și scăpă pistolul. Unul din civili se aplecă să-l ia, dar Bebe dintr-un salt îi căzu în spate, rostogolindu-se amîndoi prin zăpadă.

— Opriți! țipă Melinte. Opriți...

— Bebe, lasă-l, țipă și Ilie Alungu, și-l apucă de umerii paltonului, ridicîndu-l de pe adversar.

— Da', tu, cine ești, mă? se răsti un hoher cît taurul comunal.

— Sînt ziarist, vorbi cu hotărîre, să-l audă toți.

Hoherul rînji, înjurîndu-l de mamă.

Ilie spuse vindicativ:

— Retrage-ți cuvintele, altfel îți înghiți limba!

— Așa-i, e ziarist de la Cluj, se băgă între ei Melinte.

Îmbrîncindu-l pe primar, hingherul zise:

— Atunci, să mă pupe-n cur! Și ceilalți la fel! Apoi, către ai lui: Aduceți baroasele, să-i pupe mă-sa rece!

Lumea amuțise, neștiind ce urmează. Milițianul se săltă ajutat de Mitru și din senin îl lipi peste față, de-i umplu gura cu sînge: Tot el țipă:

— Te arestez! Și amintindu-și: Unde-i pistolul?

Gheo prinse mîna sergentului, cînd acesta vru să riposteze, iar Bebe îl asigură că obiectul e la el, dar îl va primi după ce se liniștesc spiritele.

— Și pe tine, te arestez! Vă arestez pe toți!, striga majorul ieșit din minți și neputincios. Privi roată în jur și-l cuprinse o furie oarbă. Madane, ia-i pistolul ș-apoi îi urcăm pe toți în camion și-i ducem nebeliți!

Hoherul se repezi spre Bebe să-l cuprindă în brațele de fier. Rugbystul îi ținti diafragma și placă scurt, cu capul înainte. Ceilalți geambași le luară urma și pînă să ajungă la poartă, toate cele trei perechi se rostogoleau prin zăpadă, după salturi la gleznă. Opriții nu știau regula jocului. Liviu dădu să se ridice și văzu sticlind lama briceagului. Cu aceeași mișcare fulgerătoare, de sus în jos, izbi cu pumnul strîns, dar osul hingherului rezistă. Lovitura întîrzie lama o fracțiune de secundă și Căluțu îl placă iar, mai cu sete, răsucindu-i picioarele în cădere. Gheo recepționă un pumn în bărbie, se clătină puțin, apoi tăbărî asupra lui ca o mitralieră, pînă-i înfundă dinții cu un upercut de dreapta și individul îngenunche. Rămas fără partener, Căloiu se uită pe cine să ajute. Încăierarea devenise generală. Mirășa, femeile, primarul, flăcăii și copiii se buluceau asupra nepoftiților, care cu bîte, care cu mîinile goale. Într-un pîlc, Ilie eschivă o directă și tocmai atunci văzu un par deasupra lor, alunecă, reuși să amortizeze căderea pe spate, întorcîndu-se în aer și vîrful bocancului țintuit al căpcăunului i se împlîntă în șira spinării; Calu gemu icnit, încovrigîndu-se; acela mai vru să dea o dată, dar cu o scîndură, un băiat îi tocă piciorul, cînd Căloiu, făcîndu-și loc, se prăvăli cu toată greutatea peste el. „Lasă-l!", auzi glasul Calului, care se tîrîse de-o parte, ajutat de cîteva femei și Mirășa, spre grupul lor venind în fugă Liviu.

Există un simţ al bătăliei; în iureşul dezlănţuit, combatanţii totdeauna prind de veste, aproape inexplicabil, că unul din conducători este la ananghie — căzut de pe cal, rănit sau copleşit numericeşte; lichidează mai repede decît normal duelul direct şi se reped în ajutorul încolţitului. Aşa se întîmplă şi acum: toţi clujenii şi satul erau în jurul lui Ilie Alungu, pe care nu-l mai ascultau picioarele, de parcă erau rupte. Liviu şi Gheo îl ridicară de subţiori, el îşi petrecu braţele de după gîturile lor puternice, spunînd că nu-l doare nimic, numai că nu-şi simte jumătate de trup. Îl duseră pe sus pînă-n casă. Curtea arăta ca arată.

Singurul rămas de-o parte fusese şoferul camionului. Îl aruncară peste pieile reci şi sîngerînde...

În ograda lui, unchiaşul îşi striga murgii...

Din munte, veneau bărbaţi cu ţapine şi topoare...

La căldură, picioarele Calului prinseră puţină viaţă. Plecară spre casa primarului. În maşină, Gheo zise mîhnit că de-aici înainte D.A.C. înseamnă direcţia asasinării cailor...

— Şi acum, ce-o să fie? se întrebă Melinte pentru toţi, strînşi în jurul mesei, cu Ilie întins pe pat...

VALENTIN HOSSU — LONGIN

Eram legaţi

Iubirea făr-de care nu înfloresc nici prunii
S-a arătat odată la marginea comunii,
Pe-o vale, lîngă drumul de ţară, mai însus,
Şi parcă toate-s altfel, de-atunci, şi parcă nu-s.
O chem să-aducem lemne de foc, o strig apoi
Să vie la stupină unde-a roit un roi,
Să-l urmărim cum trece la sălcii, peste drum,
Şi-o coşniţă, de grabă să căutăm, şi fum.
De-asupra casei, roiul părea pe continent.
Eram legaţi. Minunea cerească s-a-mplinit...

...Acesta-i mărul ponic sub care-am stat o vară
Cu înserări căzute de-atunci în călimară.
Duceam o cruce strîmbă luată cu-mprumut
Şi plină de pămîntul nepăsător şi mut,
Rămasă lîngă plugul uitat în arătură
Sub cerul fără urme de îngeri ce căzură.
Era o năpădire de iarbă pedepsită
De mîna nimănuia să nu fie cosită
Şi stam la sărătură sub floarea de acăţi
Din mijlocul ogrăzii să vrei să te arăţi
Şi ascultam în sălcii cum bat ciocănitori
Şi număram chemarea de cuc, de cîte ori...

Parcă ograda-i plină, se strigă orătănii,
Şi cumpăna fîntînii mai bate iar mătănii
De tine-i plină casa, de tine latră cînii
Pe drumul ţării, seara, cînd ştiu că vin stăpînii
Şi puntea peste vale-i la locul ei, de ducă...

Un gînd ca o durere, un timp ca o nălucă.

Amiaza era dusă

Cînd spun aceasta, iarba nu-i nimeni s-o opreascǎ
Legată-n răsărire de pulberea cerească
Şi norii-şi pierd hotarul întorşi în văi senine
Şi timpul se adună din urmă peste mine.
Să mai ajung la casa rămasă dintre toate
Ca la-nceputul lumii, -i tîrziu şi nu se poate...

Urneam o zi de vară-n amiază, sub călduri,
Din cînd în cînd brăzdată de ploi peste păduri,
La locul unde-n taină a-ngenunchiat să-ţi deie
Din osul coastei mele făptura de femeie...
Era deschisă poarta. Ne-apropiam de-o lume
Tăcuţi, ca două patimi ce nu mai ştiu de glume
Şi era iarbă multă-n ogradă. Zi de coasă.
Şi din fîntînă, apa în nici o troacă scoasă.
Ce gînduri începură şi ce vederi stîrnite
Cu zbierete-n ocoale şi mugete de vite!

Eram streini şi singuri la uşa casei mele.
S-au prăpădit şi stupii şi gardul de nuiele
Şi-am întrebat, cu tine, întoarsă pe cărare,
Să chem o clipă numai, dacă-aş mai fi în stare..

Amiaza era dusă, şi, după casă, spinii,
Şi nimeni în grădină, nici zumzetul stupinii.
Din roii ce roiră n-au mai rămas nici urme.
Şi-ntîrziam cu ochii pe dealuri, după turme.
Cînd am trecut pîrîul, duceam iubire multă
Şi înnotam prin iarbă, şi puntea era ruptă.

Ceas

Oho, semne noptatice, rămîneţi în amurg,
Întîrziaţi prin văzduh cu norii-n văpaie.
Părul, eu i-l resfir. Pe obraji şuviţele-i curg,
Ce păduratică umbră năvăleşte-n odaie!

Va mai bate un ceas? Cît mai am de trăit?
Poate fi asfinţire mai sfîntă, mai dreaptă
înfrîngere?
Numele meu e-n tăcere, numele ei în şoptit.
Dacă eşti între noi, laudă-i chipul şi lasă-ne,
îngere!

ION HOREA

Porumbel de flacără

Porumbel de flacără,
Aripa îți scapără,
Soarele de-August te vede,
Și inima mea te crede...

Porumbel de flacără,
Aripa își scapără,
Lacrimi cad din ochi, duios,
Spălînd pămîntul, pe jos...

Să se curețe pămîntul,
Ca să-și merite veșmîntul,
Precum cerul stelele,
Și pădurea frunzele...

Cîte stele-am numărat
Sus pe cerul înstelat,
Cîte frunze, pe pămînt
Porumbei ai păcii sînt...

Cîți stropi se ascund în mare,
Stele, frunze în mișcare,
Cu inima mea se-nsoară,
Cu golumbi, la subțioară...

Alergați mai sus, spre cer,
Porumbei de foc și stele,
Chiar dacă ar fi să pier,
Apăr pacea țării mele !...

Suflet curat

Binecuvîntat să fie ceasul nașterii Tale,
Pentru omenie, și iubire și noroc ;
Munți și ape, și cetăți, portale,
Oameni noi renești pe acest Loc...

Jertfe mari și înfruntări de sînge
Zămisliră-n Tine, Măreția ;
Care luptă, care rîde, care plînge,
Să ridice falnic, România !...

Nu-i nimic, de vreun nemernic trece,
Înger în odăjdii sociale ;
E în Suflet judecată rece,
Pentru putrefacții triumfale.

Sufletu-i Partidul, fiul Doinei,
Ce ne-ntreabă-ntr-una, cu dreptate,
Am fost cer senin, sau timpul moinei,
Ca să ducem țara mai departe ?...

Întrebarea Lui, în noi cuvîntă,
Și răspunsul sfînt a tresărit :
Soarele iubirii ne avîntă,
Pentru tot ce-n țară a-nflorit !

TRAIAN IANCU

Îmbrățișați de gînd

Atîta de frumoasă-ncît teroare,
Lumina pîrguie și-n ochi un nor răpus,
Pentru că nu lacrima de-acum, ci taina doare
Și-n taină-i totul, o, arată că e toamnă-ai spus ;

Pe trandafiri ai pus mîna limpede-a ta,
Mi-ai spus : și spinii pot să înflorească, iată,
Și iată steaua dragostei ce-o ținem spre-a ierta
Noi o purtăm cu-o bucurie-aproape vinovată

De la amurgu-adînc al toamnei să ne-aprindem blînd
Ori de la tristețea fragedelor lumi, sub clipe,
Pentru că niciodată ca acum, îmbrățișați de gînd,
N-am mai atins pămînt fără ca pămîntul să țipe.

Cutremur

Despre ce-a fost acolo pe pardoseala cu nervi,
La o oră-a spitalelor mari, de urgență sub astre,
Sau mai degrabă despre foșnetul acela de țevi,
Ca printr-o lebădă cînd am sărit peste dezastre.

Un cer viu, punctiform,
Ca și o prescriere-a pietrei, pe jos,
Cînd mai rămăsesem doar eu să adorm
Și să mă învelesc cu un cearceaf alb, luminos.

Un eșafod pe care, în două căzînd,
Fructe-adînci se despart și dau sînge spre ceață
Ca să se coloreze și mai mult mulți copiii de gînd
Și copiii de flori ca un nor care-ngheață.

Despre luna care se uita ca printr-un bandaj,
Pe pardoseala cu nervi, într-un sferic
Și limpede ceas pus țărînii drept tatuaj
Cînd țărîna nici glas nu mai da și nici întuneric ?

A. I. ZĂINESCU

Aprilie

Timpul aleargă, prepelicar cu nasul în vînt
după sitarul din vis.
Materia s-a încărcat
cu binecuvîntarea lăstarului
porţi se deschid pentru alaiul trezit
la facerea lumii.
Jungherul soarelui spintecă iedul cel negru
otrava se scurge
în scorburi flămînde.
Vin de azur îmi învie pieptul
cu bucuria
zeilor ce au pogorît pe pămînt.
Sînt altul acum
născut dintr-un strop de lumină.
Panglici de cer îmi cad pe umeri...
Poate să vie noaptea cea mare
iubirea s-apropie cu paşi de nea.

ZENO GHIŢULESCU

Imn către orfeu

Îmbracă-ţi platoşa sonoră
Căci bate minunata oră
Cu însăşi veşnicia soră;

Pe vîrfurile solitare
Recită-ţi imnele solare
Planetelor în ascultare;

Din strune împleteşte-ţi zale
Şi smulge beznei infernale
Lumina frumuseţii tale;

Vin' din Cîmpia Elisee,
Adu-ţi eterna ta femee,
Înconjurat de curcubee!

Vrăjeşte iar oştiri silvastre
Şi din picturile rupestre
Jivine sar şi-ţi cer căpestre;

Îşi smulge rădăcina pomul,
Păşind aidoma cu omul
Şi codrul îţi închină domul!

Pe-al tău mormînt ştiut de ele,
Înfiorate filomele
Mai dulce tril trimit spre stele.

Vechi cîntăreţ al stirpei trace,
Îndreaptă-te spre plaiuri dace,
Să joace stîncile posace!

De mult Pădurile Carpate
Te-au îndrăgit precum un frate,
În trunchi păstrînd cîntări gravate;

Cînd le schimbăm într-o lăută,
Re-nvie doina-ţi abătută
Şi „gurile de rai" sărută!

ION ACSAN

Nume de ţară

dimineaţa îmi intră-n odaie
deschizîndu-mi ferestrele larg
şi-mi coboară pe prag
drumul spre-albastrele zări
pasărea de lumină;
ziua, lîngă umărul meu,
pasul mi-l face mai drept, mai frumos
şi-un imens curcubeu
peste sufletul pur — albatros —
desface pasărea de lumină.
tînăr, cresc la hotar de izvoare
la hotar de pămînt şi de cer
precum nalţii stejari către soare,
îmi veghează drumul nou şi înalt
pasărea de lumină.
În gînd, în tăcere, în vis
în creştere,-n trup, în vioară
în sacra-mplinire, în zbor, în idee
pasăre de lumină, creşti, nume de ţară

FLORENTIN POPESCU

Ivirea

Ţipătul pleoapelor pînă la capăt
mai scapă cineva de noapte
spui ultima călătorie
ajungi să-ţi fie teama un popas
şi iată pasărea cerului
liberă poate acolo
cruce peste umbrele noastre
un pipăit de orb
pe un asemenea drum
ţipătul pleoapelor pînă la capăt

GRIŞA GHERGHEI

Final de sonete

I

Cînd speri şi bronzul speră ecoul să-şi audă
de unde nu se-ntoarse sorbit de vreun hău
de la uscatul arbor pîn-la mlădiţa crudă
cred în lumina pură a cugetului tău

Speranţele, Maria, vrei sau nu vrei le-mparţi
chiar dacă este luni, ori joi, ori este marţi...

2

Întors din vis mă reîntorc în vis
astfel de tine fug şi mă apropii
aleg ce altcîndva mi-am interzis
şi-aud cum cresc din foşnetul lor, plopii...

Nu-ţi sînt, Maria, nu-ţi voi fi stăpîn
căci nici să plec nu ştiu, nici să rămîn.

FLORIN COSTINESCU

Fîntînă

Ochi de hulub,
Limpezită fîntînă,
Uită-mă-n apa
Cea mai bătrînă.

Uită-mă-n dealuri,
Uită-mă-n maluri,
Uită-mă-n scoica
Recilor valuri.

Uită-mă sincer,
Somn să visez;
Aripa-ţi albă
N-o mai cutez.

EMILIA CĂLDĂRARU

Rostesc cuvîntul

M-ascund în rouă, în fruct şi în frunză
să mă găsească-nfiorarea dulce
a foşnetului de pădure-albastră
cînd ziua intră-n stele să se culce.

Mă scutur peste flori şi-n ierbi de aur
să mă găsească ploile cînd creşte
pe mare şi pe fluvii dimineaţa
trăgînd la mal năvoadele cu peşte.

Răzbat cu chipu-n nume voievodale
s-adun în gînd ecouri de departe,
porunci şi închinări de ctitorie,
cuvinte de iubire şi de moarte.

Stau la popas pe prispe cîteodată
să mă găsească hîtrii din poveste,
colindele şi nopţile cu lună
şi focurile vechi arzînd pe creste.

Anume rătăcesc pe-uitate drumuri
ca să întîmpin iarna, zurgălăii
nuntind cu sufletul cel mai de-acasă
sub promoroaca din cuprinsul văii.

Cobor pe ape şi m-ascund în cuiburi
de păsări izvorînd din taina gliei
ca să învăţ ţişnirea către soare
cu trilul nesfîrşit al bucuriei.

Pătrund în toate cîte-s la-ndemînă
şi-n tot ce-i neştiut şi-uitat în toate.
Şi toate cîte sînt, toate răsună
prin curcubeul care mă străbate.

O, cît sînt de frumos cu-atîtea doruri,
cu tot ce dau, cu tot ce îmi rămîne
cînd ies din mine să rotesc Cuvîntul
pe pajiştile sfîntei limbi române!

DRAGOŞ VICOL

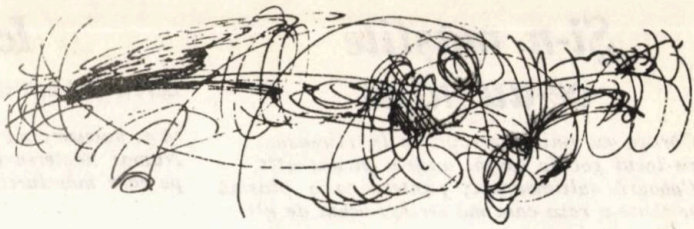

La pravila ţării

Intraţi cu tîmpla-n lucruri toţi anii sînt de faţă
pe drumul care-l trecem prin noi cu îndrăznire
din fiece recoltă răsare-o dimineaţă
din fiecare cîntec un loc pentru zidire.

Ştim zbaterea seminţei în pîine cum ajunge
sub ploile aduse prin truda tuturor,
de cînd a dat lumina în inimă şi curge,
tot noi fiindu-i malul şi gura de izvor.

Ştim, din urcuşul tălpii, cît e de-adînc pămîntul
şi dragostea de ţară cît este de adîncă;
cum arcuieşte-n vreme, ca o coloană, gîndul,
să scapere lumina din ape şi din stîncă.

Am deşteptat şi zimbrii din vremile ceţoase
pentru-a sui tăria în holde şi în vin
şi-am pus la lucruri faţa cărărilor frumoase
să aibă drum de raze, să intre în senin.

Pînă se distilează ideile-n retorte
s-ajungă-n dreptul mîinii ca-ntr-un cadran solar,
mai învăţăm ogorul să crească din recolte,
oraşul să răsară din sticlă şi mortar.

Mai învăţăm pădurea să-şi apere înaltul
şi apele să-şi lase tăria în lumini,
visul ce se-ntrupează să nască-n lume altul
cu datină, pe vatra aceleiaşi grădini.

Ne sună timpul gliei din altfel de fîntîni
şi steaua înţelege că noi sîntem de stea;
prin porţile deschise de Dunăre-n români
e loc pentru suire, oricît ar fi de grea.

Din vis pînă-n cetate, din fluviu în lumină
stă cutezanţa-n pîine, în case şi în gînd;
scriind cu paşi de stele pămîntul ca să ţină
o inimă de ţară, pe vîrf de stea bătînd.

ION TRANDAFIR

Şi-n măştile ce-au nins

Căruţa cu paiaţe se-opreşte în mireasmă
pe locul gol de ceaţă, unde-a plouat atît.
Coboară saltimbancii; pantera ca o plasmă
se zbate-n raza care mă strînge-acum de gît.

Abisurile de-o clipă sub cort s-au depărtat
strîngînd cetatea-ntinsă pe frînghii şibiloane.
Un suflet rătăceşte prin foc şi cuşti, speriat,
clipind de pe sub lacrimi străpunse cu piroane.

Deschid trompeţii jocul. În umedul delir
cu şarpe-nveşmîntată s-a arătat femeia.
Cum ochiul stă în sticlă, se schimbă în safir
privind cum poarta-şi scurge din amurgire cheia.

Rămîn aşa. Săgeata de ziuă în trapez
ca frunza se îndoaie în clownul cel aprins.
Căruţa se-nvîrteşte, e doar un titirez
plutind în anemone şi-n măştile ce-au nins.

AL. RAICU

Iena, 1970

Masa pescărească

Doctorului Al. Ivănescu

Ogoarele lichide cu spice vii de peşte
Îmi roagă lung privirea sclipind în sus şi plîng
Şi nu ştiu cum în punctul din sufletul meu stîng
O stea de albe zodii, cît inima zvîcneşte.

Îmi bat la tîmple păstrăvi, în sînge îmi înoată
Crapi fulgeraţi şi mrene. Sînt ca un fluviu crunt
Prin care trec vrăjite vieţile deodată
Şi agăţate-n undiţi deodată nu mai sunt!

Apune soare aspru. În trecerea spre Styx
Vieţi strălucitoare se curmă pe tingire.
Plevuştile din ciorbă privesc la mine fix
În marea lor, nespusă şi grea nedumerire...

RUSALIN MUREŞANU

Durerea e rotundă

Ce crimă se comite!
Într-un crîmpei de oră
furnicile termite
chiar şi un leu devoră!

Sub fruntea mea, ivite
ca nişte necrofore,
ideile termite
încep să mă devore.

În curbele cuţite
durerea e rotundă,
furnicile termite
în mine se afundă.

Furnicile termite
de mine născocite.

VALENTIN DEŞLIU

Icoană

Lăsaţi ciobanii să-şi bea ţuicile şi să citească în stele
să se bucure cînd oile fată în sălaş de zăpadă.
Numai naşterea mieilor e sărbătoarea
pe care măcelarii n-au dreptul s-o vadă.

Misticism cu rîndunici

Puneţi cîini credincioşi la sălaş şi la stînă
să opriţi măcelarii cu toporul în mînă.

Chem în fiecare primăvară rîndunici
să vină şi să-şi facă cuib în inima ta,
să-ţi picteze cu pistrui obrazul de lapte
ca să te faci urîtă cum n-a fost nimenea.

Cu rîndunici mă apăr de dor şi gelozie
ca să te-ascund, iubito, în inima pustie.

GEORGE CIUDAN

Viaţa limpezeşte-o...

Viaţa limpezeşte-o într-un izvor solar
Ca slobodă să zboare şi-n nalturi să se-adune,
Să nu cunoşti ce-i umbra venită din genune,—
Se treci neînfricoşat de ultimul hotar.

Vei răsări ca zorii, cînd vremea-i bucurie,
Cînd se-aprinde-un soare în cîntecele noi,
Cînd dai pe-o clipă albă un secol de noroi,
Cînd se desface ziua din ceaţa străvezie.

Vei învăţa ştiinţa de a trăi mereu,
Îţi vei deprinde viaţa să fie o mirare,
Să ardă ca o zare într-un adînc de mare,
Vei desluşi prin bezne culoarea vreunui zeu.

Şi bucuros vei trece din larg înspre mai larg,
Pe unde cunoscutul e şi mai cunoscut,
Pe unde-un fulger stinge palorile de lut,
Pe unde, fără veste, tăcerile se sparg.

IULIAN VESPER

Adevărul şi veacul

Nu-i penurie
de adevăr
ci veacu-i mut
şi abătut.
Par-că-ntradins
ar fi cuprins
de amnezie
să nu mai ştie
că e dator.

VASILE SMĂRĂNDESCU

Inedit

Cincinat Pavelescu și „Curierul Franco-Român“

După cum se cunoaște, la 6 decembrie 1920, Cincinat Pavelescu a început să editeze la Paris hebdomadarul „Le courrier franco-roumain politique, economique et litéraire“. Scriitorul deținea funcția de director, iar Pompiliu Păltânea pe aceea de redactor șef. Potrivit relatărilor lui Cincinat, „Curierul“ apărea de patru ori pe lună, chiria redacției costînd 1000 franci lunar, dactilografa 400, tiparul și hîrtia 800, iar expediția 200... Publicația își avea redacția în 33 rue Pigalle (teleph Trud 55—83). Dintre articolele semnate în această publicație, fie *Cincinat*, fie *CP*, fie numai *C*, sînt de menționat, de pildă, „La geneze d'un madrigal“, „Les hotes de Paris — Nicolas Iorga“, „Sous l'Arc de Triomphe,“ „Connaissons — nous, pour nous aimer“, „Mlle Helene Vacaresco aux Anales“, „La commemoration de la mort de Baudelaire“ etc. Dar, nesprijinit în nici un fel de oficialitățile noastre diplomatice, de atunci, Cincinat o duce extrem de greu. În volumul realizat de George Zarafu și Victor Crăciun în ciclul „Restituțio“ al Editurii Minerva, 1972, au fost publicate o serie de scrisori ale lui Cincinat între care și una către Corneliu Moldovanu, în care autorul vestitelor epigrame insista să se intervie ca guvernul să acorde „Curierului franco-român“ o subvenție. Într-o scrisoare asemănătoare, directorul publicației respective nota cu amărăciune: „Ca să putem trăi, a trebuit să vindem și să amanetăm cărți, lucruri de artă, amintiri de familie...“

Printre scrisorile trimise în țară în această perioadă, am mai găsit de curînd una, necunoscută pînă acum, adresată lui Alexandru Marghiloman, fost ministru („strada Mercur, București“), scrisoare în care Cincinat repetă, cu diplomația-i cunoscută, ceea ce comunicase și altor prieteni din țară:

„Iubite cóne Alexandre, Expediez excelenței voastre de cîteva luni ziarul „Curierul franco-român“. Îmi place să cred că dacă ați avut timp să vă aruncați ochii asupra lui, ați apreciat imparțialitatea cu care a redactat și sforțările pe care ni le dăm să informăm străinătatea cinstit asupra situației și oamenilor noștri. Eu, care am păstrat neștearsă amintirea omului superior ce sînteți și a ceasurilor rare și depărtate ce am petrecut lîngă Dumneavoastră, am crezut că servesc țara făcînd să se scrie un articol că-n România nu sunt germanofili. Acest articol a fost reprodus prin intervenția mea și de alte jurnale quotidiane din Paris. D.S. Marcovici îmi atrăsese atenția asupra unei infamii comise de ziarul tuturor șantajelor „Le Temps“ și am căutat să atenuăm impresia pe care o făcuse în public exagerările reproduse după ziarul takist. Vă trimit, de altfel, articolele cu pricina. Într-un număr mai vechi, am reprodus declarația Dv. importantă asupra relațiilor noastre externe și a datoriilor oamenilor politici. „Curierul“ aduce mari servicii țării și este trimis gratuit la toți oamenii politici, scriitori, deputați, foști miniștri, camerelor de comerț, legațiuni, jurnalelor, în întreaga lume.

Bineînțeles, guvernul nici nu se sinchisește de munca noastră și întreține aici la așa zisul „birou de presă“ cu 17 000 franci pe lună, patru — cinci băieți a căror ocupație este să taie din ziare articolele scrise asupra României și să le trimită domnului ministru și Drei Văcărescu. Noi însă, care ducem o luptă intensă și ținem piept valurilor de știri false ale agențiilor străine, nu primim nimic.

Românii din Paris nu plătesc măcar abonamentele, din cauza valutei. Cei din țară nici vorbă. Dar cel puțin dacă băncile românești pe care le aminteam, ar fi mai generoase. Dar nici ele nu dau sau n-au dat nimic. Am cheltuit pînă acum o sumă însemnată făcînd o ipotecă asupra unei vile a soției mele. Dar nu mai pot. Dacă nu mă va ajuta nimeni, trebuie să dispar. Și e păcat, fiindcă ziarul s-a impus prin atitudinea lui corectă și documentată. Ungurii, bulgarii, grecii, polonezii au 3—4 ziare bine subvenționate. România care aruncă milioane în surecuri nu găsește 5 — 6000 de franci pe lună pentru un organ de care are absolută nevoie.

Iartă-mă, excelență, că te-am inoportunat cu mîhnirile mele și primește o strîngere de mînă devotată și admirativă de la *Cincinat Pavelescu*".

Pe o margine a scrisorii Cincinat a adăugat: „Complimente afectuoase amicului Vizanti și d-lui Corteanu". Pe altă margine a scrisorii: „Am văzut eri pe conu Mișu. Era bine și roz".

Pe plic: „Excelenței sale d-lui Alexandru Marghiloman, fost ministru etc".

Deși nu are nici o legătură cu problema publicației „Curierul franco-român, redau mai jos și o cuvîntare necunoscută pînă azi a lui Cincinat Pavelescu, scrisă pe o filă cu foarte multe ștersături și adăugiri, cuvîntare pe care a rostit-o la una din șezătorile pe care fosta „Societate a scriitorilor români" le organiza, deseori, în țară.

„Doamnelor și domnilor, Societatea Scriitorilor Români credincioasă lozincei sale culturale, ne-a delegat în această primăvară cam întîrziată, dar albastră și prietenoasă, să venim la Timișoara cu o solie de iubire, frăție și lumină. Acest mănunchi de scriitori ce vi se înfățișează, mai toți albiți în serviciul literaturii, n-au pornit din București cu niciun gînd de reclamă sau de beneficii, ci cu dorința sinceră de a aduce, încă o dată, în acest colț depărtat al românismului (Ultimele trei cuvinte sînt tăiate iar deasupra lor a fost scris cuvîntul *eroic*, n.n.) salutul frățesc al intelectualilor de la centru și de a face să răsune în versurile sau în proza lor, bătaia caldă a inimei românești lîngă dumneavoastră, adînc convinși că operele literare nu pot avea nici o înrîurire nepotrivită cînd, mai cu seamă, se întemeiază pe înțelegerea și buna voința cultivată a publicului care îl completează și îl clarifică.

Am venit să colaborăm cu dumneavoastră pentru ca atenția ce ne-o acordați, continuîndu-se în simpatie, să sfîrșească prin emoția care-și găsește forma ei spontană a de izbucni.

Dacă cele ce veți auzi astă seară (ultimele cinci cuvinte înlocuite prin „rostite de noi", n.n.) vor avea darul să vă placă și să merite aprobarea Dv. sonoră, atunci din aplauzele cîștigate vom împleti un buchet și-l vom arunca în sală cu un gest adînc de gratitudine strigîndu-vă „Ale tale din ale tale" (rîndul ultim din șase cuvinte tăiat cu creionul, n.n.) pentru că aplauzele sînt ca niște flori și noi nu le merităm decît pe jumătate.

Înainte de a începe șezătoarea, (ultimul cuvînt e tăiat cu creionul n.n.) aducem omagiul recunoștinței noastre d-lui ministru Vaida Voievod, d-lui Sever Bocu, ministrul Banatului (ultimele două cuvinte tăiate cu creionul) și d-lui Vlad care au primit cu multă însuflețire modesta noastră caravană și, înțelegînd rostul și menirea scriitorilor, au binevoit să ne recomande călduros ocrotirii administrative (pe marginea manuscrisului a adăugat: „care trebuie să fie totdeauna atentă la manifestările culturale menite să lege sufletele și să le apropie"). Eu în special țin să aduc mulțumirile mele spiritului ministrului de justiție care a îngăduit să lepăd roba pentru a veni în fața publicului.

Probabil că după șezătoarea literară respectivă a urmat un banchet unde, ca de obicei, Cincinat n-a scăpat prilejul să se amuze executînd numeroase desene pe o filă de hîrtie (nu mai puțin ca 11 profiluri ale unuia și aceluiaș personaj) alăturat existînd și următoarele două catrene, poate adresate lui A.D. Hertz:

„Baronia ta-i prostie,
i-am spus lui Hertz alaltăieri,
fiindcă știam că-n industrie
sunt grade, dar de cavaleri."

Iar sub această strofă următoarea variantă:

„Nu cred în falsa-ți baronie
îmbogățitule de ieri,
fiindcă eu știu că-n industrie
sunt grade, dar de cavaleri."

Iar mai jos următoarele două versuri:

„Aici zace d-l Herț
fost elev pe la comerț."

Pe o altă filă, Cincinat desenase încă trei profiluri cu creionul și adăugase următoarea strofă:

„Atîta frumusețe ideală
sub aparența vană se ascunde...
Eu cînd evoc Veneția reală
simt că iubesc imaginea din unde"...

Consemnări de AL. RAICU

GASTROFILII

Despre izbînda mămăligii

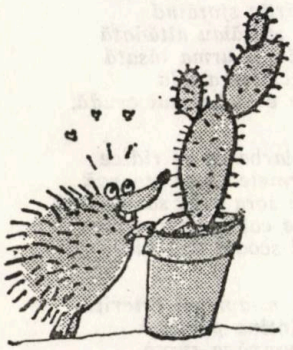

A avut ceva de-mpărțit lejerul Neagu Rădulescu („Dragostea noastră cea de toate zilele") cu poeții harnici, scriind în cicluri lirice, nu i-or fi plăcut ăi de se lipeau dumineca de eternitatea lui Eminescu, ceva tot trebuie să fi fost, altfel nu-mi explic, pasajul acesta din „Mirmidonii din Cîrligați", pe care îl și dau, căci îl cred uitat: „Aici a dat Polixenia peste mormîntul lui Eminescu și ne-a podidit pe toți plînsul, că ziceau unii „ăștia sînt rude cu el, da' nu vezi că și seamănă". Am mai căutat vreo două ceasuri și mormîntul lui Vasile Militaru, ăla cu fabule dăla „Universul", da nu l-am găsit. O fi îngropat în altă parte, la sfînta Vineri sau la Pătrunjelu!..."

Ei, dar numele lui Vasile Militaru ăsta mi-a adus în minte niște versuri ale lui despre o ceartă țigănească ce-ar fi fost cîndva între mămăligă și cozonac, cînd s-au întîlnit pe-o potecă mai dosnică. Zicea cozonacul „cu albuș de ou la gură", după ce a înșirat „cîte bunuri are-n dulcea lui făptură", ca să se știe unde trebuie:

„Cum? cînd nu ești decît, vai,
Apă, sare și mălai,
Ai curajul să mai stai
În cărarea mea de plai?!"

Zurbana s-a isprăvit, scrie în poezeaua cu pricina, c-o morală ținută de „un flăcău cu fața pară, ca o floare a macului", care se afla și el pe-acolo, c-o treabă, și iat-o și pe dînsa:

„— De-ai avea un dram de minte,
Cozonacule, zevzece, —
Mămăligii, — caldă, rece, —
Nici măcar pe dinainte
Nu i-ai trece!"

Lasă că, lămurea ăla, „nici un ins, de cînd e veacul, n-a trăit din cozonac". Rezon, spun și eu, nu-și duce nimeni zilele doar cu aluaturi zaharate dar cu mămăligă vîrtoasă, caldă, răsturnată rotund pe un fund de lemn și c-o tochitură ca aceia pe care îndată o să o povestesc, da: se taie în bucăți mici de porc, ficat, cîrnăciori oltenești, din cei mai iuți, cu sămînță de ardei roșu în ei, și se prăjesc pînă se rumenesc, într-o tigaie cu untdelemn încins. Neapărat se presară cimbru și piper negru, rîșnit mare, iar sarea, dacă mai trebuie, după gust; cînd este aproape gata se adaugă puțin bulion de roșii și mujdei de usturoi. Deasupra, cînd e, în strachină, se aruncă, așa ca să fie, o mînă de brînză de burduf, cu miros iute și li se așează alături, într-un castron larg și adînc, pătlăgele murate, înotînd în zeama lor acră și pișcătoare de limbă și-un clondir borțos cu vin negru, ocnaș bătrîn și plin de păcate. Chiar, mă-ntreb iarăși, ce-i cășunase lui Neagu Rădulescu, cînd și eu, bunăoară după o masă ca aceasta și-un vin ca acela, toropit la gura sobei și c-o mîță pe genunchi, mai c-aș scrie ca duiosul Vasile Militaru:

„La o parte, cozonace!... noi trăim din mămăligă!"

OCTAVIAN STOICA

P.S. Nu-i rău, cred, să pomenesc aici și domnitorii sub care a apărut porumbul în țările românești și anume Ștefan Cantacuzino în Muntenia (1678—1688) și Constantin Mavrocordat (1710—1769) în Moldova. Mămăligă însă s-a mîncat la noi dintotdeauna, atîta doar că ea se fierbea din mei: „Meiul pare să fi fost temelia hranei locuitorilor din țările române pînă adînc în timpurile moderne, cînd păpușoiul vine să înlocuiască această antică cereală" (A.D. Xenopol — „Istoria românilor din Dacia Traiană"). Cînd, înainte de 1900, am exportat în Islanda porumb, am trimis și doi pricepuți într-ale mămăligii ca să-i învețe pe flămînzii de acolo cum „se mestecă în ceaun o mămăligă la patru făcălețe, înaltă de să stea cățeaua la umbra ei", — chestia asta am citit-o eu undeva, nu-mi mai amintesc unde.

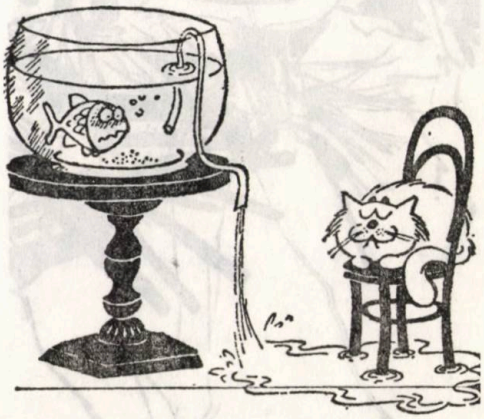

Sora mea de dincolo

Sora mea de dincolo
stă cu creştetul plecat
lîngă calul împuşcat
şi calul îşi lasă-n jos
şaua şubredă de os.

Nu mai pot calule sta
pe şaua de os a ta
de pe care am căzut
nainte de-a fi trecut
de hotarul însemnat
c-o creangă de pom uscat.

Lasă-ţi sufletul să stea
lîngă mine ca o şa
la care mă urc pe scară
şi cobor la primăvară
cînd o fi iarba-nverzită
în grădina părăsită.

Calul îşi strînge tăcut
scheletul său desfăcut
lăsînd pe celălalt mal
numai sufletul de cal
peste care-şi urcă ea
haina ei de catifea
şi-o învaţă cum să stea.

Vine noaptea în grădină
doar suflarea lui străină
care nu mai vrea să vină
cînd e soare şi lumină.

I-aud paşii tropăind
şi nările sforăind
cum sforăiau altădată
şi găsesc urma lăsată
şi tăvălitura udă
unde e iarba mai crudă.

Las iarba să se ridice
şi urmele să se şteargă
şi pe sora mea să meargă
ca pe cal peste cîmpie
şi să scoată apă vie.

Apoi m-apropii smerită
de fîntîna părăsită
cu cumpăna ruptă
unde la miezul nopţii
se dă marea luptă.

Sora mea de dincolo
se mai vede doar cum pleacă
pe calul ei năzdrăvan
împuşcat acum un an.

ILEANA MĂLĂNCIOIU

Poveste de dragoste la Marea Moartă

Teme-te de zeiţa capricioasă!
Ea vine şi pleacă după bunul ei plac.

Şi eu am văzut-o, nu e mult de atunci,
mîna mea toată încărcată de rubine
s-a înălţat din apele sărate, această întindere verde,
i-am prins glezna.

„Marea Moartă va mai muri o dată!", a rîs blestemata.

Rezemat cu fruntea de genunchii ei:
„Te rog, zeiţă!"

A şoptit (cine a mai auzit-o?):
„Ascunde-te sub Marea Moartă
şi priveşte-ţi glorioasele mîini palide..."

Hei! Marea Moartă a mai murit o dată.

PETRU ROMOŞAN

Portretul unui vînător

Dedat singurătății ca pardosul la sînge,
ied auriu de iubire zărit-am
în codrii înflăcărați ai amurgului.

„Pentru ce
te-ai recunoscut? Vei putea
vreodată să uiți chipul tău?"

Ieșirea din vizuină

O, lumi străvezii! Întîmpinare mai fragedă
celui ieșit în lumină. Tenebrele
marii uitări. Acolo, acolo,
în strălucire și în splendoare.

Pe vastele pajiști, celestele —
tigrul de aur al melancoliei.

Pucă și Dinescu înalță smeul

În fastul complet al amiezii Dinescu trage sfoara.
Pucă într-o febrilitate exorbitantă se bîlbîie inexplicabil.
Smeul (Pucă. Frumos colorat, nu alb-negru) capotează-n gazon.
Nu se ridică peste zidirile brâncovenești.
Nu.
Atunci eu îmi zic: mai aștept.
Iar ei: stai o clipă.
(Valiza enormă, umbrela. Smeul
acesta e un albatros fără aripi. O pasăre bleagă.)
Privitorii — copii și bătrîni — devin tot mai mulți.
Dinescu și Pucă se precipitează, își pierd capul, dar
nu reușesc.
(Păunița ultragiată striga: Pucă Pucă)
Plictisit, am plecat fără prea multe regrete.
Asta este. Cam asta. Atît.

MIHAI URSACHI

Pe patru picioare

Nu-i este ușor naturii să compună un peisaj de primăvară
în mijlocul atîtor trădări
se deschid mai întîi arborii pitici
înfloresc galben ca niște căței zănateci
copacii înalți așteaptă—schelete rudimentare—
mantia și tiara verde a vieții;
ce uscată e demnitatea
și cît de atrăgătoare gîngăveala josnică!
despre trădare însă vorbeam (verbul își bate capul
printre fustele sorții — a muri)
întocmai iarăși s-a întîmplat:
un suspin și pulsul universului s-a mutat într-un pui de mierlă

nu cred că sînt oameni aceia
care nu știu să scoată o vorbă despre zădărnicie;
pentru ce deci te privește cu ură un șchiop
pentru ce ipocriții îți vînează gîtlejul
oare ce cred idioții despre unica ta dragoste?
(pe nebuni îi ținem la urmă: ei sînt puși pe rană
asemenea untului de sunătoare)

să ne facem gaj obiectelor noastre
să scuipăm într-o batistă luminiscentă
să ne aprindem țigarea de la razele X
nu strică nici o cană de tablă
spre a-ți da de dușcă sufletul mai simplu;

pe patru picioare cîntă din frunză un erudit.

Presimțire

Noul an vine spre noi ca o pădure fără sunete
toate întîmplările i le presimt
ca și joaca feroce a multor animale
deocamdată lipsite de grai
însă crescîndu-și la umbră
mușcătura

clipă de clipă se rupe din aburul compact
himera intră în vigoare
cu pasul lin, în resemnare mai degrabă,
asemeni ultimului petec de zăpadă ce se topește totuși
țintind să ne înduioșeze

ah blîndele, prea lacomele vii alcătuiri,
în carnea lor
visul zgîrie geamul încuiat cu dinții!

pe mai departe ce nebunește vor disprețui
tăcerea din care cu sfială abia s-au întrupat.

MARIUS ROBESCU

Un congres internaţional asupra dreptului de autor la Bucureşti în 1906

Vocaţia universală, în principiu, a operelor literare, artistice şi ştiinţifice a invederat, din primii ani ai legiferării dreptului de autor, necesitatea ocrotirii internaţionale a acestui drept. Iniţial această ocrotire s-a realizat prin acte normative de drept intern, naţional. Astfel, legea presei din 13 aprilie 1962 care a reglementat pentru prima oară la noi „proprietatea literară şi artistică" (numită astăzi, în termeni mai adecvaţi, drept de autor), cuprindea o dispoziţie specială referitoare la protecţia operelor autorilor străini pe teritoriul ţării noastre. Art. 11 din această lege stabilea că toate drepturile recunoscute autorilor români „se închezăşuiesc şi autorilor... din statele străine care *cu reciprocitate* vor închezăşui, în cuprinsul teritoriilor lor, proprietatea literară". (s.n.) Dispoziţii similare existau şi în legiuirile altor ţări. Experienţa a dovedit însă curînd că o atare modalitate de ocrotire a autorilor nu este suficientă. S-a recurs de aceea şi la alte instrumente juridice, printre care tratate bilaterale şi multilaterale care stabileau, pentru autorii din statele semnatare, un regim juridic egal şi reciproc avantajos. Iniţiativa legiferării pe plan internaţional al dreptului de autor a aparţinut în bună măsură scriitorilor, care pentru a-şi apăra interesele legitime au desfăşurat stăruitoare acţiuni de informare a opiniei publice şi mai ales de convingere a factorilor politici de decizie despre necesitatea adoptării unor măsuri legislative menite să le proteguiască aceste interese. În 1878 a luat fiinţă, sub preşedinţia lui Victor Hugo, *Asociaţia literară şi artistică internaţională* care şi-a fixat ca ţel principal ocrotirea universală a proprietăţii literare şi artistice. Printre membrii fondatori şi participanţii activi la congresele anuale organizate de această asociaţie s-a numărat şi un român, T.G. Djuvare, care ulterior a făcut o carieră diplomatică remarcabilă şi a publicat valoroase lucrări despre dreptul de autor. În România ocrotirea proprietăţii literare şi artistice a fost înscrisă printre obiectivele *Societăţii de artă şi literatură română*, prezidată de D. Ollănescu şi condusă în fapt de inimosul său secretar general, criticul literar şi de artă N. Petraşcu. Datorită în mare parte eforturilor generoase depuse de *Asociaţia* sus amintită, în 1886 un număr de 9 state au încheiat o convenţie pentru protecţia internaţională a dreptului de autor, convenţie care a pus bazele aşa-numitei *Uniuni de la Berna*. În temeiul acestui tratat statele semnatare s-au obligat, printre altele, să asigure autorilor străini din ţările unioniste acelaşi regim juridic ca şi autorilor naţionali, dar numai pentru operele publicate pe teritoriile acelor ţări. Convenţia de la Berna a rămas deschisă aderării ulterioare şi a altor state. România nu s-a numărat printre membrii fondatori ai *Uniunii de la Berna* iar aderarea ei a avut loc abia în 1926 cu efect de la 1 ianuarie 1927. Încă din primii ani după înfiinţarea Uniunii numeroşi scriitori şi jurişti au stăruit însă pentru aderarea României la Convenţia de la Berna, invederîndu-i foloasele. Strădanii în acelaşi sens a depus, fireşte nu numai în privinţa României, *Asociaţia literară şi artistică internaţională*.

La Congresul de la Liège din 1905 M.Gr. Holban, delegatul oficial al ţării noastre, pe atunci director al *Revistei idealiste*, a propus, într-un moment de elan generos, ca următorul congres al *Asociaţiei* să se ţină la Bucureşti. Propunerea, neautorizată în prealabil de guvernul român, a fost primită cu entuziasm de congresişti. În ţară ea a stîrnit însă perplexitate şi îngrijorare, cercurile oficiale, dar şi oamenii de cultură preocupaţi de prestigiul ţării temîndu-se că în acel moment nu s-ar putea înfăţişa congresiştilor străini o imagine îndeajuns de demnă a ţării iar literatura de specialitate asupra dreptului de autor era prea modestă pentru o asemenea manifestare ştiinţifică. Concursul generos acordat de unele instituţii culturale de prestigiu ca Academia Română şi Ateneul Român, ca şi de numeroşi scriitori, oameni de artă şi ştiinţă, jurişti, miniştri în funcţie, printre care se cuvine a fi amintiţi A.D. Xenopol, B. Delavrancea, Al. Davila, George Enescu, Spiru Haret, Ion Mincu, Take Ionescu, C. Dissescu, T.G. Djuvara, C. Hamangiu — a avut darul să risipească temerile şi să asigure reuşita congresului. Lacuna literaturii de specialitate româneşti în materia dreptului de autor a fost şi ea repede înlăturată prin publicarea cu ocazia congresului a nu mai puţin de patru lucrări cu acest profil, semnate de jurişti ca T.G. Djuvara, C. Hamangiu, Jean T. Ghica şi Al. Nicolau. Scopul principal al acestor lucrări a fost acela de a oferi autorilor şi editorilor străini ca şi comunităţii ştiinţifice internaţionale o imagine exactă asupra stării legislaţiei, jurisprudenţei şi

doctrinei din țara noastră în materia dreptului de autor. O atare acțiune de informare corectă a străinătății în domeniul respectiv devenise cu atît mai necesară cu cît autorii, editorii și juriștii din alte țări, dezinformați asupra adevăratei stări de lucruri de la noi, considerau în mod jignitor România ca o țară a „brigandajului literar", cum se exprimase în chip rău voitor un publicist străin. Tocmai de aceea ideea că în țara noastră autorii străini se bucură, sub unica și echitabila condiție a reciprocității convenționale sau cel puțin legale de tratament pentru autorii români, de aceeași ocrotire ca și autorii noștri în baza sus-amintitului art. 11 din legea asupra presei din 1962 străbate ca un fir roșu toate cărțile și comunicările științifice ale juriștilor români prilejuite de congres.

Cel de al XXVIII-lea Congres pentru protecția proprietății literare și artistice și-a deschis lucrările la București în ziua de 8 septembrie 1906 și a durat 7 zile. Sarcina organizării lui și-a asumat-o *Societatea de artă și literatură română* prin secretarul său general N. Petrașcu, în colaborare cu *Asociația literară și artistică internațională*, condusă de eminentul jurist francez Georges Maillard. Merite deosebite și-a cîștigat în această împrejurare savantul istoric A.D. Xenopol, care a condus, în calitate de președinte, dezbaterile congresului, pentru ca ulterior să facă o amplă comunicare la Academia Română, în care a înfățișat problemele discutate la congres, subliniind totodată izbînda de prestigiu înregistrată de țara noastră cu această ocazie. Congresul s-a deschis într-un cadru festiv în incinta Ateneului Român și s-a bucurat de prezența de onoare a unor cunoscuți oameni de cultură români și străini, printre care Ioan Kalinderu președintele Academiei Române, Auguste Rodin, Richard Strauss, Sundermann, Henri Morel, prestigiosul director al Revistei *Le droit d'auteur* și președintele Biroului Internațional al proprietății literare de la Berna. Ședințele de lucru s-au concentrat asupra Convenției de la Berna și a propunerilor de îmbunătățire a ei, asupra regimului juridic al proprietății literare și artistice în România și a îmbunătățirii lui, asupra aderării României și a altor țări la *Uniunea de la Berna* ș.a. În ampla cuvîntare pe care a rostit-o A.D. Xenopol a stăruit asupra unor probleme de actualitate ale dreptului de autor. Examinînd printre altele durata de aplicare a ocrotirii acestui drept eminentul istoric, care prin studiile făcute în tinerețe avea și formație de jurist, a criticat sistemul legii române în vigoare atunci, care limita la numai 10 ani transmisiunea succesorală a drepturilor patrimoniale de autori. În sprijinul criticii sale el a invocat cazul lui Eminescu ai cărui frați au fost lipsiți de veniturile operelor lui care începuseră a fi valorificate tocmai după 10 ani de la moartea scriitorului, „îmbogățind pe librarii și editorii scrierilor lui. O nedreptate strigătoare la cer". Timpul i-a dat dreptate lui Xenopol deoarece majoritatea legislațiilor contemporane, inclusiv Decretul nr. 321/1956 în vigoare astăzi în R.S. România, a prelungit durata transmisiunii succesorale a drepturilor patrimoniale de autor. În schimb, eminentul istoric s-a înșelat atunci cînd a pretins că triumful ideilor socialismului ar primejdui statutul juridic al proprietății literare și artistice. Departe de a desființa acest drept, țările socialiste au extins protecția juridică a dreptului de autor, asigurînd însă un echilibru echitabil între interesele creatorilor și aspirațiile legitime la cultură ale membrilor societății. Alți vorbitori români la congres au insistat asupra drepturilor largi recunoscute autorilor străini de către legislația și tribunalele românești. O altă problemă larg dezbătută a fost aceea a oportunității — și riscurilor — aderării României la *Uniunea de la Berna*, precum și aceea a revizuirii legislației române asupra dreptului de autor. Toți vorbitorii români la congres au apreciat că semnarea de către România a Convenției de la Berna va stimula dezvoltarea culturii noastre naționale. „Punîndu-se o stavilă înnămolirii cugetării românești de către produsele minților străine—a subliniat A.D. Xenopol—se va da un avînt propriei noastre literaturi". La rîndul său T.G. Djuvara a spus în raportul prezentat congresului că „limba noastră este atît de frumoasă, îndestulător de bogată, istoria noastră este atît de abundentă în episoade eroice, încît de aci înainte este criminal să nu se încurajeze scriitorii și artiștii naționali în eforturile lor către idealul național... să continuăm a sorbi la izvoarele curate ale artei, de oriunde ar veni ele, dar să fim la rîndul nostru originali, să plăsmuim opere în care să se reflecte geniul poporului român".

Congresul s-a încheiat cu votarea, printre altele, a unei rezoluții prin care s-a luat act cu satisfacție de intenția României de a adera la Uniunea de la Berna. În cuvîntarea de închidere a lucrărilor G. Maillard a invocat versurile populare românești: „Dîmboviță apă dulce, cin'te bea nu se mai duce" pentru a explica strîngerea de inimă cu care congresiștii părăsesc ospitaliera Românie, adăogînd: „totuși, vom lăsa aici ceva din noi,ceva din dorințele noastre și ceea ce luăm cu noi este speranța înapoierii".

Pentru România Congresul internațional asupra dreptului de autor de la București din 1906 a avut o deosebită însemnătate sub mai multe aspecte. A fost, mai întîi, primul congres internațional ținut în țara noastră, recunoscută prin însuși acest fapt ca o țară vrednică de a găzdui manifestări științifice de amploare internațională.

DORU COSMA

Cîine şchiop

Cum umbli fără cauză şi scop
Pe negrele, murdarele şosele,
Întruchipare a tristeţii mele,
Vitreg copil al lumii, cîine şchiop.

Şi lacrima ţi-o bei, strop după strop,
Şi ei îţi frîng spinarea cu zăbrele
Şi-n propriul sînge vor să mi te spele
Mănuşi să fii şi să te dea la shop.

Vai, şchioapeţi într-o lume nemiloasă,
Lovit de toate roţile, suspini,
Nu poţi nici să mai mergi, nici să te-nchini,
Cei care fug în pace nu te lasă.

Aşa ni-i soarta noastră de străini
Tu, cîine şchiop, fost animal de rasă.
De lovituri mortale să fim plini
Şi, hăituiţi, să ne simţim acasă.

Pedeapsa capitală

Cu neputinţă este să mai creadă
judecătorii mei perverşi în mine,
cînd văd că tu, de-al cărei dor mi-e bine,
mă ţii în duioşie şi-n blocadă.

Se stinge invincibila armadă,
din epoleţi îşi face ii oricine,
sîngele meu pe faţa lui te ţine
ca urmele de fiară pe zăpadă.

Ai să răspunzi, iubito, pentru toate,
pentru această omenească jale,
şi pentru muntele ce se prăvale
să dea brutal cîmpiilor dreptate.

Cu salve de garoafe te va bate
curînd, plutonul Curţii Marţiale.

Omul, religia barbară!

Sub noi conspiră mort atomul,
Din cosmos să ne dea afară.
Planeta e un cheag de ceară,
Ce-abia îşi mai amînă somnul.

Ci eu, înduioşat de pomul,
De-acum sînt şi-un grai care sînt ţară,
Cred în religia barbară
Care mai preamăreşte omul.

El e pe rug, dar nu-i văd moartea,
Se va scula în re-nviere,
Şi dreptul sacru şi-l va cere
Din partea morţii şi din partea
Tiranilor fără de lege
Care de somn au vrut să-l lege.

Revanşa nepedepsiţilor

De multă vreme ocolesc trecutul
Din grija faţă de contemporani
Să nu aţîţ cu mîna mea vulcani
Mai bine zac între coperţi ca mutul

Dar, vai, toţi cei iertaţi
Îmi sînt duşmani
Vor sabia nu vor să fie scutul
Pe Blaga l-ar ucide iar Tăcutul
Cu-o ceată de cosmopoliţi golani.

O, timp măreţ în multe ale tale,
Te-ar vinde ei infernului străin
Cei care poartă două capitale
Pe-acelaşi amărît de buletin.

V-avertizez, Idei cu Coate Goale,
Că, ori intraţi în pensie, ori vin.

Pentru cine mai scrii?

Pentru cine mai scrii, obstinată jivină ?
Cititorii ţi-s morţi de un veac şi mai bine,
alfabetul e, astăzi, ceva de ruşine,
fiii nu ştiu istorie, dar vor maşină.

Pentru cine mai scrii, vînător de cuvinte,
cînd cuvîntu-a ajuns al erorii logodnic ?
Şi minciuna primeşte în pîntecu-i rodnic
odihnitul cuvînt ce nutreşte şi minte.

Pentru cine mai scrii, condamnat pe toţi vecii,
cînd e totul un fals şi sintetic amestic ?
Ai ajuns, din sălbatic, atît de domestic
animal prins în cuştile bibliotecii.

Pentru cine mai scrii, excelenţă sonoră,
cînd un şarpe tăcut mîna-n scris ţi-o devoră ?

Luntrea scheletului

Singur, acum, cînd fumegă încet
fitile mari din cerurile moarte,
mă simt plecînd, mă simt vîslind departe,
în luntrea-nveselitului schelet.

S-au stins și lămpi și tinereți și minți,
atîrnă somnul vremii peste pleoape
și inima în piept nu-mi mai încape
și-mi fuge amintirea din părinți.

Singur, acum, mă simt atras adînc
spre depărtări aproape atemporale,
vîslesc tăcut pe propriile-mi șale
și, unde ape au secat, eu plîng.

Eu lacrimi plîng să am în ce vîsli
să fug din monstruoasa mea secundă,
să simt cum negurile mă scufundă
și mă salvează zorile de zi.

Singur, acum. Și lung e-acest acum,
singur, acum, orbecăind prin noapte,
cad lămpile ca niște fructe coapte
Eu amețesc și zac în scrum și-n fum.

Cimitir de artiști

Numai artiștii au corupt țărîna,
din vina lor răsar pe lume flori,
prin arbori trec pierduții dirijori,
și-și mișcă-n fiecare creangă mîna.

De-atîția pictori morți, în cimitire,
culorile se strîng ca pe la nunți,
un sculptor taie nebunește munți,
planeta e-n pericol de iubire.

Gerosul vînt și vîntul prea fierbinte,
ce sfarmă țări și prescurtează vieți,
pleacă din pieptul marilor poeți,
ei, după moarte, mai rostind cuvinte.

Artiști nocivi în viață și în arte,
ei sînt cu-atîta mai nocivi în moarte.

O singură Putnă

O singură Putnă, în mijloc de țară
Cu Ștefan în Putna, ca pruncul în mamă
Un clopot, un clopot, un clopot ne cheamă
Și dangătul lui neamul tot l-înfioară.

O singură Putnă ; în juru-i, afară.
Românii, de vorbă lui Ștefan, iau seamă.
Nu poarte portretul lui Vodă maramă,
Nu urce spre clopot vreun urlet de fiară.

Și Putna ne spune că nu e ușoară
Lucrarea planetei prin vremuri de dramă,
Cînd frații-și mai scriu și-și dau mîna prin vamă,
Cînd strîmbe imperii pun patrii în ramă.

Ci tu, lîngă Putna cea sfîntă și clară,
te urcă pe lacrimi, adună-ne Mamă !

Creier aprins

Cuvinte vechi se retrezesc în mine
ca armăturile-ntr-un adăpost,
în creier port copilul care-am fost,
mi-e panică și cald și-apoi mi-e bine.

Ce înțeles mai are și ce rost
bolboroseala care-n gînd îmi vine,
creierul meu, cu turlele lui pline,
refuză vremea prețului de cost.

Sînt, tot, o întrupare de cuvinte,
m-ar stinge, m-ar răni, m-ar spinteca
memoria copilului fierbinte
dac-ar izbi — din partea de părinte —
cu interjecții în armura mea.

Mi-e creierul abcdefghijklmnoprsștuvxw

ADRIAN PĂUNESCU

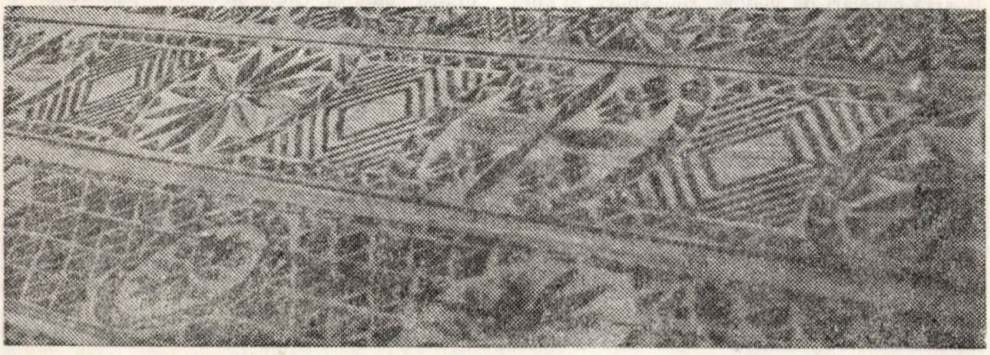

CONVORBIRE ÎN PLOAIE

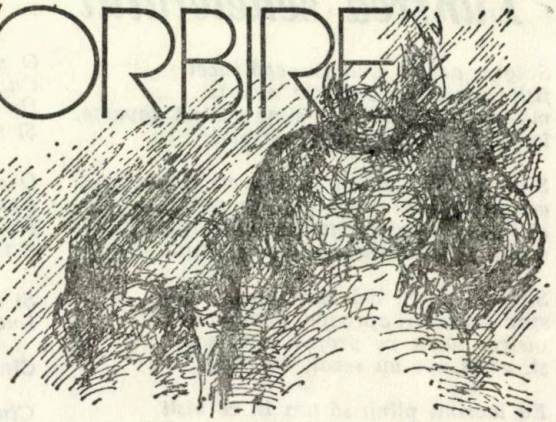

Cu ani în urmă, Leana lui Voicu — femeie de patru bărbați — doi morți, doi s-au lipsit de toată munca și și-au luat lumea în cap — doar cu un singur copil, pensionară „I.O.V.R.", cu dosar făcut de Păun Zgîrci, notarul satului din acea vreme, nu se știe pentru care dintre cei patru bărbați — dar asta e cu totul altă poveste — avea o patimă: să fure lemne. Și asta nu din pricina sărăciei. Se vede că se născuse cu ea. Iarna se adunau cîțiva inși în casa ei și jucau cărți. Cinci-șase inși. Cumpăra vinul cu un preț și îl vindea cu altul. Le punea la socoteală gazul din lampă, iar mai tîrziu curentul electric și spre ziuă oprea pe unul singur, de regulă pe cel care cîștigase. Avea casa așezată dincolo de jumătatea curții, într-un fel de pădurice de salcîmi care se unea cu cîmpul. Dinadins nu făcuse gard în partea aceea, ca să poată trece nestingherită cu lemnele furate. Făcea un ocol de vreo cîteva grădini, trecea printre crucile cimitirului și fura un coș, două de lemne pe noapte. Își făcuse socoteala că, fiind văduvă, Dumnezeu o s-o uite și n-o să-i socotească păcatul la catastif. În plus se gîndise că iarna la biserică nu veneau decît vreo cîțiva inși, așa că nu avea rost să se ardă lemne de pomană în teracotă. S-a măritat pentru a cincea oară cu un mecanic de locomotivă și trăiește la bloc. Poartă ochelari de vedere, rîde spart, și cînd vine vara să-și vadă neamurile — casa n-a vîndut-o, a tăiat bărbatu-său toți salcîmii curții, a băgat tractorul și a plantat vie — se uită de sus la oameni. Se socotește orășeancă și i se pare că le face un favor cînd se oprește să schimbe o vorbă cu careva. O aduce fiu-său cu mașina și tot el vine să o ia. Mecanicul vine cu trenul. Are permis „C.F.R." și nu se îndură să-l piardă. Dar să ne întoarcem la întîmplarea pe care o știu fetele lui Partenie Dragoman. S-a petrecut într-o toamnă perdeluită de ploi, cufundată în negură jilavă. Dușmanul ei numărul unu din acea vreme era Stroe Dragomir. Se îmbătase într-o noapte la ea și după ce îl băgaseră în cotețul porcului ca să-și bată joc de el, de n-a vorbit cu nevasta doi ani încheiați, Leana lui Voicu l-a scotocit prin buzunare, lăsîndu-l fără nici un gologan. De ce-i ziceau a lui Voicu, nimeni nu știe. Măcar dacă i-ar fi fost primul bărbat. Voicu Măcicășan — al doilea nume și-l pierduse cu timpul — fusese al treilea și nu stătuse decît o toamnă și o iarnă, după care dăduse bir cu fugiții. Stroe Dragomir nu i-a mai trecut pragul din noaptea aceea, jurîndu-se să n-o ierte. Leana era șireată ca o vulpe și-ți era foarte greu s-o dovedești cu ceva. Era o femeie cît un munte și după cîte se zvonește, nici unul dintre cei patru bărbați n-a scăpat de bătaia ei: nici viii, nici morții. De cînd s-a mutat la București, pe seama mecanicului de locomotivă nu se pot arunca asemenea vorbe. Stroe mai pățise două rușini mari în viața lui, dar pe amîndouă le plătise. Nu-i plăcea să rămînă dator. Una cu popa Tiberie care-i băuse banii de vacă și-l lăsase să vină pe jos tocmai de la Valea-Măcrișului, și-a doua cu Mardare Ipatoc. Pe Mardare n-a avut vreme să se mai răzbune așa cum și-ar fi dorit, că l-a călcat trenul. Își făcuse cavou în curtea cimitirului. Cheltuise o groază de bani cu el și nu numai atît, dar băgase pe dracul în toate femeile din sat, care țineau cu tot dinadinsul să-și facă și ele casă pentru lumea cealaltă. Unele chiar depuseseră bani la „C.E.C."-ul din Urziceni pentru un asemenea scop. Printre ele se număra și nevasta lui Stroe Dragomir. Se întîlniseră amîndoi într-o zi. Ipatoc era mîndru nevoie mare. „Parcă ai fi predicator la Sfîntu' Munte, băi Mardare, așa calci de îngîmfat!". „Mi-am terminat căsuța aia, Stroe. Azi i-am făcut feștania." „Apăi dacă-i așa, atunci s-o stăpînești sănătos și să-ți ajute Dumnezeu să te muți cît mai curînd în ea!..." Trecuse ceva vreme de la isprava cu cotețul porcului pe care i-o făcuse Leana. Îl băgase în gura lumii, de-l arătau cu degetul pe drum, ca pe rîioși! Era om în toată puterea cuvîntului, avea doi băieți cu milităria făcută, amîndoi

însuraţi, la casele lor. Femeia mai îmbătrînise şi ea, era de-o seamă cu sora lui Partenie Dragoman, nu se plîngea de nimic, îşi băgase băiatul într-o şcoală de subingineri, dar patima cu lemnele de lîngă zidul bisericii n-o părăsise. Stroe Dragomir venea de la un cumătru, la care încercase nişte vin. Venea pe jumătatea drumului, clătinîndu-se pe picioare şi bălăbănindu-şi mîinile. Înserarea biruise razele sărace ale soarelui şi întunericul se adîncea. Aproape de bodegă l-a întîlnit pe Mişu Jurubie. Omul l-a tras înăuntru să mai bea o jumătate. Se vede că au băut mai multe, de vreme ce le-au cîntat şi lăutarii. Au rămas ultimii. Gestionarul avea nişte socoteli de făcut şi nu i-a grăbit, bucurîndu-se că are cine să-i ţină de urît. S-au despărţit în uşă. Unul a luat-o într-o parte, celălalt în alta. Începuse să plouă. Cum a nimerit în curtea cimitirului, nu poate să înţeleagă. Dacă ar mai fi avut un tovarăş, mai era cum mai era; dar aşa, singur... Nu era nici bisericos din fire, să zici că l-a apucat dorul de o convorbire cu un sfînt oarecare de pe pereţii din afară, că uşa bisericii era încuiată. S-a dus drept la cavoul lui Mardare Ipatoc. A tras oblonul într-o parte, a coborît cele cîteva trepte, şi s-a aşezat pe ieşitura unei nişe, faţă în faţă cu locul în care fusese zidit Mardare. Cavoul avea patru firizi; una pentru el, una pentru nevastă şi două de rezervă, ca şi cum ar fi avut de gînd ca fiecare să trăiască de cîte două ori. Acum, după ce se măritase cu Lixandru, una avea s-o ocupe el, încurcîndu-i toate socotelile. Mai rămînea una... Stînd aşa pe ieşitura asta şi venindu-i asemenea gînduri, se întreba unde au să-l aşeze pe Dihoniţă. Faţă în faţă cu Ipatoc ori deasupra, în despărţitura care rămăsese goală? „Eu zic că deasupra, vorbi el tare, de parcă s-ar fi adresat unuia dintre ei. Dacă aţi ţinut amîndoi aceeaşi nevastă, sunteţi un fel de neamuri, n-are rost să vă purtaţi duşmănie şi să staţi unul cu spatele la celălalt!..." Juca un sîmbure de lumină într-o candelă, desenîndu-i lui Stroe o umbră curioasă, într-un joc neîntrerupt. Se vede că nevasta i-o aprinsese. „Mardare mort, Dihoniţă plecat, din doi niciunul, mai zise Stroe. Aşa e cînd să s-aleagă praful!..." Avea poftă de vorbă. Afară ploaia se înteţise. Se auzea jucînd pe acoperişul de tablă al bisericii. Strecurîndu-se pe la o margine a peretelui, o picătură de apă îl nimeri drept sub ceafă. Îi veni să înjure. Îşi aminti, însă, de locul în care se afla şi, socotind că nu se cade, renunţă. Dar veni a doua picătură şi a treia, şi tot după ceafă. În mod normal ar fi trebuit să plece. Numai că el s-a ridicat, a tras oblonul şi s-a închis pe dinăuntru. Lumină avea de la candelă, — abia că acum, dacă nu mai adia vîntul, i se astîmpărase şi umbra, aşezîndu-se faţă în faţă cu el şi tot cu coatele pe genunchi — ţigări avea... „Dacă stai să te gîndeşti, ăsta n-a avut idee rea, îşi spuse el. Tragi aici ca într-o casă; nu te plouă, nu te ninge. Păcat că nu poţi ieşi, băi Mardare. Ţi-aş da o ţigară şi am mai schimba o vorbă. Mi-ai spune şi mie cum e cînd te calcă trenu'!..." Clătină din cap meditativ. „Oricum, eu n-o las pe nevastă-mea să bage banii în aşa ceva!... Pe urmă, tu mai ai un dezavantaj: are unul boală pe tine, cum am avut eu bunăoară, dă clapanaua la o parte, intră şi te face ca pe o albie de porci!... Mai bine făceai nişte chefuri cu lăutari şi mă chemai şi pe mine. Te-ai fi ales cu ceva. Să fi ştiut tu, Mardare, că dă trenu' peste tine, îţi ascundeai dinainte ceva bani, şi-ţi plăteai loc în rai. M-auzi, mă?..." Ciocăni cu degetul în peretele de zid şi rîse. Tot mai bine în pămînt. Măcar îţi creşte iarbă deasupra şi tot e ceva. Cînd îşi aplecă capul, ochii îi deveniră grei. Eşti plecat pe undeva?... Bine, am să te mai aştept. Simţea cum îl doboară somnul. Se ridică în picioare şi încercă să facă doi-trei paşi. „Mi-a căzut băutura în picioare, ca porumbu' la cai!" mai zise el şi se întinse de-a lungul nişei, ca într-un pat. Cînd am s-o mai greşesc, trag la ăsta. Mă lasă în pace, nu mă sîcîie cu întrebări ca nevasta. „De unde vii, Stroe?" „Iar ai fost la aia, Stroe?" "Miroşi a vin, de parcă te-ai fi scăldat într-un butoi, Stroe!" „Ăsta nu scoate o vorbă. Parcă ar fi mort!..." A adormit într-un cot, ca un om care aşteaptă venirea cuiva. Puţin îi pasă că afară plouă. El se află la adăpost. Pe peretele unde e atîrnată candela aprinsă şerpuieşte un fir de apă care a şi ajuns jos, pe pardoseală, dînd naştere unei băltoace, deocamdată nu mai mare de o palmă. Visează că doarme în cavoul lui Mardare Ipatoc şi aşa, în vis, se gîndeşte că trebuie să fi fost al dracului de băut, de vreme ce i-a trecut aşa ceva prin minte. Simte miros de ulei ars. O lumină palidă, scăzută pluteşte neclar împrejurul lui. I-a amorţit cotul, gîtul i-a înţepenit şi-l dor coastele de parcă ar fi dormit o noapte în şanţ. Vede că visul n-a fost numai vis şi, cît e el de Stroe Dragomir, îl apucă tremurul. Fumul băuturii a dispărut. Dacă ar putea să se dea jos din firida netencuită şi să urce scările... Flăcările candelei luminează din ce în ce mai slab. Îl lua cînd cu cald, de nu-şi putea suferi căciula, cînd cu frig, de-i îngheţa şira spinării. „Uite, mă, fir-ar al dra... Fir-ar să fie; şi eu care credeam că nu e chiar aşa de rău să petreci o noapte în..." Se opri din nou. Încercase să-şi facă puţin curaj. Nu-i dădeau ascultare picioarele. Şi le simţea moi de la genunchi în jos, de parcă le-ar fi luat cu chirie de la cineva, cu bocanci cu tot. În cele din urmă izbuti să se ridice. Făcu doi paşi, urcă o singură treaptă, şi se opri să asculte. I se păruse că umblă cineva printre crucile de-afară şi dîndu-şi seama că nu era numai o părere, înţepeni, sprijinindu-se cu spinarea de peretele umed. Îi veneau în minte tot felul de întîmplări auzite te miri pe unde, care s-ar fi petrecut chipurile prin cimitire. Îi

treceau prin minte cu atîta repreziciune, încît dacă avea să mai dureze mult simţea că va trebui să strige după ajutor. Nu se poate să nu-l audă cineva. Odată ajuns aici, printre îngerii, strigoii, sfinţii, dracii şi dumnezeii care-i umblau prin minte, se aşeză şi un gînd ca lumea: „O să vină unul să mă scoată. Bun; dar mîine tot satul o să ştie că Stroe Dragomir a fost găsit băut în cavoul lui Mardare Ipatoc, cine ştie cu ce gînduri. Poate chiar să prade, altfel ce-ar fi căutat acolo la miezul nopţii, strigînd după ajutor. N-am să mai pot sta în sat. Va trebui să mă pierd în lume!..“ Gîndul se înfipsese adînc în minte. Umbletul printre cruci se auzea atît de clar, încît puteai să crezi că cel care umbla pe-afară pe el îl căuta. „Am făcut păcat mare că am tulburat somnul morţilor,“ gîndi Stroe Dragomir cu toată sinceritatea şi puţin a lipsit să nu se prăbuşească îngenuncheat pe treptele cavoului. Ce nu ştia el, era cui anume trebuie să-i ceară iertăciune. Paşii se auziră din nou, atît de aproape încît omul îşi dădu seama că veneau din direcţia bisericii. „Asta e sfînta Filofteia. A luat barda cu care a vrut tac-su să-i taie picioarele şi vine să mă pedepsească pe mine. Lasă că aşa îmi trebuie, gîndi el pocăit. O să vină să-mi taie mîna dreaptă; cu ea ridic paharul, ori oala, ori damigeana; cu dreapta...“ Se opri şi inima i se cufundă într-o adîncă deznădejde. Am să umblu toată viaţa ciung şi lumea o să afle din ce mi se trage. Retează-mi-o, sfîntă Filofteio, da' nu din cot. Taie-mi numai palma. Măcar s-o pot ţine în buzunar cînd mă duc la cuscri! Vorbise tare. Afară se auzi un bufnet înfundat, ca de greutate scăpată din mînă. Se vede că sfînta îl ascultase şi, de milă, scăpase barda. Se dezlipi de lîngă perete şi mai făcu cîţiva paşi. Împinse uşa de fier cu capul, crăpînd-o numai de două degete, ca prin deschizătură să desluşească conturul unei femei înţepenită în întuneric, cu un coş de lemne în mînă. Îl părăsiră şi frigul şi căldura şi deveni vechiul Stroe Dragomir. O recunoscuse pe sfîntă. Era Leana lui Voicu. Femeia îi auzise glasul venind de sub pămînt şi socotind la rîndul ei că Dumnezeu are de gînd s-o pedepsească trimiţînd un drac s-o cheme — alături de Mardare Ipatoc nu putea să sălăşluiască un sfînt — aştepta încremenită clipa în care avea să i se pună prima întrebare. Şi bărbatul din dosul uşii de fier n-o lăsă să aştepte prea mult. Îşi schimbă glasul pe cît putu — precauţie inutilă; Leana nu l-ar fi recunoscut nici dacă ar fi picat-o cineva cu ceară — ca s-o întrebe: „Ai venit să le aprinzi cîte o lumînare bărbaţilor tăi, Leano?“ Nu se aşteptase să-i să-i mai cadă vreodată în mînă. Femeia pierdu printre buze un „da, preasfinte, ca să adauge în sinea ei: Am să-i zic sfînt; dacă e drac, nu suferă şi fuge. Iar dacă e sfînt cu adevărat, ceea ce nu cred, sfinţii au inimă bună, că de-aia sunt sfinţi şi n-o să mă chinuiască cine ştie cît...“ “Aha, făcu Stroe Dragomir. Şi dacă tot vii pînă la cimitir, Leano, iei şi-un coş cu lemne de lîngă zidul bisericii, ca să le faci hăndrălăilor foc în casă la tine. Femeia încercă să se dezvinovăţească, dar omul de după uşă nu-i dădu răgazul necesar. „Să taci din gură, că ştiu tot. Aş putea să-ţi usuc amîndouă mîinile, dar n-am să te pedepsesc aşa. Stai, stai, se grăbi el să-i spună, înţelegînd că din pricina greutăţii femeia avea de gînd să lase jos coşul cu lemne. Nu, nu; asta să-ţi fie pedeapsa. Ţine-l în braţe cît mai vorbim şi noi, iar mîine, pe zi[illegible] [illegible] îndărăt toate lemnele pe care le-ai furat şi spui la toată lumea cum a fost. Nu mă faci să mai bat drumul pînă la tine. Ne-am înţeles?...“ „Da, preasfinte.“ „Mai slăbeşte-mă cu preasfinte ăsta, că doar ştii cine sunt. Ştii, nu?...“ „Da, preasfinte,“ a ţinut-o Leana lui Voicu pe-a ei. „Ia să-mi spui tu mie, cine-ţi mai bate pragul în ultima vreme, afară de Partenie Dragoman cînd e pe-acasă, de Codreanu, Păun Zgîrci... Stroe Dragomir mai vine?...“ „Nu mai vine, preasfinte.“ „Da', ce-ţi veni pe el să-l bagi în coteţul porcului?...“ „E rău de gură, preasfinte...“ „Da, da; rău de gură, sigur... Şi cine zici că mai vine?“ „Păi, vine Lixandru Dihoniţă, şeful de post, Gogu Fidelu... Ce, parcă preasfinţia ta nu-i ştii?!...“ „Cum să nu; numai că am cam lipsit o vreme de la biserica asta. Am avut un coleg în concediu şi a trebuit să-l înlocuiesc.“ Auzind asemenea vorbe neaşteptate pentru un drac, ori sfînt, ori ce-o fi fost, Leana lui Voicu era gata, gata să scape coşul cu lemne din braţe. „Acum pot să plec, preasfinte?“ îndrăzni ea. „Nu, cum o să pleci? Mai avem de vorbit. Pleci cînd or cînta cocoşii de ziuă. N-ai auzit că noi n-avem somn pînă nu cîntă cocoşii de ziuă? Numai... şi neştiind ce anume, Stroe se bîlbîi şi încheie: să nu fii!...“ Între timp începuse iarăşi să plouă, dar lui care se afla la adăpost, puţin îi păsa. Era o ploaie subţire de tot şi deasă, care o lovea drept în creştetul capului răzbind-o prin basma, ca un pumn de ace cu vîrfurile înveninate. „Da', că uitam să te întreb, pe la colectiv de ce nu-ţi calcă picioarele, Leano?“ „Femeia făcu ochii mari. Asta i se părea prea de tot. Mă rog; că furase lemne de la biserică şi că o prinsese asupra faptului, era dispusă să-şi primească pedeapsa. Era instituţia lor şi aveau tot dreptul. Dar ca să se amestece şi-n asemenea treburi... Găseşte răspuns, dacă-ţi dă mîna! „Ori acolo e pază straşnică?“ o mai întrebă sfîntul din cavou, nelăsîndu-i prea multă vreme pentru meditaţii. „Ţi-e frică de Calistru? Păi, nu-l ai pe Lixandru Dihoniţă? El ce păzeşte?...“ „Ce să păzească? Stă mai mult pe la nevasta lui Gogu Fidelu. Ei îi cară acum. Eu am îmbătrînit, preasfinte, am trecut pe planul doi...“ De undeva, dinspre marginea de apus a satului, se auzi cîntecul unui cocoş. „Acum putem pleca, preasfinte? Mi-au amorţit mîinile de nici nu mi le mai simt din pricina

greutăţii lemnelor astea. Dacă ştiam... Nu ţi-e somn şi dumitale? Noapte de noapte..." „Nu, că facem în tură: o noapte de servici, două libere... Altfel te prindeam eu mai de mult cu mîţa în sac! Colegii mei răspund de alte sectoare..." Tot dinspre apus se mai auzi o dată cîntecul cocoşului. O fi fost al aceluiaşi, o fi fost altul, principalul este că se auzise şi a doua oară. I se urîse şi lui Stroe Dragomir, dar n-avea încotro. El stabilise numărul cîntecelor. „Dacă ai norocul şi mai cîntă odată, poţi pleca, Leano. Să fim înţeleşi, mîine aduci lemnele îndărăt. Nu căuta să te strici cu mine, că să te ferească Dumnezeu să mă fac al dracului!..." „Nu, preasfinte; se bîlbîi ea", înecîndu-se. Peste puţin îi dădu drumul să plece. Se porniseră pe cîntat toţi cocoşii satului, nu mai era nevoie să le ţii socoteala. Vrusese s-o ia prin cîmp, numai că Stroe strigase la ea: „Nu, nu; ieşi în drum, Leano; ieşi în drum. Chiar dacă te întîlneşti cu cineva, îi spui toată povestea. Cînd s-o lumina bine, tot trebuie să cari lemnele îndărăt, nu?..." În urma ei Stroe Dragomir ieşi din ascunzătoare, închise uşa în urma lui, se uită în lungul drumului să nu-l vadă cineva ieşind la ceasul acela din curtea bisericii şi, plăcere de om asupra chefului, ocoli puţin ca să treacă prin dreptul casei în care intrase şi el în cîteva rînduri. La Leana lui Voicu toate geamurile erau luminate. „Asta stă îngenuncheată în faţa icoanelor şi le mulţumeşte sfinţilor de pe pereţi că a scăpat cu viaţă!..." gîndi el. Cînd intră în curtea lui, albe de var şi cu vopsea roşie, zorile se iveau la orizont, între lucruri, pe sub uşi. Fîntînile căscau şi iar căscau. Stroe Dragomir a intrat în casă prefăcîndu-se luat de băutură. Nu s-a trezit decît spre prînz şi cum s-a trezit a luat drumul în picioare ca să vadă dacă Leana lui Voicu cară lemnele îndărăt în curtea bisericii... În vreo cîteva rînduri a trecut prin dreptul casei ei. Nimeni nu se mişca. Parcă era pustie. Spre seară a auzit chiar din gura nevesti-si, care mai întîi îl făcuse cu ou şi cu oţet că lipsise o noapte de-acasă — îi spusese ei nevasta gestionarului de la bodegă, că a băut cu Mişu Jurubie — cum că Leana lui Voicu e bolnavă şi că are vedenii. Aproape că ţi-e frică să stai lîngă ea. Stroe s-a prefăcut că nu-l interesează povestea. Şi s-a prefăcut bine. Stătea pe un scăunel la gura sobei şi curăţa porumb de moară. Nevastă-sa îi vorbea de cealaltă ca de o persoană sprijinită în toiagul drumeţilor spre lumea de apoi, dar care deocamdată străbate numai depărtările. Nu mai ploua. Se făcuse seară. Luna intra şi ieşea din firidele plutitoare ale norilor. „Ascultă-mă pe mine, Stroe; din asta o să i se tragă. S-o ţii tu în şir că ai stat de vorbă cu dracu' o noapte întreagă şi că dracu sălăşluia în mormîntul lui Mardare Ipatoc, înseamnă că ai pe dracu' în tine!..." Patru zile încheiate a bolit Leana lui Voicu, vegheată pe rînd de Malamatia şi de sora lui Partenie Dragoman. Lor le spusese toată povestea cu amănunte, fără să le ascundă nimic, iar ele s-au prefăcut că o cred. Abia după aceste patru zile s-a dat jos din pat. Era sfîrşită. Cu greu se ţinea pe picioare. Dintre bărbaţii care se strînseseră înainte la ea, nimeni nu venise s-o vadă. În tot acest timp Stroe i-a dat roată casei, doar-doar s-o vadă cărînd lemnele cu coşul. Cînd a auzit că s-a pus pe picioare, i-a venit alt gînd. La chemat pe Jurubie la el, măre doamne să-i întoarcă cinstea pe care i-a făcut-o, l-a chemat şi cu nevasta ca să nu stea a lui singură şi cînd a coborît în pivniţă să scoată un borcan de vin, a luat un cearşaf din ladă, pe care l-a ascuns sub scară. După ce i-au plecat oaspeţii, a păzit-o pe nevastă-sa pînă a adormit, s-a dat jos din aşternut şi s-a dus la Leana, înfăşurat în cearşaf. Era întuneric şi burniţa. A dat roată casei. Nici un geam luminat, semn că femeia nu avea pe nimeni. A luat ferestrele la rînd, ciocănind cu unghia degetului mare şi strigînd-o pe nume: „Leano; Leano..." La cea de-a treia a auzit mişcare dincolo de perdele şi un glas tremurat care întreba: „Cine mă strigă?" „Dă perdeaua la o parte să vezi," i-a răspuns Stroe cu glas schimbat. Femeia s-a apropiat de geam. Era numai în cămaşă de noapte şi lui i-au clănţănit dinţii ca la lup. Văzînd umbra aceea albă mişcîndu-se în noapte, a simţit cum i se taie picioarele. „Am avut o vorbă amîndoi, Leano. Dacă mîine nu faci ce ne-am înţeles, vin peste tine... Să nu încerci să te ascunzi ori să pleci cine ştie pe unde că dau peste tine şi-n gaură de şarpe!... Ne-am înţeles?..." „Da, preasfinte," a răspuns femeia, simţind un nod în gît. Stroe Dragomir s-a pierdut printre salcîmii grădinii, fîlfîind marginile cearşafului ca pe nişte aripi. Dimineaţa, cînd s-a dus la ţigări, a văzut-o cu coşul de lemne îndreptîndu-se spre biserică. „Te pocăieşti Leano?" a întrebat-o în bătaie de joc, ca să primească drept răspuns un singur. „Du-te dracului!..." La al treilea sau al patrulea drum, a văzut-o preotul, care locuia prin apropiere. O bănuia de mai multă vreme, dar nu putea s-o dovedească. Leana le aşeza în stivă lîngă zid, stătea în genunchi şi trăgea cu coada ochiului spre cavoul lui Mardare Ipatoc. „Să mă ierţi, părinte; să mă ierţi. Am un copil de crescut şi nu vreau să-mi rămînă pe drumuri..." La cîteva zile, Malamatia, intrînd în cavou la insistenţele ei, a găsit cîteva mucuri de ţigară pe jos. „Auzi tu, Leano? a strigat la ea. Se vede că Mardare a dat în patima fumatului abia după moarte. Vino să vezi. Şi fumează naţionale, nenorocitul! Zgîrcit a fost pe lumea asta, zgîrcit a rămas şi pe dincolo..."

CONSTANTIN GEORGESCU

Civitas solis

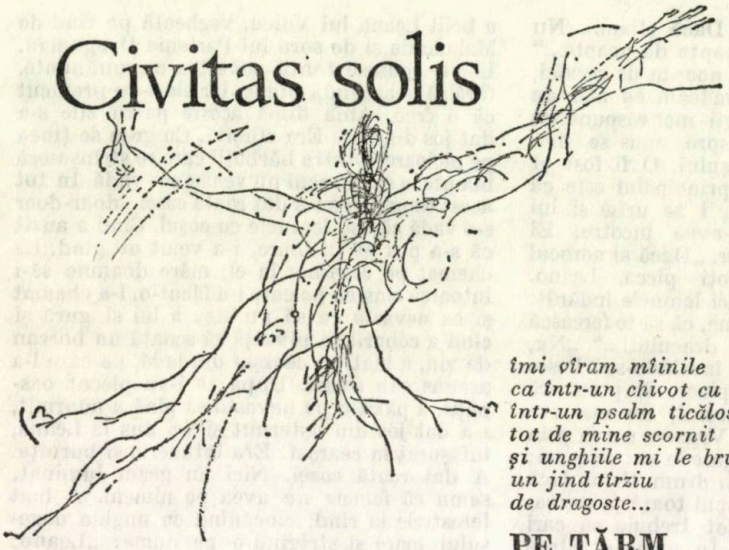

(fragmente)

ROST

Să ai un cap milenar,
mîna stîngă să aibe ani 43,
53 cea dreaptă,
să ai buze de ani
optîspe
și cu o inimă împrumutată
de la cimitirul de mașini
să iubești o copilă
ai cărei părinți
mai au un veac
pînă să se-ntîlnească
întîmplător...

TOTUȘI

Cu primitive grații te-adulmecam ca un
sălbatic ce stîrnește cenușile din vatră,
da mă tîrăsc spre tine din epoca de piatră!
(De piatră prețioasă, dar asta nu-ți mai spun...)

FRUMOASĂ

O, ești frumoasă, zăpadă,
fără să se vadă...

UN VIS

Am fost în vis (doamne apără!)
beiul de Longo Campo. Lumina
avea oase și toamna le rupea
ca pe vreascuri.
Năpîrlit de armura de tablă
uitasem meșteșugul de a bate război
și în netrebnicia mea
zidită pe mere domnești
îmi vîram mîinile
ca într-un chivot cu vechiuri
într-un psalm ticălos
tot de mine scornit
și unghiile mi le bruma
un jind tîrziu
de dragoste...

PE ȚĂRM

Are genunchii ca două
mere de alge,
taie marea cu părul
și cu mîini proaspăt ieșite din copilărie
caută cuibare de scoici.
Unghiile au un sclipăt tandru
și numai mersul ei
de care corăbiile leagă odgoane
îmi pare
crepuscular...

IUBIREA

Flori sticlind de-un galben ieftin,
nori mișcați de o mecanică arhaică
ori chiar marea
bătută grațios
cu vergi de fier?

LEGUMA CLIPEI

Cînd trec de pragul, al făgăduinții,
îmi pare c-am lăsat în urmă bruma,
dar nu sînt singur, simt în carne dinții
secundei căreia îi sînt leguma.

O satură semințele de plîns
pe care-n talger ca-n sicriu le-am strîns
să-i fie bucătură pentru prînz?

LA MOARTEA STATUII

A pierit semeața statuie
și-am îngropat-o după datină
sub tălpile catedralei.
Mîine, sfatul bătrînilor
va porunci ca amintirea ei
să fie nemurită
prin nașterea unui copil
care să-i semene.
Nu eu o voi zidi. Eu sînt
zugravul de fresce.

TURN

Drum între turnuri. Ceas nocturn
cînd firul ierbii se vrea turn.
Chiar șirul firav de silabe-l
asemui cu un turn. Dar Babel...

UN FINAL

O imagine: decapitatul ce fuge din propriul cap
ca din cochilie, melcul. Intră gol
sub lumina goală, în, gol, tiparul apei
ros de septemvre.
Și-n vremea asta, în cinstita lui țeastă
altcineva, un golan fără acte
se instalează ca-ntr-o odaie ieftină de hotel
Îi îmbracă fotografiile
și se încalță cu ultimele lui
speranțe...

CORRIDA

Trebuie să mă credeți am văzut
o mie de tauri beți trăgînd din havane
în lojile de catifea și urmărindu-l
pe taurul din arenă ce ațîța un om
împungîndu-i spinarea (olè!)
și fluturîndu-i în față
eșarfa Isadorei.
(Sau chiar năframa sfintei Veronica...)

PORTRET

Avea o inimă
ca o copită moale, de miel
și-o șiră de oase
gata să muște
cu ultima vertebră,
cuțitul ghilotinei...

O HIMERĂ

Început de eră atomică. Iubito,
ți-am adus un flacon cu benzină
și chitanța primei rate la
cal.
Să ne facem din vreme un stoc de potcoave
și provizii de hamuri. S-o fi uscat
căpița cu petale de nufăr?
O republică pentru un cal?

ADES

Mi se întîmplă să-mi visez moartea
(fără lumînări și discursuri)
și mor greu,
cu destulă nepricepere,
apoi mă trezesc
și cad brusc în copilărie
cu gura încă plină
de flori.

IERTARE

Puțin după incinerarea mierii,
cînd lumina mai mușcă din pulpa apei,
încă simt clătinîndu-se,
galbenul cap al toamnei
pe un gît marystuartesc.
Culorile trezite le desfolii —
cine mă va ierta că le-aud?
cînd dulcele în fructe-și face casă —
cine mă va ierta c-ajung să-l văd?
Eu iert devălmășia,
lunecarea,
paragina petalelor și bruma...
Dar dacă știu să iert,
cine mă iartă?

CREȘTERE

Ciungii își simt unghiile degetelor, crescînd,
decapitatul
își simte crescîndu-i din gît
statuia de bronz
prevăzută cu cal de bronz
și chiar oasele caldarîmului
sculate din somn.

AI UITAT

Ai uitat să mă privești cu ochii
fabricatori de zei,
ai uitat să cerți cu cuvintele
solubile în vin,
nefericito
și Nefertito!

PREA TÎRZIU

Călcau pe lume ca pe-un scalp de tobă
tras de pe un animal încă viu,
fără sunet călcau
albiți de o ninsoare
ce nu mai ningea.
Erau poeți
cînd poezia
tocmai
murea...

SIMPLIFICARE

Pentru o bună spînzurare trebuie
un om
și un pom.
Omul — ceara plăpîndă de din ziua
nașterii.
pomul — pomul cunoașterii...

MOARTEA ÎN SOMN

Chiar dacă au fost rupți
de cămile ori de tramvaie,
chiar dacă s-au năruit
în fața plutonului,
chiar dacă s-au trecut sub foc și apă,
frații mei, poeții
au murit fără să-și simtă moartea
în somn.

În somnul
meu...

GHEORGHE TOMOZEI

Cîmpulung. Vara 1979

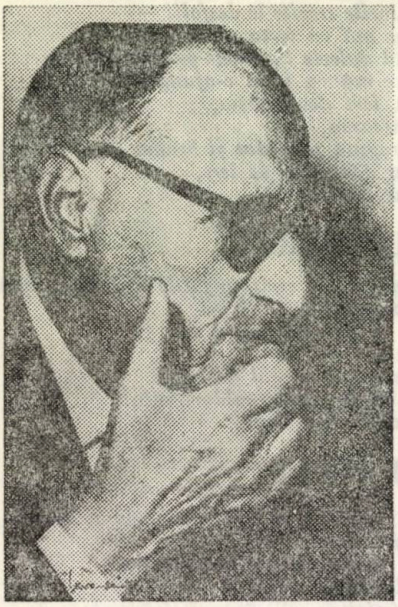

Întîlnire cu Jorge Guillen

Cînd Jorge Guillen se întoarce în Spania, lîngă Malaga unde locuieşte, o face undeva pe mare. După ce s-a apropiat la un kilometru de ţărm, coboară într-o barcă pe care o conduce singur pînă pune piciorul pe pămînt. De acolo porneşte, solitar, înainte, pînă acasă. I se pare drumul cel mai bun spre a ajunge direct în patrie. Barca lui apare în faţa pămîntului iberic fără alţi intermediari. În barcă se află poetul, între cer şi ape. Ce poate să însemneze acest rit de întoarcere, ca pasărea în zbor, nu e nevoie să cercetăm prea mult. El constituie o poezie, dreaptă prin sine însăşi. Orice mijlocitori — lucru sau fiinţe — sînt în acel moment de prisos pentru Guillen.

Trecut de 80 de ani, poetul se inventează încă şi aceasta o face, mereu, cu un rîs ascuţit care trădează totul : singurătatea lui splendidă în faţa lumii, prezenţa lui marcată străpunzător, cînd la cafeul Pascowski din Florenţa ne sculăm de pe scaune şi îl primim ca pe un adolescent. Se întoarce adesea la Florenţa, unde aerul sunător îi vorbeşte în mii de feluri, din toate părţile, dinspre apropiata Santa Maria del Fiore, care se află la doi paşi de pensiunea pe care şi-a ales-o, dinspre Or San Michele, dinspre Palazzo Vecchio, dinspre Duomo. Acest aer de argint îl redă tinereţii şi poeziei sale. Este învelişul în care se păstrează şi se fortifică. Nu poţi să ştii spre care izvor termal se îndreaptă în fiecare dimineaţă, spre a-şi începe cura „florentină" din paharul de cristal al liricii sale.

Florentinii, din partea lor, îl aşteaptă şi îl iubesc, ca pe un fetiş al hermetismului local. Nu de mult oraşul i-a oferit marele său premiu de 5 milioane de lire pentru poezie — aşa ca un pahar de Campari într-o dimineaţă la un bar. Hispanistul Macri, paladinul poeziei hermetice, nu-l pierde din ochi nici o secundă şi îl însoţeşte cu grijă prin lumea trotuarelor, ferindu-i paharul magic al luminii de orice ciocnire. Nu de mult, în sala seminarului de la Institutul de hispanistică, o lume imensă de tineret şi profesori a ascultat cuvîntul inspirat al tînărului cercetător Ramat despre lirica lui Guillen care i-a mulţumit la sfîrşit cu vorbe de modestie emoţionante şi glumeţe. Piero Bigongiari a desvăluit un amănunt de la ultima şedinţă a marelui premiu american — în juriul căruia se afla — care i-a fost decernat lui Ungaretti cu puţin înainte de moarte. În discuţia finală — a spus Bigongiari — se aflau necontenit în balotaj asupra obţinerii premiului, Ungaretti şi Guillen. Repetarea votării dădea mereu acelaşi rezultat. Atunci a intervenit Guillen care adresîndu-se lui Bigongiari l-a anunţat că se retrage din competiţie spre a da posibilitate unei lămuriri a lucrurilor în favoarea lui Ungaretti. Ceea ce s-a şi petrecut. Valoarea acestui detaliu s-o judece însuşi poeţii şi scriitorii.

Îl iau de braţ pe Guillen, cu o mînă atentă şi uşoară — Trebuie să-l duc acasă pînă la uşă, unde îl ia în primire soţia sa. Sprijinit pe acest braţ uriaş, eu sînt cel care mă simt izbăvit de vulgaritate şi banalitate, şi îmi reiau drumul înapoi...

DRAGOŞ VRÂNCEANU

Florenţa 1974

Oglinda

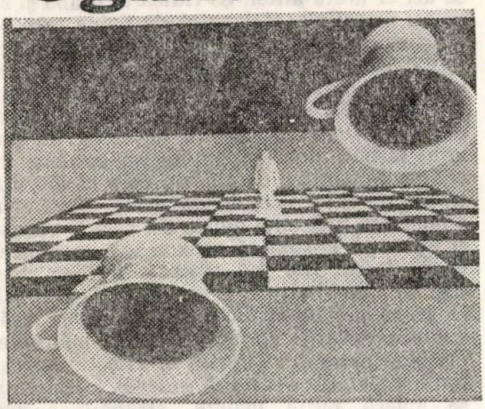

Încă din seara zilei de ieri, înainte de a adormi, era preocupat de un amănunt important. Își repetase chiar luptîndu-se cu somnul, că nu trebuie să-l uite, cu el știa că va să înceapă ziua de mîine. Și acum, fără a se fi trezit de-a binelea, același amănunt îl neliniștea. Un obiect pe care nu și-l mai amintea și de care ar fi depins în parte bunul curs al zilei aceleia. Trebuia să-și reprezinte forma, culoarea și mărimea lui pentru a-l putea numi. Se putea gîndi apoi și la locul unde se afla. Era încă întuneric în încăpere cînd deschise ochii și întoarse capul spre fereastră. Oricum, ziua de iarnă era aproape, se anunța prin acea lumină gri, puțină, ce era înainte de toate a aerului respirat cu furie de zăpada înaltă, atotputernică. Se auzea viscolul vuind neîncetat și i se păru confuză și oarbă forța aceea atît de vie pornită dintr-o gură crudă, de gigant. Abia acum văzu soba albă, încă neclară, un golem de var aplecat înainte, întins spre el în toată inumana lui alergare. Cum ar fi dacă lumea ar căpăta dintr-odată realitatea iluziilor... Uimirea și curiozitatea ar fi mai puternice decît spaima? Dar nu era decît o sobă rece, fără viață, cu toate că arsese o bună parte din noapte. Căută ca un sprijin în lumina slabă, conturul cărților sale și le ghici în vrafuri înalte pe dulap, pe masă și pe scaunul din fața oglinzii. Își dădu seama că era neodihnit, întinse picioarele, așa trebuie să te simți, gîndi, din cauza furnicăturilor, cînd ești scos din obezi. Umblase toată noaptea — își aminti deodată — printr-un labirint fără semne sau repere și porni să-și refacă acea amintire întreagă, realitatea cea mai vie acum, nu cumva devenise bănuitor cu sine, sau nu cumva... Așadar, noaptea fusese lungă, mătăhăise ca un paznic rătăcit prin castelul binecunoscut de el pînă atunci, despre care credea că nu-i mai poate ascunde nimic, lui singurului cunoscător. Claritatea acelei vedenii îl tulbură din nou. Era sigur că se întîlnise cu sine pe un coridor îngust, întunecos și rece, se priviseră cu mirare, de aproape, apoi cu o neîncredere subită, fiecare întorsese spatele celuilalt și la o nouă întîlnire trecură unul pe lîngă altul, supraveghindu-se din unghiul ochiului și fără să se atingă. Apoi întîlnirea cu ea, exact ca în nopțile cerești de altădată, dar senzația apropierii ei dispăruse curînd, întinse mîna în patul gol — gest inutil — simțise un rău visceral la atingerea cearșafului rece, și la descoperirea singurătății sale absolute, nimic nu poate fi trăit din nou, nimic, nimic, și gîndul acesta îl luă în stăpînire o vreme. Asta era, fotografia, amănuntul, nu a ei, aceea știa unde se află, o păstra ca pe un talisman, trecuse prea mult timp ca să o distrugă, ascunsă, ascunsă, fir de nisip de aur pe o plajă largă și pustie. Era perla lui, de foarte mare preț, icoană și fetiș, n-o mai privise de mult, dar o vedea și acum aievea cînd se gîndea la ea, altădată reușea să o proiecteze în amurg, privind îndelung peretele alb din față. A lui, da, poza lui avea azi nevoie de ea la birou, va veni cineva să i-o ceară. Se afla în noptiera din stînga, o fotografie, nu-și amintea bine de cînd, una, oricare. Dădu pătura la o parte și așa pe întuneric trase de ușa noptierei și un vraf de scrisori vechi, ilustrate, cărți poștale și poze diverse se prăbușiră pe preșul pestriț de lînă. Un trecut bun și rău, inutil și mort, dar cumplit, fiindcă nu era decît trecut. După decimări nenumărate, odată cu pierderea semnificației ce o purtaseră, rămăsese cu recunoașterea acestora, atît de puține după contur, după curburi și îndoituri. Le promise în gînd un mare holocaust. Găsi în sfîrșit un plic decolorat cu poze mici, nu se mai fotografiase din toamna în care ea îi ceruse una, se apropia ruptura, și prin ploile nesfîrșite de atunci, cînd își încheia tinerețea, avea o voință tragică de a se opune sfîrșitului. Simțea pregătirile ei și le întîmpina cu masca unei vioiciuni false și cu o inocență jucată. Apoi căzuse în neliniște, ca într-un ținut nou, obscur și grav deasupra căruia răpăia o grindină neistovită, dar un ținut al terorii de sine, mai ales. Plătea un timp unic cu sentimentul nesfîrșit de absurd al inutilității lumii. Tîrziu lucrurile existenței își recăpătaseră o parte din sensuri, dar altele desigur, turtite, schilodite, ce îl interesau doar în măsura în care putea să existe fără să se mai gîndească la acea febră îndelungată. Acest pospai de viață nu mai era decît coada sărmană a unui timp ce fusese un animal frenetic. Se alesese, credea, cu o bună cunoaștere a ființei sale, se obișnuise a se scruta rece ca pe un altul. A-și privi o fotografie i se părea de mult a fi un sentiment, adică o slăbiciune și de asta nu mai avea nevoie.

Vărsă din plicul acela decolorat toate pozele și le întinse în fața sa pe pătură. Dădu

perdeaua la o parte, să aibă mai multă lumină. O descoperi cu ușurință, era o fotografie mică la fel cu aceea de demult, pe care ea o mai păstra oare, dar și asta era lipsit de sens. Zîmbi pentru sine și se gîndi la forța sa de a fi învins pustiul ce i se deschisese larg înainte. Se scufundă în acei ochi neliniștiți privind atent un haos apropiat. Era temeritate, sfidare și foarte puțină înțelepciune. Apoi văzu un grăunte de teamă, poate chiar de spaimă. Și nu după mult, o deliberare, o decizie stranie, nu cumva era o sentință? Nu lipsea acum o gravitate a cunoașterii, un început de blazare cam rău ascunsă, nu-i scăpă o mișcare ca o destindere, dar nicidecum calmă. Apoi poza îi zîmbi din ochiul stîng și din penumbre, complice, dacă nu chiar cinic. Era o îmbiere la dezmăț și la teatru, un facies mobil de histrion, în stare să joace toate personajele unei piese, îi făcea cu ochiul și-i schimba deodată registrul tuturor măștilor. Văzu un erou de rînd, un excroc sentimental, un pelerin dezorientat, un extatic, o privire în stare să pătrundă prin lucruri, o căutătură culpabilă, un bufon grav odihnindu-se, masca unui suflet damnat, conștient de infernul său, un zeu decăzut, căruia i s-au răpit, sau a pierdut semnele puterii, un copil căruia i s-a interzis jocul pentru totdeauna, un gînditor vag plictisit de propria-i cunoaștere, o inumană nepăsare, o veghe rece și îndepărtată. Mai mult, zări o imobilitate ataraxică și necunoscută. Aceasta îl tulbură și acoperi poza cu palma. Cine era această ființă nemaivăzută, care îl privea așa cum îl privea? Nu cumva el? El, cel de atunci și cel de acum, nu-și închipuia că azi ar arăta altfel. Se ridică în grabă și se repezi la oglinda dulapului de haine care i-l întoarse oportun. Așa, în pijamaua mototolită, cu părul turtit pe o parte, cu ochii bulbucați de somn și nedumerire, încremeni în fața ei. Nu-i mai era indiferent acum chipul său. Deruta creșterea în el ca un gol larg, infinit, descoperind că nu semăna cu cel din fotografie, cu nici un chip al său din trecut, cu nici una dintre acele măști. Nu semăna cu nici unul dintre cei care îi văzuse și putea să creadă că nu semăna cu nimeni de pe lume. Dar nu semăna nici cu sine. Era un chip al altuia, al nimănui. Se îmbrăcă în grabă neslăbind din ochi fața aceea străină din oglindă, își puse fularul, mănușile, căciula, încuie ușa și intră în viscolul apocaliptic de afară. Își ridică gulerul paltonului, se aplecă puțin înainte, străbătu curtea troienită și vînturată de nori vineți de zăpadă și porni încet pe lîngă gardul copleșit de ninsoare. Nu se vedea nimic în jur, nu vedea pe nimeni pe stradă, casa din urma lui nu se mai vedea. Nu știa de cînd plecase, nu știa dacă mergea bine, așa cum pornise, dacă vreo țintă i se afla în față. Dar viscolul pusese stăpînire pe el, îl mîna, îl ridica deasupra zăpezii, simții că începe să plutească, să se ridice tot mai sus, acum se afla pe muntele viscolului, ca un duh al nimicului, simțea, fără durere, știa dacă este o bucurie, această uitare, această ultimă pierdere.

PAN IZVERNA

Madrigal, op. 46

moale mîță scăpăra
tăcerea ta sfredelindu-mă cu ochi mari,
parcă spunere, parcă taină
pe mai departe, de-atîtea ori hotar
evadat în vis, cu locul trezirii din vis
trează ridicătură,
parcă spunere, parcă taină
pe mai departe, și din tăcerea (ta)
moale mîță scăpărătoare
sfredelindu-mă cu ochi mari, tu și eu
ne aruncam în vis amîndoi, căutători
de locul alungării dintr-însul, de
ridicătura vie acolo,
parcă spunere, parcă taină
pe mai departe.

Madrigal

Dinozauri — horă-n cer
mușcă-al stelelor piper.

Lunii așternutul pal
îngere l-au luat în cîrcă,
geana ta aprinde-un deal
de privire cocostîrcă

pîn-la fila-n unison
albelor odăii spaime,
din creioane, un creion
greața spulbere, îngaime

cerul în piperuri — horă,
sus jivinelor de-o oră !

MARCEL GAFTON

Centenar — D Gusti (1880—1980)

Dimitrie Gusti un „scriitor" printre scriitori

Se pare că-i este atît de greu conștiinței veacului nostru să împace rigorile științei cu puterile ascunse ale fanteziei creatoare. Poate dintr-un orgoliu firesc sau dintr-o conștiință a puterii sale, ori și din cauza uneia și din cauza celeilalte, știința vrea să consume pe masa exactității fiecare afirmație. Și poate că tot de aceea îi este greu științei să „suporte" atacurile tot mai îndrăzneațe ale fanteziei subiective pe teritoriile cunoașterii. O cunoaștere specifică, o cunoaștere care reabilitează sugestiile adînci ale imaginației creatoare, care se prezintă deschis în fața științei contemporane și își cere drepturile ei firești. Situația aceasta nu poate să deruteze pe nimeni. Cugetarea modernă are priorități în sfera vieții spirituale doar în măsura în care ea se înrădăcinează într-o stare de suflet, care înlătură calculul rece, impersonal, menit să restaureze mai degrabă cenzuri și obstacole, față de disponibilitățile creatoare ale personalității. D. Gusti, sociolog riguros, autorul unui sistem de sociologie care a premers atîtea preocupări similare din cultura europeană, recunoscut în această direcție, a fost, deopotrivă, omul frămîntat de valoarea pe care o poate căpăta conceptul și abstracția în raport cu viața sufletească a individului. Aceasta din urmă nu trebuie să se usuce sub povara apăsătoare a datului științific. Dimpotrivă, ea trebuie să-și găsească locul cuvenit și să i se restaureze supremația unui drept al său.

D. Gusti nu s-a lăsat înfrînt de puterea demonstrativă a rezultatului științific, lipsit de orice transfigurare posibilă. Imaginația creatoare și rigurozitatea savantului se completau în sistemul său de gîndire după o normă goetheană, care urmărea țesătura intimă a acestei lumi și ordinea unui cosmos, ce se înfățișa ca un întreg. Deschis acestor gînduri, D. Gusti înserează în manuscrisele sale adevărate imnuri către natură, în astfel de cuvinte: „În ultimele zile priveam de la fereastra casei mele și mă gîndeam la Micromegas. Singur! Printre lacrămi văzui grădina scăldată în rouă, pajiștea verde, simțeam mireazma văzduhului, în zarea limpede a dimineței, sub lumina sclipitoare aud cîntînd păsărelele. Aduc imnuri de slavă naturei , prin razele ei tremurătoare de frumuseță".

Erau aici cuvintele unui înțelept care căuta marile taine ale vieții, convins că fiecare rază de lumină de dinafară are o rezonanță tainică în sufletul nostru. Ca un pictor exersat în recunoașterea culorilor, el acordă priorități unor puteri lăuntrice ale lucrurilor, în care crede că „natura exprimă o frumuseță vie și care respiră în deosebire de frumusețea artei și sculpturei".

Sociologul D. Gusti se entuziasma așa cum numai marii artiști o pot face. Iubea florile cu o pasiune rar întîlnită. Paginile lui despre flori, despre minunile care se ascund în acel buchet de flori obișnuit, au ceva deosebit." Ele sînt necesare

vieţii, scrie D. Gusti, şi nu sînt obiecte de lux (buruieni, cum spunea un mare boier moldovean, unde eram în gazdă). Florile! Cine spune că nu-i plac florile nu este om cult. (pentru bădia erau buruieni). Graţie, gingăşie şi desfătare între atîtea feluri, ţiganca, olteanul care o poartă la ureche, podoabă pentru femei, decor de casă, ea zîmbeşte întotdeauna, face cu ochiul, ca şi cum ar zice vino-ncoace!" Acestea erau gîndurile lui D. Gusti despre viaţa naturii înconjurătoare. N-a sociologizat nimic. Dimpotrivă! Avea convingerea că lumea trebuie descoperită şi pe alte căi decît cele consacrate de ştiinţele experimentale. Cu acest sentiment a străbătut, ca şi marele Iorga, satele româneşti, bucuros să întîlnească o tihnă sufletească, menită să dea imaginaţiei puteri nebănuite ori s-o îndrume către acel întreg din care s-au desprins toate şi asupra căruia s-au aplecat marii scriitori ai tuturor timpurilor. Era aici ceva din viziunea antică asupra lumii, pe care o înnobilaseră şi alţi gînditori români de mare adîncime, ca L. Blaga, V. Pârvan, sau, în veacul trecut, marele Eminescu şi Hasdeu.

Pagini înălţătoare de autentic scriitor găsim în manuscrisele gustiene, chiar şi acolo unde se pare că totul a fost cedat analizei ştiinţifice. D. Gusti s-a întors la izvoare, acolo unde gîndul se înalţă din amplitudinile vieţii, în necontenita ei desfăşurare. El i-a iubit pe cei mulţi, pe acei care gîndesc aşa cum simt, şi simt aşa cum gîndesc, fără să se abată de la regula sănătoasă a vieţii, de a fi tu însuţi prin ceilalţi.

Rîndurile lui D. Gusti despre spaţiul acela intim, care se numeşte casa noastră, grădina noastră e poate o minusculă ipostază din spaţiul ţării sale, aşa cum o vedea el, aşa cum o visa. Grădina şi pomii, care prind cadenţele timpului diurn dau un semn al lor vieţii noastre, o potenţează, după cerinţe ce depăşesc imanentul. Căci „casa, scrie D. Gusti, e o mare problemă socială şi estetică. Casa are farmec şi logică, o creaţie şi o tehnică. Casa mea a fost închinată cărţilor, i se zicea «catedrala cărţii». Casa şi grădina mea voiau să fie reflexul celor mai intime gînduri ale mele. Le-a însufleţit visul meu. Ele au format un fel de templu, unde eul meu comunică cu Natura , Ştiinţa şi Arta." Numai lui, poetului, îi este dat să pătrundă în acest spaţiu al comunicărilor sufleteşti, lăuntrice. „Poet, eşti rege/ce n-a-nţeles savantul/poetul înţelege". Aşa îl întîlnim pe D. Gusti, îl întîlnim mereu pe drumuri nebătătorite încă, răscolind straturi vechi de viaţă spirituală în care găseşte marile tîlcuri ale naţiunii sale, căreia i-a închinat întreaga sa viaţă.

Dragostea şi admiraţia lui D. Gusti pentru casa lui nu e ceva întîmplător şi nu face parte din măruntul interes pentru sine. S-ar putea spune, dimpotrivă, că sociologul român a gîndit despre casa în care a trăit şi a muncit ca despre o fortăreaţă, mereu şi mereu deschisă în lupta pentru cultură şi mai mult spirit.

În perspectiva aniversării a 100 de ani de la naşterea lui D. Gusti, în 1980, ar fi momentul potrivit ca locuinţa sa, acea casă minunată pe care a construit-o după vechile modele ale caselor româneşti, din Str. Armindenului nr. 4, să fie restituită soţiei profesorului D. Gusti, pentru ca aceasta să devină, după visul aceluiaşi profesor, o casă memorială-muzeu pentru studenţi. Să ne gîndim că lucrările în manuscris, lucrurile casei lui D. Gusti există, că obiectele şi tot ce îi aparţinea aşteaptă să fie aşezate la locul lor, ca un act de aducere-aminte.

VASILE VETIŞANU

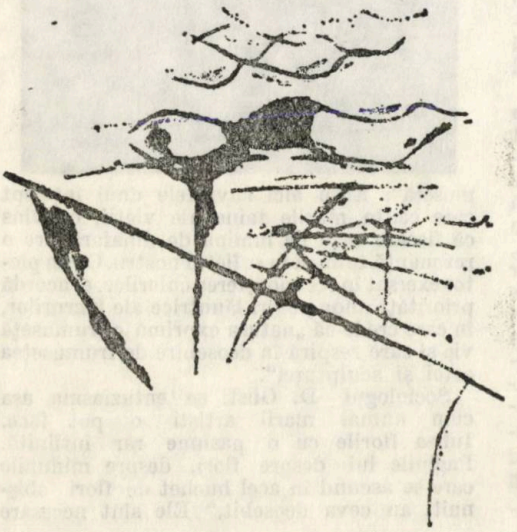

„SUBSTANȚIALISM“

O lucrare a lui Camil Petrescu într-un... singur exemplar!

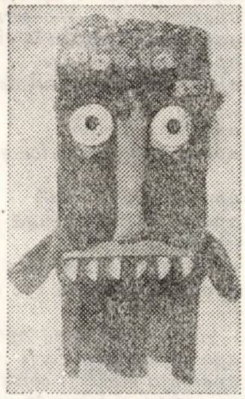

Sînt mai bine de patruzeci și șase de ani de cînd Camil Petrescu mă întîlnea pe Calea Victoriei în primăvara lui 1933, adresîndu-mi-se afectat și parcă alarmat:

— Haide, domnule, că de cînd te caut!? Ți-am citit în „*România literară*“ articolele și m-au interesat...

Era vorba de cele trei eseuri apărute în „*România literară*“ condusă de Liviu Rebreanu, redactor Camil Baltazar: „Negativismul unei generații“, „Pentru cunoaștere, contra talentului“, „Cunoașterea experienșialist-ontologică“[1], pe care le-am inclus ulterior în volumul „*Negativismul tinerei generații*“[2].

— Vezi, — mi-a mărturisit în continuare Camil, cu o naivitate de copil mirat, cum îi era obiceiul —, dumneata ai avut mai mult curaj... Ai publicat ceea ce ai gîndit...

Am rămas surprins de ceea ce spunea, rușinat chiar, poate fiindcă vedeam că exagerează. A continuat:

— Eu am tipărit cartea „*Substanțialism*“ într-un singur exemplar și am distrus șpaltul în tipografie, căci mi s-a părut prea îndrăzneață afirmația că numai cu talent nu se poate realiza artă autentică, ci mai este nevoie de altceva, de mult mai mult, de... cunoaștere.

Mărturia aceasta de pe vremuri este confirmată și de alți prieteni sau cunoscuți ai scriitorului, printre care criticul Șerban Cioculescu, iar dramaturgul francez de renume mondial, Eugen Ionescu, pe atunci critic negativist temperamental în România, scria nu fără malițiozitate că „singura încercare teoretică «Substanțialismul», d-l Camil Petrescu o păstrează, de frică, nepublicată“[3].

Camil mă ducea atunci la el acasă în apartamentul — bibliotecă din dosul Cișmigiului, de pe strada Brezoianu nr. 51, ca să mă sprijine în începuturile literare: mi-a publicat chiar într-un număr din „*Revista Fundațiilor Regale*“ din noiembrie 1935, un material de proză, „Bacalaureat bolnav“[4].

Cu acest prilej mi-a arătat emoționat, cartea „*Substanțialism*“, tipărită în 1928 la editura „Caietele Cetății literare“ numai într-un singur exemplar, întrucît i se păruse prea îndrăzneață, chiar prea avansată pentru mentalitatea și nivelul intelectual al vremii, și renunțase a o mai da în circulație, distrugînd într-adevăr șpaltul în tipografie...

Era și acesta un fel de „ultim număr“ al „*Cetății literare*“ însoțit de „Ciudate întîmplări de profeție critică“.

Gestul dezvăluia simbolic pe Camil Petrescu, omul autentic și spiritul de cercetător judicios, care la temeiurile ideologiei sale de creație punea adevărul vieții, dar și adevărul artistic, într-o nouă și originală teorie a artei (arta autenticitate).

Problema avea să fie reluată între 1938 și 1942 în „Doctrina substanței“ sau „sistemul substanțialist“, cum e ultima formulare din „Caietul de note zilnice“[5].

*

La începutul anului 1956 îl revăzusem în București, cînd locuia într-un bloc de pe strada Brezoianu, sau Cîmpineanu, (nu-mi amintesc exact), aproape de vechiul Teatru Național, înainte de a se muta pe aleea-intrare care azi îi poartă numele și dă în Calea Dorobanților.

S-a bucurat sincer, copilărește, că revede un vechi și consecvent prețuitor al crendinșelor lui literare, căci nu-l mai întîlnisem de multă vreme.

Era cu figura puțin obosită, mai pierduse din vioiciunea temperamentală cu care mă obișnuise, numai ochii îi rămăseseră vii și tot așa de albaștri, ascunzînd parcă o taină biologică și spirituală care mă uimea.

Trăia ultima febră de creație a volumului al III-lea din „Un om între oameni“, la care lucra stăpînit de o grabă lucidă, conștientă, parcă prevestitoare de destine care și-așteaptă încheierea. Avea în glas și în priviri o neliniște persistentă:

— Scadențele nu mă iartă, dragul meu. Trebuie să sfîrșesc ceea ce am început...

Ca o relaxare agreabilă, l-am invitat la o întîlnire cu cititorii lui din „orășelul“ petroliștilor din Valea Caselor (Colonia Valea Mare), așezat între șuvița argintie a pîrîului Potop și dealurile împădurite cu stejeriș ce duc spre Hulubești și Ludești. De aci își procurase Tudor Arghezi lemnăria pentru casa

---

[1] „R.L.“, respectiv (II, 54, 25—II—1933 ; II, 56, 11—III—1933 ; II, 57, 18—III—1933).

[2] Mihail Ilovici : „Negativismul“, (Pitești, 1934, 208 pg.).

[3] Eugen Ionescu : „Nu“, („Vremea“, 1934, pg. 98).

[4] Mihail Ilovici : „Bacalaureat bolnav“, („R.F.R.“, II, 11, 1935, pg. 272—279).

[5] Camil Petrescu : „Caietul de note zilnice“ (B.A.R. „Arhiva Camil Petrescu“, VI, 1, pg. 230).

de la Mărţişor, locuri care îmi mărturisea în 1931 temutul pamfletar şi suavul poet — i se păruseră nespus de frumoase. Socoteam că-i vor prilejui şi lui Camil Petrescu o întîlnire calmă de 2—3 zile, cu aerul curat, liniştea şi tihna stenică a naturii, în mijlocul pădurilor de stejar prin care haiducise Radu lu' Anghel din paginile propriului roman.

— Aş vrea, dragă, să mai evadez nitel din sfera obligaţiilor intelectuale şi profesionale prea intense, care mă ţin în strînsoarea lor de fier. Aş respira în libertate cîteva zile, aerul curat din mijlocul pădurilor, aş mai uita un pic, poate, de oboseala creierului care nu mă slăbeşte, simt nevoia asta, dar nu ştiu cum aş face... Uite, sînt robul propriei mele voinţe; trebuie să termin volumul al III-lea din „Un om între oameni", mai am şi alte obligaţii care nu mă iartă. Sînt scadenţe care mă neliniştesc, mă obsedează, dar mă şi pasionează în acelaşi timp. Revino peste o lună ca să mai stăm de vorbă, că aş vrea să viu neapărat...

Pregătisem şi „lucrasem" atmosfera centrului muncitoresc petrolier, unde, eu însumi bolnav, făceam pe instructorul artistic la sindicatul Oficiului „Bunuri comune" din Colonia petrolieră Valea Mare din fostul raion Găieşti. — Emisiuni la staţia de radioficare şi recenzii la biblioteca clubului, popularizau ultimul lui roman pe care urma să dea autografe. Prin luna aprilie sau mai 1956 l-am vizitat din nou în Bucureşti, ca să mă întîmpine cu scuza sincer dezolată:

— Ce pot să fac?! Trebuie să plec la Viena. N-am încotro...

Asta mi-a spus. Mi se pare, chiar mi-a explicat că se ducea pentru un consult medical, sau aşa ceva, din cauza vechii maladii care îl chinuia, surzenia progresivă, peste care venise surmenajul din care nu putea să se smulgă ca dintr-o «strînsoare de fier».

Văzîndu-mă contrariat şi iremediabil trist, — căci mărturisesc , îl iubeam cum mă iubea, şi aş fi dorit sincer să-i prilejuiesc cîteva zile de liniştită evadare fizică şi intelectuală, printre pădurile mele de stejari şi printre petroliştii prietenoşi din Valea Caselor. Valea Mare şi Gîrleni, de lîngă Găieşti, s-a precipitat în felul lui aşa de cunoscut mie, să mă consoleze:

— Nu face nimic, dragul meu. Lăsăm totul pentru anul viitor. În mai 1957, voi veni neapărat, la scadenţă...

Era convins de asta, căci el era învăţat să se ţină totdeauna de cuvînt.

La 14 mai 1957 însă Camil Petrescu murea în Bucureşti, lîngă băieţii lui, spre imensa şi iremediabila consternare a prietenului care aştepta zadarnic printre stejarii dealurilor o scadenţă rămasă de-acum, pentru totdeauna, imposibilă...

Căci, ceasul obosit al inimii nu aşteaptă niciodată scadenţele.

MIHAIL ILOVICI

Aparenţele

Aparenţa că se apropie noaptea
aparenţa că fierbe cerneala în stiloul meu
aparenţa că sîntem în viaţă şi ne mai şi mişcăm
aparenţa că ninge
aparenţa coşmarului de la ora patru în fiecare noapte
aparenţa hîrtiei
aparenţa aparenţelor şi deşertăciunea deşertăciunilor
aparenţa dedublată
aparenţa simplificată
aparenţa triplată
apa-renţa la Florenţa
aparenţa noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi
şi ne iartă nouă aparenţele noastre
aparenţa cumpărării unei conştiinţe
aparenţa vînzării conştiinţelor angro
aparenţa vidului în văzduhul plin de aer albastru
aparenţa fumului în foc
aparenţa inchiziţiei în toate rugurile
apa-renţa la Florenţa
aparenţa sudului în vesica udului
aparenţa nemişcării celui mort de mult
aparenţa locuirii undeva în lume
apa-renţa la Mayenţa
aparenţa nemişcată neclintită mai trăind
aparenţa aparenţa
providenţa providenţa
la Florenţa la Mayenţa
dar carenţa dar carenţa

NICOLAE PRELIPCEANU

Mîncăruri răsfoite

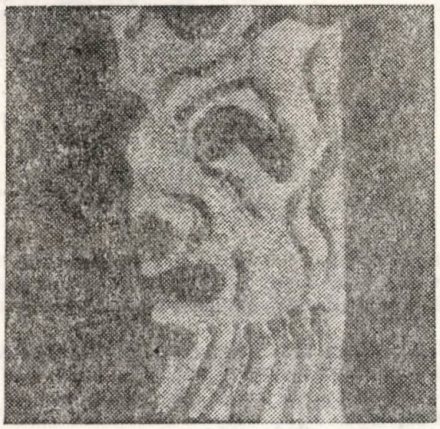

Trăitor pe apucate prin mahalale vechi, năclăite în toamne ca-ntr-un must greu, abia asprit, care băut dădea ameţeli dulci şi zăpăcea, îndemnînd la iubiri pătimaşe, ce uneori ţineau pînă-n primăvară, am citit din plictis şi mi-a fost foarte plăcut romanul lui I.M. Sadoveanu „Sfîrşit de veac în Bucureşti", naiba ştie de ce nu îndestul pomenit, căci altfel, în smalţul fin al paginilor lui, are de toate, şi cuvinte frumoase şi tîlcuri adînci. Dar, cum se zice între negustori (şi de literatură, nu numai de alte alea!), s-o drege şi vînzarea acestei cărţi, mai cu trecerea vremii, mai cu stingerea oamenilor... Pînă atunci m-am îndestulat şi eu de aici, în literă şi pe pagină, cu belşugul de bucate săţioase, care au pecetluit gras o lume dusă: „În seara aceea a fost masă mare la Iancu Urmatecu... Au stat două ceasuri şi mai bine, cu o ţuică ce mirosea a sîmbure, adusă din livezile Dîmboviţei. O pană de somn fragedă, înecată într-un untdelemn străveziu, ce gîlgîia în jurul cărnii, le-a ajutat pofta de băut". Ăsta era doar începutul, aţîţarea bărbaţilor, abia apoi urma temeiul, aşteptat şi săvîrşit cu o mare şi înţeleaptă bucurie a clipei şi-a ceea ce ea dăruie celui ce ştie s-o ia, ca pe-o muiere care tocmai asta aşteaptă, să fie luată: „Pe masa întinsă tremurau în castroane piftii îngălbenite de grăsime, al căror adînc era întunecat numai de cîte o aripă sau picior de curcan. Un iz uşor de usturoi plutea prin sala de mîncare, amestecat cu scorţişoara unui lapte cu orez, ce aştepta deoparte. Rumeneli de fripturi de tot soiul şi o brînză de burduf gîdilau nările şi îmbiau." Piftia aceea, dichisită cum se cuvine, îmi dă ameţeli: se curăţă şi se spală bine un curcan de 6—7 luni, şi se pune să fiarbă într-o oală mare cu apă rece şi cu sare. După ce pasărea nu mai lasă spumă, se scoate, se aruncă apa dintîi, se spală iarăşi cu apă şi se pune din nou la fiert, la foc potolit, tot în apă rece, vreo trei, patru ore, pînă ce osul nu mai rabdă carnea, împreună cu doi morcovi potriviţi, o ţelină, o rădăcină de pătrunjel, trei cepe mici, o rădăcină de păstîrnac. Se scoate curcanul ca să se răcească şi se limpezeşte zeama cu albuş de ou bătut, iar în zeama limpede se adaugă usturoi zdrobit după gustul fiecăruia, după al meu mai multişor. Carnea rece se va desprinde acum uşor şi se va aşeza în farfurii, — unii pun şi zarzavatul, tăiat felii, şi ouă tari, eu nu, mi se pare prea bălţat —, iar deasupra se strecoară zeama, lăsîndu-se să se închege într-un gîrlici de pivniţă pînă cînd piftia va căpăta străvezimi de ceară de salcîm. Am auzit despre şi-am văzut pe alţii care mîncau piftia aceasta ori cu muştar, ori cu oţet şi m-am cutremurat; ce dă, însă, să se ştie, cărnii albe de curcan întreaga sa secretă dulceaţă este hreanul proaspăt ras şi un sprinţar vin rozaliu, băut cu înghiţituri mici şi cu ochii închişi, astfel ca nimic din afară să nu te tulbure.

Odată pornită, masa îşi urma curgerea ei, căci cine-şi mai putea ţine firea şi ascunde năravul din părinţi, avînd aşa ceva dinainte: „Dar niciunul nu vorbea. Tudorică împăturea şi tăvălea prin sare pielea grasă de curcan şi o înfuleca iute. Lefterică, mai mofturos, desfăcea pieptul pînă la limba de carne fragedă de lîngă os şi apoi o ungea cu o grăsime caldă, cu miros de frunză de dafin. Ivanciu zdrobea brînza prin seminţe de ardei. Vinul, vărsat din belşug, adăuga mirosul său acrişor miresmelor din încăpere". Dar ăştia toţi se ghiftuiau; singur Urmatecu, gazda şi stăpînul, oficia un fel de cult al pîinii, o rămăşiţă de sănătate rustică care înviorează: „Luă o bucată mare de pîine albă şi îngropîndu-şi nările în miez trase adînc. Îi plăcea mirosul ăsta bogat de grîu, care te hrăneşte fără să-l mesteci... Şi, pentru prima dată în seara aceea, gustă şi el ceva: rupse o coajă de pîine, o aşeză pe limbă şi o udă cu o înghiţitură de vin. O boare rece, cu viaţă în ea, îi umplu gura şi-i înmuie îmbucătura asta curată".

OCTAVIAN STOICA

D. Gusti în corespondenţă cu soţia sa

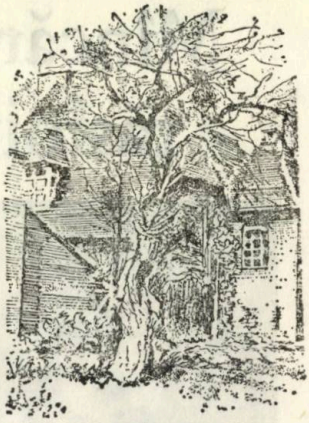

Etica unei vieţi

Eliberată de canoanele convenţiei, corespondenţa unei mari personalităţi, cu deosebire cea intimă, exercită o forţă de seducţie particulară, asemeni unei chei cu ajutorul căreia se poate pătrunde în lăcaşurile de taină ale fiinţei, contribuind la intuirea resorturilor secrete care animă personalitatea.

Valenţele unei asemenea corespondenţe sînt multiple. Faţă de interesul şi aportul documentar considerabil, valoarea ei literară se situează pe un plan secund. Evident, semnele autenticităţii, ale firescului şi ale liberului impuls care prezidează actul confesiunii sînt de natură să mobilizeze întreaga noastră atenţie, stimulîndu-ne înţelegerea şi percepţia mesajului, care devine semnificativ în toate privinţele. Cu acest statut de confesie restrînsă, scrisorile se constituie în veritabile pagini autobiografice, alcătuind un jurnal sui-generis.

Este senzaţia pe care o declanşează lectura celor peste 150 epistole, cîte s-au mai păstrat, ale savantului Dimitrie Gusti către soţia sa.

Gînditor de elită, Gusti a fost — de-a lungul unei vieţi aşezate sub semnul fertil al înfăptuirii — un militant. Este imaginea pe care reuşeşte să ne-o restituie opera gustiană reunită în şase mari volume (1968—1977), operă ce constituie dovada unei munci încordate, patriotice în cel mai desăvîrşit înţeles.

Considerînd că „a trăi nu este un act individual", D. Gusti a fost multilateral angrenat în viaţa culturală a ţării: profesor universitar (1910—1948), membru al Academiei Române (din 1918) şi preşedinte al acestui înalt for ştiinţific (1944—1946), ministru al Instrucţiunii publice, cultelor şi artelor (9 iunie 1932 — 14 noiembrie 1933), director general al unei fundaţii culturale interbelice (1934), preşedinte al Consiliului Naţional de Cercetări Ştiinţifice (1945) etc.

Repertoriul operelor pe care le-a întemeiat savantul este impresionant: a înfiinţat Asociaţia pentru Studiul şi Reforma Socială (1918), devenită, în anul 1921, Institutul Social Român (Institutul de ştiinţe sociale al României), pe care l-a condus pînă în anul 1948; a iniţiat cercetări monografice colective pe teren (1925); a fundat Muzeul satului românesc (1936); Creator de sistem sociologic, numele său este indisolubil asociat şcolii sociologice de la Bucureşti.

Este firesc, de aceea, ca, la centenarul naşterii savantului (13 februarie 1880) şi la un sfert de secol de la moarte (30 octombrie 1955), puternica sa personalitate să fascineze deopotrivă pe cei ce i-au fost elevi sau colaboratori, şi să însufleţească — prin devoţiunea sa pentru ştiinţă — pe toţi cei care, aflîndu-se pe drumul dintre căutări şi împliniri, sînt călăuziţi de pilda unei activităţi excepţionale.

Unele dintre reperele şi constantele vieţii sale se găsesc şi în scrisorile care văd acum lumina tiparului. Majoritatea sînt adresate viitoarei sale soţii care, în vremea cînd Gusti îi face cunoştinţa, se numea Elena Miletineanu (născută la Huşi, în 12 august 1893). Sîntem, aşadar, în Iaşii anului 1920. Gusti participă la Comisia pentru examene de capacitate, la care se prezintă şi aceea care avea să-i devină o soţie incomparabilă. Profesorul este impresionat de pregătirea candidatei la examen, iar omul este puternic atras de personalitatea acesteia, fapt ce va sta la baza unei prietenii nedezminţite, întinsă, în timp, pe parcursul a 14 ani, pînă cînd, în anul 1934, se vor căsători. O prietenie lungă, dacă ar fi avut ca punct terminus căsătoria, prea scurtă, însă, dacă se ţine seama de timpul care îi mai rămînea de trăit savantului.

Cînd cei doi fac cunoştinţă, în circumstanţele arătate, Gusti se afla la capătul unei căsătorii care a durat 9 ani, al cărei eşec îi va fi rănit îndestul sensibilitatea, instalîndu-i neîncrederea în posibilitatea formării unei noi familii, care să îi aducă linişte şi mulţumire, securitate.

Această lipsă de curaj în ceea ce priveşte posibilitatea de a recurge iarăşi la o formă de convieţuire organizată trebuie pusă şi în directă legătură cu ambiţiosul program de înfăptuiri pe care tînărul savant şi-l fixase ca emblemă a vieţii sale, şi a cărui urmărire l-a solicitat inte-

gral. Nu se poate spune, însă, că nu resimţea nevoia prieteniei sincere, dezinteresate. Natural, cu cît sentimentul este mai gingaş, cu atît este mai puţin ostentativ, fapt ce explică rarele efuziuni din epistole. Cuvintele sale, cu precizia conferită de sensul lor adevărat, aveau o singură misiune — să meargă la inimă!

Prin prisma acestei corespondenţe. D. Gusti poate fi definit ca un om probînd constanţă în sentimente, gesturi şi atitudini — a se ve dea reacţia sa la solicitările de ordin politic —, deosebită capacitate de comunicare, de reflecţie, de dăruire. Între manifestările omului public şi ale celui de fiecare clipă — o linie ce nu s-a frînt niciodată!

Sînt pagini de mărturisiri, care întregesc o biografie, oricît de cunoscută şi oricît de luminoasă, care desăvîrşesc un portret etic prin excelenţă.

Marea prietenie şi afecţiune pe care i-a mărturisit-o şi păstrat-o soţiei, pe parcursul vieţii, este exemplară sub toate raporturile. Mai ales în momentele de cumpănă, cînd, atît soţia cît şi soţul au putut găsi, unul în celălalt, reazemul fără de care edificiul s-ar fi prăbuşit. Este grăitor, în această ordine de idei, faptul că, la un moment dat, D. Gusti „îşi apără căsnicia împotriva ticăloşiei celor care, din interese politicianiste, îi pretindeau să-şi părăsească soţia" (Cf. Ovidiu Bădina şi Octavian Neamţu, „Dimitrie Gusti, viaţă şi personalitate", Bucureşti, Editura tineretului, 1967, p. 195).

Cu nobleţea ce i-a caracterizat toate actele sale, savantul a recunoscut ori de cîte ori a avut ocazia, rolul jucat de soţie în viaţa sa. Numeroase sînt atestările în această privinţă, presărate în cuprinsul paginilor sale autobiografiece.

Pînă în ultimele clipe ale vieţii sale, D. Gusti şi-a exprimat neţărmuritul ataşament pentru devotata sa tovarăşă de viaţă. Elocventă este în acest sens dispoziţia testamentară privitoare la soţie: „O rog încă o dată să primească toată şi emoţionanta mea recunoştinţă pentru tot ce a făcut şi va mai face, rugînd-o din toată inima să-şi îngrijească de sănătate. Aceasta va fi ultimul ei serviciu ce-mi va face" (din *Testamentul* redactat la 6 noiembrie 1954).

17 iunie 1979

GEORGE CORBU

Domniei Sale
Domnişoarei *Dudutza Miletineanu*
În mînă

Stimată Prietenă,

îmi pare sincer rău de toate neplăcerile pe care le întîmpini cu chestiunea catedrei, — mă bucur să te văd.

Cum am venit din străinătate, am fost extrem de ocupat la Iaşi cu doctoratul, examene (la litere şi drept!) etc., şi mai ales cu împachetatul mobilei şi al cărţilor, care m-a istovit!

Acum sunt în aşteptarea venirii lor pentru a-mi aranja micul apartament pe care-l am în Piaţa Amzei 5.

Aş fi foarte recunoscător, dacă aş găsi pe cineva dispus să-mi ajute la această operă penibilă...

Azi sunt toată după amiaza prins: la 3 la Academie, la 5 la Dna Caragiale la ceai, seara la 9 la Ateneu pentru a auzi superbele concerte ale lui Georgescu, unde sunt abonat.

Te rog, dacă ai timp, fă-mi plăcerea de a veni aci, Calea Dorobanţilor 4, apartament dreapta, parterre (la fratele meu unde stau provizoriu), ora 11—11,1/2.

Cu multă prietenie cordială

D.

Vineri, 12/XI.920

Bucureşti, 12 Ian. 1921*

Domnişoarei *Elena Miletineanu*
Piatra-Neamţ

Duduţa, Iubită

nu plec la Sinaia, te aştept, în „wahrlos hold bewnsster Wunsch"!**

Vin negreşit la 17, — nu întîrzia, căci pînă la sfîrşitul săptămînii am mai mult timp liber.

În răstimp n-am făcut nimic, nici n-am cetit, nici n-am aşezat cărţile, nici vizite multe n-am făcut, am refuzat diferite invitaţii (numai de revelion mă voi duce la Excelenţa Sa Dl. Ministru al Instrucţiunii, unde sunt invitat (de Dna. şi Dl.) şi pe care nu-i voi refuza).

M-a cuprins o apatie neînţeleasă, care cîteodată degenerează într-un fel de letargie îngrijitoare (sic). Şi totuşi trebuie să mă trezesc! Mă aşteaptă, oh! Doamne, atîtea!

Şi eu te urmăresc cu gîndul, acolo unde te afli, în mijlocul tuturor alintărilor şi a valurilor amabilei „leni".

Toate urările pentru anul nou: să fie bogat în cuprins de viaţă intensă şi curată şi senină şi...

Te aştept cu nerăbdare. Nur wer die Sehnsucht Kennt, weiss was ich leide!***

Scrie-mi, ori telegrafiază-mi cînd soseşti (cît de curînd, nu-i aşa? — *doar* trebuie să-ţi aranjez concediul!).

Cum să-nchei aceste rînduri, scrise în toată graba?

In *aller* Treue****

Anca*****

NOTE:
*) data poştei (expediere)
**) cu o dorinţă binecunoscută (în lb. germană)
***) numai cel ce cunoaşte dorul ştie ce sufăr (în lb. germană)
****) cu toată credinţa (în lb. germa ă).
*****) nume conspirativ adoptat de corespondent.

12.VIII (1921), Hellerau

Fräulein *Helene Miletineanu*
Berlin — W.15
Pfalzburgerstr. 87/b Rodbart

Am petrecut cîteva clipe senine în acest orăşel de flori unde se aude respiraţia lui D-zeu. Păcat că sunt singur.

Miti

Weimar, 22. IX. 1922*

Domnişoarei profesoare
Elena Miletineanu
Cernăuţi
Josefsgasse 18/ la Dna
Grabowiecki

Pe cît omeneşte posibil — iată cel mai perfect om — Goethe. Casa, în care a locuit ultimii ani, văzută acum, în „maturitatea" vîrstei, a făcut o impresie incomparabil mai puternică, decît aceea pe care am avut-o, cînd am vizitat-o, în „tinereţă", ca student. Într-adevăr iată: un om!

Miti

*) data poştei.

Eisenach, 22.IX.922

Domnişoarei profesoare
Elena Miletineanu
Cernăuţi
Josefsgrasse 18/la Dna v.
Grabowiecki

Congresul, la care iau parte, e extrem de obositor şi afară e aşa de frumos (în mod excepţional!).

De ce mai sunt congrese, cînd e vremea splendidă?.

Miti

Weimar, 22.IX.922

Domnişoarei profesoare
Elena Miletineanu
Cernăuţi
Josefsgasse 18/ la Dna v. Grabowiecki

Copleşit de amintiri, de tot felul, mă simt înfrigurat de singur. Ce păcat că nu e Dudu cu mine! Mîine voi vizita „Nietzsche Archiv"! — şi-ţi voi scrie.

Pînă mîine — la revedere! (cînd? pozitiv, îţi voi mai scrie din Berlin!).

Miti

Weimar, 22. IX.922

Domnişoarei profesoare
Elena Miletineanu
Cernăuţi
Josefsgasse 18/ la Dna v. Grabowiecki
(Rumänien)

Voi sta aici o zi — apoi* plec la Jena pentru 3 zile. Şi Weimar deşteaptă în mine cele mai melancolice amintiri — n-am fost aici de aproape 20 de ani, din vremea de student! Aş putea oare spune acum, că peste 20 de ani aş mai avea posibilitatea să revin aici? Oh! desigur, nu! Ce păcat!

Miti

*) lecţiune nesigură

Weimar, 23.IX.922

Domnişoarei profesoare
Elena Miletineanu
Cernăuţi
Josefsgasse 18/ la dna v. Grabowiecki
(Rumänien)

Minunat orăşel — este acest Weimar!, căci el nu se mărgineşte de a fi depozitarul celor mai scumpe relicvii (sic), — ci de a fi şi un element activ cultural. Se face, aici, între altele o bună muzică. În astă seară, bunăoară, n-am putut avea un bilet pentru operă, — de ciudă plec la Jena!

Miti

Domnişoarei profesoare
Elena Miletineanu
Cernăuţi
Josefsgasse 18 (la dna v. Grabowiecki)

Weimar, 23.IX.922

Goethe — Schiller, v. Liszt — Nietzsche — Häuser & Archive — aceasta-i Weimar. În astă seară plec la Jena.

Mă simt obosit. În Jena am de „studiat" mulţime de lucruri.

Mi-e dor de ţară (şi deci: de cine?).

Miti

Jena, 25.IX.922

Domnişoarei *Elena Miletineanu*
Cernăuţi
Josefsgasse 18/ la Dna v. Grabowiecki
(Rumänien)

Mîine plec la Berlin (deşi eram hotărît să mai stau aici două zile). Încep a mă plictisi... savanţii. Şi apoi e timpul să mă gîndesc de (sic) plecare.

Aşadar Marţi voi fi în Berlin.

Imediat voi hotărî acolo ziua plecării în ţară!

Monoton şi totuşi interesant este orăşelul Jena. Totuşi n-aş vrea să locuiesc aici. În afară de universitate nu oferă multe puncte de atracţie.

Miti

21 Mai 1950

Duduţa mea scumpă,

Ai fost pentru mine în cele mai bune şi în cele mai rele timpuri un tovarăş de viaţă bun, nobil şi generos. Prin îngrijirile tale devotate şi pline de sacrificiu mi-ai salvat viaţa de două ori.

Cum să nu amintesc acestea astăzi, cînd sărbătorim ziua numelui tău?

Îţi mulţumesc din cel mai profund al inimei mele pentru tot ce ai făcut pentru mine şi pentru ce ai suferit şi te îmbrăţişez cu toată căldura sufletului meu recunoscător şi emoţionat.

Să trăieşti mulţi ani, cu linişte şi în deplină sănătate, scumpa mea Duduţa!

Miti

CEZAR PETRESCU și contemporanii săi

S-a insistat mai puțin asupra însemnătății dedicațiilor de pe cărțile marilor scriitori în stabilirea atît a profilului etic, cît și a naturii relațiilor pe care aceștia le-au avut cu contemporanii. Probabil pentru că aceste izvoare au fost socotite minore!... Dedicațiile pot dezvălui, însă, aspecte mai puțin cunoscute din viața și activitatea unui scriitor. De pildă, cercetarea bibliotecii lui Cezar Petrescu aflată în camera de lucru a acestuia, din Muzeul memorial de la Bușteni, bibliotecă alcătuită din cîteva sute de volume românești apărute în perioada dintre cele două războaie, primite în dar de la confrați, oferă cercetătorului posibilitatea de a cunoaște prin intermediul dedicațiilor atît prieteniile sale statornice, cît și prețuirea, afecțiunea cu care a fost înconjurat, gratitudinea unor scriitori, tineri pe atunci, care s-au bucurat de sprijinul generos al lui Cezar Petrescu. Reușim astfel, și pe această cale, să ne facem o imagine despre scriitor, despre omul de suflet, despre marele prieten care a fost Cezar Petrescu...

Astfel, pentru Tudor Arghezi, la 17 decembrie 1924, Cezar Petrescu era un „scriitor cu soare", iar el se autodefinea prin contrast „un copist de umbră", așa cum reiese din dedicația dată pe „Icoane de lemn". Și Eugen Lovinescu își exprimă la rîndul său în diferite ocazii „prețuirea pentru scriitor și afecția pentru om", așa cum face de pildă la 17 decembrie 1936, pe romanul „Diana". Perpessicius îl socoate drept „directorul său (de conștiință)" asigurîndu-l de „amiciția de demult, pentru desfătările literaturii sale"... Ion Petrovici vedea în Cezar Petrescu pe „romancierul care a știut cu artă superioară să mute pe planul frumosului figuri din vălmășagul cotidianului" (cf.: „Al doilea volum de *Impresii din Italia*" — 5. XII. 1938). Interesantă este și dedicația lui Cicerone Theodorescu pe volumul de poeme „Cleștar". Cezar Petrescu este „marele romancier și marele camarad" și totodată exemplu de talent și demnitate „nobilă statuie interioară miraculoasă în atmosfera literară de azi"... Mult mai tîrziu, în ianuarie 1954, același prieten întovărășea unul dintre volumele sale de următoarea dedicație în versuri:

„Posteritatea-'n alte zone —
Va spune, și nu-n zadar
E-un Theodorescu, Cicerone...
Însă Petrescu, e-un Cezar!...

Alți amici ai scriitorului ca Al. Philippide, Mihai Ralea, Tudor Vianu, Demostene Botez, Al.O. Teodoreanu, Mihail Sadoveanu ș.a. îl asigură fie de „statornică prietenie și neclintită admirație", fie de „admirație și prietenie", fie de „dragoste și admirație", fie de „toată prietenia", de frățietate", de „afecțiunea și vechea prietenie" etc.

O altă grupă de dedicații exprimă gratitudinea unor scriitori pentru sprijinul dezinteresat pe care li l-a oferit Cezar Petrescu. Dintre acestea semnificativă ni s-a părut îndeosebi una dintre dedicațiile lui Mircea Eliade pe volumul „Oceanografie" — „ această carte pe care o iubesc mai mult, cu toate inconsecvențele sale — nădăjduind că va găsi același lector înțelegător și același prieten al debutului" (16 dec. 1934). Demnă de reținut este și o dedicație a lui Ionel Teodoreanu care vede în Cezar Petrescu pe „.. unul din rarii mei prieteni scriitori, a cărui robustă încredere în scris a contribuit să-mi dea curajul de a duce pînă la capăt trilogia «Medelenilor»"... Sentimente de recunoștință exprimă și dedicațiile de pe unele volume ale lui Octav Șuluțiu, Dan Petrașincu, Sergiu Dan, Romulus Dianu, Al. Bădăuță, George Acsinteanu ș.a.

SIMION BĂRBULESCU

caiet liric

Pe încinsele plite

de la bolnavele ierbi mai în jos
rădăcina prin beznă străbate
cîrtițele-n huma ce miroase frumos
sînt niște becuri carbonizate

sînt lacrimi din ochii lui homer
sînt fudulii ale unor mistreți de cărbune
clopote atîrnate de-un electrocutat cer
care-n aer nu mai pot să răsune

mulțimile pe-nserat
dansează pe încinse plite
invalizii-n basinul înmiresmat
se leagănă ca ulcelele smălțuite

acoperișul unei sfinte biserice
e năpădit de un roi de albine
fata care consumă obiecte sferice
are dinți albi și pulpe veline

ION LOTREANU

Pe țărm

Vin valurile ritmic dinspre larg
și fremătînd de țărmul nalt se sparg.
Din încleștarea țărmului cu marea
se naște, ca-ntr-un cîntec, fremătarea.

Și-n mine ritmic valurile bat,
neliniștite,-acum, pe înserat,
și țărmul vieții mi-l fărîmițează.
Mi-a mai rămas numai cîntarea trează.

Se-aude zbuciumul cum crește-ntruna...
Din valurile mării iese luna
și cerne peste ape reci văpăi,
ce luminează-ntunecate căi.

Pe înserat, cîntarea și în mine
cu reci văpăi din adîncime vine
și calea cea din urmă mi-o arată,
ca pe o mare veșnic tulburată.

Și valurile bat neîncetat,
iar eu le-ascult pe țărm, nemîngîiat...

VASILE ZAMFIR

Spinoza 1677

A fost obligat să plece în emigrație
a fost excomunicat —
gura lui excomunicată
fruntea
plămînii lui de aur
ca buclele nebunilor
excomunicați amîndoi.

Ei bine, a scris Etica
ei bine, sub cerul dulce
s-a apucat să lustruiască
ochelarii bunicii
ei bine, plămînii lui n-au fost înfrînți
de marele hohot de rîs
al celulelor.

Hei, încotro, frate de vîrsta mea?

Toate speranțele întregi, toate speranțele.
În beznă zece mii de bucle strălucind.

FLORIN MUGUR

Sonetul ariciului

Din nesfîrșitele grădini, cu sfecle și mărar,
Din noaptea frunzelor de nuc îmbătătoare,
Te-a prins pe o potecă de lumină și soare,
Copilul ce îți bate în inimă: fierar.

Arici ce ai zidit pămîntul cu sudoare,
Și huma ai frămîntat-o voinic ca un brutar,
Prin țepi privita-ai Omul, a toate făurar,
Cruzimea lui te-a îngrozit, ca o vîltoare.

Sfios te-ai strîns, în noaptea de limpede
început,
În bezna de argint din care crește mii de flori,
Și-aștepți tăcerea serii cu recele sărut.

Atunci mai singuratec, tu o pornești la drum,
Sub joc de stele, printre șerpi și vipere surori
Cu osul rupt, spre Raiul tău, de ierburi și
parfum.

MIHAI MOȘANDREI

Sicomorii în floare

Sicomorii în floare
cum ai spune
stelele
pe cerul de jos
pe-un cer cu spini
în tremurare

enormă
eşarfă aurie
a nimănui
privindu-se-n oglindă
rupîndu-se din ea

e vremea să-ţi aminteşti
acel adagio
concertul pentru oboi
de Alessandro Marcelo
miresmele apei
ţărîna ei limpede
şi calea îndelungată
a unui vultur
pe cer

LUCIA NEGOIŢĂ

Mîna-ţi întind...

Mîna-ţi întind — chemare pîrguită
a cărnii mele, fragedă candoare;
gîndu-mi ascultă, unduieşte clipa
peste netimp statornică întrupare.

Ochiul mi-l frîng în aşteptare mută,
căuş îţi fac din palmele amîndouă,
tu arcuieşte doar limpide sonuri
iubirii vechi să-i dai făptură nouă!

DESPINA MINCU

Şi vom rămîne

...Şi vom rămîne ca-ntr-o ploaie deasă,
Cu teama de-a greşi drumul spre casă.

Vom mîntui furtuni de electroni —
De veacuri le aud Marii şi Ioni.

Ei însă, triştii, n-au ştiut ce-aud —
Un ac al nordului ne-arată sud.

DIM. RACHICI

Anotimp fără sfîrşit

Energia zvîcnită din cuvînt
este dulce, îmbelşugată şi vie
ca sîngele roşu ce ştie
să ţîşnească avid de pămînt

Urcă în fibrele slovei rară
limpezimea de poveri taciturne
în care lungi clipe nocturne
răsplătesc ardoarea zilei de vară

Iar cînd coboară în oase
şi spaţiul tot e clocot de sfaturi
nici o mie de coase
nu pot să culce în paturi
snopii cu gînduri şi doruri multe

HENRI ZALIS

Mărioara-comoara

În memoriam
Mărioara Tănase
cîntăreaţă ucisă la 30 ani, de o maşină, pe cînd se-ntorcea de-acasă, din Sighişoara

Acea cărăruie ce repede suie
spre ei, răstigniţii în negrele cuie,
cînd soarele, mîndrul, stătea să apuie...

Acel om coborînd în negre veşminte,
rostind tremurînd ca-n biblii cuvinte,
mai mult jos privea, decît înainte.

Stăteam sub coroana de toamnă cu nuci.
El faţa avea întristată, de tuci.
În cel pal vîntul, pal, sepulcral, — numai cruci.

Pe ele mai groase de seve, mai groase,
din soare un biet jărăgai mai rămase.
Sub straturi, sub joase, doar oase, oase.

Nici urmă de frunze, nici floare în strat.
Uscat era omul, ca pomul uscat
şi era, cînd grăia, din fund de văleat.

Pe cea cărăruie ce suie, cînd el cobora
întruna vorbea tremurînd îmi vorbea
de ceasul acela, de clipa rea.

Acel om îmi vorbea-n Sighişoara,
vrînd, parcă vrînd să dezgroape comoara,
el — tată — a lui, a noastră comoara:
Mărioara!

PETRE PASCU

Bucureşti, 18—20 sept./977

Fluture

Un fluture nebun
mi-a ieşit în cale
eram eu, erai tu
şi un copil cu oglinda
întoarsă spre soare.

Ardeau ramurile
înnoptate în mine,
pe fruntea lacului
plutea tăcerea,
apa trecută de nesomn
spăla mugurii dorului.

Un fluture nebun
izbea cu aripa învierii
cărările
şi mă chema
către piscuri împodobite
cu solzi de aur.

Un fluture nebun
s-a ascuns în basm.

LUDMILA GHIŢESCU

Nu te uita înapoi

Nu te uita înapoi
Prin binoclul întors al amintirilor
Nu te uita înapoi
La izvorul binefăcător al copilăriei
Mîndru treci în uniformă de gimnazist
Cu număr (137) brodat pe mîneca vestonului
Tezele premiate, bucuria părinţilor
Nu te uita înapoi. Mama plînge
(dovadă că e bucuroasă)
Anticipaţii aureolate
Bucuria vacanţei cu excursii pe dealul Polonicului

Sau cu nisipul cules
Pe tălpile muiate în lenevoasa Jijie
Nu te uita înapoi
Iată stivele de cărţi înfulecate.
Iată alte stive, planurile „De realizat".

Nu te uita înapoi. E obrazul de piersică
A celei dintîi iubiri. Balsam contra însingurării

Un greiere de aur

Călătoria e ireversibilă
E prea dureros de frumos
Soluţia?
Nu te uita înapoi!

SAŞA PANĂ

Lume

Lume tu fatalmente pierdută
numai despre tine mai vreau să vorbesc
numai tu eşti demnă de cuvinte
aşa cum ochii sînt demni de privire

Lume tu dragostea mea tu pămînt
tu soare şi cer şi recoltă, femeie-femeie
geam al ochilor mei

Numai cu tine de mînă prin mine însumi
o plimbare eternă
a adevărului morţii prin ţeasta aceasta
necunoscătoare de litere

Cu o dragoste aproape impură te urmăresc
şi te revendic
şi te vorbesc de bine
lume, cu o dragoste aproape impură

RADU ULMEANU

Scrisoarea a XLI-a

Iubito, evocarea îşi caută lascivă
Sărutul împlinirii dosit în sînii tăi,
Şedea amar surîsul pe gura-ţi convulsivă
Sub cearcăne albastre, sub ochii goi şi răi;

Legată cu penumbra din jurul tău — captivă
Negustoreşti capricii fermectătoare să-i
Împrejmuieşti pe alţii; dar lacrima-mi naivă
Mai sta ca igrasia prin colţuri de odăi;

Reinventînd trecutul auzi parcă ovaţii
Şi zbuciumat ţi-e somnul iscînd halucinaţii
Cînd mai erai regina unui popor de sclavi;

Odată cu trezirea tu dai ocol din ură
Oglinzii ce reflectă o searbădă făptură:
Coroana cenuşie, obrajii tăi schilavi!

MARIUS VULPE

Cum iubire

Cum iubire ca a noastră
nu s-a fost văzut ușor
mai lăsați și dumneavoastră
pasărea iubirii-n zbor

fiindcă dînsa ne mai ține
coborîți din fulgii ei
altfel toamna nici venin e
dar nici pohta dumneaei

cînd cu pene osebite
și-or muia cocorii-n cer
zborul lor prea fericite
ție doar iubire-ți cer

nu-mi va fi să-mi fie struna
un izvor de patimi triste
iar credința-mi va fi una
ce trecînd-o prin reviste

și prin drumuri lungi și scurte
tot acolo unde gîndul
nici sfiindu-se în iurte
nici incendiind pămîntul

ION NICOLESCU

Peisaj cu sat natal

Umbrele plopilor par focuri pe măguri
și se pierd în cea mai tînără noapte.
Iubirea fecioarelor ca un scapăt de soare
așteaptă de veacuri un vînt fără fapte.

Pot zîmbi sînt bătrînul printre blocuri trimis.
E ciudat cum mugurii explodează precis.
Mai aproape, le spun, mai aproape, la prînz
s-ar putea să aud exultînd fantasticul mînz.

ION DIȚOIU

Alt anotimp

Și a venit străina de pe mal
cu roșii peștișori în brîu,
purta în voce madrigal
în buze desfrînări de rîu.
Înverșunată-n fața mea
cu gust de sînge cald în undă
un ochi de lene învîrtea
spre toată vara s-o pătrundă.

MARIA ZETEA

Campestră

Miei miros iarba înainte de a o paște
Mînjii rătăcesc în cerul liliachiu.
Spațiu măsurat de cîntecul cucului.
Ocrotit îmi este trupul—zice ea—
cu flori cîntătoare.
Ziua și noaptea
fluturi multicolori
o plimbă
în șuieratul de scoică al ierbii.
Nu ștergeți din copitele cailor neliniștea,
răsturnați-i către cer
să se tulbure de-albastru.

NICOLAE ȚĂRANU

N-are titlu

Se luminează veacul și gest să se repete
noi vom dormi ca piatra sub rîurile verzi
visînd la legănarea ascunselor planete
e tare frig și graiul adevărat îl pierzi.

Desigur să te-ntîmpin aș vrea pe căi lactee
în asfințit de codri și gîndul să-mi retrag
ne vor petrece viii și ruga se încheie
cu un surîs de taină la umbra altui veac.

Înseninați și totuși sub rana cărui nimb
se va petrece-n rouă mînia-acestor cete
Pe pragul casei tale iubito am să-nving
chiar dacă semnul n-o să se repete.

GRIGORE ALEXANDRU

MIGUEL ANGEL ASTURIAS

Laureat al Premiului Nobel

JUAN ZBURĂTORUL

Această fermecătoare povestire a lui Asturias, publicată în 1964, la Paris, de Centrul de Cercetări al Institutului de Studii Hispanice, într-o luxoasă plachetă, este scrisă în stilul bogat în metafore al vechilor texte maya din perioada precolumbiană.
Însuşi modul relatării, cu frecventele sale deschideri spre fantastic (existente într-o altă formă şi în basmele populare româneşti), este similar cu acela al povestirilor din literatura maya rămasă din cultura maya precolumbiană. Popol — Vuh, (Cartea Sfatului), în principal Istoria lui Hunahpu şi Ixbalanque sau Povestirea Fecioarei Ixquic.
Povestirea lui Asturias relatează originea unui joc foarte popular şi astăzi la populaţia maya din Guatemala, Honduras şi sudul Mexicului (Yucatán), Arborele zburător, constînd din lansarea unor bărbaţi tineri şi îndrăzneţi împodobiţi cu pene de vultur Quetzal, simbolul celor fără frică, din vîrful unui trunchi înalt de copac, legaţi cu frînghii de partea lui superioară, pentru a se roti în zbor în jurul său, în aplauzele mulţimii.

Hăuri acoperite cu flori. Hăuri pline de păsări. Hăuri prăbuşite în lacuri. Hăuri. Şi nu numai flori. Pini seculari şi înalţi. Şi nu numai lacuri. Pini, pini, şi iarăşi pini seculari şi înalţi. Dimineaţa o pîclă albă. La nămiez pîclă de aur. Înflorită, plină de păsări şi lacustră era lumea lui Juan Zburătorul. Aicea s-a născut, aicea a crescut acest zburător, care niciodată nu s-a deslipit de tatăl său, nu şi-a luat nevastă şi nici ţiitoare şi a moştenit de la străbunii lui magia de a zbura. Familie de zburători. Oameni făcuţi din boccele de făşii înghetate de piele jupuită de broască. Toţi cu capul aproape pătrat, părul rar, pleoape cărnoase, buze subţiri şi bărbie teşită.

Mort, tatăl şi stăpînul său, l-au îngropat fără să-l îngroape, l-a înmormîntat în pămînt, mai mult afară decît înlăuntru, ca să nu se despartă de el. Păzea ca să nu îl ciugulească păsările — corbii, ereţii negri verzui pe nume zopilote, să nu rupă din el animalele care se hrănesc cu leşuri. Zile şi nopţi a adus prinos tatălui său mort. Tătucului său. Zile şi nopţi a veghiat şezînd pe trunchiul unui arbore, pînă cînd a plesnit pîntecul bătrînului zburător, şi a început să se răscoale în el, mişunînd prin tot trupul, viermi de culori minunate, şi a început să i se adîncească treptat găvanele ochilor. Atunci a sosit vremea. Urmînd ritualul zburătorilor, a dezgropat buricul pe care în clipa morţii tatălui său l-a scos şi l-a îngropat în altă parte. Dar de acum nu mai era buric. Era un florar vînăt, vineţiu, pe care zburătorul — fiul a început să-l învelească cu migală în mătase în patru culori. Prima dată, în mătase neagră, apoi în mătase roşie, după aceea în mătase albă şi la sfîrşit în mătase verde. Gătînd cu legătura şi-a îngropat repede tatăl pe jumătate dezgropat, a aşezat o cruce pe pămîntul scormonit, şi s-a dus spre coliba lui, fără altceva decît machetele* şi buricul zburătorului mort, învelit în fire de mătase.

— Vin — îşi zicea el — vin cu povara somnului tatălui meu mort. A adormit şi eu îl port aşa adormit. Povara somnului lui mă va însoţi pînă cînd şi eu voi pieri şi fiul meu va face din buricul meu o legătură întocmai ca aceasta pe care o port cu mine. La piept, legat cu o pănglicuţă purta buricul zburătorului mort.

— Te duci, Juan Hun Batz? l-au întrebat.

— Da, mă duc să cutreier lumea...

Din răspunsul dat cu zgîrcenie toţi din sat au înţeles că este zburător, l-au petrecut într-o noapte plină de luceferi, adunaţi în jurul său tăcuţi şi gînditori.

Unul din Chueni, toţi erau ameţiţi, rachiul îi făcea mai tăcuţi, a apucat un luceafăr, care i-a stat la îndemînă, i-a întins gura sticlei plină de licoare spre buzele de aur... şi deodată luceafărul s-a desprins de pe boltă şi mergînd aşa în beţie a lăsat în urma lui un drum şerpuitor de flăcări.

Şi-a luat rămas bun de la hăul florilor, al păsărilor şi al lacurilor. Era gata să se întoarcă. Cînd văzîndu-se oglindit în apele sinilii, i-a venit în minte că în copilărie se scălda cu tatăl său şi un suspin adînc, foarte adînc

*) Un fel de cuţit scurt şi greu cu care se taie trestia de zahăr.

îi izvorî din piept. Auzind în hăul păsărilor orchestra care o lăsa în urmă, și balsamul florilor, a stat o clipă cu capul în jos, fără să știe ce să facă, să-și continue drumul sau să se întoarcă în paradisul lui.

Ieșind de pe acel meleag înflorit, plin de păsări și de lacuri a dat de o herghelie de cai sălbateci ce fugeau spre ziare. Și dintre toți, s-a oprit un roib frumos scrutînd zările, cu capul în sus, cu coama în vînt și înainte de a o lua la fugă după ceilalți cai, Juan Hun Batz l-a ocolit de trei ori, și calul prin forța magiei a rămas împietrit. S-a apropiat de el și l-a încălecat fără șa. Calul nu avea nevoie de frîu. I se supunea gîndului. A intrat într-un oraș. Un curelar pentru a-și atrage mușterii și-a înșirat în ușa prăvăliei, hamuri, șei pentru femei, șei țărănești. Soarele asfințea. Omul așezat pe un scaun se bucura de răcoare. Hun Batz și-a priponit calul ceva mai departe, a dat trei tîrcoale curelarului lăsîndu-l adormit pe loc, cu ochii deschiși, fără să-și dea seama de ceea ce se scotea din prăvălia lui, nu numai o șa țărănească ci poclăzi pentru cai, o martingală frumoasă cu oglinjoare la înăbituri. Toate cele trebuincioase pentru a-și împodobi mîndru calul.

În prăvălie, în timp ce Hun Batz se îndepărta în tropotul calului, se auzea cearta între curelar și nevasta lui.

— Ai adormit, Borgia, zicea ea în batjocură.

— Nu pe... pe... ochii mei, ți-am spus și îți repet că nu!

— Și atunci?

— Nu știu. Am rămas sorbind din mireasma fină, atît de fină a unor flori, auzind ciripitul unor păsări, și privindu-mă în oglinda unui lac.

Tatăl său, cel dispărut, îi arătase totul lui Hun Batz înafară de pericolul pe care îl ascundea în ea acea magie, atît de veche, de cînd pămîntul, magia zburătorilor.

Zburătorul jură cu sărăcia. Așa este, l-a prevenit tatăl său. Jură să nu se statornicească la o femeie. Așa cîte una în trecere ca să o lase apoi în urmă, cu care să facă să dăinuie neamul zburătorilor. Zburători sau învăluitori, magia învăluirii, magia pe care unii vrăjitori blestemați o folosesc pentru a face rău. Din vechi zburători sau învăluitori sau vrăjitori ai învăluirii coborau cei care alungați de balsamul florilor, ciripitul păsărilor și strălucirea cerească a lacului, s-au așezat în iad, aproape de craterele vulcanilor, nu pentru a face bine, ci pentru a se deda la rele.

Hun Batz nu făcea parte din acești vrăjitori răufăcători, toți îl știau pe numele de Juan Zburătorul, ca învăluitor în parfumuri, cînt și apă azurie, dobîndind numai lucruri de care avea neapărat nevoie, folosind magia celor trei ocoluri și puterea ascunsă a buricului tatălui său care îi atîrna la piept. Dar și ceea ce era folositor semenilor lui, și; dintre aceștia, celor săraci și neajutorați.

O lopată pe jumătate arsă de focul din cuptor a căzut pe spinarea brutăresei. Bărbatul țîfnos și gata de păruială i-a tras cîteva pe spinare brutăresei.

— Bate-mă, Leon, o merit, căci am lăsat să mi se fure un coș cu pîine. Nu știu prea bine ce s-a întîmplat cu mine... am început să simt un miros, și să miros și să trag în piept, nu această făină arsă și puturoasă de toate zilele, ci o mireasmă fină de flori, și apoi am auzit ciripind păsări cu gușă de aur, și m-am văzut foarte tînără într-un lac minunat.

— Ai băut bere aseară, nevastă, și te-a ținut cam mult beția.

— Se poate, nu zic că nu.

— Și cine, aș vrea să știu, o să-mi dea înapoi coșul cu pîine furat?

În acea dimineață, toți copii lihniți de foame dintr-o mahala a orașului au mîncat pîine caldă. Iar Juan Zburătorul și-a continuat drumul.

Veștile despre minunile acestui învăluitor în parfum, cînt și apă azurie, au ajuns la urechile unei femei atotputernice și sterpe. Faimoasa Xiu.

— Aduceți-mi pe acest vrăjitor — a poruncit oamenilor ei care o chemau Chitutul, și pregătiți mai întîi, înainte de a începe serbarea, odaia în care îi pun la încercare pe bărbații în putere. După aceea voi porunci să înceapă petrecerea. Vreau să-i arăt cei mai buni acrobați ai mei, și magii care reînvie o ființă după ce i s-a înfipt un cuțit în piept.

Nu a fost prea greu să dea peste Juan Zburătorul și să-l poftească la Chitutul.

— Vă urmez — spuse el solilor — dorind să cunoască noi meleaguri.

Încet, încet, calul său roib, a cărui coamă cafenie începuse să încărunțească se depărta de capete, trupuri, și cozi de rîuri bogate în apă și aducătoare de averi, începînd cu lemne scumpe pînă la nisipuri de aur, se dezlipea de rodnicia dezlănțuită a cîmpiilor cu trestie de zahăr, de albinele pline de miere, de întinderile cu bumbac, cafea, și porumb, pînă cînd priveliștea înflorită s-a preschimbat într-un pustiu de nisip, mărăcinișuri, buruieni țepoase, hățișuri și nopali.

Juan Zburătorul, obișnuit cu paradisul său, mergea împietrit pe calul său de piatră. De ce nu făcea cale întoarsă? De ce mergea după solii care îi arătau drumul? De ce intra în această lume necruțătoare și solitară?

Preaputernica Xiu, pe care oamenii ei o numeau Chitutul, a chemat pe E- Gag-Quicab, cel cu multe brațe de foc, ca să-i dăruiască lui Juan Zburătorul, dacă ar fi reușit să o lase grea, jad, aur și pene de Quetzal, și dacă nu izbutea să prindă rod, să-l omoare jupuindu-l de viu, și din pielea tăiată în fîșii subțiri să-i facă o boccea.

Ploile au întîrziat sosirea lui Juan Zburătorul în orașul lui Chitutul, cuprins de o liniște neagră, lumină mută, într-un aer de foc mocnit.

— Aşteptaţi-mă aici, zise Juan Zburătorul solilor, înainte de a intra în oraşul preaputernicei Xiu, (Chitutul îi zicem, l-au întrerupt aceştia) trebuie să-l înconjur de trei ori călare.

Solii au descălecat. Schimbînd tutun şi salivă, înainte de a intra în oraş, nu însemna să uite de datoria lor.

O dată, de două ori, de trei ori s-a învîrtit călăreţul în jurul marilor fortăreţe, a caselor, a colibelor, a arborilor luminaţi de soare, şi fiind sigur că tot ce se afla în oraş era al său, era sub stăpînirea lui, i-a chemat pe soli să-şi continue drumul. Căci măreaţa Xiu trebuie că-i îngrijorată.

Curînd tropotele cailor se auzeau pe pavajul de piatră al oraşului. Ce bogăţie de minerale! Ce splendoare de nestemate!

Pe cel nou venit l-au primit în piaţă, în sunet de trompete. Ţinîndu-şi calul de dîrlogi, Juan Zburătorul a urcat scările unui turn cu hieroglife pînă a dat de piatra nestemată, aşa cum o numeau sacerdoţii pe Xiu, aşezată pe o pînză groasă de cînepă.

— Hun Batz, i-a spus aceasta, în timp ce el o privea orbit, şi apoi l-a numit Cel de trei ori Învăluit, Cel Neasemuit de Trupeş, Neînfrîntul Zburător, buchetul de flori, colivia de păsări, şi oglinda de safir dungată ca pielea de zebră în vînt.

— Ai dat, Hun Batz, trei ocoale în jurul oraşului meu, care acum este al tău. Războinicii mei, bogăţiile mele, sfetnicii mei, fecioarele de la curte, lemnele şi pietrele nestemate, culturile nesfîrşite de porumb, porumbul alb al ochilor mei, porumbul alb al dinţilor mei, porumbul alb al unghiilor mele, templele, amuleta de jad verde azuriu, pocalul din care beau, tot este al tău şi aşa se va da de ştire de către Sfatul Triburilor în cele patru colţuri ale cerului. Se va vesti că în sfîrşit a venit stăpînul acestui ţinut fără stăpîn.

Ai dat, Juan Zburător, ocol ca un tunet împrejurul acestui oraş care este acum al tău, şi cei din Sfatul Triburilor se apropie de înălţimile de unde se dă marea veste, aceea de a te face stăpînul a tot ceea ce oraşul acesta cuprinde, dar nu ai spus dacă şi Xiu, cea care îţi vorbeşte, a căzut în stăpînirea celor trei ocoluri...! Oh, dacă ar fi aşa, Putere Magică, Viziune Magică, Existenţă Magică, Xiu, cea care îţi vorbeşte, aşteaptă să o rănești cu cremenea ta, căci pînă acum cei ce au rănit-o nu au fost oameni cu adevărat'

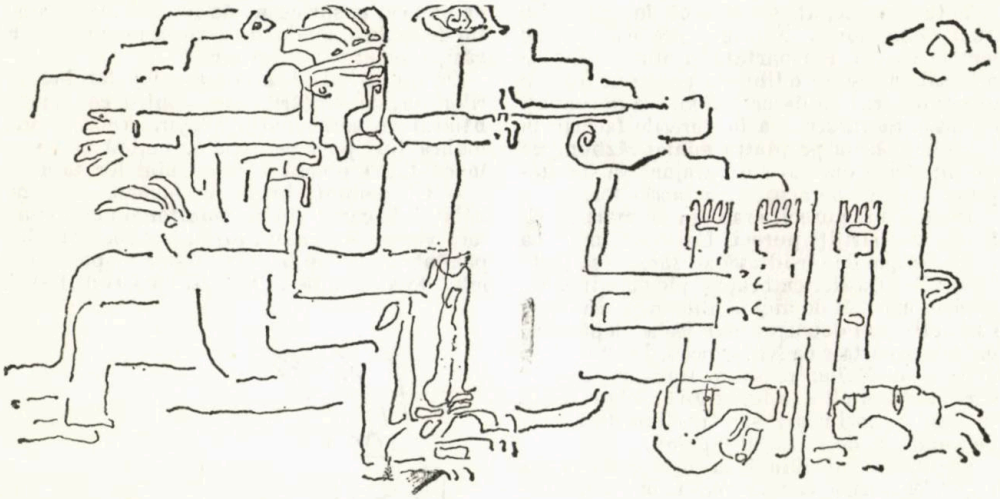

ci oameni păpuşi, sperietori de ciori. Străbate cu cremenea pe roaba ta, iarba ta dulce, cea care ghemuită în braţele tale mestecă în dinţi scîntei de apă clocotită şi închizînd ochii şi deschizîndu-i vede numai găuri de şarpe. Eu să fiu aceea care prin sprîncenele tale în vîrtej, în ochii tăi cu lumini de cedri, în dinţii tăi calzi, în tot părul adunat pe capul tău, peste gîndul tău, eu să fiu femeia care te aşteaptă în toate oraşele, în Halic, Vitatun, Xubabal, Hultucur, Malobac, Lamagi, şi cea care să merite rana cremenei tale.

Marii Crainici s-au urcat pe culmile stîncilor!

— Se va sfîrşi cu toată seceta asta! Strigau. Cu toată seceta asta se va sfîrşi!

Braţul şerpuitor al unui fulger şi un nor au fost semne cereşti.

Ce se întîmpla pe pămînturile sterpe? Prindeau rod? Cine le făcea roditoare? Fi-va, oare, rodnică acea brazdă?

Trecuse potirul de apă a unei nopţi tihnite şi pleoapele grele cădeau peste ochii de cedru al lui Juan Zburătorul, şi alături de el Xiu, care s-ar fi făcut pămînt cu ierburi verzi dacă brazda era dornică.

Lăsată grea de omul cu legătura de floare, ciripit de păsări şi oglindă, aştepta să-şi vadă pîntecul crescînd ca o coroană a unui

pom roditor. Dar s-au scurs luni, luni iepuri, luni trestii*, luni peste luni.

Juan Zburătorul terminase o partidă la jocul cu mingea. Dar deîndată a simţit pe mîini sudoarea unui plîns de femeie.Fără să mai aştepte, a încetat jocul şi s-a dus spre sălaşul său. Ce se întîmpla. Dintr-un coş cu gălbenele, Xiu a scos fîşii de pînză însîngerată pe care le-a aruncat în faţa lui Juan Zburătorul.

Semnul ciclului său nu a fost învins, iar picioarele brune dezvăluiau pene de papagal roşu.

Totul a început să crească în jurul lui Juan Zburătorul. Xiu s-a prefăcut într-o femeie munte, îndepărtată şi albăstrie. Mîinile sale uriaşe se odihneau pe genunchi sub greutatea tristă a deşertăciunii, ca doi munţi de oase. Se răsucea ca în durerile facerii, în timp ce măcina pe piatra mîniei răzbunarea sa împotriva omului care a ajuns să fie stăpînul tuturor oamenilor şi lucrurilor.

Păduchii şi purecii erau aşa de mari ca el. Şi cei mai sfrijiţi pureci. Unii erau mari ca nişte temple de obsidiană şi săreau să pişte cărnurile uriaşilor cu braţe şi picioare imense, oameni mari cît de aici în alte oraşe. În oraşe care atingeau douăsprezece leghe depărtare, oraşe îndepărtate ca Nipomocón, ba chiar mai departe, ca Malomic, oraşul rîurilor care susură repetînd plînsetele lui Juan Zburătorul, în timp ce nori negri, săraţi şi murdari, nori de gunoi ars de soare, îl jupuiau.

Cu pielea lui tăiată în fîşii subţiri s-a mărit legăturica, cea care era mare, şi în care era ascuns, între mătăsuri colorate, buricul tatălui său.

Marii Crainici şi-au deschis gurile şi şi-au scos limbile, de limbile lor s-au atîrnat ghirlande de cuvinte. Vorbeau graiul lianelor, sub liane, între liane, peste liane.

— Xiu, viperă albă de var nestins — spuneau —, este stăpîna boccelei cu cele trei legături ale zburătorilor, bocceaua învăluitorilor de stupi, şi a legăturilor ascunse între ele, şi o va aşeza pe pîntecul său, sub pîntecul său, între picioarele sale cît munţii.

Zis şi făcut. Din pîntecul sterp al lui Xiu s-a născut un băiat care, aşezat la soare, se vedea că vine însoţit de un frate geamăn, umbra trupului său.

La toate mesele, în această zi, s-au servit porumbei albăstrii prăjiţi în grăsime aurie şi mirodenii iuţi, furnici de ploaie în sos verde, viermi de apă şi peşti prinşi în mreje de liane bune de mîncat, precum şi fructe roşii şi zemoase numite zapote, şi bucăţi de fagure de miere.

Băiatul, născut de Xiu, şi fratele său geamăn, umbra trupului său au auzit povestindu-li-se obîrşia. Erau pielea tatălui lor, faimosul Juan Zburătorul, cunoscut deasemenea sub numele de Hun Batz, acum captivul stelelor albe ale scheletului său.

Scheletul luminii, nu. Scheletul sării, nu. Scheletul lui Hun Batz.

Băiatul de carne şi băiatul de umbră se jucau de a schimba mintea între ei.

Şi asta se face aşa:

Fiecare trimite la lună gîndul său şi simţindu-l mult prea aurit, argint aurit, îl recheamă în capul lui şi apoi îl dă fratelui său, tovarăşului cu care schimbă mintea.

Şi-au schimbat între ei minţile, băiatul de carne şi băiatul de umbră, fără ca prin asta să poată să înlăture de la îmbinarea sprîncenelor, căci băiatul de carne avea sprîncene de umbră, şi sprîncene de lumină avea băiatul de umbră, gîndul de a căuta pînă cînd vor găsi, scheletul tatălui lor.

De pretutindeni se auzeau clopoţeii brăţărilor lor, ai brăţării sale, pentru că numai băiatul de carne purta brăţară, celălalt era umbra lui, puşi pe treabă, umbră şi trup, în căutarea pioasă a propriului lor tată.

— O, pămînt, braţe de hamac, se ruga băiatul de carne, fiu de zburător şi umbra lui, fără voce, căci umbra lui mişca doar buzele, pămînt, braţe de hamac, dă-mi înapoi scheletul de stele albe al tatălui meu Hun Batz!

*) numirea unor luni în vechiul calendar maya.

Xiu, imensa Xiu, familiară și îndepărtată își odihnea ochii privindu-și fiii, gimnești iuți, jucători pămînteni de aștri în curțile pentru jocul magic cu mingea, unul de carne și altul de umbră, amîndoi născuți, din legăturica de fîșii de piele și umbră de zburător.

— Pe tine, băiat de carne și pe fratele tău, umbra ta, spunea Xiu — vă învăț să vă pieptănați cu apă parfumată, să vă boiți cu pămînt colorat, să vă îmbrăcați în haine albe de bumbac, vă învăț mînuirea arcului, a săgeții, și a țevii din care se suflă săgeți, să vă învăț rînduiala calendarului, gustul pentru păunul albastru în sfîrșit domesticit, arta de a conduce o piragua, folosirea rituală a tăcerii și așezarea trupului în hamac. I-a învățat de toate, să cînte, să picteze, să danseze, să sculpteze, să construiască, nu le-a mai rămas decît să le încredințeze legăturica zburătorilor.

Prin asta li s-a încredințat obîrșia și apărarea. Legăturica din care s-au născut, buricul bunicului, pielea tatălui, a tatălui lor Hun Batz, tăiată în fîșii pe care băiatul de carne a început să o desfacă ca pe niște drumuri. Din pielea tatălui, tăiată fîșii se fac drumurile fiului. Și asta făcea băiatul de carne, desfăcea legăturica sacră.

— Dar nu — i-a spus băiatul de umbră, umbra sa, își mișca buzele lipindu-le la urechea celuilalt, căci numai el, băiatul de carne, auzea ceea ce zicea acesta —, nu desface drumuri, nu rătăci pe pielea părintelui nostru, ia legăturica și atîrnă — o de pieptul tău, ca o floare de soare. Vei izbuti în tot ce vei face.

Pe drumul fîșiilor de piele, trebuie să-l desfășor, voi ajunge la locul unde zace scheletul său de stele albe. Acolo vreau să ajung.

— Atîrnă-l de piept înainte de a-l desfășura. Gîndește-te bine... a stăruit umbra lui, fratele geamăn, cealaltă parte a propriului eu.

Și așa a făcut.

A atîrnat la pieptul său legăturica făcută din fîșiile de piele ale tatălui său, floare de soare, care deodată s-a umplut de muște.

Mîinile harnice ale geamănului de umbră, cealaltă parte a propriului eu, au legat cîte un fir de fiecare din muștele acelea. Fire roșii muștelor verzi, fire albe muștelor negre, fire galbene muștelor sîngerii. O singură mișcare și toate au zburat degrabă urmate de băiatul de carne.

Zburau, nevoie mare, în zgomot de război de țesut, fiecare cu un fir legat de picioare, țesînd o perdea în culori.

Cele care erau pe beteală se întorceau, și după ele, în rotocol de culori, toate celelalte. Învălmășală de fire colorate cu un zumzet de război de țesut, pe un pămînt de praf, unduitor, orbitor, de pietre care plesneau.

Aici a găsit băiatul de carne și oase trupul tatălui său, cadavrul fără piele al lui Hun Batz.

Cineva făcea de strajă în jurul lui. Pași care foșneau. Nu mergea pe picioare ci pe scoarță de copac. Cineva... dar cine... Fratele său, piele fără ochi, umbră care îl însoțea întotdeauna, i-a spus că din ierburi izvora acel mers fără om...

Pașii se îndepărtau și se apropiau.

— Eu sînt, s-a auzit vocea unei femei din ierburi, și a rămas privind trupul jupuit al lui Hun Batz, acoperit de fire colorate, de fire de curcubeu.

Femeia din ierburi surîzînd și-a arătat dinții verzi. Apoi a spus. Vocea ei aducea cu bătaia vîntului în frunze.

— Trebuie să lași ca soarele să mănînce ceea ce a fost pe sub piele, numai astfel îl vei dobîndi pe tatăl tău, așa cum îl căutai, preschimbat într-un schelet de stele albe.

Clipea. Clipirea ei nu se simțea pe ochi ci din voce.

— Și acuma, fiul lui Hun Batz, dormi, ca să adoarmă înlăuntrul tău și fratele de umbră, cel de piele fără ochi. Adormiră amîndoi sub o ploaie de stele care cădea ca o grindină de aur.

— Visezi?... a întrebat umbra care dormea dinlăuntrul fratelui său, înăuntrul trupului său din carne și oase.

Nu a răspuns. Dar visa.

Cel jupuit, tatăl său, zăcea cu femeia din ierburi. Muștele nu erau muște, ci picături de apă vie, picături de apă ușoară, tremurătoare, picături cu picioare și aripi.

Trezindu-se a găsit așezată alături de el, în locul în care lăsase pe femeia din ierburi, o bătrînă cocoșată.

— Cei ce zac cu morții — i-a spus fratele său, umbra — îmbătrînesc deîndată, și rodul iubirii lor nu îl poartă în pîntec ci în spinare. Vom avea încă un frate. Tu din carne și oase, eu geamănul tău de umbră și acesta, pe care tatăl nostru, mort fiind, l-a zămislit și femeia din ierburi îl poartă în cocoașă.

Femeia din ierburi a prins un liliac.

— Animal de cer negru — îi descînta — vei muri în focul de strajă, prefăcut în cenușă, amestecat în mîncarea mea vei deschide cale celui care acum este numai sevă aurie, ca să coboare din spatele meu cocoșat în pîntecul meu, prefăcut în astru de zgîrci și nebuloase viorii. Să coboare, prin forța zburătorului, a lui Juan Zburătorul, care l-a zămislit după moarte, din cocoașa mea în pîntecul meu. Scorbura care o va face deschizîndu-și drum în căutarea căldurii matricei mele, nu mă sperie. Nu mi-e frică de nimic. Fiu de mort, mort va fi, dar pe dos decît ceilalți frați ai lui, cei zămisliți din tați vii, pe măsură ce va crește va fi departe de a se apropia de moarte, se va îndepărta de ea.

— Uite avem un frate, și nu are greutate... a strigat băiatul de carne, fiul lui Xiu, la urechea fratelui său, geamănul, umbra sa.

— Dar cum să aibă greutate dacă este fiul unui mort, a tatălui nostru mort — i-a răspuns umbra sa, fratele său geamănul.

— O să fie bărbat voinic — repeta femeia din ierburi, din nou tînără, fără cocoașă, și

fără ani — bărbat de piatră în care să-și ascută furtuna unghiile, bărbat cu pielea de culoarea cacauăi coapte, surîs alb și plîns de apă aspră.

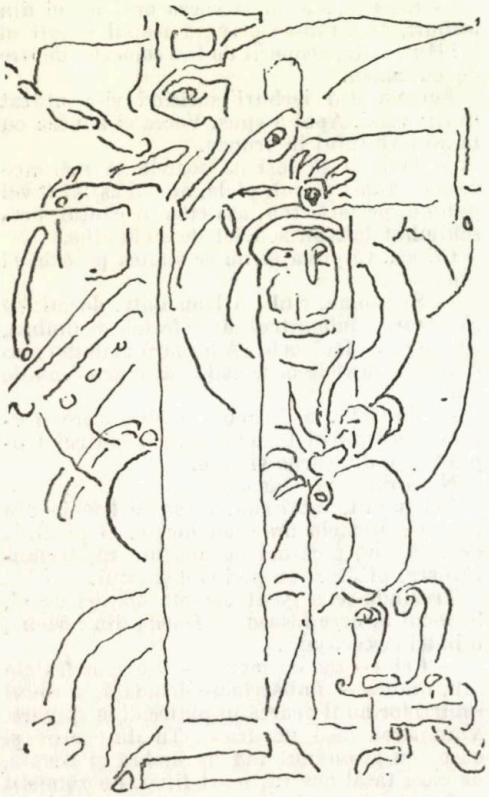

Așa zicea, așa vorbea femeia din ierburi.

Uraganele înaintau și la sfîrșitul lui Octombrie în mijlocul vegetației nisipoase a stîrnit mirarea un trunchi foarte înalt și drept, fără nici un ram.

— Deși nu mă credeți, este lăcașul zburătorilor, sălașul și locul fiilor lui Juan Zburătorul, a spus femeia făcută din ierburi băieților, fii ai lui Xiu zămisliți cu legătura de piele a tatălui mort.

— Și cum să facem ca să trăim acolo, se întrebau frații frămîntați —, dacă nu are ramuri și nu vom găsi de ce să ne aninăm, căci abia are, drept în vîrf, un zmoc de frunze.

O plantă le-a vorbit. Lor le-a fost frică. Era o plantă cu frunze ca niște cuțite verzi. Graiul său de fibre care nu se rup se împletea în corzi lungi.

Au înțeles. S-ar urca pe trunchi și ar înoda corzile cît mai sus.

— Nu veți putea urca... hi, hi, hi, rîdea femeia din ierburi, rîs de lapte vegetal alb pe buzele ei de frunze verzi.

— Și cum urcă veveriițele și maimuțele?— au răspuns ei mîndri fără să se uite la ea.

— Și cum veți coborî?

— Vom zbura, au răspuns cei trei bucuroși, ne vom învîrti legați de corzi, căci de aceea sîntem zburători, fii de zburători.

Xiu s-a arătat cînd cei trei frați urmați de un schelet se urcau pe trunchi, toți patru cu corzile încolăcite pe umeri. Înainte urca băiatul din carne, apoi fratele său umbra, apoi fiul femeii din ierburi și ultimul Juan Zburătorul pe care Xiu, familiară și îndepărtată continua să-l numească Hun Batz, fără carne, numai din oase, schelet alb cu mișcări de ființă vie.

Urcau cu greu, plini de sudoare, gîfîind ajutîndu-se cu brațele, cu picioarele, cu genunchii, tălpile și cu pumnii de nisip cu care frecau trunchiul lustruit ca să nu lunece.

În sfîrșit urcați pînă în vîrf, Carne, Umbră, Fiul Mort și Scheletul au legat corzile de partea cea mai înaltă a trunchiului și apoi ținîndu-și din cînd în cînd respirația ca să nu se sufoce s-au legat, pregătiți să coboare zburînd. Norul care s-a izbit de stînci a dat semnalul. Zgomot și o bobotae de scîntei.

Legați la brîu cu corzile pe care le-au înodat de trunchi și-au dat drumul în gol să zboare ca păsările și să se rotească întocmai ca niște aștri. La Miazănoapte și la Miazăzi gemenii din carne și umbră, fiii lui Xiu, făcuți cu legăturica de fîșii lungi din pielea tatălui lor; la Răsărit, fiul mortului făcut cu femeia din ierburi , și la Apus în straie de stele scheletul lui Juan Zburătorul, fericit judecînd după rîsul lui, floare de soare cu dinți, floarea soarelui craniu, fericit și binecuvîntat în acel zbor biruitor.

— Fii ai lui Juan Zburătorul cel viu și Juan Zburătorul cel mort — a grăit Xiu, familiară și îndepărtată —, nimeni în afară de mine din cîte cunosc și știu, a ajuns pînă în nori și a zburat atît de sus.

— Preaslăvit să fie totul, — a strigat femeia făcută din ierburi —, în timp ce fiii însoțiți de scheletul tatălui lor, se rotesc, se rotesc, se rotesc...

— Opriți-vă! Opriți-vă! s-a auzit vocea lui Xiu, trebuie să-i dau înapoi ochii lui Juan Zburătorul, Hun Batz al fericirii mele... păstrez ochii lui într-o fîntînă a visului, numai în vis se păstrează ochii vii.

— Totul se preaslăvește... se rotesc... se rotesc... se rotesc... repeta femeia din ierburi — , raza a zborului lor crește din ce în ce, și nu numai se rotesc, ci se prefac în fluturi, păsări colibri... în afară de scheletul tatălui lor, bolid de foc alb cu aripi de flăcări în aer.

Și de atunci, legați cu corzi de Parul zburător, se rotesc la serbările populare, în dangăt de clopote, bubuituri de artificii, aplauze și sunet de tobe, cei deghizați în zburători din carne, zburători din umbră, zburători fii de mort și zburători schelete de stele albe, și fac să dureze în timp mitul lui Hun Batz, legăturica de floare, pasăre și apă azurie, cunoscut deasemenea cu numele de Juan Zburătorul.

Traducere de DOINA MARIA PĂCURARIU

Cîntec eschimos de alintat copiii

Tu eşti ca o veche strachină de lemn,
ca o strachină slută de lemn,
o strachină de lemn pe care ai linge-o,
o strachină de lemn din care-ai mînca.

Mai sus de ceaţă,
mai jos de soare...
În culmea ceţei
la picioarele soarelui...
şi iată-te culcat în soare.

E rotund
e strălucitor
ca o pojghiţă de ghiaţă pe apă
Ţopăie
joacă
la fel c-o pojghiţă de ghiaţă pe apă
Aia aia iee!
Ridică-ţi ochii
priveşte-mă
pojghiţă de ghiaţă din apă!

ISMAIL KODAR
(Albania)

Copilăria

Copilăria mea cu degete pătate de cerneală
Dimineaţa clopotele
La asfinţit muezinul
O colecţie de cutii giorsăite şi de timbre vechi
Schimbarea unui Ceilan
Pe două Luxemburguri

Aşa s-au scurs
Anii copilăriei
Au trecut stîrnind colbul şi strigătele în goană
după o minge de cîrpă

O minge de cîrpă
Din cenuşiile cîrpe ale Albaniei.

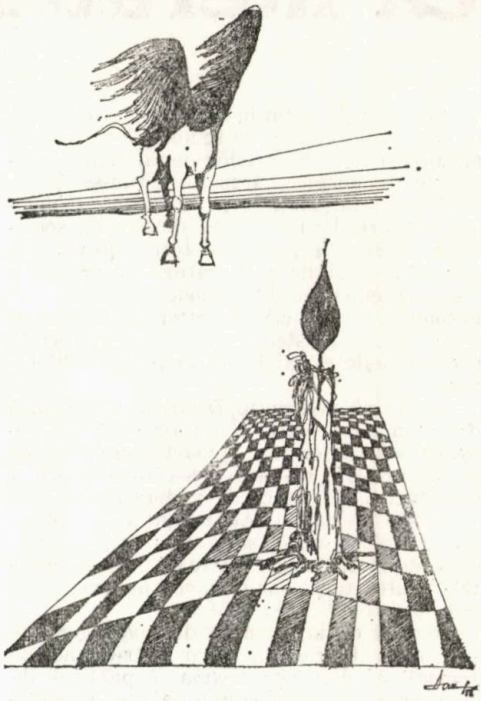

BERTRAM WARR
(R.F.G.)

Sînt copii acolo-n amurg

Uită-i, uită morţii care
De-această dată glorioşi nu sunt
Jertfa lor dă apă la moara
Zoîrcolirilor noastre nencetate
Iar ultimul război lipsindu-ne-a de locuri
Deasupra cărora să ne-nălţăm monumentele.
N-om plînge la solemnităţile lor de dezvelire.

Duioşia nu face decît să-ncurce
Copiii ce-aşteaptă acolo-n buzele amurgului.

Traducere de ION CARAION

Istoria literaturii ca literatură

Dacă ar fi să luăm în seamă opiniile din ce în ce mai insistente ale sociologilor, filozofia culturii și filozofia artelor devin treptat discipline sociologice, transformîndu-se și ca nomenclatură (sociologia culturii, sociologia artelor). Urmînd aceeași schemă, sociologia literaturii n-ar lua totuși locul unei „filozofii" posibile a literaturii și nici n-ar înlocui vreuna din disciplinele clasice din trihotomia: teorie, critică, istorie literară. Și totuși, dintre acestea cea mai „periclitată", în independența ei axiologică ar fi istoria literaturii.

Se știe că profesorul Dimitrie Gusti, încă de acum patru decenii. împreună cu colaboratorii săi ce formau „Școala sociologică de la București", emisese ideea unei istorii a literaturii „din punct de vedere sociologic". Unul din elevii săi (Al. Dima) a și publicat un articol în acest sens. Desigur, era altceva decît sociologia „actuală" și „occidentală"a literaturii, dar lucrurile nu erau prea îndepărtate pe plan teoretic.

Pornind de la criteriile de investigare ale sociologiei literaturii, chiar într-o anchetă sumară, ne dăm ușor seama că publicul, între o carte de critică și una de istorie literară preferă pe cea din urmă. Există aici și o explicație de ordin sociologic dar și o explicație de ordin cultural: istoria literaturii satisface, prin sintezele pe care le operează, o nevoie de epic și de romanesc a publicului. G. Călinescu pleda pentru istoriile literare care să se citească aproape ca niște romane. Cantitatea de biografie dintr-o istorie literară, conflictele de idei, localizate într-o epocă sau implicate într-o succesiune, existențele polemice, antagonismele de (ori ce fel), surprizele, într-un cuvînt „aventura" unei literaturi nu poate fi sesizată atît de organic în critică sau în teoria literaturii. Spunînd toate acestea nu despărțim critica de istoria literară, ca pe niște materiale inaderente; pînă la un punct disciplinele în cauză nici nu pot fi separate. Un istoric literar fără simț și capacitate de critic nu poate exista, iar un critic fără cunoașterea epocilor literare și fără posibilitatea de a pune în ecuație istorică operele nu poate sta vertical.

S-a vorbit de o critică a *ideilor* literare, paralelă cu o critică a *operelor;* se poate vorbi la fel de corect de o istorie a *ideilor literare*. Publicul (mai mult decît specialiștii) învață citind „romanul" unei literaturi, interesat nu atît de amănuntul specios și de rectificarea unor date; publicul vede într-o istorie literară nu un instrument de lucru ci un *instrument de cultură*. El vrea să știe cînd a trăit și cu cine a fost contemporan un scriitor, ce a crezut despre *lume* despre *ideile* vremii, și de ce nu, pe cine a iubit sau a urît „personajul"; să-i cunoască dramele și să-l judece. Publicul vrea să știe cum au circulat operele dar și biografiile.

Nu e un secret comercial faptul că istoriile literare sînt cerute în librării, mai mult decît lucrările de critică; nu le cer specialiștii sau cei ce vor să le învețe la școală, ci mai ales cei care vor să învețe din ele acasă, înțelegîndu-le ca materiale nepedagogizate. Ca instrument de cultură, istoria literară are o funcționalitate beletristică. Am putea spune că azi e „moda" istoriilor literare scrise de scriitori, adică se cer niște opere care să nu-și conteste severitatea informației, dar care să fie scrise frumos.

Calofilia în istoria literară ar fi antipodul tendinței de depozitare a datelor, de aglomerare a amănuntelor și de șablonizare a stilului. Sub pretextul asigurării unui conținut și unui nivel științific se scrie uneori sec, rece, statistic și neutru ca și cînd faptele literare ar fi niște realități înrudite cu rocile, iar sentimentele oamenilor s-ar naște în laboratoare și nu în suflete.

Publicul căruia i se adresează istoria literară, dincolo de categoria inițiaților sau a celor în curs de formare, fuge de cărțile scrise pedant, concepute de la distanțe intelectuale astronomice, dar și de cărțile încărcate, compuse într-o păsărească astrală, metaforizată pînă la confuzie. Pentru acest public diletant, dar util în dezvoltarea unei culturi moderne, istoriile literare devin „opere", devin creații originale și nu foiletoane terne sau fișe teribiliste. Prin aceasta nu este atacat nici stilul și nici nivelul universitar al lucrărilor de specialitate.

Epoca noastră, imediat postbelică, descoperind cu voluptate istoria, lumea, e o epocă avidă de istorie. Războiul, cu toate restricțiile și dramele lui întrerupsese un ciclu cultural organic, deși lovit de o inegalitate manifestă. Prin deschiderea spre cultură a epocii pe care o trăim, chiar cu sentimentul unui complex al clasicismului, tinerii ce gîndesc viitorul lumii au nevoie de cunoașterea

trecutului. În acest cadru larg, istoria literaturii devine, în sectorul ei, o posibilitate de cunoaştere a lumii, pentru o categorie mai mare de intelectuali, decît în trecut.

Dar o istorie a literaturii nu suplineşte contactul nemijlocit cu opera, mai ales că unii autori nici nu au loc în istoriile literare; în acest sens, Arghezi gîndea despre Ibsen, ironizînd pe specialiştii care-ar avea cheful şi ifosul universitar de a-l defini din punct de vedere istorico-literar, operaţie egală cu ideea, la fel de comică, de „a trage Pacificul în sticle". Publicul nu trebuie să aştepte într-o istorie literară nişte scheme de opere ci nişte comentarii, nişte caracterizări esenţiale, care să figureze o *comedie umană* a literaturii.

În nici o parte a istoriei noastre nu s-a discutat mai mult ca acum de felul cum trebuie să fie o istorie literară. G. Călinescu a dat, prin *Istoria literaturii de la origini pînă în...* 1941, faţă de treeut, un *antitratat*, profesînd toate cele trei discipline ale ştiinţei literaturii în calitate de *scriitor*. Problema de *azi* a istoriei literaturii de aici porneşte. Cartea lui G. Călinescu e căutată, cu toată raritatea ei, ca *operă*. Toţi specialiştii se încarcă de fişe, fac bibliografii, se documentează cu acribie, dar au nevoie de mişcarea ideilor lui Călinescu, de aerul degajat al frazelor lui, în care nu numai scriitorii sînt personajele „romanului", dar chiar autorul conversează cu ele la un nivel intelectual în care epocile devin reale. Publicul nu-i gustă pe autorii rămaşi pe coperta tratatelor.

EMIL MANU

Neputinţa

Între stîncile roşii un şarpe îşi scurge sîngele.
Rana-i este largă ca un orificiu de ţeavă. O mînă
Introdusă în întunecata ţeavă, se scutură de scîrbă.
Senzuală durere. Tipătul tău reface piramida.
Viscerele-i brutale se strîng brutal înspre vîrf.
Şi serile calde în care braţul meu ar mai vrea
Să te-atingă. Dar se izbeşte de aer. Acum, iubirea
Îmi sparge ochii şi pieptul şi venele goale de sînge.
Mi-am inventat iubirea. Din neputinţă. De-aproape,
Orice patimă moare. Orice scînteie se stinge.
Şi acum, săritura. În adînc, în marea înghetată
În inima grea a vieţii. Te izbeşti mai întîi în frunte
Apoi ochii, apoi îţi sfîrteci pieptul. Sar stropi
De fecale-mbălsămate. Zarea-i aici. Sexul e un clopot spart.
În jur pămînt, pămînt. Nu reuşeşti să sari. Atunci, zborul.
Vîntul. Ce poate fi zborul. Decît acest tăiş. Această
Veşnică sete de iubire. Ai vrut să te tai în două.
Ai vrut să trăieşti dincolo. În mijlocul deşertului aspru.
Cu tine în tine. Cu tine deasupra ta. Acest cosmos simplu.
Această celulă cu gratii. Îngustă, strîmtă, ignorantă,
Neputincioasă. În care răul se lăfăie, zgîriind
Membranele fragede.
Ucigînd liniştea şi echilibrul. Dezechilibru.
DEZECHILIBRU.

Materie

Materia nu există. Ceea ce acum, aud,
Ca o şoaptă infinită, suprapusă fiinţei mele,
Dezmăţată, dezlănţuită, nepăsătoare -
Nu este decît propria mea prăbuşire.

Violenţă blîndă, precisă, roşie.
Abstractă înfăţişare, drogată.
De tot ceea ce poate fi drog.
Nici o scăpare, lestul e fiinţa.
Ceea ce a fost, ceea ce ţipă în interiorul scopului
Cărnos precum carnea, ţinta ce nu poate fi atinsă
Ţinta împlîntată în inima gîndului.
Mai presus de noi. Violenţă,
Precizie, răsturnare a sensului,
Ce este bun este rău, ce este rău
Este fericirea mea
Viaţa mea închinată mie însămi
Fiinţei mele desprinse, rupte, distruse.
Melancolie. Sinuciderea este o floare.
Este putinţa. Este puterea.

ANGELA MARINESCU

OVIDIU COTRUŞ

interpret al operei mateine

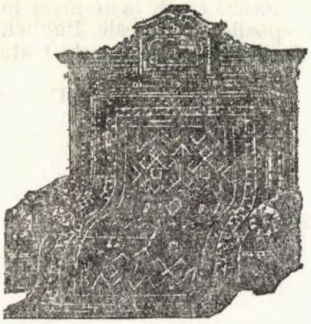

Debutul editorial al lui Ovidiu Cotruş cu o amplă exegeză asupra *Operei lui Mateiu I. Caragiale* (Edit. Minerva, colecţia Universitas, 1977) a fost urmat — scurtă vreme după producerea lui — de dispariţia prematură a autorului, la vîrsta (n. 1926 — m. 1977) cînd de-abia începea să dea la iveală contribuţii esenţiale...

Răspîndită prin reviste (în special: *Familia)* sau rămasă în manuscris, activitatea sa literară se compune din studii asupra literaturii române (o menţiune specială merită *Titu Maiorescu în cultura română*, din 1967, publicat în *Familia)* şi universale — studii care atestă o temeinică pregătire, o bună cunoaştere a operelor fundamentale ale culturii europene şi o interpretare de pe poziţii moderne.

Ovidiu Cotruş avansa în exegeza critică o metodă care ţintea la înţelegerea operei în realitatea ei originară, prin încercarea de a descoperi nucleele microreprezentative, prin parcurgerea a ceea ce se cheamă cercul ermeneutic al înţelegerii. El făcea parte din aceeaşi şcoală în care s-a format şi Nicolae Balotă, şcoală care exclude critica prea uşor asociativă, exerciţiile de originalitate în marginea operei, contextualitatea forţată, lecturile infidele, impresionismul subiectivist, conceptualizarea bazată pe sesizarea unei esenţe neesenţiale, cum şi istorismul schematizator sau chiar cercetările scientiste obiectiviste... În locul acestora, ni se propune un nou sistem de lectură care să pornească direct de la text, în vederea luminării adevărului operei, adevăr care rămîne mereu un teritoriu virgin gata să fie cucerit sau recucerit, fiindcă cercul ermeneutic rămîne totdeauna deschis.

Şcoala critică de la care se revendica Ovidiu Cotruş are în vedere descoperirea *sensului* operei, pornindu-se, în acest scop, de la semnificant către semnificat: „Sensul este purtătorul valorii estetice a operei" — scrie Ovidiu Cotruş. Şi mai departe: „Numai o critică a sensului poate fi în acelaşi timp comprehensivă şi valorificatoare. Rolul ermeneuticii este de a separa sensul estetic al operei, acela prin care se manifestă *esenţa* ei, de sensurile auxiliare care, împreună cu sensul estetic, o definesc ca realitate fenomenală" *(Opera lui Mateiu I. Caragiale*, p. 19—20). Necesitatea unei asemenea critici a fost subliniată de pe poziţiile dialecticii marxiste de către Georg Lukács şi Lucien Goldmann.

Respingînd opinia potrivit căreia criticul ar fi un creator de puncte de vedere, Ovidiu Cotruş susţine alteritatea exegezei critice, afirmînd despre critic că nu ar fi decît „un cititor, supus sugestiilor operei, care învaţă de fiecare dată să citească şi transmite învăţătura primită celorlalţi cetitori" (p.17).

În lumina acestor concepţii, opera va fi privită nu ca *obiect* de cercetare ştiinţifică, nici ca *pretext* pentru etalarea unor atitudini riscante, paradoxale, a unor interpretări anagogice: „Lectura noastră critică — afirmă Cotruş — intenţionează descifrarea sensului în cuprinsul unui dialog responsabil, deci îngrădit" (p.20).

În esenţă, lecturile critice ale lui Cotruş interoghează direct opera în vederea descoperirii principiului de coeziune internă al operei, dar şi a descoperirii artistului şi, respectiv, al omului real pe care-l exprimă sau îl disimulează opera. Numai după ce aceste obiective au fost atinse pas cu pas, criticul va purcede la stabilirea unor relaţii de contextualizare, de precizare a descendenţei spirituale, a curentului sau tendinţelor în care opera poate fi înglobată...

Aplicînd aceste principii la opera lui Mateiu I. Caragiale, Cotruş va descoperi lacunele exegezelor anterioare şi va încerca să ofere o viziune globală şi unitară asupra operei mateine, caracterizată prin reţinerea diferenţelor şi nu a apropierilor: „Atenţia noastră este orientată spre ceea ce este ireductibil în creaţia lui Mateiu, spre ceea ce o individualizează şi îi justifică existenţa artistică" (p.309).

În această ordine de idei, socotim necesar să reţinem cîteva dintre caracterizările sale de sinteză, caracterizări memorabile care justifică propria-i exegeză şi impun criticii viitoare a nouă abordare posibilă, în vederea descoperirii altor sensuri ale operei. Punîndu-şi întrebarea: ce reprezintă, în esenţă, opera de bază a lui Mateiu (*Craii de Curtea-*

Veche), Ovidiu Cotruş opinează că aceasta ar fi înainte de toate „un poem al morţii, al tainei, al nopţii şi al singurătăţii" (p. 329), „o tînguire tot mai *învăluită*, mai *joasă*, mai *înceată*, mărturisind *duioşii* şi *dezamăgiri*, *rătăciri* şi *chinuri*, *remuşcări* şi *căinţe*, *o prea tîrzie şi zadarnică* chemare a umbrelor altor veleaturi în Bucureştii anilor 1910—1911, o încercare de amăgire, conştientă de propria ei deşertăciune" (p. 345). Ovidiu Cotruş vede întruchipată în această carte drama vieţii lui Mateiu I. Caragiale, „a neputinţei sale de a fi autentic într-o lume lipsită de autenticitate" (p. 348), „cartea unei experienţe limită" (p. 367), „confesiunea transfigurată şi irepetabilă a unui poet preocupat de răsfrîngerea personalităţii sale în oglinzile aşezate, cu chibzuinţă, în anumite locuri de răscruce ale existenţei" (p. 367).

După ce-ai parcurs ampla exegeză monografică a lui Ovidiu Cotruş rămîi cu un sentiment de satisfacţie pe care ţi-l dă contactul cu un spirit elevat, care te obligă la reconsiderarea sau confruntarea cu propriile tale construcţii. Şi chiar dacă nu totdeauna poţi fi de acord cu modul său de interpretare, nu poţi să nu-i acorzi încredere şi preţuire pentru valoarea unui scriitor şi a unei opere care prezintă nu puţine dificultăţi de receptare şi interpretare...

Este cert că opera lui Mateiu I. Caragiale şi-a aflat în Ovidiu Cotruş exegetul ideal!...

SIMION BĂRBULESCU

Mîinile

Degetele mele arse de cuvinte, de mîngîiere, de scut, de lenea trupului căzut în repaos, de lună, de Paralela 45, de corăbiile care pleacă, de zid, de uşile care nu se deschid;

Degetele mele arse de gratii, de zăpezi, de hrisoave şi cronici, de mustaţa porumbului, de sapă, de somnul celor duşi în luturi, de lutul smuls din somn, de privirea de mătase, de biciul împletit în şase;

Degetele mele arse de şerpii ideilor, de grîu, de torţa generaţiei, de labirint, de rugă, de zbor, de ploi despletite, de lumina tradusă în scriere Braille, de răsufletul vitelor păscute în cîmpurile cu iarbă albastră;

Degetele mele arse de jurămînt, de bolovani sisifici, de hemoragia vulcanilor, de hemoragia de sentimente, de calul cu corn în frunte, de roata lui Horia, de creierul scrumit al lui Iancu, de templele făcute grajd, de grajdurile făcute temple;

Degetele mele arse de mincinoase strîngeri de mînă, de beznă, de viţelul înjunghiat, de fluieră, de clavir, de marmura frunţii, de cununa de spini, de foamea de piramide, de foamea-foame;

Degetele mele arse de arginţi, de incendiul alb al speranţei, de greve, de colb lunar, de ţăcănitul de mitralieră al maşinii de scris, de mitraliera propriu-zisă-căţeaua, de căţeaua-căţea, de far, de nenufar;

Degetele mele arse de snopii de sunete revărsaţi dintr-o orgă, de solzul de peşte, de liră, de jocul cu mingea, de jocul cu zmeul, de porumbei voiajori, de cerneală tipografică, de lupta braţ-de-fier, de paiul înecatului;

Degetele mele arse de cuptorul de topit fontă, de cuptorul de topit oameni, de balele ciurdelor de rinoceri, de Crucea Sudului , de mănuşa de ghips, de cleştele de smuls unghii, de ciuperci otrăvite, de ciuperci atomice, de stronţiu 90;

Degetele mele arse de coapsele iubitei, de soare, de pasărea călătoare, de lacrimi, de ţigări, de vin, de inele, de Vîrful cu Dor, de dorul cu vîrf şi îndesat;

Degetele mele arse de ziarul de dimineaţă, de salut soldăţesc, de aplauze, de piatra de moară, de umbletul de mîini, de catarg, de steag, de rădăcina celor ce au fost, mugurii celor care au să vină.

Cînd nu am buricele degetelor niciunul din aceste sfinte ori blestemate focuri, strig precum tătînele meu, Todor, cel pogorît sub pămînt să se odihnească, strig strigarea lui de-o viaţă:

Mă dor mînurile de nemuncă! Se aude? Daţi-mi de lucru.

POP SIMION

Poezia locului în lume

Interogația poetului asupra spațiului sufletesc și spiritual căruia îi aparține constituie nu numai un element de diferențiere în contextul liric dar poate deveni și o modalitate critică de a disocia categorii și tipologii de creatori. Un astfel de criteriu electiv se poate dispensa de amănuntul biografic, pentru că, dincolo de mica geografie a identității regionale există și se manifestă o localizare interioară mai profundă, dispersată și nedeclarată, matrice a caracteristicilor umane și emblemă a aspirațiilor esențiale, un *topos existențial*, nemarcat pe nici o hartă. Poetul la modul declarativ, poate să-și afirme sau să-și mascheze descendența dar nu reușește să-și volatilizeze adevărata identitate spațială care e vocație sublimată. Matricea spirituală a locurilor genezice se recunoaște ca o obsesie și ca un reper la care poetul se *con-formează* fie că o dorește sau nu. El se instalează într-un spațiu și-l face durabil prin desăvîrșire artistică; dacă omul de știință modelează spațiul, poetul se modelează după el, sau este modelat printr-o firească determinare.

Teritoriile poetice se integrează în *cosmosul organicist* al patriei care rămîne arhetipul expresiv al unei posibile geografii stilistice. *Topos și Ethos*, spațiul și umanitatea integrală, iată cei doi poli gravitaționali ai conștiinței poetului prin care poetul își justifică și își semnifică prezența în lume.

Viziunea antropocentrică asupra cosmosului, caracteristică poporului nostru este determinată de relația localizării (la noi, mai des și mai firesc locurile poartă nume de oameni, decît oamenii nume topografice). Datele realității imediate și concrete se absorb în abstracția mitului și spațiul concret se sacralizează, devenind o scenă a eternității. Unul dintre cei mai avizați folcloriști contemporani face precizări de nuanță privind cultura orală, pornind de la etimologia și onomastica topologică: „Graiurile populare românești nu cunosc cuvîntul spațiu. El este un termen tehnic al limbii standard. Cunosc în schimb o mare varietate de sensuri și derivate ale cuvîntului „loc" care vorbesc de la sine despre acest concept loc bun și loc rău, loc sfînt și loc special... În satele vechi, care păstrează tradițiile, locurile cele mai de seamă în ierarhia neamurilor sînt cele dinspre miez, iar în miezul tuturor este cimitirul, locul moșilor și strămoșilor de la care se trage, pe care se bizuie comunitatea." (Mihai Pop, Cartea vie a culturii orale, în *Magazin istoric*, nr. 9, 1978)

Considerațiile de mai sus aproape că ilustrează povețele, date de Miron Costin, voievodului — „Nu da *locul*, Măria Ta...". Cetățile alegorice ale lui Cantemir așează *locurile* de referință geografică națională în centrul universului politic. Teritoriile noastre devin locuri de dezbatere și confruntare pentru sensul Puterii în momentul de culminație al ascensiunii otomane.

Idealul preromantic de a constitui un Panteon mitologic al substratului eroic se împlinește în imaginea Daciei eminesciene, spațiul unei civilizații singulare, în care poetul găsește timpul fericirii integrale, nu sub chipul paradisului adamitic, ci al unei trăiri în deplină armonie cu cosmosul.

În epoca modernă ideea reprezentării grafice a spațiului ca esență a unei filozofii etnice găsește mai multe ilustrări de coloratură poetică, toate cu putință de adevăr. Năzuința formativă a comunității se realizează — după Lucian Blaga — în spațiul mioritic, spiralitate orizontală, o succesiune deal-vale, spirit — materie, infinit ondulată. Sufletul românesc, între misterul germinației și miracolul devenirii cosmice, își regăsește esența în acest tremolo afectiv, cu evitarea extremelor, în plaiul de la gura raiului pămîntesc, sinteză a tuturor formelor de relief cu care este dăruită țara noastră. Formula blagiană, care a făcut o controversată carieră, nu se pretinde nici singura, nici rezoluția ultimă de semnificare a unei eternități. Altele găsesc, ca emblemă a locului, muntele romantic care acoperă zona sentimentală de aspirație și elevație, altele cîmpia, „șesurile natale" de expansiune și survolare a spiritului. Orizontalitatea îmbată sufletul de spațiu, de acel „cantica genuina" al lucrurilor. Scriitori ca Odobescu, George Călinescu, Zaharia Stancu, Vasile Voiculescu, Nichifor Crainic și-au verificat identitatea sufletească în infinitul orizontal al cîmpiei. Cîmpia se confundă cu marea (și în alte variante locale, cu Dunărea) într-o singură dimensiune a spiritului: „Dacă ar trebui să rezum în sinteza unui scris ieroglific noțiunea cuvîntului „Românie" aș tăia o linie orizontală care ar înfățișa zarea nețărmurită a cîmpiei noastre cu unghiul ascuțit al unei cumpene cu puț." (G.M. Cantacuzino — *Izvoade și papasuri*). Mai acut resemțită de poeții contemporani, decît sentimentul naturii (adică al peisajului concret), în acest secol mașinist, este adeziunea la structura locului, a spațiului cu care se solidarizează în aceeași existență cosmică. Tocmai pentru că distanțele perceptibile altfel decît în vis devin mai mari, pentru că universul se deschide vizual pînă acolo unde nu pătrunde decît fantezia deformatoare, atașamentul pînă la simbioză cu locul său și cu locurile semenilor devine privilegiul vital al poetului de a prolifera geografia de naștere. Deoarece lumea devine tot mai mare, poetul își caută lumea sa cea

mică, fiindcă geografia se lărgeşte, casa din spaţiu se îngustează. Apartenenţa la un loc echivalează cu însăşi identitatea socială.

Privind harta ţării şi citind poezia actuală, se poate ajunge la o distribuţie geografică, definibilă printr-o hartă, dacă nu de valori, atunci de prezenţe şi realităţi poetice; cineva scrie din Marmaţia cu acelaşi orgoliu ca şi al misivei din Bărăgan; Moldova sentimentală este evocată alături de simetria ei dunăreană, dar, aşa zicînd şi parafrazînd, fiecare poet e singurul din satul lui. Poetul cu orizontul locului cel mai larg este astăzi *Ioan Alexandru*, după ce a parcurs purificarea regională a mioriticului ardelenesc, foarte blagian la începuturi. Ideea de patrie generală vine din contemplarea spaţiului originar pe care istoria l-a fragmentat. După *Imnele Transilvaniei* ar fi trebuit să urmeze Imnele Valahiei Mari — pe care poetul, neîndoios, le va scrie mai tîrziu; pînă atunci completează harta patriei, cu *Imnele Moldovei*: „Şi sare e-n Moldova şi turme şi petrol/ Şi-n codri urşi şi vii nenumărate/ Şi rîurile vin spre Miază Zi/ Şi lasă-n urmă ţara de bucate// Grîu şi secară şi mălai şi orz/ Şi floarea soarelui şi pe coline/ I-atîta aur în livezi vărsat/ C-abia-l pot toamna crengile susţine/ Şi cînepă-i destulă şi pentru cămăşi/ La pruncii mulţi în fiecare casă/ Şi moldovenii-s oameni răbdători/ Cu ochii blînzi şi faţa cuvioasă/.../" Generalizarea spaţiului vine din trimiterea logică la latinitate: „Şi veacurile-n matcă i-a păstrat/ Şi au crescut şi ţara este plină/ De seminţie dreaptă pe pămînt/ Ce ţine-aprinsă candela latină."

Dacă la Ioan Alexandru trăirea spaţiului vine din contemplarea istoriei, la *Ion Gheorghe* spaţiul este istoricitate pură ca în *Vine iarba* şi de loc, ca în neconcludenta *Dacie phönix*.

La *Nichita Stănescu* domină tentaţia înaltului, dominaţia cerebelului vertical asupra orizontului inimii, i de la Ion, coloana ce susţine, stîlpii porţii şi ai cerului. În lumea prozei, spaţiul, locul creează şi tipul uman, printr-o determinaţie care nu devine reciprocă decît în timpurile foarte apropiate. Poemele epice (deci, un personaj în mişcare) creează, în poezia lui *Marin Sorescu*, după *La Lilieci*, un spaţiu gasconiard, de permanentă competiţie intelectivă, pendulînd între gravitate şi humoresc. Superficial, s-ar putea recunoaşte un Păcală şi oltean, încercînd să-şi depăşească vocaţia şi faima, felurimea limbajului.

George Alboiu, dintre poeţii contemporani, a ajuns singur la transfigurarea poetică a cîmpiei fabuloase — a spaţiului dintre mirajul morganatic al Vlăsiei şi vălurirea Dunării. Cu o determinare mai concretă la *Paul Tutungiu* revin aceleaşi locuri: „De la Giurgiu, la Brăila/Cîmp de te apucă mila"... şi, în altă parte... „Fie vremea, bună, rea/Dunărim (adică dăinuim, n. n.) -cu Dunărea." (Alţi poeţi îşi afirmă sau îşi repudiază aceiaşi structură: Gheorghe Istrate, Marin Constantin, Marius Stănilă etc.).

Poetul poate să-şi găsească locul şi în afară de obîrşia strictă, cînd simte apartenenţa la neam, dincolo de simpla ascendenţă regională. Ca acelaşi Ioan Alexandru: „Bucovinăraiul meu veştmînt/ De-mpărat sfinţit după dreptate/Rusalimul sufletului meu/ Mai presus de cercurile toate/ /Cît trecut-am munţii din Ardeal/ An de an prin veacuri de urgie/ Cu desagii doldora de plîns/ Şi pruncuţii storşi de sărăcie/ /...Şi ardoarea astei mîntuiri/ A-nceput în taină să rodească/ Şi albastru-ntreg pe Voroneţ/ Din Ardeal e-mpins ca să renască/ /Nu-i altar să nu îl recunosc/ Nu e piatră unsă pe coline/ La Suceava candelele ard/ Cu aura postului din mine"/.../

AURELIU GOCI

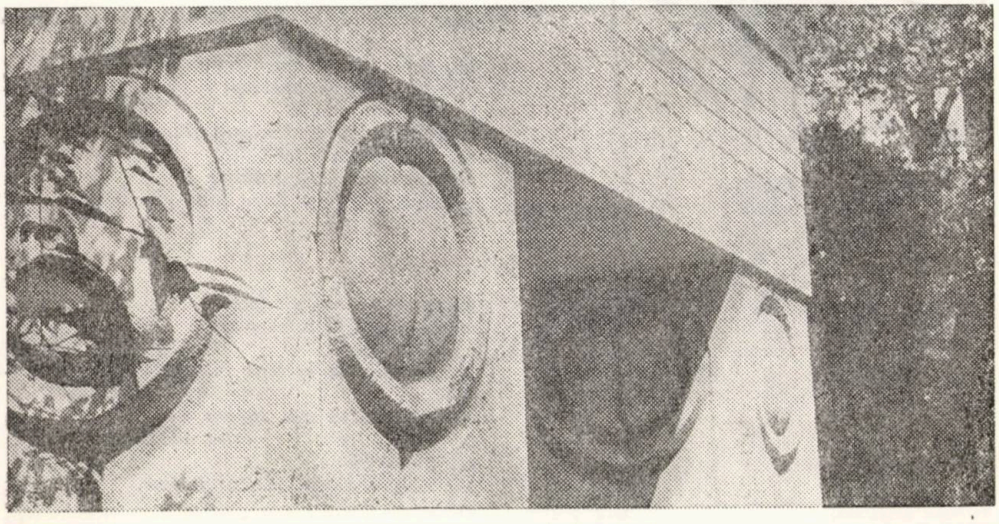

Ars poetica

I

Cu-n gest regal ea îmi dădu poemul la o parte.
Hai, lasă scriitura, uite-acum se-aleargă urşii-n munţi,
trozneşte bradul numai cînd se uită
la-ncăierarea lor cu labe tandre.
Şi cîmpiile asire şi întunecata mare
acolo stau, nu le clinteşte nimeni.
Cu-n gest regal ea îmi dădu poemul la o parte.

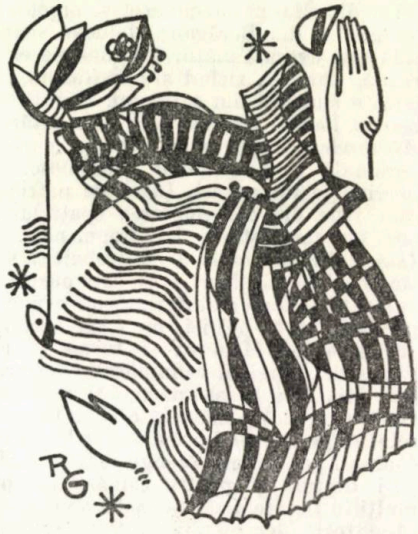

II

Am conştiinţa forţei mele
de aceea scriu.
Fiecare poem atîrnă o tonă
şi îl ridic.
Lăsat în aer liber
poemul
cîştigă-n greutate.
Dar ca să zboare
e de ajuns
să-l tragă-n sus
un puf de păpădie.

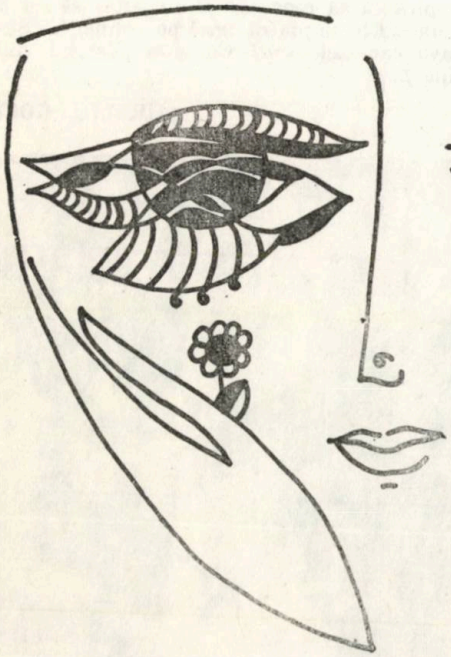

III

Încă o iarnă, o femeie lîngă mine şi cojocul lîngă foc
iau de la capăt omenirea.
Cîinele muşcă-ntunericul
şi pînă dimineaţa
nu-şi mai poate descleşta fălcile.
Cu nici o amintire
scriu poemul. El trăieşte
aburind pămîntul între două glaciaţiuni.

IV

Cum să nu mă gîndesc
cu dragoste la tatăl meu
care, în 1943,
cu bocanci de sergent în greutate de mii de kilometri
a venit acasă din infern
pentru că trebuia să vină acasă
şi, în 1944
s-a născut poetul acestor poeme.

V

S-a ridicat Iuda de la pămînt
și-a început să sărute stele pe gură
și cu cît se destrăbăla el în cosmos
cădeau țăranii pe arătură.
Epoca modernă, marele teatru
intră în conflict
cu aratru.
În buzunarele poemului suflă vîntul
Shakespeare e mort, actorii au împînzit
pămîntul.

VI

Bineînțeles că este nevoie de mai multă energie
personală.
Dacă e toamnă și cade frunza aceea grea de
secole și milenii
numai un halterofil o poate ridica pînă la
prima creangă.
Sîngele meu?
un delfin pe vîrful muntelui, printre vulturi
sclipind deasupra zăpezilor preistorice.
În asemenea clipe, fără șansa întoarcerii
melancolia umblă pe jos.

VII

În timp ce traversa strada
uitîndu-se-n oglindă
o femeie a fost călcată de o mașină.
Oglinda s-a făcut țăndări
pînă și imaginea din oglindă s-a făcut țăndări
și
odată cu imaginea ei
femeia a dispărut fără urmă.

VIII

Vînd principii, vînd principii
strigă un val pe mapamond
și cumpără: pescărușii, albatroșii, plajele
nepoluate și delfinii care (în salturi)
desenează deasupra apelor
celebra creangă de aur.
Ei cumpără, numai ei cumpără.

IX

Nedumerirea lui Socrate

Aceste stele au nevoie de un cloon.
Îmbătrînită prematur planeta cere dezmierdare
fiindcă
mașini și diavoli fără reverie
prin lunca vieții tropăie de zor
pe cînd cei candizi încă mor
într-o ciudată lenevie.

X

„Femeia de cristal“ este titlul
unei cărți pe care am vrut s-o scriu.
După fotografia ei de liceancă
înfloresc salcîmii, merii, caișii.
Ea, fata de cristal,
de guguștiuci zburată prin grădini
și gîngurită.
Ea iubește grădina grădina
cu multe albine este moartea ei;
florile îi înconjoară casa-gardul acela de petale
ca grănicerii.
În fiecare toamnă
împletește din frunze
cămăși de zale pentru bărbatul ei.

GEORGE ALBOIU

Zidul lumii

Mamă mi-este dor de tine
zidul frîngă-se-n suspine

zidul lumii-n care-am fost
vrej trufiei făr'de rost...

...Iarăşi îmi răzbuni prin vis
cerul vechi şi-un trunchi proscris

eu sînt trunchiul ce-a vîndut
soarele pe-un nenăscut.

Mamă, — cum va fi la iarnă —
casa strînsă-ntr-o lucarnă

se sfărîmă-n prag, — înşeală
dintr-o spaimă la pierzanii
foile de tencuială

Singur parcă am pierdut la toate:
osii-n lut-, un arc ce zbate

necruţata bătălie
-tîmplelor eurit-mie

Altă vîrstă-ntoarce rodul
anevoie stingu-mi glodul —

chinul rîde-n risipire
cresc puteri şi-un duh măicuţă—,
peste-un leagăn de iubire.

ADRIAN BELDEANU

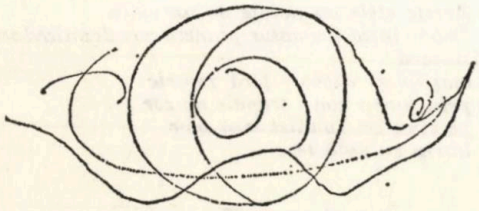

Inel şi munţi

Inel şi munţi acolo. Suiri de vis în plaiul roit de stele. Prin vremi mereu Păstorul. În juru-i turme multe. Şi mîna lui deschisă către zborurile nesfîrşirii.

Sub streaşină de codri în veghe ochiul Mumei. La dublul soare-al vieţii îngînă ea cuvîntul cu rîurile-n tremur. Logodnei pune sîmbur în plai roit de stele. Inel şi munţi, acolo.

DUMITRU BĂLĂEŢ

2 Pome

1

Trec iar pe sub brazii
Adormiţi de sărutările iernii.
Amintirile mi se aşează
Pe buze, pe gene, pe frunte.
Nu le alung.
Speriate
Ar lovi cu aripile
Liniştea de pe crengi
Şi ar prăbuşi-o în mine.

2

Noi ne-am despărţit de mult, de mult
Sentimentul ăsta nu-l măsori nici cum
E trist şi frumos ca un adult
Pornit din copilărie la drum.
Despărţirea noastră e-naltă cît un anotimp
Nevăzută de mîinile lor
Şi ei sînt mari şi vin din Olimp
Cînd de pe vară pleacă ultimul zbor.
Toporul pe umeri visează furtuni
Simţind în suflet atîtea svîrcoliri
Zarea s-a-nchis şi ziua de luni
Te ţine ascunsă în priviri.
Aripile nu mai trec prin cer
Ascunse stau sub margini de cuvînt
Drumul e alb şi atît de stingher
În sărbătoarea asta dezbrăcată de vînt.
Căuşul e mai adînc decît izvorul
Secat de o atingere fugară
Te simte oare călătorul
Cînd treci pe margine de vară?
Noi ne-am despărţit de mult, de mult
Sentimentul ăsta nu-l măsori nici cum
E trist şi frumos ca un adult
Pornit din copilărie la drum.

IOSIF LUPULESCU

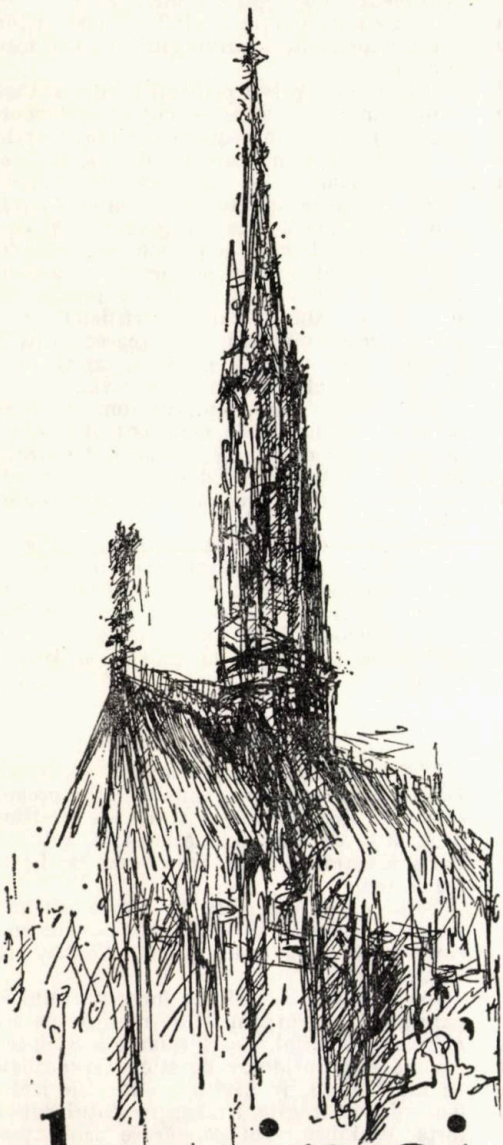

duminici pariziene

Flaner, un verb parizian, potrivit luminii difuze, mulțimii, singurătății. Pitoresc învăluit, iluminări scurte de-a lungul cheiurilor, piatră, flori, fleșe, reverberațiile apei. Verbul *flaner*, verbul lenei și filozofării, potrivit acestui climat, acestui temperament, acestei lumini...

Și buchiniștii! După ploaie, mai rari. Cei care au rămas, fac concesii modei: totdeauna sunt etalate mai la vedere, cărți științifico-fantastice, cărți de astrologie, misterele Atlantidei, misterele piramidelor, mumiilor, misterele Misterului... Și pe lîngă acestea, printre cărțile ieftine, ilustrații cu cai liberi, cai sălbatici, animale în mișcările fugii libere; cîini mari, adevărați... Sunt nostalgiile, sunt obsesiile Parisului, parizienilor, nu sunt doar simple fotografii. Aceste animale, acele cîmpuri verzi, păduri, spații neatinse de civilizație, imagini rămase în minusculele expoziții sentimentale și, aproape de Pont Notre Dame, sub copacii bolnavi de boala pariziană a copacilor care-i usucă, sunt înșiruite ghivecele cu flori — creițele, mușcatele, muscăloaicele noastre. devenite un lux greu de plătit, trandafiri și liliac și brazi și pini înghesuiți în ghivece, într-un pămînt de flori cumpărat ca delicatesele, drămuit în ambalaje elegante — doamne, cît dor de nu știu ce, liber și sălbatic și cal fugind peste un pămînt amintit! Și mai departe sunt cușcile și coliviile păsărilor, penajelor, cîntecului! Privighetori și cocoși, canari și mierle, papagali și nu știu ce alte înaripate exotice...

Flaner. Un verb pentru cheiuri. Pentru ceea ce vezi de pe cheiuri. Turnuri și turle și piețe de păsări, de flori, de cărți, ilustrațiile aceluiași Gavroche vagabondînd între Notre Dame și Tour Eiffel.

Și, să nu uit afișele. Aceste afișe obositoare — multe, mari, stridente, comerciale, super-comerciale. Stațiile de metrou sunt tixite uneori — reclame pentru costume de baie, pentru nu știu ce bere alsaciană, pentru filmele care rulează — afișe mari, împăind personaje, detașînd ochi, costume, detalii, violențe, lascivități, indiferență... Nu lipsesc inscripțiile porno — peste afișe. Nu lipsesc lozincile de solidarizare, de desolidarizare („Non, non au terorisme!"). Opiniile unui oraș amestecat din care — cum oare? — se extrage opinia sinteză.

Flaner. Lumea grăbește pe cheiuri, pe străzi, spre sfîrșitul mileniului... Nu, verbul flaner nu se potrivește decît singuraticilor. Celor săraci, celor îndrăgostiți, consecvenții meditației, boemei.

Vagabondarea aproape de ape înseamnă acordul pașilor cu apele curgătoare. Cu vremea. Cu anotimpurile. Cu schimbările repezi și eternitatea. Este verbul vechimii, filozofării — moștenitori săraci ai unei lumi prea bogate, uneori inconștient de bogate.

Cum am putea să comunicăm, Marie France? Această obsesie a comunicării, a incomunicabilului pe care o tîrăsc după mine, oriunde călătoresc... Verbul *flaner* se potrivește palatelor, cheiurilor, podurilor, spațiilor monumentale; acestui comunicabil incomunicabil.

Flaner. E Mai, Parisul trăiește înflorirea castanilor, manifestațiilor de protest, de solidarizare, totul este „en principe" — festivaluri organizate pretutindeni, crepuscul prelung — acest fel distins al zilei de a-și supraviețui, cînd ultimul roșu al soarelui poate fi dat drept stindard al unei revoluții posibile, eminamente franceze, dar poate fi și cel mai decorativ, mai sfînt nimb al vagabondării, vagabondei pariziene.

II

Alt azi! Montmartre. O duminică aiurită, comèdie cu fețe rotitoare, culori rupte, învîrtejite, pînă la explozia albului. Mă învîrtesc pe niște străduțe în pantă, printr-o cochilie transparentă albastră, puritatea aerului de-asupra Parisului, o boltă de sidef reverberînd...

Rue Chevalier de la Barre, Rue Lépine, între Place du Tertre, Sacré Coeur, Moulin Rouge. Legende. Marii pictori, ale căror urme le mai găsești înscrise pe plăcuțele prinse în chip de reclamă, pe zidurile unor cafenele: Utrillo, Suzane Valadon, Picasso care se întîlneau aici cu... urmează alte cîteva nume, intrate deasemeni, în legenda montmartreză; legenda lor a fost frumoasă, cît au trăit-o. Aceea care le supraviețuiește aici, devine reclamă comercială.

E soare, Place du Tertre este plină acum, de alți amatori la legenda celebrității. Uneori descoperi pînze frumoase, interesante, figurativul alături de ultraabstract, bucolicul lîngă șocant, pictura gen ilustrată suvenir, alături de viziunile cu totul personale ale unor, poate, celebrități, mîine. Cum și cînd și prin ce minune se va face alegerea, cernerea valorilor?

Totul se infiripă sub privirile noastre, ale atîtor sute, mii de gură cască — și asta, duminică de duminică — și zile la rînd — tot sezonul turistic — dar cînd nu este, oare, sezon turistic la Paris?

Te lovești de șevalete, de mutre pitorești, de teatrul noii boeme. Se bea, se mănîncă, se privește din mers, vezi cum bălțește mulțimea în jurul pictorilor care fac portrete pe loc și în jurul celor care afișează o pictură epatantă, deobicei fără valoare deosebită. Comerțul cu arta se face fără reclame strigate — uneori strigă culorile, asemănătorul, copia docilă; arta bună nu strigă, nu-ți sare în ochi, nu te trage de mînecă. Mă învîrt mai departe, pe spirala consacrată spre Sacré Coeur — catedrala greoaie, trufașă, lipsită de armonia proporțiilor. Dacă nu ar fi înălțimea care o elansează, masa aceasta de cupole și turnul campanilei, ar turti-o. Și totuși, numai de aici, priveliștea acestui Paris încețat de lumină, panorama colosală, în fața căreia rămîi sufocat de melancolie — întotdeauna vederea departe, perspectiva, îți dau acest sentiment al distanțării, al niciunei întoarceri. Și poate numai clipa trecînd, conferă sublim acestor confruntări, privilegiul de a trăi totul înzecit.

Cît timp am privit pe acest fundal al Parisului iluminat și stins — cupole și turnuri, muchii și vîrfuri în mișcarea norilor, soarelui — acest fundal pe care îl sublima, îl făcea distinct, femeia — japoneză sau indoneziană — femeia subțire, cu grația ei perfectă pînă la artificial, cum sta ghemuită și confecționa flori de măr, de piersic, de cireși, din mătăsuri asiatice; flori pe care le așeza apoi, înaintea ei, pe o pînză albă — o tarabă sau o țară — tabu a raiului artificial? Cîtă grație aveau mîinile ei, în mișcarea aceea de fluture care creează grădina, așezîndu-se într-un gol, într-un plin al luminii...

Prea mult soare, culorile îmi zăpăcesc ochii, rotirile în spirala, spre centrul cochiliei, aceeași Place du Tertre, mi-au dat senzația bîlciului, un bru-hu-hu de voci, pînze, soare, porumbei, graiuri, miresme, vacanță copilărind lumea...

Cobor devreme, iau funicularul spre Pigalle — acolo sus, bîlciul continuă și cel mai frumos va fi noaptea, cînd becurile multicolore, se aprind pe Rue St. Rustique, Rue Narvine, cînd șansonetiștii vor învia vremea, vremurile, între Moulin de la Galette și Moulin Rouge.

III

Vizită în Cartierul Beaubourg — fostele Hale — uriaș șantier de construcții; o groapă spre care duc străzile și stradelele păstrînd încă, atît de distinct, atmosfera celuilalt Paris. Macaralele uriașe marchează locul pentru viitor.

Zărisem, de departe, în cîteva rînduri, muchiile, culorile, platformele, fierăriile unei construcții industriale, parcă. Centrul G. Pompidou!

Surpriza este totală. La început, totul îți pare greoi, enorm; un fel de replică, pe lat, a Turnului Eiffel. Scări rulante exterioare, trecînd prin coridoare de sticlă, suspendate cu îndrăzneală, în țesătura unor tije metalice, aparent fragile. Dinăuntru, totul respiră forță, echilibru. Tot ce păruse arhitectură aberantă, devine soluție îndrăzneață, perfectul funcțional.

Muzeul de Artă Modernă — din 1905 pînă în zilele noastre: toți monștrii sacri sînt prezenți aici, în labirintul construcției, al epocii noastre bogate, contradictorii, vii, extraordinare. Vizita la Centrul Cultural Pompidou înseamnă nu numai a trece prin

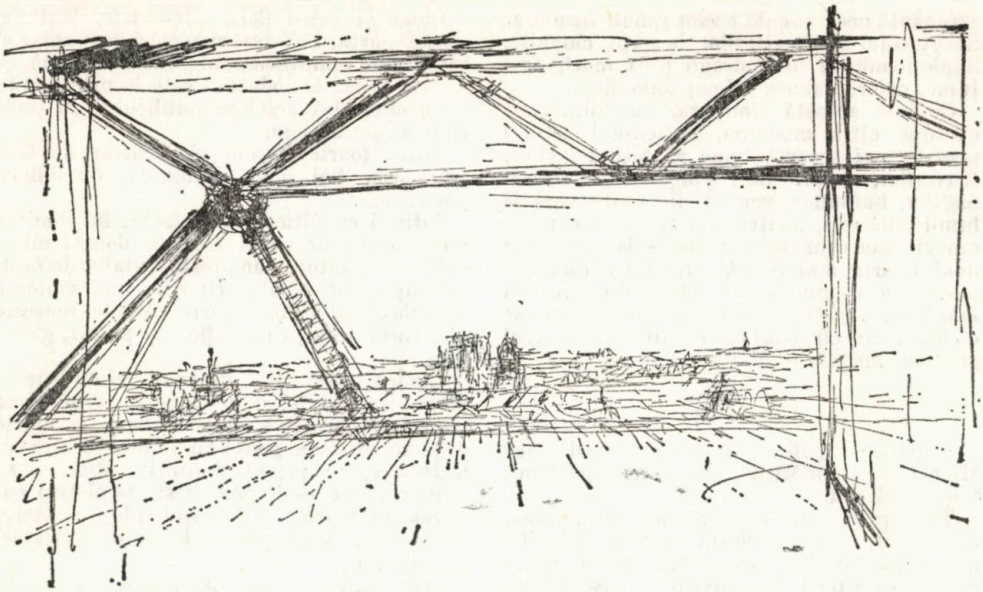

faţa unor exponate, ci a fi implicat într-o confruntare, într-un spectacol incitant.

Un Picasso — al tuturor perioadelor sale — el însuşi fenomenul secolului XX, condensînd, inovînd, jucîndu-se, negînd, consecvent cu el însuşi, cu secolul, în inconsecvenţe; Matisse, Braque, Léger, Brâncuşi, Chagall, Kandinsky, Rauschenberg, Paul Klee, Max Ernst, Robert şi Sonia Dellaunay... Şi de la aceştia, deveniţi ei înşişi clasici, la ultimele căutări, ultimele revoluţii artistice, ultimele — şi poate nu ultimele „isme"; trecînd prin faţa camerei prăfuite, cu toate bibelourile şi danteluţele ei roz, cu toată încărcătura sentimentală — chiar şi muzica adecvată sec. XIX — totul încremenit într-un timp blînd, sufocant; trecînd pe lîngă balotul de fierării — foste maşini, obiecte metalice, construcţii savante, spaţiale, aglomerări de obiecte, mulaje, cîrpe; acest sentiment al perisabilului, al unei arte supusă ea însăşi, „şocului viitorului" devenit prezent, trecut; cît de adevărată impresia dominantă, proprie lumii contemporane, de vreme ce confruntarea interesează, captivează, irită, dar nu te poate lăsa indiferent!

Acelaşi sentiment pe care ţi-l dă un spectacol inspirat de opera lui Samuel Beckett, „Histoires", văzut la Théâtre d'Orsay, în cadrul unei seri Beckett; prin uşile şi uşiţele care alcătuiesc fundalul scenei, se revarsă, din cînd în cînd, rufe, draperii, albituri, obsedant acest nesfîrşit, această nesfîrşită revărsare. Şi, în timp ce actorii (de fapt, este un spectacol de pantomimă, fără text) se zbat, se contorsionează, scuturaţi de şocul unui zgomot teribil care trece prin măruntaiele pămîntului, şi în timp ce rufele acelea se revarsă prin uşi şi uşiţe, inundînd scena, o femeie aproape normală, într-o lumină aproape normală, calcă rufe, cu cel mai anormal firesc, faţă de zbaterea celorlalte personaje să exprime, să se exprime; în timp ce femeia din faţa scenei binecuvîntează sala, besna, emiţînd un sunet, un fel de lamento, o nearticulare dinainte sau de după toată istoria... Spectacolul după Beckett pare în spiritul acestor ultime expresii ale artei contemporane. Reacţia publicului era ea însăşi, un spectacol demn de luat în seamă, un teatru în teatru; se fluiera, se auzeau bisuri ironice, aplauze şi false admonestări...

Acelaşi public tînăr, cultivat, discutînd, negînd, ironizînd; acelaşi public discuta, se amuza sau întîrzia tăcut, în această cea mai contemporană parte a muzeului de artă.

Muzeul de la Beaubourg va păstra oare, şi cît încă, toate aceste opere, aceste căutări şi bîjbîieli? Sau timpul va opera eliminările, judecăţile de valoare de după întîia selecţie? Îmi închipui că un muzeu de artă contemporană, chiar un *muzeu*, trebuie să rămînă deschis verdictelor viitoare...

Ora închiderii muzeului. Vizitatorii mai întîrzie pe platformele exterioare; de la ultimul etaj, panorama Parisului. Totul într-o lumină friabilă, într-o începţare uşoară ca împăienjenirea ochilor, obosiţi de prea mult.

De sus se vede încă, în imediata vecinătate: un circ aşezat aproape, cu tot felul de corturi, cupole, tonete, reclame; şi celălalt circ al lumii: mimi, cîntăreţi, şansonetişti, iluzionişti, fachiri care înghit foc; trubadurii, rătăcitorii, orchestrele cu cele mai neobişnuite instrumente, de la ghitare la cimpoaie, de la castaniete, la nu ştiu ce ţimbale avînd sub coardă şiruri de tiugi care dădeau o

rezonanță necunoscută acelor sunete insularer Spectacolul îmblînzitorilor de șerpi, clovnilo. împleticindu-se în nădragii prea mari, costume, culori, talmeș-balmeș duminical.

Ciudată această simbioză, incredibilă — clădirea ultra modernă, anticipînd secolul următor; și această lume a saltimbancilor, truverilor, cerșetorilor, jongleurilor, iluziniștilor, bufonilor, venind din toate vîrstele lumii pînă aici, pentru a-și așeza — suprem omagiu sau constantă ironie — la picioarele noului, arta ambulantă, orgoliul sărăciei și nesiguranței, „numărul" fiecăruia dintre acești artiști adevărați sau șnapani, consumîndu-se o clipă doar, cît focul unor artificii, sub cerul generos, încăpător al Parisului.

IV

După 6 seara, plimbare pe Boulevard Saint Michel — „Boul'Mich", cum îl numesc familiar, studenții.

Trec printr-un Paris-bazar, circ, bîlci, duminical; seara, vîntul poartă hîrtiile, ambalajele multicolore devin gunoi mizerabil, negustorii de suveniruri își strîng tarabele, totul e, deodată, obosit, bătrîn sub farduri, mulțimea care a căscat gura pe străzi în Montmartre, care a întîrziat în preajma Complexului Cultural Beaubourg, la toți circarii, îmblînzitorii, iluziniștii, cîntăreții ambulanți, lumea care s-a lăsat urcată, coborîtă, ispitită, golită de ea însăși, se împrăștie acum, cu ambalajele mărfurilor de consum.

Chiar și catedralele, concertele, teatrele, chetele, arta, lasă uneori același gust amar al șarlataniei somptuoase, al punerii în scenă. Și nu voi vedea niciodată aceste locuri decît în orele cînd sînt deschise publicului, în orele cînd se joacă piesa.

Totul foarte frumos și sfîșietor de fără sens, așa îmi apar duminica, duminicile pariziene...

Întîrzii cu ultimii gură-cască, în preajma vînzătorului de nu știu ce decolorant miraculos — vînzătorul, un prestidigitator de fapt, își împroașcă halatul cu cele mai violente vopsele și sub ochii și gurile căscate, reușește să șteargă totul, cu soluția sau praful; găselnița.

Lumea stăruie aici, dintr-un fel de lene să plece, dintr-un fel de melancolie, sărbătoarea s-a sfîrșit, fiecare se duce undeva — foarte departe, de unde, poate nu va mai putea veni niciodată; se pleacă definitiv; dintr-o zi, dintr-o iluzie — imposibil să decolorezi culoarea dominantă a acestei zile, să ștergi stridențele, fastul spectacolului, diversitatea, prea-plinul.

Pleci, ieși din Sena de oameni, regăsești cheiurile, crepusculul lung, podurile, turnurile, fleșele.

Flaner, verb parizian, prin excelență, verbul monumentalității, anonimatului, mulțimilor străine, singurătății.

FLORENȚA ALBU

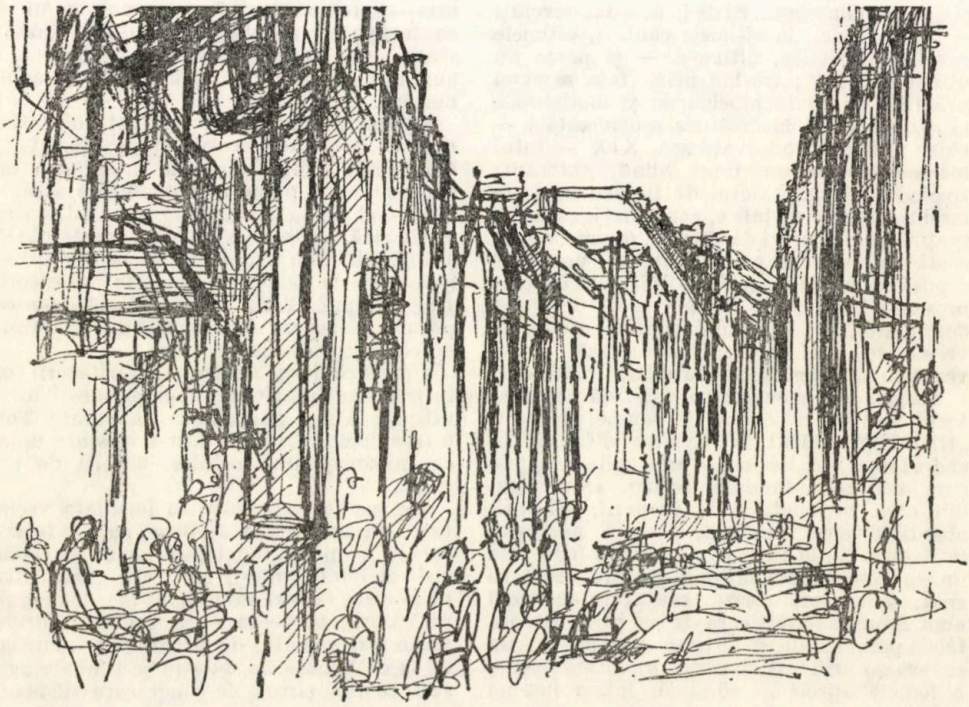

O zi albastră

sau jurnalul unui comediofag

Era o zi albastră, nu-mi mai amintesc dacă făcea parte dintr-o lună de vară sau dintr-una de toamnă, zile albastre sînt în toate anotimpurile, ele au o lumină diafană care se revarsă blînd peste capetele oamenilor dîndu-le un aer blajin și clăpăug.

Ce-mi amintesc însă bine e că ziua iradia azur în încăperea sobră a directorului casei de filme și noi trei, trei bărbați, dintre care unul era el, al doilea eram eu și al treilea era celălalt ne adresam surîsuri de conopidă fiartă.

Mă întîlnisem cu regizorul în timp ce eu treceam pe coridor dinspre Societatea de luptă contra superstițiilor spre Direcția cimitirelor și a spațiilor de agrement, iar el venea de la Serviciul vingalacelor și se ducea la secția „Apără-ți tinerețea cu unghiile și cu dinții, trăiește frumos!" a unei reviste de tiraj sobru.

El nu mă vedea fiindcă eram în contrejour, eu nu-l deosebeam dintr-o cauză pe care nu pot să mi-o explic, vorba e că ne-am ciocnit, și ca totdeauna cînd doi oameni se ciocnesc, am rostit, în același timp, „pardon!"

— Cînd facem o comedie împreună? m-a întrebat el. (sau l-am întrebat eu, n-are nici o importanță).

— Acum — am răspuns eu (sau a răspuns el). Deoarece ne-am oprit în fața ușii casei de filme, n-are rost să zăbovim în fața ei, mai cu seamă că e nouă, hai să pătrundem.

Directorul a zis: „Minunat!"

Și-apoi: „Dați-i drumul!"

A bătut din palme. A venit secretara. A adus cafele. Mi-amintesc bine: eu nu beau cafea, nu-mi place, nu fiindcă-aș fi bolnav dar nu-mi place, totuși din aceea am sorbit. Odată. Am sorbit și-am semnat un contract.

Regizorul a băut toată ceașca, ziua albastră ne nimba capetele, surîsurile noastre zburau prin odaie ca fluturii beți de soare.

Și a trecut un an

— Nu mai pot face acest film — mi-a telefonat regizorul — am primit altă sarcină.

— O comedie e un lucru foarte dificil — mi-a spus, suspinînd, redactoarea, a cărei experiență de viață o îndemna către un oftat pe fiecare centimetru pătrat de dificultate.

— Într-adevăr — am confirmat — vezi cazul lui Pat și Patachon.

— Este cunoscut din istoria cinematografiei: după ce au făcut mai multe comedii, au murit.

— Nu-i nimic — mă liniști directorul Casei de filme — nu se oprește lumea în loc din cauza unui regizor, găsește-ți altul și dă-i bătaie.

Imboldul acesta. „Dă-i bătaie!" l-am auzit de multe ori; din păcate, niciodată nu e însoțit de cele două precizări care mi se par indispensabile: 1) în ce direcție anume trebuie să acționezi și 2) pe spinarea cui.

Ca atare, am găsit un regizor tînăr, care urma să debuteze cu acest prilej. Eu am încredere deplină în tineri, nu cred că trebuie verificați deabia la bătrînețe și încurajați cînd ajung la poarta crematoriului, i-am încredințat cărțile mele de schițe umoristice și i-am spus verde: „Descurcă-te".

Decupajul regizoral — că scenariu n-a fost, din motive teoretice: nu se știa cum trebuie intitulat, „literar" sau „cinematografic" — a găsit o caldă adeziune, exclamații aprobative și un dosar nou, pe care redactorul, nou și el, caligrafiase admirabil numărul Casei de filme, titlul și numele autorilor.

Are haz — s-a spus. Are must — s-a spus. Are tot ce-i trebuie — s-a spus. Și am scos numaidecît dintr-însul două din cele unsprezece schițe, înlocuindu-le cu alte trei, care lungindu-l prea mult față de metrajul admis prin convențiile internaționale a fost nevoie să reducem alte patru, așa că au rămas în total opt, la care, ulterior, am mai adăugat una ca să iasă o cifră aproximativ conică.

Nu avem nici o observație de fond — s-a spus. Nu avem nici o observație de formă — s-a spus. Umor este, satiră este, actualitate este, oportunitate nu vedem, dar pur și simplu nu vedem de ce n-ar fi, comedie n-avem și (sau nu *prea* avem) și prin asta am avea astfel că a mai trecut un an.

Al naibii cum trec anii: dai o sută șapte telefoane, iei parte la cincisprezece ședințe de discuție asupra chestiunii, se pregătesc formele, se semnează formele și cînd nici cu

gîndul nu gîndeşti, auzi în tramvai, în timp ce eşti scufundat într-un plan mediu, cîţiva copii cîntînd „Într-o sfîntă joi la vale, dă-i domnu' doamne" şi realizezi că s-a şi apropiat revelionul televiziunii.

Rămîne stabilit că umorul e o problemă complexă, cere timp — timp de elaborare, timp de meditaţie, timp de comparaţie şi timp de intrare în producţie.

În producţie se intră relativ: platourile sînt de obicei în gol de producţie, însă deîndată ce se trimite un scenariu în producţie ele devin supraaglomerate. Supraaglomeraţia aceasta se poate ivi la început de an, la sfîrşit de trimestru, în cursul iernii, primăvara şi vara, cînd toată lumea iese în exterior.

E adevărat, lumea iese toată în exterior, dar temutul regizor matur, care tocmai s-a întors dintr-o ţară antarctică unde a filmat, în coproducţie, în calitate de regizor şi interpret (al unei căpetenii de trib preistoric făuritor al civilizaţiei bronzului) şi asistent de sunete ştiinţifico-fantastice trece prin studio şi cu zîmbetul său splendid, de la înălţimea sa statuară, îi spune glacial, în treacăt, printre dinţi, tînărului regizor:

— Dacă aud că ocupi vreun platou, în timp ce am eu treabă pe-aici, te mototolesc şi te scot şi din Asociaţia de vizionări bisăptămînale, cu şedinţă de excludere în toată regula.

Prin urmare, filmul a intrat în producţie ceva mai tîrziu, toamna. Se cocea ienupărul şi jugastrul prăpădea frunzele. S-au ales actori de comedie. Şi un scenograf comic. Un operator comic. O monteuză comică. Electricieni comici. S-a tras, festiv, primul cadru comic şi s-au mîncat, cît se poate de comic, sărbătoresc, cremvurşti cu hrean, bîndu-se cico, pentru a nu se introduce alcool în întreprindere, echipa de filmare adică, care era plasată într-un boschet dintr-un parc de cultură şi odihnă.

S-au dat interviuri televiziunii, radioului, presei centrale şi locale şi altora care erau pe-acolo şi le-au cerut. La începutul filmărilor se dă orice, oricui, oricînd.

Am început să particip la filmări pe stradă, în curţi, noaptea, în zorii zilei, la gară, pe-un acoperiş, într-o groapă cu scaieţi, lîngă un mausoleu, la restaurantul „Foaie verde samulastră", la grădiniţa cu orar redus nr. 206. Cadrele erau diverse şi pitoreşti, iar pe trotuoare stăteau necunoscuţi, rude, consilieri dezinteresaţi ca sfinţii doctori fără de plată Cosma şi Damian din creştinismul primitiv, soţii, copii, mătuşi, redactori, măturători şi figuranţi placizi, umblînd de colo pînă colo în costumele lor incomode, machiaţi, cu două pînă la patru ore anticipaţie, călcînd prin recuzită ca bîtlanii din Deltă cînd se aglomerează peştele prin plauri.

Cu excepţia regizorului, toată lumea, fără excepţie, ştia cum se pot obţine „efecte", cum se poate face o scenă „mai hazlie", cum se poate da „lovitura".

Actorul principal stătea cocoţat pe o locomotivă, adusă în mijlocul unei fundături pe care creştea iarbă şi flutura o cămaşă cadrilată, cu adaus de muselină, pentru a atrage atenţia bunicului său paralitic, că a venit în vacanţă să culeagă plante medicinale.

— Aş vrea să simbolizez neliniştea, exasperarea şi îmbinarea utilului cu plăcutul — explică regizorul metafora, fără a se adresa cuiva anume.

— De acord — acceptă operatorul — mai bag o blendă şi două de şaisprezece, ca interpretul să fie strălucitor şi livid.

— Foarte bine — admise şi scenografa; şi ţipă: Nu mişca pălăria de pe ochi c-ai dat dracului toată starea sufletească.

De îndată ce tăcură creatorii, mă apropiai şi eu încercînd să dau o soluţie mai bună; eram totuşi autorul, şi demonul scenaristicii nu mă lăsa să stau rezemat de gard şi să consum liniştit prăjiturelele cu susan împărţite tuturor de cumnata băiatului de la travelling.

— L-aş vedea stînd nu într-un picior — i-am observat regizorului — ci aşezat pe burtă, în timp ce locomotiva o ia razna la vale şi se opreşte într-un coteţ de porcine. Ar da un efect memorabil, şi-apoi aşa scrie şi în scenariu.

— N-am găsit porcine la liber — replică sec regizorul — iar actorul nu poate sta pe burtă din cauză că a fost operat de un nodul pe corzile vocale.

— Nene! — strigă voios interpretul, fără să-şi schimbe poziţia, uite ce zic eu: în timp ce se filmează, să mă dau jos şi să mă urc iar, iute, din mers, rostind hoplá, cum fac acrobaţii pe cai. N-ar fi de efect?

— Reţine ideea pentru momentul cînd vom face un film la circ, e pasionantă, dar aici, dacă sari de pe locomotivă îţi reţin ziua de filmare.

— Dă sugestii cui n-are nevoie... — mîrîi actorul şi se înfăşură în cămaşă, adînc jignit.

— Frate — interveni redactorul grijuliu, luîndu-l de braţ pe regizor şi ducîndu-l mai încolo, întrucît era o problemă secretă. Locomotiva o să fumege?

— Cred că da.

— Nu e bine.

— De ce nu e bine?

— Se va crede că se fumează în tren şi casa de filme nu vrea să încurajeze fumatul; după ultimile statistici americane...

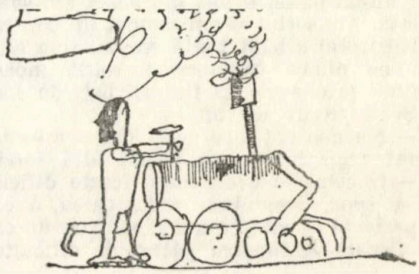

— Va ieşi abur pe coş, nu fum.

— Dar cum se va şti că e abur şi nu fum?

— Punem un insert pe care scrie: „Atenţiune, abur!"

După aproximativ trei ceasuri de discuţii, scena fu refăcută fundamental (bunicul paralitic dădea chiote de pe locomotivă, tînărul molfăia plante medicinale pe marginea unui şanţ şi machieuza flutura cămaşa din off, în timp ce operatorul trăgea în gros-plan o plăcuţă cu inscripţia „Locomotivă Diesel — electrică". Secvenţa provocă o discuţie de patru ore la vizionarea de lucru, după care fu unanim considerată ca absurdă şi eliminată definitiv din film.

Pe măsură ce regizorul îşi vedea de treabă, sfătuitorii benevoli se împuţinau; eu însumi am început a trece din ce în ce mai rar pe la filmări, la un moment dat am şi plecat în străinătate, la Vîrşeţ, cu o excursie onetistă, astfel că odată cu prima ninsoare am fost poftiţi să vedem filmul la două benzi.

S-a rîs. S-a aplaudat. S-a zis „Bine".

Pe urmă l-am văzut la patru benzi.

S-a rîs. S-a zis: „E comedie". S-a adăugat „E bine".

Trecuseră trei ani, fiindcă după filmare a mai fost nevoie de unele refaceri. Mici scăpări, neglijenţe, neconcordanţe între scene, dar uite că-ţi iau timp (pe un perete apăruse o formulare din anii 1947—1949, dar în urma cercetărilor, la sesizarea unor specialişti în lozincologie, s-a constatat că acea inscripţie aparţinea anilor 1949—1950; deci refilmează actorul fără decor — că s-a dărîmat — profilat pe cer, dar actorul între timp căpătase barbă, rade-i barba dacă poţi, dar vezi că nu poţi, fiindcă are contract într-un alt film, în care-l joacă pe Robert Piratul, cu barbă autentică, aşa erau piraţii, unul nu se bărbierea, deci pune-i o perucă cheală pe barba deasă, cine-a mai auzit de perucă la barbă — rîse machieuza — nu rîde — o potoli sumbru redactorul — că altfel trebuie să plătiţi voi opt mii trei sute nouă lei şi şaizeci şi doi de bani, şi uite că l-au ras şi au obţinut un certificat de scutire medicală că barba i-a dat eczemă şi dincolo au stat cu filmările trei săptămîni, să-i crească barba la loc, fiindcă era prevăzut s-o aibă naturală nu era trecută în deviz o barbă falsă etc.)

Apoi directorul casei de filme a invitat cîţiva colegi şi s-a discutat despre peliculă, fiecare arătînd că ceea ce s-a obţinut e satisfăcător, dar că se putea obţine mai mult.

Directorul a rămas cu o îndoială în suflet şi a chemat alţi cîţiva colegi care au recomandat să se schimbe ordinea schiţelor: să se înceapă cu cele mai tari şi să se sfîrşească, dacă se poate, cu cele mai moi. Astfel că schiţele din mijloc s-au pus la capete şi cele din capete s-au presărat pe parcurs.

A treia vizionare a permis observaţii mai amănunţite, unele vizînd chiar fondul lucrurilor. Se va rîde oare? — a întrebat un

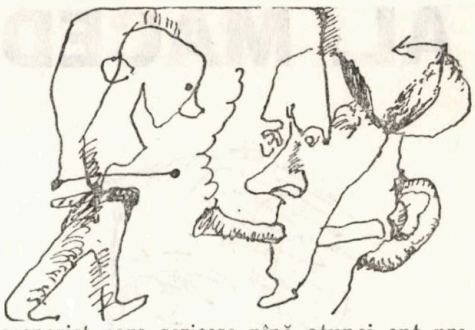

scenarist care scrisese pînă atunci opt proiecte, şi a tăcut, cuviincios, negăsind nici un răspuns în sine. Trebuia să-l fi creat în albnegru, nu color — a apăsat un regizor care figura în registrul de evidenţă al Arhivei de la Jilava cu menţiunea „După primul său film, altele n-a mai dat". S-a mai propus scoaterea unor glume, adăugarea altora, transformarea cîtorva în contrarul lor şi inserarea unor anecdote „care circulă pe toate buzele".

— Comedia — a filozofat un bătrîn asistent de regie ieşit la pensie după cooperativizarea agriculturii — e un lucru foarte complicat; şi şi-a şters ochelarii duios, fiindcă apoftegma îl înlăcrimase.

În al patrulea an de la geneză, directorul Casei de filme, măcinat de îndoieli, de sîcîielile mele — care căpătasem prostul obicei de a-l tot întreba pe unde-l apucam „Ce se mai aude cu filmul?" — ne-a pus în faţă, mie şi regizorului, coautori, următoarea hotărîre aproape definitivă: „Dacă scoateţi trei din schiţe şi introduceţi alte două, îi dăm drumul pe piaţă."

Nu poţi refuza un om care-ţi vrea binele. Care nu-ţi face observaţii „stricto sensu", ci te sprijină să aplici în viaţă deviza lui Macedonski: „Excelsior!" şi vrea, din toată inima, să vadă premiera la cinema Excelsior, sau, dacă nu, măcar să-l ştie pe piaţă.

Şi s-a mai lucrat un an.

M-am dus deci personal, în audienţă, la tovarăşul care răspunde de cinematografie, rugîndu-l să binevoiască a vedea personal ce a ieşit din scenariul pe care-l citise, cîndva, la început şi care-l amuzase.

După vizionare, tovarăşul ne-a privit prietenos, a zis că e un film vesel şi că ar fi bine să-l vadă şi publicul, deoarece pentru public a fost făcut, nu? — şi ne-a strîns mîinile tuturor.

Ieri a fost premiera.

Scriu şi nu cred în ceea ce scriu.

Se împlinesc cinci ani de cînd, într-o zi albastră, dintr-un anotimp imprecis, am intrat, cu o carte în mînă şi o idee umoristică în cap, pe uşa casei de filmare.

Am o stare de spirit excelentă. M-aş apuca acum, dar chiar acum, de altă comedie cinematografică. Sau de altă comedie. Sau, în orice caz, de altceva...

VALENTIN SILVESTRU

AL. MACEDONSKI **Inedit**

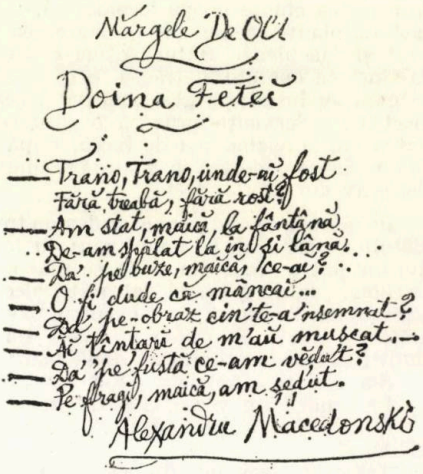

Mărgele De Olt

Doina Fetei

— Trano, Trano, unde-ai fost
Fără treabă, fără rost?
— Am stat, maică, la fîntînă
De-am spălat la in și lînă.
— Da' pe buze, maică, ce-ai?
— O fi dude că mîncai...
— Da' pe-obraz cin' te-a nsemnat?
— Ăi țînțari de m'au muscat.
— Da' pe fustă ce-am văzut?
— Pe fragi, maică, am șezut.

Alexandru Macedonski

Cazul unei poeme macedonskiene este cel puțin curios din punctul de vedere al statutului ei.

Manuscrisul acestei poeme, pe care o prezentăm în facsismil și în transcriere, intitulată *Doina Fetei* și făcînd parte din ciclul *Mărgele de Olt*, conține un text identic cu acela semnalat pînă în prezent sub denumirea de „Răspunsurile Tranei", la care se referă atît Tudor Vianu, cît și Adrian Marino în edițiile lor de *Opere* ale lui Macedonski. Într-adevăr, textul respectiv se află transcris de Ana Macedonski, soția poetului, în ms. 9. 186, p. 144, caietul II, Muzeul literaturii române, după cum însăși ne-am încredințat, cu precizarea că în varianta acesteia distihurile 3 și 4 din manuscrisul original al poetului sînt inversate. Așadar, forma definitivă a acestei poeme, conform manuscrisului alăturat, trebuie considerată următoarea:

Doina Fetei

(Mărgele de Olt)

— *Trano, Trano, unde-ai fost*
Fără treabă, fără rost?
— *Am stat, maică, la fîntînă*
De-am spălat la in și lînă.
— *Da' pe buze, maică, ce-ai?*
— *O fi dude, că mîncai...*
— *Da' pe-obraz cin' te-a-nsemnat?*
— *Ăi țînțari de m-au mușcat.*
— *Da' pe fustă ce-am văzut?*
— *Pe fragi, maică, am șezut.*

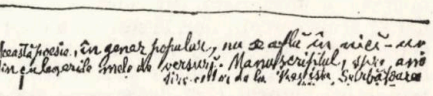

Macedonski își însoțește manuscrisul, datat 1914, de următoarea mențiune: „Această poesie, în gener popular, nu se află în nici una din culegerile mele de versuri. Manuscriptul, spre amintire celor de la revista Sărbătoarea eroilor". La revista amintită, din care nu au apărut decît 8 numere, în intervalul aprilie 1913 — aprilie 1914, Macedonski colaborează, o singură dată, cu articolul „Criterii în literatură" (în nr.1). Poezia s-a păstrat în arhiva scriitorului și filosofului Eugeniu Speranția, căruia îi fusese încredințată de către poet, desigur în vederea publicării, care, însă, a fost zădărnicită de încetarea apariției revistei.

Subliniem de la început că poema de care ne ocupăm nu figurează nici în volumele postume ale poetului, nefăcînd excepție, desigur, nici cele două ediții de referință menționate, care îi atestă, totuși, într-o formă sau alta, existența.

Iată, în această ordine de idei, cîteva dintre considerațiile lui Tudor Vianu: „Cînd în 1912 au apărut „Florile Sacre", unii critici ai volumului au rămas uimiți cetind poeziile de inspirație rustică grupate în ciclul „Mărgelele Oltului". (...). „Datînd aproape din primul moment, aspectul rustic a fost cultivat la răstimpuri de poetul care, petrecîndu-și copilăria la țară, primise întipăriri destul de vii de la lumea introdusă acum în versurile

sale. „Excelsior“ conţine bucăţi ca Hora, Hora căprarului. Soldăţească. Am amintit contribuţia în această direcţie a „Florilor Sacre“. *Manuscrisul definitiv al poeziilor* cuprinde, *într-o alegere rămasă incompletă*, şi transcrierea Răspunsurilor Tranei (subl. ns.)

Trano, Trano, unde-ai fost
Fără treabă, fără rost?“

(*Al. Macedonski*, Opere, I, Poezii, Fundaţia pentru literatură şi artă, Bucureşti, 1939, Introducere, p. LXXXVIII—LXXXIX).

Rezumînd, pentru Tudor Vianu poezia cu titlul enunţat era cunoscută, figurînd în „manuscrisul definitiv al poeziilor“ lui Macedonski — manuscris ce reprezenta, însă, o „alegere rămasă incompletă“ —, editorul citînd numai primele două versuri ale acesteia, şi nu întreaga compunere.

Adrian Marino, în schimb, introduce unele precizări interesante în legătură cu poema în discuţie şi cu acel sector al liricii poetului în care aceasta se încadrează.

Astfel, prezentînd criteriile de selecţie ce au stat la baza ediţiei sale de *Opere* din creaţia macedonskiană, precum şi cuprinsul acesteia, menţionînd că *a consultat şi manuscrisele definitive ale poetului* (subl. ns.), cîte i-au stat la-ndemînă, fireşte, şi în care însuşi Macedonski n-a transcris toate poemele sale — principiu urmat şi de editor —, Adrian Marino arată că „Acelaşi lucru trebuie spus şi pentru *Flori sacre*, din care s-au omis două poezii din *Mărgele de Olt* (Hora de Paşti şi Doina Ciobanului), tot din motive selective“ (*Al. Macedonski*, Opere, I. Poezii, Editura pentru literatură, Bucureşti, 1966, Notă asupra ediţiei, p. 280). Pentru ca în nota de subsol complementară pasajului citat, editorul să avertizeze: „În ms. 9. 186/143—157, Muzeul literaturii române, acest ciclu este transcris de Ana Macedonski în ordinea următoare: Doina Românului, *Răspunsurile Tranei* (subl. ns.), Hora, Cîntec, Hora Căprarului, Soldăţească, Hora de Paşti, Doina Ciobanului, Doina Sărăciei. *Această copie urmează un ms. autograf definitiv al poetului, astăzi pierdut*“,- subl. ns. (id., ibid.).

Editorul afirmă, în concluzie, că „în afară de un număr destul de mare de compuneri de tinereţe, aride, în care ideile se repetă, de altele de interes pur autobiografic, *de cîteva poezii în stil „popular“* — neizbutite — subl. ns. — (din care am reţinut totuşi exemple) — nimic fundamental nu este omis din ediţia de faţă a poeziilor lui Macedonski“ (idem, p. 281).

Pe bună dreptate, editorul apreciază această copie, datorată Anei Macedonski, ca reprezentînd un „text nesigur, util doar pentru unele datări şi dedicaţii“ (ed. cit, vol. II, 1966, p. 238).

Tot Adrian Marino informează (ed. cit., vol. II, p. 237) că „în vederea reeditării definitive, Macedonski şi-a transcris volumul *Excelsior*, în 1920, nu mult înaintea morţii. Textul este cuprins în mss. 3. 406, 3. 407, parţial şi 3. 411, Bibl. Acad. Republicii Socialiste România (...) „Caietul II (ms. 3. 407) are titlul *Sensuale*, ciclu în care Macedonski include, enumerîndu-le pe prima pagină, poeziile Faunul, Pe sînurile, Hora Căprarului, Amorul, Soldăţească, *Răspunsurile Tranei (aceasta din urmă netranscrisă)*“, (subl. ns.)

Terminînd cu expunerea semnalărilor şi a referirilor la scurta poemă ce formează obiectul acestei comunicări, pe baza datelor existente pînă în momentul de faţă şi avînd în vedere că manuscrisul reprodus de noi este singurul, deocamdată, cunoscut ca autentic, considerăm, sub rezerva unor posibile descoperiri ulterioare, că aceasta trebuie să beneficieze de regimul de poezie inedită, integrînd-o, prin urmare, operei macedonskiene sub titlul de „Doina Fetei,“ şi nu sub acela de „Răspunsurile Tranei“, atestat de către cei doi editori menţionaţi mai sus. Aceasta, indiferent de opţiunile privind încadrarea poemei în ciclul „Mărgele de Olt“ (ca în ms. 9186, caiet II, M.L.R.), sau de alinierea ei printre alte sensuale (cf. ms. 3. 407, caiet II, Bibl. Acad. R.S.R.) din proiectata ediţie definitivă a volumului *Excelsior*, unde a situat-o Macedonski însuşi, fără a o şi transcrie, din păcate, pentru a-i fixa astfel şi ultima formă.

Fiind însă vorba de o creaţie indubitabil macedonskiană, a cărei valoare literară este evidentă, cu bucuria prilejuită de aducerea unei contribuţii la întregirea operei poetului, o facem cunoscută publicului larg. Nu înainte de a sublinia că numele fetei ale cărei răspunsuri constituie chiar fondul poeziei, Trana, nu este pur şi simplu întîmplător, el fiind specific zonei oltene. De altminteri, în nuvela „Zi de August“ una dintre eroinele secundare poartă acelaşi nume (Trana a Stancăi).

Este probabil ca Macedonski să fi aflat punctul de pornire, mai mult în folclor (poezia fiind scrisă „în gener popular“). Arta de a sugera — mizînd pe proprietatea termenilor — o anumită realitate, altfel spus consecinţele idilei, ca şi procedeul dialogului ales pentru aceasta sînt, însă, ale lui Macedonski şi trădează o savantă ştiinţă a compunerii, ceea ce ne îndreptăţeşte să credem că aportul său nu s-a mărginit doar la stilizarea sau prelucrarea unui text originar, în ipoteza că acesta ar fi existat.

Oprim aici comentariul nostru, care nu şi-a propus decît recuperarea în folosul istoriei literare, şi al creaţiei poetului, evident, a unei piese care îşi va găsi, sperăm, loc în viitoarele ediţii ale operei macedonskiene.

Prin faptul de a ne fi donat acest important manuscris macedonskian, doamna Maria Furtună-Speranţia merită cu prisosinţă recunoştinţa admiratorilor marelui poet, în rîndul cărora ne numărăm.

17 iunie 1979

GEORGE CORBU

S-a găsit, la sfîrşitul secolului trecut, un om cu mare răbdare şi timp liber, care a făcut numărătoarea cuvintelor folosite, în lucrările lor, de marii scriitori. Iată rezultatul aproximativ al acestei numărători migăloase:

Corneille	7000 cuvinte
Molière	8000
Milton	8000
Shakespeare	15000
Voltaire	18000
Goethe	20000

Cifrele sînt interesante şi confirmă, o dată mai mult, pe cei trei titani ai scrisului: Shakespeare, Voltaire şi Goethe.

Într-un minut, un virtuos al pianului face 2000 de mişcări cu degetele şi poate citi cam 1500 de semne. În „Moto perpetuo" de Weber, pianistul trebuie să citească, în mai puţin de patru minute, 4541 de semne, deci cam 19 pe secundă. Cum ochiul omenesc nu poate percepe decît maximum zece impresii pe secundă, consecutiv, reiese că pianistul vede notele în grup. Chopin are bucăţi în care trebuie citite, în două minute şi jumătate, 3950 de semne, deci 26 pe secundă!

Cînd Napoleon a fugit din insula Elba şi a debarcat pe ţărmul francez, un ziar a anunţat acest eveniment astfel: „Monstrul corsican a debarcat în golful Juan!" Apoi, cînd Napoleon pătrundea în fruntea armatelor sale în primul oraş de pe teritoriul Franţei, acelaşi ziar îşi prevenea cititorii: „Canibalul înaintează spre Grasse!"

Înaintarea lui Napoleon continua cu succes. Ziarul anunţa: „Uzurpatorul a intrat în Grenoble!" Napoleon se apropia de Paris, unde apărea ziarul respectiv. Acesta comunica: „Bonaparte a ocupat Lyonul!" Napoleon continua să se apropie de ziar. Acesta publică vestea: „Napoleon se apropie de Fontainebleau!" Cînd Napoleon se afla extrem de aproape de sediul ziarului, acesta îşi anunţa onorabilii cititori: „Înălţimea Sa Imperială este aşteptată astăzi, în Parisul său fidel!"

Într-un catalog al unei biblioteci din Viena se poate citi: „Toate romanele care se termină cu bine sînt însemnate cu o cruciuliţă". Ingenioasă „invenţie"!

MOZAIC DE CURIOZITĂŢI

Un negustor de antichităţi din New York a vrut să verifice cultura şi inteligenţa clienţilor săi. Iată de ce în vitrina magazinului său a apărut un afiş uriaş care anunţa data la care se va vinde la licitaţie corespondenţa dintre Goethe şi... Thomas Mann. În ziua şi ora fixată, cîteva sute de cetăţeni „onorabili" şi „respectabili" s-au adunat în faţa magazinului.

Renumitul pictor japonez Fujita l-a ajutat pe vecinul său să ajungă om bogat, însă fără să urmărească în mod special acest lucru, ba chiar fără să ştie. Vecinul a strîns toate picturile pe care Fujita în decursul activităţii sale le-a aruncat, părîndu-i-se că nu ar fi reuşite. Astăzi, acest vecin are o colecţie valoroasă cu o parte din lucrările din tinereţe ale marelui pictor.

Italianul Edmondo Marcucci este un colecţionar original. El colecţionează cărţi de Jules Verne. În decursul anilor, a reuşit să colecţioneze operele celebrului scriitor, în aproape toate limbile pămîntului. El a adunat numeroase ziare şi reviste care conţin povestiri şi

nuvele, articole de știință popularizată, cercetări geografice, note de călătorie și convorbiri. În colecția sa există prime ediții și traduceri din operele lui Jules Verne.

Doctorul danez Ove Lange, un pasionat cercetător al vieții și operei lui Hans Cristian Andersen, a identificat, la Roma, casa în care a locuit un timp celebrul povestitor. Fostul apartament a lui Andersen se găsește în centrul Romei, în aceeași clădire în care se află renumita cafenea Greco, unde în secolul XIX se întîlneau un număr de poeți celebri și artiști. Nu departe de locuința lui Andersen sînt fostele locuințe ale lui Shelley, Keats și Gogol.

În satul Verhovno din Ucraina, în locuința soției lui Balzac, a fost deschis un muzeu. Aici, între anii 1847 și 1848 a lucrat Balzac. Reconstituirea casei a durat aproape trei ani. Într-una din camere sînt expuse obiectele de care s-a servit scriitorul: masa de lucru, un ceas, un pian și cărți ale căror pagini poartă însemnările lui Balzac.

Înainte de a fi pictor, Paul Gauguin a fost agent de asigurare. Dacă unele din pînzele sale au devenit adevărate fișe psihologice (acte de stări sufletești), aceasta se datorește într-o oarecare măsură și fostei sale profesii, în care se cer cunoștințe din domenii variate și un fin spirit de observație.

Un cetățean din Edymburg a fost prins furînd cărți la o bibliotecă publică. În fața tribunalului el a recunoscut că a furat în acest fel în ultimii ani 2557 cărți de mare valoare, pe care nu și le putuse procura pe altă cale.

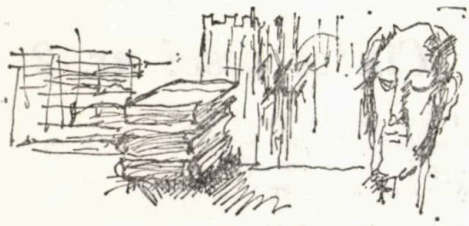

La Waterford (S.U.A) există un teatru al tăcerii. Actorii ca și publicul sînt... surzi! Replicile sînt date cu ajutorul limbajului semnelor, ajutate de efecte de lumină.

O editură din S.U.A. a publicat un „Dicționar al îngerilor" care conține nu mai puțin de 3406 nume de îngeri extrase din scrierile biblice, rabinice și cabalistice, însoțite de „date biografice" și de notițe despre particularitățile fiecăruia.

În Grecia antică, acela care nu știa să înoate era tot atît de desconsiderat ca și acela care nu știa să citească! În Roma antică, tusea era vindecată punîndu-se bolnavul să citească cu voce tare, neîntrerupt, cîteva zeci de minute. Așa s-a descoperit că vorbitul cu glas tare acționează ca un sedativ.

La o jumătate de an după moartea marelui poet german Goethe, una dintre revistele literare autorizate care apărea în Saxonia a publicat un articol anonim venit din Weimar, orașul poetului, în care se spunea: „Goethe a fost uitat, așa cum era și de așteptat. Marile interese ale omenirii i-au fost străine".

Istoricul literar indian Nefara Iru a scris un amplu articol în care afirmă că celebrul autor dramatic englez Shakeaspeare era brahman și se numea Shsappa Iyer! Cînd s-a mutat în Anglia, numele său s-a transformat în Sheick Pir!

La 23 aprilie 1616, a murit în aceeași zi cu William Shakeaspeare, cunoscutul scriitor spaniol Miguel Cervantes, autorul lui Don Quijotte. A fost o coincidență bizară, de pe urma căreia însă omenirea a pierdut doi dintre iluștrii săi reprezentanți.

Propoziția „S-a stins lumina lumii" se află gravată nu numai pe mormîntul lui Iancu de Hunedoara (decedat la 11 august 1456), ci și pe cel al marelui umanist Erasmus din Rotterdam, fost prieten cu umanistul român Nicolaus Olahus.

Antonio Fiosconi a fost mai bine de o jumătate de secol paznic la mormîntul lui Dante. În tot acest răstimp și-a îndeplinit conștiincios îndatoririle reușind totodată să învețe pe de rost „Divina Comedie", performanță cu care nu s-ar putea lăuda mulți specialiști în studiul operei marelui florentin.

Dante Alighieri (1265—1321), deși nu a fost medic, așa cum au încercat unii să demonstreze, s-a ocupat de studii medicale, iar descrierea bolilor pe care o găsim în poemul său nemuritor, dovedește o competență medicală deosebită.

Poemul arătător

Iată caisul acesta
cufundat într-un somn de cîţiva stînjeni...

Şi pe urmă vine un oarecine de nisip
şi le vorbeşte trecătorilor
despre cetatea Callatis

Nu e bun, nici nebun, nici arheolog!
E o pasăre ştiinţifică. Şi nice nu-i pasă
că seara coboară scările în picioarele goale,
sau că poemul acesta arătător
e un hamac de lînă pentru pescăruşi
legănîndu-se...

Iată încă: vînturi mari şi botul
umed al mării amuşinînd malul,
căderi de rouă şi căderi de stele
în vreme ce sufletul ţi se va coace,
aşa, ca o bubă, ca un pamflet.

O, iulie, împărat roman
îngropat sub sesterţii melancoliei,
nu cumva guşti şi tu din făina
cea neagră a umbrei?

O, iulie, luna de cer pare veşnică,
pare o mumie! Rîu furtunos, retor arătos,
tu, somnule, nu eşti decît un staul de zei!

Poem dictat de o mierlă

vara trebuie iubită ca un pepene galben
ca zborul meu peste linia ferată

cîţi ani ai domnule Cal dar dumneata
rază de soare care joci cărţi
(te-am văzut!)
cu frunzele salcîmului

cîţi ani ai urzică şi tu cîmpule
care te bîlbîi în bujori
şi gîndeşti în floarea-soarelui

vara trebuie iubită ca zborul
cînd tu ai o pălărie de culoarea puricelui
şi faţa ta sub borul ei
e prin urmare: alabastru

să mor eu dacă vă mint
vara trebuie iubită ca un pepene galben
ca zborul meu peste linia ferată
cînd acceleratul de 6,45 îţi ia dragostea
şi personalul de 9,52 ţi-o restituie

vara trebuie iubită ca un pepene galben

DAN MUTAŞCU

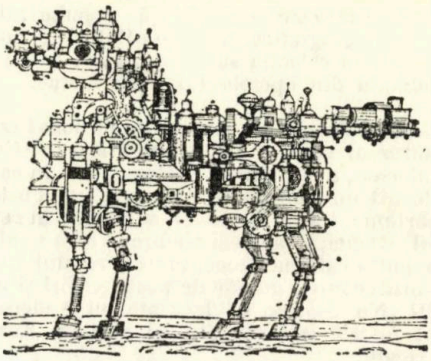

Cîntec vesel nr. 1

Gura mi-e uscată, limba mi-e amară,
În capul meu dansează mii de draci.
Hei! Care ai văzut vreo frunză gălbejită
De toamnă, pe vreun caldarîm?

În ochii mei sînt mii de puncte negre
Şi genele-mi se zbat şi nu se-nchid.
Hei! Care ai văzut vreo frunză scorojită,
O frunză galbenă, pe care caldarîm?

În talpa mea sînt şapte mii de ace
Şi iarna-şi varsă geru-n capul meu.
Pe unde-o fi vreo frunză înnegrită,
În ce morman, pe care caldarîm?

E-un ger lucios şi turţurii de gheaţă
În creştetul meu moale se înfig.
Vreau toamnă. Vreau o toamnă gălbejită.
Pe unde e? Pe care caldarîm?

Cîntec vesel nr. 2

A fost un căpitan odată,
Umblase mult pe-o navă lată,
Dar îi venise cu sifon,
Şi-atunci mai zise şi „pardon".

Hei, căpitane, hei!
Nu scoate din lulea scîntei.
Luleaua-i dată pentru fum,
Pentru cărbuni şi pentru scrum.

Şi-a luat ciorapi şi papion,
O casă mare cu balcon
Şi o nevastă-ncîntătoare,
Blondină şi ciripitoare.

Ha, căpitane, ha!
Al naibii, eşti un domn sadea.
La ce-ţi mai trebuie lulea?
Că-i pipă, iese fum din ea.

LEONIDA TEODORESCU

Dintru-un ciclu de poezie concretă

Urmăritorul

Urmăritorul îl urmăreşte
Pe urmăritorul urmăritorului
Care îl urmăreşte
Pe urmăritorul urmăritorului urmăritorului
Care îl urmăreşte pe urmăritorul
Urmăritorului urmăritorului urmăritorului
Urmărit de urmăritul
Urmăritului urmăritul urmăritului
Urmărit de urmăritul
Urmăritului urmăritului
Urmărit de urmăritul urmăritului
Urmărit de urmăritor.

Negarea negaţiei

Uuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuun.
Nuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuu.
Nuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuun.
Unnnnnnnnnnnnnnnnnnnn.

Pseudonim cu palindrom

Din punctul de vedere
Al unui singur astru:
A RATAT O TATARA.

Constelaţie

Recit mereu viaţa
Deşi lumina ei
Niciodată nu pot
S-o-ndatorez.

Barem

Bou, boa, boabă, boabab.
Brancardă bravului brădet.
Bătrînul bagă bîta-n baltă.
Bunicule baţi bolta boantă.
Burduful bun, ba brînza bună.
Bătînd buricle băşici.
Bruscînd bunele baliverne,
Bruscăm boi barem babalici.

MATEI GAVRIL

Poezii dintr-o carte posibilă şi viitoare

5.

Aproape o stare mistică sau cum se taie pătrunjelul

La Dumneavoastră în hotel,
Miroase-a zbor de rîndunică;
O ţoapă toacă pătrunjel
Să-l rumeg eu la o adică;

Vezi doamne, carnea mea răsfrînge
Duhoarea Ei, căci prea de tot
Pînă la inimă şi sînge
Am vrut din ea şi unt să scot!

A fost, pe cinste, dată-n draci,
Dar fără nici un sentiment;
Astfel, pierdui ceva pitaci
Şi-apoi m-am întristat urgent!

Credeam, cumva, oricum, să-i pese,
Că, doar, m-a consumat niţel!
Aiurea, ea freca din fese
Şi-mi da să gust din pătrunjel...

S-a îmbrăcat în blugi trăsniţi,
Şi din plictis, m-a întrebat:
Mai vreţi vreodată să trăiţi,
Sau aţi sfîrşit să fiţi bărbat?

Şi, dată-n boale de frumoasă
Semn mi-a făcut să mă dezbrac,
Nu m-a lăsat să merg acasă
Făcîndu-mă, definitiv, sărac!

Comedia, de-abia, acum, urmează;
În uşă domnul ei, justif de rang,
M-a ciugulit, ca dintr-o oază,
Iar inima făcu, în mine: bang!

Alţi trei zdrahoni m-au aruncat în dubă,
La fel de bine mobilaţi, dar eu mi-am spus:
Decît să fiu bărbat justif şi bubă,
Mai bine parodie de Isus!

Bambina chicotea, ieşită în balcon,
Şi pentru că mă adora-ntr-un fel,
Frumoasă ca un înger din amvon,
Spre mine presura din pătrunjel.

ION CRÎNGULEANU

Boileau, lăudat de o doamnă pentru punctualitatea sa la întîlniri, spuse:

— Îmi place să fiu punctual la întîlniri deoarece am observat că cei care așteaptă nu se gîndesc la altceva decît la imperfecțiunile celor care îi fac să aștepte.

Pictorul Van Danger a fost întrebat care este secretul succesului său și mai ales al numeroaselor comenzi ce le primea.

— E foarte simplu. Pictez întotdeauna femeile mai mici decît sînt în realitate, iar bijuteriile lor ceva mai mari.

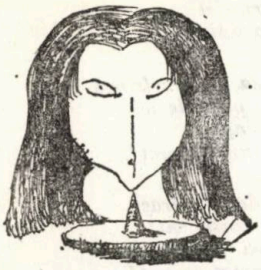

La un dineu cîntăreața Geraldine Ferrar susținea că femeile sînt mai curajoase decît bărbații.

— Ei aș! ripostă un bărbat.

— Totuși așa este. Dv. ați avea curajul să intrați într-un magazin și să probați toate pălăriile fără să aveți un ban în buzunar?

E greu să înveți limba franceză? — îl întrebă pe Heine o doamnă de societate.

— Nici o greutate — răspunse acesta. Pur și simplu, în locul cuvintelor germane se folosesc cuvinte franceze!

Marele filozof german Kant îl întîlni într-o zi pe un prieten al său cam înaintat în vîrstă împreună cu o tînără fată.

A doua zi îl întrebă:

— Este noua ta logodnică?

— Da, răspunse acesta. Ce, te miră cumva alegerea pe care am făcut-o?

— Alegerea ta nu. A ei!

Într-o discuție literară, scriitorul Clement Vantel susținea că femeile sînt lipsite de imaginație.

Cineva îl contrazise.

— Nu sînt de acord cu dumneata — ripostă Clement Vantel. Încă n-am auzit pînă acum să fi apărut o Alexandre Dumas-mama.

Soția istoricului Auguste Marietti îi spunea soțului ei cu care, de altfel, nu arareori avea neînțelegeri:

— Săptămîna viitoare se împlinesc 25 de ani de la căsătoria noastră. Ar trebui să organizăm o mică petrecere.

— Nu, draga mea — răspunse istoricul supărat încă de cearta din ajun. O s-o amînăm.

— De ce? Cît s-o mai amînăm?

— Așteptăm încă cinci ani și vom sărbători războiul de 30 de ani!

Soțiile noastre, spunea scriitorul Charles Nadier — obțin la începutul căsniciei totul de la noi, făcîndu-ne plăceri. Mai tîrziu — făcîndu-ne neplăceri.

În salonul unei doamne din „lumea bună", celebrul savant englez Smith a explicat amănunțit modul de funcționare al telegrafului submarin, care tocmai fusese instalat între Europa și America.

— Am înțeles totul — a spus la sfîrșitul comunicării amfitrioana. Nu pricep însă un singur lucru: cum se face că telegramele transmise prin cablu transoceanic submarin sosesc totuși... uscate!

Unul din cei mai cunoscuți artiști de cinema a fost întrebat:

— Ce este gloria?

— O viață întreagă în care muncești din greu pentru ca oamenii să te recunoască pe stradă, dar atunci cînd încep să te arate cu degetul, porți ochelari fumurii ca să nu fii recunoscut.

Într-o zi, întorcîndu-se la studio, cunoscutul actor de film Bernard Blier spuse femeii sale de serviciu:

— Iubitul dumitale te așteaptă jos.

— Domnul cunoaște pe iubitul meu?

— Nu — răspunse Blier, dar tînărul de jos poartă una din cravatele mele.

Într-o zi, în fața regretatului Bourvil, se povesteau diverse lucruri despre oameni distrați.

— Și eu sînt unul — zise actorul. Sînt atît de distrat încît uneori îmi dau sfaturi singur și apoi nu le urmez, crezînd că mi le-a dat soția mea.

Un ziarist îi spuse într-o zi regizorului de film Fellini:

— În Italia sînt regizori buni și răi. Ca să-i afli pe cei din urmă este suficient să știi că numele lor se termină în „ini".

— Ah! — răspunse Fellini — știu cine i-a spus asta: Viscontini!

derute

Se trezi rîzînd și veselia asta venită așa, pe nemîncate îl cam îngrijoră. Mai întotdeauna bucuriile proaspete, de dimineață îi reprimau și risipeau, neliniștile neguroase ale visurilor nopții sau îi îndepărtau remușcările pentru greșelile — cîte erau, și cam erau, — adunate în zilele de dinainte.

Dar în noaptea aceea avusese visuri cu totul și cu toate luminoase și curate. În cel de dimineață prelungise un basm delicat de Andersen în care îl amestecase și pe un prieten al său, căruia îi lungise cu degetele nasul și așa cam lung și borcănat, și o buză. Iar zilele — trei sau patru, — mai multe nu îngăduia să i se năpustească apăsător și dureros în memorie le parcursese cum trebuie, aproape exemplar. Așa că, treptat, începu să nu se mai îndoiască și neliniștească de veselia asta plăpîndă și fragedă de dimineață și se strădui s-o prelungească și sporească.

Culcat în pat, făcu un fel de gimnastică mișcîndu-și degetele de la mîini și picioare, apoi își întinse și atinse încovoindu-se degetul mic de la mîna stîngă cu degetul mic de la piciorul drept („stau și sînt la aproape un metru optzeci distanță și se cunosc foarte rar" — se înduioșă el), continuă desfăcîndu-și încetișor brațele, legănîndu-le și fluturîndu-le ușurel, murmurînd totodată: „Înger, îngerașul meu"... apoi căscă și de frică să n-adoarmă iar se îmbărbătă zgomotos cu voce odobești-bariton:

Scoală Gruia drag copil
Scoală Gruia dragă
Au n-auzi...

Pe urmă intră în baie și spălîndu-se cu mijloace sumare pe față începu să cînte ca să-și păstreze veselia neîntinată:

Pe mine ce mă oftică
E dorul de mămăligă,
Cînd o văd pe cărpător
Mă bat pe burtă de mor...

Din greșeală făcu o baie totală: furat de cîntec cine știe cum strînse robinetul și dușul, fără cadă, îl potopise cu apă caldă pe cap. Apoi despuiat tot își făcu pantofii cu cremă și le schimbă șireturile. Se îmbrăcă pe îndelete cu hainele cele mai bune, pe care de fapt le găsi aranjate cu grijă pe spătarul scaunului. „Înseamnă că m-am culcat teafăr azi noapte" își spuse el, dar nu adînci problema, nu intră în amănunte, mai bine trecu la altceva. „Fata mamei ce vrei tu? / Croitor să-ți dea mămica? / Nu, nu și nu, mamă, nu / Croitoru-i croitor toată averea pe-un mosor"...

Se uită pe fereastră, era o vreme moale cu lăcăraie pe jos și începu să-și caute galoșii. Răscoli și răvăși peste tot; nu erau. Atunci căută umbrela. Nimic. Măcar basca, basca nouă. Nici-o bască nouă. Îl lovi bănuiala că iar nu-l ascultă obiectele și că poate că nu fusese tocmai teafăr cu o seară înainte.

— Să fi fost cumva într-o stare ușor deteriorată? se întrebă el cu delicatețe și discreție.

Galoșii și umbrela treacă-meargă, n-avusese niciodată, le căuta în joacă doar, doar s-o obișnui să-și cumpere odată. Dar basca? Și tocmai fredona împăcat „bereta, bereta, mi-am pierdut bereta" cînd o zări sub un scaun.

— Bun și-așa, își spuse scuturînd-o.

Îmbrăcat fără pată și prihană ieși în stradă și deodată i se păru că n-are ce face cu el însuși. Așa dichisit cum era se simți ca un cadou pe care n-avea, nu știa cui să-l ofere sau ca un cuier în care a atîrnat o grămadă de gînduri bune și vesele degeaba.

Se urcă în troleibuzul gol și scoase două bilete și la privirile mirate ale taxatoarei ridică împăciuitor și explicativ o palmă în sus:

— Unul pentru cravată, o port rar și e nouă.

— Așa e după Anul Nou, se lămuri și îl înțelese femeia.

Ajunse în fața întreprinderii unde lucra și începu să șovăie. Încercă să-și refacă veselia de dimineață, îndîrjit dar și ea și curajul se risipeau.

Instituția era o clădire înaltă, rece și parcă nemiloasă. Îl tortura des în somn cînd ea se apropia încet, aplecîndu-se lent deasupra dîndu-i chinuitor răgaz să fugă sau să se îndepărteze dar, cum e în somn, nu poți să fugi și ea, clădirea se înclina ușor, pe îndelete și-l sufoca pînă ce arunca toate de pe el.

Acum se mai gîndi întristat, cu mîhnită energie protestatară, cum spunea el, că portarul numai lui îi spune *să trăiești*, fără plural fără nimic, ba cîteodată nici atît și-i cere și legitimația. Asta din iarna trecută. Atunci era polei afară și el, înfofolit, alunecase în holul de la intrare încît poate arătase ca o grămadă destul de ciudată (palton, fular, bască, de-a valma), iar portarul, speriat, întrebase aproape țipat cu o spaimă foarte gramaticală o femeie de servici arătînd cu degetul spre mormanul care era el și ținînd încleștată mîna pe telefon:

— Ce este și ce se află acolo?

Se opri.

Clădirea semeață, în stilul genialului lingvist irebrașovean, umilitoare și rece era cea mai înaltă din tot orășelul, o vedeai de peste tot, n-aveai cum să scapi de ea, te urmărea și te găsea pe oriunde ai fi cotit-o. Singura ieșire din situație ar fi fost să te cațări pe acoperișul ei. Așezat pe ea, deasupra ei, de sus, de-acolo n-o mai vedeai, n-aveai cum s-o mai vezi. Scăpai de ea. Și el plănuise de mult să facă asta și iar îl apucă amocul. Dar cum să te cațări? Se gîndi din nou cu silă și teamă la portarul de la intrare și de la cei de la etaje și tot cumpănind fu izbit de lipsa de însuflețire și activitate a clădirii și a curții instituției. Își aminti de vorbele taxatoarei și rămase buimac numărînd pe degete.

— Păi stai cavalere, își spuse numărînd pe degete, acu două zile a fost Anul Nou, și azi pică de e sfînta zi de duminică, tămăduitoarea legal nelucrătoarea. Ptiu, *nazad na turbinca ciorti*, scuipă el vesel lat și ostășește ca bătrînul Ivan.

Întoarse spatele clădirii și-o porni cu pas entuziast înapoi.

Pe drum întîlni pe unul cam făcut gutuie, cu pasul galeș, neras și netuns și cum treceau prin fața unei frizerii particulare deschise îi spuse:

— Nu vrei să facem o frecție?

— Cum? întrebă moale celălalt.

— O frecție, o frecție în doi.

„Trebuie, motivă el invitația, el e *după* eu sînt înainte, sau dracu mai știe,... oi fi eu tot *după*".

Intrară, el se mai tunse o dată, degeaba, ca să fie în ritm cu celălalt. Pe urmă frizerul întrebă:

— Îi facem și lui o frecție? arătînd pe omul care cam mocăia pe scaun.

— Cum și lui? Și domnului că d-aia ești în particular și e și sărbătoare. Normal, spuse el, și apoi repetă graseind: normal! cum răspundea Cartouche declarațiilor femeilor topite după el.

Pe urmă porni cu celălalt să „servească masa în oraș". O serviră pe la trei bodegute și un restaurant sau invers și încheiară catarama la cîrciuma fostă odată „Trei ori trei fac nouă, bei pînă plouă", unde necunoscutul, acum „colegul" începuse patetic-încleiat să se plîngă de femeile și de „sexploatarea" omului de către persoane zisă femeie din timpul de azi.

Se întoarse singur acasă, urcă pe scara de incendiu, parcurse o bordură care-i înconjura camera aflată stingher pe o terasă întinsă, ca o cutie de chibrituri uitată pe o masă. În geamul lăsat deschis i se păru că vede o femeie dezbrăcîndu-se înăuntru, sări la iuțeală pervazul, nu era nimeni. Lumina ferestrei poate reflectase icoana parșivă a altei ferești, ori totul pornise de la nenorocita aia de pălăvrăgeală cu „sexploatarea".

Se dezbrăcă fără să-și scoată cravata se culcă și se acoperi cu un ziar contra muștelor, apoi ziarul i se păru prea greu, îl aruncă și se înveli mai bine cu cravata. Căscă, mai spuse „înger, îngerașul meu", apoi se visă, în fine cocoțat pe acoperișul clădirii instituției supunînd-o, nemaivăzînd-o și recitînd poezii cu mesaj mobilizator pe rime date.

NICOLAE VELEA

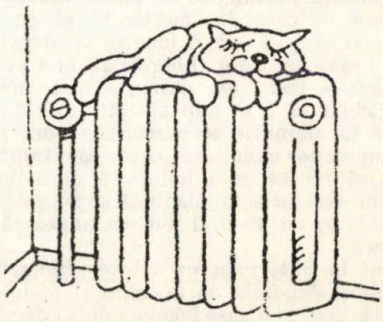

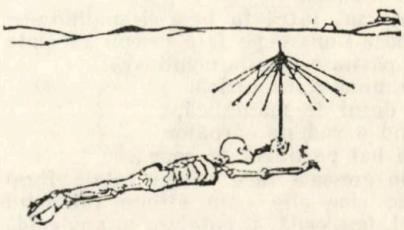

rudele

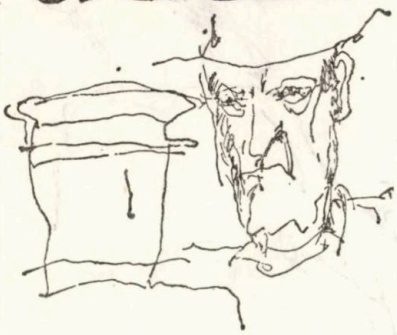

Enăchiță se bucură cînd îl văzu pe nepotul său Adrian urcîndu-se în autobuz. Îi adresă un salut de la distanță, se simți dintr-odată sigur pe sine, îi privi pe ceilalți călători cu superioritate. Adrian acesta, băiat sîrguincios, capabil, reușise să obțină slujba de controlor, fapt care constituia un motiv de mîndrie pentru întreaga familie. Îl vedea acum perforînd biletele și-l admira din toată inima. E drept, înainte de a ajunge controlor băiatul dusese o viață cam dezordonată dar iată că în sfîrșit intrase și el în rîndul oamenilor.

— Biletul dumneavoastră! i se adresă Adrian cînd ajunse în fața lui.

Enăchiță zîmbi socotind că e vorba de o glumă. Nu cumpăra niciodată bilet, pierduse de mult obiceiul ăsta.

— Lasă, spune-mi mai bine ce faci, cum o duci!

— Biletul dumneavoastră! îi ceru iar Adrian cu voce fermă, aducînd a vagă amenințare.

Enăchiță fu surprins. Privi trăsăturile prelungi ale controlorului, chipul lui palid, serios, uniforma nou-nouță se văzu pus într-o mare încurcătură. O clipă îi trecu prin minte gîndul că nu-l avea înainte pe Adrian. Se încredință însă repede că el era și nu altul, asta după aluniță de la gît...

— Hai, fără bancuri! îi șopti el uitîndu-se la cîțiva călători care începură să întoarcă spre el capetele.

— Dacă nu aveți bilet va trebui să plătiți o amendă de o sută de lei! zise cu glas ridicat nepotul.

Unchiul rămase trăsnit. Încă mai credea că e vorba de o glumă. Bolborosi ceva, zîmbi strîmb, se uită în jur, apoi la nepot care nu-l slăbea din ochi avînd un chip de-a binelea împietrit.

— În cazul în care nu puteți plăti suma de bani sînteți obligat să-mi încredințați buletinul dumneavoastră de identitate! spuse grav nepotul.

— Măi Adriane, mă faci de rîs, ce dracu! șopti Enăchiță roșu la față.

— Vă rog să-mi dați actul dumneavoastră de identitate și să nu mai fiți atît de familiar cu mine!

Aiurit, prostit de-a binelea, Enăchiță îi satisfăcu mașinal cererea, văzu cum controlorul îi întocmește procesul-verbal. Această operație se desfășură repede, în cuprinsul a cîtorva stații. Controlorul îi înmînă contravenientului o copie a procesului-verbal, dar acesta rupse hîrtia și scoțînd din buzunar o bancnotă i-o înmînă furios, vînăt în obraz. Cu același calm controlorul întocmi o chitanță, i-o întinse celui găsit fără bilet, continuă să perforeze alte bilete. La capătul liniei coborî, iar Enăchiță, dezmeticit oarecum, se luă după el, ajungîndu-l din urmă pe trotuar.

Nu știa ce să-i spună, furia îl sugruma pur și simplu. Își apucă nepotul de umeri și-l zgîlțîi în neștire, rostind cuvinte alandala. În sfîrșit reuși să se pronunțe limpede.

— Ai înnebunit? răcni el. Să mă faci de ocară tocmai pe mine, ticălosule? Eu care te-am ocrotit de mic copil, care te-am iubit ca pe feciorul meu?

— Mi-am făcut datoria! zise cu tristețe în glas Adrian.

— Datoria? Auzi, cică și-a făcut datoria! Fir-ai să fii de golan, de coate-goale, de neam prost!

— Unchiule, liniștește-te! Hai la bodegă să stăm de vorbă și să-ți explic cum stau lucrurile.

Enăchiță se opuse, răcni alte sudălmi, acceptă să meargă la bodegă pentru a-și mai vărsa năduful. Mergea mînios pe trotuar, nu mai ținea seama de trecători, se izbea de ei, vocifera, dădea din mîini. Intrară în bodegă, se așezară la o masă, nepotul ceru o sticlă cu vin pretinzînd că ieșise din slujbă. Își privi unchiul îndurerat. Unchiul continua să-l înjure în toate chipurile:

— Să-mi faci tu una ca asta, netrebnicule! Să mă faci de rîsul oamenilor. În autobuz erau cîțiva care mă cunoșteau și care acum mă vor bîrfi și vor rîde de mine!

În bodegă intră Trifoi, un văr al lui Enăchiță, care sosi la masa lor. Se așeză și constatînd cît de încordați erau ceilalți doi ceru lămuriri. Enăchiță îi descrise întîmplarea și Trifoi se arătă foarte surprins. Își dădu bascul peste cap dezgolindu-și fruntea încrețită, își mîngîie nasul lătăreț, se uită fioros la nepot:

— Te-ai ajuns, hai? O faci pe nebunul? Să te porți astfel cu propriul tău unchi? Ce rușine!

— Dar, dar trebuia să aplic instrucțiunile! se apără nepotul sorbind lacom al doilea pahar.

— Instrucțiunile? exclamă Trifoi. Instrucțiunile sînt făcute pentru oameni care nu se cunosc între ei, nătărăule. Așa-ți respecți tu familia?... Aplicînd instrucțiunile?

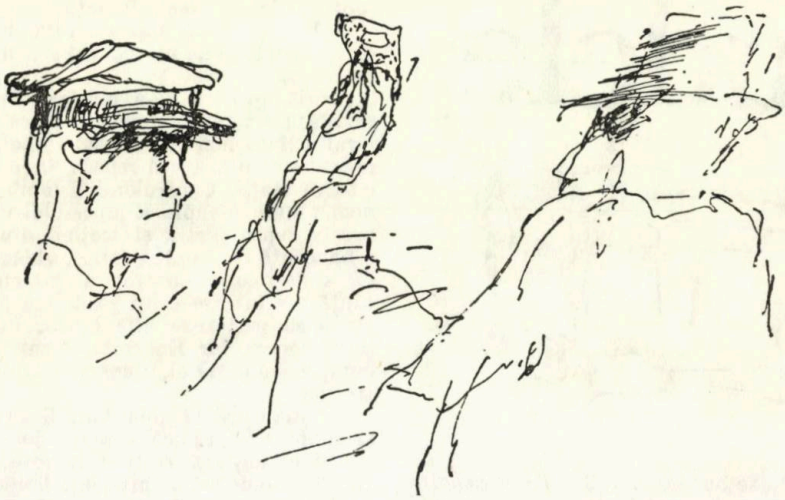

Adrian trecea prin clipe grele. Şedea cu ochii coborîţi asupra mesei, îndura învinuirile, sorbea întruna din pahar. Comandase încă o sticlă, încerca zadarnic să se dezvinovăţească. Pretindea că nu e în stare să favorizeze pe nimeni, că i s-a încredinţat slujba tocmai pentru a fi drept, nepărtinitor, pentru a aplica corect instrucţiunile...

— Ăsta-i timpit rău! declară Trifoi. Cu cine naiba seamănă oare?

— Cu cine să semene! zise Enăchiţă. Cu neamul lui. Ce, parcă nu-i ştim cu toţii? Neam de tîrlă care au dat acum de bine şi o fac pe cinstiţii. Taică-su, care mi-e frate vitreg, e şi hapsîn şi zgîrcit. Nu-ţi aduci aminte cînd ai lor au mîncat un viţel întreg la nunta lui Tocitu?

Trifoi îşi aduse aminte, ba evocă şi alte episoade din viaţa familiei lui Adrian. Adăugă însă că fapta controlorului n-ar putea fi iertată nici de propriii lui părinţi... Aşa ceva nu se mai pomenise între rubedeniile lor... Sorbeau din pahare, comentau evenimentul, se minunau în continuare de corectitudinea nepotului.

— M-ai ars cu o sută de lei care va să zică! zise plîngăreţ Enăchiţă. Auzi, o sută de lei!

— Îţi voi restitui banii! Iată-i! spuse Adrian scoţînd bancnota din buzunar.

Unchiul înhăţă hîrtia, o împături gînditor, o făcu să dispară apoi şi parcă se mai linişti. Trifoi, mişcat de gestul tînărului, comandă altă sticlă cu vin. Atmosfera se mai destinse. Adrian îşi reveni oarecum din starea sa de spirit simţind că i se luase o povară de pe inimă.

— N-am avut ce face, legea-i lege! admise el. Mi s-a cerut să fiu neînduplecat, să nu favorizez pe careva.

— Şi ce dacă ţi s-a cerut! îl mustră Trifoi. Cîte nu se cer? Tu însă, ca om deştept cum te pretinzi, trebuie să-i arzi numai pe cei care nu fac parte din familie, să-i arzi fără milă dracu să-i ia! Cînd s-a mai pomenit ca cineva să lovească în rudele lui! Instrucţiunile nu sînt pentru rude, să ştii... Puteai foarte bine să treci pe lîngă unchiul tău şi să te faci că nu-l vezi. Nu-ţi pierdeai astfel cinstea — o cîştigai! Aşa, ce-ai făcut? Ai tăiat o chitanţă pe care trebuie s-o achiţi din propriul tău buzunar... E drept că ţi-ai răscumpărat vina dîndu-i unchiului suta înapoi dar l-ai făcut totuşi de rîs!

— Aşa e, m-ai batjocorit în faţa întregului autobuz! strigă indignat Enăchiţă.

— Unchiule, te rog să nu te superi! Uite, aş vrea să-ţi mai dau o sută de lei.

Enăchiţă apucă a doua bancnotă şi masa se înveseli de-a binelea. Discuţia se învîrti în jurul aceluiaşi subiect dar controlorul nu mai era învinuit. Se vorbi apoi despre transporturi în general, fură pomenite rubedeniile. Şedeau faţă-n faţă bine dispuşi, goleau a patra sticlă. Dar din nou unchiul se simţi insultat, astfel că nepotul suportă o nouă lecţie de morală, fiind îndrumat în fel şi chip. I se atrase iar atenţia asupra comportamentului său faţă de familie, i se prevesti un viitor sumbru dacă nu şi-ar fi respectat rudele. Toate aceste rude auzind de întîmplare îi vor închide uşile, îl vor alunga din casele lor.

— Eram în exerciţiul funcţiunii! îngăimă Adrian fără convingere, poticnindu-se în vorbe.

— Ce tot îmi înşiri mie gogoşi cu exerciţiul funcţiunii! sări cu gura Trifoi. De cîte ori n-am fost şi eu în exerciţiu şi mi-am ocrotit totuşi neamurile!

Chelnerul sosi să facă nota de plată. Controlorul o achită şi constatînd că mai are în buzunar o sută de lei, o întinse unchiului.

— Ia-ţi un cadou!îi zise el lui Enăchiţă care apucă bancnota cu vădită satisfacţie.

Părăsiră apoi bodega.

VALENTIN ŞERBU

ERNEST HEMINGWAY

Bătrînul de lîngă pod

Un bătrîn, purtînd ochelari cu ramă de oțel și straie pline de praf, se așezase pe marginea drumului. În apropiere — peste rîu — era un pod de vase pe care treceau camioane, șarete, bărbați, femei și copii. Trăsuri hodorogite — trase de catîri — se cățărau de bine de rău pe coasta rîpoasă de pe celălalt mal ajutate de soldați care împingeau roțile. Camioanele urcau cu un scîrțîit supărător și accelerau viteza îndată ce depășeau coasta, iar țăranii mărșăluiau cu greutate prin colbul care le ajungea pînă la glezne. Numai bătrînul nu se clintea de lîngă pod. Era prea obosit ca să meargă mai departe.

Aveam misiunea să trec peste pod, să cercetez zona de pe malul celălalt și să descopăr pînă unde a înaintat inamicul. După ce mi-am îndeplinit misiunea am traversat din nou podul. Acum erau foarte puțini pietoni și nu mai circulau prea multe șarete, dar bătrînul se afla tot în locul unde-l lăsasem.

— De unde veniți? l-am întrebat.

— Din San Carlos — răspunse; — și surîse.

Era satul lui de baștină și-i făcea plăcere să-i pronunțe numele; de aceea zîmbise.

— Îngrijesc animalele, îmi explică.

— Aha! zisei, neînțelegînd prea bine.

— Da, reluă el. Am rămas, știți, pentru că îngrijeam animalele. Am fost ultimul care am părăsit San Carlos.

Nu părea păstor, nici păzitor de cirezi, așa că privindu-i hainele ponosite, pline de praf, capul încărunțit, murdar de țărînă și ochelarii cu rame de oțel, l-am întrebat:

— Ce fel de animale?

— Mai multe, răspunse, — și clătină din cap. Am fost obligat să le las.

Supravegheam podul și acest ținut din delta Ebrului — care seamănă atît de bine cu Africa. Mă întrebam mereu cînd voi zări dușmanul — cu urechea permanent la pîndă — ca să aud primele zgomote vestitoare ale acestui moment totdeauna tainic denumit „luarea contactului cu inamicul". Între timp, bătrînul rămăsese tot acolo.

— Ce fel de animale? i-am spus încă o dată.

— Mai multe — îmi explică. Două capre, o pisică și trei perechi de porumbei.

— Și a trebuit să le părăsiți?

— Da, din pricina artileriei. Căpitanul m-a sfătuit să plec din cauza artileriei.

— Și n-aveți familie? întrebai, pe cînd pîndeam extremitatea podului, unde cîteva șarete întîrziate se grăbeau să coboare coasta malului.

— Nu, răspunse, doar animalele despre care v-am vorbit. Firește, pisica o să se descurce, dar nu îndrăznesc să mă gîndesc ce-o să se întîmple cu celelalte.

— Care sînt părerile dumneavoastră politice? întrebai.

— N-am păreri politice — spuse. Am 70 de ani. Am făcut doisprezece kilometri cu picioarele astea șubrede și cred că n-am să pot merge mai departe.

— Nu v-ați ales un loc bun unde să vă opriți. Dacă puteți merge pînă unde drumul se bifurcă spre Tortosa, veți găsi camioane la răspîntie, l-am sfătuit și eu.

— Am să mai aştept puţin — zise — pe urmă am să plec. Unde se duc camioanele?

— Spre Barcelona, răspunsei.

— Nu cunosc pe nimeni acolo, însă vă mulţumesc mult. Încă o dată vă mulţumesc.

Mă privi foarte dezorientat şi istovit, apoi mi se adresă voind să împărtăşească cuiva neliniştea lui.

— Pisica o să se descurce, sunt sigur. N-o să-mi fac gînduri negre pentru pisică. Însă celelalte? Vă întreb: ce credeţi despre celelalte?

— Dar... da, da, probabil o să se descurce foarte bine.

— Credeţi?

— De ce nu? spusei, în timp ce supravegheam malul opus unde acum nu mai erau şarete.

— Dar ce-o să facă cînd o să bată artileria, pentru că din pricina ei am fost îndemnat să plec?

— Aţi lăsat deschisă colivia porumbeilor? întrebai.

— Da.

— Atunci o să-şi ia zborul.

— Da, o să-şi ia zborul, fireşte. Dar celelalte? Mai bine nu mă gîndesc la ele.

— Dacă v-aţi odihnit, în locul dumneavoastră aş pleca de aici. Acum ridicaţi-vă şi încercaţi să mergeţi, l-am îndemnat din nou.

— Mulţumesc, zise şi se sculă clătinîndu-se; pe urmă rămase locului în colbul de pe drum.

— Îngrijesc animalele, spuse alene cu un ton morocănos, însă nu mi se mai adresă. Doar îngrijeam animalele.

Nu puteam face nimic pentru el. Era Duminica Paştelui şi fasciştii înaintau în direcţia Ebrului. O zi posomorîtă cu cer plumburiu şi norii atît de jos, încît nici avioanele lor nu decolaseră. Vremea asta mohorîtă şi pisicile care o să se descurce singure, iată norocul bătrînului şi nu trebuia să-l piardă.

În româneşte de ALEXANDRU BACIU

Ascult scoica mării

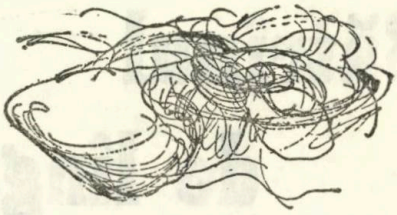

Apropiasem de pîlnia însetată a urechii
relicva albă sidefie uitată
pe raftul bibliotecii din mahon
cu cărţile aşezate-n două rînduri

Cu vuietul labirintului întunecat
porneam adevărate croaziere, dorite itinerarii
ale pasagerului îndrăgostit de mare
la fel de mult ca de viaţă

Bănuiam marea liniştit înecîndu-şi durerea
nisipul răsfirînd cărări la soare
O, le ştiam se pare amîndoi
amintiri şi neuitate întîmplări

Ieri, scoica fără motiv s-a spart.

Fărîmele scoicii de mare sidefii
chemau licărul ivit sub gene
gîndind pentru a nu ştiu cîta oară
la albatrosul lui Baudelaire...

CORNELIA DJIGOLA

Dincolo

Ce se întîmplă dincolo
de buzele tale frumoase?
(al di la delle tue labbra)
rupînd conturul mărului
constant nu vrea
oferă o savoare albă
în zgomote de fierberi marine
sau de hîrtie fragilă
în loc de bănuitul
NIFESIMA
sau NIFE
roşul său violet topit
concav pînă-n albastru
se lasă în jos
levitează
pune văluri de fluturi
— sărutîndu-ţi marginile
fără nici o îndoială frumoase
întreb, pe întuneric
ce se află
dincolo de buzele tale?

ŞTEFANIA PLOPEANU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Cinci secole de Haiku

Lui Sumiya Haruya, a cărui dragoste pentru România mi-a redat pofta haiku-ului

Lirica Japoniei (ca şi arta ei dealtfel) este atrasă de structurile în acelaşi timp concrete şi esenţializate. Apărut prin veacul al VII-lea e.n., „poemul scurt" numit *tanka* e alcătuit din cinci versuri de 31 silabe (distribuite: 5, 7, 5, 7, 7) şi a dominat peste şapte secole. S-ar părea că 31 de silabe înseamnă foarte puţin, deoarece exact atîtea intră într-un distih elegiac. Dar pe la 1500, preotul budist Yamazaki So-kan a concentrat poezia la numai trei stihuri de 5, 7, 5 silabe, creînd *haiku*-ul. De atunci acesta a devenit una dintre caracteristicele naţionale japoneze.

Cît de semnificativ este faptul că Matsuo Bashô (1644—1694), luceafărul poeziei nipone, a fost *haijin* (autor de haiku)! El a revoluţionat această formă poetică, dîndu-i naturaleţe, gingăşie, simbolism şi o senină gravitate. Iată în original şi în traducere o asemenea sclipire de emoţie:

Yagato shinu
Keshiki wa miezu
Semi no koe

Nici un semn nu dă
că în curînd va pieri
glasul de greier.

Haiku-ul este un gen paradoxal. Observaţi cum îngeamănă Bashô inefabilul şi concreteţea: *Pe al templului / clopot un fluture lin / în somn s-a lăsat* sau cum creează o infinită melancolie într-o schiţă simplă, ca în tuş: *Stînd pe-un ciot de ram, / se profilează un corb. / Seară de toamnă.* Deşi dintr-o familie de samurai, Bashô a ştiut să sugereze nefericirea războiului: *Vai, cîtă jale! / Sub coiful căzut prin ierbi / ţîrîie-un greier.*

O pleiadă de poete, printre care o pomenim pe Ciyo-Jo (1701—1775), au excelat în haiku. Iată ceva ca un cîntec de copii: *Cú-cu; cu-cu-cú! / Cu aceste cuvinte, / ziua se ivi.* Sau acest exemplu de transfigurare poetică a unei noţiuni abstracte: *Prietenia / depărtată şi-aproape: / Luna — flori de prun.*

Un gest, un fapt accidental pot stîrni ecouri nebănuite. Nu simţim parcă însuşi suflul existenţei în acest crîmpei din Buson (1715—1783)? *Ce lună de jar! / De mine-un orb s-a ciocnit / şi singur a rîs.*

Issa (1763—1827), alt mare haijin, este „un sfînt Francisc al Ţării Crizantemelor", cum îi spune Dan Constantinescu, autorul unei splendide antologii de lirică niponă (Editura Albatros 1974). Umilitatea, înţelepciunea şi panteismul său emană limpede din aceste versuri: *Altceva nu am / decît această pace, / aceste-adieri.* La moartea copilului său, a scris acest haiku, ermetic şi emoţionant ca un strigăt: *Viaţa-ntr-adevăr / ca roua zorilor e. / Şi totuşi, totuşi...*

Poezia rafinată şi populară, haiku-ul întruchipează o viziune asupra lumii: *Vînt lin de toamnă. / Tot ce-mi răsare-n cale / devine haiku*, declară haijinul Kyoshi.

Părerea mea este că haiku-ul trebuie tradus în structura lui originară, precum hexametrul sau robaiul persan. Dan Constantinescu socoteşte probabil că nu trebuie sacrificat conţinutul, deşi ne dă unele variante perfecte şi formal, ca în aceste stihuri din Bashô: *Drumul pe care / nimeni nu mă urmează: / seară de toamnă.*

De opinia mea este însă Aurel Rău, din a cărui frumoasă carte „În inima lui Yamato" (Ed. Albatros, 1973), desprindem acest haiku, dispus excentric, dar de fapt, corespunzînd canonului clasic: *„...S-a născut / Bashô, / În acest loc, în anul..." / spun păsările.*

La rîndu-mi, vă ofer un mănunchi de asemenea flori:

Definiţie

Trei versuri dense
5, 7, 5 silabe.
Şi-un ochi al vremii.

Resuscitări

Fragede imnuri
în străvechile ritmuri.
Ce revelaţii!

Itinerarii

Cu avionul spre Bucureşti

Un verde spongios
de licheni împresurat—
crîng între pajişti.

*

Zburăm printre nori
Vierme cu ochi de vultur
Zburăm peste nori.

Încheiere la drum

Întotdeauna
taina îţi pare
în altă parte

Din nou la Cluj

Ora patru-n zori.
Brusc a-nceput parcă beat
corul de păsări.

Buneşti

Pe mat verde-alb,
turlă de biserică.
Dulce cad raze.

Mogoşeni

Valea se-nvîrte
în jurul unui copac.
Ierbi ameţite.

Bucureşti

Seară violetă pe
strada Clucerului
Cald mijloc de mai.
Ninge cu fulgi netopiţi.
Ah, plopii nuntesc.

Cluj

Catedrală
Lumini de prier.
Prin lumini de vitralii
magică artă.

mai 1965 — martie 1979

ADRIAN ROGOZ

TINERI POEȚI

Cu ceața pe limbă

Un ținut cu vulpi îți trece peste piept
dimineața, sînt gata să jur
voi da o lovitură absenței refuzînd
semnătura

Într-o vreme prin întrebări și răspunsuri
purtam în brațe adolescența unui oraș cu
oameni de seamă

pentru risipa de energie, după ultima frază
a fiecărei lecturi, veșnicia
mă pedepsește cu un hohot de rîs

toate acestea se pot uita, toate acestea nu
dovedesc
furtuna venită să-mi încheie conturul
și de aceea cu ceață pe limbă sînt gata să
jur :
o mare dragoste își ascunde legile
în distanța ucigașă dintre două pronume.

ELENA ȘTEFOI

(Reversul petalei în inimă)

poeți serafici
stele căzătoare

„Euridice în întuneric se scaldă"

o întunecato
(perdea somnolentă
atinsă de murmur)

întunecato muguri
are luna
printre alte culori
cu viteza luminii

Euridice în întuneric se scaldă
visul spumegă
într-un nor
trag la țintă
rațiunile existenței.

LIGIA HOLUȚĂ

Pasul și umbra mea spre rîu

acum și această speranță —
teama că ea ar putea fi totul.
pasul și umbra mea
spre rîu

și unghia —
soră cu singurătatea albastră
întoarsă în mare
murind.

și mereu mai departe
prin aburul dimineții
înalt și înveșmîntat
în albele mantii.

și ceasul care bate
și bate...

LAURENȚIU CÂRSTEAN

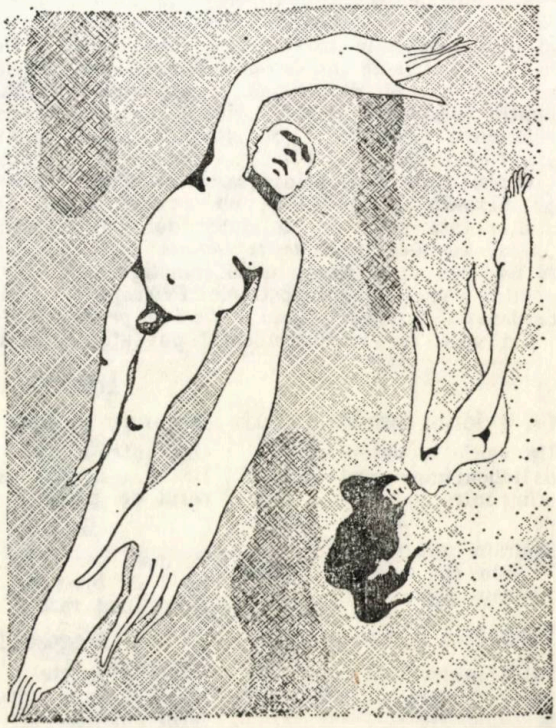

Despre cozile de argint

Cozile de argint ale topoarelor
fuseseră retezate peste noapte
iar soldații vociferau acum în curtea
cazărmii :
cum să pornim la asalt
cu cozile topoarelor înjumătățite ?

Mai tîrziu însă cineva înjumătăți
și coifurile și scuturile
și cizmele și platoșele
și soldații strigau acum
ce-o să ne facem
ce-o să ne facem
vor rîde dușmanii de noi
ba nu, răspunseră dușmanii
și nouă cineva ne-a înjumătățit
caii și corturile
și tunurile și gamelele

Vai, vai, se tînguiră atunci cu toții
or să rîdă copiii noștri de noi
ba nu, spuseră copiii
pe noi ne interesează acum
firul de iarbă

MATEI VIȘNIEC

Fum

Să mai trăiesc o dată, ca și cum
aș înțelege unde tot greșesc ?
Se pot rosti și alte întrebări
pe tristă scena teatrului ceresc ?

Să dau acestui trup bătrîn
o nouă șansă de a spune Nu
scleroticului timp ce calcinează
suavul os al vieții ce trecu ?

Curînd se va-nsera... Iar domnul soare,
plecînd spre mîine, va muri pe drum ;
nu-i loc pe cer pentru prea multe stele,
un singur foc înalță-un singur fum.

EUGEN CHIROVICI

Moartea primilor cubiști

Cînd bat din mine cu pumnii în coaste
un fel de sergent, un fel de oaste
în sufletul tău se sinucid cu mangal
un șarpe boa și-un papagal.

Dacă liceul memoriei închide diseară
dacă elevii absenți umblă cu poza ta
subsuoară
dacă eu înțeleg că „voi fi" cînd „eu sînt"
tu inspiri iarbă și expiri pămînt
iar „tu cea frumoasă" s-așează să moară.

Vin rudele : pisici, macarale, maeștri,
scrisori, expertize, ștampile, ferestri
intrîndu-mi în suflet cu rigla și cheia.
Vin ciinii somîndu-mă : Să spui, ce-i
aceea
„cînd Dumnezeu, cînd Crez, cînd Femeia"
lătrîndu-mă cu lătratul lor de pedeștri.

Dar ce să le spun
cu vorbele mele carne de tun
și ce să le dau
dacă am surzit la „ham" și la „miau"

Dar am să le arunc sufletul care
seamănă cu un început de ninsoare
pe coasta Dalmației
peste ospiciul imaginației
unde zeii nudiști
înțeleg negarea negației
unde s-a aflat că existi
la moartea primilor cubiști
unde te-ai vîndut pe un ban
în pofida inflației
unde în preajma noului an
dacă nu mai existi
dacă nu mai rezisti
cozile ciinilor triști
vor țîșni vesele din ghiozdan

FLORIN IARU

Deşi analfabet, un ţăran libanez, pe nume Hatoun, are o mare admiraţie pentru filozofi. El a dat celor patru fii ai săi următoarele nume: Socrate, Pitagora, Platon şi Aristotel.

Biblioteca regională din Habarovsk posedă mai bine de două milioane de volume, între care se numără şi o foarte preţioasă colecţie de lucrări cu coperte de lemn şi închizători metalice. Volumele, tipărite în urmă cu secole, cuprind informaţii interesante despre evoluţia ştiinţei, culturii şi literaturii în Rusia. Cea mai veche lucrare din această bibliotecă este o biblie imprimată acum 400 de ani.

S. Cearski, din Ordjonikidze, a executat un portret al scriitorului Lev Tolstoi compus din... rînduri copiate caligrafic, din cap. XIII al povestirii „Moartea lui Ivan Ilici". Acest portret, „lizibil" la propriu, ocupă un loc privilegiat printre exponatele muzeului de literatură din acest oraş

Autorul vestitei teze: „Dubito, ergo cogito; ergo sum" (Mă îndoiesc, deci cuget; cuget, deci exist) este René Descartes (1596—1650), medic, matematician şi filozof francez, adversar al scolasticii şi promotor al sistemului de filozofie denumită „carteziană", care a exercitat o importantă influenţă în evoluţia medicinei. Cartea sa „De homine" poate fi considerată ca primul text de fiziologie!

Într-un ziar din Verona, oraşul tragediei celebrului cuplu shakespearean Romeo şi Julieta, a apărut următorul anunţ: „Julieta Capuletti caută secretară pentru trierea corespondenţei sale". Acest post a fost creat pentru prima dată în 1937 şi a fost ocupat de E. Solimani, care a început să răspundă la scrisorile expediate pe numele eroinei. Nimeni nu a ştiut însă că sub iscălitura Julietei se ascundea un... bărbat. După moartea sa, această îndeletnicire a fost preluată de o altă persoană de sex masculin, Gino Beltramini. Cum însă televiziunea a deconspirat sexul celui în cauză, Beltramini a trebuit să renunţe la postul său. De atunci teancurile de scrisori în care tinerii încredinţează Julietei tainele lor stau nedesfăcute într-o încăpere a municipalităţii. În urma anunţului publicitar, funcţia vacantă i-a făcut încredinţată Paolei Sella, în vîrstă de 20 de ani. „Nu ştiu dacă cei ce corespondează cu Julieta cred în existenţa ei. Mai degrabă singurătatea, nevoia de a împărtăşi cuiva propriile frămîntări îi determină pe mulţi, pe prea mulţi tineri să se destăinuie Julietei" — a declarat Paola.

La centrul Beaubourg oricine poate deveni scriitor cu ajutorul ordinatorului. În acest centru sînt puse la dispoziţia vizitatorilor cîteva ordinatoare în memoria cărora au fost puse 10 sonete de Queneau. Plecînd de la sonetele originale şi alegînd un singur vers din fiecare se pot compune potrivit titlului o sută mii de miliarde de poeme! Calculatorul codifică data, ora, numele şi prenumele vizitatorului şi realizează un sonet semnat cu numele acestuia.

La British Museum din Londra s-a descoperit un prim manuscris cunoscut pînă acum al lui Shakespeare. E vorba de o scenă întreagă, conţinînd trei pagini din drama „Thomas Moore", care n-a fost jucată niciodată, nici în epoca lui Shakespeare, nici mai tîrziu. Toţi grafologii şi specialiştii sînt de acord că s-ar fi descoperit un veritabil... Shakespeare. Pînă la această descoperire tot ce ne rămăsese scris de mîna marelui Will erau numai şase semnături, dintre care trei s-au găsit în testamentul scriitorului, aşternut pe hîrtie de un notar!

Vocile a peste 2000 de poeţi şi scriitori, înregistrate pe discuri şi benzi de magnetofon, pot fi ascultate la Muzeul literaturii din Moscova. Este o adevărată desfătare pentru iubitorii de literatură să-l audă pe Tolstoi citind din operele sale, pe Esenin sau Maiakovski declamînd versuri nemuritoare. În fonoteca muzeului amintit se găsesc aproape 150 mii de „documente" sonore. Casa de

discuri „Melodia“ popularizează operele poeților și prozatorilor sovietici prin colecția de discuri „Scriitorii vă vorbesc“. În acest sens, apare și așa-zisa revistă specială „Krugozor“, trasă în 300 000 de exemplare-disc ce se anexează ca supliment operelor.

Pe mormîntul lui Daniel Defoe, autorul celebrului roman „Robinson Crusoe“, este așezat un obelisc de granit care a fost plătit de 1719 elevi ai școlii din Stoke Newington (Anglia).

Ponson du Terrail a fost unul din cei mai prodigioși autori francezi de romane senzaționale. El avea o imaginație uimitoare și se spune că putea compune cîte 3—4 romane în același timp pentru 3—4 ziare diferite. Cum însă publicul a început să se plîngă că în unele foiletoane reapăreau personaje moarte sau asasinate în foiletoanele precedente, Ponson du Terrail a găsit o metodă ca să evite aceste inadvertențe. El și-a cumpărat o numeroasă serie de păpuși, pe care le-a botezat cu numele personajelor din roman. De cîte ori un erou murea, înlătura păpușa respectivă. În opera prodigiosului scriitor (800 de volume!) au rămas însă... neatinse inadvertențele și grosolanele denaturări ale faptelor istorice, de care abundă lucrările sale scrise pentru gustul îndoielnic al burgheziei.

Copiii din Berna (Elveția) au posibilitatea ca, formînd un anumit număr de telefon, să asculte un scurt basm, în fiecare lună altul. Ideea înființării acestui serviciu telefonic a avut-o scriitorul Heinz Peyer, autor, foarte apreciat în Elveția, de literatură pentru copii. Zilnic, el primea un mare număr de telefoane de la micii lui admiratori, care îl solicitau să le povestească ceva. Adulții dispun și ei de un serviciu telefonic, în cadrul căruia abonații pot asculta poezie contemporană elvețiană. În medie, 150 de persoane fac uz zilnic de acest original și în același timp instructiv serviciu.

Muzeul „Mickiewicz“ din Bielorusia a ajuns în posesia unei cărți de mărimea unei cutii de chibrituri, avînd 500 de pagini. Această minusculă carte cuprinde toate scrierile

marelui scriitor polonez, care în format obișnuit sînt cuprinse într-o ediție de 16 volume!

„Surîsul Giocondei“, una din capodoperele picturii Renașterii, creație a lui Leonardo da Vinci, trezește de multă vreme admirația și... curiozitatea privitorilor. Numeroși sînt acei ce s-au străduit să găsească motivul surîsului pe care îl socotesc „enigmatic“.

Medicul englez Kenneth Keele a afirmat cu toată seriozitatea că Gioconda, soția patricianului florentin Francesco del Gioconda, se afla în momentul în care s-a executat tabloul, într-o fază premergătoare nașterii: „Trăsăturile ei arată mulțumirea interiorizată a unei femei într-o atare situație“, afirmă doctorul britanic.

Celebrul violonist norvegian Arve Televsen a efectuat o experiență „sui generis“. Într-o dimineață, el s-a îmbrăcat cu un palton ponosit, și-a pus o șapcă veche, s-a oprit în colțul unei străzi din centrul orașului Oslo și a început să cînte din vioară, reușind ca pînă la sfîrșitul zilei să strîngă 9 coroane. Trecătorii se opreau să-l asculte pe „muzicantul de stradă“, dar nimeni nu a recunoscut în el pe marele maestru. Unii îl lăudau, alții îl criticau; mai mult, aflîndu-se întîmplător, acolo, paznicul unei școli de muzică, după ce l-a ascultat timp de două ore, a spus: „Băiete, ai talent, dar nu prea ai tehnică“.

Muza picturii naive

De cînd mă ţin minte,
părinţii şi doctorii au pus
între mine şi lumea înconjurătoare
o ameninţătoare pereche de ochelari.
Mă fceram la jocuri, să nu-i sparg,
şi mereu cînd cădeam,
sau cînd alergam,
ori cînd băteam mingea,
duceam speriat mîinile la ochi
să-mi apăr vederea şi lentilele.
Poate că, mai presus de orice,
spaima de a nu deveni orb
m-a făcut să iubesc culorile :
Discul lui Newton la ora de fizică,
alboarea zăpezilor de pe Semenic,
gălbenuşul floarei soarelui,
ocrul caselor din Caransebeş,
galbenul acrişor al lămîilor,
roşul însîngerat al vişinilor,
argintul viu al păstrăvilor din Timiş,
verdele sumbru al molizilor,
culorile incerte din florile teilor
şi din luminările castanilor,
flacăra petromax de la circ,
explozia culorilor vegetale
de la tîrgul săptămînal,
albul de vată al norilor Cumulus,
albul de zahăr al turtelor dulci,
albul cămeşilor ţărăneşti,
albul rochiilor de mireasă,
albul mieilor cu caşul la gură,
albul nopţilor fără somn,
albul manuscriselor cu poezii,
albul lînei spălate la muntele Gugu,
albul caietelor şcolare de caligrafie,
albul cămeşii de noapte
pe poala căreia mama a scris
cu arnici „bună dimineaţa".
Şi uite aşa, celor nouă muze,
însetate — buluc la fîntîna Castaliei
le-am adăugat cu ochelarii
mei îngroziţi de beznă
şi cu penelul ameţit de culori,
o soră mai mică,
o muză egală în frumuseţe :
muza picturii naive.

PETRU VINTILĂ

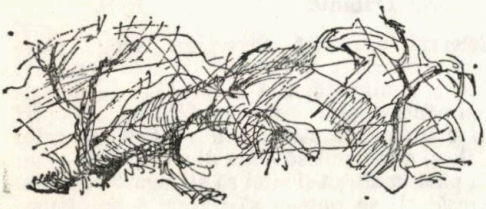

Poezie postumă

Nu vreau să-mi amintesc nimic din urmă,
Să trag un văl de negură-ntre noi.
Dar anii ies din ascunziş şi scurmă,
Prin vrafuri de rugină şi de foi.

Acolo printre resturi strînse-n pripă
Şi risipite-n drumul ce s-a scurs,
Vor mai găsi pesemne vreo aripă,
Din zborul ce-n tăcere l-am parcurs.

Şi poate vor găsi din întîmplare
Şi-o zi veghind pe muche de cuţit,
Sau vreun crîmpei nestins de luminare,
Din steaua ce destinul mi-a păzit.

Sub rădăcini de ierburi şi de vise,
Inelul de logodnă cu vecia,
Şi-un testament cu litere nescrise,
Pe care-o să mi-l lase poezia.

CONSTANTIN SALCIA

Frumoasa din pădurea adormită

lui Ion Vlasiu

Călătoresc prin atelier
Urmărit de o Evă de lemn
Cioplită din cel mai nebun
Şi zănatec alun.

Arc în extaz
Sunînd alizee,
Poartă la piept
Celeste trofee.

Sfere ameţitoare
În voaluri de abanos,
Sub degetul lunii
Să-nfrunzească frumos.

În pădure dormea
Cetluită de vrajă,
Cînd ţîţele tari
Răzbiră prin coajă.

ION BĂLAN

UN TEXT INEDIT DE AL. PHILIPPIDE

„Fac lumea după chipul și asemănarea mea!"

Printre comorile mele pe care vremea nu le alterează, păstrez cîteva pagini de manuscris ale poetului Al. Philippide. Sînt pentru mine o lecție de rigoare stilistică, asupra acestor pagini, poetul îndreptîndu-și o privire care nu iartă nici o adumbrire a sensului unei idei, de la început gîndită definitiv și totuși, poetul a mai intervenit, tăind, modificînd, completînd aproape fiecare frază, în felul acesta lăsînd să se comunice numai ceea ce a socotit că e în deplină concordanță cu codul său etic și estetic. Paginile respective consemnează răspunsurile pe care mi le-a dat Al. Philippide la unele întrebări pe care i le-am pus în timpul unor convorbiri pe care le-am purtat împreună, sub îndrumarea sa pregătindu-mi doctoratul în istoria teatrului și pe baza indicațiilor sale de o precizie matematică definitivîndu-mi teza cu tema desprinsă tot de dînsul dintr-o multitudine de subiecte, *Dialectica eroului tragic*, la stabilirea acestei teme spunîndu-mi:

— Prin dialectica eroului tragic vei putea pătrunde în universul umanității întregi a cărei existență tragică de-a lungul vremurilor a făcut-o invincibilă. Nu va trebui să polemizezi cu falsele interpretări ale eroului tragic, ci să cuprinzi sub o largă acoladă teoretică puncte de vedere și considerații critice neșovăitoare și să ai grijă ca cei care vor citi lucrarea să nu iasă din hățișuri sgîriați și cu sufletul la gură.

Amintindu-mi de aceste sfaturi și de paginile pe care mi le-a lăsat, acum cînd poetul s-a contopit el însuși cu una din ipostazele eroului tragic, trecînd senin în moarte și cu fruntea la fel de înaltă, recitind aceste pagini rămase pînă astăzi inedite, reconstituind climatul spiritual al dialogurilor noastre pe care le-am avut despre poezia contemporană și despre literatură și artă în general, dialoguri pe care le angajam după ce se încheiau colocviile programate în cadrul examenelor, m-am gîndit să restitui o parte din aceste comori spirituale cititorilor noștri atît de receptivi față de valorile autentice pe care sînt dornici să și-le însușească integral pentru propria lor înnobilare sufletească, îmbogățindu-și astfel dimensiunile și substanța.

Fără îndoială, orice convorbire cu Al. Philippide avea farmecul unui peisaj montan care te invită să parcurgi cărările ascunse sub bolți de răcoare, o ascensiune pînă sus în piscurile, de unde odată ajuns, ai satisfacția marilor orizonturi. Discuția, eliberată de orice imixtiuni protocolare, se așează de la început într-un climat de sobrietate și armonie clasică. Îți revizuiești reperele fixate mai înainte, dîndu-ți seama că nu-ți mai sînt utile deoarece, de la primii pași, ești purtat prin teritorii pe care le socoteai inaccesibile. Și încă o dată îți dai seama de tot ce a însemnat pentru tine, pentru cultura ta poetică, pentru pregătirea ta axiologică, fiecare din cărțile lui Al. Philippide, cîte satisfacții ți-au procurat aceste cărți la vîrsta cînd arta cizelării versului ți se părea o taină ascunsă sub șapte lacăte. Și păstrezi în memoria inimii tale cadențele grave din *Aur sterp*, mai simți încă amețitoarea solitudine din *Stînci fulgerate* despicînd spațiile interstelare pentru proiectarea unei imagini a omului care aspiră să-și împlinească ursita prometeică, asculți vocile din *Visuri în vuietul vremii* și îți amintești de imperturbabilul și atît de profundul *Monolog în Babilon* ca și de *Portretele literare* și de *Considerațiile confortabile* și în felul acesta înțelegi mai bine de ce numele lui Al. Philippide s-a înscris pe cea mai înaltă orbită a creației noastre contemporane și de ce numai lui i s-a putut dicta de o conștiință creatoare inconfundabilă stihul fără replică: „Fac lumea după chipul și-asemănarea mea!"

Actul poetic pe care ni l-a comunicat Al. Philippide a spart cadrele clasicizante ale poeziei dintre cele două războaie, angajîndu-se pe linia unui romantism al său, netributar, ca una din atitudinile fundamentale ale spiritului. De aici a rezultat încrederea revelatoare pe care poetul a acordat-o visului prin care a înțeles nu o desprindere de realitate, ca o aventură sublunară, prin spații rarefiate, cum acuză unii adversari ai romantismului cărora li s-au istovit valen-

ţele de receptivitate, în încercările lor de a pătrunde dincolo de confiniile zonelor perceptibile imediat, ci o apropiere de lumea dinăuntru, sau aşa cum spune Al. Philippide „un îndemn de aur al luminii". Dar din această ipostază, poetul nu-şi interzice impresiile pe care le primeşte din afară unde contemplă „trupul de taur al vîntului", nesfiindu-se să-l judece pe marele tiran din mitologii în care vede „un hoţ de veşnicii". În încordarea patetică din „Izgonirea lui Prometeu" poetul Al. Philippide vede în eroul său „inima luminii" pe care ar vrea s-o prindă în pieptul său încăpător şi netemător pentru focul devastator. Continuator al avatarurilor eminesciene într-un acord deplin cu mişcarea astrelor, scrutînd ca şi Blaga spaţiul „încleştat cu cangi de aur" şi convocînd, ca într-un mauzoleu „un vast norod de clipe", poetul este stăpîn pe ţinuturile unui univers de piscuri peste care niciodată nu au trecut păsările migratoare ale cugetărilor comode, ci numai temerara poezie care, cum spune poetul, „cu visul drept făclie", înaintează cutezătoare „spre inima adîncului trecut".

Căutînd, cu orice prilej, să ne aducă robuste manifestări de umanitate, poetul Al. Philippide, acum cînd nu mai este printre noi, prin corectitudinea exemplară a verbului sau şi mai ales prin promptitudinea cu care, în ultima vreme, a intervenit în vastul proces al desăvîrşirii eticii şi esteticii noastre, foarte sever cu sine propunînd însă o severitate fertilizatoare pentru spirit, va fi printre noi ca şi în anii plini de fascinaţie ai debutului, aşa cum cele cîteva pagini de manuscris pe care le transcriem ni-l arată ca pe un om între oameni, repudiind rolul de statuie peregrină ce-şi caută soclul oricînd şi oriunde.

*

Convorbirea gravitează în jurul unor probleme centrale ale literaturii. După întrebări urmează răspunsurile poetului lăsînd să treacă peste cuvinte, adeseori, unda inviolabilă a surîsului, una după alta, frazele curg ca dintr-un izvor generos. Textul pe care mi l-a dăruit ulterior nu cuprinde însă absolut toate răspunsurile poetului ci numai pe acelea ale căror temeiuri nu au putut fi şterse de inflexibila sa exigenţă.

— Nădejdea oricărui poet — a răspuns la una din întrebările mele Al. Philippide—completînd apoi în scris, nădejdea oricărui poet adevărat, este că au mai rămas poate lucruri care nu au fost rostite. În căutarea lor stă desigur una din cele mai frumoase şi mai înalte îndeletniciri ale poetului. Această căutare nu se poate face fără o înnoire a expresiei. *Înnoirea expresiei contrazice şi chiar exclude corectitudinea mediocră* (Sublinierea mea, Ion Potopin)

Transcriind aceste cuvinte ale poetului Al. Philippide (care a fost şi preşedintele de onoare al Cenaclului literar „G. Călinescu" de la Academia Română şi asupra noastră a tuturora a guvernat magistratura sa estetică) şi mă opresc, cuprins de o stare de alarmă interioară. Aş dori ca această stare de alarmă interioară s-o trăiască toţi cei care, într-un fel sau altul, cultivă poezia şi să mediteze asupra acelor ceasuri de veghe cînd au căutat să-i smulgă cuvîntului întreaga lui putere de comunicare, dacă nu cumva, năzuind o formă cît mai perfectă, nu au izbutit să realizeze decît o „corectitudine mediocră", neglijînd tocmai ceea ce era decisiv, adică „înnoirea expresiei". Întrebîndu-l pe Al. Philippide ce trebuie să facă poetul pentru a scăpa de această primejdie, îi dau cuvîntul, aşa cum rezultă din paginile manuscrisului său:

— Ca să scape de această primejdie, poetul trebuie să evite vulgaritatea banală, cultivarea fără entuziasm a unor anumite teme, comoditatea care adeseori se ascunde sub numele de inspiraţie sau spontaneitate. Într-un cuvînt, poetul trebuie să se îngrijească să evite tot ce ar putea să-l îndepărteze de la cîntecul său propriu

Ascultîndu-i răspunsul, mă întrebam dacă acest dialog cu poetul Al. Philippide nu începe să se constituie ca un adevărat cod de estetică pentru cel care urmăreşte să facă din fiecare vers al său nu numai un act de cunoaştere a unei lumi de adevăruri şi pasiuni, dar şi un act de recunoaştere în această lume a propriilor adevăruri şi pasiuni, ca atare un act de participare la evenimentul revoluţionar care urmăreşte transformarea acestei lumi, eliberarea ei de marasmul servituţilor moştenite din trecut. Dar pentru a se ajunge aici, am continuat să mă întreb, este de ajuns numai „înnoirea formei", nu trebuie să se cultive şi arta versificării, respectul pentru ritm, pentru o prozodie bine articulată. Dînd glas acestor întrebări, Al. Philippide mi-a dat următorul răspuns:

— Am avut de multe ori ocazia să spun că una din primejdiile care pîndesc pe tinerii poeţi (şi constatarea s-ar putea extinde la orice scriitor) este graba şi comoditatea. Cred, de exemplu, că aici stă una din cauzele pentru care astăzi în poezia noastră ritmul este atît de puţin cultivat, dacă nu chiar dispreţuit. Versul celor mai mulţi dintre poeţii români de astăzi, nu dă, la lectură, un sunet plăcut. Arta versificaţiei este aproape cu totul părăsită. Asistăm la o ruină a versului, la o rupere a lui datorită nu unui fenomen natural de dezagregare, ci datorită unei maniere, a unei mode, a unei obişnuinţe care cred că îşi are originea în comoditatea de care am vorbit. Arta înseamnă constrîngere, studiu, muncă. Lucrul acesta, mulţi scriitori, astăzi, nu vor să-l mai ia în seamă. Cuprind sub numele de artă a versului atît versul lucrat după prozodia clasică românească, cît şi versul liber, acel vers liber care nu este numai proză aşezată pe hîrtie în rînduri inegale, cu majuscule la începutul fiecărui rînd, ci acela care îşi are cadenţa lui, ritmul lui, pă-

trunzător, adînc și produs de o puternică exigență interioară, așa cum este, cu strălucire exemplară, versul lui Lucian Blaga. Cîte versuri libere de astăzi sînt produsul unei asemenea severe, adînci, incoruptibile cerințe interioare? Mi-e teamă că nu prea multe!

— Unii dintre poeții tineri care sînt la începutul carierei poetice, dacă se poate spune astfel, termenul de carieră părîndu-mi-se cu totul inadecvat, scrierea de poezii neputînd fi înscrisă într-o tabelă de funcții profesionale, ea fiind pur și simplu un destin sau numai o eroare prelungită în timp, cum se mai întîmplă, consideră că versul liber necesită un travaliu mai puțin dificil și de aceea în poezia lor abundă fără a fi, cum ați spus, „produsul unei severe, adînci, incoruptibile cerințe interioare". Ce părere aveți?

— Stăpînirea versului liber este chiar dintr-un anumit punct de vedere mai greu de realizat decît stăpînirea formelor prozodice regulate. Poetul, în versificația liberă, își creează în fiecare clipă cu fiecare vers, tiparul propriu. Aplicarea unui ritm obișnuit se poate face în chip mecanic. Dar și aici comoditatea și superficialitatea se observă imediat. Și iată de ce se poate spune că poetul care lucrează cu ritmuri clasice are de întîmpinat, ca să poată da ceva propriu și nu o imitație stearpă, greutăți și mai mari decît la versul fără ritm regulat. În limitele unei reguli prozodice cunoscute, el creează armonie nouă, numai a lui, cu mijloace proprii. Exemplul lui Ion Barbu, aici, se impune imediat. Constrîngerea interioară, studiul, cultura care dă posibilitatea evaluării prin comparație a diverselor moduri de expresie a gîndirii poetice, toate acestea au o considerabilă importanță în creația poetică. Este o constatare a unui adevăr banal, acest adevăr, însă, tocmai pentru că este atît de evident, este adeseori trecut cu vederea.

— Dar talentul? Am cunoscut poeți talentați care nu concep studiul altor poeți, motivînd că nu vor să fie influențați de aceștia. Acești poeți nu citesc pentru a nu-și „îmbîcsi" memoria cu metafore străine, considerînd talentul un suveran absolut, un fel de Regele Soare care spune „Statul sînt eu!", adică poezia sînt eu! Așa să fie?

— Talentul fără disciplina pe care i-o dă cultura, studiul și munca de desăvîrșire artistică, se chircește, nu se mai dezvoltă și se ofilește în mediocritate.

*

Nu mai trece printre noi cu profilul său de medalie, nu mai putem angaja „convorbiri despre poezie", ne restrîngem la perimetrul unor amintiri și la țarcul destul de ingrat al ineditelor pe care le mai păstrăm de la Al. Philippide pe care l-am fi sărbătorit ca nonagenar, dăruindu-i toate florile recunoștinței noastre. Noi, totuși, îl vom sărbători. Comunicarea acestor pagini prin Almanahul literar al scriitorilor vine cu toată modestia să se înscrie în edificiul pe care întreaga spiritualitate românească i-l va ridica aceluia care, prin tot ceea ce a realizat, prin exemplaritatea personalității sale artistice, prin timbrul glasului său care ne vorbește dintr-o operă profund românească în totalitatea ei reprezintă expresia unei „severe, adînci, incoruptibile cerințe interioare", este un permanent îndemn pentru fiecare dintre noi să trudească necontenit și în așa măsură încît la rîndu-i, să poată spune, cu deplină responsabilitate și convingere „FAC LUMEA DUPĂ CHIPUL ȘI ASEMĂNAREA MEA!*

ION POTOPIN

*) Din volumul „Oameni despre oameni" în pregătire

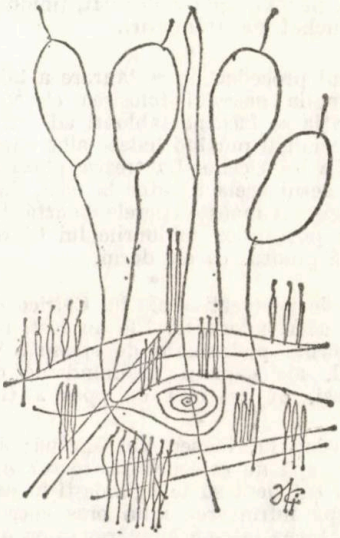

J. COCTEAU

Fragmente din Eseuri

Alungat din casa mea de praf, de amintiri, de fotografii, de scrisori, de tot soiul de fetişuri, nu mă mai voi stabili probabil niciodată nicăieri. Pe chemineul *acelei locuinţe* aş dori să las aceste însemnări şi studiul meu despre Picasso.

Mă pregătesc să trăiesc şi să fac acte de prietenie (e mai greu decît să faci dragoste), în faţa portretelor de familie, cărora le datorez recunoştinţă şi respect.

*

Familia lui Chirico din partea tatălui: un unchi şi o mătuşă nebuni. Unchiul avea obiceiul să împingă în faţa lui un scaun, care să-l împiedice de a cădea într-o prăpastie. Mătuşa Olimpia îşi despletea părul, îngenunchea înaintea unei canapele şi-şi răsucea capul, cu părul prins de picioarele ei, pînă ce a rămas cheală. Astfel de antecedente contribuie la despuierea de orice caracter pitoresc al operei lui Chirico.

*

Fratele lui Chirico, Lavinio, era muzician şi poet. S-a apucat să picteze. Un amator naiv se va întreba care dintre cei doi fraţi inspiră pe celălalt şi care este cauza influenţei lor reciproce. Or, ei se autentifică. Lavinio este o dovadă că sentimentele de familie şi amintirile din copilărie îl dirijează pe Chirico. Doi fraţi de origine italiană, crescuţi în Grecia, vegheaţi de pe o Acropole de mama lor, care şade îmbrăcată într-o rochie de seară, pe un fragil scaun aurit, ţinînd în mînă un buchet de trandafiri.

*

Noul procedeu de restaurare a tablourilor în Anglia necesită folosirea cloroformului. Operaţia se face pe tablouri adormite.

Specialişti purtînd halate albe adorm *B ă t ă l i a* lui Ucello. La trezire pînza îşi pierduse aerul acela bătător la ochi, după care publicul recunoaşte operele de artă. De atunci nu pot vedea tablourile lui Chirico fără să mă gîndesc că ele dorm.

*

Unele perspective ale lui Chirico sînt mai mult decît adormite. Ele au fost, între noi fie vorba, pietrificate de spaimă. Victime, literal, ale capului mişunînd de cîrlionţii scîrboşi, de privirea de opal a Gorgonei.

*

Fîntîna lui Perseu din Micena; de ce această apă nu este petrificatoare? Ar trebui să fie suficient să te oglindeşti în ea.

După înfrîngerea unui oraş cucerit, Perseu rătăcea într-un adevărat salon de sculptură. Pe nişte esplanade el se întîlnea cu poporul şi cu familia regală a lui Chirico.

*

Un accident de maşină, o deraiere de tren sînt capodoperele neprevăzutului. Mi-ar plăcea să văd *au ralenti* viteza şi imobilitatea, răsucind fierul cu degetele unei modiste.

*

Printre celelalte tablouri, pînzele lui Chirico au aerul de a fi transformate în statui, acel calm antic al accidentelor, care tocmai se întîmplară şi care arată viteza surprinsă de nemişcare, fără să fi avut timpul de a-şi lua măsurile necesare.

*

Într-o noapte, întorcîndu-mă de la Nisa la Villefranche, am dat de un accident recent. Farurile mele luminau dărîmăturile, morţii. *Vroiam* să văd orice lucru şi, chiar, să dau cu nasul de oameni leşinaţi. Dar ştiam. Instinctul de animal din noi recunoaşte moartea.

*

La Max Jacob calamburul este muzical. La Marcel Duchamps— ramolisment trufaş. Mi se reproşează prea mult calambururile din *Opera*, ca să nu încerc să mă explic măcar în patru rînduri: *L'ami Zamore de M-me du Barry* este un fapt. *La mise à mort de M-me du Barry* este un oracol.[1] Am vrut să întineresc calamburul grec. Metafora este un calambur rău înnodat. Eu strîng nodul pînă ce degetul nu mai simte nimic pe sfoară.

*

În 1921 aveam mania să caut un baston cu cioc, cum purtau bunicii noştri, ciocul fiind dintr-o bucată cu bastonul, în loc de a fi prins de el. Or, nu se găsesc decît bastoane cu ciocul separat sau curb.

Într-o noapte visez că vizitez Harrow-ul şi că, într-o dugheană cu un crocodil în vitrină, găsesc treizeci de astfel de bastoane. Erau puse într-un vas de porţelan chinezesc. Un bătrîn îmi cere 50 de franci. Fiecare dintre aceste bastoane are la capăt un zurgălău, pe care bătrînul îl taie. Mă trezesc.

A doua zi îi povestesc visul meu lui Radiguet[2] şi-i propun să plecăm la Harrow. Îi plăceau lucrurile absurde şi mă credea. Plecăm. Am făcut calculele fără a ne gîndi la schimbul de monedă. Am sosit la Londra

1) Profeţie, prezicere (N.t)
2) Radiguet — scriitor francez (1903—1923)

cu buzunarele goale. În gara *Victoria* dau nas în nas cu Reginald Bridgem, unul dintre prietenii mei, care locuieşte în Anglia, în provincie, şi pe care nu l-am înştiinţat de călătoria mea. Ne ia cu el şi ne găzduieşte. Îi povestesc visul meu şi-l întreb unde se află Harrow-ul. „Este prima staţie de la mine", spune el, „ne vom duce acolo mîine. La colegiul din Harrow mi-am făcut studiile. Dugheana dumitale nu există acolo. Dealtfel, mîine e duminică şi n-ai să găseşti nici o prăvălie deschisă."

*

La Harrow dejunăm la hotelul *Tête du Roi*. După dejun urcăm strada principală în ruine (se reconstruia). Zăresc o dugheană deschisă, în a cărei vitrină era atîrnată o geantă de golf din piele de crocodil. Intru. Găsesc cele treizeci de bastoane în vasul de porţelan din visul meu. Plătesc bătrînului 50 de franci. Zurgălăii erau nişte ferecături, avînd cuiele scoase, pe care bătrînul le-a rebătut cu o lovitură de ciocan.

*

Există oare ceva mai teribil decît să observi, fără ca ei să o bănuiască, oamenii care se cred a fi singuri şi pe care îi cunoaştem foarte bine. Este ca o senzaţie penibilă pe care o încerci, aflîndu-te mascat la un bal, alături de prieteni fără mască, şi care îţi aruncă o privire necunoscută, ce vorbeşte o limbă nouă.

Chirico este decoratorul acestor lovituri de teatru.

În 1914, la Hotel Ritz, ieşeam din camera unei prietene. Mă pregăteam, tocmai, să cobor cu liftul, cînd o recunoscui pe marchiza de R. Dădea colţul culoarului şi, crezîndu-se singură, se întorcea în camera ei, vecină cu cea a prietenei mele. Eram foarte bun prieten cu această boieroaică, un fel de Brummel feminin, a cărei frumuseţe, eleganţă, petreceri erau vestite pretutindeni. Mi se spusese că ea suferă de podagră şi, cu toate că ar fi trebuit să mă interesez mai de mult de starea sănătăţii sale, în loc de a mă arăta şi a-mi cere scuze, mă ascunsei instinctiv şi în mod cu totul stupid, după o grămadă de cufere.

Venea drept spre mine, înaintînd cu greu, şchiopătînd şi sprijinindu-se de perete. Suferea. Ochiul său privea înăuntru-i. Decăderea era spectacolul ce-l făcea atît de atent şi trist. Faţa ei nu se mai sinchisea de nimic, nu mai încerca acea ridicare uimitoare a muşchilor pe care femeile reuşesc să o obţină după voie. Nasul părea un enorm cioc coroiat. Pudra mov, pe păru-i alb, a cărei modă a lansat-o chiar ea, îi înroşea pielea. Înaltă, slabă, în stare de a dormi stînd dreaptă pe un scaun de concert, ca un colonel pe calul său, ea nu mai făcea impresia unui cap de aristocrată înfipt într-o vergea, ci o fiinţă istovită, cocoşată, un pur sînge rănit, ce se întoarce la paddok.

Inima-mi bătea ca inima unui ucigaş. Îmi reţineam răsuflarea, dîndu-mi seama că marchiza era pe punctul de a muri şi că nu trebuia, cu nici un preţ, să afle că am prins-o în flagrant delict cu moartea.

Altă dată, într-o joi după amiază, căutam cabina lui Pierre Bertin pe culoarele noilor clădiri ale Comediei Franceze. Aceste culoare au aspectul şi mirosul de spital. Veneam din stradă şi nu ştiam ce spectacol se dădea. Dintr-o dată, la capătul acestui nesfîrşit coridor, văzui venind spre mine, cam înghesuită după cotitură şi parcă dusă de curentul unui rîu domol, un soi de grindei, care nu era altcineva decît d-na X., marea tragediană. Cu neputinţă să bat în retragere. M-am oprit şi priveam uimit această fiinţă ce nu mergea ci plutea, îmbrăcată în costumul Fedrei sau al Hermionei, şi care, surdă, oarbă, însingurată, cuprinsă de visul ei, era să se izbească de mine, sau ocolindu-mă fără a mă vedea, să-şi urmeze drumul ei. Îmi aruncă o privire ca aceea a doamnelor bolnave, cu care te întîlneşti pe un pachebot, pe culoarul între cabine. „Mulţumesc, mulţumesc", spuse ea cu voce stinsă şi adăugă, crezînd că asistam la spectacol. „Grăbiţi-vă, se începe". Din ce tragedie ieşea? Era să-mi cer scuze, să inventez o minciună, cînd am văzut că era deja departe. Curentul o ducea, o împingea dintr-o parte în alta, o tîra către fatalitate.

Aceste culoare, unde am văzut două fiinţe atît de diferite, aşa cum ai observa, ascuns într-un copac şi cu o armă în mînă, un căldăraş ce-şi face toaleta, sau, prin teleobiectiv, un tigru adăpîndu-se, îmi este cu neputinţă să nu mă gîndesc la ele ori de cîte ori privesc vreo perspectivă de a lui Chirico.

*

Chirico, sau locul crimei.

*

Omul genial este omul capabil de orice. Uneori se pune în mod brutal întrebarea: oare capodoperele ar putea fi *alibiuri?*

*

Moartea este singura piesă ce circulă liber şi în toate sensurile pe tabla de şah a lui Chirico.

*

Ségeste îşi ducea viaţa devotat prieteniei. Deodată, şi-a dat seama că ea este insipidă. Prea multă dulcegărie i-a provocat dezgust. Visa la capcane, otrăvuri, asasinate. Îşi dorea duşmani. Dar nu oricine vrea poate să-i şi aibă. Atunci încercă să facă rău, dar devenea folositor. Defăimările sale se schimbau în avantajul victimei lui. Aceasta, servită de ele şi chiar obişnuită cu stilul cordial al lui Ségeste, lua insultele sale drept tact. El căuta ura, aşa cum alţii caută dragostea. Căzînd în genunchi, stîrnea înduioşare. În loc de rîs batjocoritor, obţinea lacrimi. Într-o zi, el se simţi prinzînd din nou gustul de viaţă. Un anonim îl urmărea cu o ură nestinsă; dar, curînd, anonimul descoperi

că ura lui pornise dintr-o eroare. Şi scrisorile lui ameninţătoare deveniră scrisori de scuze. Cuprins de desperare, Ségeste vedea crescînd în jurul său sentimente de prietenie cele mai calde. A început să-l adore pe Iuda. Ridica în slăvi rolul pasionat, decisiv al acestuia, faţă de comportarea, cam lipsită de vlagă, a discipolilor. Lui i se datoreşte gloria lui Isus.

Ségeste se stingea. Într-o noapte, i se năzărise că nepoata lui turna arsenic în ceaiul său. Dar, vai! a fost nevoit să renunţe la ideea aceasta şi să moară înconjurat de stima tuturor. Bunătatea lui Dumnezeu îl trimise în iad. Dar Satan veghează şi, bineînţeles, că acest iad semăna cu raiul.

*

Ca şi electricitatea, poezia este o veche forţă, recent descoperită (în calitate de forţă). Leonardo da Vinci susţine că pictorul este superior poetului. El nu-şi dă seama că el însuşi este poet, şi că poezia nu se mărgineşte la îndeletnicirea de a scrie versuri. Felul acesta de a vedea lucrurile i-ar fi de nepătruns, din cauza ataşamentului său de breaslă.

Notă. Ca să fim bine lămuriţi, vreau să spun că Braque este un poet al picturii, ca şi Matisse, dar că Leger este un poet ce pictează. Şi aş avea dreptul să-l laud, să-l studiez, dacă obiectul lucrării de faţă nu mi-ar impune anumite limite, în timp ce eu nu mi-aş permite să îndrăznesc de a lăuda un Braque sau un Matisse, deoarece aş uzurpa, astfel, dreptul criticii de artă. Nu pot decît să-l admir în tăcere.

La fel stau lucrurile şi în ceea ce priveşte muzica. Stravinsky este un poet şi, deci, mă priveşte. Debussy — nu îndrăznesc: el este muzician poetic.

Vă propun un joc care nu se poate juca cu uşurinţă. Întocmiţi o listă de poeţi care se exprimă altfel decît prin scris. Şi alta — de *poeţi ai artei lor*. Jocul se complică repede. Exemplu: Wagner — dramaturg muzician. Beethoven — muzician dramatic.

Nu vă limitaţi numai la atît. Căutaţi printre creatorii de poezie înşişi. Veţi găsi poeţi ca atare şi poeţi poetici. Ei formează două rase distincte. Villon, Baudelaire, Rimbaud sînt poeţi ca atare. Ronsard, Musset, Verlaine sînt poeţi poetici. Filozofii, oamenii de ştiinţă nu scapă acestei reguli, nici popoarele, nici limbile. Franţa care nu este o ţară poetică şi a cărei limbă nu e poetică, este o ţară de poeţi. Anglia, în schimb, este o ţară poetică şi lucrul acesta dăunează poeţilor săi. Limba poetică a Italiei stingherește mult poeţii săi. E rîndul dumneavoastră să jucaţi.

*

Epoca noastră, în pofida a ceea ce se crede, nu este o epocă vizuală. Prea iute, prea distrată, prea răzvrătită împotriva individului. Ea nu se opreşte la chipul omului. Expresia lui nu o interesează. Dragostea o plictiseşte. Este răutăcioasă, distrugătoare. Venerează doar siluetele, doar ţintele de tragere de bîlci.

Traducere de EUGENIA CIOCULESCU

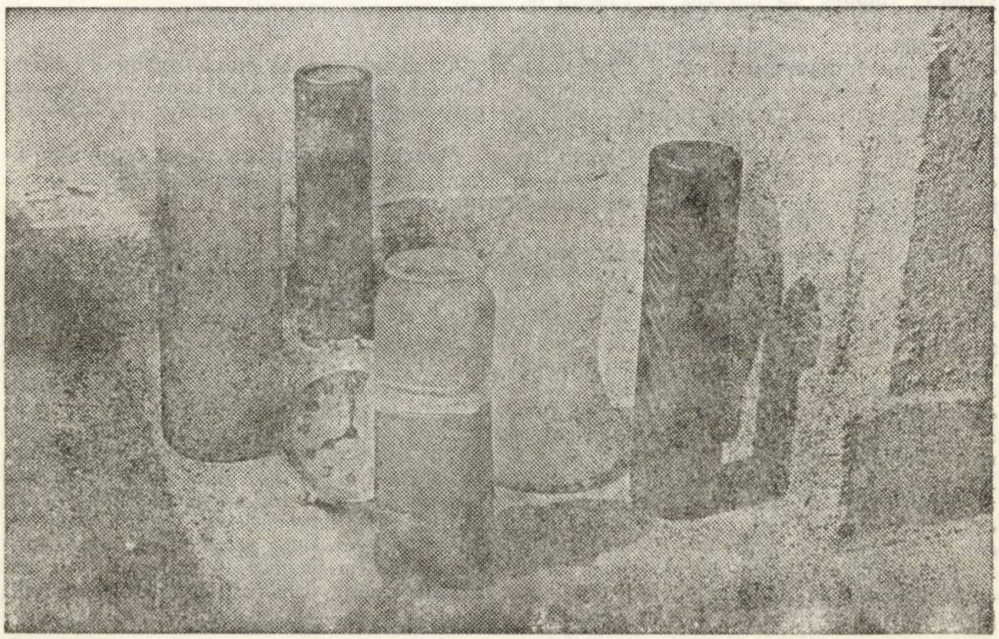

GIUSEPPE UNGARETTI

Se pescuieşte capul lui Apollo

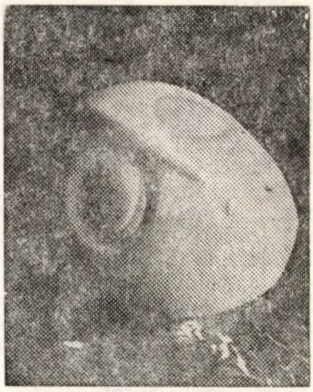

Pananti, care s-a crezut răpit de corsari şi care n-a fost în stare să scoată ceva mai de soi din această aventură deloc mediocră, ştie însă să-i ia peste picior pe naratorii de călătorii superficiale, numeroşi la vremea lui, astfel că în apendicele cărţii sale ataşează prepusul carnet de însemnări al unuia din aceştia, un gentilom francez de la începutul secolului al XIX-lea. Pentru fiecare etapă, reţetă de capitol, aşa că, ajuns la Genova, gentilomul nostru se apucă de pune pe hîrtie: *De amintit Virgiliu. A se transcrie cele mai frumoase stihuri ale bardului. Să pun secretarul să se ocupe pe povestea asta.* Ferice de el că avea un secretar!

Însă mă găsesc chiar pe locuri pe care însuşi Virgiliu le-a străbătut, şi era atît de atent, de precis şi de sensibil încît îmi vine greu să nu-i împrumut felul de-a privi. Despre Virgiliu se spune că avea o exemplară înzestrare a urechii şi acelaşi lucru îl susţin şi eu înţelegînd prin asta că nimeni altul decît el n-a prins mai bine cîntările sufletului; dar s-ar mai putea spune, de asemenea, că a fost un zugrav neîntrecut. Aşa că dacă de data asta va fi să mă ajute ochii, e numai meritul Cînturilor V şi VI din *Eneida.*

De pe culmile Veliei privisem la stînga Palinur cu efectul pe care-l produce un bloc de piatră care, de departe, pare suspendat în aer. La dreapta, gurile rîului Alento îmi întipăriseră în minte o ştire incredibilă: anume că fluviile şi rîurile sînt acelea care aduc mării sarea. Şi din toate părţile eram împresurat de genţiene. Şi mai era un lucru care mă minuna: că hyacintul genţienelor era acela al aburoaselor orizonturi ale Palinurului, anume cel de la răscrucea ultimului braţ de Alento. Trei feluri osebite pentru o singură culoare şi, ca ultimă nuanţă, cenuşiul îndepărtat, o cenuşă amestecînd cerul cu marea. Să ne fi pus după ureche o frunză de genţiană? Era acesta, amărui şi-aromat, semnul zilei?

Întorcîndu-ne pe urmele noastre ajungem la Pioppi şi ochind o şalupă întrebăm dacă se poate s-o închiriem pînă la Palinur. Proprietarul, domnul Pinto, ne-o pune degrabă la dispoziţie, gratis şi, ne roagă să intrăm la dînsul să bem împreună o ceaşcă de cafea. Nu sînt amănunte fără importanţă, nici singurele care să ne fi arătat cumsecădenia locuitorilor din aceste părţi. M-am convins apropiindu-mă şi de oameni mai modeşti: nu-i interesează cine eşti, îţi lasă ţie cuvîntul, dar nu pentru că ar fi timizi sau ar evita discuţia, ci fiindcă sînt absorbiţi în gîndurile lor. Ajunge însă să deschizi gura şi să ceri ceva că se fac luntre şi punte să-ţi împlinească dorinţa, o fac din obişnuinţa bunăvoinţei şi asta mi se pare o deprindere destul de rară. Pămînt primitor, pămînt protector!

O oră albă, una din acele amiezi ale desprimăvărării cînd totul pare de neclintit ca şi o uimire. Şi-apoi, care miracol poate să-l întreacă pe acela al unei mari naşteri?

Era poate la un ceas ca acesta, apa sclipea, apăsată de culoarea turcoazei, ca şi apa de lîngă mine, un ceas la care se perindau chipuri pe undele poleite. Vor fi fost şi Maica Domnului, şi sfinţii zugrăviţi pe icoane, cum vrea tradiţia, de la Sf. Luca citire, care se duceau, cum spun datinile, să aleagă pe unde să purceadă spre a fi veneraţi. Atunci o luau la sănătoasa iconoclaştii şi, printr-o combinaţie pentru care ar fi consolator avizul Providenţei, acostau în dreptul porţilor celor ce primiseră bărcile primului sfărîmător de imagini.

Conducătorul Veliei revine să privească de aici, suit în vîrful unuia din acele turnuri de observaţie ridicate din porunca lui Carol al V-lea şi din care se vede pînă la Reggio (Calabria, n. trad.) Cînd se dădea stingerea, glasul santinelelor se răspîndea în jos de la un turn spre altul şi ecoul stăruia toată noapte. E firesc ca acolo unde lucrul cel mai îmbietor e speranţa, şi chemarea răului să fie puternică şi nu surprinde pe nimeni că aceste locuri au atras invadatori de tot felul.

Cînd Velia dispare, arcul care se deschide ţine pînă la Promotoriul Pisciotta. Încep să zăgăzuiască apa stînci ruginii. Prima,

numai încreţituri, are o violenţă care înspăimîntă violentă pînă la uscăciune şi pînă la preţiozitate. Trecem printre aceasta şi apoi printre alte stînci sfărîmate.

Imediat apoi zărim un munte cu o stîncă precum o săgeată. O violenţă similară nu mi-a fost dat să văd decît la Roma, în două pînze ale lui Carvaggio: în Sf. Petru şi în Sf. Pavel de la Santa Maria del Popolo.

Pe acel munte este un pîlc de măslini — măslini, mereu măslini! — şi n-am apucat să termin să-mi dau seama dacă se isca un fel de jgheab către îngrăditură, deschizînd coasta, şolduri, mameloane, definite în volum prin simplul contrast dintre verdele lor şi o uşoară petrecere de nori plumburii.

Pisciotta se desparte în trei fîşii pe un perete: cea mai înaltă este vechea aşezare, de case grave şi întunecate, cu arcade mari; în mijloc sînt măslinii risipiţi ca şi o turmă; a treia, la linia apei, o alcătuire de case noi şi uşoare cu pereţii strunjiţi într-o aluzie de peristil.

Iar acum măslinii au o aură împrejurul frunzelor, întocmai ca şi sfinţii.

Acum, munţii care ne înconjoară se urnesc înainte şi îndărăt iar cîţiva emerg deasupra apei cu zveltețe, şi alţii, uimiţi şi pitulaţi, se întind prosternîndu-se-n apă: cei dinspre apus se deslușesc perfect, cel puţin în clipa asta, într-un filigran de lumină. Şi între puzderia de munţi, mai înalt decît ceilalţi, Bulgheria, s-ar zice că este o bucată de antracit cu un grăunte de cenuşă în vîrf.

Din senin, pe mare se iscă un şuier puternic: e-un pîlc de raţe sălbatice luîndu-şi zborul. Au sosit odată cu zorii, şi acum, la primele semne ale întunericului, pleacă. Aşa fugi şi cel care l-a trădat pe Palinur trimiţîndu-l pieire şi cu sufletul scîrbit. Iar valurile, acum înfuriate, să fie puse-n mişcare de braţele credinciosului cîrmaci al lui Enea?

Grote mici ne întovărăşesc acum. Talazurile, năpustindu-se în găvanele acelor ochi orbi, stînjenesc pietrele stîrnind o rumoare de oase bătrîne.

Căsuţele portului Palinur sînt albe şi, ultima, roşie: par, primele rufe întinse la uscat, sau cuburi de cretă.

Nu mi-a fost încă dat să văd apă de-o atare transparenţă celei pe care o descopăr apropiindu-ne de port. Privim nisipul fundului pieptănat dulce, şi panglicile algelor preschimbînd în şerpişori agitaţi frumoasa capelură.

Să fie Palinur această limpede pupilă de meduză în care se oglindesc stîncile? Există, mărturie a suferinţei sale, aceste zgîrieturi în stîncă care de jos şi pînă în vîrf însemnează o cale supraomenească, şi simt că mă dor degetele; par urme de topor ale unui ciclop înebunit.

Pătrundem în grotă şi, înaintînd puţin, întunericul începe să fie descojit de-o lumină care pătrunde parcă printr-un geam şlefuit, împrăştiind raze difuze ca şi luna, aducînd c-o panglică de celuloid turcoaz. Cu ochi subacvatic, vedem ivindu-se, de-a berbeleacul, între pereţii de-un albastru astral, ca într-o secţiune printr-un bob de strugure — un delfin împietrit: rocă slinoasă, este surprinzător cum în ţarcul de apă nu există nici o vietate, fără numai acest pietroi, de forma delfinilor din golf. Şi iarăşi îmi revine în minte cel prefăcut în pasăre, şi Palinur, în peşte...

E-aproape noapte şi, pe rînd, se întorc pescarii de sardele. Trăgînd năvoadele, într-o seară, găsiră aninat între ochiurile plasei nu un peştişor ci, atîrnînd de-o şuviţă, un cap de Apollo. Fu înălţat în palma unei mîini zbîrcite şi, reîntors să înfioare lumina, sîngerînd în văpăile vecerniei, pe locul unde l-au găsit, pescarului i se arătă Sf. Battista. L-am văzut şi eu la Muzeul din Salerno şi trebuie să fie praxitelic sau elenistic, n-are mare însemnătate asta; dar acest chip care preţ de peste două mii de ani fu muncit de mare în adîncurile sale, are toate culorile pe care le-am văzut eu astăzi, are cochilioare în urechi şi nări; are în surîsul înţelegător şi înfrigurat nu ştiu ce cînt al tinereţii reînviate. Tu eşti puterea limpezimilor şi frumuseţea. Ce har velit nu-şi ia dintre noi această întruchipare, ce, printre măslini, ni se reîntoarse în sfîrşit!

În româneşte de DAN CIACHIR

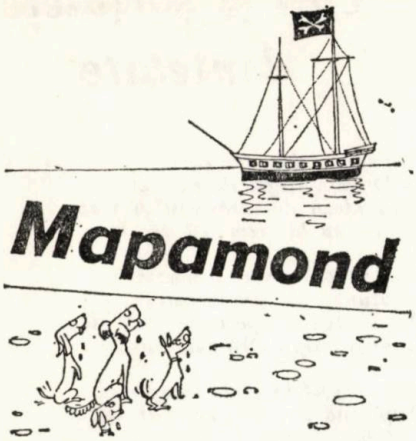

Tamara Levitska, maestră emerită a artei populare din R.S.S. Ucraineană, a executat o copie — într-o manieră, însă, cu totul originală — a portretului lui Lev Tolstoi, realizat de pictorul rus Ivan Kramskoi. La un examen atent se vede că această copie a fost executată nu cu penelul ci cu ajutorul ... acului și ației. Trei luni i-au trebuit artistei pentru a reproduce pe pînză, cu o precizie extraordinară, diversitatea culorilor tabloului. O combinație de mai multe fire, de diferite nuanțe, ale aceleiași culori, dă și impresia de lucru în relief. În 40 de ani, Levitska a creat 120 de opere, multe dintre ele expuse în diverse lăcașuri de cultură ale Uniunii Sovietice. Ea a donat această admirabilă lucrare muzeului L. Tolstoi din Moscova.

„Olandezul zburător" este o figură legendară ce descinde din poveștile născocite pe marginea călătoriilor marinărești din secolul al XV-lea, secol de mari descoperiri geografice. Conform legendelor ce au circulat în secolele următoare acestei epoci, ar fi fost vorba de un căpitan al unui „vas-fantomă", blestemat, zice-se, să rătăcească veșnic pe mări, fără a putea vreodată să atingă un țărm. Întîlnirea cu „vasul-fantomă" al „Olandezului zburător" — se spunea — aducea întotdeauna după sine naufragiul și dezastrul. Bineînțeles că legenda a fost folosită de diferiți tîlhari de mare, de tot felul de mistificatori și alții, în diferite împrejurări cînd aveau loc pe îndepărtatele mări, jafuri, crime sau catastrofe marine. Totuși legenda a avut și o urmare pozitivă: ea a inspirat opere geniale unor scriitori și compozitori aparținînd romantismului, ca Walter Scott, Heinrich Heine, Richard Wagner ș.a.

În septembrie 1878, celebrul scriitor britanic R.L. Stevenson, autorul nu mai puțin celebrei „Insule a comorilor", atît de îndrăgită de adolescenți, pornea într-un periplu turistic cu totul inedit pe vremea sa: traversarea munților Cévennes din Franța, călare pe măgărușul său femelă, Modestine. Rezultatul? Volumul „Călătorie în tovărășia unui măgăruș, în munții Cévennes", remarcabilă lucrare nu numai din punct de vedere turistic, dar în primul rînd literar — amintind, sub multe privințe, de peregrinările lui Calistrat Hogaș în munții Neamțului, călare pe nelipsita sa Pisicuță.

Numeroase acorduri internaționale importante, cărți de lux, precum și documente destinate unei îndelungate folosințe sînt tipărite pe o hîrtie specială care se confecționează la fabrica din mica localitate cehoslovacă Velke Losiny, cea mai veche întreprindere producătoare de hîrtie din Europa. Procesul de fabricare a hîrtiei este manual și el durează două săptămîni. Fiecare foaie de hîrtie este tratată cu clei animal și apoi uscată în aer liber. Produsul obținut își menține calitățile inițiale timp de mai multe secole. Fabrica de hîrtie cehoslovacă funcționează din secolul al XVI-lea. Documente scrise cu trei secole în urmă pe hîrtia produsă aici se conservă și astăzi în bună stare în marile arhive ale lumii.

Grupaj întocmit de MIHAI BURDUJA

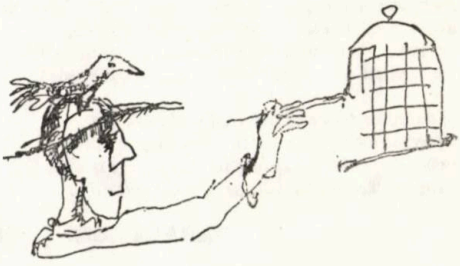

Se desferecă lumea

Din zădărnicii cerul nu rostuieşte nimic.
În zadar cucuveaua cobeşte-n turn pustiu.
Aş vrea să sorb vin miraculos
din cupa cu care Zamolxe
uluindu-i pe-ndîrjiţii daci
a înfruntat rîzînd moartea,
înfiripîndu-şi greu destin prin cumplite bătălii.
Uimiţi se prăpădeau de rîs şi bătrînii copaci.
Numai dracul rînjea precaut
şchiopătînd printre cadavre pămîntii.

O rază de lumină stîrneşte-ntrebări de demult.
Se mişcă din arhaice străfunduri
un praznic voinicesc
iar jocul cuţitelor
răsfaţă un răstimp preacult.
Din sămînţa dorului dragostea-n inimi răsare
Soarele cu marea-n cercuri de foc se sărută.
Să fie oare mai tare
piatra de pe prunduri
decît surîsul amar sosit mai tîrziu?

Brazda ta de veac prea nărăvit!
Mijeşte primăvara universală.
Triumfă raţiunea.
Zori limpezi vestesc mesajul unui binevenit răsărit.
Se desferecă lumea
şi toate tainele se ştiu.

ION TH. ILEA

Cozi şi şorţuleţe dantelate

Cozi şi şorţuleţe dantelate,
Şcolăriţe-n tîrgul de demult
C-un alean de-ndrăgostit şi frate
Numai eu în vreme vă ascult.

V-aş şopti în parc o poezie,
Ca atunci, un vers verlenian,
Dar v-aţi stins pe lume de ftizie
Şi v-aţi risipit fără ghiozdan.

Sau plecînd în viaţă-mbujorate,
Dispărînd din tîrg, nu mai aveţi
Şorţuleţe, cozile pe spate...
Cum să vă mai scot de sub nămeţi?

Cum să vă adun ca altădăţi,
Cînd mergeaţi cu rîndul la grădină,
Timpu-mi rupe sufletu-n bucăţi
Şi sînt vinovatul fără vină.

Am plecat şi eu în pribegie
Dar nu uit suavul vostru tril,
Să-mi iertaţi eterna nostalgie
De moşneag cu suflet de copil.

G.G. URSU

Dimineaţa cuvîntului

Cuvine-se un cîntec la fiecare clipă
ce ca un astru tandru vecia o-nfiripă
în ochiul tău de-acuma, în ochiul tău de mîine
împovărat de golul tăcerilor depline.

Dar care astru ştie mai limpede suna
decît cununa vieţii ce-o porţi pe fruntea ta?
Şi unde, în ce golfuri mai clare ca izvorul
de munte naşte glasul cel pur, nemuritorul?

Stai ca un rug în flăcări sub boltă şi te miri
de ritmul şi culoarea corolelor subţiri,
ce urcă din cuvinte spre-un cer abia zărit
cu ochiul de miracol şi-azur nemărginit.

Acolo, în tăcerea cu orgi şi harfe vii
aşteaptă Euterpe visînd pe strune, mii
acelaşi cîntec magic din care ca un duh
lumina îşi deschide aripa de văzduh.

HARALAMBIE ŢUGUI

Renaşterile

Pe umbra mea, o umbră mai bătrînă,
din paşii mei, sub ei, alt şir de paşi,
din mîna mea mai creşte încă-o mînă,
în sînge-mi arde-un foc din-naintaşi.

În ochii mei albaştri e-un alt cer
de ochi străbuni, ce încă vor să vadă.
În mine toarnă flăcări şi puteri
cîţi, tot ai mei, mustesc azi sub zăpadă.

Un lanţ de-ncumetare, nevăzut,
de stăruinţă-n bob şi-n rădăcină;
nu ştie nimeni ziua de-nceput;
descălecai cu cea dintîi lumină,

cu prima ciută-nfrîntă sub săgeată,
cu primul fruct pe ramuri pîrguit.
Sînt de aici. Şi nu plec niciodată.
Doar mor şi iar renasc. La nesfîrşit.

VALERIU GORUNESCU

Ofelia

Ofelia, mănăstirea nu vindecă de moarte
dragostea ta eternă,
în genunchi lasă-mă s-o cerşesc
dezmoştenindu-mă de potirul sacru al logodnei.
Ochii tăi să nu vadă
C-am murit privindu-te cum cobori
infernul fericirii.
Te uită Ofelia,
veşnica pomenire căderlniţată adorato
numele tău şi rîul deşărtăciunii legene clopotele inimii
nefericitului din noi Hamlet

Ofelia, tu care iubeşti mănăstirea
roagă-te pentru noi şi învaţă-ne
să fim iar lîngă tine,
fără să ne vezi,
fără să ne crezi
gura să-ţi rămînă
veşnică fîntînă,
Noi cînd o să bem
Înger negru să vedem
Demon alb şi fericit

ZAHARIA SÂNGEORZAN

Îndepărtată eşti

VLADIMIR CIOCOV

Îndepărtată eşti şi tot mai îndeparte fi-vei
de ochii mei, de sufletul meu pustnic,
de locul unde cîtuşi de puţin
am fost o vreme fericiţi.
Îndepărtat şi eu de tine sînt şi nu ştiu
pe unde-o fi cărarea — la tine să mă ducă,
cuvinte aprinse şi nemairostite
din inimă să-mi curgă — spre-a ne spori povestea...
Îndepărtată eşti de aceste coline domoale,
de apa sprinţară şerpuind cu sclipăt,
de sălciile ce-o străjuiesc tînguitoare,
de istmu-mpodobit în care treji visam,
de pasărea dorinţei ce-şi zbuciumă aripa
căutîndu-te de-a lungul zilei în zadar.
Şi mult mai grea şi mult mai dureroasă-i încă
îndepărtarea ta de inima în care
cu ani în urmă flăcări ai aprins,
ea pentru tine încă şi încă mai arde — ţie dăruită,
fără speranţa învierii a tot ce-a fost
o dată pentru noi.

Trad. VASILE VERSAVIA

Turma

În mai, spre-ndepărtatele poiene
Din munţii plini de freamăt şi de flori,
Cînd se ivesc din ascunzişuri, zori
Ciobanii-şi suie turmele, alene.

Sub raze cad întunecate trene
Şi brazii cresc spre cer, strălucitori.
Pornesc vultúri în zbor, cercetători
Şi stîncile clipesc din roşii gene.

Talanga sună liniştită parcă
Şi turma-ţi pare o ciudată arcă
Ce-alunecă din profunzimi de veac.

Doinesc ciobani din fluiere şi cîntul
Ca o mireasmă-nvăluie pămîntul
Trezind în noi străvechiul cîntec dac.

NICOLAE NASTA

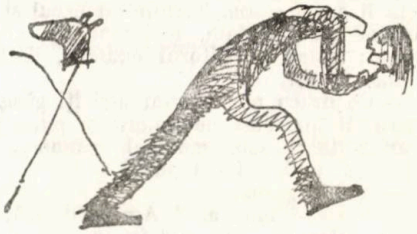

Luciditate

Încă vom mai scrie, poate,
cîteva poeme pentru nemurire,
cu degete putrede, descărnate,
de preapură, multă iubire;

vom pune atunci, tremurînde,
înghesuite-n de aur ferpare,
rimele-mbrîncite, zălude,
aripi dospite prin vechi călimare.

Mai departe vom merge pe apă
în luntri lîncezi d-amintire:

Una-i de purpură, tandră şi coaptă,
afet de tun pe-un dom în prăbuşire;

Cealaltă-i spumă, vis, celestă scoică —
eternul clipei, ghemuită doică.

MIHAI MINCULESCU

Legendă uitată

Într-una din dimineți, Felicia se afla în bucătărie. Îi venise rîndul să curețe cartofi. Așa era regulamentul căminului, în fiecare zi un copil ajuta la bucătărie.

Cocoțați pe pervazul ferestrei, directorul și contabilul șef beau cafea și tăifăsuiau. Sorbind și el cîte o înghițitură, și fugind să învîrtă mulțimea de cratițe și oale, Sergiu un tînăr înalt, brunet, cu păr cîrlionțat, cu trăsături regulate. și ochi castanii, le ținea isonul. Era ajutor de bucătăr, și-și făcea cu prisosință treaba, cu toate că nu asta îi era meseria. Terminînd liceul și, nereușind la facultate, a intrat „în cîmpul muncii" pînă la viitorul examen, decît să umble tehui!

— Ce dracu mă, tocmai aici îți găsiși de lucru, îl întrebase nedumerit și puțin contrariat tatăl său, medicul comunei.

— Da unde? La lopată?

— Mai degrabă!

— Las-că-i bine aici! Am căldurică, mai bei o cafea cu șefii, mai împingi o cratiță, mai zici un viț. Ei, timpul trece, leafa merge!

Acum Sergiu le povestea șefilor:

— Domnilor, eu care am fost pe timpul prințului de sute de ori în palatul ăsta pot să vă spun că știu multe!

— Adică?

— Ei, păi pot să vă povestesc de pildă despre stafii.

— Fugi bă, Sergiule, îl contrazise contabilul.

— Lasă-l domne să spună, ce-ai cu el? îl potoli directorul.

— Era domnilor una care tot cotrobăia prin palat. Am văzut-o și eu!

— Ei!

— Zău! Să vă spună Ibrahim, turcu, care acum e paznic la noi. Pe timpuri a fost vizitiul palatului. De altfel el mi-a și arătat-o prima oară. Îmi aduc aminte cum arătarea a ieșit din lac. Brrr! Ș-acu mi se scutură carnea pe oase!

— Și ce era? întrebă directorul.

— Cum ce era?

— Cal, vacă?

— Eh! Femeie, domnule, femeie! Avea niște coapse de-ți venea să te bați cu toate trupele otomane pentru ea! A ieșit din apă, pe unde e acum debarcaderul, și s-a dus la intrarea din față a palatului vechi. Doar a întins mîna și ușa de fier, cu un scîrțîit, s-a deschis singură. A pășit, așa goală, ba nu, parcă avea pe ea un voal subțire, pe treptele de piatră și apoi a început să urce scara de marmoră. Lip, lip, îi făceau tălpile încă ude. Eu cu Ibrahim după ea! „Simioane!" am auzit noi o șoaptă ca un foșnet.

— Mă Sergiule, ce naiba, ne crezi naivi? ripostă Chirculescu, contabilul.

— Îmi pare rău, șefule. Avem de martor pe turc.

— Hai să zicem că a apărut o stafie. Dar să mai și strige?! Las-o baltă!

— Ba striga oameni buni, striga! Am auzit-o, cum v-aud! Îl chema pe Simion.

— Cine mai e și ăsta?

— Păi, nu mai e! Era! Turcu zice că Simion ar fi fost un oștean din paza lui Brîncoveanu. Dormea pe pragul dormitorului. Ca să ajungi noaptea la domnitor, trebuia să calci peste trupul lui Simion.

— Sergiule, Sergiule, ne vinzi gogoși! îl opri contabilul.

— Zău, domle Chirculescu, că nu vă mint. Chemați pe Ibrahim să vă povestească!

Directorul, sorbind zgomotos din ceașcă, se întoarse spre contabil, reproșîndu-i:

— Lasă-l domnule, să spună! Hai, băiete, zii, îl îndemnă el.

Sergiu mută niște vase pe plita încinsă și continuă:

— Cînd deodată, tranc! ușa s-a închis în urma noastră. Palatul era pustiu. Părinții dormeau în ăsta nou! Turcu s-a repezit la clanță. Ce credeți?! Era încuiată! Deodată stafia, sau ce dracu era, s-a întors și a început să coboare scările. Încet, cu ochii țintă la noi. Mamă! Am înghețat!

— Și cum arăta domnule? îl întrerupse, de data asta directorul, nerăbdător.

— Așa, ca din sticlă străvezie, cu un păr lung și încîlcit. Înspăimîntat, l-am apucat pe Ibrahim de mînă și l-am strîns, încercînd să trec în spatele lui.

— Ce facem, bre? îl întrebai.

Turcu s-a uitat la mine, și mi-a șoptit:

— Bre, matale, estem crestinu! Face la tine trei cruce și ea fugit!

— M-am închinat. Eu, domnilor, știu că n-o să mă credeți! Arătarea s-a topit. Mai

Întîi s-a destrămat în cîteva fîşii, ca nişte năframe, şi în locul lor a apărut un norişor argintiu care la iuţeală s-a pierdut în întuneric.

Felicia, uitînd de curăţatul cartofilor, rămăsese ca o statuie, privind la cei trei.

— Hei, fetiţo, trage-i, trage-i la barabule, că altfel la prînz îi mîncaţi cu coajă, o îndemnă ajutorul de bucătar.

— Urîciosule! mormăi Felicia.

— Şi ce era asta? întrebă nedumerit directorul.

— Aaaa! A fost iubita lui Simion. E poveste lungă, cu dragoste mare! V-o spun dacă vreţi. Dar acum lăsaţi-mă să mai fac cîte ceva la oalele astea, că după cum văd, azi am rămas singur. Nea Mitiţă bucătarul iar s-a îmbătat!

— De unde ştii domle? Poate i-o fi rău omului! îl dojeni directorul căminului.

— Păi dacă n-a venit la servici, iar a avut întrunire cu machitorii! Lasă că ştiu eu! Nea Mitiţă, şeful bucătar, se îmbăta mai mereu. Şedea la cîrciumă toată noaptea cu alţi beţivi, şi dimineaţa, în loc s-o ia pe uliţa căminului, se ducea acasă, călcînd ca în gropi, să se culce. Spre seară, apărea în bucătărie, cu ochii umflaţi şi roşii ca de iepure, iar pe faţă rar se întîmpla să nu poarte vînătăi şi zgîrîieturi.

— Iar ţi-a croit mutra, nevastă-ta? îl întreba Sergiu.

— Dracu ştie taică, că eram atrofiat!

Ce-i drept, uneori îl bătea cîte unul din tovarăşii lui de beţie, că Mitiţă, de cum se îmbăta, suduia şi o căuta cu lumînarea!

Sergiu, pe cînd învîrtea cu o lingură mare într-o cratiţă plină cu bucăţi de carne şi sos, continuă:

— Vă spuneam că domnitorul avea cîţiva bărbaţi zdraveni care-l însoţeau peste tot şi care îi erau un fel de sfetnici, paznici şi prieteni de chefuri. De la bătrînii satului, Ibrahim a aflat povestea lui Simion. De fapt circulă şi o legendă. Se spune că Brîncoveanu adusese o mulţime de oameni, mai ales ţigani, să-i lucreze pămînturile. Printre ei era şi un fierar. Avea trei fete ţiganul. Cea mare, Luminiţa, era frumoasă şi cu pielea albă. Părul castaniu îi aluneca peste umerii cărnoşi, iar şoldurile pline îi jucau în timpul mersului, fără astîmpăr. Simion, îmbrăcat în haine cu paftale aurite, cu cizme de piele de căprioară, mergea, din cînd în cînd, la Graur fierarul să-şi potcovească calul. Acolo a zărit-o pe Luminiţa. A chemat-o la el. Fata cu o rochie murdară de cărbune, sfioasă, cu privirile înfipte în pămînt, s-a apropiat:

— Măi ţigane, cît îţi dau pe fata asta? a tunat oşteanul.

— N-o dau boierule pentru nimic! îi răspunse fierarul.

— De ce? Că doar mai ai şi altele.

— Nu-i a mea.

— Cum, mă, nu-i a ta?

— Nu te uiţi la ea boierule, ce albă şi frumoasă e? Seamănă cu o domniţă. Io crez că ţiganca mea s-a culcat cu duhul bălţii.

— Ce duh, mă?

— Cică umblă prin stufişuri un duh, un fel de om cu aripi scurte şi cu o coroană de spice pe cap.

Simion a încălecat şi s-a întors la palat. Dar linişte n-a mai avut. Luminiţa îi frigea ochii, şi somnul îi era numai o zvîrcolire. Într-o zi, oşteanul a trimis pe un turc, care era un fel de sclav la palat, s-o aducă pe fată. Ia spuneţi cum îl chema pe turc? Ibrahim! Ca p-ăsta de-acum.

— S-o fi reîncarnat, glumi contabilul.

— Se poate, domnule, se poate, îl aprobă Sergiu. Că uneori îmi spune tot felul de bazaconii.

— Adică?

— Păi, una din ele ar fi aia că de multe ori, după ce se cherchelişte, se duce sub portalul din faţă şi că-l vede pe domnitor trecînd în trăsura cu scări din aur. „Clop, clop, clop, clop, fac copitele cailor, bre, le aud ca atunci, nu alta!"

— Şi tu ce-i zi i?

— Că-i beat!

Un sfîrîit şi un fum înecăcios umplu bucătăria.

— Au, firar al dracu de turc cu povestea lui că mi s-a ars friptura!

„Hm, de-asta mîncarea este afumată", se lămuri Felicia. „Stau şi trăncănesc."

După ce ajutorul de bucătar trase cratiţa enormă de pe foc, îşi aprinse o ţigară şi povesti în continuare:

— Turcul a adus-o pe Luminiţa legată de coada calului. Fata se zbătea şi plîngea, ţipînd fără încetare:

— Tata! Săracu tata!

Ce se întîmplase? Ibrahim, văzînd că Graur se împotriveşte, l-a omorît cu o lovitură de sabie! Nu mai era nimic de făcut. Simion a dus-o la el în cameră, i-a turnat apă să se spele, i-a dat o cămaşă de-a lui şi a ţinut-o cîteva zile ascunsă. Luminiţa a prins drag de el. Cînd Simion venea de la palat, ea se arunca la picioarele lui şi-i săruta cizmele. După ce-l ajuta să se dezbrace de hainele pompoase, trăgea peste ferestre perdelele grele de catifea, oprind lumina să intre. Trupul ei şi patul miroseau a flori de iasomie. Se îmbrăţişau cu patimă, pînă la istovire. Simion, spre prînz, cădea obosit. Cît timp el dormea, Luminiţa îi mîngîia părul bogat şi-l întreba în şoaptă: „Nu-i aşa că mă iubeşti, boierul meu?" El, uneori se trezea şi vedea prin ceaţa somnului încă nealungat, doi ochi cu sclipiri de oţel, care-l frigeau. Îşi ridica mîinile şi o cuprindea pe după gît. Sînii ei tari îi zdrobeau pieptul! În inima lui se pornea să curgă sînge clocotit. O iubea. Numai că într-o zi, nişte bătăi grăbite s-au auzit în uşă. Era Ibrahim.

— Bre, ducem dracului fată, aflat stăpînirea şi ştiut că nu estem voie!

Luminița s-a lăsat cu greu lămurită că trebuie să plece acasă. În zilele următoare s-au văzut în pădurea de lîngă rîu. Iar în nopțile cînd Simion nu veghea somnul domnitorului, flăcăul o aștepta pe malul lacului, mai sus oleacă de palat. Și ea ieșea din apă!

— Cum din apă, bă? Ai înebunit? îl întrerupse Chirculescu.

— Ba n-am înebunit deloc! Ca să n-o oprească paznicii la poartă, Luminița se dezbrăca mai la vale, sub zidul de hotar și se arunca în lac. Apoi venea înotînd pînă la locul unde, cum vă ziceam, o aștepta Simion. Ea ieșea goală, albă, cu părul desplетit. Ca o nălucă! El îi punea pe umeri un fel de halat, o sălta în brațe și fugea cu ea în cameră.

— Mai scurteaz-o, Sergiule, ce dracu, că ne-apucă prînzul aici, în bucătărie, îl grăbi directorul.

— Ei, pe scurt a fost cam așa! Într-o seară, era la timpul cînd Simion trebuia s-o aștepte pe Luminița, lui Brîncoveanu i s-a făcut chef de o plimbare pe malul lacului. În urma lui, liota de însoțitori. Cînd, pe o buturugă un oștean.

— Cine-i ăsta? ar fi întrebat domnitorul.

— Simion, Măria ta!

— Ce faci aici, Simioane? a tunat domnul.

— Privesc cum se scaldă luna în apă, Măria-ta.

— Aha!

În clipa aia dintre trestii se ivi o făptură care începu să înoate spre ei.

— Ce-i aia?

— O... femeie-pește, trebuie să fie, ar fi spus unul.

— Omorîți-o! a poruncit Brîncoveanu.

O săgeată a vîjîit, apoi o plescăitură și un țipăt slab ca de copil, s-au cufundat în apa sclipitoare.

— Semn rău, semn rău, boieri! ar fi mormăit nemulțumit domnitorul.

Directorul, cu ochii holbați, îl privea pe Sergiu, speriat.

— De atunci sufletul Luminiței, îmbrăcat într-o ceață, îl tot caută pe Simion. Săracu de el, Simion, a sădit o salcie în locul unde ei se întîlneau. Și-acu e acolo. Mare, scorburoasă și pe jumătate în apă.

— Ei, e acolo, de atîtea sute de ani!

— O fi alta, nu zic, dar ceva tot e, încheie Sergiu.

— Și Simion? Ce s-a întîmplat cu el! îl iscodi contabilul.

— Asta-i altă poveste. Dar, ca să nu leșinați de nerăbdare, pot să vă spun că l-au ciopîrțit turcii.

În ziua aia mîncarea copiilor n-a avut nici un gust! Iar Felicia, după ce a ieșit din bucătărie, a dat fuga la malul apei. Lîngă debarcader, o salcie mare, aplecată, gata, gata să cadă, își spăla crengile-i plîngătoare în apă. Un fior îi străbătu corpul fetei. Prin minte i-a trecut că mult l-o mai fi iubit Luminița pe Simion dacă și-acum, după atîtea sute de ani, îl mai caută noaptea!

(fragment din romanul „LIMPEZIMI")

DAN CLAUDIU TĂNĂSESCU

UMOR

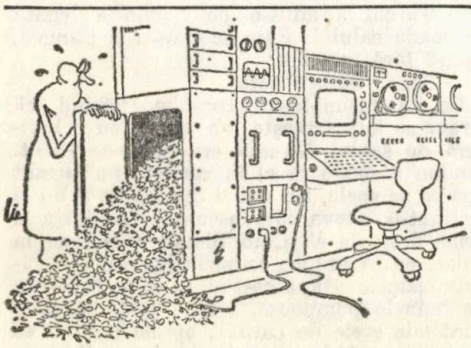

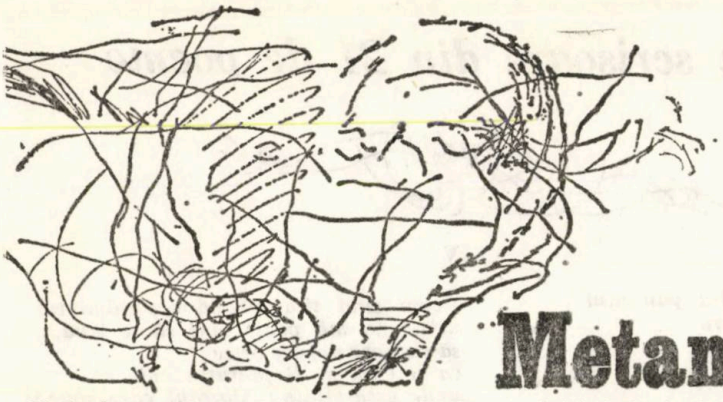

Metamorfoze

Umbrele nopţii se risipeau încet ca un fum împrăştiat de adierea vîntului. Păşeam pe iarba umedă, îngreunată de boabe de rouă, cărora soarele, asemenea celui mai desăvîrşit plăsmuitor de culori, dăruise fiecărui grăunte minuscul de apă focul său. Erau galbene, albastre, roşii, violete şi verzi! Sufletu-mi cuprins de un fel de exaltare, ori poate bucuria intens trăită, îmi era scormonit de o presimţire a fericirii. Sau poate, era mai degrabă tot ceea ce ar fi trebuit să simt mereu, ceas de ceas, clipă de clipă, cu firescul cu care beau apă, sau deschid fereastra către forfota străzii.

Vlăguită de atîta umblet, priveam printre coroanele copacilor înalţi, cum departe, sus, în tăria cerului, un petec de azur îmi deschidea o poartă spre limpezimi neînţelese. Simţeam că mă aflu într-o cetate, dar nu o cetate oarecare, ci într-o cetate vie, gata să moară sau să dispară dacă cineva cu sufletul bătrîn şi sterp ar fi îndrăznit să atingă fie şi numai un fir de iarbă.

Pasul meu nu avea nimic din hotărîrea şi graba lui de fiecare zi. Aproape că nu atingeam moliciunea covorului verde, tălpile mele parcă voiau doar să mîngîie, ca o firavă adiere, locul ăla pe care altădată l-a călcat cu hotărîre.

Deodată, din mîini îmi crescură aripi; încă puţin şi aş fi atins crengile copacilor. Zborul îmi părea de nestăpînit. Am frînt un fir de busuioc sălbatic. Prinsei minunea asta în pletele-mi rebele, ca pe un blazon al cetăţii ce reprezentam. Îmbrăţişam copacii, sărutam florile, iar ele îşi despleteau petalele ce ascundeau o lacrimă de rouă şi mă întîmpinau cu o plecăciune în semn de bun venit şi prietenie.

Am ajuns la marginea unui lac. Undele înlănţuiau tandru şi posesiv rădăcinile copacilor de pe mal. M-am apropiat cu gîndul de a-mi lăsa trupul mîngîiat şi sărutat de limpezimea apelor ce mă ademeneau ca o vrajă, spre o supremă primenire şi împlinire. Am aruncat în grabă rochia ce-mi acoperea trupul şi m-am simţit dintr-o dată mai vie, mai liberă, descătuşată parcă de toate incertitudinile, cu sufletul şi carnea palpitînd de dorinţa de a trăi, eliberată de temeri, de nesiguranţă, de neîncredere, de fericiri neîmplinite.

Libertatea era acolo, la cîţiva paşi. Şi totuşi, o spaimă neînţeleasă, îmi stăpînea gîndul: Să nu mă uit!... Dar nu se putea! Liniştea aceea nefirească, mirosul apei în care se împleteau miresme de nuferi şi de salcie înflorită mă răscoleau şi mă atrăgeau cu o forţă necunoscută. M-am apropiat şi mi-am privit chipul desenat pe faţa nemişcată a apei. Luciul ei îmi trimetea imaginea unei fete tinere şi frumoase în al cărui păr străluceau sclipiri de argint.

Deodată, printre florile de nufăr, se revarsă chipul lui Radu. Aştept încremenită şi nerăbdătoare. Radu, ca şi în ajun, mă mîngîie pe păr cu mîna lui mare, îmi zîmbeşte cu ochii, cu gura, cu fruntea, cu sufletul şi îmi spune:

— Mă cauţi iubito?

Un cerc de foc îmi arse umerii. Era braţul lui.

Oare el să fi fost cauza neliniştilor şi căutărilor mele?!

— Alina! mai spuse el ca ochemare. Alina!...

— Alina, Alina, trezeşte-te odată! E ora zece, alţii s-au săturat de muncă pînă acum şi tu... pe tine te apucă miezul zilei în pat în loc să te scoli devreme să faci curat sau să uzi grădina! Or să se usuce bietele flori cu zile, că de-ar fi după tine, nici scaieţi n-ar creşte în curtea asta!

E vocea mamei, care, ca de obicei îmi sfîşie visul, fie că dorm, fie că nu. Îmi ridic alene capul de pe pernă şi mă privesc în oglindă. Ciudat! Chipul meu este acelaşi cu cel văzut în oglinda lacului fermecat din pădurea visată. Sînt eu... eu cea adevărată... eu cea regăsită! Un zîmbet îmi înfloreşte faţa. Sînt fericită!... fericită!...

În prag, mama, cu privirea înceţoşată de ani, nu-mi înţelege visul. Dormisem, da! Dormisem... dar nu degeaba. Fiori, învăluiţi de miresmele busuiocului strîns între degete îmi răscoleau sufletul.

— Oh, doamne! Ce frumos e să visezi!

ELENA PURCĂREA

A patra scrisoare din 21 de poeme

I

Acum cînd ţi-ai pierdut pămîntul
planeta e puţin mai mare
ca la-nceput cînd era fulg
de humă şi de-nsingurare
şi a crescut apoi mereu
cu fiecare din cei duşi,
pînă a devenit o sferă
la fel de grea precum e visul.

II

Un om din ţara cea mai mare
a stat trei zile lîng-un mort
c-un aparat ce vede tot
şi sufletul cu polii-n jos
privindu-şi vasul de onoare
din locul de deasupra cărui
părea un sfinx forţat să zboare.

III

Niciodată
n-am să mai dorm liniştit
niciodată
n-o să mai plîng aevea
niciodată
lacrimile — care sunt fructe ale durerii —
nu vor mai curge pe faţa mea,
ci plînsul (nevăzut ca un organ intim)
ca un copil sortit să nici nu se nască
măcina-va încet cu gloanţe de sare
ceasornicul sinelui meu.

IV

Izvor al tuturor ochilor — Soare
creier în flăcări
nu voi afla niciodată de ce
raza (pe care imaginile
iadului paradisului
stau ca ciorchinii)
nu se îndreaptă nicicînd spre pămînt
(să-l văd altfel să-l văd oricum)
foc uriaş într-un cap de orb uriaş
tu nu vezi nimic din ce luminezi
astfel eviţi subiectivitatea ;
de-ai vedea rîuri şi mări frunze şi cetini
brusc te-ar cuprinde un dor de moarte
dar tu eşti focul ce arde ermetic
şi razele tale nu mai revin să-ţi arate
păduri şi păsări aur şi glorie
încît numai tu nu vezi nimic
sub luminile tale
şi astfel îţi păstrezi eternitatea Soare —
izvor al tuturor ochilor

V

Acum cînd ţi-ai abandonat pămîntul
nimic nu mă poate opri să te laud,
să vorbesc despre orice
ca şi cum ai fi pretutindeni
unde este fiinţa ; filozoful care spunea
că un gest de milă valorează
mai mult decît toate ideile
poate că avea spiritul îngemănat cu al tău
fiindcă ziua, sau noaptea
cînd auzeai un vaer în aer
brusc te lăsai în genunchi pe pămînt
şi te rugai
pentru ca avionul, comandanţii
şi toţi călătorii din lume
să ajungă la capăt cu bine.

VI

Bruma de consideraţie
ce mi-o arată vecinii şi cîţiva prieteni
(care nu te-au cunoscut)
cred că de acolo vine din sentimentul intens
deşi atît de nelămurit pentru ei
că sunt fiul tău.

VII

Tragicul narator este tragic
pentru că nu poate spune
decît ce-a văzut, auzit,
naratorul fericit însă
poate s-adauge
că atunci cînd şi-a dat seama
de relaţia dintre el şi tine
a-nţeles începutul tuturor lucrurilor
şi-a văzut zeul maxim.

VIII

Cînd ţi se povestea cum Lycurg
socotea că (la Sparta) copiii
nu aparţin părinţilor
ci ţin de obştea Cetăţii,
te întristai brusc şi spuneai :
omul acela era un păgîn
iar tu eşti fiul meu.

IX

Deşi nu l-ai citit — acel adagiu ţi s-a transmis
odată cu genele antichităţii tîrzii
nemo ante obitum beatus est

fiindcă repetai uneori durerea aceasta
ca și cum împreună cu Ovidiu
ai fi vrut să propagi
tristețea adevărului
că nimeni nu este fericit
înainte de moarte.

X

Ceasurile bune, ziceai,
se prevăd cu o mie de ani înainte
ceasurile rele sunt imprevizibile
de aceea apar
în cavalcade.

XI

Bătrîn cînd intrai într-o sală
în care oratorul tocmai începuse
cu voce de tunet să arate calea
cea mai scurtă spre un viitor fericit
prin auditoriu trecea un murmur
iar oratorul enervat se oprea o clipă
și văzîndu-ți ochii senini
continua să blameze trecutul
să-l modifice integral
vai numai cu vorbe
dar datorită fixității privirii tale
tonul său devenea
din ce în ce mai scăzut.

XII

Altfel ar fi procedat tatăl tău
în vremea asta ar fi fost la plug
în vremea asta ar fi la coasă
în vremea asta la cules
în vremea asta moara macină
chiar boabele duse de el...
și printr-o involuntară subtilitate
mama-și convinge fiul
că el și cu ea puteau fi oriunde
numai cel dus este acolo unde se cere
să fie tocmai în vremea asta.

XIII

Cred tot mai mult
că-ți era dor de mine
fiindcă exact cînd te vedeam aevea
a traversat ca raza osul meu
un vultur alb cu clonț de diamant.

XIV

Am primit o veste bună
c-ar fi trebuit să mor
fără gînduri ca un nor
cînd eram copil de-o lună.

XV

Față de locuințele unora
casa ta părea sediul modestiei
și totuși străinul
care ieșea pe poarta ei
ducea cu sine
un murmur de mulțumire.

XVI

Uneori adormea și cîinele
numai eu așteptam să-ți deschid
apoi privindu-ți fruntea odată cu lumina
ce se aprindea — în casă
mi se părea că a intrat o țară.

XVII

Nimeni nu-și mai chema astfel
fiicele :
„Pana mea"
„Durerea mea"
„Raza mea"
Mie îmi spuneai pe nume.

XVIII

În copilărie am văzut
cum blîndețea vocii tale
muta pomii de la umbră la soare
și așteptam să biciuiești
apa (cînd căra bolovani)
să se întoarcă iar la izvoare.

XIX

De-atîtea ori mi-am spus
că trebuie să fiu mai atent
cu clipa care vine și trece
dar fiindcă totul semăna
cu un schimb fulgerător de culori
gîndul meu luneca
spre umbre sigure și utopii.

XX

N-o să uit niciodată paloarea
ce ți se așternea pe față
cînd ochii tăi priveau îndelung
în ochii obosiți și mari
ai literelor latine ;
timpul sau cine avea superbia
să spună cu gura ta
și despre învingători și despre învinși
săracii Traian și Decebal ! ?

XXI

În pămînt, sub pămînt, în stele, în haos
la orice distanță te-ai afla acum
(cînd picioarele mele stau îndreptate
spre cer ca două țevi de tun
care în loc să tragă
așteaptă să le intre moartea pe gură)
acum roagă-te pentru mine.

GHEORGHE PITUȚ

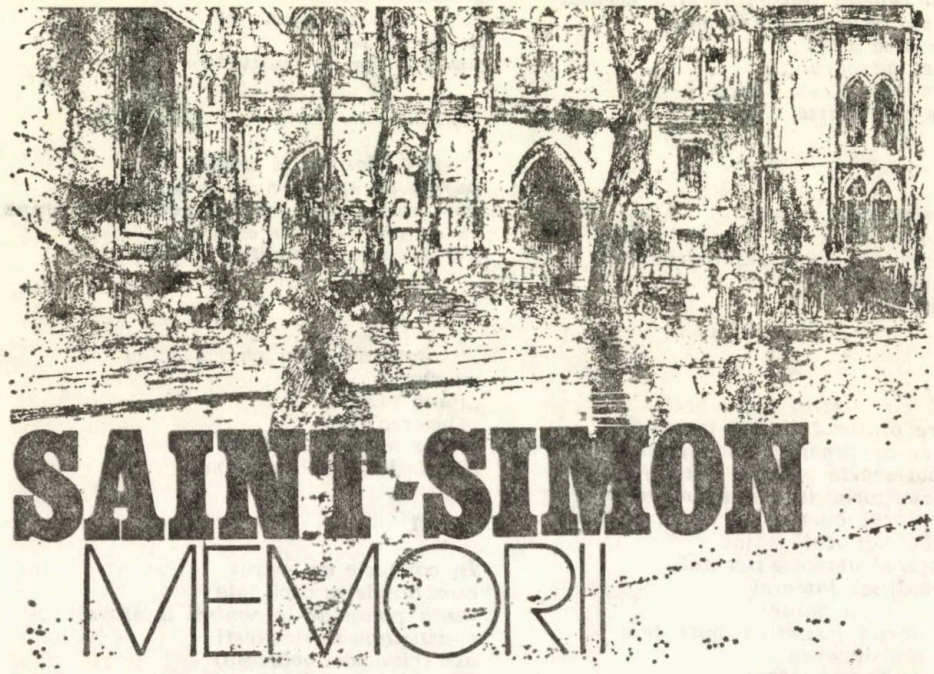

SAINT-SIMON
MEMORII

*(fragment)**

CAPITOLUL VII

Moartea Domnului Principe; caracterul său...

Domnul Principe, care, de mai mult de doi ani, nu se mai arăta la curte, muri la Paris puţin după miezul nopţii, în noaptea de duminica Paştilor spre luni, la sfîrşitul lui martie şi 1 aprilie, într-al şaizeci şi şaselea an al său[1]. Era un om mic, subţirel şi foarte slab, a cărui faţă de o destul de mică mină, nu era, totuşi, în stare să nu impună prin strălucirea şi semeţia ochilor, şi o alcătuire dintre cele mai rare ce s-au întîlnit vreodată. Nimeni n-a avut mai multă deşteptăciune, şi de tot felul, nici rar, atîta ştiinţă în aproape toate disciplinele, şi, pentru cea mai mare parte, cu temeinicie, pînă la arte şi mecanice, cu un gust ales şi universal; şi niciodată încă o bărbăţie mai francă şi mai firească nici o mai mare rîvnă de a fi de folos şi cînd voia să placă niciodată cu atîta pricepere, graţii, farmec, curtenie, nobleţe, atîta artă ascunsă, curgînd ca din izvor. Nimeni, de asemeni, n-a dus vreodată atît de departe născocirea, desăvîrşirea, dibăcia, împodobirile, nici mîndreţea serbărilor cu care ştia să uimească şi să încînte, şi în toate soiurile ce se pot închipui. Niciodată, de asemeni, atîtea talente inutile, atîta geniu fără de folos, atîta şi atît de neistovită imaginaţie bună numai să-i fie de călău şi de urgie altora; niciodată atîţia ghimpi şi atîta primejdie în legăturile sale negustoreşti şi atît de scîrnavă zgîrcenie, şi de profituri josnice, de nedreptăţi, de stoarceri de mită, de silnicii, niciodată, încă, atîta fală, atîtea pretenţii surde, noi, duse cu dibăcie, de vicleşuguri întrebuinţate, de meşteşug în a le strecura pe nesimţite, apoi de a trage folos, de atacuri îndrăzneţe şi nemaiauzite de cuceriri cu armele-n mînă; niciodată, în acelaşi timp, o atît de vie josnicie, josnicie fără de măsură în cele mai neînsemnate cerinţe, sau în putinţa de a le avea. De aci această curte pe brînci faţă de oamenii de robă sau de finanţe, faţă de comişi şi faţă de valeţii de frunte, această seamă faţă de miniştrii, acest rafinament abject de curtezan pe lîngă Rege; de aci, încă, aceste nobleţi şi josnicii necurmate cu tot ce mai rămîne. Fiu denaturat, crud părinte, soţ groaznic, stăpîn urît, pernicios vecin; fără prietenie, fără prieteni, neînstare de a avea; gelos, bănuitor, neliniştit fără de răgaz, plin de tertipuri şi de şiretlicuri să descopere şi să scruteze tot, lucru de care era prins fără încetare, ajutat de o vioiciune nespusă şi de o pătrundere uimitoare; furie, şi de o pornire să se dedea pînă la cele din urmă excese, chiar pentru fleacuri, greu peste măsură de mulţumit, niciodată îm-

păcat cu el însuşi, şi ţinînd la el în casă pe toţi tremurînd. Luat în totul, arţagul şi avariţia îi erau stăpînii, care îl hărţuiau mereu. Cu astea, un om de care-ţi venea greu să te aperi, cînd îşi pusese în gînd să capete prin graţii, îndemînare, fineţea insinuării şi a linguşirii, elocinţa naturală de care se folosea, dar cu desăvîrşire ingrat faţă de cele mai mari servicii, dacă recunoştinţa nu-i era de folos la mai bine. S-a văzut la p. 241, cu privire la Rose, ce ştia să facă vecinilor cărora le rîvnea pămînturile, şi mieroşenia de viclenie a vulpoilor. Întinderea pe care ştiu s-o dea domeniului Chantilly şi celorlalte pămînturi ale sale pe asemenea căi de necrezut, spre paguba oamenilor care n-aveau nici îndrăzneala lui Rose, nici familiaritatea lui cu Regele, şi tirania pe care o punea în toate era îngrozitoare. El şterpeli pe nimic cu încîntări şi slugărnicii, căpitănia de la Senlis[2]) şi a pădurii de la Hallastre, în care Chantilly era cuprins, unchiului meu şi marchizei de Saint-Simon, pe atunci foarte bătrîn, care, în căsătoria dintîi, era, cum am spus-o în altă parte, văduva unchiului său mare, fratele conetabilei de Montmorency, bunică-sa: îi făcu să creadă că Regele avea de gînd să desfiinţeze aceste căpitănii depărtate de casele regale, că ar pierde-o pe aceea, care, în mîinile sale, ar fi păstrată; ei căzură în capcană, şi i-o lăsară. Regele nu se gîndise să desfiinţeze nici una. Domnul Principe le făcu un cadou de două sute de pistoli şi îşi rîse de uşoara lor crezare; dar, ce-i drept, atît cît trăiră, îi lăsă, şi chiar pe oamenii lor, maeştrii ai vînătorii, cum erau şi mai înainte. Îndată ce fu în mîinile sale, el nu încetă s-o întindă prin şiretlic şi putere, şi să împingă la cea de pe urmă sclavie tot ce se găsea cuprins în ea şi fu o ţară nemărginită. El n-avu intrările la Rege, şi încă nu cele mai mari[3]), decît cu drepturile de moştenire după moarte ale sarcinei şi guvernării sale[4]) de către fiul său însurîndu-l cu bastarda Regelui; şi în timp ce, sub acest titlu de ginere şi nuroră, fiul şi fiică-sa[5]) erau, între supeul Regelui şi culcarea sa, în cabinetul său cu el, ceilalţi legitimaţi şi familia regală, el dormea cel mai adesea pe un taburet în colţul uşii, unde l-am văzut de multe ori astfel, aşteptînd cu toţi ceilalţi curteni ca Regele să vie să se desbrace. Ducesa du Maine îl respecta; el îl curtenea pe D. du Maine, care îi arăta puţine cinstiri, şi care îl dispreţuia. Doamna Ducesă îl făcea să dispere între curtean şi părinte, asupra căruia curteanul o lua aproape întotdeauna înainte. Fiica sa măritată îşi scuturase uşurel jugul. Cele care nu izbutiseră îl purtau cu întreaga lui apăsare; ele jinduiau după soarta sclavelor. D-ra de Condé muri, de spiritul, virtutea şi meritul căreia se spunea minuni. D-ra d'Enghien, urîtă pînă la desgust, şi care n-avea nimic din meritul D-rei de Condé, pusese multă vreme ochii, în lipsă de ceva mai bun, pe căsătoria cu D. de Vendome, cu toate primejdiile sănătăţii sale şi din multe alte pricini. D. şi D-na du Maine, de milă, şi de asemeni ca părtaşi de bastardiză, îşi puseră de gînd s-o facă să izbutească. Domnul Principe o privea cu indignare. El simţea ruşinea îndoitei căsătorii a copiilor săi cu cei ai Regelui; dar îşi trăsese din ele foloasele. Aceasta nu-l apropia de fel de Rege, şi nu putea să-i aducă nimic plăcut. Nu îndrăznea nici s-o dispreţuiască din pricină de bastardiză, şi cu mult mai puţin să i se împotrivească Regelui, dacă, îmboldit de D. du Maine, ar fi găsit-o pe plac: astfel că luă hotărîrea să fugă, şi să facă pe bolnavul cincisprezece luni înainte de a fi de boala de care muri, şi nu mai puse de atunci piciorul la curte, prefăcîndu-se mereu că ar vrea să se ducă, spre a se face aşteptat, şi în acest răgaz să cîştige timp, şi a nu fi zorit. D. prinţ de Conti, care se purta mult mai respectuos cu el decît Domnul Duce, şi a cărui fire era atît de bună, izbutea pe lîngă el mai bine ca nimeni altul; dar nu izbutea întotdeauna. Pentru Domnul Duce, nu era decît bună-cuviinţă. Se temeau unul de altul: fiul, de un tată foarte ursuz şi plin de arţag şi de toane; tatăl, de un ginere al Regelui; dar adesea piciorul nu putea să nu-i lunece tatălui, şi izbucnirile lui asupra fiului erau furioase. Doamna Principesă era veşnica lui victimă[6]). Ea era deopotrivă urîtă, virtuoasă şi proastă; era puţin gheboasă, şi cu asta, un fin iz de subţioară[7]), ce se simţea în drum, chiar de departe. Toate aceste lucrări nu-l împiedicară pe Domnul Principe de a fi gelos pînă la turbare, şi pînă la moartea sa, cucernicia, neobosita luare-aminte a Doamnei Principese blîndeţea, umilinţa ei de neofită, nu o putură feri nici de înjurăturile atît de dese nici de picioarele şi pumnii, care nu erau rare. Nu era stăpîna nici celor mai mici lucruri; nu îndrăznea să ceară nici să propună nici una. O făcea să plece îndată ce fantezia îl apuca să meargă dintr-un loc într-altul. Adesea urcată în caretă, o făcea să coboare, sau să revie de la capătul străzii apoi o lua de la început după-amiaza sau în ziua următoare, Asta ţinu odată cincisprezece zile la rînd, pentru o călătorie la Fontainebleu. Alteori, trimetea s-o caute la biserică, o făcea să părăsească marea messă, şi cîteodată o chema în clipa cînd tocmai se împărtăşea; trebuia să se întoarcă numaidecît, şi să-şi amîne împărtăşirea pe altădată. Nu că-ar fi avut nevoie de ea, nici că ea ar fi îndrăznit să fi făcut fie şi cea mai neînsemnată stăruinţă nici chiar acestea înseşi, fără îngăduinţa lui; dar toanele erau necurmate. El-însuşi era veşnic nehotărît: avea în fiecare zi patru prînzuri pregătite, unul la Paris, unul la Ecouen, unul la Chantilly, unul unde era curtea; dar cheltuiala nu era mare: era o supă şi jumătate de găină friptă pe o coaje de pîine, a cărei cealaltă

jumătate slujea pentru a doua zi. Lucra toată ziua la treburile sale, și alerga prin întreg Parisul pentru cea mai de nimic. Regula lui de urmat de a da cu dobîndă și de a împrumuta atît cît putea oamenilor din Parlament, spre a-i prinde pe ei înșiși în trebile sale, și a avea prilejul să și-i devoteze prin felul cum umbla cu ei: așa, era foarte rar să nu izbutească în toate cele ce pornea să facă, pentru care nu uita nici preveniri, nici stăruințe. Întotdeauna închis în casă, și aproape cu neputință de văzut, la curte ca și aiurea, în afară de răstimpurile cînd îl vedea pe Rege sau pe miniștrii, dacă avea de vorbit acestora, pe care îi aducea atunci la desnădejde prin vizitele lui prelungite și reînoite. Nu dădea aproape niciodată mese, și nu primea niciodată pe nimeni la Chantilly, unde servitorul său și cîțiva jezuiți savanți îi țineau companie, foarte rar alți oameni[8]); dar cînd se hotăra să pofteasca, era fermecător: nimeni în lume n-a știut vreodată să facă onorurile casei cu atîta desăvîrșire; pînă la cel mai neînsemnat amănunt nu putea fi atît de cu luare-aminte. Așa, această constrîngere, care, totuși, nu părea să fie, căci toată curtenia și prevenirile sale aveau un aer de înlesnire și de voie minunată, făcea că nu dorea pe nimeni. Chantilly făcea deliciile sale. Se plimba întotdeauna urmat de cîțiva secretari, cu călimările lor și hîrtie, care scriau pe măsură ce îi trecea prin cap cîte ceva de dres și de înfrumusețat. Cheltui într-asta sume uriașe, dar care au fost niște bagatele față de comorile pe care nepotul său le-a îngropat aici, și (de) minunățiile pe care le-a făcut. El își trecea destulă vreme cu lucrări de gîndire și de știință; citea cu drag, și știa să judece cu mult gust, adîncime și discernămînt. Petrecea de asemeni uneori cu lucruri de artă și de mecanice, la care se pricepea foarte bine. Altadată fusese îndrăgostit de cîteva cucoane de la curte; atunci nu cruța nimic: era grațiile, magnificența, galanteria însăși, un Jupiter preschimbat într-o ploaie de aur. O dată se deghiza în lacheu, altă dată în teleleică, alteori în alt fel. Era omul de lume cel mai ingenios. Dădu o dată o serbare Regelui pe care unelti[9]) s-o facă să i se ceară, numai și numai spre a întîrzia călătoria în Italia a unei cucoane mari[10]) pe care o iubea și cu care se avea bine, pe al cărei bărbat îl amuză să facă versuri. El străpunse o întreagă parte a unei străzi de pe lîngă Saint-Sulpice, prin casele una-ntr-alta, pe care le închirie pe toate și le mobilă spre a-și ascunde randevuurile[11]). Gelos pe de-asupra, și crud, cu metresele lui, o avu printre altele pe marchiza de Richelieu, pe care o numesc fiindcă nu merită să fie tăcută. Era îndrăgostit nebunește și cheltuia milioane pentru ea, și spre a avea știință de dezmățurile ei. Află că tînărul conte de Roncy se înfrupta din favorurile ei (și ea e cea căreia acest spiritual conte îi propunea foarte serios de a porunci să i se pună bălegar la poartă spre a o feri de dangătul clopotelor de care se plîngea). Domnul Principe i-l reproșă pe contele de Roncy marchizei de Richelieu, care se apără cu tărie. Asta dură cîtva timp; în sfîrșit Domnul Principe, înebunit de dragoste, de probe sigure și de ciudă, își înteți reproșurile, și le dovedi atît de bine, încît ea se văzu prinsă. Teama de a pierde un amant atît de bogat și atît de larg de mînă îi trezi pe loc un minunat mijloc de a-i astîmpăra pornirea; ea îi propuse, înțeleasă cu el, să-i dea un randevu la ea-acasă contelui de Roncy, unde Domnul Principe ar avea oameni la pîndă spre a se descotorosi de el. În loc de reușita ce și-o făgăduise dintr-o propunere atît de omenească și de dibace, Domnul Principe fu în așa hal de cuprins de scîrbă, încît îi spuse tot contelui de Roncy, și n-o mai revăzu cît mai trăi. Ce nu se poate înțelege, e că un om cu atîta minte, atîta putere de muncă, de pătrundere, de vitejie, și de rîvna de a face și de a fi, un așa mare maestru la război cum era Domnul tatăl său n-a putut niciodată să-l facă să priceapă elementele acestei mari arte. Făcu dintr-asta îndelungă vreme studiul și practica lui de căpetenie; fiul îi răspunse prin a sa, fără să-și poată vreodată însuși nici cea mai mică aplecare la nici una din fețele războiului, asupra căruia Domnul tatăl său nu-i ascundea nimic, și îi lămurea totul în fruntea oștilor sale. Îl avu mereu cu el, vru să încerce a-l pune cap, rămînînd totuși, acolo, spre a-i fi sfătuitor, uneori în fortărețele vecine și la îndemînă, cu îngăduința Regelui sub pricina beteșugurilor odraslei. Acest chip de a-l învăța nu-i izbuti mai mult decît celelalte: desnădăjduit de un fiu înzestrat, totuși, cu atîtea mari talente, și se lăsă de a mai lucra într-asta cu toată durerea ce e lesne de închipuit. Îl cunoștea, și îl cunoscu din ce în ce mai mult; dar înțelepciunea îl ținu în frîu pe tată, iar fiul era plecat cu cinstire în fața falnicei străluciri ce nimba pe marele Condé. Cei cincisprezece sau douăzeci din urmă ani ai vieții celui de care se vorbește aici fură încărcați de ceva mai mult decît de nestăpînire și de pornire: se crezu a se vedea aici rătăciri care nu rămaseră toate închise în casă[12]). Intrînd într-o dimineață la mareșăleasa de Noailles, în apartamentul său de cvartir, care mi-a povestit-o, cum i se făcea patul și nu mai era de pus decît cuvertura, el se opri o clipă în ușe, unde strigînd fără a se mai ține: „Ah! ce pat bun, ce pat bun!“, își făcu vînt, sări deasupra, se rostogoli pe el de șapte sau opt ori în toate chipurile, apoi coborî și-și ceru iertare mareșălesei, și-i spuse că patul ei era atît de curat și de bine făcut, încît nu era în stare să se stăpînească; și asta fără ca să fi fost niciodată nimic între ei, la o vîrstă la care mareșăleasa, care fusese întreaga viață în afară de orice bănu-

ială, nu putea lăsa să se nască nici una. Oamenii rămaseră încremeniţi, şi ea tot atît ca şi ei: se descurcă îndemînatec printr-un mare hohot de rîs şi prin glume. Se spunea în şoaptă că avea clipe cînd se credea ba cîine, ba vreun alt animal, cărora atunci le imita felul, şi am văzut oameni foarte vrednici de încredere care m-au încredinţat a-l fi văzut, la culcarea Regelui, în timpul rugăciunii, şi el în acest timp lîngă pupitru, zvîrlindu-şi deodată capul în aer de cîteva ori la rînd, şi căscîndu-şi gura foarte mare ca un cîine, dar fără să facă zgomot. E neîndoios că erau răstimpuri îndelungi cînd nu era văzut, chiar de slugile sale cele mai apropiate, afară de un singur bătrîn valet de cameră care îşi cîştigase stăpînire asupră-i, şi care nu se sinchisea. În cei din urmă timpi ai vieţii sale, şi chiar în cel din urmă an, el nu băgă şi nu scoase nimic din trupul său fără să nu cîntărească el-însuşi, şi să nu scrie balanţa, de unde urmau dizertaţii care-i înnebuneau pe medicii săi. Frigurile şi podagra îl atacară pe rînd; el îşi spori răul prin dieta sa prea aspră, printr-o singurătate în care nu voia să vadă pe nimeni, chiar, cele mai adeseori, din cea mai apropiată familie a sa, printr-o nelinişte şi idei fixe care îl aruncau în delire de furie. Finot, medicul său, şi al nostru dintotdeauna, şi prietenul nostru, însă, nu ştia unde-o să ajungă cu el. Ce-l încurcă mai cu seamă, după cîte ne-a povestit nu numai o dată, fu că Domnul Principe nu vru să ia nimic, spuse că era mort, şi, drept orice pricină, că morţii nu mîncau. Or, trebuia, totuşi, să ia ceva de mîncare, sau să moară cu adevărat. Niciodată nu l-au putut convinge că trăieşte, şi ca atare că trebuia să mănînce. În sfîrşit, Finot şi un alt medic care îl vedea cel mai de obicei cu el se gîndiră să admită că era mort, dar să-i susţie că erau morţi care mîncau; îşi luară asupră-le să i-i aducă, şi într-adevăr, îi aduseră cîţiva oameni siguri şi bine învăţaţi, pe care nu-i cunoştea, şi care făcură pe morţii întocmai ca el, dar care mîncau. Această dibăcie îl hotărî; dar nu vru să mănînce decît cu ei şi cu Finot. Mijlocind aceasta, el mîncă foarte bine, şi trăzneala asta ţinu destul de mult, a cărei stăruire îl aducea la desnădejde pe Finot, care murea, totuşi, de rîs povestindu-ne ce se petrecea şi discuţiile de pe lumea cealaltă ce se ţineau la aceste prînzuri. Trăi încă mult timp după aceea. Boala înrăutăţindu-i-se, Doamna Principesă îşi luă inima-n dinţi şi-l întrebă dacă nu voia să se grijească de sufletul său, şi să vadă pe careva. El se distră destul de mult timp izgonind-o; se şi împliniseră cîteva luni de cînd îl vedea pe Părintele de la Tour pe ascuns, acelaşi egumen al Oratoriului care stătuse la căpătîiul D-rei de Condé şi al D. prinţ de Conti. Trimise să-i propună acestui Părinte să vie să-l vadă cu băgare de seamă, noaptea şi travestit. Mesagerul fu un sub-secretar, confident unic al acestei taine. P. de la Tour, mirat pînă la margini de o propunere atît de sălbatică, răspunse că respectul ce i-l datora Domnului Principe l-ar îndemna să-l vadă cu toate prevederile pe care ar voi să i le poruncească, dar că, oricîtă bunăvoinţă ar fi îndreptăţit să aştepte de la casa sa, el nu putea, în starea şi în locul ce-l avea, să primească a se travesti, nici să-şi părăsească fratele care-l însoţea întotdeauna, dar că îmbrăcat cu anteriul său şi împreună cu acest frate, totul i-ar fi bun numai să şi poată intra la Oratoriu înainte ca toată lumea să fi plecat. Domnul Principe se învoi la această tocmeală. Cînd voia să-l vadă, acest subsecretar se ducea la Oratoriu, se urca într-o caretă închiriată cu egumenul şi însoţitorul său, îi ducea pînă la o mică poartă rotundă[13]) a unei case care dădea în hotelul Condé, şi, prin lungi şi întunecoase ocoluri, adesea cu lanterna în mînă şi o cheie într-o alta care le deschidea şi închidea un mare număr de uşi, îl conducea pînă în camera Domnului Principe: aici, între patru ochi, uneori îl spovedea, cel mai adesea stăteau de vorbă. Cînd Domnului Principe îi era destul, sau ora era înaintată, căci îl ţinea adesea vreme îndelungată, acelaşi om intra în cameră, şi îl aducea cu aceleaşi ocoluri pînă la caretă, unde fratele îi aştepta, şi de aici la Oratoriul din Saint-Honoré. E P. de la Tour care mi-a povestit-o mai tîrziu, şi uimirea şi bucuria Doamnei Principese cînd Domnul Principe îi spuse în sfîrşit că el îl vedea astfel de cîteva luni. Atunci nu mai fu nici o taină; P. de la Tour fu chemat pe faţă, şi fu nelipsit în răstimpul puţinelor săptămîni cît Domnul Principe mai trăi de atunci. Jezuiţii fură crud păcăliţi. Ei se credeau în stăpînirea temeinică a unui prinţ crescut la ei, care le dăduse pe singurul lui fiu la colegiul lor, care nu-i avea decît pe ei, la Chantilly şi întotdeauna, ca soţi, care trăia cu ei în deplină familiaritate. Părintele Lucas al lor, om abraş, aspru, grosolan, cu toate că adesea mai mare în casele lor, era duhovnicul lui de drept, loc pe care de fapt nu-l avea, dar pe care trimise să-l caute într-un poştalion pînă la Rouen în fiecare an, de Paşti, — unde era rector. Acest Părinte află aici că era pe moarte, sosi apoi cu diligenţele, şi nu putu să-l vadă, nici să-şi facă plătită călătoria. Afrontul li se păru crunt. Domnul Principe făcu astfel ceea ce am povestit că întîiul preşedinte Harlay spuse într-o zi jezuiţilor şi Părinţilor Oratoriului, în faţă, care se aflau împreună la el pentru o treabă, conducîndu-i la plecare în faţa tuturor: „Ce bine e", întorcîndu-se către jezuiţi, „să trăieşti cu voi, Părinţii mei"; şi numaidecît, întorcîndu-se către Părinţii Oratoriului: „şi să mori cu voi, Părinţii mei!"[14]) În acest timp, boala se înrăutăţi repede, şi ajunse disperată. Medicii îl găsiră atît de rău în noaptea de Paşti, încît îl sfătuiră să se îm-

părtășească în dimineața următoare: el se sfădi cu ei, apoi le spuse că voia, deci, s-o primească îndată, că ar fi un lucru împlinit, și care l-ar scăpa de privelștea de care se temea. La rîndul lor, medicii discutară asupra orei nepotrivite și că nu era deloc atîta zor. Pînă la urmă, de teamă de a nu-l întărîta, se învoiră. Se trimise la Oratoriu și la parohie și primi astfel repede cea de pe urmă grijanie. Foarte puțin după aceea, el îl chemă pe Domnul Duce, care plîngea, rîndui totul cu el și cu Doamna Principesă, îi dădu drumul cu semne de cinstire și de prietenie, și îi spuse unde se afla testamentul său. Îl opri pe Domnul Duce, cu care nu mai vorbi decît de onorurile pe care le voia la înmormîntarea sa, de lucrurile trecute cu vederea la cea a Domnului tatăl său care nu trebuiau uitate la a sa, și chiar să ia seama bine la asta, repetă de cîteva ori că nu se temea de moarte fiindcă își însușise maxima Domnului tatăl său că, spre a nu te teme de primejdii de aproape, trebuia să le deprinzi de departe, își mîngîie fiul, apoi îi vorbi de frumusețile de la Chantilly, de adaosurile pe care le gîndise, de clădirile pe care le începuse anume spre a-l sili să le isprăvească după el, de o mare sumă de bani ghiață pregătită pentru aceste cheltuieli și locul unde se afla, și stărui în aceste feluri de sfătuiri pînă ce mintea i se întunecă. P. de la Tour și Finot erau în acest timp retrași într-un colț al camerei de la care am aflat acest amănunt. Acest prinț lăsă o mare părere despre tăria sa, și una foarte tristă de folosirea celor de pe urmă ceasuri ale sale. Să sfîrșim cu o trăsătură de spirit a lui Vervillon, pe care toată lumea l-a cunoscut atîta și care rămăsese cu el după ce fusese bine văzut și prețuit de Domnul tatăl său, îndemnat într-o zi, la Chantilly, să cumpere o casă care era foarte aproape: „Atît timp cît voi avea cinstea bunelor voastre grații, îi răspunse el Domnului Principe, n-aș putea fi prea aproape; astfel, prefer camera mea aici unui mic astfel din vecinătate. Și, de-aș avea vreodată nenorocul de a le pierde, n-aș putea fi prea departe de voi. Așa că moșia de-aici de-aproape mi-e foarte fără de folos.“ Nimeni, nici slugi, nici rude, nici alții, nu-l regretă pe Domnul Principe decît Domnul Duce pe care spectacolul îl mișcă o clipă și care se simți apoi cu totul ușurat, și Doamna Principesă, căreia îi fu rușine de lacrimile ei pînă la a-și cere iertare sie-însеși. Cu toate că doliul său a durat îndelung, să-l sfîrșim numaidecît spre a nu mai vorbi de el.

Traducere de TAȘCU GHEORGHIU

---

*) Saint Simon, *Mémoires*, Tome III, Ed. de la Pleiade, nrf, Gallimard, Paris, 1963. Ed. Gonzague Truc.

1) Henri Jules de Bourbon, prince de Condé, duc d'Enghien, zis Monsieur le Prince, (fiul lui Louis II de Bourbon Condé, zis Marele Condé sau Monsieur le Prince (1621—1686), unul din cei mai mari generali din timpul domniei lui Ludovic XIV. S-a ilustrat foarte de tînăr, prin victoriile de la Rocroi, de la Fribourg, de la Nordlingen și de la Lens. După ce a luat parte la tulburările Frondei și s-a aliat un timp cu spaniolii, fu repus în posesia comandamentului său după tratatul Pirineilor (1659) și se distinse în timpul războaielor Revoluției și din Olanda. Bossuet rosti o orație funebră — soț al Annei de Bavaria, mare maestru de Franța (1643—1709).

2) *Capitainerie;* sarcina de căpitan al vînătorilor sau al unei rezidențe regale.

3) Fu ca urmare a căsătoriei fiului său cu D-ra de Nantes.

4) Sarcina de mare maestru al Franței și guvernator de Bourgogne.

5) Domnul Duce și ducesa de Maine.

6) Palatina Anna de Bavaria, de care se va mai vorbi.

7) Acel miros de subțioară, cu care se mîndrea, pare-se, Henric IV.

8) Au fost văzuți aici Racine și Boileau cînd avură a se feri, în 1677, de mînia ducelui de Nevers.

9) Acest „cabaler“ activ e propriu autorului nostru.

10) Această cucoană mare era ducesa de Nevers.

11) Hôtel de Condé era aproape pe amplasamentul străzii noastre cu același nume.

12) S-a vrut a-l recunoaște în *Ménalque* din *Caractere.*

13) O mică poartă secundară, față-n față cu poarta cea mare.

14) Aceste vorbe au fost atribuite altora de către Saint-Simon însuși.

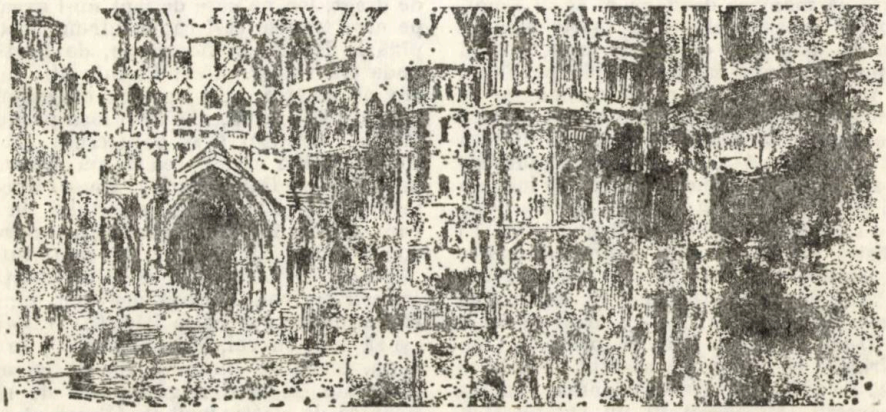

Un cititor fidel

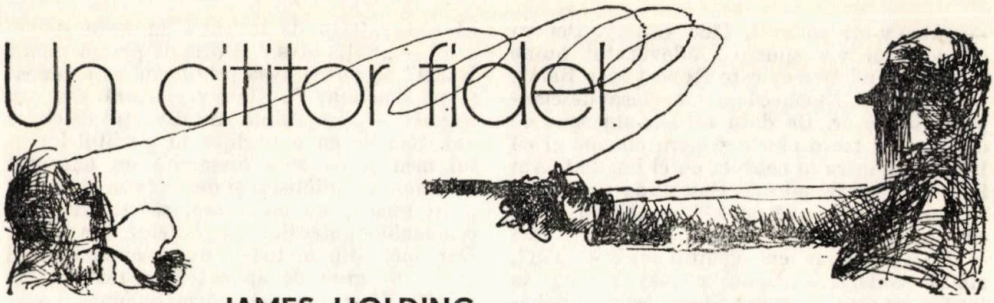

JAMES HOLDING

Cînd se auzi soneria de la intrare, eminentul romancier se afla în biroul său, în fața televizorului. Mormăind nemulțumit, stinse chibritul cu care tocmai își aprindea pipa, se ridică și traversă vestibulul îndreptîndu-se spre ușă. Aprinse lumina de la intrare și privi prin vizetă. Necunoscutul care se afla în fața ușii părea bine îmbrăcat, avea un chip simpatic și aerul unui gentleman. Întredeschise ușa, lăsînd lanțul de siguranță și întrebă: „Pe cine căutați?". — „Sînteți dl. Allen Gately? întrebă o voce bine modulată. Încuviință din cap. — „Cu ce vă pot fi de folos? ". — „Am venit din Watertown Gap special pentru a vă vedea, domnule Gately. Așa că poate mă lăsați să intru", zîmbi fermecător necunoscutul. Totuși Gately nu era așa ușor de convins, nu putea abandona orice prudență. Se gîndea că la ei, în Little Falls, criminalitatea creștea mai repede decît natalitatea. Așa că întrebă, surîzînd la fel, căci era amabil din fire: — „Dar unde vine Watertown Gap?". — „În nordul Pensilvaniei, d-le Gately. N-am putea oare discuta mai confortabil, în casă, despre geografie?". Gately aruncă o privire semnificativă spre lanțul de siguranță care reținea ușa. — „Nu vă cunosc, nu v-am văzut niciodată. Ce v-a făcut să veniți tocmai din Pensilvania în Florida pentru a mă vedea?". Vizitatorul răspunse printr-un nou zîmbet, încă și mai fermecător decît primul. — „Am să vă explic, d-le Gately. Sînt un mare amator de romane polițiste, un adevărat fanatic. De ani de zile. Și mai ales sînt un amator pasionat al romanelor dvs. Numele meu e Daniel Storm". Îi întinse o carte de vizită prin deschizătura ușii. Gately aruncă o privire pe cartonașul pe care scria STORM&JACKSON, agenți imobiliari, Watertown Gap, Pensilvania. — „Acum îmi dați voie să intru?" Desfăcu lanțul de la ușă și-l pofti în casă. Profesia de credință a acestui musafir era neașteptată și-l intriga. Îl conduse pe Storm în birou. Acesta își scoase pardesiul și-l depuse pe spătarul unui fotoliu. Se așeză și fu de acord să bea un Scotch cu gheață pe care gazda i-l prepară în bucătărie. Gately stinse televizorul și-și reaprinse pipa. — „Un mare amator de romane polițiste, ați spus? începu el cînd se instalară confortabil. Și un amator pasionat al cărților mele? Găsesc asta foarte interesant". Storm își sorbea băutura făcînd să sune în pahar micile cuburi de gheață.— „Ce vă face să credeți că sînt scriitor, d-le Storm?" reluă el după o pauză. Storm îi adresă un surîs dezarmant. Făcu un gest cu paharul spre bibliotecă. — „Cărțile acestea de pe raftul de sus n-au fost scrise de dvs?" — „Au fost scrise de un autor care se numește Roland Dorsey", răspunse Gately. — „Un nume celebru în lumea intreagă, comentă Storm. E al dvs., de altfel. Vreau să spun pseudonimul dvs." — „De unde sînteți așa convins?" — „E puțin cam complicat să vă explic, dar sînt sigur că nu mă înșel". — „Să zicem că sînt Roland Dorsey, d-le Storm. Dar sînt un autor de romane obișnuite, nu de romane polițiste. Dvs. spuneți că vă plac cărțile polițiste scrise de mine. E ca și cum ați gîndi că scriu într-adevăr astfel de cărți". — „Dar bineînțeles că scrieți, d-le Gately. Nuvele și povestiri polițiste pentru magazinele și revistele populare. Dar sub un alt pseudonim: Robert Mac Bart. Oare vă e rușine să recunoașteți, sau aveți o pasiune extremă pentru secrete?". Gately schiță un zîmbet. — „Și într-un caz, și în altul asta nu vă privește pe dvs., domnule Storm". — „O, ba da, vă asigur. De aceea am făcut atîta drum să vă văd". — „Spuneți-mi, ce cercetări ați făcut?" Gately era curios. Omul din fața sa era prima persoană care-i pătrunsese taina, totuși îngrijit ferită, care înconjura viața sa particulară. „Cum ați făcut ca să descoperiți pretinsa mea identitate?". „Oh, cît se poate de simplu. Pornind de la probabilitatea că autorul meu preferat, Robert Mac Bart, ar putea fi membru al sindicatului autorilor de romane polițiste din New-York, celebru în întreaga țară, am telefonat la sediul sindicatului pentru a cere adresa lui Robert Mac Bart. Am spus că aveam să-i fac o ofertă din partea televiziunii și trebuie să iau contactul cu el". — „Și ce v-au răspuns?". — „Că Robert Mac Bart e un pseudonim, cum v-am mai spus". —„V-au dat adevăratul meu nume?" — „Nu chiar. Mi-au spus că adevăratul nume al lui Robert Mac Bart este Roland Dorsey". Storm era vizibil amuzat. Mai bău o înghițitură de whisky. „Și că singura adresă pe care o știau era cea a editorului lui Roland Dorsey".

— „Aici v-ați poticnit, făcu Gately. Pentru că editorul v-a spus că adevăratul nume al lui Roland Dorsey este Robert Mac Bart". — „Întocmai. Numai că nu m-am lăsat descumpănit așa ușor. De data asta le-am spus că aveam să-i fac o ofertă pentru cinema și că trebuie să intru în contact cu el imediat. Am întrebat deci de adresă. Sau unde să-i scriu. — „Și ce v-au răspuns?". — „Mi-au spus că nu aveau nici o adresă personală, căci ei tratează doar cu agentul lui". — „Oh", zîmbi Gately. — „L-am căutat atunci la telefon pe acesta", spuse Storm așezînd paharul pe o măsuță de lîngă fotoliu. „Și ce i-ați spus agentului?." — „I-am spus că eram dvs. — adică Roland Dorsey — pusesem peste telefon o batistă. Vedeți, dacă cunosc aceste trucuri e pentru că am citit toate romanele dvs. I-am spus că poșta pe care mi-a trimis-o a sosit pe o adresă greșită și cu întîrziere. I-am cerut să verifice adresa exactă, ceea ce a și făcut. Mi-a citit-o pentru a fi sigur că e corectă". — „Și care era?". —„Adresa? O căsuță poștală din Little Falls, Florida". Gately rîse încet. Omul era perseverent, trebuia s-o recunoască. — „Și atunci, cum ați rezolvat problema? ". — „De aici încolo a fost ușor. Am venit la Little Falls și am pîndit la poștă pînă ce dl. Roland Dorsey, adică dvs., a trecut să-și ridice corespondența. Căsuța poștală 221, azi dimineață. Atunci v-am urmărit pînă acasă și am aflat numele dvs. adevărat citindu-l pe plăcuța de la poartă". Storm se tolăni în fotoliu. „Și, iată-mă!". Începu să rîdă. Gately îl imită. — „Ar trebui să scrieți romane polițiste, zise el. M-ați prins. Într-adevăr, eu sînt Robert Mac Bart și dvs. sînteți prima persoană venită să-mi tulbure intimitatea pe care o protejam cu atîta înverșunare". — „Un cititor fidel ar face nu importă ce ca să-l întîlnească pe autorul său preferat", zise Storm sentențios. Gately avea mai degrabă tendința să se îndoiască, deși era gata totuși să-l creadă. O viață secretă e un lucru bun, dar în asemenea situații e măgulitor să întîlnești un cititor care-ți admiră opera într-un mod atît de extravagant ca acest om. — „Mi-e greu totuși să cred că v-ați dat atîta osteneală și ați străbătut o asemenea distanță doar ca să întîlniți autorul pe care-l admirați". — „Și totuși e adevărat, d-le Gately. Sincer, vă consider ca cel mai mare inventator, în ficțiune, de metode criminale. Am citit tot ce-ați publicat". — „Mulțumesc. De fapt scriu povestiri polițiste ca să mă amuz; e o formă de destindere și de reîmprospătare mentală care are darul să-mi ascută facultățile intelectuale pentru lucrările mele mai serioase". — „Că le scrieți pentru a vă amuza sau ca să cîștigați bani, ele reprezintă cu adevărat ceva, enunță Storm cu entuziasm. Am admirat mai ales intrigile ingenioase și metodele foarte abile de care se servesc cei răi pentru a suprima victimele și a-și camufla crimele". — „Soția mea spunea la fel, că sînt extrem de inventiv în acest domeniu". — „Soția dvs.? Storm îl privea uimit. E aici? Aș putea avea privilegiul să o cunosc și pe doamna? ". Gately scutură din cap negativ. — „Imposibil. Am divorțat de cîțiva ani. Spunea că o neglijez în profitul lucrului meu și că asta înseamnă un adevărat abandon. Se plictisise și de viața mea secretă și se temea, de asemenea, să nu dau idei criminalilor potențiali".— „Înțeleg, zise Storm. Dar unele din metodele dvs. criminale ar fi teribil de greu de aplicat în realitate, știți asta?". Făcu o pauză. „Acel Salomon Islander, de pildă. Se aruncă din șalupă, împreună cu dușmanul său în marea plină de rechini, își face o crestătură la picior, ca sîngele să atragă rechinii și înoată pînă la mal lăsîndu-și dușmanul, care nu înoată prea bine, să fie devorat. Faimos!". — „Era doar o încercare, dar destul de bine calculată, recunosc. Ați citit romanul în care ucigașul își ucide victima cu o săgeată otrăvită cu curara, azvîrlind-o cu o simplă praștie? Era mult mai reușit, nu-i așa?" Storm încuviință din cap. — „Sînt de acord. Dar cine oare, în zilele noastre, mai știe să tragă atît de bine cu praștia ca să atingă o țintă mișcătoare? Și cine, într-o astfel de împrejurare, poate dispune ușor de un stoc de curara?" Gately observă că paharul oaspetelui său avea nevoie să fie reîmprospătat. Zise: — „Încă puțină gheață în whisky, d-le Storm?". Vizitatorul tresări, ca și cum o săgeată de curara i-ar fi străpuns carnea. — „Gheață!" strigă el pe un ton dur, pierzîndu-și dintr-odată politețea. — „Pentru paharul dvs., zise Gately. Gheața s-a topit." Încercă brusc o senzație inexplicabilă de frig. — „Oh, făcu Storm. Nu face nimic, d-le Gately". Apucă paharul, îl goli și îl depuse pe masă. Apoi se scuză: — „Am tresărit cînd ați vorbit de gheață, mi s-a părut aproape o telepatie. Pentru că tocmai mă gîndeam la una din povestirile dvs. d-le Gately. Una foarte reușită, cu un ucigaș care utilizează gheața pentru a-și camufla crima. Știți la care mă refer?". — „Bineînțeles. Cea în care un avocat își ucide asociatul, fracturîndu-i craniul cu o măciucă și apoi face în așa fel încît să pară un accident". — „Asta e, da. Întîmplarea se petrece pe un drum abandonat ce mărginește o faleză înaltă. Avocatul oprește mașina asociatului său pe marginea falezei în pantă, așază mortul la volan și pune niște blocuri de gheață în fața mașinii. Două ore după aceea, cînd blocurile de gheață s-ar fi topit, mașina trebuia să cadă în prăpastie. Și, în acest timp, mergînd pe jos pînă la prima casă întîlnită în drum, ucigașul își făurea un serios alibi. Astfel, pentru poliție, fractura de craniu n-a fost decît rezultatul căderii mașinii". — „Văd că vă amintiți foarte bine povestea," spuse Gately pufăind din pipă. — „E într-adevăr una dintre cele mai bune. Și care, a priori, mi se

pare că poate fi pusă în practică. Fiindcă, de fapt, ce n-ar fi putut să meargă?". — „Ei, spuse Gately reflectînd, dacă mă întrebaţi, să zicem că o altă maşină ar fi putut trece pe acolo înainte ca gheaţa să se fi topit sub roţile maşinii în care se afla mortul". — „Absolut imposibil, pentru că e vorba de un drum părăsit". — „Sau s-ar fi putut ca maşina să aibă un dispozitiv automatic, lăsat în marşarier în loc de punct mort, încît ar fi împiedecat-o să cadă în prăpastie odată gheaţa topită". — „Credeţi că un ucigaş atît de inteligent ca cel descris de dvs. ar fi putut neglija un astfel de detaliu?". Gately începu să rîdă. — „De fapt, nu cred. Dar poate că avocatul să fi calculat greşit timpul necesar pentru topirea gheţei". Storm refuză şi această obiecţie. — „Aţi făcut doar nişte teste prealabile pentru a determina timpul de topire a gheţei. Nu vă mai amintiţi?".— „Da, într-adevăr? spuse Gately foarte interesat. Nu-mi mai amintesc". — „Şi totuşi, aşa e. Ei, da, e o intrigă frumoasă. Am încercat să-i găsesc un cît de mic defect, punîndu-mi la încercare toate facultăţile mele de observaţie şi deducţie împotriva celor ale dvs. Asta e una din plăcerile citirii romanelor poliţiste, ştiţi doar: cînd cititorul încearcă să o ia înaintea autorului". — „Şi aţi găsit vreun defect în povestea cu gheaţa care se topeşte?". — „Da, dar n-a fost uşor. Aţi prevăzut totul, în afară de un amănunt". — „Ah, care? O să-l pot evita într-o altă povestire." Storm izbucni: — „N-ai ţinut cont de vreme, nenorocitule!" Sprîncenele lui Gately se încruntară. — „Trăiţi cam intens povestirile poliţiste pe care le citiţi, nu-i aşa? Zîmbi. De fapt, asta şi sperăm noi, autorii, cînd le scriem. Dar daţi-mi voie să vă mai torn puţin whisky". Umplu repede paharul lui Storm în bucătărie şi îl puse lîngă vizitatorul său, după care se aşeză în fotoliu. — „La ce vă gîndeaţi cînd spuneaţi că n-am ţinut seama de vreme? ". — „Să presupunem, explică Storm, că în timpul celor două ore în care gheaţa trebuia să se topească, temperatura scade deodată cu 15 grade, aşa cum se întîmplă uneori, la munte, în Pensilvania. Şi că blocurile de gheaţă nu se topesc nicidecum. Şi că mortul rămîne acolo, aşezat în faţa volanului timp de o săptămînă, pînă ce-l găseşte poliţia cu craniul spart, fără urmă de accident sau de armă, în timp ce asociatul său a deturnat banii şi a fugit cu nevastă-sa"...

Gately lupta să-şi păstreze calmul. — „În Pensilvania? zise el. Dar mi se pare totuşi că povestirea mea se petrecea în Munţii Ceţoşi" — „În realitate, zise Storm asta s-a petrecut în munţii Pensilvaniei!". Avu un rictus. „Vezi deci că soţia dumitale avea dreptate. Poveştile pe care le scrii dau într-adevăr idei cititorilor. Idei reale, dacă stai să te gîndeşti. În acest moment chiar, d-le Gately, sînt suspectul numărul unu în ancheta asupra morţii asociatului meu, din Watertown Gap şi voi fi acuzat şi condamnat tot atît de sigur cum te văd. Pentru că eu am comis efectiv această crimă". Înghiţi o gură de whisky şi zîmbi cu zîmbetul său dezarmant înainte de a scoate din buzunarul vestonului un revolver. — „Dar mai întîi, urmă el, vreau să fac în aşa fel încît nici un amator de romane poliţiste credul să nu mai fie incitat să pună în practică alte metode criminale inventate de Robert Mac Bart. Cum spuneai şi d-ta, adesea în povestirile dumitale: după ce ai comis prima crimă, a doua e uşoară"... Avu o oarecare dificultate să-şi termine spusele. La jumătatea drumului între satisfacţie şi frică, Gately intinse mîna deschisă. — „Dacă te-am determinat chiar involuntar să comiţi un act ireparabil, domnule Storm, îmi pare rău. Mă crezi?". Vru să se ridice din fotoliu.— „Rămîi unde eşti! îi ordonă Storm cu voce răguşită. Stai jos!". Începu să rîdă, un rîs cu rezonanţe aproape disperate, ca de om beat şi ridică revolverul. — „Lui Robert Mac Bart, din partea unuia din devo-o-o-taţiii săi cititori" ...Mîna lui Storm, care ţintea pieptul, se clătină. Degetele strînse pe trăgaci se contractau imperceptibil, dar revolverul nu se descărcă.

Ştergîndu-şi sudoarea de pe buza de sus cu batista, Gately se îndreptă spre vizitatorul său şi-i luă încetişor arma din mînă. — „Ce... ce-i asta?..." făcu Storm. — „Pur şi simplu un alt truc de-al meu, răspunse Gately. Un stupefiant pe care ţi l-am pus în whisky. L-am vărsat în paharul dumitale cînd m-am dus să pun gheaţă. Nu crezi că asta subliniază destul de abil ironia situaţiei noastre, domnule Storm? Viaţa unui autor de romane poliţiste ameninţată de gheaţa care nu se topeşte şi apoi salvată de gheaţa topită?"

Storm nu mai auzi ultimele cuvinte ale lui Gately. Cu ochii sticloşi, se prăbuşi în fotoliu, inert ca un sac cu nisip.

În româneşte de PETRE PINTILIE

Maximele lui Păcală

Găina din ograda vecinului nu merge de două ori la apă.
Capul plecat răstoarnă carul mare.
Ce ţie nu-ţi place, la nevoie se cunoaşte.
Spune-mi cu cine te însoţeşti, ca să-ţi spun dacă ai parte.
Găină bătrînă altuia nu-i face.
Cine se scoală de dimineaţă, mai mult aleargă.
La pomul lăudat nu da pasărea din mînă.
Mielului blînd îi stă bine cu drumul.
Dacă n-ai un bătrîn, mai bine bogat în satul tău.

ILEANA LIMAN

Dialoguri imposibile

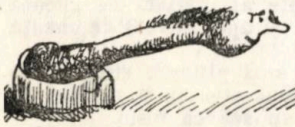

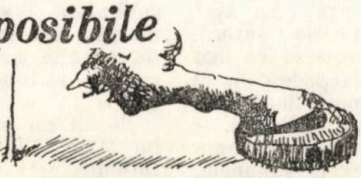

Cum se face că pe maică-ta o cheamă Popescu, iar pe tine Ionescu?!

— Mama s-a remăritat, eu încă nu...

— Melodiile pe care le compui dumneata vor fi cîntate atunci cînd Beethoven şi Mozart vor fi uitaţi.

— Credeţi, tovarăşe profesor?

— Da. Însă nicidecum înainte.

— Dacă-mi înlocuiţi piesa cu una de Cehov, să ştiţi că fac moarte de om!

— Depinde de care om... Cehov a mai murit odată, dar nu ca mine, după ce v-am citit piesa...

— Oh, unde vom ajunge cu poluarea asta?!

— Tot acolo, fii fără grijă.

— Fiţi mai atent pe unde călcaţi, doar nu sînteţi animal!

— Dar ce, sînt pasăre?!

— Unchiule, e adevărat că nu mai sînt dispecer-şef?

— Nici eu nu mai sînt inginer-şef...

— Poetul englez Milton era orb. Ia să vedem dac-aţi fost atenţi. Tu, din prima bancă, spune, ce cusur avea Milton?

— Era poet, tovarăşe profesor.

— Dar văd că bacşişul e interzis...

— Şi mărul din paradis era interzis.

— Ţi-a slăbit vederea fiindcă bei prea mult.

— N-aş crede, doctore, cînd beau văd dublu.

— Să presupunem că un om bate o maimuţă iar eu îl împiedic. Ce nume poartă această virtute?

— Iubire frăţească, tovarăşe profesor!

— Te plîng, prietene.

— De ce?

— Soţia mea şi-a luat un pardesiu nou şi s-a şi dus să-l arate nevesti-tii.

— Arăţi de parc-ai fi avut un accident de cale ferată!

— Păi, cînd treceam prin tunel, în loc s-o sărut pe fată, l-am îmbrăţişat pe taică-su.

— Ce fel de cîine-i ăsta?

— Unul poliţist.

— Nu prea are aerul...

— Nici nu trebuie, e doar din poliţia secretă.

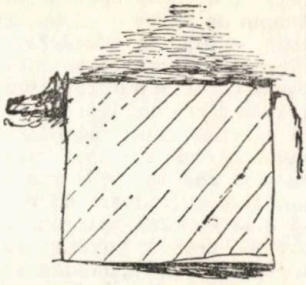

Proverbe africane

— Cine mănîncă ceapă, miroase a ceapă.

— Cui îi place peştele, nu-i plac broaştele.

— Cine a intrat în noroi, soarbe noroi.

— Cine vede alb, o să vadă şi negru.

— Cine întreabă şi nu răspunde, nu-i demn să i se răspundă.

— Cine se ceartă înainte de-a adormi, cheleşte repede.

— Cine înghite un par o să doarmă în picioare.

— Cine vinde minciuni o să plătească cu adevăr.

— Cel care minte de minciuni va fi răpus.

— Cine iubeşte, iartă.

— Cine n-a fost lovit, nu cunoaşte durerea loviturilor.

Din „povestirile lui Radu“

— Unchiule Nestor, nu trebuia să vii, că nu trebuia, și nu cred că tataia te-a chemat. N-avea de ce. Ce să-ți spun?... Bine, îți spun... Totul a început de la Costel Sînteameu... Cine să fie? Copilul lu' nea Mitică Melcu și de-adevăratelea după catalog îl strigă Marin D. Constantin, da toți îi zic Sînteameu din vară, doar ți-am spus, țin minte că ți-am spus... Cînd l-a chemat alde nea Melcu pe tataia în curte „Hai domn notar s-auzi una“ și tataia a ieșit și eu după el și-n curte s-au mai adunat cîțiva. Gogu al Rădunei și Mitu brigadieru și nea Găneajă și eu și găinile, ele proastele credea că le dă grăunțe, da nea Melcu a prins a povesti ceva, că fusese plecat la București și că Mălina nevastă-sa rămăsese acasă, și a zis că și pe Costel l-a trimis la țața Marița mătușă-sa, n-am înțeles prea bine că bărbații se înglotiseră ciotcă în jurul lui nea Melcu și eu nu prea am ascultat la început, mă ciuguleau găinile și mă uitam la ochiul însîngerat al lui nea Melcu, ochiul drept, ăl stîng îi e scurs din război, și cînd am fost atent nea Melcu tocmai zicea: „Cum îți spusei, domn notar, am ocolit pe dig și cum aud ceva muzică, intru prin față, printre dăliile Mălinei, o mîndrețe de dălii înalte cît omul. Săr și dau cu umărul în ușă, sare și ușa și ciobește soba aia nouă de teracotă — și în casă cine crezi că era? Buibuță Batcă cu fi-su, în picioare amîndoi, cu viorile crescute ca gușile sub barbă, și la masă — Mălina și el, și între ei o găină friptă, din găinile alea de zicea că le vinde la Urziceni. El țuști! pe fereastră în dălii, ea țuști! pe sub cotul meu și rămîn țiganii stană, Buibuță ăl mic cu vioara la gît, bătrînul se apăra cu ea ca de muște și își bolovănea albușul ochilor „Mă, pînă și voi“l, le strig și, mi-i crede, nu mi-i crede, domn notar, usturimea și plînsul din piept mai să se-nece în rîs. Țiganii țuști! și ei buluc sub pat. Lu ăl mic i se vedea numai picioarele-n tîrlici da bătrînului îi rămăsese fundul afară, se îngrășase. Ce-mi vine, domn notar, pui mîna pe-un scaun din garnitura luată în rate și mă răcoresc pe ei. Am fărîmat scaunul pe fundul lor — și vioara bătrînului că și-l apăra cu ea, și cum urlau ăia de sub pat m-a prins jalea și rușinea și venii să-mi spui domn notar ce să fac eu acuma?... Ei, unchiule Nestor, nimenea n-a văzut cînd a intrat Costel și cînd toți au tăcut el și-a înălțat capul, rînjind cumva într-o parte ca statuia Lupoaicei din Dorobanți, și cu vocea aia a lui de om mare a zis „Dacă sînteam eu!“... Adică dacă era el în locul lui taică-său făcea... Ce-ar fi putut el face? Și cum să zică el prostul: sînteam eu? Auzi, sînteam eu! Nea Melcu l-a luat în brațe și l-a strîns la piept, uite așa, da de-atunci Sînteameu i-a rămas porecla, deși cînd tata a venit după mine în vacanța de vară i-a spus „Doctore“: fiindcă la școală i-au dat lui Costel ochelari. De aia rînjea el cînd privea atent, că nu vedea săracul... Bine unchiule Nestor, ți-am spus că asta a fost cu-n an în urmă și are legătură cu ce s-a întîmplat acum, da cum să n-aibă? Auzi. Pe Sînteameu l-au făcut pioner, mă rog, învață bine și-i și cuminte, doar cu ochelarii lui de sîrmă nu se prea poate juca. Cînd viu în vacanță mă întreabă dacă și pe mine m-au făcut pionier. I-am spus că eu sînt încă prea mic, da nu m-a crezut. Ei, și-așa a început. Că, zice Costel, pentru a merita cravata roșie trebuie calități. Auzi, cum ar veni eu n-am calități. Ei, din vorbă-n vorbă, eram cu băieții la gîrlă, recunoaște și Costel și Gicu și Aurica și Nicu Pîrț și toți, că mă rog, ceva calități aș avea eu, orișicît trăiesc în Capitală, da poate cu ascultarea și respectul filial să nu fie în ordine — și le-am spus s-o întrebe pe mama și pe matale, unchiule Nestor, că pe tata... Și au recunoscut că, mă rog, așa să fie, da au zis că din punct de vedere al curajului știu ei sigur că n-am calități. Unchiule Nestor mi-e tare frică de cîini. Băieților nu le-am spus și prin curțile lor, toți au cîini, intru drept cu pieptu sus. De unde-or fi aflat ei că mi-e frică? Ei, și ca să schimb vorba, am sărit de pe mal în bulboană, unde era mai adîncă, și am trecut înot gîrla, cu băieții după mine, de patru ori, de Aurica era să se-nece și în timp ce Nicu Pîrț o scutura de picioare să iasă apa din ea, iar au început cu frica asta. Ti se făcea pielea de găină, ce mai, te lua groaza de ce ziceau. Că în mal, în groapa unde sapă oamenii lut pentru muruială, a trăit un moroi de se hrănea cu sîngele vitelor din islaz. Ieșea în chip de șarpe, se încolăcea pe picioarele vitelor, le golea ugerul, le bea sîngele ba, ca desert, mînca și prigoriile ce-și aveau cuiburile în găurile din mal. Și l-a pîndit moș Vasile văcarul cu un piron la pleazna biciului să-l

răpună. Noapte de noapte îl pîndea — degeaba. Și într-o zi, moș Vasile dormea căscat și ostenit, i-a intrat moroiul în pîntece și n-a ieșit pînă țața Marița nu l-a afumat cu pene și hrean. Și-atunci finu Dobre fieraru i-a băgat șarpelui pironul din bici drept în inimă. Și altu a pomenit de lupul cel bun ce se hrănea cu fîn și viorele și petrecea fetele cînd se-ntorceau tîrziu de la tîrg, din Urziceni. Pesemne pofta de sînge a lupului, cît era el de bun, nu i se stinsese și a greșit și el odată cînd a mîncat-o pe Viorica lui nea Găneajă, de nu i-a găsit decît bocancii. L-au hăituit oamenii da nu l-au putut prinde, fiindcă s-a aruncat lupul în fîntîna din islaz de-a spurcat-o. Și de niște gîște a povestit Aurica, după ce au scos apa din ea, cum s-au împrietenit ele cu Ploieșteanul, vîntul cel negru. Vîntul ăsta s-a mutat din munte la noi sub pod cînd au dat păcura pe gîrlă. S-au pustiit peștii, iar gîștele și-au îngreunat aripile și s-au scufundat și cîte au rămas nu mai intră-n gîrlă, se uită numai așa într-o dungă la apă și vîntului i s-a făcut milă și le ia seara pe sus de le plimbă peste islaz. Ele îl așteaptă gîgîind, cu aripile întinse, și el cînd vrea vine de le ia, cînd nu, nu... Cum unchiule Nestor să tac? Bine, da să știi că are legătură. Fiindcă atunci la gîrlă a rămas așa. Ca noaptea, înainte de-a da luna, eu să ies pe islaz pe lîngă fîntînă, să ocolesc satul nou, să trec prin pădurea din dosul bisericii și să ies la cimitir unde mă așteaptă ei — și-atunci, gata, recunosc cu toții că am curaj. Ce era să fac, unchiule Nestor? M-am prins. Am fost cuminte, după cină m-a frecat mamaia cu detergent să-mi topească păcura ce se lipise de mine în gîrlă și m-am culcat. Tataia și-a pus ochelarii și i-a cetit cît i-a cetit titlurile din filmul ce se da la televizor s-audă mamaia și să-nțeleagă, apoi s-au culcat și ei și cînd i-am auzit sforăind am sărit pe fereastră și am luat-o pe potecă peste islaz spre gîrlă. Nu mi-era frică deloc, decît că nu-mi venea să merg la dreapta-n cîmp, ci la stînga, spre grajdurile gospodăriei. Primele sînt grajdurile de cai și erau goale că știi matale, unchiule Nestor, de cînd cu tractoarele au trecut caii în rație la porci și găini: îi toacă și-i face hrană. Doar Murgu lui finu Dobre fierarul mai e pe-acolo, armăsar bătrîn, cărunt la păr și slab ca o tîrnă, îl are finu Dobre din război și-l așteaptă să moară. Da Murgu nu era, era numai finu Dobre și paznicul. Fumau și se plîngeau unul altuia. Finu Dobre zicea că, bine, acu, deși a avut tractor, l-au primit la gospodărie, dar azimîine rămîne fără lucru, doar cei din satul nou ce mai au cai de potcovit și căruțe de cetluit. Paznicul i-a dat dreptate și-a oftat că nici pe el nu-l pontează destul pentru cît muncește. Ce muncește, unchiule Nestor? că doar se plimbă cu pușca aia a lui cu sare cu care l-a bășicat pe Nicu Pîrț cînd s-a dus să ia căpșuni, de-a zăcut săracu trei săptămîni pe burtă și s-a ales și cu porecla, că sarea i-a slăbit bucile. Am vorbit ce-am vorbit cu ei pînă m-a gonit finu Dobre la culcare, altminteri mă spune lui tataia. Și m-am dus. Acu dacă știam că băieții nu sînt acolo, poate că mi-ar fi fost frică și-aș fi scurtat drumul. Da mi se părea că sînt semănați fiecare la locul lui și m-am îmbățoșat și-am trecut pe unde era de trecut, pe la fîntînă, dincolo de satul nou, prin pădure, da numai eu știu cum. Nu mi-era frică da-mi bătea inima-n gît și la orice m-aș fi gîndit îmi veneau în minte moroii și șarpele și gîștele și pironul lui moș Vasile. Bine a fost că-mi vîjîiau urechile de n-am auzit nimic, nimic și așa am depănat des din picioare — stabilisem că nu-i voie de fugit — și m-am trezit ieșit din pădure în ciulinii din cîmp, în dosul bisericii. Și-atunci s-a făcut lună ca ziua de puteai citi abecedarul, și-am șovăit înghețat, un pas-doi și m-am prăbușit pe ceva ce era și moale și tare și m-am trezit luat pe sus și dus iute-iute. Și cum eram pe burtă și nu puteam striga, aș fi vrut dar mi se încleștaseră fălcile, am deschis ochii și am văzut umbra dracului sub mine cu urechi lungi, cu gîtul lung, cu picioare lungi și negre peste albul cîmpului. Iar peste umbra dracului-eu, unchiule Nestor, purtat în aer tremuram și mi-a venit în minte că țața Marița povestea pe șanț că dracul îl alungi cu tămîie—și tămîie n-aveam dar chibrituri luasem și, nu știu cum, doar mă hurducam ca-n bulboană, am putut scăpăra. Și-atunci și-a întors cel ce mă ducea spre mine dinții rînjiți, lați, și l-am cunoscut pe Murgu, armăsarul lui finu Dobre, dar era cam tîrziu... O fi avut el, cum se hodinea pe cîmp, paie în spate cînd m-am împiedecat de dînsul, o fi fugit el, în prostia lui, spre șira de paie? Cînd Costel și Gicu și toți ăilalți pînă și Aurica-Înecata au sărit strigînd zidul cimitirului, șira ardea. Se făcuse mai mare lumină și cald și bătea clopotul ăl mic și s-aduna lumea cu cobilițe și găleți; pe noi copiii nu ne lua nimeni în seamă și noi am scăpat cu bine, decît că Sînteameu și-a fărîmat ochelarii. Da șira a ars toată, și asta ca asta, dar a ars și tractorul ăla vechi a lui finu Dobre, de intrase cu el la gospodărie și ăia tot nu știa ce să facă cu el... Ei, și crezi matale, unchiule Nestor, că numai pentru atît putea să-ți dea tataia telefon să vii?

N. CRIȘAN

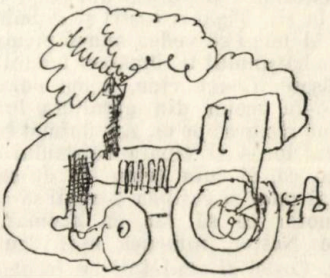

I. B. SINGER

-Laureat al Premiului Nobel 1978-

despre el însuşi

Singer se declară dezamăgit de lecturile pe care le-a făcut, din literatură, filosofie, şi mai ales religie: „În loc să vină literatura să pună sub semnul întrebării legile statornicite de omenire, cînd colo, legile au întins o capcană literaturii, au înhăţat-o, şi acum o ţin închisă în corsetul lor." ...„Toate comentariile filosofice duceau la aceeaşi concluzie: nici nu cunoaştem esenţa lucrurilor, nici n-o putem cunoaşte." ....„Religia... ne spunea exact ce e îngăduit şi ce e permis, ce trebuie să facă omul de cînd se trezeşte şi pînă se culcă la loc. Întreaga mea viaţă e doar un lung şirag de momente de scepticism întunecat." Întrebat dacă nu se jenează să prezinte caractere complexe, care încearcă să se bucure de viaţă, în povestiri de o mare senzualitate, Singer spunea într-un interviu: „Nu văd de ce mi-ar fi ruşine. Biblia şi Talmudul sînt pline de poveşti amoroase. Dacă nu se jenau sfinţii de lucrurile astea, de ce m-aş ruşina eu, care nici nu-s măcar sfînt. Dacă există un Dumnezeu, eu mi-l închipui ca pe un ibovnic. După Cabala, în Paradis toate sufletele fac dragoste. Şi îngerii şi chiar Atotputernicul cunosc o modalitate superioară a dragostei, pe care se prea poate să n-o înţelegem noi, dar de iubit pare-se că ei iubesc."

„Aceleaşi întrebări mă frămîntă şi azi, ca şi acum o jumătate de veac. De ce ne naştem? De ce suferim? Pe mine unul, mă întristează şi suferinţa animalelor. Ştiţi, sînt vegetarian. Cînd văd cît de puţină atenţie dau oamenii animalelor, şi ce uşor se împacă ei cu ideea că omului îi este îngăduit să facă ce vrea cu animalele, pur şi simplu pentru că are cuţit sau pistol, mă simt profund mîhnit şi uneori mă revolt împotriva providenţei. Îi spun Atotputernicului: «Ai nevoie ca slava ta să fie legată de atîtea suferinţe ale unor fiinţe lipsite de glorie, doar nişte creaturi nevinovate care nu doresc altceva decît să vieţuiască în pace vreo cîţiva ani?» După părerea mea, animalele sînt la fel de nedumerite ca şi noi, numai că nu se pot exprima în cuvinte. Impresia mea este că toate vieţuitoarele întreabă: «Ce caut eu aici?»"

Întrebat de ce povestirile lui sînt atît de încărcate de strigoi, duhuri şi demoni, dacă ţine într-adevăr la asemenea plăsmuiri, Singer a spus odată: „Astea îmi fură manuscrisele şi mi le ţin ascunse zile întregi. Pe urmă, deodată, reapar. În loc să mai caut cîte un manuscris, enervîndu-mă, cum făceam pe vremuri, ştiu din capul locului că mi l-au luat dracii şi că o să iasă iar la iveală. Tot ele îmi fură cărţile, şi ochelarii, şi carnetul de cecuri chiar, dar îmi dau totul înapoi."

Cam în acelaşi fel răspunde Singer şi la întrebarea dacă e o legătură între strigoii din naraţiunile lui şi limba aproape moartă în care le scrie: „Îmi place grozav să scriu poveşti cu strigoi şi duhuri, şi nimic nu li se potriveşte mai bine decît o limbă care trage să moară. Cu cît e mai moartă limba, cu atît e mai viu strigoiul. Strigoii sînt morţi după idiş, şi după cîte sînt eu informat, toţi vorbesc acest dialect... Sînt absolut convins că într-o bună zi au să se ridice din mormînt milioane de vorbitori de idiş şi prima lor întrebare o să fie: „Mai e vreo carte nouă în idiş pe care merită s-o citeşti?"

Singer care se declarase „semnat să nu fie tradus niciodată şi să rămînă necunoscut, un biet scriitor idiş" nu s-a desminţit nici toamna trecută, cînd i s-a telefonat că i-a fost decernat premiul Nobel: „Mi s-a părut că trebuie să fie ori o greşeală, ori o farsă. I-am spus nevesti-mii: «În orice caz, să ne continuăm micul dejun.»"

Divorţul

amintire de ISAAC BASHEVIS SINGER

În casa noastră s-au pronunţat şi divorţuri ciudate, dar cel despre care vreau să vă vorbesc a fost cel mai ciudat dintre toate. Într-o bună zi cînd s-a deschis uşa a intrat în casă un negustor de mărunţişuri şi pînzeturi din mahalaua noastră. Era un bărbat de vreo 40 de ani, cu o barbă atît de neagră încît căpăta reflexe albăstrui. Nu avea ochii vioi şi vicleni ca negustorii, ci mai degrabă părea că priveşte melancolic în zare. Mai tîrziu în viaţă am întîlnit italieni şi spanioli cu asemenea ochi negri. Era îmbrăcat după datina evreiască, dar deosebit de elegant. Totul pe el strălucea: caftanul de alpaca, pălăria de pînză, gulerul moale cu cravata de mătase neagră. Se numea Mordecai Meir.

— Bună dimineaţa, Rabbi.

— Bună dimineaţa, Mordecai Meir. Bine ai venit. Te rog ia loc. Cu ce-ţi pot fi de folos?

Mordecai Meir scoase un fel de grohăit:
— Vreau să divorțez cît mai repede.
— Chiar așa?
— Rabbi, n-o fac pentru că sînt fluș-turatic.
— Dar atunci ce s-a întîmplat?
— Rabbi, sînt tare bolnav, zise el calm. Doctorii zic că nu mai pot scăpa cu viață. Copii n-avem; cînd mă duc eu de pe lumea asta, nevastă-mea trebuie slobozită de datina care o silește să se mărite cu cumnatul ei. Singurul meu frate e-n America. Așadar, e mai bine să divorțez acum.
— Dar de ce suferi?
Meir îi șopti ceva, tata se făcu palid ca hîrtia și după o clipă spuse:
— Doctorii se mai și înșeală uneori. Totul e în mîna providenței.
— Eu nu sînt neam de rabin. Dacă scap cu viață, am voie să mă recăsătoresc.
— Am înțeles. Dar de ce te grăbești așa?
— Dar de ce să aștept?
— De ce să n-aștepți? Ar trebui să mai consulți pe cineva. Vreun specialist. La Viena sînt doctori minunați.
— Știu. Am fost deja la ei.
Tata observă deodată că sînt și eu pe acolo:
— Pleacă!
M-am dus în camera cealaltă, tulburat și speriat de cuvintele pe care le auzisem de la acest negustor al nostru de ață, nasturi și alte mărunțișuri. Știam care e problema: Nevasta unui evreu care moare fără urmași are obligația de a se căsători cu fratele mortului. Mordecai Meir vroia să divorțeze de nevastă-sa și să-și trăiască în singurătate ultimele luni de viață pentru a-și cruța nevasta de neplăcerea de a avea relații cu cumnatul ei. Dar cum putea un om să vorbească atît de liniștit de asemenea lucruri? Mi-au dat lacrimile și am început să mă tem de omul ăsta care acum mi se părea aproape un cadavru ambulant.
Mordecai Meir a plecat curînd din casa noastră. Tata a luat-o la o parte pe mama și i-a spus ce s-a întîmplat. Auzindu-le șoaptele și oftatul, am ieșit afară și am trecut pe lîngă prăvălia lui Mordecai. Mă gîndeam la nevasta lui. O fi plîngînd? Aș, de unde. Stătea îndărătul tejghelei și măsura niște pînză cu un metru de lemn. În timp ce-și vedea de treabă, vorbea zîmbind cu clientul. Oacheșă ca și soțul ei, plină la trup, cu obrajii bucălați și cu pieptul mare, păstra încă amabilitatea și demnitatea unei negustorese și matroane. Pe chipul ei nu se citea nici cea mai mică urmă de îngrijorare. Ca un om care știe ce are de făcut, numără banii primiți și-i puse în sertar.
„Bine, dar e cu neputință — mi-am zis în sinea mea. La urma urmei e soțul ei. Trebuie să știe că e pe moarte."
Era foarte ciudat: eu, străin cum eram, suferam, în timp ce ea, nevasta lui, părea netulburată. Mai tîrziu în viață am avut de multe ori parte de aceeași experiență: n-am dormit nopțile din pricina unor oameni pe care aproape nu-i cunoșteam, în timp ce rudele lor cele mai apropiate rămîneau indiferente. Am aflat atunci pentru prima dată că există oameni atît de reci și pasivi încît nu-i poate afecta nici o nenorocire. Ei se tîrăsc încet spre mormînt, cu mintea la mîncăruri și la nimicurile de fiecare zi. Chiar atunci cînd trebuie să privească moartea în față, rămîn preocupați de ambițiile cele mai mărunte.
Dar să revin la Mordecai Meir. De atunci încolo eram tot mai curios în privința lui și a soției sale. Treceam prin dreptul prăvăliei ori de cîte ori aveam prilejul. Și exact ca și nevastă-sa, și el continua să stea de vorbă cu mușteriii, să-și arate și să-și vîndă mărfurile, să numere banii primiți sau să-și înregistreze conturile. Dar în timp ce-și vedea de treabă, din cînd în cînd i se întîmpla să ridice ochii, dus pe gînduri, privind departe în zare, ca și cum ar fi văzut ceva dincolo de case, peste acoperișuri și chiar și peste nori. Pe măsură ce treceau săptămînile, fața lui păli și apoi se înverzi de parcă ar fi postit prea mult: paloarea îi făcea barba să pară încă și mai neagră.
Apoi, într-o bună zi în casa noastră se pronunță divorțul. Grămăticul scrise hotărîrea cu pana lui de gîscă. Cei doi martori își puseseră iscăliturile. Mordecai Meir stătea în picioare în fața grămăticului. Nevastă-sa ședea pe o bancă. O singură lacrimă se ivi în ochii ei, stăruindu-i pe obraz. Privirea ei exprima încuviințarea unei femei simple care are de-a face cu lucruri ce-i depășesc înțelegerea. Se pricepea să vîndă ață, nasturi, ace de siguranță, să pună slujnica la treabă și să țină casa curată, dar habar n-avea cum să se poarte cu un soț care se pregătea de moarte. Am văzut că mintea ei e tulburată și o vreme mi s-a părut că-și numără franjurile de la șal. Apoi, deodată, s-a întors într-o parte și a început să-și răsucească verigheta. Tata răsfoia o carte sacră. Ședea cu capul aplecat și deodată și-a acoperit ochii cu mîna. Nici o clipă nu s-a îndoit că ceea ce se întîmplă a fost hotărît de providență. Și totuși de ce lui Mordecai Meir îi refuzase providența dreptul de a-și trăi tainul de ani? La urma urmei era om de treabă. Dar cine ar fi îndrăznit să pună la îndoială căile Atotputernicului?
În cele din urmă, nevasta lui Meir întinse mîinile și luă hotărîrea de divorț. Abia atunci începu să bocească. Auzindu-l pe tata că-i spune ceea ce zicea întotdeauna în asemenea împrejurări: „Femeia divorțată n-are dreptul să se recăsătorească pînă-n trei luni" — o podidiră iar lacrimile.
Ce aranjamente mai făcură Mordecai Meir și nevastă-sa, nu știu. Conform legii, nu mai aveau voie să doarmă sub același acoperămînt. Am uitat de ei, sau, mai bine zis, m-am silit să-i dau uitării.
Într-o bună zi am văzut o procesiune. Era cortegiul funebru al lui Mordecai Meir.

Văduva mergea cu brațele înălțate spre cer, plîngînd și văicărindu-se. În urma ei veneau o mulțime de bărbați cărora nu le mai tăcea gura. Aveau aerul să spună: „Mordecai Meir e Mordecai Meir și noi sîntem noi. El de-acum e mort, noi sîntem vii. Pe el au să-l îngroape, dar noi trebuie să ne plătim chiria și învățătura copiilor. Nu mai avem nimic în comun".

Peste vreo șase sau nouă luni am intrat în prăvălia lui Meir ca să cumpăr ață și am găsit acolo un necunoscut. Vai, ce deosebire între el și Mordecai Meir! Fostul negustor fusese subțirel și fin, dar bărbatul ăsta era mare și greoi, cu capul cît o baniță, nasul turtit și barba deasă și stufoasă. Îi ieșea păr și din urechile lungi și din nările borcănate. Pe fiecare deget îi crescuse cîte o bărbuță. Avea un glas hîrîit. Caftanul neîncheiat la nasturi era tot pătat. Ăsta era cel de-al doilea soț. Luase totul: nevasta lui Mordecai Meir, casa, prăvălia. Deschidea sertarul și apuca degajat o mînă de monede, trîntea registrele și facturile și vorbea cu nevastă-sa ca și cum ar fi fost căsătoriți de ani și ani de zile. Parcă nici n-ar fi existat cîndva un Mordecai Meir.

Cu timpul, nevasta lui Mordecai Meir dădu naștere unui copil, la fel de greoi și nețesălat ca și taică-său. Îl legăna, se juca cu el și-l învăța să gungurească: „A-cucu-a-cucu".

Dar ăsta nu e chiar sfîrșitul poveștii. În timpul primului război mondial, Varșovia a fost bîntuită de o epidemie cumplită de tifos. Pe strada Crohmalna au murit mai mulți oameni decît în oricare alt cartier al orașului. Printre cei răpuși de molimă s-a numărat și văduva lui Mordecai.

O vecină se lamentă către maică-mea:

— Așa de tînără și mamă de copil mic, și frumoasă ca un trandafir! Vai de noi, vai de noi!

Mama, cu peruca ei de matroană așezată strîmb, clătina din cap auzind de acest nou episod al catastrofei din afara timpului — cu care omul nu se deprinde niciodată. Pentru ea era doar o dovadă în plus că viața e un vis și că n-are rost să păcătuiești împotriva Creatorului. Poate că nici n-ar trebui să te nești...

Dar ce să facă omul dacă s-a născut?

Mai trecură cîteva luni și în prăvălia lui Mordecai Meir se ivi o femeie necunoscută.

Prezentare și traducere de ANDREI BANTAȘ

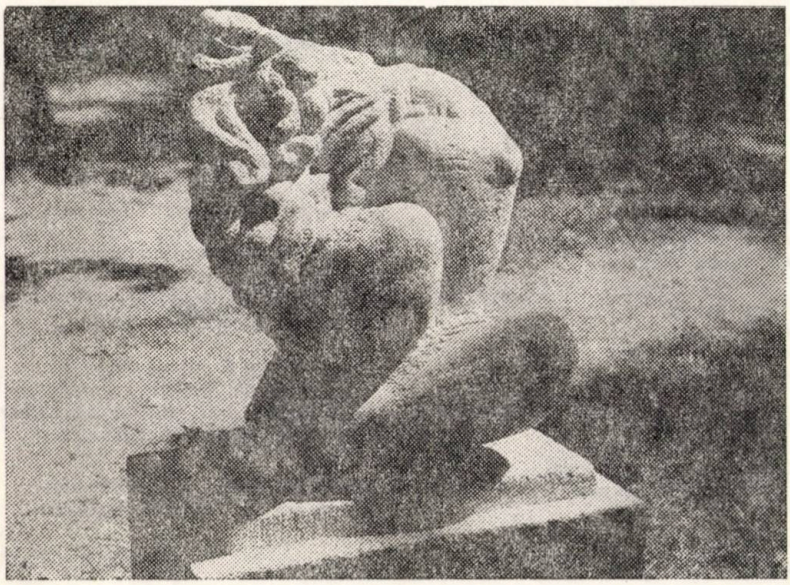

Pe plaja de la „Trei papuci"

Pe supt bolțile de soare
Trece-un pescăruș călare
C-un cuțit de vînătoare
Atîrnat la cingătoare
În gură cu-o scobitoare

Iar supt apa mișcătoare
Ochi de pește
Nu clipește
Dar cuțitul mi-l străpunge
Pîn' la inimă ajunge!

Fir-ai pasăre haină
Cu zborul de zepelină
Fir-ai fi să fii... iertată
Pentru inima mîncată

Să te ierte prostul soare
Că nici altă treabă n-are
Cît îi ziua lui de mare
Zace tolănit la soare
Nici că-i pasă, nici că-l doare
Mulțumit că stă la soare
Pe un țărm uitat de mare
Picurînd pe noi cu floare
Doarme dus slăvitul soare
Pe supt zboruri de cocoare

ION COJA

O mică fabulă

O fabulă nu e mai mult decît o fabulă —
Populată, cum se știe, de animale.
Uite-așa: recurgi la bietele dobitoace,
Cînd vrei să iei pe cîte cineva la vale...

Cum fac și eu acuma, de-o pildă.
Iată, de curînd — o vacă aduse pe lume un vițel țintat.
Întîmplîndu-mă prin preajmă, am firitisit-o:
„— Să-ți trăiască, vacă bălțată — vițelul ce l-ai fătat!"

Dar, ce credeți: m-a privit fioroasă printre coarne
Și a mugit la mine, — în ce fel!!
„— Cum îți îngădui?! Și-a țîșnit să mă răstoarne:
Eu am fătat un prinț — și nu un vițel!!!"

O fi, mi-am zis în mine — dacă zice...
Mai bine tac așadar, să nu-mi cate price.

Că vedeți Dumneavoastră, vita e vită —
Și se folosește de ce are, adică de copită.
D-aia, n-am mai zis nici pis! *Că mi-a fost teamă:*
Dacă mă mai bagă animalu' în seamă?

HRISTU CÂNDROVEANU

Silvestră

Lui Gheorghe Pituț

Și mi s-a tînguit pădurea,
De prea iubire dinspre om,
Înscrisă-n trupuri vii de pom,
Dintr-o pălire, cu securea.

Atîtea verticale mute,
Cu viitorul val de moarte,
Adună gînduri spre departe
Și aripi roze de virtute.

Și cîte patimi se-nfiripă
Și bestia se tot răsfrînge,
Prin arșiți gîndul mi se frînge,
Cînd verticali cad în pripă.

Se nasc în chiote de hoarde,
Violoncele făr-de coarde...

Să pot vorbi

Să pot vorbi cu foșnetul de brazi,
Cînd se destramă umbrele pe ape
Și văzul cu neliniștea încape,
În roua tremurîndă de extaz,

V-aș povesti eresul cu minuni,
În care fug ologii de harapnic,
Iar sfîntul Gheorghe pravoslavnic
Își pierde lancea prin genuni;

Doar crez aș fi cu sat de poame
Și paseri albe într-un porumbar,
V-aș spune cum se face un cuibar,
Din coiful mirosind a foame.

Și cît de blînzi ar fi nomazii,
De mi-ar da foșnetul lor brazii...

STELIAN GRUIA

Poveste de iarnă

Copil urlînd
Femeie rea, parşivă
Viaţa-ncepută plodul o măsoară
Cu-o argintie aţă de salivă.
Cuiu-n perete-persistînd
să doară.
Rufele puse la uscat
nasc rufe.
Suflet ales îndrăgostit
de artă —
Nud adormit cu trompeţei
şi trufe.
Carpeta scoaterii din minţi
opacă —
Romanii cruzi romanizînd
o dacă.
Pe sub ferestre, beat, înjură Druţă.
La miezul nopţii, în bucătărie,
Să cînţi umil, pierdut,
la muzicuţă.

ADI CUSIN

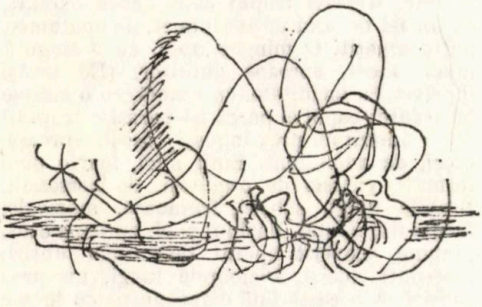

Cînd sînt îndrăgostit

Cînd sînt îndrăgostit
iau o pădure în braţe
o dezbrac de toate umbrele
o ridic în mîini
deasupra fiinţei mele
deasupra pămîntului
şi-i dau drumul
peste dezastru.

Atunci mă amestec
cu toată pădurea decapitată
şi mi se naşte o inimă
bîntuită de dragostea
stîrnită în aceeaşi furtună.

Cînd sînt îndrăgostit
mă ridic din nelinişti
şi mă prefac într-un munte.
Iau muntele în braţe
îl ridic pe suflet
deasupra fiinţei mele
şi-i dau drumul peste oraştea mea.

Atunci mă amestec
în adîncul fiinţei mele
cu tot muntele disperat.
Mă amestec cu toate umbrele
cu toată dragostea
cu toată moartea
după care se frînge privighetoarea.

ION SOFIA MANOLESCU

Tăiaţi-mi capul...

Tăiaţi-mi capul fără de reţineri,
nu faceţi nici o gafă judiciară!
Neîndoios sînt cea mai crudă fiară,
boncăluiesc, fierbînd, ca cerbii tineri

după sfioase ierbi de primăvară,
mănînc de dulce-n ziua sfintei Vineri,
port veşnic haine negre ca de gineri
şi n-am la Bellu schijă funerară!

Cu tinereţea mea fără de moarte
ştiam că într-o zi stîrnesc casapul...
Casapului îi las această carte

iar ţie, blînda mea iubire, capul!
Fură-l din coş şi-ngroapă-l într-un tei
să-i stea, în veci, de veghe dragostei.

VINTILĂ ORNARU

Zaumí

Acolo-n gînd, gheţari sub miazăzi
foşnesc spre păsări lave ca vulcanii,
trohei setoşi se vindecă, sărmanii...
Acolo este ţara Zaumi!

Cînd se despică lutul Ghetsimani
şi iambii urcă scările spre zi,
acolo cad sub gloanţe colibri
şi se îngroapă-n pieptul lumii, anii.

Acolo, poduri sînt peste abis
şi-n praful limbii urma e precisă,
acolo mă aşteaptă, ca în vis,

la uşa grea a versului deschisă:
un păzitor pe nume Zaumis
şi o iubire încă nedescrisă!

MARIN NEGOIŢĂ

Fragmente albe

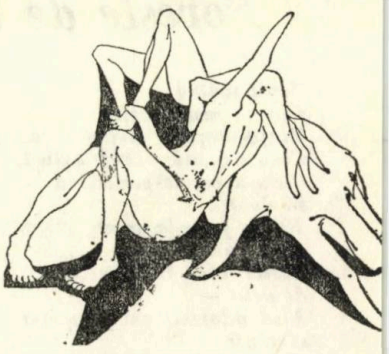

...Rogulski continuă să vorbească; era plăcut să-l asculți. Vocea sa caldă, egală, coborîtă, se înscria armonic în timbrul nopții de sfîrșit de anotimp. Femeia îl asculta cu pasiune, cu concentrare, cu absență. Rîdea, își mișca părul ei lung și sclipitor, îl privea cu ochii ei mari, ca două oglinzi de antracit, gura puțin mare dar perfectă, cu dinți perfecți, mari, sclipitori, se deschidea cu plăcere, palpitînd de viață, de interes. Uneori, un fulger scurt, exterior, ricoșa pe epiderma lucidității ei cînd își imagina, cu teroare, cum va fi ea „povestită". Nu urma să fie și ea, fatal, povestită, *descrisă...?!* Dar nu, ea era prea bravă ca să se sperie de acest lucru, ca să dea înapoi. De altfel, nu era oare această descriere un truc, o trișerie...?! Nu se descria oare acest domn pe el... pe el însuși...?! O parte din el însuși..?! Evident, în sarcasmul lui dizolvant el voia astfel să descrie (să posede) obiectul descris dar, cel care-l asculta, cu același instrument (propria lui voce) putea să-l posede, să-l descrie pe el. Să-l lase pe el însuși, involuntar, să se descrie. Era un joc periculos, cu două fațete, un pumnal care tăia cu ambele lame. Și atunci.. (gîndea Cici sau gîndea instinctul ei, pentru ea, simțindu-și în gît, bătăile inimii, de teamă) nu avea decît să-l lase să... povestească, să descrie. Se va trăda astfel, poate era singura lui poartă slabă. Forța lui era poate singura lui slăbiciune: puterea de a poseda. Acolo, aici, putea fi el însuși posedat, distrus, nimicit, epuizat, elucidat, lichidat, cum se spune în politică.

Să vorbească, să vorbească... să descrie!

... Apoi, cînd termină de vorbit, de descris, își luară lucrurile pe care le aveau în jur (și care îi așteptară cu răbdare) și urcară. Mai bine zis: ea urcă și el o însoți. I se făcuse brusc dor de ea, îi fusese dealtfel totdeauna dor dar vanitatea sau bărbăția lui fuseseră mai puternice decît acest „dor". Iată însă că dorul, dorința, învinseseră... și el o urmă, supus, pe trepte în sus, privind-o de jos și din spate, apreciind cu sînge rece trupul ei de Minervă. Oare propria sa vorbărie îi topise forța, bărbăția?! Oh nu era grav, el îi dorea doar trupul, mai bine zis doar spiritul trupului ei dar ea, probabil, ignora acest lucru. Sau... n-o interesa, pur și simplu. Femeile sunt ciudate: nu le interesează decît ce le interesează. Sunt mai rapide, mai simple, mai economice, mai practice, mai lucide.

În pat, el își savură înfrîngerea: o dezbrăcă, o întinse peste cuvertura aceea roșie peste care dormiseră amîndoi, îmbrăcați, cu o zi înainte, îi privi trupul calm, abea excitat, cu un fel de ochi de anatomist, un anatomist puțin amețit. O mîngîie apoi, cu o singură mînă, încet, aproape gînditor. (Ea însăși îl privea cu luciditate, cu teamă, cu o anume încordare; capul ei parcă își părăsise trupul.) Avea umerii nu prea înguști, osoși, aproape osoși, de adolescent. Sînii mici, foarte bine formați, extrem de orgolioși, de personali. Brațele lungi, subțiri, frumoase, muzicale, făcute din cristal. Bazinul și el, aproape osos, prelung, acoperit, apărat de mușchi subțiri, încordați, lucizi. Picioarele lungi, nu prea subțiri și această fină disproporție cu întreg trupul îi aducea mereu, de fiecare dată cînd o constata, sîngele în ochi: picioarele ei lungi erau aproape pline, erau al unui „alt trup" foarte înrudit însă cu trupul ei. O dizarmonie armonică pe care numai un ochi ca al lui îl putea descoperi. Un fel de asonanță rafinată, o rimă rară, o licență pe care și-o permisese un maestru. — Dacă am să rămîn cu ea, va fi, poate, în primul rînd pentru asta!... gîndea mîna lui, plimbîndu-se șovăitor și sigur în același timp peste trupul ei întins, lung, alb, vibrînd încet și neîntrerupt sub mîna lui. Mîna lui gîndea o grămadă de prostii. Dar nu mîna lui conta acum: ea era unealta lui... și a ei, prin mîna sa brună, pătată de nicotină, el ajungea la ea, ei amîndoi ajungeau la ea, iată, mîna lui și începuse s-o descrie. Și ea accepta, speriată și calmă, o operație la care se putuse aștepta, de altfel: mai puțin dureroasă decît crezuse, cu mult mai gravă. Amîndoi stăteau cu respirația tăiată, suspendată. Nu arătau însă, nu trădau nimic pentru că erau puternici. Respirațiile lor, neliniștite, se între-

tăiau doar, ca niște ogari care adulmecă același vînat și se încrucișează orbi. Cu marea fantomă a vînatului în față, spărgîndu-le nările, făcîndu-i să plutească, să nu simtă pietrele ascuțite ce le însîngerau labele moi, crengile ce le sfîșiau urechile, strigătele contradictorii ale stăpînului. *Ea* era acolo, undeva aproape, poate în spatele acelui tufiș, poate dincolo de apă, fantoma marelui sex, în aer, aproape de sol se simțeau urmele plutind ale pașilor săi aerieni, amprentele călcîielor ei trandafirii! Ah, ce zăpăciți, orbi, imbecilizați se roteau ei în cerc, anesteziați de dorință, de poftă, de agresiune... ogarii aceia lungi, de mătase, zăpăciți de mirosul ei de neconfundat, mirosul acela care se strecura prin aer parcă rîzînd încet, biciuitor, ironic. Era un rîs ca niște palme iuți, scurte, care te puteau răsturna, care, oricum, te făceau să te clatini. Care îți aduceau sîngele în retină, în gură... ca o coardă de oțel subțire, invizibilă care se întinde brusc în fața genunchilor în plină goană și te retează ca o coasă și te aruncă la cîțiva metri, pe nisip, pe iarbă, să te rostogolești umilit și schelălăind! Schelălăind de frică, de neputință, de poftă!

Apoi... își aruncă mîna. Se aplecă ușor, pendulă ușor peste ea, ca o cumpănă, ca platanul unei balanțe extrem de fine și o sărută... începu s-o sărute, fără grabă, cu o anume reculegere, uimire. Ogarul își lingea fantoma, tremurînd, scîncind înăbușit cum fac animalele sensibile cînd prin aerul lor trec existențe supraumane. O sărută cu atîta uimire și... religiozitate încît ea trebui să-și înăbușe un țipăt. Era acolo, da, el era... ajunsese acolo, lîngă ea, foarte... foarte aproape de ea, de locul unde locuia ea, de învelișul unde stătea ea, gînditoare și rece, disprețuitoare și-l aștepta. L-ar fi lovit, l-ar fi împins cu ură, cu brutalitate, să-l dezechilibreze, să-l facă să alunece, să cadă, să alunece scîncind pe panta aceea șlefuită, abea înclinată. Dar el venea... venea tot mai aproape, trupul ei subțire, incredibil de îngust se dilata, se dilata și-l primea cu mult înainte ca el să o pătrundă, trupul ei se mărise fulgerător, ca o pată albă, palpitîndă, din care fugise subit tot sîngele în aer, stînd deasupra lor, un fel de nimb de sînge. Și el, cu întreaga lui spiritualitate animalizată, venea tot mai aproape, ca un mistreț orbit de goană și-și înfipse colții lui în ea, trase încet fîșii din trupul ei atît de diafan. — Doamne, de ce ne bucură cu adevărat numai ceea ce ne... distruge, amenințarea aceea atît de binefăcătoare, de promițătoare! Și ea acoperi cu sărutări înfiorate ochii lui tulburați în sînge, epiderma lui care gîfîia, mîinile ca niște crengi ce sfîrtecă nisipul! Dada, nu se înșela, încă o dată nu se înșela, el era stăpînul, acum, acum... acum el poruncea, el striga cu o voce sălbatecă prin carnea ei, vocea lui ascuțită și metalică făcea să i se ridice fiecare fir de păr într-o stranie înțepeneală, carnea ei se lipea strîns de oasele ei. El o îngenunchea, căzînd cu ea împreună. Cădeau mereu, o cădere neîntreruptă și se agățau unul de altul. Și el mugea înnebunit de albeața și slăbiciunea ei. Infinite!

*

A doua zi, Rogulski dispăru și Cici nu-l căută deși absența lui începuse să devie o tortură fizică. În primele zile își imaginase că va putea rezista într-o totală singurătate dar își dădu destul de repede seama că nu era în stare: pentru asta era prea slabă. Sau prea tare. Și atunci îl acceptă pe Dan (așa îl chema pe prietenul ei, cu care-l amenințase pe profesor, fostul rugbyst, cu care fusese în Apuseni), îl acceptă pe Dan, fără să-l lase să se mai apropie de ea, dar dîndu-i voie să stea lîngă ea. S-o îngrijească în boala ei („Boala lui Rogulski și Dan înțelese că era bolnavă și o îngriji. Nu era prietenul ei?!)

Dan nu se arătă șocat de „schimbarea bruscă" a prietenei sale. Poate era un om cu nervii excepționali de tari, poate o cunoștea destul de bine, de profund ca să știe că ea putea ceda unei astfel de „boli". Era viitorul ei soț și voia să fie. Un soț e ceva mai complicat decît un amant sau un prieten amoros. Dan era un intelectual, lector universitar la o catedră de comparatistică, un umanist, deci, iar Cici era și ea cadru universitar, la o catedră de istoria literaturii franceze. Lucrau în aceeași clădire și prietenia dintre ei avusese o evoluție lentă (și evolua încă) și îi lega printr-o textură complicată. Bravura lor fusese probabil că nu se plictisiseră că evolueze, că nu se speriaseră de complexa (din ce în ce mai complexa) țesătură ce îi apropia. Dan era mare, frumos, inteligent și bun. Și o iubea, așa cum ne iubește bunul Dumnezeu. Care, el însuși e mare, atotputernic, atotbun, atotștiutor, atotrăbdător, Cici era o femeie cu mult succes la „bărbați", cu un infernal succes, rapid, total și în toate direcțiile. Asta, această descoperire (puterea ei bruscă, paralizantă asupra aproape a tuturor bărbaților) o amuză, apoi o bucură și apoi, pentru că avea bun simț și un sănătos instinct de conservare, o sperie. Prietenia ei lentă și sigură cu Dan Andrei era, evident, semnalul acestei spaime profunde. Prietenia, iubirea lui Dan pentru ea era, eventual, semnul puterii, bunătății sale (semnul că voia să devie soțul ei) și, poate, semnul propriei sale nebunii. Nebunia lui luase încet forma ei, o formă suportabilă. Fuga de nebunie, a ei, luase încet forma lui: aveau amîndoi nevoie unul de altul. Și acum, după „accidentul Rogulski" se pare nu numai că Cici avea nevoie de el (devenit deodată un infirmier psihic, un lucru extrem de uman, de necesar) dar și nevoia lui de ea, nevoia lui profundă de a se face necesar, folositor, de a exista lîngă ea. Evident, după primele zile de tăcere,

ea îl puse la curent cu elementele bolii ei. Sumar, dar el nu insistă asupra amănuntelor pe care, probabil, le ignora chiar și Cici. El nu făcu nici un fel de comentarii, dar vechea sa aversiune împotriva prietenei ei, Tonia, crescu. Mai ales că Tonia ignora totul, dăduse vreo două telefoane dar nu „simțise" nimic, nu apăruse lîngă prietena ei pe care o împinsese în acea capcană, făcînd, ca deobicei, din Cici confidenta, hamalul excreției ei sentimentale. Sau „simțise" și, deliberat, nu voia să se apropie de o Cici „bolnavă"?! Se poate, se poate... prietenia lor era univocă, ca aproape toate prieteniile: Tonia avea nevoie de Cici dar numai într-o anumită situație; nu totdeauna. Așa cum Cici avea nevoie de Dan dar numai într-o anume situație (mai ales într-o anume situație) nu totdeauna. De fapt, nu totdeauna. Astfel, stăteau cei trei în cerc, în lanț, un fel de semicerc în centrul căruia se insinuase (cu brutalitatea lui specifică) profesorul ratat, Rogulski. Dar nu atît centrul unui semicerc ci mai mult al unei elipse, limita unei elipse ce este totdeauna o parabolă.

Dar, ceea ce nu știau cei doi (infirmierul și bolnava sa de rujeola Rogulski) era că Tonia avea, cel puțin, o circumstanță atenuantă: profesorul, după o absență de vreo săptămînă, reapăru undeva, la un capăt al firului și-apoi chiar în persoană. Dacă el ar fi dispărut definitiv, împreună cu întreaga sa insistență și impertinență, poate Tonia ar fi bănuit ceva. Poate. Tonia nu avea instinctul lui Cici, nici sensibilitatea ei; ea era o soție model, o mamă de familie model, o persoană model, o excelentă reprezentantă a clasei ei, a categoriei ei sociale: mica burghezie intelectuală ce trăiește, prin conjunctură istorică, pe postul de înaltă burghezie intelectuală. Comuniștii aveau nevoe de ei și ei, poate și mai mult, nevoie de comuniști. Numai că comuniștii nu ignorau acest lucru în timp ce „ei" ignorau asta. (Chiar o ignorau?!).

*

Da, Rogulski reapăru... oarecum mai timid, mai „vinovat", ca un cățeluș care a trecut neprevăzător prin fața unei boiangerii și cineva, o calfă oarecare, nesimțită, cu țigara în colțul buzei, ar fi aruncat peste el o găleată de vopsea. Se întîmplă. Tonia, cînd îl revăzu, simți oarecum, difuz, acest efect și îi veni, aproape, să izbucnească în rîs. Era atît de ridicol domnul profesor și era conștient de ridicolul său ceea ce, ciudat, îl făcea și mai caraghios. Ah, niciodată ea nu și-ar fi închipuit că acest găligan impertinent, și fără maniere, putea fi atît de hazliu, în ciuda sa, de caraghios. Dumnezeule, era extrem de... caraghios!... — Îi permitea oare, distinsa doamnă, să-i dea voie... s-o acompanieze cîțiva pași, evident fără să se abată din drum... continuîndu-și absolut afacerile, treburile care o reclamau!... Sau, cît timp stă aici, pe bancă, în parc cu tînărul ei fiu atît de simpatic, de inteligent, de bine crescut (care iată cît se bucura cînd îl vedea, evident, un tînăr extrem de simpatic!) să-i permită... să-i dea voie să... el putea la rigoare să și tacă dacă pălăvrăgeala sa, ideile sale ar fi inoportunat-o sau obosit-o! Zău, prezența ei alături și a tînărului Buți, țigara sa pe care ar fi savurat-o în obișnuita sa discreție și posomoreală i-ar fi ajuns, i-ar fi prea ajuns!... Ar fi fost ultrafericit dacă i se îngăduia, nu-i așa, să... să...

— ...Dar fii serios, domnule, îi venea Toniei să spună, abea ținîndu-și rîsul, buna dispoziție care-i bîzîia pe chip văzîndu-l pe celebrul profesor muiat și spășit ca un cățeluș care... fii serios, domnule, poți foarte bine să revii la vechile dumitale apucături, nu mă mai sperii deloc, amice, demonismul dumitale de două parale... machiavelismul dumitale provincial are exact soarta pe care o merită: mă amuză, mă amuză enormement! Nu te mai preface, știm noi ce lup jerpelit, schelălăitor se ascunde sub blănița asta de cățeluș muiat... poți liniștit să te arăți sub adevărata dumitale înfățișare, în toată splendoarea dumitale de provincie! Profesore... profesore! Mai bine să filozofăm puțin asupra istoriei, ha, ha... nu vrei?! Haide, *zău*, cum zici mata!...

*

Da, Rogulski reveni lîngă porumbița sa, lîngă micuța sa Tonia, dîndu-i ocol, rotindu-se în jurul ei, în jurul persoanei ei delicate, frumoase, puțin îngîmfate, în jurul ei și a celor apropiați ei, pe care el îi zărea printr-un abur. Numai pe micul Buți, prietenul său, viitorul rugbyst, îl zărea mai clar. Reveni și se învîrtea în cercuri largi, descria cercuri, ovale, elipse, opt-uri în jurul ei, uneori mai repede, alteori încet, absent, ca un cîine gînditor... ca un ogar ce pierduse urma dar gîndea la ea, la „urma" sa, o visa și... din instinct, nu se îndepărta prea mult, niciodată. În definitiv ce avea, altceva, decît această *urmă?!* Vagă, plutind melancolic, ca un șarpe subțire, prin aer, dispărînd-reapărînd, jucîndu-se cu el ca o ființă vie, tachinîndu-l, rîzînd de el, batjocoritor, apoi, subit, înduioșîndu-se de persoana sa atît de ridicolă și... lăsîndu-l să se apropie s-o amușineze în voie, din toate părțile ca să fugă, apoi, din nou, să fugă, să fugă... era, devenise un ogar deslănțuit, profesorul de istorie, un ogar de-o rasă incertă lansat pe urme de un stăpîn distrat care și uitase de existența lui și a vînătorii dar el, nenorocitul, își lua în serios acea sarcină aruncată pe jumătate în glumă, pe jumătate în ironie, dar el, cîinele, nu avea altceva mai bun în toată existența sa îngustă, decît misiunea asta în doi peri și urma sa... urmele acelea după care fugea cu limba scoasă, cu ochii ieșiți din orbite (cu cearcăne mov-albăstrii în jurul privirii), schelălăind, gîfîind, în-

sîngerat de crengi și pietre (toată natura înviase ca să asiste la spectacol, să strige la el, veselă, sarcastică, să-l asmuțească cu răutate, cu veselie, făcînd un tărăboi îngrozitor, asurzitor... natura!). Alerga, alerga profesorul, cu botul în vînt după Diana sa, după Acteonul său de sticlă, după Puk cel răutăcios, după toate formele de aer ale pădurii ce-și pierdeau mirosurile lor distincte prin aerul sfîrșitului de vară, după tămîia și smirna lor... „Comme l'ambre, le musc, le benjoin et l'encens..." și, Doamne, ce tărăboi era în jurul lui! Ce larmă, rîsete, bătăi din picioare, fluierături, țipete isterice, cîți spectatori nevăzuți, prezenți numai prin zgomotele pe care le făceau trupurile lor ascunse, totul foșnea de ei! Astfel alerga cîinele Rogulski prin natură, prin pădurea vie, sălbatecă, blîndă, veselă, ironică, crudă. Teatrul părăginit al naturii, cu parterele goale, cu tapițeria desfundată, spartă, cu plușul roșu-sîngeriu rupt, pe care se plimbau insectele grave, preocupate, cu lojile surpate prin care se vedea fundul lacului, al lacurilor, transparente... cu galeriile pline de țipete și mirosuri, de îndemnuri batjocoritoare și fluierături optimiste, de tropote, țipete, urlete, de viață, de viață!... prin teatrul părăginit al naturii, al pădurii veșnice unde se pierd urmele ei ațîțătoare, urmele călcîielor ei trandafirii... cine putea să-l condamne, în utopia sa dureroasă, chinuitoare, batjocoritoare...?! Ogarul năuc, schelălăitor, cu ochii scoși de furie și oboseală, zăpăcit de strigăte, de mirosuri, alergînd, alergînd mereu, în cerc, în opt-uri, în zig-zag, înainte și înapoi, în lungime și adîncime, în relieful acela pe care îl vedea numai ochiul său năuc. Ațîțarea aceea chinuitoare și extrem de atrăgătoare, de neînvins pentru el, de *a se afunda în relief*, în prăpastia reliefului, de a cădea-alergînd în relief, de a se depărta cu nările visătoare, în relief, în utopia reliefului, în fata-morgana a reliefului. Beția lui, vinul lui, al reliefului, promisiunea lui, zeul său mărunt și jucăuș, ca bucla unei adolescente.

În același timp însă... însă... ce voiam să spun...?!... Aha: în același timp, însă, Rogulski se întoarse și lîngă bolnava pe care o părăsise, pe care o îmbolnăvise el însuși (cu el însuși!) și care zăcea, suferea, îngrijită de viitorul ei soț: Cici, blonda, sclipitoarea Cici. Și ea îl primea de fiecare dată cînd el „se întorcea" la ea; fără mîndrie, fără vanitate (ea, atît de făcută, de potrivită, pentru mîndrie. Ei, căreia vanitatea îi stătea atît de bine!) El sosea de cele mai multe ori pe neașteptate, se anunța doar cu un scurt telefon înainte și găsea casa deschisă și liberă. Calea i se elibera, ca prin farmec (precis: prin farmec și el apărea: puțin jenat, puțin fîstîcit, puțin curios. Totdeauna curios. Mai era ea. acolo... pe locul acela..?! Mai era și... ce făcea?! Ce mai făcea?! Îl mai aștepta..?! Deși, era atît de evident că el „nu merita" să fie așteptat, ca ea să-l aștepte. Da, absolut evident pentru toată lumea. Și el venea, dezordonatul profesor ca să vadă, să se convingă el însuși că evidența nu devenea realitate. Ha, aici triumfa el însuși: bunul simț era mereu înfrînt, cu fiecare nouă sosire a lui la patul ei.

NICOLAE BREBAN

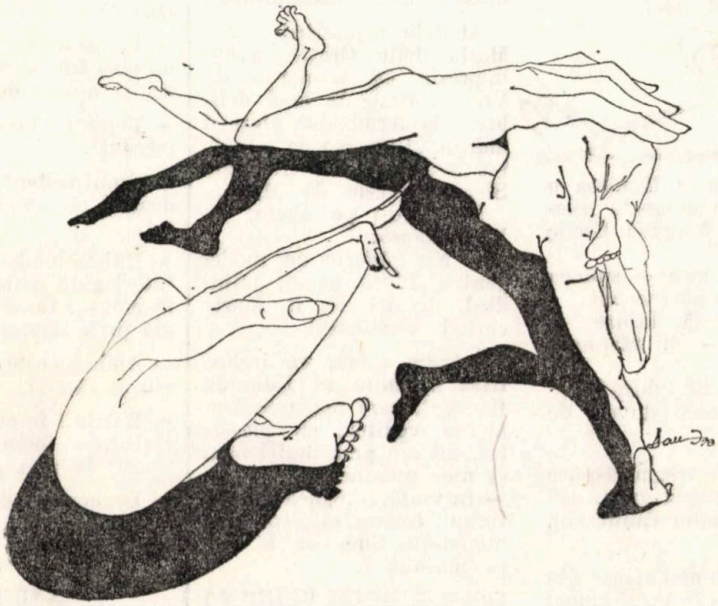

Marele actor Josef Kainz fu invitat odată de directorul unui teatru să joace într-o seară rolul lui Hamlet pentru o sumă derizorie. Acesta îi trimise un bilet: „E în interesul rolului pe care m-ați chemat să-l interpretez ca să refuz propunerea dv., Hamlet nu are voie să fie într-adevăr nebun".

Charles Nodier, furios că fetița lui a făcut o șotie, o pedepsește:

— Du-te în camera ta, neastîmpărată ce ești, culcă-te și adu-mi cheia după ce ai încuiat ușa!

Un admirator îi făcea o declarație de dragoste celebrei actrițe franceze Cecile Sorel:

— Iubirea mea — spunea el — te va urmări veșnic.

— Nu există iubire — mon cher — îi răspunse actrița.

— Nu există iubire?

— Nu. Numai dovezi de iubire...

Gaetano Vestris, a răspuns cuiva, care elogia grația aeriană a dansului fiului său, Augusto:

— Augusto mai atinge din cînd în cînd pămîntul numai și numai ca să nu-și umilească prea mult colegii!

Cîntăreața Raquel Meller stătea la soare cîte patru pînă la opt ore pe zi ca să se bronzeze. Într-o zi, soțul ei povestea admiratorilor cîntăreței, că soția îi era bolnavă.

— Are 39 de grade — preciză el.

— La umbră? se interesă, fără să zîmbească, Maurice Chevalier.

Actorul englez Leslie Howard, fiind acostat pe stradă de autorul unei piese de teatru slabe, pe care talentatul interpret nu o putuse salva de la cădere, e întrebat de scriitor:

— Cum se poate, domnule, să fii atît de plicticos pe scenă, cînd în viața de toate zilele ești spiritual?

— În viața de toate zilele, textul e al meu, domnule — răspunse actorul!

Salvatore Rosa, poet și pictor napolitan, avea un sistem care nu dădea niciodată greș, de a se debarasa de pisălogi.

Cum întîlnea vreunul pe stradă, fără a-i mai da răgaz să deschidă gura îi spunea el:

— Iartă-mă dacă nu mă opresc, dar văd apropiindu-se de noi un mare pisălog.

Abatele mănăstirii Santa Maria della Grazia, avînd impresia că Leonardo da Vinci întîrzie în mod deliberat la terminarea picturii murale „Cina cea de taină", l-a reclamat lui Ludovic Sforza, ducele de Milano.

Privindu-l pe abate, da Vinci spuse:

— Nu găsisem un model pentru Iuda. Acum, aflîndu-l, treaba va fi foarte curînd terminată!

Într-un salon, un industriaș se mira că Eduardo Bourdet, care realizase frumoase venituri cu piesele lui, nu are prea mulți bani și nici plasamente.

— În viață, îi replică dramaturgul, trebuie să alegi, n-ai niciodată timp să le faci pe amîndouă.

Culese de MIHAI BURDUJA

OSCAR WILDE

Maxime și cugetări spre folosul tinerilor

— Oamenii manierați îi contrazic pe alții. Oamenii înțelepți se contrazic singuri.

— Numai oamenii superficiali se cunosc pe ei înșiși.

— Dacă-i plictisești pe oameni înseamnă că ți s-a copt seriozitatea.

— Cei care văd vreo deosebire între suflet și trup nu au nici una nici alta.

— În toate chestiunile neimportante esențialul îl constituie stilul și nu sinceritatea. În toate chestiunile importante esențialul îl constituie sinceritatea și nu stilul.

— Dacă spui adevărul, mai curînd sau mai tîrziu cu siguranță că vei fi prins.

— Ticăloșia este un mit inventat de oamenii de treabă pentru a explica atracția ciudată exercitată de alții.

— În memoria negustorilor nu poți trăi decît dacă nu le achiți notele de plată.

— Timpul înseamnă bani pierduți.

— Omul trebuie să fie întotdeauna cît de cît imprevizibil.

— Există o adevărată fatalitate legată de orice hotărîre frumoasă. Întotdeauna e luată prea devreme.

— Ambiția este ultimul refugiu al ratării.

— Bătrînii le cred pe toate, maturii se îndoiesc de toate, tinerii le știu pe toate.

— Dragostea de sine este începutul unei idile de o viață.

Traducere de ANDREI BANTAȘ

Paul Thierrin, sau o lume în pastile

Dacă pasiunea pentru un gînd concentrat într-o imagine l-a îndemnat să şi-l aştearnă pe hîrtie, pasiunea pentru gîndirea aşternută pe hîrtie a confraţilor întru condei l-a îndemnat s-o editeze. Aceeaşi pasiune pentru cuvîntul scris, al său şi al altora, l-a făcut prin urmare scriitor şi editor — al propriilor lucrări (nu prea multe şi nici prea monumentale) şi ale altora.

Paul Thierrin apare ca un subtil observator al fiinţelor, lucrurilor, locurilor — din orăşelul său de reşedinţă Bienne, situat la confluenţa dintre Elveţia francofonă şi cea germanică, din alte localităţi şi ţări, vizitate sau, poate, imaginare; nu-i scapă un fir de iarbă ce se îndreaptă spre soare, un zbor de pasăre, o floare, o joacă de copil, pasul mai mult sau mai puţin graţios al unei femei, o întîmplare oricît de banală, fără să le sesizeze — dacă nu să le confere — un tîlc; un tîlc care e tot atît de neaşteptat (pentru cititor), pe cît de înzestrat cu acel dar (al scriitorului) de a face din faptul, obiectul, fiinţa cotidiană un veritabil miracol (al scrisului), o operă de artă miniaturală, o mică bijuterie.

Aceste miniaturi le numeşte — în cazul culegerii intitulate *Femeia şi copilul*[1] — din care redăm cîteva fragmente — „povestiri şi fabule": în cîteva cuvinte, fraze, rînduri (rareori ajunge la două sau trei pagini) esenţializează o felie de viaţă, de societate, de suflet, ce s-ar putea întinde, de multe ori, pe pagini întregi de roman. Încape însă în ele o surprinzătoare doză de observaţie, lucidă pînă la (uneori chiar dincolo de) limitele extreme, alături de duioşia reacţiei personale faţă de fenomenul observat, lirismul învecinîndu-se cu ironia şi sarcasmul, realismul dînd, pe negîndite, în fantastic şi chiar în absurd. Totul fiind cizelat la maximum, într-o expresie pe cît de concentrată, pe atît de savuroasă, originală şi vădind o artă a scrisului ce frizează virtuozitatea.

„Trebuie să-l consider pe Paul Thierrin — scrie despre el criticul literar Alain Bosquet[2]) — ca pe unul din gînditorii şi stiliştii cei mai originali ai acestor timpuri şi, în orice caz, unul din cei ce pot fi citiţi cu o infinită plăcere."

[1] *Paul Thierrin: La femme et l'enfant. Ed. du Panorama, Bienne, 1976.*
[2] *A. Bosquet: Un amoraliste lyrique: Paul Thierrin. Magazine littérraire. Paris, nr. 133, febr. 1978, p. 56.*

Copilul şi cuţitul

Copilul, văzînd că, sub tăişul cuţitului, nu sîngerează nici pîinea, nici sfoara, nici pagina, nici trandafirul, se tăie la mînă.

Uimire.

Copilul nu înţelege: e bun ca pîinea, sprinten ca sfoara, silitor ca pagina, parfumat ca trandafirul.

Copilul vrăjitor

În bar, nu-i nimeni. Poate-or fi cîţiva clienţi? Ba nu; nimeni, în afară de copil.

Stă pe scaunul cel înalt, falnic, măreţ. Se ţine cu mîinile de bara de la tejghea. Domină. Oficiază. Fata de la bar poartă odăjdii; vinul meu miroase a tămîie.

E-un hoinar al lumii. Vine tocmai din Curaçao, sau din Madera, sau din Jamaica.

E vrăjitor. Trezeşte visele ce dormitează-n sticle, farmecă cupele de şampanie, metamorfozează butelcile de stravinki în petruşca.

M-am întors înapoi, la bar. Nici o prezenţă. Clienţi, atîta tot. Copilul nu are tabieturi.

Apa buclucaşă

Noapte de noapte, apa o-ntinde din cadă. Noapte de noapte o urmăresc poliţia şi paznicii, o bagă înapoi în ţeavă, punîndu-i cătuşe la mîini sau cămaşă de forţă.

— Nu mai merge-aşa, strigă-n gura mare presa, publicul, prefectul.

Dar merge, fiindcă la presă, la public şi la prefect se poate renunţa.

Corbii

Vîntul taie-n carne vie. Îmi văd de drum, pe sub interjecţiile corbilor.

— Ah, ah, ah! Mai trăiești, mai gîndești, omule, mai bați drumurile!

Și se pun să zboare, primejdios de negri, peste capul meu. Un cîine mă ia la rost. Ploaia se întețește. Bat la o ușă. Îmi deschide bătrînețea.

Imperativul

Trageți, trag; împingeți, împing; introduceți, introduc; puneți, pun; sunați, sun; așteptați, aștept; treceți, trec; întoarceți, întorc; ștergeți, șterg; închideți, închid; țineți în lesă, țin în lesă; prezentați actele, îmi prezint actele; salutați, salut; păstrați curățenia orașului, o păstrez.

Nu atingeți, nu ating; nu călcați pe iarbă, nu calc pe iarbă; fumatul interzis, îmi interzic să fumez; nu scuipați, nu scuip; rugăm nu vă folosiți de, nu mă folosesc; nu bateți înainte de a intra, nu bat.

Culesul interzis, nu culeg. Nu mai e nici o floare.

Copilul și stelele

Copilul țintea în stele, cu arcul său. Cădeau aproape toate de la prima lovitură și se așterneau în grădină.

Lumea crede că stelele sînt galbene, strălucitoare. Ași! Erau și verzi, și roșii, și negre, și viorii, și liliachii. Tresăltau, ca racii cînd le scoți din rîu.

Le-au spălat într-un ciubăr cu belșug de apă, le-au aruncat în tigaia cea mare, cu unt și cu ceapă. Se crispau, la căldură. Le-am mîncat afară, sub lumina lunii, cu sirop de plop.

Copilul și lupul

Da, copile, vom crește lupi cu blană albă și sfioși. Vor mînca din mîna noastră pîine, lăptuci.

Seara, la lumina fosforescentă a ochilor lor, vom citi povești.

Vor adormi la picioarele noastre, grei de vise.

Copilul și vîntul

În bătaia vîntului, crengile fac temenele; totul se pleacă, în afară de copil.

Prinde vîntul cu pumnul, își umple buzunarele, ghiozdanul. Îi dă maică-si ca să-și usuce rufele, lui taică-su pentru cimpoi, soră-si pentru evantai, învățătorului pentru smeu.

Le dă giruetelor ruginite, steagurilor, morii celei vechi, pînzelor de corabie, aripilor.

Își mai păstrează un pumn și pentru el și, năzdrăvan cum e, le mai aruncă din cînd în cînd cîte-un pic și licuricilor.

Prezentare și traducere de
MELINÉ POLADIAN GHENEA.

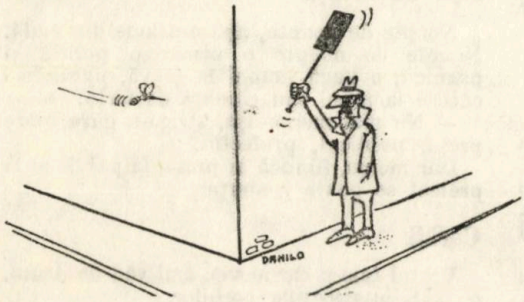

„Hanul Ancuţei“— Societate bahico-literară

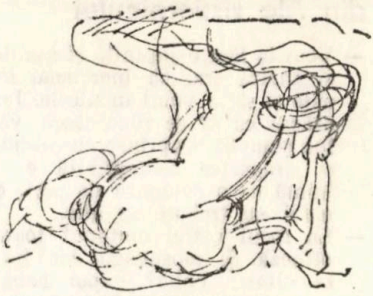

În 1935, într-o odăiţă de la numărul 112 al străzii Izvor, în apropierea fabricilor de bere Bragadiru, se punea piatra de temelie a „Hanului Ancuţei“, societate academică — în felul ei — dar nu academie, avînd menirea să contribuie la ridicarea prestigiului oamenilor de litere şi al artiştilor, „aflat sub nivelul mării“.

Născută la o agapă colegială, dintr-o glumă, aşa cum Al.O. Teodoreanu, iniţiatorul ei, mărturiseşte într-un interviu pe acest subiect ziarului ieşean *Lumea* şi, mai tîrziu, generalului N.N. Condiescu într-o scrisoare, asociaţia, „un cartier general al sensibilităţii româneşti“ animat de „iubirea de ţară, de limbă şi de tradiţiile neamului“, era alcătuită din „Divanul meşterilor şi cărturarilor“ şi din „Soborul jupîniţelor — secţie feminină compusă exclusiv din intelectuale fără feminism şi eufemism“ — şi distribuia, de două ori pe an, mai tinerilor confraţi, premii stimulative.

Societarii, M.Sadoveanu (preşedinte), George Enescu (vicepreşedinte). T. Arghezi, Liviu Rebreanu, Cezar Petrescu, I. Pillat, Demostene Botez, Ionel Teodoreanu, Cella Delavrancea, Miliţa Petraşcu, O. Han, N. Tonitza, ca şi invitaţii lor, Gala Galaction, Victor Eftimiu, Iancu Brezeanu, Oswald Teodoreanu (tatăl Teodorenilor, magistrat). Radu Cioculescu, Al. Rosetti şi alţii, constituiţi în conclav după statute anume alcătuite tot de Păstorel, „secretar perpetuu“, se supuneau „poruncii marelui vornic“, oficiau după cum glăsuia „hrisovul vel-logofătului“, se mustrau „după pravilă“ şi respectau nesmintit orînduiala înscrisă în „Izvodul de mîncări şi beuturi, după dreaptă vorba paharnicului“.

Premiaţii s-au dovedit şi ei meritorii, pe măsura originalului lor botez artistic, toţi, fără excepţie, fiind astăzi nume de prestigiu: Lucia Demetrius, George Lesnea, Emil Botta, I. Murnu, Ion Irimescu, Cicerone Theodorescu, G. Bezviconi, C. Silvestri.

RODICA ABRUDAN-PANDELE

---

din **Statutul constitutiv**

art. 2 — Scopul Societăţii este: a) dezvoltarea întregei mişcări literare şi artistice din România; b) încurajarea tinerelor talente; c) purificarea limbei româneşti; d) participarea la toate manifestările în domeniul frumosului şi al plăcutului.

art. 3 — În întreagă activitatea ei, Societatea se obligă a ţine seamă de obiceiurile şi tradiţiile româneşti, să păstreze specificul naţiunei, căutînd să aşeze peste prăpastia deschisă între trecutul ţărei şi aşezămintele de azi o punte care să lege trecutul cu prezentul.

P.S. — S-au mai înfiinţat de Divanul meşterilor şi cărturarilor de la „Hanul Ancuţei“ următoarele secţiuni: 1) s. vitejilor; 2) s. păstrătorilor de datine: 3) s. gastronomică; 4) s. drumeţilor; 5) s. hîrbarilor; 6) s. netrebnicilor; 7) starostia iznafilor şi a argintarilor.

din **Porunca marelui vornic**

Divanul cărturarilor şi meşterilor de la „Hanul Ancuţei“, îndeletnicindu-se cu lucrările uşoare şi plăcute ale vieţii, neuitînd niciodată că toate cîte se fac şi se spun să fie cu duh şi cuviinţă.

Ocara şi mînia nu sunt îngăduite nici într-un chip.

din **Hrisovul vel-logofătului** (în tălmăcire)

— Ageamiii cetesc listele de mîncare aşa cum cetesc avocaţii tineri dosarele: încet, în întregime şi foarte atent... dar nu pricep nimic.

— Spaţiul e limitat de cele patru puncte cardinale: timpul, de dejun şi de masă.

— Tot mai ieftin e birtul decît farmacia.

— Dacă birtul scump îţi pare,
Eu socot că-i fără rost
Să dai vina pe mîncare:
Mărgineşte-te la cost.

— Primum bibere, deinde philosophare.

— Este o elementară datorie să plăteşti ce ai băut, dar nu eşti obligat să bei tot ce ai plătit.

din **Ale vistiernicului**

— Veni la han o jupîniță și așa de frumoasă și tînără era, că încremeni mîncarea în oale și sălta vinul în ulcele. Iar drumețul așăzat ca să se răcorească, văzînd-o, un foc cumplit îl aprinse cu căldură și oftări, și dragostea neîmplinită o ascunse în inimă ca o comoară de preț, de care nimeni nu trebuia să afle.

— La focul vetrei motanul toarce și baba oftează. Și moșneagul dacă întreabă: „De ce oftezi, babă?, apoi baba îl repede pe moșneag și tot moșneagul e de vină.

din **Pravila hanului**

Cum se vor certa acei ce strică datinile și rînduielile, făcînd obicei nou, precum și cei ce fac zurbă și necuviinți prin hanuri, cîrciumi, rateșuri, iarmaroace, tij la cumetrii și praznice, după vină și obraze.

1) Iertat este fiecăruia să bea cît îl ține punga și boiul său, numai cît pre vecini și tovarăși de ospăț să nu ne supere. Altfel se va certa.

2) Acel ce în stare de beție și mai vîrtos de va fi treaz, în toate mințile sale, se va îndemna a hulire vinul măriei-sale de la Cotnar, ca un suduitor se va certa.

4) Cel ce va munci vinul roșu cu cazna gheței, omătului sau chiar punînd numai bărdaca la cișmea și va lăsa să curgă apă peste bărdacă, numai cu bulgări de gheață și omăt la subțiori se va certa.

5) Acela care, avînd vin roș, vechi, bun la pivnița lui, se va dovedi că împotriva firii și pravilicești lor orînduieli îl va bea cu pește, se va certa puțin, dar nu prea tare, anume luîndu-i-se lui tot vinul roș, cît îl va avea, și împărțindu-se între boierii Divanului. Iar dacă unul ca acela va cumva fi boier divănit, de olac se va mazili din Divan, și se va însemna la nas, deoarece vinul de nasul lui n-au fost.

6) Acela ce la închinare de sănătăți nu va goli ulcica sa pînă la fund, ci va lăsa vin pe fundul ulcelei, prin turnarea de vin spre nările nasului, ca un hain ce este, se va certa.

8) Cel ce în crîșmă, han sau rateș, la muierea aproapelui rîvnind nu va pregeta să facă niscaiva semne de rușine sau numai arătătoare de dragoste punînd țiganul să zică în veliglas au scîrbe și măscări, au numai de dor și jale, el bînd peste fire va sparge oala și tare se va sbuciuma bînd, chiar dacă va fi pre voia muierii, cumplit se va certa, purtîndu-se prin tîrg cu ulcica de gît și capul legat de coada unei măgărițe, tot cu muzici și cîntări, trei zile. Acesta de va fi mazil, răzeș, oștean sau negustor cu stare. Iar de va fi om prost, necioplit, de giosu, nu se va mai plimba prin tîrg, precum mai sus s-a scris, ci numai la tălpi se va bate foarte. Iar de va fi boier bun și se va îndemna la unele ca acestea, se va mazili pe loc și se va trimete surgun la mînăstire. Altfel nu este.

10) Hangiul, crîșmarul, jitarul, care se va dovedi cu temei că au amestecat vinul sau l-au dres pre el cu apă, rachiu de drojdie, tescovină, miere și alte dresuri drăcești, au la mustuit, au la fiert, au după fiertura vinului, cumplit se va certa și se va căzni cu cazne grele, turnîndu-i-se pre gît cu leica o vadră de borhut pucios din fundul Slănicului și Ozanei Neamțului. Iar dacă nici aceste nu-i vor fi de îndreptare și va stărui în netrebnicie, se va certa, turnîndu-i pre gît oloi încropit și smoală, după care i se va tăia capul astfel.

Paharnicul „Hanului Ancuței" către beutorii de toate stările

2) Vinul roș cîndu-i bun și vechiu adu-l în sofragerie cu o zi înainte de a-l bea. După ce l-ai turnat în pahar, miroase-l. Ține-l apoi paharul în palmă pînă ce căldura trupului și a vinului una iaste. Du, rogu-te, apoi paharul la nas. Așa că nu-i tot una?

5) Au unii obicei de beau înaintea mesei răchie (prost obicei). Răchia la urmă se bea, altfel tăbăcește cerul gurei și nu mai poți pricepe ce feal de vin bei. Pentru deschisul poftei mai bună iaste acea băutură ușoară ce vine de la nemți și noi îi zicem bere.

6) Și să fii măria-ta sănătos!

IZVOD DE MÎNCĂRI ȘI BEUTURI
CU PREȚĂLUIALA LOR
AFLĂTOARE LA
„HANUL ANCUȚEI"

Cuprinzînd și mai multe însemnări și stihuri despre ospețe și meremetul lor, privind rînduiala mesei, cuviința și alte asemine. Aceste toate fiind lăsate den bătrîni și cu sfințenie păzite în hrisoavele hanului, tălmăcitu-s-au aici cu slovă nouă, spre obștească știință și luare-aminte. Drept care noi, marele logofăt al Divanului meșterilor și cărturarilor de la „Hanul Ancuței", întăritam cu pecetea noastră.

Muzici celeste

La noi la Sărata, la voi la Brăila
stegarul înfige în brînză zambila,
la fel la Mizil, la fel la Chitila,
Adevărul e gol pușcă precum o suedeză
tolănită în Fordul de mare viteză,
cea mai grozavă și cea mai albastră
mașină de tortură din viața noastră.
Din cînd în cînd peste poduri de case
plutesc muzici celest de frumoase,
o nu-i tangoul languros argentina
ce mișcă la bal popoul lui Tanti Didina,
sînt fanfarele celor șapte sau opt planete
care cîntă pentru noi din stele
plictisite și ele de micile lor orășele...

OVIDIU GENARU

Pagini inedite

SIMION STOLNICU

În afara *Amintirilor de la Sburătorul*, (din care — pînă acum — am publicat cîteva fragmente în *Steaua*, *Orizont*, și *Almanahul literar)*, Simion Stolnicu este și autorul altor mărturii și evocări despre alte medii literare decît cenaclul *Sburătorului*, medii în care s-au format unele dintre talentele care, mai tîrziu, aveau să bată la ușa lui Lovinescu...

Împreună cu *Amintirile de la Sburătorul* (predate Editurii *Minerva*), și cu *Jurnalul* (care cuprinde cîteva mii de pagini), mărturiile pe care le publicăm astăzi în *Almanahul literar* constituie documente inedite inestimabile asupra unei epoci literare controversate, provenind de la o conștiință artistică elevată, care s-a simțit datoare să depună mărturie postumă despre niște vremuri revolute...

SIM. BĂRBULESCU

NOTE SBURĂTORISTE

Aripile poeziei și banul...

Cine-ar putea pune pe hîrtie capitolul balzacian al banului — așa cum l-am trăit, noi, tinerii poeți ai generației de sacrificiu?

Bani pentru traiul zilnic, femeie, vin, cărți, hîrtie și cerneală? Și cine dintre noi, în freamătul de plăceri și lux miliardar al Bucureștilor, se putea călăuzi după înțelepciunea lui Saadi, mulțumindu-se cu frugalitatea dervișului?... Am putea să aducem imnuri satanicului argint care ne-a modelat, ne-a învățat să trăim, în eroii balzacieni, tragedia nimicniciei noastre. Cu zimții lui sarcastici ne-a sfîșiat sacul livresc de orgolioși serafi ce-l purtam prin lume, ca să-i pierdem pe unul cîte unul, prin anticamera de ajutoare a S.S.R.-eului și a cerșirilor de subvenții la Mecenații oficiali sau neoficiali.

Prin seri cu potop de ninsori, galoșii cu dinți tociți ai poeților își suprapuneau urmele în albul ideal ce troenea sub streașina cenușiei zidiri din Berthelot, a scriitorilor...

Aici, într-o cameră plină de caricaturile pestrițe, geometrice și statice ale lui Neagu, care nu desena decît pe „grași" și pe pontifi, se întîlneau talentele, aici pierea pofta poeților de a-și face lecturi reciproce.

Vreo domnișoară aferată își lansa svelețea elegantă și oxigenată pe-o ușă de unde se auzea țăcănitul mașinii de scris:

— Sst! aiureala președintelui...

Oare cîți eram trecuți pe coala sclipitoare ce o fîlfîia în mîinile de fildeș spre mîna fadă a „maestrului" ce va semna-o?

— Mă, de ce lui Boureanu 500 și mie numai 200?

Trecem apoi prin fața figurii de Bismark a casierului Măciunașcu, bătrîn încuiat ce n-a zîmbit vreodată...

Ca un meteor prin pleava noastră de anticameră, alcătuită din imberbi sau perpeliți simboliști, hermetici sau tradiționaliști dulcegi ca Salcia Const., trecea și cîte un „scriitor". Un George Gregorian, funcționăresc și lacrimogen, îmbibat de gloria dragomiresciană a poeziei *Pe Golgota* sau figura de mucenic la libidinoasă pîndă, distrat și rareori condescendent, a lui Corneliu Moldovan sau lungul oltean, traducător din Catul și Ovidiu și profesor universitar — N.I. Herescu, fioros ca o stîncă neagră printre peștișorii transparenți.

În fine, mai treceau mulți „din comitet" care decideau în alegeri de membri la ajutoare și viligiaturi. Murise bonomul Cathon Thedorian — care știa să-și plece ochii la nivelul unui debutant.

Printre solicitanți erau și unii premiați ai anterioarelor comitete — ca mine și Virgil Gheorghiu — nemaibăgați în seamă de cele următoare. Întîlneam printre solicitanți și pe un bătrîn declasat, nescriitor, dar nepot veritabil al lui Eminescu, semănînd cu efigia de maturitate a poetului. Bucată din lemnul sfînt, își avea subvenția regulată la S.S.R. De-o comunicativitate plată, zahari-

sită, moldoveanul nu interesa decît un moment, pentru nume și figură.

O escadră de pe la *Sburătorul:* Pericle Martinescu — minuscul, dar talentat eseist — despre care se putea aminti vorba lui Saadi că și Muntele Sionului este cel mai mic dintre munți, dar pe el Dumnezeu a făptuit cele mai mari minuni —; /.../ Neagu Rădulescu, humoristic și înțepător, recomanda pe atunci slab gătos și fără chelie, plăcut, omenos, cînd mai uita că e autor pitigrilian.

Se putea numi fericit cine n-a trecut prin purgatoriul acestor umiluente așteptări la S.S.R., pentru acele cîteva sute de lei și n-am văzut aici pe un Dan Botta, pe un Eliade, pe un Noica sau Cioran — în fine mulți cărora un tare orgoliu sau un fond sunător din altă parte le îngăduiau o „ținută".

Ceilalți toți eram clișee perindate pe sub ochii tainic disprețuitori ai lui Gheorghe, portarul ardelean care știa să fie cu noi trist sau vesel după circumstanță, — și-a măturat mult scrum al tinerei poezii.

După încasare — eram în cartierul Berthelot, zona invalizilor de război, — făceam vreun popas la bodega colț cu gărdiciul ce ducea la liceul Sf. Sava. Același caldarîm înclinat spre bătrînul liceu, aceeași firmă daurită-n fund, pe marile porți — ca pe vremea cînd, într-a IV-a B, cu Eugen Ionescu, ne citeam primele încercări lirice despre salcîmii înfloriți. Această magică poartă al cărui loc îl vor fi bătătorit Bălcești, Alexandreşti, Heliazi — mai spunea ea ceva?

Înfrînți chiar pe tărîmul primelor visări, unde sufletul nu ne încăpea în toată strada Hasdeu nici dacă ajungea la vîrful uriașelor stindarde de castani ce adiau simfonii desperante după vacanțele de Paști.

Apoi ochi strălucitori de efectul halbelor, goana după alți poli, pe garanția fluctuantă a talentului arătat în *Claviaturi, Cleștare, Puncte vernale, Arce ale lui Noe* — și fuga de declasare...

*

Ușa suferințelor era mai ales a noastră, a provincialilor. Bucureștenii găseau mai ușor calea spre o gazetărie — oricum fructuoasă cel puțin dacă și umilitoare — sau spre profesoratul comod. Norocoși lingușiți în limbile moderne, Edgar Papu sau Eugen Ionescu n-aveau a se plînge. Premiantul de la Sava, umanistul Fântâneru — căzut mai tîrziu în demență teologică — fiind greoi la cuvînt nu s-a realizat ca profesor, alt provincial învins. Genial în felul lui Edgar Poe să fi fost n-ai fi putut trăi din venitul unui volum de versuri — trebuia pe lîngă asta să fii și un practic, să-ți pui alte resurse culturale în slujba celor mulți ca doctorul Voiculescu, Adrian Maniu, „gîndiriști" care găseau ce face cu ortodoxia, folclorul și estetica bizantină la Radio. A fi poet care să miște inimile, să zguduie spiritele — nu-i era de ajuns lui Arghezi. Aceasta era o fațetă, lirică să zicem, a „personalității" lui și ei îi erau inerente alăturările altor fațete, de romancier, de pamfletar literar, cronicar dramatic (Iorga — se știe — îl prețuia doar sub acest titlu...), gazetar politic și ortodox, tot atîtea domenii în care să se încarneze „temperamentul" autorului, gîndirea lui, viziunea lui debordînd peste vers.

Cînd ne gîndim că Edgar Poe și-a scris poveștile pentru bani, că Baudelaire a compus „saloanele" pentru a fi „cineva" într-un Paris care nici el nu s-a mulțumit vreodată doar cu fructul viu al versului, și că Proust făcea pe cronicarul de mode și nunți și baluri aristocratice, nu ne putem mira, dar nici să ne întristăm și de ubiqua, eterna declasare a poetului, trăind doar sub condiția de a fi bun la toate. Totuși, ei au ilustrat și aceste domenii! „Fațetele" acestea adunate de criticii literari, oameni mai solizi decît poeții, dau de obicei totalul unei personalități polimorfe, cu atît — zic ei — mai puternică, mai impresionantă...

Se poate ca fierberea cuvîntului în retortele și temperaturile cele mai variate să aducă suprema lui purificare, să-l fortifice din multiple experiențe pentru jocul aerian al poeziei. Și acest lucru că să se întîmple dintr-o pornire sută la sută firească... Dar cînd înnegreşti cearceafuri de hîrtie — fiindcă altfel sucombi ca om — nu știu dacă rezultatele sunt atît de priitoare poeziei. Stima în

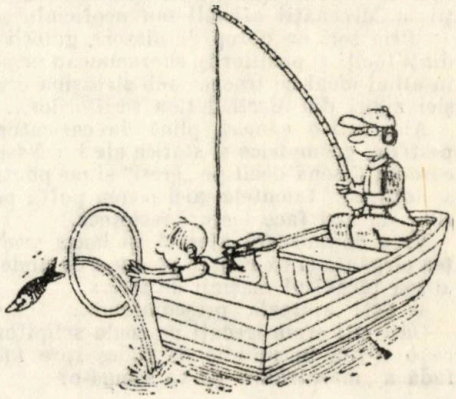

care sunt personalitățile zise polimorfe nu poate să înlăture dubiul că n-ar fi cîteodată la mijloc un determinism sordid!

Oricare ar fi adevărul, dacă o activitate poligrafică ajută sau nu creației propriu-zise a poetului rămîne învederat că a te manifesta multiplu în cultură înseamnă a fi mai bine înarmat în lupta vieții. Și — trist, dar adevărat — este util ca poetul s-o încerce a-și descoperi polimorfismul, decît să se dedubleze în ocupații de un nivel subliterar — cum ne forțează în genere viața. Acestea din urmă ne scot mai curînd din centrul nostru, ne anulează spontaneitatea.

Acest lucru eram departe de a-l fi înțeles eu, Stelaru sau chiar Virgil Gheorghiu, blestemat să se-mpartă între manualul pian și condeiu. Noi nu încercam să ne încercăm puterile condeiului aiurea decît în vers. Sigur era la mijloc teama de a cădea în poligrafia mercenară, „culturalismului" sau politicei.

Mai tîrziu, Virgil Gheorghiu s-a revelat drept cel mai bun cronicar muzical; prin poarta muzicii vedea el lumea estetică și aici lucra bine utilajul său cultural.

Există un mare risc pentru poet în poligrafie și anume; abuzul cuvîntului uzual. Arghezi s-a ferit de acest abuz, făcîndu-și din orice fel de proză vaste filtre pentru decantarea cuvîntului de țesutul terios, antipoetic — deșelînd sucuri de rodii și vaste metalurgii lirice. Evident, nu în mod absolut fără discontinuități, fără maidane de ruginituri uzuale, inerente uriașului său cuptor de aliaje noui.

Poligrafia poate fi un risc pentru unii, un bine pentru alții.

Unele talente lirice se pot dispensa de ea, — altele nu. Acestora din urmă — cînd e impusă de o nevoie organică a personalității — le este ca un dar al zeilor, te scoate la un mai bun liman al vieții — socialmente vorbind.

Un Hölderlin, un Verlaine, un Rimbaud, care nu s-au putut mișca decît în vers, au fost precum se știe victime specifice ale neadaptării la viață.

Majoritatea celor care băteau zăpada la poarta S.S.R.-ului pentru darul de Crăciun, eram fie serafi din rasa acestor nefericiți, fie neinițiați în posibilitățile noastre de dincolo de catrenul zilnic frămîntat îi desmierdat. Dincolo de noi huzureau masivii poligrafi organizați, ca niște uzine de schimb de zi și de noapte sau recenzenți șantajiști — toți bine plasați în antologiile lirice.

Un poet ortodox ca Sandu Tudor știa să scrie „sermoane", ca director la *Credința* și era în lumea lui spirituală și într-un domeniu și într-altul — dar și Parale sociale îi erau mai favorabile după cît se vedea cînd trecea intangibil cu barbeții îngrijiți peste gulerul de lutru, — în timp ce noi ne băteam pe masa cu un pol la „automatul" Herdan.

*

S-a spus că Macedonski n-a reușit să înalțe simbolul orașului Meca, din poemul *Noaptea de Decembrie* peste nivelul unui ideal pămîntesc, meschin: poetul trăda în poem ce rîvnise și ce nu semăna deloc cu atingerea unei culmi spirituale. Oricum, nivelul boemei noastre cu X decenii mai tîrziu era altul: puțini erau să nu creadă aeve în ascensiuni spirituale, puțini vroiau altceva decît să aibă norocul de a clădi o operă durabilă, care să lase urme în spiritele contemporane. Grija pîinei, hărțuiala materială n-o puneam pe primul plan, în nici un caz — deși goana după un pol ne deprima încet-încet, și era tot ce putea fi mai patetic în viața noastră de toate zilele.

S-ar zice că tocmai acest dezinteres pentru viață, pentru a ne înarma, ne caracteriza pe noi — începătorii, boemii de ieri, și nu pe scriitorii formați despre a căror abilități economice circulau zvonuri uluitoare: cazul Arghezi, poetul „genial" cu chip de „mălăer" — cum ziceau unii sburătoriști.

Lovinescu m-a învățat odată la un ceai, desigur cu gînduri filantropice. Erau de față Bebs și Cela Delavrancea și nu știu ce poet. Abundența sandwchurilor și fisticurilor și conversația mondenă în care un imberb neintrodus ca mine nu eram obișnuit, mi-a făcut cea mai jenantă seară din viață. Am spus nu știu ce obrăznicie care va fi deconcertat pe maestru care mi-a răspuns cu un ușor moqueur:

— Nu iei, bată-te să te bată!

Portretul lui din tinerețe ne străjuia din perete — imagine fericită de om care avea să triumfe...

Doamna Lovinescu avea o amabilitate rece, și în general discuțiile au fost fade și mă duc cu gîndul la limbajul saloanelor pe care îl satirizează Pușchin în *Evgen Oneghin*...

Pentru conformitate,
prof. dr. SIM. BĂRBULESCU

lunimarţimiercurijoivinerisîmbătălunimarţimiercurijoi

Peste o oră şi înainte cu o oră la aceeaşi oră şi înainte cu o oră şi peste o oră

Cum să-mi iau dreptul de a fi
altfel ?

La aceeaşi oră în treisferturi din oraşul
meu,
sună ceasurile.
Oamenii se trezesc făcînd automat aceleaşi gesturi :
spălatul pe dinţi
cafeaua
mărunţişul pus la îndemînă pentru autobuz.
La aceeaşi oră
aceşti oameni cumsecade, în birouri, îmi hotărăsc
soarta.
Se fixează impozite pentru
mobila care nu am luat-o,
copilul care nu l-am făcut,
soţul pe care nu-l am,
impozit pentru singurătate.
La aceeaşi oră
eu dorm.
Eu dorm şi peste o oră.
şi înainte cu o oră
şi în toate orele
cu ochii larg deschişi dorm
semnez declaraţii despre mine şi somn
despre spaţiu, timp şi viteză
sînt singura care ştiu
cît de lungă mi-e iarna
cît de putrezit mi-e frunzarul
cît de aproape hăitaşii
şi
alte cîteva cuvinte inspirate din manualul
„Despre îngrijirea pădurii şi vietăţile ei.“

IOANA CRĂCIUNESCU

lunimarţimiercurijoivinerisîmbătălunimarţimiercurijoi

Poeme fără imaginaţie

Metafizica începe cu o umbrelă găsită în autobuz
Spiritul se eliberează de sine ca de o criptă poluată
Îngerii şi fluturii ţopăie în voie şi-şi cer un prenume

Grădinarul nu uită vine la timp cu stropitoarea
Ţărmurii se arendează cu ora în beneficiul florii de măceş
Suprafeţele lor arse scot trei sudori din potîrniche

Caprele negre îşi caută blîndeţea în litografii de almanahuri
Pasul obscur al scorpionului e o invenţie filmată cu încetinitorul
Păsările saltă cu dîrzenie poemele peste gard la vecini

ION COCORA

Poem

1

Aş fi putut oriunde, în lume,
Să mă nasc !
Dar eu am vrut să mă întrup
Aici
Pe acest plai de stea
Unde clipelor, zilelor
Le este sete de mine
Şi cîntecului, dor ;
Aici
Unde prin faptele semenilor
Respiră veşnicia ;
Unde dintr-un soare
Învlăstăresc alţi sori
Şi unde omenia
Este icoană de aur la porţi.

2

Dar pînă la plinirea vremii
De-a mă ivi în lume,
Eu,
Cel pe care uneori îl chemaţi
Să vă cînte la praznice,
A fost nevoie
Să se pogoare sub maluri cu flori
Toţi bunii şi străbunii mei,
Şi, îngenunchiaţi
Ca pentru rugăciune,
Să se aşeze la temelia mea
Durînd cariatida solară
Pe care eu,
Încrezător şi teafăr,
Să urc
Pînă în taina sacră a nuntirii
Şi de acolo mai sus
Prin curcubeu în moarte.

3

Dar cei ce-s vinovaţi că eu exist
Nu-s ei !...
De vină sînt urmaşii
Ce m-au strigat fără istov
Să viu
Şi chip să iau
Pe-acest picior de stea
Şi-n acest timp, anume,
Căci fără mine, ei
N-ar fi putut sorbi
Din marea bucurie de a fi.

Şi iată că venii
La timpul sorocit
Ca să vă dau bineţe
Vestindu-mă că sînt.

4

Din vechi se spune
Că fiecare îşi are steaua lui !

Dar noaptea aceea
Care crăpase roşu
La-ntîiul meu ţipăt
A uitat să fete şi pentru mine
o stea

Pe care s-o port la păscut
Ca pe o mînză buiacă
Prin lucerna văzduhului,
O stea la care tata să-i fulgere crupa
Cu dangaua numelui meu,
Și care să călăuzească
Vreun peregrin cu barba colbuită
Ca să-mi aducă ofrande.

Numai ochii mamei lăcrămați,
Mari și cercănați
Mă-nvăluiră
În albul preacurat
Al sufletului ei
Spunîndu-mi :
„Tu ești Petru !
Prin tine, învolburatul meu fiu,
Sorbit-am o lacrimă dulce de rai
Și-acum datu-mi-i să cobor
Cu picioarele goale spre țărm
Ca să mă nărui
În adîncul sufletului meu
De-această fericire fără margini...“

5

Și-apoi ler
Pe drum de cer
Coborîră dinspre soare
Două ursitoare
Cu obraji de floare
De-mi cîntară ;
Ce-mi cîntară ?
Da-mi cîntară :
„Lui, lui, lui
Fruntea lui
Să stea mîndră-n sus
Din zori în apus
Vînt să n-o aplece
Neguri să n-o-nece...“

6

Aș fi putut oriunde, în lume
Să mă nasc
Dar eu am vrut să mă întrup
Aici
În spațiul acesta mioritic
Și pe acest duios picior de ste
Unde fluier de-alun
Chiamă în florar
Turme lungi pe plai,
Iar colo-n brumar
Fluieraș de os
Cu glas unduios
Le mînă în jos
Spre lunci mai cu soare
Și ape rotitoare ;
Aici
Unde clipelor, zilelor
Le este sete de mine
Și cîntecului, dor ;
Unde prin faptele semenilor
Respiră veșnicia ;
Unde dintr-un soare
Învlăstăresc alți sori
Și unde omenia răsare
Icoană de aur la porți...

PETRE BUCȘA

Pelerinul

Lui Daniel

O atît de lungă călătorie
Obrazul pelerinului
Nu este mai mult
Decît
Desemnul
Timpului
O pală de vînt primăvăratec, înviorător
Peste colbul
Drumurilor
Nesfîrșite
Cerul veșnic
Ideea de libertate
Aspirația perfecțiunii
Celui care și-a născut
Prin canon și deznădăjduită dăruire
Numele.

ANA MUREȘANU

Scumpa

Mai bine te făceai dentistă în loc de absente duminici,
nu mai alergam pe la policlinici, nu mai trebuia să stau
cu dentiști triști, înșelați de neveste, căci asta este pierdere
curată de timp. Mă mișc șchiopătînd într-un anotimp pe care
l-aș denumi al Libertății interioare, al necesității
înțeleasă din plin. Un pahar de vin găsesc întotdeauna la
vreun prieten, de cînd sunt infirm lumea mă privește mai blînd,
îi supăr mai puțin, sunt mai blajin, mai plin de înțelegere.
O culegere de fapte bune, un simbol al umanității cam așa
trebuie să arate: șchiopătînd, cu Florile Miresii în mînă
și chiar făcînd în fiecare zi o faptă bună.
Regele parcului mă privește peste umăr cum scriu:
asta înseamnă că e încă viu, că sunt încă viu, că suntem încă
în trecere, în lucrare. Rîndurile noatre nu sunt o întrecere
ci o înțelegere, o întrebare, o bunăvoință, o luminiță. (De ce
nu vine? întreb. Nu mă iubește, îmi șoptește o fată din
Moldova,
necunoscută, care mi-a făcut o cafea.
Aș bea numai cafea făcută de mîna ta, iubito, cu negru sub
unghii
și necredincioasă. Ce frumoasă ești, iubito, ce frumoasă
și eu cît de blajin și de liber și blînd și catifelat. Ce păcat...
Curînd nu va mai fi nimic. Starea provizorie pe care
o locuim se va transforma într-un gînd al cîtorva despre noi.
Vrei, goi, strălucitori, rîzînd, alergîndu-ne
să ne tăvălim prin nisip, așteptîndu-ne prietenii
care întîrzie timp de o viață? Sau, mai bine altceva:
Vrei să mergem în piață, în Piața Mare unde au adus
țăranii cireșile de Mai și căpșunii? Castanii
abia și-au scuturat florile roșii și albe, albe și roșii.
Poveștile cu cocoșii roșii, pentru copii, îmi spun c-ai să vii.
Cîndva.

ION DRĂGĂNOIU

Contrafabule

Judecata din urmă

Din pricini încă neelucidate, Lupul (care de obicei, își face singur dreptate) se adresă Maimuței, jude în exercițiu, cu o pîră, sub motiv că Vulpea îl fură.

— Cum asta, cînd s-a întîmplat? întrebă judele iritat, crezînd că reclamantului îi arde de glumă.

Dar Lupul știa una și bună:

— Deunăzi, pe înserat, adusesem niscaiva vînat, ca să am ce mînca la cină și dumneaei — halal vecină! — mi-a șterpelit uite-așa o bucată!

Și desenă, în văzduh, o roată. Maimuța își frecă îndelung scăfîrlia („Minte de stinge, scîrnăvia!"), apoi încercă să aplaneze conflictul în față:

— Și ce, cu halca aia, pîrîta se îngrașă?

— Să-mi dea vînatul înapoi, că iese tărăboi! amenință Lupul, gata să sară din fabulă. Iar tu s-o pedepsești pe mizerabilă!

— Nu înainte de a stabili care-i delictul — amînă Maimuța, cu prudență, verdictul. Că susnumita fură, e lucru știut, dar cine-a mai văzut un lup prădat de vulpe? Și, culmea, tocmai ție să ți se întîmple... Ai și dovezi la cele relatate?

— Întîi să dovedească ea că n-am dreptate!

În timp ce Maimuța se pregătea să-i explice că trebuie respectate anumite principii juridice, Vulpea dădu năvală, umflată parcă de vînt, cu o falcă în cer și una în pămînt.

— Jude, la noi în pădure se fură ca în codru! strigă ea alarmată. Te-anunț că aseară am fost din nou prădată!

— Ți! Ți! Ce soartă crudă! o căină Maimuța, abținîndu-se să nu rîdă. Cunoști făptașul, nu-i așa?

— Sigur că da! Lupul e, cine să fie altul? Șade mereu la pîndă-mpelițatul, iar cînd aduc , din sat, vreo găină, hop și el în vizuină!

Lupul își arătă de-ndată colții:

— Mă treci pe mine-n rînd cu hoții?!

— Ei, asta-i bună! ripostă Vulpea calmă. Parcă un singur lup e sur de blană... Și adăugă, deturnînd cu abilitate pîra: Adevărul e că se fură, ce mai tura-vura!

Maimuța înțelese că treaba se complică („Și asta minte, vasăzică..."), își suflă cu nădejde nasul, tuși de două ori, să-și dreagă glasul, apoi aruncă Vulpii. într-o doară:

— Adineaori, Lupul te-a făcut de ocară...

— E o calomnie! Vulpi avem, în pădure, o mie! strigă Lupul întărîtat la culme. Ce, eu m-am referit la cineva anume?... Halal jude, n-am ce zice, nici legea nu vrea s-o aplice!

— Așa-i! interveni Vulpea, complice.

Ascultîndu-i, Maimuța crezu că visează:

— În definitiv, pîra voastră pe cine vizează?

— Pe tine, dacă te interesează! rînji Lupul sfidător.

— Ticăloșilor! articulă Maimuța, simțindu-și fruntea năclăită de broboane. Eu nu mănînc decît banane!

— Se-aude că te-ai nărăvit la carne... insinuă Vulpea, cu perfidie. Ba, cică faci cu nu știu cine cîrdășie...

Pîra celor doi, cu adăugirile de rigoare, avu urmări radicale: Maimuța a fost destituită, cu forme legale, o comisie îi cercetă din nou dosarul, în locul ei fiind numit Măgarul. De asemenea, morala lui La Fontaine, a fost și ea schimbată; Maimuța și-a primit pedeapsa meritată, pentru abuz nepermis de carne, nu Lupul și Vulpea care-au mîncat banane... Cît privește pricina inițială, ea a fost scoasă definitiv din fabulă.

Scrisoarea

Odată, demult, pe vremea cînd șobolanii nu întreceau, la număr, oamenii, iar pisicile nu erau ținute, ca acum, pe sofa, sau plimbate — auzi dumneata? — în lese, ca niște prințese, s-au adunat la sfat, cu mic, cu mare, numitele rozătoare.

— Motanul — vorbi cu gravitate Gherlanul — ne face zile fripte. Stă cu privirile înfipte la gaura ce dă spre cămară — sări-ar ochii să-i sară! — și cum încearcă vreunul dintre noi să treacă, tîlharul de îndată îl înșfacă. Ar trebui să facem ceva; eu, unul, nu mai pot răbda!

— Ce-ar fi dacă ne-am duce, cînd Roadeslană-și toarce somnul dulce, și i-am lega un clopoțel de gît, ca la viței? propuse un guzgan mai rotofei.

Îl lăudă Gherlanul, încîntat:

— Bravo, băiete, am notat! Chiar din clipa de față, ai de la mine ucaz să rezolvi acest caz. La noapte, cînd motanul spurcat se-ntoarce din sabat, te strecori frumușel, și-i legi de gît un clopoțel. Iar noi, de mîine, vom fi avertizați la orișice mișcare și ne luăm măsuri de apărare.

—.Dar dacă ticălosul, în loc să doarmă, se preface?

— E musai să încerci, n-avem ce face...

— Nu mă puteți trimite cu de-a sila!

— Ba te vei duce!... Și dumnezeu, cu mila...

Sări ca ars guzganul rotofei:

— A, nu! Eu dau idei! Nu sînt dispus să mă încaier cu-o astfel de jivină, fiindcă mi-e scîrbă, secret adrenalină!

Sfatul şobolanilor continuă aprins, pînă ce punctul critic fu, în sfîrşit, atins. Motanul —se preciză în unanimitate — era, pentru toţi, o calamitate. Trebuia, deci, procedat într-un fel, ca să scape de el. Ideea cu clopoţelul ieşi din discuţie. Analizată cu minuţie se dovedi, cel puţin din două motive, inaptă: unul, nu era suficient de coaptă şi, doi, reînvia — ca metodă — faima lui Mickey Mouse un personaj, cîndva, la modă, negat de neamul Rattus-rattus („Mickey a fost un hiatus!") şi scos definitiv din istorie („Un şoarece nu poate reprezenta o perioadă de glorie — a motivat, ritos, Gherlanul. Şoareci avem şi astăzi cu toptanul!"). Şi pentru ca răul să fie, din rădăcină, tăiat, Disney a fost citat ca principal vinovat. După care — s-a subliniat, în consens — că invenţia lui e lipsită de sens şi că nu face, practic, doi bani, de vreme ce i-a ignorat pe şobolani.

— Să revenim la chestiune. Vreau să aud ce mi se mai propune! se schimonosi Gherlanul la faţă, pus vizibil pe harţă.

— De ce, adică — sugeră un alt guzgan, stînd gînditor pe noadă — nu i-am lega motanului o tinichea de coadă?

Sfatul şobolanilor amuţi deodată. Ideea era, într-adevăr, şireată. Gherlanul clipi din ochi, satisfăcut: „Ei, da, acum ştiu ce-avem de făcut!" Socoti, în continuare: „Motanul are şi el deasupra un motan mai mare... Care, probabil, îl apreciază. (Şi ce, parcă asta contează?...) Însă alţii, mai mici, încearcă, fireşte, să-l sape. (Atenţie, ideea nu trebuie să-mi scape!). Aici, e-o pîine bună de mîncat, aşa că pentru cei ce vor pe-acest spurcat să-l mătrăşească, tinicheaua noastră va fi mană cerească!". Ticluiră pe îndelete o scrisoare — semnată citeţ „Un grup de rozătoare" — din care reieşea că Roadeslană primeşte, de la şobolani, plocoane, că umblă toată ziua pe burlane, că întreţine o legătură amoroasă cu o pisică de la altă casă şi că n-ar fi exclus — se sugera — etcetera, etcetera...

Se înţelege că motanul primi, la rîndu-i, o depeşă: „Ce, casa în care-ai fost repartizat e creşă? Şobolanii, profitînd de trîndăvia ta, au uitat de frică, iar tu îţi faci de cap cu nu ştim ce pisică? De mîine, treci la popîndăi, pe cîmp, că prea te-ai dovedit a fi un tîmp!"

Culmea e că nici azi motanul, deşi motan sadea, nu ştie, că-n loc de coadă, poartă o tinichea.

MANOLE AUNEANU

Interviu final

Şi mie îmi pare bine
că după atîta timp ne revedem
din păcate acum
discutăm la umbra unui felinar afumat
într-adevăr am îmbătrînit
şi sunt în derivă
da da sturzul din barba mea a zburat
mă întrebaţi de boli ?
destule în prezent
sufăr de spleen
şi înghit untură de peşte
fals ! am întreprins doar excursii
prin cîteva judeţe apropiate
constatări ?
că operele mele poetice
sunt citite de şobolanii
din pivniţele elegantelor bufete săteşti
şi totuşi m-am ales cu ceva :
c-un kilogram de caraşi
iar întrebaţi de gloria mea ?
aş !
gloria mea
e numai un dric fără cai
sunteţi convins ?
vai !
nu mi-am bătut joc de nimeni
sau dacă vreţi : doar de viaţa mea
da da văd că sunt înţeles
care au fost sporturile mele preferate ?
filatelia
psihanaliza
oina
şi leapşa
ce fac în această iarnă ?
mă dau cu săniuţa şi învăţ
împletitul coşurilor de răchită
o situaţie fericită ?
ha-ha-ha
nu mai comunicaţi nimic Europei
pentru mine
continentul acesta e-o batoză ramolită
care treieră neghină
nimeni absolut nimeni nu e de vină
ce muzică îmi doresc la înmormîntare ?
un concert de broaşte atît
acum
e momentul să plecaţi întrucît
se apropie viscolul şi sobele mele sunt reci

PETRE STOICA

Natalia Krandievskaia-Tolstaia

Iată niște amintiri „dure" despre Esenin, necesare poate după dulcegăriile debitate prea adesea pe seama poetului din Reazan, în ciuda evidenței biografice și a sugestiilor operei. Natalia Krandievskaia-Tolstaia, soție a lui Alexei Tolstoi, îl cunoștea pe Esenin din 1917, dar va avea posibilitatea unui contact mai apropiat cu el abia după cîțiva ani, la Berlin, primă escală a turneului euro-american întreprins de poet împreună cu celebra dansatoare Isadora Duncan. Deși textul care urmează e scris la peste trei decenii după întîlnirile cu poetul, faptele relatate e greu să fie puse la îndoială, cel puțin în materialitatea lor. Dealtfel, una din scene e povestită și de Gorki în cîteva pagini cunoscute datînd din 1927. Cititorul nu se va lăsa înșelat însă de anumite note subiective care se fac simțite pe alocuri, ca și de aerele aristocratice ale acestei cucoane răsfățate, privind — chiar după atîtea decenii — de la oarecare înălțime trecerea prin lume a zgomotosului și genialului plebeu.

Mai presus de toate însă e sentimentul de tristă vanitate pe care îl inspiră orice întreprindere memorialistică: oricît ar fi de „adevărate", de „obiective", de „bogate" în relatări privind pe creator, memoriile nu pot explica niciodată nimic din misterul creației.

E o condiție de care amintirile Nataliei Krandievskaia-Tolstaia nu sînt scutite.

I.O.

— Avem musafiri, îmi spuse Tolstoi, crăpînd ușa odăii mele. E Kliuev; a venit cu Esenin. Hai să ți-l prezint, — e un tip nostim.

Intrai în sufragerie. Cei doi poeți beau ceai. Îmbrăcat în *podiofcă*, cu linia umerilor efeminată și cu cărarea pe mijlocul creștetului, plin de onctuoasă blajinătate, Kliuev semăna cu un epitrop de biserică. În timp ce-i turnam ceai, pomeni ceva de postul mare. Împinse la o parte șunca și untul. Ceaiul îl bea „popește", tăind în el felii mărunte de măr. Terminînd, întoarse ceașca și inspectă aferat marca porțelanului, după care se închină în fața unui studiu de Sarian aflat în colț și începu să recite cîntat niște versuri. Erau foarte bune. Reclama circumspecție cel mult cîte un neaoșism excesiv. Pe mine mă punea pe gînduri și unghia lungă și bine polisată a degetului său mic.

Cel de-al doilea vizitator avea o înfățișare de băiețandru și tușea discret în răstimpuri. Era frumușel în cazaca lui bleu, cu părul de culoarea inului lăsat pe frunte după moda „fluturaș". La prima vedere părea un tînăr muncitor sau un meseriaș. Acesta era Esenin.

Pe masă aveam crengi de răchită. Esenin scoase din vază o rămurea de culoare roșie închisă.

— Parcă-s niște motănași pe o crenguță, zise la un moment dat și zîmbi.

Îmi plăcea cum pronunțase aceste cuvinte, ca și scăpărarea de spirit din privirea lui strengărească și simții brusc că totul îmi place la el. Era clar că dincolo de exteriorul cam simpluț se ascunde ceva care nu e deloc simplu și nici de toată ziua.

Răsucind între degete mica nuielușă de răchită, spuse o poezie, apoi a doua și a treia. Recită mult în seara aceea. Eram impresionați de versurile ascultate și nu știu cum s-a întîmplat, dar la plecare, într-un elan de gratitudine, îl sărutai pe frunte, drept pe meșa aceea de culoarea inului, care-mi deveni dintr-odată la fel de scumpă ca totul în înfățișarea vizitatorului.

În vestibul, în timp ce-mi scutura încă o dată mîna în felul lui băiețesc, mă asigură:

— O să mai vin la dumneavoastră. De acord?

— Poftiți, îi răspunsei.

Dar n-a mai venit.

Acestea se întîmplau la Moscova, în primăvara lui 1917, și l-am revăzut abia după cinci ani, la Berlin, pe Kurfürstendamm.

Esenin era în smoking, purta o gambetă dată pe ceafă și avea o crizantemă la butonieră. Ireproșabile toate trei în felul lor, lui îi dădeau nu știu ce aer carnavalesc. Alături de el pășea multa și magnifica Isadora Duncan, machiată ca la spectacol și tîrîndu-și pe asfaltul trotuarului trena de brocart a rochiei.

Vîntul îi umfla părul bătînd într-un roșu violaceu. Trecătorii se fereau într-o parte.

— Esenin! apelai.

El nu mă recunoscu imediat. După o clipă însă se precipită spre mine și-mi strînse mîna exclamînd:

— Ia te uită!... Pe cine-mi văd ochii! Sidora, uite cine...

— *Qui est-ce?* întrebă Isadora. Ochii ei liliachii alunecară spre mine o clipă, apoi se opriră asupra lui Nichita, pe care-l duceam de mînă.

Privea fix la copilul meu de cinci ani, terorizată parcă, și ochii măriți de atropină deveneau și mai mari în timp ce-i umpleau lacrimile.

— Sidora! o chema într-una Esenin, Sidora, ce ai?

— Oh! gemu ea în cele din urmă, fără să-și desprindă ochii de pe Nichita. Oh, oh!... Și se prăbuși în genunchi în fața copilului, acolo pe trotuar.

Nichita o privea speriat ca un pui de lup. Eu o înțelegeam. Am încercat să o ridic, așa mare cum era și împovărată de jale. Esenin îmi sări în ajutor. În jurul nostru se strîngea gloata curioșilor. Isadora se ridică și, dîndu-mă la o parte de lîngă Esenin, porni aiurea pe străzi, fără să se mai întoarcă îndărăt, și nevăzînd pe nimeni în fața ei, ca un personaj din tragediile lui Sofocle. Esenin se repezi buimăcit după ea, cu stupidul lui melon pe creștet.

— Sidora, striga, stai puțin! Sidora, ce s-a întîmplat?

Lipit de genunchii mei, Nichita plîngea amarnic.

Îmi era cunoscută tragedia Isadorei Duncan. Își pierduse amîndoi copiii, un băiat și o fetiță, cu mulți ani în urmă, la Paris, într-un accident de automobil.

Era o zi ploioasă, ieșiseră cu guvernanta și traversau Sena în mașină. La o frînă a șoferului, mașina derapă pe pavelele alunecoase de lemn ale podului și, trecînd prin balustradă, se prăbuși în apă. Nimeni n-a scăpat.

Băiețelul Raymond era slăbiciunea Isadorei. O lume-i cunoaște chipul de pe celebra reclamă a săpunului englezesc Pears. Un copilaș bălai și gol stînd într-o mare de clăbuc și zîmbind. Mi se spusese că seamănă cu Nichita, dar cît de mult, asta numai Isadora putea s-o știe. Acum, biata de ea, se pronunțase.

În anul acela Gorki stătea la Berlin.

— Invitați-mă și pe mine cînd îl aveți pe Esenin, mă rugă el odată, acest om mă interesează.

Stabilisem să dăm un dejun la Fischer, pensiunea unde ocupam două spațioase camere mobilate. Pregătirăm o masă lungă și o așezarăm pe diagonala camerei din colțul clădirii, cea al cărei balcon da în Kurfürstendamm. Invitasem pe Isadora Duncan cu Esenin și pe Gorki.

Isadora sosi înfășurată într-un mare număr de eșarfe în tonuri cenușii, din care răsărea o bucată de șifon învăpăiat, aruncată pe umăr ca un drapel. Era calmă de data aceasta și părea obosită. Machiajul era mai discret și chipul ei ofilit respira un anumit farmec feminin care amintea de fosta Isadora Duncan.

Trei lucruri mă neliniștea în calitatea mea de amfitrioană. Întîiul era riscul ca Nichita să dea buzna din odaia vecină, unde era consemnat pe tot restul zilei. Al doilea era legat de Esenin și Gorki care, așezați alături, puteau să nu găsească un limbaj comun. Unul era intimidat ca un copil, în timp ce celălalt îl studia cu atenție. Ultimul motiv de neliniște mi-l rezerva însuși amfitrionul acestui dejun care, dînd dovadă de imprudență, umplea mereu cu votcă paharul Isadorei (ea desconsiderînd păhărelul cu picior cînd era vorba de această băutură). Consecințele acestei lipse de atenție din partea gazdei erau evidente.

— Pentru russki revoliuss! se agita Isadora, întinzîndu-și paharul spre Alexei Maximovici. *Ecoutez*, Gorki! Eu voi thansez *seulement* pentru russki revoliuss! *C'est beau*, russki revoliuss!

Alexei Maximovici ciocnea sumbru. Vedeam că nu se simte în largul lui. În timp

ce-şi trecea mîna peste mustăţi, se aplecă spre mine şi-mi şopti:

— Această cucoană fanată aplaudă revoluţia ca pe o premieră de succes. Nu văd de ce. Şi după o clipă: — Dar oricum, are ochi frumoşi. Ochi plini de talent.

Dejunul s-a desfăşurat deci într-o atmosferă confuză şi zgomotoasă. După cafea, sculîndu-se de la masă, Gorki îl rugă pe Esenin să citească ce are nou. Esenin recită admirabil, deşi poate cu prea mult sîrg, prea apăsat, lipsit de calm interior. (Îmi aminteam cu nostalgie de seara aceea de la Moscova, pe Molceanovka.) În timp ce stăteau în picioare şi conversau în nişa ferestrei, mă uitam la ei doi. Cît de mult se deosebeau! Unul înainta ferm şi încrezător în steaua lui: celălalt mergea ca orbul, bîjbîind şi poticnindu-se, agitat şi urmărit de neşansă.

Ceva mai tîrziu a venit poetul Kusikov, un edec de localuri îmbrăcat într-o cercheză şi cu chitara de gît. Nimeni nu-l invitase, dar se ţinea prin tot Berlinul ca o umbră de Esenin.

Isadora avea chef să danseze. Azvîrli de pe ea o bună jumătate din cantitatea de eşarfe, mai păstrînd două pe piept şi una pe mijloc, în timp ce alta, roşie, şi-o petrecuse ca o flamură pe braţ. Cu capul dat pe spate şi săltîndu-şi mult genunchii, începu să facă turul camerei. Kusikov ciupea corzile chitarei în ritmul „Internaţionalei". Lovind cu palma o tamburină imaginară, Isadora se rotea prin încăpere, greoaie, turmentată menadă. Privitorii stăteau lipiţi de pereţi. Ca apăsat de o vină, Esenin ţinea ochii în podea. Scena mi se părea penibilă. Îmi aminteam cît de inspirat dansase la Petersburg, în urmă cu cincisprezece ani. Divina Isadora! De ce trebuia să se răzbune atît de crunt timpul pe această femeie genială şi fără minte?

Hotărîrăm să încheiem ziua undeva în aer liber. Cineva propuse Luna-Park. Se zicea că la Berlin e foarte reuşită.

Era duminecă seara şi o elegantă plictiseală mişca pe străzile oraşului procesiunea aceea de oameni aşezaţi şi fără ocupaţie. Ei defilau purtîndu-şi cu grijă, ca pe nişte insemne ale prosperităţii, *Sonntagkleid*-urile lor, umbrelele şi mănuşile noi, folosite numai la ocazii, bastoanele ţepene, trabucurile, servietele, pantofii eleganţi care-i strîngeau şi gambetele duminicale. Pe vitrinele prăvăliilor erau lăsate obloanele de metal, ceea ce făcea ca oraşul să pară mai spaţios şi mai curat.

Grupul nostru se împărţi în două. În timp ce şoferul ne ducea pe largul Kurfürstendamm, Isadora îşi ţinea capul culcat pe umărul lui Esenin.

— *Mais dis-moi* căţea, *dis-moi* bessstie... gîngurea ea, răsfăţîndu-se ca un copil şi ţuguind buzele ca să fie sărutată.

— Îi place să o înjur pe ruseşte, îmi spuse Esenin, ca o explicaţie sau ca o scuză. Îi place şi să o bat. E năstruşnică rău!

— Şi o bateţi? îl întrebai.

— Ea e cea care sare la harţă, îmi răspunse el cu un zîmbet evaziv.

— Cum vă înţelegeţi dacă nu-i cunoaşteţi limba?

— Uitaţi-vă cum: asta-i a mea, asta-i a ta, asta-i a mea, asta-i a ta... Şi gesticula, ca un tătar la piaţă. Noi ne înţelegem, nu-i aşa, Sidora?

La restaurantul din Luna-Park Isadora şedea obosită la masă, în mînă cu un pahar de şampanie. Privea cu atîta silă şi suverană plictiseală peste capetele consumatorilor cum numai o puma australiană e în stare să privească din cuşca ei gloata de vizitatori care cască gura la ea şi o sîcîie.

În jurul nostru burtăverzimea nemţească îşi bea legiuita bere duminicală. Melancolia stridentă a unei trompete din orchestra de jazz a localului urca spre cerul înserat. Micile vagonete huruiau pe traversele lor de lemn, azvîrlind cu vacarm şi răcnete nişte fiinţe umane în inofensive prăpăstii. Esenin se schimonosea împreună cu Kusikov în faţa unei oglinzi deformante, unde se vedeau cînd umflaţi şi sferoidali, cînd etiraţi ca nişte jalnici viermi. Nu departe se auzea huietul faimoasei „mări de fier", pe ale cărei benzi metalice aflate în urcare şi coborîre în chip de valuri se rostogoleau nişte luntri de tablă prevăzute cu roţi. În mod cert, numai fantezia delirantă a vreunui sumbru mizantrop a putut născoci acest parc metalic de distracţii, mîndrie a Berlinului! În alt colţ era un panou bătut cu mici lămpi multicolore, care se învîrtea nebuneşte orbind privitorul pînă la durere de cap. Un ciudat sadism stătea la baza celor mai multe din atracţiile parcului. Pe Gorki se pare că nu prea-l încîntaseră. Fusese recunoscut în mulţime şi curioşii se ţineau după el ca după un fenomen. Îşi luă la revedere şi plecă spre casă.

Nu ne era dat să sfîrşim cu bine seara. Animaţia de la masa noastră se stinsese, restaurantul era gol. Isadora se plictisea suveran. Esenin era beat şi posomorît, la modul rusesc beat, pus pe filosofare şi scandal. Îl afectase ceva în convorbirea cu Gorki şi acum continua să-l zgîndăre.

— Să-i mai ia şi mama dracului de deştepţi! îşi descărcă el năduful, ciocnind cu Kusikov. Ce-a zis Puşkin? „Poezia, Dumnezeu să mă ierte, presupune în mod obligatoriu un dram de stupiditate". Ei nu-i plac deştepţii, măi frate! „Studiaţi Eurooopa!" îngîna el pe cineva. Dar ce să studiezi la curva asta? Bea, Saşka!

Era un Esenin pe care, personal, nu-l cunoşteam. Ghiceam o doză de afectare — cu care se vede că se obişnuise — în expresia

acestei bruşte incivilităţi, care ascundea nu se ştie cîtă sensibilitate vulnerată şi cîtă disperare. Îmi era milă de el şi doream să se termine cît mai curînd această seară nefericit prelungită.

Isadora şi Esenin ocupau două camere spaţioase la hotelul Adlen de pe Unter den Linden. Trăiau pe picior mare, dispunînd se vede de exact atîţia bani încît să-şi poată permite a avea faţă de ei o atitudine de dispreţ. Isadora tocmai îşi ipotecase casa de lîngă Londra şi se afla în tratative pentru vînzarea alteia la Paris. Voiajul prin Europa în Buickul de cinci locuri, proiectat încă de la Moscova a fi făcut în doi cu Esenin, cerea bani, cu atît mai mult cu cît Isadora era însoţită de un secretar francez iar de Esenin se ţinea scai poetul Kusikov. Automobilul era singurul mijloc de locomoţie pe care-l recunoştea Isadora. Vagonul de cale ferată îi provoca un cutremur de dezgust; se spunea că nu călătorise cu trenul niciodată.

Isadora era şi în alte privinţe o femeie cu ciudăţenii. Incontestabil inteligentă, de o inteligenţă a ei, altfel decît cea comună, ea ţinea cu orice preţ să-l lase năuc şi cu gura căscată pe interlocutor. Această notă de teribilism verbal am observat-o mai tîrziu la un alt compatriot al ei, la scăpătorul *aurebour*-ist Bernard Shaw. Isadora afirma bunăoară: „Majoritatea relelor de care suferă societatea provin din faptul că oamenii nu ştiu să se mişte. Ei fac multe mişcări incorecte şi de prisos. Şi o mişcare incorectă aduce după sine o acţiune incorectă".

Aceste gînduri le exprima sub forma unor aforisme scînteietoare, parcă vrînd să-i facă în ciudă celui cu care vorbea. Aflînd că scriu, ea surîse sceptic:

— Dar măcar un amant aveţi? Ca să scrii versuri e nevoie de un amant.

Faţă de tot ce era rusesc manifesta o exaltare suspectă. Uneori te întrebai dacă această femeie ghiftuită şi sătulă de celebritate nu vedea cumva în Rusia, în revoluţie, în dragostea lui Esenin ceva în genul unui aperitiv trăznitor, a unui condiment năprasnic la ultimul fel pe care i-l servea la banchetul ei viaţa.

Avea patruzeci şi cinci de ani. Era încă frumoasă, dar în relaţiile ei cu Esenin se simţea deja tragica lăcomie a ultimei pîlpîiri pasionale.

Într-o noapte ne pomenirăm cu Kusikov, picat pe nepusă masă: rugîndu-ne să-i împrumutăm o sută de mărci, ne puse la curent cu fuga lui Esenin de la Isadora.

— Ne-am refugiat într-o mică pensiune pe Uhlandstrasse, ne spuse el chicotind, unde Isadora n-o să ne găsească. Confort, linişte... Mai bem, mai scriem versuri... Să nu ne trădaţi cumva!

Dar Isadora se urcă în maşină şi în trei zile colindă toate pensiunile din Charlottenburg şi de pe Kurfürstendamm. În cea de a patra noapte îşi făcu apariţia ca o amazoană, cu cravaşa în mînă, în liniştita pensiune de familie de pe Uhlandstrasse. Toată lumea dormea, afară de Esenin care, îmbrăcat în pijama şi cu o sticlă de bere în faţă, juca dame în sufragerie cu Kusikov. Din întunericul bufetelor de lemn sculptat, aşezate în jurul lor pe console, răsărea sclipătul paşnic al cafetierelor şi serviciilor de masă, nenumărate obiecte de cristal, mici vaze de flori şi halbe de bere umpleau încăperea. Pe pereţi atîrnau mici răţuşti de lemn cu capul în jos. Se auzea tictacul grav al unui ceas. O atmosferă de linişte şi confort, îmbibată cu aroma ţigărilor de foi şi a cafelei, învăluia acest interior burghez nemţesc, ca o groasă perdea de fum împotriva furtunilor şi intemperiilor de afară. Dar furtuna irupse şi aici, şi avea înfăţişarea Isadorei. La vederea ei, Esenin se eschivă şi se lăsă înghiţit fără o vorbă de bezna culoarului. Kusikov se repezi să o scoale din somn pe proprietăreasă, în timp ce în sufragerie se declanşă pogromul. Îmbrăcată în roşul ei hiton, Isadora se învîrtea prin încăpere ca un demon al distrugerii. Dîndu-i uşile în lături, ea răsturnă pe jos întreg conţinutul unui bufet. Lovite cu cravaşa, micile vaze zburau de la locurile lor şi se prăbuşiră poliţele cu servicii cu tot. Răţuştile de lemn căzură de pe pereţi, iar lustrele începură să se clatine în vociferare de cristale. Isadora nu se potoli din turbare decît în clipa cînd nu-i mai rămase nimic de făcut ţăndări. Atunci, tăindu-şi drum peste mormanele de cioburi şi sfărîmături, ea ieşi pe culoar unde-l găsi pe Esenin ascuns după un garderob.

— *Quittez ce bordel immédiatement*, îi zise ea calm, *et suivez-moi*.

Esenin îşi puse gambeta pe cap, îşi aruncă paltonul peste pijama şi porni după ea fără să scoată o vorbă. Kusikov rămase ostatic, urmînd şi să semneze nota de plată.

Care notă, trimisă Isadorei la hotel două zile mai tîrziu, se dovedi a fi redutabilă. Urmară pertractări şi zarvă multă. După achitarea notei, Isadora îşi încărcă dificilul ei menaj în două puternice Mercedesuri şi plecă la Paris, via Köln şi Strasbourg însă, ca să-i explice poetului cum e cu goticul celebrelor catedrale.

În româneşte de IOANICHIE OLTEANU

Gara Herculane

Crepuscul. Gara din Băile Herculane. Unde-am cunoscut-o pe Ilona.

Eu în excursie cu școala — ea în excursie cu școala.

Și noi copiii din cele două școli jucam „Perinița".

Nu eram mulți dar eram veseli. Eram ca rîderea hieratică a iepurelui devenit deodată entitate și era în noi atîta sănătate...

Ziceam că sîntem tribul! Eram de-un romantism adînc și ne-am grupat pe găști în blînda gară Herculane în timpul care trecea pe-atunci foarte încet am dat întîia sărutare. Noi eram într-a zecea, dar erau cu noi și fete dintr-a unșpea și era una Rodica mai curvuliță și-am sărutat-o pe Rodica și-apoi pe Victorița și în sfîrșit pe Ilona, doamne! ce frumoasă era Ilona! Care avea vreo 14 ani și eu vreo 16, dar de fapt cred că Ilona nu avea decît 13, dar părea de 14 în orice caz.

În cadrul tribului noi purtam porecle. Unul se chema „Rechinul sălbatec", altul „Monstrul sfînt", o fată era „Pisica sălbatecă", alta era „Foca răzbunătoare" și exista și organizația teroristă „Miau-miau", care juca „cîț și miau", adică de fapt „gajurile". Unul sau una ieșea pe coridor și fără să vadă pe cine indica un fel de crainic zicea cîț sau miau, adică nu sau da și venea cineva din sex opus la miau și pe coridor perechile se sărutau.

Existau bineînțeles și „frumoasele cuvioase", care nu se băgau în aceste murdării și de care ne băteam joc noi ceilalți.

„Perinița" era cîntată de-un militar care se aciuase pe lîngă grupul nostru și pe care bineînțeles nu-l săruta nici o fată.

Și-am jucat „Perinița" și-n piața principală din Hunedoara, unde ne-a cîntat la muzicuță Trompă, care-și cumpărase o muzicuță în mod special, care ne spusese înainte:

— Dacă vreți să vă cînt, puneți mînă de la mînă ca să-mi dați o bere.

Și Trompă a băut berea iar noi am dansat și ne-am sărutat cu fetele din gașca noastră.

DUMITRU DINULESCU

Microschițe

PROMPTITUDINE

— Mi-ar trebui o piesă într-un act, ceru directorul, și dramaturgul rupse un act din singura lui piesă și i-o dădu.

— Mi-ar trebui o piesă în două acte, ceru directorul și dramaturgul îi dădu ce mai rămase.

— Mi-ar trebui o piesă în trei acte, ceru directorul și dramaturgul puse totul la loc.

— Mi-ar trebui o piesă în patru acte, ceru directorul și dramaturgul nu mai spuse și nici nu mai spuse nimic. Atîta doar că țipă:

— Cu dumneavoastră nu se poate lucra!

EXPLICAȚIE

— Te cam răspîndești.

— Cum adică?

— Văd mereu schițe, nuvele, povestiri... Cum deschizi o revistă...

— A, stai să-ți explic: cîndva, toate acestea au fost un roman. Dar a căzut și s-a spart.

RENUNȚARE

Să cînte din cimpoi, trebuia să-l umfle. Să-l umfle mereu. Și asta e muncă, nu jucărie.

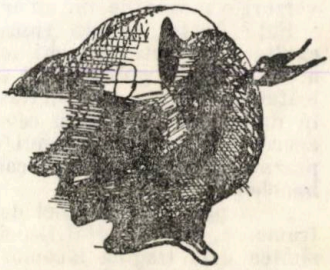

Astfel că s-a făcut liftier.

ÎN LIBRĂRIE

— O carte?

— Nu. Aș dori niște rafturi.

*

— Ceva nou?

— Vînzătoarea.

VASILE BĂRAN

Îndărătul miresei în negru stă viața

Fragment din romanul PRIVEGHIUL AMURGULUI

Cînd bombardierul în care zbura Greis von Herbert coborî prin vata norilor, întregul corp al Stukasului vibră învingînd rezistența unui fluid ce se lăsa greu străbătut. Sub pînzele străvezii ale vaporilor, apăru șoseaua ce lega Halle de Dresden. Se iviră case, cîmpia într-o culoare brună, străzile, aeroportul Schkeuditz. Ateriză cu bine și, ieșind într-o piață, urechile îi fură izbite de strigătele vînzătorilor de ziare. Peste Londra cădeau bombele V_2. Metropola engleză era năucită. Moartea plutea peste tot. Rachetele supersonice încărcate cu exploziv picau din înălțimi amețitoare, ocolind barajul baloanelor captive, unde primul lor semn era însăși explozia. Simți un fior în inimă. Deși aliații progresau în Normandia, unde debarcaseră la 6 iunie, noua armă aruncată în luptă putea prelungi războiul, putea chiar să-l încline în favoarea lor, răsturnînd presupunerile aliaților...

Era la el acasă. Mîncase alături de mama sa, Ellse Maria Herbert, apoi în salon vorbiră despre Eva Luisa, fosta lui soție, și de copii. Intenția lui de a se împăca cu ea, după pronunțarea divorțului de soțul ei actual, colonelul S.S. Georg Reichelt, nu era primită bine. Dar înainte de schimbarea acestor opinii, Greis controlase cu minuție mobilele timp îndelungat și descoperise un microfon minuscul instalat sub masa de sufragerie, pe care l-a făcut inofensiv. Află că în urmă cu două săptămîni intraseră la ei o echipă de electricieni ce le inspectaseră locuința, să înlăture niște hibe ascunse ale instalației. Ellse era plecată la catedrală și le-a deschis bătrîna Gertrude Kremmer, o evreică ce avea familia deportată. În tainița lui, descoperi la locul lor scrisorile Evei, cît și pe cea a contelui Stauffenberg, cel ce a condus conjurația contra lui Hitler. Fără să stea pe gînduri, o arse în șemineu. Deși nu răspunsese colonelului, găsirea la el îl punea în mare pericol.

Peste trei zile urma să meargă la Berlin, la sediul Gestapoului din Printz Albrechtstrasse, în mare grabă din România, unde conducea o unitate de antiaeriană ce apăra Bucureștii. Telefonă la spitalul din Berlin unde lucra fosta soție, chemînd-o la el a doua zi.

Spre seară părăsi locuința și luînd un tramvai străbătu Leipzigul. Coborî la Mausoleul Națiunilor. Încărcat de o ușoară emoție, trecu pe lîngă stînca lui Napoleon. Zăbovi apoi lîngă lac, pe o bancă, un timp nemăsurat. Noaptea se anunța călduță, și gîndul că urma să fie interogat de Gestapo îl făcea să-l treacă răcorile. Se știa nepătat față de Reich, slujise cu credință țara, vărsîndu-și sîngele pentru Germania. Dar strigătul unui pescăruș trezit din somn îl îndemnă să se scoale...

Se găsea în vîrful mausoleului din granit ridicat pentru cinstirea înfrîngerii lui Napoleon de către națiunile unite ale Europei la Leipzig, unde l-au condus cele aproape patru sute de trepte. Apoi l-au asediat alte gînduri. Își reaminti de ziua de 23 iunie 1940, cînd Adolf Hitler venise la Paris, după ce Franța a capitulat. Îl văzuse pe Führer în fața unui Napoleon mort, cînd vulturul napoleonian de deasupra raclei scosese parcă un croncănit înfiorător, ce clătinase pereții domului. Führerului îi tremurau obrajii de

emoţie. Erau de faţă două vise, două idei. Ale francezului plecate de pe bordurile Senei şi năruite în faţa Europei, străjuită de Anglia, şi cele urzite la Berlin, în oraşul prusac, împlinite în parte în acel moment. Rămăsese şi atunci, ca şi acum, Anglia de supus, dar mai înaintea ei, nici atunci şi nici acum, Rusia n-a putut fi îngenuncheată. În acel moment vorbele cancelarului se rotiră deasupra mausoleului: *Consider că situaţia mea îmi îngăduie să fac acest apel, nefiind un învins. Consider că este favorul pe care un învingător îl face în numele raţiunii. Nu văd nici un motiv ca Anglia să continue acest război. D-l Churchill ar trebui să creadă de data asta cînd anunţ că un mare imperiu va fi distrus...!*" Greis îşi reaminti cum arătase Parisul de pe colina Montmartre, şi de pe terasa Sacre Coeur. Văzuse un Paris biruit de maşina de război germană, dar acel Paris îl răsfăţase pe Corsican, îi adăugase strălucire victoriilor sale, acum, însă, oraşul se încenuşase în faţa Caporalului-Zugrav, a austriacului venit din haos, ce-şi propusese să introducă în Europa şi în lume „noua sa ordine", insuficient definită nici lui. Revăzu şi primele zile de ocupaţie, zvasticile naziste atîrnînd pe Arcul de Triumf, defilarea trupelor germane în urma unei fanfare militare perfect aliniată şi pădurea de steaguri metalice cu vulturi picotind ca nişte cloşti, fotografii, politeţea soldaţilor germani, instruiţi să servească bomboane copiilor, să ducă valizele doamnelor, megafoanele mobile patrulînd pe străzi, îmbărbătînd populaţia şi afurisind pe englezii ce părăsiseră pe francezii la strîmtoare...

Greis coborî cînd un soare roşu aprinsese perdeaua de copaci, iar deasupra lacului văzu pămătufi alburii desprinşi din imensul bazin croit pe patul unui lac unde Napoleon fusese învins. Lasă în urmă templul impunător, auster prin atitudinile imenselor statui, ale acelor soldaţi eroi pe umerii cărora se rezema impunătoarea construcţie, dovadă a luptei unite împotriva despotismului, împotriva voinţelor împilatoare, de la care Führerul nu învăţase nimic...

*

Greis von Herbert a ajuns la gară cu şase minute înaintea garării trenului de Berlin. Revederea cu Eva Luisa şi Charlotta i-a surprins pe toţi cu ochii calzi, uşor tulburaţi, şi cu chipurile atinse de paloarea emoţiei. Glasurile le tremurau, neputîndu-le escamota...

Au venit acasă cu un taxi condus de un ins scund, gros şi chel, părîndu-i şi cumsecade. I-a plătit cursa, lăsîndu-i şi restul. Nu părea să fie recrutat de Gestapo. Erau aşteptaţi cu masa de Ellse Maria, ce-şi primi fosta noră cu răceala de rigoare. Dejunul a decurs în linişte, iar după prînz s-au retras în dormitor. Charlotta a rămas cu bunica...

Eva Luisa şi-a rezemat capul pe umărul său, gîndurile o purtară la primii ani cînd s-au cunoscut, la acei ani frumoşi, ireversibili, după care a urmat căsătoria cu Greis, apoi copiii, satisfacţiile şi insatisfacţiile meseriei de medic într-un spital militar. Apoi a apărut acest Georg Reichelt, rănit pe graniţa Austriei. Operarea lui de ea, convalescenţa căpitanului, orele petrecute în rezerva lui, poeziile recitate pe de rost din Heine şi Goethe. Declaraţiile de dragoste ale acestuia în orele tîrzii de gardă. A urmat despărţirea de Greis...

Eva reveni cu gîndurile lîngă fostul soţ. Greis o adunase la piept şi apoi se lăsă să cadă cu ea pe divan, sărutîndu-i gura palidă, descheindu-i fără grabă nasturii mici în culoarea peruzelelor şi cordonul alb din piele în culoarea acelei rochii croite pe talia-i delicată, dezvelindu-i pieptul înfiorat de răsuflarea fierbinte şi de atingerea degetelor lui ce recunoşteau o carne atît de iubită şi atît de urîtă în aceşti ani de cînd fusese părăsit pentru celălalt...

— Stai cuminte, Greis! Ar putea să ne surprindă Charlotta!

— Această clipă o visez de trei luni de cînd nu ne-am văzut! Îi prinse privirile într-ale lui, de care ea nu putea fugi...

Era după amiază bine cînd s-au hotărît să plece la Berlin. Erau împăcaţi cu trădarea pe care o căutaseră, trădare de care nici unul dintre ei n-avea pentru ce regreta, şi pe care o voiau definitivă, eliberată de prejudecăţile eticii pînă la divorţul Evei Luisa...

Coborîră la Treptower Park în Berlin, se urcară într-un taxi apucînd pe Friedrich. Lui Greis îi plăcea Berlinul, îmbulzeala din orele de vîrf, huruitul metroului cînd se năştea la un capăt al golului neguros, îi plăcea punctualitatea cu care venea, strigătele vînzătorilor de ziare. Coborîră. Un băieţandru vindea: *Volkischer Beobachter*, *Deutche Allgemeine Zeitung*, *Kreuz Zeitung*. Mai departe bombele zburătoare V_1 şi V_2 făceau ravagii în Londra. Insuccesele în luptă cu aliaţii în Normandia, în Italia, ori dezastrul de pe frontul de Est, unde tăvălugul rusesc călca totul sub el, şi unde se retrăgeau de la Lacul Ladoga la Marea Neagră, erau minimalizate. S-au despărţit în faţa Gestapoului, urmînd ca Eva Luisa să-l caute a doua zi, acasă.

Discuţia cu maiorul S.S. ce-l interoga curgea spre un liman nefast pentru el. Celălalt deţinea o fotocopie după scrisoarea adresată lui de contele von Stauffenberg. Electricienii, aşa cum a bănuit, fuseseră poliţişti de-ai Gestapoului. Se apără cu disperare:

— Nu este drept să calomniaţi un ofiţer al Wehrmachtului!

— Ai trădat pe Führer comunicînd cu conjuraţii, von Herbert!

— Este intolerabil să mă acuzaţi pe nedrept, domnule maior!

— Toleranţa este o slăbiciune! Veţi fi aspru pedepsit!

— Nu puteţi dovedi că-mi aparţine scrisoarea. Numele meu nu-i scris nicăieri, nu-i datată, singur, scrisul, bănuiţi să fie al contelui.

— Copiile acestor scrisori le cunoaşteţi mai bine! Îi puse în faţă fotografiile unor epistole primite de la Eva Luisa şi păstrate în seiful din perete. Herbert înţelese că denunţul era o uneltire al lui Georg Reichelt, soţul de acum al Evei. Chemarea lui din România la Gestapo avea rădăcini în Berlin. Situaţia lui se complica...

*

Greis von Herbert a urmat un Feldwebel într-o încăpere unde a fost obligat să se dezbrace la piele şi fu împins cu forţa sub un duş rece. După o oră i s-au adus nişte veşminte, o pijama vărgată, o pereche de galenţi, obiectele personale şi hainele celelalte rămînînd la administraţia locului. Ajuns în celulă, inspectă interiorul şi ochii săi parcurseră cîmpurile cenuşii ale zidurilor, desluşind diferite grafii, în limbi ce glăsuiau de soarta întemniţaţilor în drum spre lagăre.

Şi el putea fi acuzat de complicitate cu Stauffenberg, cel care aşezase valiza cu bomba sub masa la care Führerul îşi convocase colaboratorii. Presimţirile ce-l roseseră mai ales după 20 iulie, ziua atentatului, se adeveriră. Ar fi trebuit să ceară mai demult superiorului său din Bucureşti o permisie pentru a distruge această probă de vinovăţie ce-l putea duce la eşafod. Cînd se obişnui cu lumina acelui bec ce-l tiraniza, nelăsîndu-l să adoarmă, sună alarma aeriană. Lumina sucombînd, descoperi un ochi de geam zăbrelit, ce dădea într-un loc descoperit, un fel de curte interioară, cu ziduri înalte...

Auzi zgomotul surd al avioanelor duşmane, în timp ce reflectoarele greblau cerul în toate coclaurile lui. Apoi, ciorchini colorati de struguri luminoşi se sparseră în explozii ca la „fiesta", pentru a coborî fără grabă, delimitînd un perimetru sortit distrugerilor. Judecă că şi sediul Gestapoului era vizat. Bufnituri surde şi licărul depărtat al tunurilor erau o dovadă că antiaeriana lupta cu duşmanul. Rachetele cu magneziu lansate de R.A.F.-ul englez înlesneau fotografilor din avioane să stabilească aria distrugerilor. Ele se spărgeau ca nişte flori multicolore, asemănătoare focurilor bengale. Şuierul bombelor venite din înălţimi, ca nişte delfini tenebroşi, se întreceau să nască cratere, asemănătoare unor furuncule hidoase. Covorul alb al bombelor incendiare dovedeau pofta corsarilor aerului de a prolifera panica la germani acasă. Într-o depărtare a cerului, ardeau două avioane. Două comete de foc urmară traiectoriile fizice, atingînd pămîntul acolo unde relaţia matematică se sfîrşea. Pe cer, caruselul din lumini roşii, albe, verzi se încrucişa cu drumurile luminoase ale trasoarelor ce alergau în căutarea atacatorilor de noapte. Cădeau bombe peste tot, dar nici una nu izbea închisoarea unde era el. Se plictisi, aşa ceva văzuse şi la Bucureşti, şi se trînti în pat. Aţipi, şi în primele vise îi apărură alte întîmplări petrecute tot la Paris. Era ziua cînd vizitase monumentele oraşului. Redescoperi uimirea francezilor şi uluirea lor văzîndu-se înfrînţi în acel război fulger. Pe străzi, prin restaurante, prin săli de spectacole, peste tot, uniforme ale celui de al III-lea Reich, bocanci ţintuiţi păşind sacadat, precis, cu măsură de metronom, nasturi lucitori pe vestoane, vulturi germani cusuţi pe bonete, pe buzunare, pe prelate, spînzuraţi pe faldurile steagurilor, alternînd cu zvastici şi simbolizînd victoria Reichului nou, animat de sloganurile revanşarde ale naziştilor... Revăzu civili francezi trişti, ridicînd copii în sus, să vadă pe nemţi defilînd, să nu uite acele zile ce nu erau de uitat.

Dimineaţă. Vîna de pe fruntea anchetatorului se umflase, părea picnit de o subită lingoare:

— Von Herbert, uiţi că legea absolută a unui ofiţer al Wehrmachtului este să fie cinstit, cuviincios, loial, bun camarad faţă de ariecii curaţi, faţă de Führer. Omenia la noi constă în loialitate faţă de Reich, în sinceritate faţă de anchetator. Călcînd aceste virtuţi ale unui ofiţer, aţi trecut în rîndul duşmanilor noştri!

— Mi-am vărsat sîngele pentru Germania, domnule anchetator!

— Nu-i de-ajuns, von Herbert! Gestapoul are menirea să descopere chiar intenţiile ce pun statul în primejdie, să lupte împotriva lor, să adune şi să folosească rezultatele anchetelor, să-i suprime duşmanii!

— Nu mă priveşte nimic din toate acestea! Sînt loial Reichului.

— Prin negarea participării la atentat, ori prin faptul că ştiaţi ceea ce se pregătea, o să vă trimit în faţa instanţei militare!

A treia zi i s-a citit rechizitoriul scris pe zece pagini. Era scos vinovat de crimă împotriva poporului german, făptuise un act de înaltă trădare, tăinuind pe atentatorul la viaţa scumpă a Führerului...

*

A ajuns în boxa rezervată lui, unde-şi ocupă locul, condus de doi Feldwebeli S.D. îmbrăcaţi ca la paradă cu centuri şi diagonale, cu cizme de şevro şi chipiuri cu calota rotundă. Intrînd în sală, Greis descoperi un aprod scund ce se pierdea lîngă masiva uşă de stejar, ce-l înştiinţă că în sală se găsea Eva Luisa. Printre asistenţi descoperi multe figuri bine hrănite, mai toţi de la poliţia secretă de stat.

A fost mai întîi judecată o femeie ce scăpase o vorbă la o coadă că: „...în Germania n-a fost sărăcie niciodată ca în timpurile prezente". Necazul acesteia izvorîse de la un speculant ce dosise niște bojoc de vită. Proprietarul prăvăliei era însă arian curat și informator al Gestapoului. A fost condamnată la douăzeci de ani muncă silnică. A urmat un doctor ce cususe rana unui evadat, dîndu-i mîncare și un costum de haine. A fost sortit ghilotinei. A urmat Greis von Herbert. S-a citit actul de acuzare, ce nu conținea nimic despre Eva Luisa și relațiile dintre ei, apărîndu-se onoarea unui colonel S.S. S-a neglijat și faptul că era arian curat și decorat cu Crucea de fier, fiind de la un capăt la altul scos trădător, complice, conspirator!

I s-a dat și lui cuvîntul. Greis vorbi, calm, precis, cu demnitate, apărîndu-se cu texte de lege militare și civile și cu faptele lui de arme. Mai înainte procurorul Freisler îl blestemase de înghețase răsuflarea sălii. Ceruse condamnarea lui la moarte. După vorbirea lui Greis, instanța s-a retras să delibereze tîrîndu-și cozile robelor sale gri-verzui, lăsîndu-l pe Greis și Eva Luisa pradă îndoielilor.

Judecătorul vorbi sălii și unui Greis sculat în picioare. Sentința ului asistența. Colonelul era achitat pentru făptuirea unei culpe, unde nu avusese reprezentarea materializării atentatului...

Într-o stare înaltă sufletească, a fost condus de Eva Luisa și Charlota afară. Lîngă ele era și fiul său Rudolf, proaspăt ofițer. De cîteva zile depusese jurămîntul și urma să plece pe front, în vest. Greis află că Eva Luisa intervenise la Cancelaria Reichului, unde cunoaștea un general, ce acum, pentru îngrijirea din spital, se răsplătise.

Soarele puternic al zilei l-a obligat să închidă ochii. Cerul fusese darnic cu el, oamenii străzii parcă îi surîdeau veseli. Un vînzător de ziare își preamărea cotidianul. Greis își aruncă ochii pe un ziar. Rușii spărseseră frontul de sud al Ucrainei și intraseră în Leova și Reușeni, situate pe Prut. În sudul Franței, după debarcarea aliaților în Provence, acum ocupaseră orașul Sistero. Bombele zburătoare făceau ravagii asupra Londrei, rampele lor de lansare împuiau...

Se găseau pe trotuar, așteptînd să vină un taxi pentru a-i duce acasă la Greis, cînd doi militari ai regimentelor S.S. „Cap de mort", însărcinați cu paza lagărelor de concentrare, îl încadrară.

— Ne urmați la Dachau, colonele von Herbert!

— Comiteți o eroare, domnilor camarazi! Am fost achitat acum!

— Ordinul nostru nu poate fi discutat! El este emis de Gestapo. Vă rugăm să citiți ce conține, pentru că este conform regulamentului.

Herbert luă hîrtia și privirile îi căzură pe antetul înscrisului. Citi: „*Persoana arestată nu are dreptul să facă apel împotriva decretului de internare preventivă!*" La motivul internării desluși: „*Colonelul Greis von Herbert este învinovățit de activitate dăunătoare statului!*" semnat: Kaltenbrunner!

Nu avea încotro. Militarii își trăseseră armele în față. Se găsea la cîțiva pași de treptele roase ale locului unde fusese achitat și totuși era acum arestat de Gestapo. N-avea de ales, și explică Evei Luisa și copiilor cum ședeau lucrurile. O rugă să mai intervină o dată pentru el, promițîndu-i că va mai reflecta la oferta ei de a trece în Elveția, deși în aceste momente grele, locul său era în Germania, așa cum era ea, să-și apere pămîntul sfînt împotriva cotropitorilor...

*

Greis părăsise sîrma ghimpată și acoperișul pe care olanele albe alcătuiau fraza perfidă: „*O singură cale duce spre libertate: supunerea, sîrguința, cinstea și dragostea de patrie!*" Șezuse în dosul scîndurilor barăcii numai cîteva zile și i se dăduse drumul mulțumită intervenției Evei Luisa. În acest răstimp apucase cîteva zile de muncă și gustase binefacerile educației prin efort fizic și oarbă supunere temnicerilor lagărului...

Se găsea într-o autodubă cu încă doi deținuți ce erau transportați în aceeași direcție cu el, pentru a fi confruntați cu niște inculpați. El făcea călătoria însă spre libertate. Timpul era urît, ploua cu găleata, și alt drum, ori mijloc de comunicație spre gara orașului vecin nu exista. Avea ca parteneri de drum un ins înalt, chel și slab, ce cu siguranță odinioară fusese un german distins, un avocat cunoscut, ce nu dăduse crezămînt unui subofițer S.S. Fusese con-

damnat la opt ani detenţie prin reeducare prin muncă. Celălalt era scund, cu părul roşcat, pistruiat pe un obraz ce altădată fusese rotofei, un băutor pasionat de bere şi slujbaş la o bancă, avînd un nas croit pieziş. Făcuse imprudenţa ca la o expertiză financiară să scoată vinovat un S.S.-ist ce delapidase din fondurile unui orfelinat. Luase zece ani. Dar, la confruntarea de faţă, ambii urmau să-şi uşureze situaţia dacă erau sinceri şi serveau autorităţile... Pînă la gara lui Greis mai erau kilometri buni. Din acel loc colonelul german urma să ia trenul spre România. Aşa hotărîse, fără să-i spună Evei Luisei că se decisese pentru lupta sa ostăşească şi nu pentru trecerea frontierei fraudulos. Primise foile de drum militare, i se restituiseră obiectele personale, mai puţin inelul din aur, verigheta Evei şi banii de buzunar, ce deveniseră bunuri ale lagărului. Erau conduşi de doi soldaţi S.S., ce luaseră loc în cabina şoferului. Zdruncinăturile autodubiţei pe drumul denivelat îi clătina îngrijorător pe banchete. Fumau cu economie din cauza aerului rarefiat, iar ţigările pulsau cu intermitenţe, descoperindu-le obrazurile enigmatice. Primeau aer curat printr-un orificiu tăinuit în peretele marchizei şoferului. Afară continua să plouă cu găleata şi răzbătea la ei rostogolirea pneurilor prin mocirlele drumului şi glasurile încete ale temnicerilor. Ştergătoarele de parbriz îndepărtau cu greu apa ce şiroia pe geam. Au convenit să nu mai fumeze, pentru a păstra aerul respirabil. Începură să transpire, oxigenul sărăcise şi se părea că ventilatorul avea paletele inerte. Herbert se duse la uşă şi încercă s-o deschidă, dar zăvorul pus pe dinafară nu-i lăsă nici o speranţă. Dubiţa era etanşă. Lumina zilei intra săracă în compartiment printr-un geam fumuriu. Bătu în peretele dinspre şofer, cerîndu-i să oprească. De acolo a venit o înjurătură. Asudară şi-şi dezbrăcară hainele. Mai strigară la temniceri. De dincolo ajungeau la ei glasuri domoale, fără înţelesuri. Greis, în pragul unei furii, izbi cu tabachera puternic în geam, repetă tentativa, dar truda era inutilă. Sticla era armată cu o reţea din fire metalice. Se răni serios la mînă. Apăru în schimb un şuierat, ce părea că vine de la motor, acesta deveni mai deslușit, aducînd cu el un jet de gaz uscăcios ce năvălea în încăperea săracă în oxigen. Curînd simţi cum i se taie respiraţia. Mînat de dorinţa de a trăi, se aruncă în uşă cu toate puterile. Nici un rezultat. Încercară pe rînd şi toţi odată. Acelaşi insucces. Uşa nici nu se clintise. Constructorul maşinii, un inovator nazist, calculase fără greşeală rezistenţa încuietorii.

Se lungiră pe podea, unde mai exista puţin oxigen. Nu după mult începură să intre în comă. Primul horcăi avocatul. Îl încercase mai întîi o vomă, apoi mirosul de acru se amestecă cu cel de intestine golite firesc. Îl urmă funcţionarul de bancă, ce nu contenea să blesteme regimul nazist şi să se roage pentru mîntuirea sufletului său...

Greis era la capătul puterilor, încolţit de o crampă ce-i forfeca măruntaiele. Simţea că-şi va pierde curînd luciditatea, gîndurile nu-i mai erau coerente, în jurul său blestemurile şi horcăiturile scădeau în intensitate, le auzea mai slab, din ce în ce mai fără înţeles. Pricepu că de fapt eliberarea lui ascundea un asasinat al celor de la S.S. Hotărîrea tribunalului nu mulţumise. Cei bănuiţi de infidelităţi faţă de Führer trebuiau să dispară, după morala că Mahomed zîmbeşte totdeauna pentru a fi pe placul mulţimilor ce cred în el, în timp ce Califul îşi execută victimele. Apoi întunericul cuprinse încăperea din metal, îngropînd cu el pe cei sortiţi pierzaniei...

*

Eva Luisa şi Charlotta au rămas singure în barca procurată de Johann, un fost subaltern al lui Greis, imediat ce trecură de mijlocul lacului, de graniţa ce despărţea Reichul de Elveţia. Spre norocul lor, Johann fixase solid cîrma, după ce stabilise direcţia de mers şi mai lăsase celor două fugare o busolă minusculă. Trebuiau să ţină linia indicatoare a sud-estului, acolo fiind un port al Elveţiei, poarta lor de intrare în lumea liberă, spre un destin pe care şi-l doreau ferit pentru totdeauna de samavolnicia autorităţilor totalitare naziste.

Fugiseră cu paşapoarte false, ajutate de nişte prieteni de nădejde. Cu ea a luat şi pe cel al lui Greis, pentru a-l feri după moarte şi de alte calomnii. Rudolf refuzase să le urmeze, el se îmbarcase într-un convoi de motorizate ce apucase drumurile Franţei, unde, după ocuparea Parisului de aliaţi, frontul fusese dat peste cap. Înainte de plecare, aflase şi de întorsătura militară din România. Profitase şi de faptul că Georg Reichelt fusese consemnat în unitate pentru aplicarea ordinelor ce decurgeau din întorsătura defavorabilă din Balcani. Uită de ce lăsase în urmă şi ascultă un timp torsul motorului. Era familiarizată cu folosirea lui. Deseori se dusese pe lacul Dahme Langer See, unde alături de copii spintecase nebuneşte apele potolite ale întinderii umede...

Ceaţa se rări aspirată de plămînii nesătui ai văzduhului. În locul ei, rămaseră oglinda limpede şi zbîrciturile apei, iar deasupra, un firmament, ca cel al zilei de la începutul lumii. În spate, malul german, ce se depărta ascuns de obrocul nopţii. Erau salvate. Vedeta patrulei, trimisă de Reichelt, le pierduse urmele. Malul Helveţilor începuse să se arate dantelat cu broderia sa de lumini ce urca coasta, cînd din întunecimea unei dane se desprinse o ambarcaţiune cu motor.

Au fost somate să oprească. Grănicerii abordară nava lor și li s-au cerut actele de identitate. Fugarele s-au conformat. S-au cercetat fizionomiile a două femei speriate ce făceau o plimbare nocturnă pe lacul Boden într-o ambarcațiune șubredă, dar prevăzută cu un motor german B.M. W. de ultimul tip. Fiind găsite în ordine, au fost lăsate să acosteze la chei, în micul port unde au fost remorcate. Paznicul frontierei n-a anunțat poliția, femeile, după acte, erau cetățene elvețiene. Trebuia să procedeze cu prudență fiind vorba de o trecere frauduloasă a graniței Reichului, iar malul Helvet mișuna de spioni naziști...

— Barca va fi scufundată și dacă vreți puteți să vă încartiruiți în Frauenfeld, de unde sînteți după acte. Orășelul este așezat pe un afluent al rîului Thur. Este o localitate primitoare, cu cetățeni așezați, unde se vorbește germana elvețiană și nu cea nazistă. Veți fi bine primite, doamnă și domnișoară Forbach! Vă doresc ședere plăcută în țara mea, dar puteți alege oricare altă localitate! Noroc bun!

De acum era dimineață. Fugarele asistară la un răsărit unde soarele se ivi din depărtările lacului, de acolo de unde era țara ei, arzînd ca scos dintr-o lavă incandescentă și spălîndu-și chipul rotund în apele argintii ce căscau somnoroase, după noaptea vindecătoare...

Începu forfota zilei pe niște străzi curate, pietruite cu rocă cubică, cu trotuare asfaltate. Casele, micuțe, zvelte și pastelat colorate, urcau și coborau relieful locului. Păsările foiau pe țigle și pe șindrilele acoperișurilor, îmbătîndu-se din apa streșinilor. În grădini cochete, corolele florilor se aprindeau la auzul insectelor. Pe ulița mare, se adunau bovinele și, mînate de un ciurdar, luară drumul pășunii. Oamenii aveau pe chipuri pecetluită pacea, nu cunoșteau masca angoaselor teribile ale războiului, ale bombardamentelor absurde... Totul respira liniște și pace, asigurate de guvernanți înțelepți, respira viață și tihnă garantate, de țara liberă, așa cum cunoscuse și ea, Germania, pînă la venirea apocalipsului nazist. Gîndul îi fugi la Rudolf, pe care l-ar fi voit lîngă ea, și la Greis, lăsat să odihnească în capela generalului Peter von Herbert...

N. FRÂNCULESCU

Proverbe africane

— Cel care deplînge pe cineva se plînge pe el.

— Cine a trăit durerea lui o înțelege și pe-a altuia.

— Cine și-a pierdut răbdarea și-a pierdut valoarea.

— Cine are răbdare e bogat.

— Cel care se grăbește se împiedică.

— Cel care știe să împiedice hiena știe să o și deslege.

— Cine lucrează de dimineață se odihnește ziua.

— Cui nu-i place ziua îi place noaptea.

— Cel care dă casei ocoale prin spate vrea să intre înăuntru.

— Cine nu rătăcește noaptea, nu va rătăci nici ziua.

— Frică în pădure, rușine acasă.

— Mai bine să vin la timp decît prea devreme.

— Mai bine cu-un prost decît fără el.

— Mai bine să nu te cerți, decît să ierți.

— Mai bun e oul din mînă decît găina din coteț.

— Mai ușor tencuiești un perete vechi decît să clădești unul nou.

— Mai bun e un munte de daruri mici decît cîteva daruri mari.

— Dacă vrei să scurtezi distanța, pleacă repede la drum.

— Cînd vezi barba fratelui că arde, toarnă-ți apă pe-a ta.

— Dacă nu mănînci ciorbă nu pune pe nimeni să ți-o gătească.

— În baie nu se acoperă buricul.

— Să nu crezi în cal, în apă și-n femei.

— Nu jumuli găina pînă n-ai tăiat-o.

— Nu te bucura că ți-a prins cîinele un leu.

— Nu rîde pînă nu știi despre ce e vorba.

— Cînd pleci la drum să nu crezi că ți-a rămas umbra acasă.

— Nu te pregăti de drum în ziua plecării.

— Nu te însori și cu mama și cu fiica.

— A fi asemănător cu cineva nu înseamnă să fii acela.

— Pe poteca bătătorită nu crește iarbă.

— În oala nearsă n-ai să cari apă.

În românește de NICOLAE MAREȘ

Mal de terre

Ce frumoase erau dimineţile de luni la „Berlin"... O lume ciudată, multicoloră, pe care în alte zile şi la alte ore nu o mai întîlneai, o lume închisă în aristocratica ei hărmălaie, apărată de o fraternitate provizorie dar frenetică. Experimentaţii ospătari şi şefi de sală miroseau imediat „intruşii", clienţii care nu intrau în nici una din categoriile privilegiate în acea zi, adică nu erau nici fotbalişti, nici artişti, nici cîntăreţi de muzică uşoară şi-i tratau cu neobosită indiferenţă. Fiecare dintre cunoscuţi era primit de „veterani", cei care veniseră încă de la zece dimineaţa, cînd „se deschisese băutura", cu urale, îmbrăţişări şi sumare controale medicale, de parcă ar fi fost supravieţuitorii unui cataclism. Orice apariţie nouă îi mira şi-i bucura în acelaşi timp. „Uite şi pe Richard!, cine spunea că s-a dat la fund? Ce dacă joacă în provincie? Tot om e şi el!"...„Stimaţi consumatori, ridicaţi-vă în picioare, vine Tamango!"

Cine erau stăpînii acelor magnifice dimineţi? În primul rînd, fotbaliştii; lunea era ziua lor liberă — antrenorii îi lăsau să zburde, nu se indignau dacă beau şi ei o bere, un pahar de vin roşu şi nici dacă se rătăceau cu o balerină de la „Atlantic". După zilele posace, îndurate prin cantonamente şi după epuizarea nervoasă din partidele de duminică, dimineţile de luni de la „Berlin" îi relaxau, îi înveseleau, gustau fericirea de-a se găsi în faţa unui pahar de bere şi nu a unei scheme tactice. Apoi, veneau actorii, care, după cum se ştie, luni au relache. Dar ei frecventau restaurantul şi în celelalte zile, înaintea unei repetiţii, mai ales cei de la „Mic", care aveau sediul la doi paşi, motiv de atroce invidie „profesională", cu prilejul unei escale în drum spre Buftea, după spectacol. Bucuria actorilor prezenta — din aceste pricini — vagi semne de uzură. Erau, de asemenea, prezenţi cîntăreţii şi instrumentiştii de muzică uşoară, înfofoliţi într-o glorie taciturnă, sătui şi lacomi în acelaşi timp, de autografe, admiratoare, discuri, turnee la Tel-Aviv sau la Giurgiu. Lunea, la marile restaurante, cîntăreţii de prim rang, vedetele, capetele de afiş, au zi liberă, clienţii se mulţumesc în aceste împrejurări vitrege cu orchestre şi cîntăreţi de tură. Aceştia, săracii de ei, aveau două atuuri: o extraordinară rezistenţă fizică, cîntau tare pînă la ora închiderii, fără nici o pauză şi acordau o mare atenţie pieselor de virtuozitate: „Ciocîrlia", „Zborul cărăbuşului", „Piaţa persană". Grupul cîntăreţilor de muzică uşoară, al instrumentiştilor şi al managerilor era cel mai sobru dintre toate, lăsau impresia că veniseră aici să muncească, beau puţin şi nu bere, căci berea atacă vocea, mîncau mult, făceau schimb de informaţii, surse avantajoase şi benzi de magnetofon, păreau nişte milionari înglodaţi în afaceri, zgîrciţi cu timpul lor, îmbătaţi de glorie şi de avantajele legii cererii şi ofertei.

Avocaţii, juriştii şi alţi slujitori ai justiţiei, şi ei martorii acestei frumoase dimineţi, nu formau un grup compact, independent, nu se putea vorbi de o „masă a avocaţilor", ei se aciuiau ori la masa fotbaliştilor, ori la cea a artiştilor, stăteau cuminţi şi ascultau cu evlavie istoria ratării unui unsprezece metri, sau neplăcerile vesele ale unui turneu, povestite de martori oculari. Temuţii şi eruditii avocaţi şi jurişti păreau nişte copii

fascinaţi de extraordinarele secrete ale unei lumi necunoscute lor. Ei nu făceau decît să asculte, cu gura căscată, să asigure pe unul sau pe altul că divorţul se obţine relativ uşor, la nevoie să plătească consumaţia tuturor celor de faţă — alte privilegii nu aveau şi nici nu doreau să aibă.

O categorie mai ciudată de clienţi care, deşi formată din oameni cu meserii dintre cele mai diferite, se încadra totuşi perfect acelei atmosfere boeme, era cea cunoscută sub denumirea de „amanţi de luni dimineaţa". Cine erau de fapt aceşti „amanţi de luni dimineaţa"? Erau oameni căsătoriţi, care nu se puteau întîlni nici sîmbăta, nici duminica, nici în celelalte zile, aşa că numai lunea dimineaţa puteau să se privească drept în ochi şi să-şi mărturisească ce-au mai făcut de cînd nu s-au mai văzut, ajungînd inevitabil ori la concluzia că aşa nu mai merge şi că amîndoi trebuie să divorţeze imediat, ori că ar fi o nebunie să-şi întemeieze fericirea lor pe nefericirea altora. Căsătoritele veneau, de obicei, mai devreme şi priveau spre uşa de la intrare descumpănite şi hipnotizate; bărbaţii ştiau să găsească şi-n scuzele de întîrziere prilej de a se lăuda: „Tocmai mă pregăteam să vin spre tine, cînd m-a rugat ministrul să trec pe la el". Competenţa amantului mărea în clipa despărţirii, suferinţa. Bucuria sosirii iubitului — fie şi cu întîrziere — era, în primul rînd, de ordin sentimental, dar nici aspectul economic nu lipsea: „Bine că ai venit, n-am nici un ban la mine". Prezenţa unor celebrităţi, „Dragă Mişule, brunetul ăla voinic nu e cumva Răducanu?" îi intimida şi-i obliga să caute compania unor oameni aflaţi în acelaşi impas şi astfel aceşti „amanţi de luni dimineaţa" deveneau şi ei o breaslă, ca şi cea a artiştilor şi a fotbaliştilor, îşi aveau şi ei pînă la urmă, masa lor!

Un rol important în crearea acelui dulce haos, îl aveau aşa-numiţii „clienţi voiajori", sau „clienţi ambasadori", recrutaţi de obicei dintre cei care nu posedau nici un ban asupra lor, nici în hîrtie, nici în metal. În oricare altă zi, problema unei beri, cînd îţi fluieră vîntul în buzunare, s-ar fi rezolvat simplu, cel în cauză s-ar fi „lipit" la o masă şi nici n-ar fi fost nevoie să mimeze că vrea să-şi caute banii. Luni dimineaţa lucrurile căpătau o cu totul altă dimensiune, luni dimineaţa aparţinea celor glorioşi, răsfăţaţilor zilei, care aveau şi bani şi notorietate, pîrliţii, lefterii, neajutoraţii, rataţii, nu erau bine primiţi...

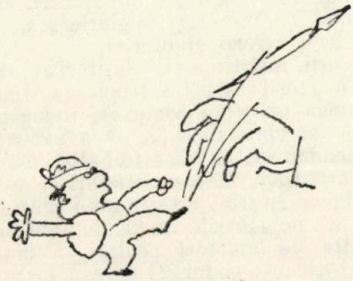

Cu ascuţitul lor spirit de observaţie, născut din dorinţa atroce de a-şi uda în continuu gîtlejul, „clienţii voiajori" înţeleseseră repede particularităţile acestei zile şi se comportau ca atare. Se mutau de la o masă la alta, aducînd mesaje, rugăminţi, admonestări, felicitări, erau nişte comisionari care asigurau comunicarea dintre toate grupurile. În timpul escalelor, bineînţeles, mai beau şi o bere sau o vodcă. Primeau, de asemenea, diverse însărcinări mai speciale care depăşeau competenţa sau posibilităţile ospătarilor, să facă rost de un calup de Kent, să aducă de sus, de la bar, nişte „Cinzano". Activitatea lor, a „clienţilor voiajori", era facilitată de faptul că ei veneau aici în fiecare zi, şi toate misterele, toate ungherele, toate trăsăturile de caracter ale personalului le erau familiare. Cu timpul deveneau nişte hermafroditi, pe jumătate clienţi, pe jumătate ospătari. Această situaţie umilitoare le convenea de minune. Ironiile, batjocurile, nu le apărau prestigiul, dar le apărau buzunarul; beau şi mîncau fără să plătească.

„Intruşii", clienţii care nu erau nici fotbalişti, nici cîntăreţi de muzică uşoară, se comportau ca nişte somnambuli, nu înţelegeau de ce ospătarii, altă dată politicoşi, îi primiseră cu atîta ostilitate. Tentativele lor stîngace de-a intra în vorbă cu o celebritate pe care tocmai o admiraseră într-un film la „Scala", se soldaseră cu un refuz politicos şi ferm.

Dar nici actorii, nici fotbaliştii, nici muzicanţii nu alcătuiau grupuri compacte; existau, în cadrul fiecărui grup, ierarhii şi diviziuni. Actorii care, în ciuda vîrstei respectabile, interpretau cu precădere roluri episodice, aveau masa lor, masa jigniţilor; simţindu-se persecutaţi, frustraţi, se îmbătau mult mai repede decît cei unanim apreciaţi. Glorioşii erau mai taciturni, nu se sinchiseau de vaietele şi protestele jigniţilor. Aveau dreptate să se comporte astfel, îşi spunea Daniel, sărbătoritul de la masa fotbaliştilor. În fotbal şi în teatru nedreptatea este practic imposibilă şi nerentabilă. Cine ar avea interesul să ţină pe tuşă un mare jucător, care regizor şi-ar permite luxul să ignore un actor de talia lui George Constantin? De altfel, acestor actori, situaţia de frustraţi, de persecutaţi, de subapreciaţi, prezenţa, abstracţie făcînd de amorul propriu rănit, şi foarte multe avantaje, nu prea treceau pe la teatru, aveau deci timp să umble după ciubucuri la radio şi televiziune, să-şi îngrijească vila de la ţară, deveneau pescari, ciobani, viticultori, apicultori şi cîştigau bine. Se simţeau ofensaţi dintr-o măsură de prevedere, nu voiau ca ceilalţi să observe că situaţia asta

corespunde năzuinţelor lor cele mai adînci, dimpotrivă, că ei suferă fiindcă nu sînt distribuiţi în Shakespeare sau Caragiale.

Noi, fotbaliştii, sîntem clienţii cei mai răsfăţaţi, îşi spunea Daniel cu copilăroasă mîndrie şi actorii şi cîntăreţii de muzică

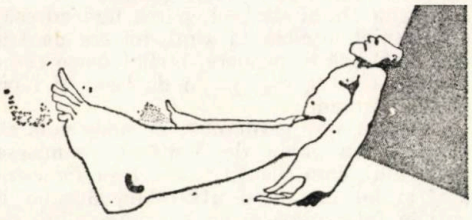

uşoară pălesc în faţa noastră, ospătarii n-au ochi decît pentru noi.

Daniel, vîrful de atac de la „F. C. Străduinţa", nu era prea bine dispus, făcuse o partidă de zile mari, fusese notat cu zece de „Sportul", dar după meci, un ziarist îi puse o întrebare, la care nu se gîndise pînă atunci, „cînd ai de gînd să te retragi?"

Retragerea unui fotbalist e incomparabil mai dureroasă, mai anevoioasă, decît cea a unui actor. Fotbalistul părăseşte larma şi gloria stadioanelor, în majoritatea cazurilor la treizeci — treizeci şi ceva de ani, în plină şi necruţătore tinereţe, ziua fatală poate fi, desigur, oricînd grăbită, sau amînată puţin.

Retragerea actorului este îndulcită de bătrîneţe, oboseală , toate astea fac ca dispariţia aplauzelor frenetice , a buchetelor de flori, a cronicilor entuziaste să nu fie atît de dureroasă. Şi apoi, actorii rămîn mai adînc întipăriţi în memoria oamenilor decît un fotbalist, oricît de celebru la vremea lui; o interpretare magistrală a lui Hamlet se ţine mai bine minte decît un şut bombă de la patruzeci de metri, expediat cu un deceniu în urmă. Gloria actorilor se transmite din generaţie în generaţie, cea a fotbaliştilor dăinuie puţin, uitarea devine inevitabilă, necesară, ca o măsură de higienă. Actorul excepţional se bucură, de asemenea, de adoraţia constantă a publicului, care l-ar vrea pe scenă pînă la sfîrşitul vieţii. Amatorii de spectacole sportive sînt cruzi şi răsfăţaţi canişte copii, ei vor mereu nume noi, se plictisesc repede de un talent oricît de mare, idolii cad uşor în dizgraţie, steaua de pînă mai ieri se transformă peste noapte într-un hodorog care trebuie să stea acasă şi să-şi îngrijească reumatismele. Fotbalistul e obligat să fie istoriograful propriei cariere, ce deprimant e spectacolul fostelor vedete care colindă redacţiile şi braseriile, plictisind auditoriul cu vechile lor izbînzi, lăudîndu-se cu plachetele, fanioanele, cupele primite cîndva, de mult. Trecutul nu revine decît în sufletul celor care l-au trăit, ceilalţi oameni sînt obsedaţi de prezent: Ce crezi, bătrîne, îi batem mîine pe portughezi?

Toate aceste gînduri, Daniel i le mărturisi unui actor care venise la masa lor să se mai dezmorţească, să mai schimbe decorul.

— Da, admise actorul, aşa este, nu te contrazic, gloria voastră e trecătoare, dar e mai mare, există, vezi, o compensaţie. Cine ştie cine a luat Premiul Nobel pentru medicină anul ăsta? Nimeni nu ştie. Nici eu nu ştiu. Cine e Dobrin? Facem un test, toată lumea ştie. Acuma vreţi să trăiţi şi peste veacuri, să vi se facă statui.

— Dembrovschi are o statuie în Mexic, se încăpăţînă Daniel, deşi, de fapt, împărtăşea punctul de vedere al actorului.

— Aberaţii. Şi actorul hotărî să sfîrşească discuţia şi să bea în tăcere.

În această atmosferă şi în această stare de spirit, o cunoscuse pe Suzana. Venise la timp această iubire, avea nevoie de o femeie care să-l vindece de spaimele amurgului.

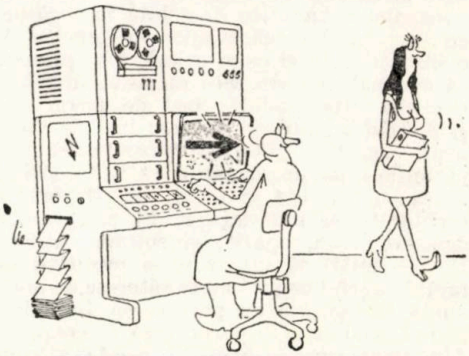

Daniel intuia o legătură secretă între presentimentul apropiatului sfîrşit şi cel al iubirii, care va veni, pesemne toţi oamenii, cînd e vorba de iubire, au vanitatea predestinării şi a miracolului, inclusiv fotbaliştii. De cînd ştia că cel tîrziu peste doi ani va trebui să se retragă, că-l pîndeşte necruţător „spectacolul de adio", îşi propusese să se-ndrăgostească. La „spectacolul de adio" n-avea cum să se gîndească cu plăcere... Or să-mi dea un fanion, o plachetă, o să-l îmbrăţişez pe cel care-mi va lua locul, publicul va aplauda în egală măsură şi pe cel care vine şi pe cel care pleacă. Înainte de a fi vis şi nebunie, iubirea era o necesitate practică, se cunoaşte bine, n-ar fi suportat singurătatea. A dus o viaţă publică, a trăit numai în comun, în cantonamente, nici nu-şi imagina cum se va putea mişca singur, între patru pereţi.

De atunci cînd luase hotărîrea de-a se îndrăgosti, căuta cu disperare un chip de femeie, care să se calcheze cu foamea lui de dragoste. Deşi examina femeile cu o insistenţă mai mult ridicolă decît insolentă, ele se eliberau de privirea lui uşor, cu grijă, ca de o mască cosmetică. Cînd Suzana îşi făcu apariţia, Daniel se crispă, stingherit de hotărîrea apriorică de a se îndrăgosti şi

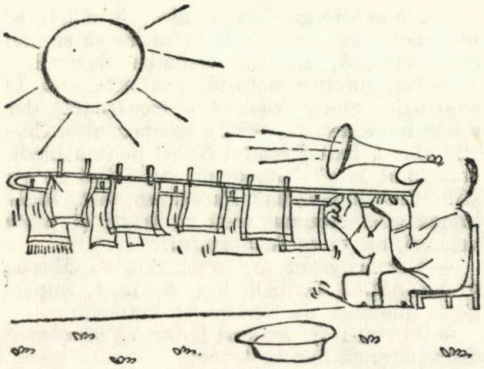

de circumstanțele în care se născuse această hotărîre. O cunoștea din vedere, ea stewardesă pe cursele internaționale, o întîlnise în avionul de Frankfurt pe Main. Nu avea nici o amintire deosebită în legătură cu ea, atît doar că trăgînd cu urechea la o discuție de-a ei cu o colegă, i se plînsese că are mal de terre. Și-i rămăsese în minte expresia asta ciudată, mal de terre. Era și Suzana o „intrusă" în acea luni de dimineață, așa că ospătarii o încurajaseră cu-o neclintiă nepăsare. Zadarnic se agita, striga, bătea cu furculița în masă, de cîte ori un ospătar trecea prin fața ei. El mergea mai departe, imun, apatic, și solemn. Atunci, Daniel hotărî să intervină și profitînd de faptul că șeful de sală nu se săturase de amănunte în legătură cu partida de duminică, îl rugă, mai exact îi porunci, să se ocupe de domnișoara care stă singură la masă și așteaptă de o jumătate de oră.

Ispitit de șansa unică de a dezlega, în sfîrșit, enigma ofsaidului din minutul optzeci și trei, șeful de sală folosi la maximum ultimele reziduuri de politețe.

— Aveți noroc, domnișoară. Sînteți protejata lui Daniel, internaționalul nostru. Ați auzit de el?

— Da, recunoscu Suzana, și nu mințea, căci era mare amatoare de fotbal, îi plăcea să-l vadă din tribună, „la verde" nu la televizor. Sigur că-l cunosc...

Cum domnișoara era și „microbistă" și drăguță și protejata celebrului său prieten, Daniel, picior de aur, îi luă comanda și dădu ospătarilor dispoziții drastice, imediat să fie servită... Da, da, da. Ăia de la televiziune să mai aștepte. Noi îi servim și ei ne critică.

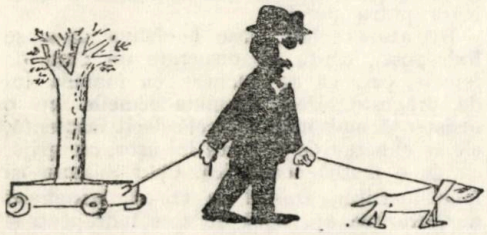

— Vedeți, acela-i Daniel, îi spuse șeful de sală Suzanei, făcîndu-i semn spre masa lungă, ca de nuntă, unde se aflau majoritatea fotbaliștilor. Lui să-i mulțumiți... E și foarte frumos... — preciză el, îndreptîndu-se spre Daniel, dornic să afle ce s-a întîmplat exact în minutul optzeci și trei.

Suzana zîmbi stîngaci, parcă fără adresă, dar Daniel înțelese că zîmbetul era pentru el și se ridică în picioare, înclinîndu-se ceremonios. Gestul, deși puțin deplasat, îi făcu plăcere femeii.

În drum spre garderobă, de unde voia să cumpere un calup de Kent, îi promisese doctorului, cum clienții voiajori se făcuseră praf și nu mai erau utilizabili, Suzana îl opri în fața mesei ei cu o privire plină de recunoștință.

— Dacă nu erați dumneavoastră, rămîneam nemîncată, și-i făcu semn să ia loc.

— Trebuie să mă recomand. Eu sînt Daniel

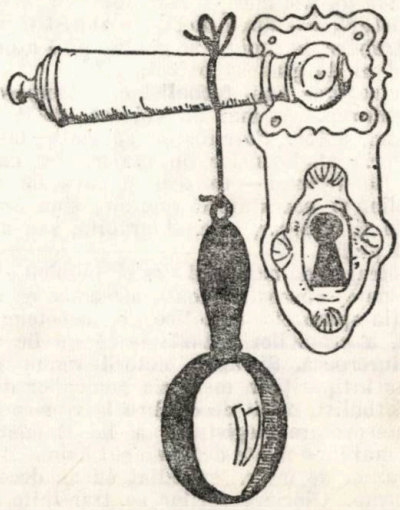

Alexandru... V-am văzut acum o lună în avionul de Frankfurt...

— Da — se miră ea, vădit exagerat. De obicei noi știm cînd sînt personalități la bord,

— Și vă plîngeați că aveți „rău de pămînt". preferă Daniel să nu se hazardeze în franceză...

— Știți de unde m-am întors ieri la prînz? Tocmai de la New York . Uite, v-am adus în dar un aparat de bărbierit. Americanii, continuă ea ca să se scuze parcă, au cele mai bune aparate de bărbierit din lume, i-au întrecut pe francezi.

— Mie? Nici nu mă cunoașteți!

— Dar speram să vă cunosc, sînt o mare microbistă, admise Suzana.

Daniel luă aparatul de bărbierit în mînă, cu delicatețe și sfială, ca pe un pui de vrabie scăpat din cuib.

Colegii îl strigară de cîteva ori, dar el le făcu semn să stea liniștiți, pînă la urmă înțeleseseră că prietenul le fusese răpit.

TEODOR MAZILU

„Compoziţia diferitelor băuturi făcea să ţi se ridice părul măciucă, şi adesea îl făcea să cadă“ (Kenneth Allsop)

„Cu toţii doar ne pregătim omleta cu ouă provenite de la alţii“ (Henry James)

„Atunci tot atît de bine ar fi putut să fie acel motiv dacă motivul acela ar fi fost celălalt“ (Henry James)

„Vînătoarea nu aducea nimic în jurul satului şi nu haleau mai puţin de o bunică pe săptămînă, în lipsa gazelelor“ (Louis-Ferdinand Céline)

„Publicul ştiinţific serios îi acorda acum încredere şi consideraţie. Era scutit, în felul acesta, publicul, să-l mai citească“ (L.F. Céline)

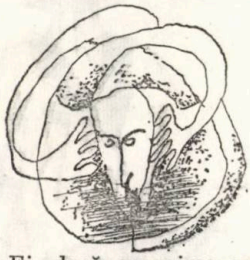

„Ei, dacă cu prima soţie a fost un eşec, cu a doua a fost şi mai rău“ (William Saroyan)

„Părea să fie un fel de întîmplare într-un peisaj înzăpezit, probabil opera colectivă a vreo şase scriitori. Un singur scriitor n-ar fi fost în stare să scrie ceva atît de tîmpit“ (William Saroyan)

„O dată pe an morţii trăiesc o zi întreagă“. (Malcolm Lowry)

„Mexicul era plictisit. Taurul de asemenea plictisit“ (Malcolm Lowry)

„Pe tine cînd te scoală cineva noaptea să-ţi dea o gură de bere, crezi că a sunat apelul. Şi acum vii tu să ne spui nouă de Frederic cel Mare?“ (André Malraux)

„Doresc întregului neam omenesc fericire şi bunăstare, dar îl rog să mă lase în pace, să nu mă înghesuie...“ (Rabindranath Tagore)

„Şi deodată, datorită acestui măgar, îndrăgii toată Elveţia...“ (F.M. Dostoievski)

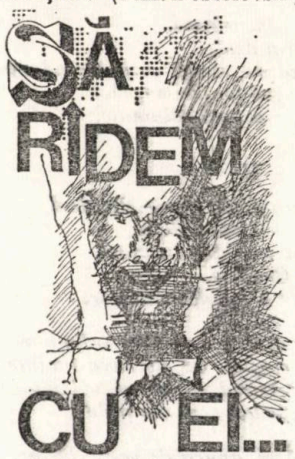

„O doamnă bine, plîngîndu-se de reglementarea circulaţiei pietone, e revoltată că nu mai poate să facă un pas, că pretutindeni e sex unic“. (Tudor Arghezi)

„Momentul cel mai potrivit e să scrii cînd îţi tremură mîna şi limba — ba mai ales după ce ai murit, momentul experienţei personale întregi“ (Tudor Arghezi).

„Confraţii sînt de două feluri şi chiar de mai multe“ (Tudor Arghezi)

„Acest craniu stătea la locul lui încă din 1616 şi rezistase tuturor încercărilor şi furtunilor acelor vremuri“ (J.W. Goethe)

„S-a importat atunci, aproape oficial, adică cu bonuri de tezaur, smochine, pijamale şi expresionism“ (Mihai Ralea)

„... dar ceea ce Landucci deplînge mai mult decît orice şi judecă cu o extremă severitate este faptul că în faţa

a patruzeci de mii de femei şi copii a fost lăsată o iapă la armăsar“. (J. Lucas-Dubreton).

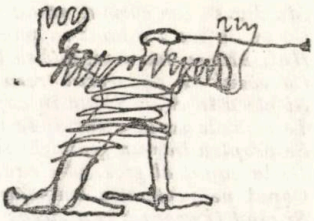

„Ţara cunoştea o bunăstare realmente de speriat“ (Alejo Carpentier).

„Şi-şi continua plimbarea în cerc, de la fotoliu la fotoliu, sorbind un ultim pahar ce mereu ajungea penultimul“. (A. Carpentier).

„Dar în loc să descopere inima cu inima, el a descoperit-o cu capul (Aldous Huxley)

„Atitudinea ei faţă de Alvina era pe jumătate compătimitoare şi mai mult decît pe jumătate geloasă“. (D.H. Lawrence).

„Englezul era un bărbat sănătos, rumen la faţă, care vorbea foarte prost franţuzeşte, dar foarte frumos, şi chiar elocvent, englezeşte... (Lev Tolstoi)

„Noaptea asta este ziua în care poţi face orice...“ (George Bălăiţă).

ILEANA LIMAN

Capul şi oblamnicul

I

Curmul era o bucată ruptă dintr-o frînghie.
Aşa un curmete. Toate femeile-aveau cîte-o bucată de-asta,
Să-şi ia lemne.
Toate parcă erau prevăzute cu spînzurători.
Şi cînd le vedeai plecînd pe coastă-n deal,
Cu el aşa-n mînă, chitit, spre pădure, ziceai că sînt condamnate,
Se duc la spînzurătoare, cu ştreangul lor, de-acasă.
Şi mai aveau o fustă ruptă, ceva, s-o facă oblamnic,
Să nu le glodească-n cap.

II

Mă duc să iau curmul, să aduc vreo două lemne din deal,
Că acum nu e nimini în pădure — zicea Ciula.
Hai, Mărie, hai vere, hai să luăm vreo două tîrşuri,
Că văzui eu pădurarul trecu la Craiova.
Şi pleca în deal. Şi lua în cap cîte o jumătate de car.
Le lega, le scula-n sus şi se băga sub ele.
Se proptea într-un genunchi şi cu ălălalt da brînci tufanilor
De la capul ăl gros, să-i cadă-n creştet. Că potrivea înainte
Capul pe jumătatea lemnelor. Potrivea capul şi oblamnicul.
Şi cînd îi venea-n cap zicea: „E, acum sînt ale mele".
Că era greu să le nimerească.
La urmă mergea în genunchi pînă se apuca de vreun lăstar,
Să se ridice — se mai clătina pînă să se urnească şi gata, pleca. ...
E, să suie cu ele coastele înapoi...

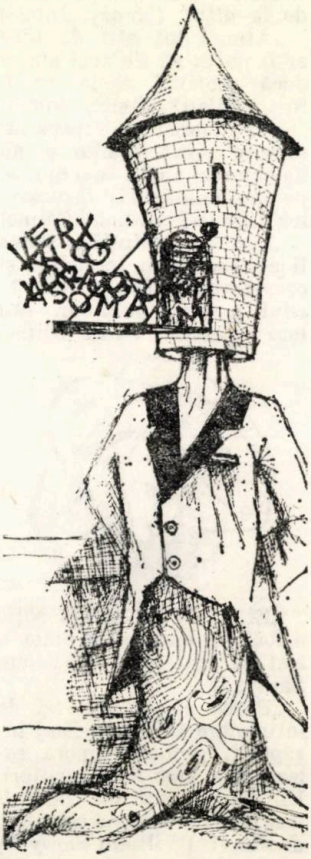

III

Cobora-n răculeţu, suia coasta Ţîclonului şi răzbea-n sat.
Da cu ele-n curte, peste gard, doar clătina capul.
Nu voia s-o vadă lumea, că intră cu lemne pe poartă.
Ieşea apoi în drum, să se uite dacă nu vine pădurarul
O zărea mama, roşie ca focul.
— Nu ţi-e frig, Ioană, nu-ţi fu frig pe-acolo?
— Ce să-mi fie frig, că mă-nvîrti un vînt, fir-ar al dracu',
De mă făcu numai apă.
Că se-nfoiau tîrşurile, cînd bătea vîntul, pe-acolo prin
Piscul Ţîclonului. Ce să-mi fie frig, că sînt numai apă.
Mai pe seară, venea pe la noi să mai tăinuie.
Şi-odată se ridica şi pleca:
—Mă duc să fac unchiaşului ăla — io-te se duse soarele —
Mă reped să fac focul, să tai o varză, s-o pun în tigaie.
Călea varză, asta cam mîncau ei.
Dădea lumea gata, iarna, cîte-o putină de varză.
Şi să-i fac o turtă.
Nu vrea unchiaşul decît caldă,
Că n-are gură.
Ea, în schimb, avea doi dinţi de aur.

IV

În tinereţe o luase Dumitru la Bucureşti
Unde era el portar, nu ştiu ce păzea.
O băgase şi pe ea pe la gunoaie, pe stradă.
A stat Ioana vreo doi-trei ani. Cînd s-a-ntors:
—Dă-l dracu' de tămbărău, cumnată, că-mi da
Cîte două străzi să le mătur.
Toată noaptea trebuia să stai sculată, să mături.
Că mai trece cîte-un car. Cîte-o balegă, cîte-o frunză,
Trebuia să te ţii după ele.
Mai bine te duci colo la prăşit — şi dai cît e ziua
Şi vii acas' şi te culci.

V

Și-acolo mai fusese băgată și la o cucoană, un timp.
Zicea: „Mă, fraților, se spăla aia, se spăla...
Cîte-un săpun dam pe ea.
Fir-a deavului cu șalele ei, ce dracu avea pe ele,
C-o frecam toată ziua."
— Cucoană, că ieri te-am spălat pe piele,
Ce-ai făcut cu ea?
— Ești tu țărancă, știi ce vorbești!
Taci și dă aci pe spate.
— Cucoană, uite și eu am piele și n-o mai spăl toată ziua.
Da' ce spălat e ăla cucoană, că și eu am piele
Și-o limpezesc și eu cîteodată așa, nu stau să mă liciuresc
Toată ziua...
Cînd o vedeam, a dracu, că lua săpunul și mă chema
Mă apucau frigurile. Pleca și venea dimineața, veștedă, alihnită, cucăind.
Nu știu unde se ducea.
I-am spus omului: — Hai, Dumitre, haidi acas, că nu mai stau.
Acolo-și pusesc ea dinții de aur.

VI

În general impresiile ei despre oraș erau negative.
Zicea: — Nu e bine la oraș. Ici mănînci, ici te spurci.
Nu e bine, la oraș mie nu-mi place.
Să te duci dracu să mai aerisești curu-n zăpadă.
Stai în boarea aia acolo, în aburi.
Ozică de-aia-i venea ăleia să se spele toată ziua.
Și Ciulii de-aia-i plăcea pe cîmp.
Cînd o vedeai, ea ori pleca, ori venea de la lemne.
Cîteodată erau cinci șase femei care suiau coasta-n deal,
Să se aprovizioneze. Și iarna, pe zăpadă, prin nămeți,
Că iepurii abia se mai vedeau, niște mogîldețe.
Au, săracele! Și veneau răsghinate,
Alunecau și cădeau.
Și să vezi tu că nu luau nici topor.
Aplecau tufa și puneau piciorul coló la rădăcină
Și pleznea.
Vai de maică de om ce scump plăteau căldura sobii.
N-aveau care, n-aveau boi, pădurea era păzită
Iernile țineau cîte-o jumătate de an.
Ce s-o fi ales de curmul Ciulii?
Săraca, a murit de șale.
O durea-n șale. A țipat un an de zile...

MARIN SORESCU

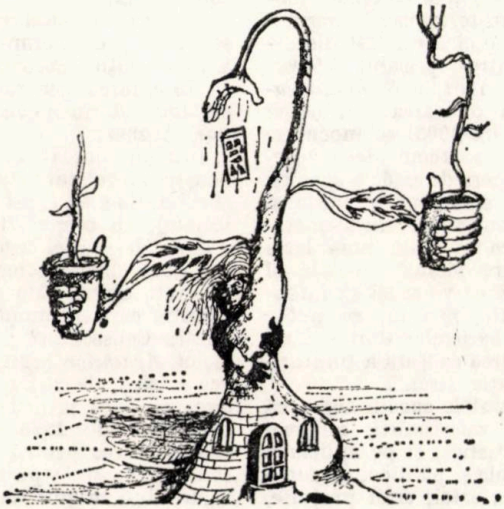

Timp şi contratimp în receptarea operei sadoveniene

Procesul receptării unei opere de artă nu ţine atît de domeniul istoriei literare, cît mai ales de cel al sociologiei, unde este considerat egal, în importanţă, cu actul creator, ba acţionînd uneori chiar ca factor modelator asupra lui.

Din motive ce rămîn cu totul obscure şi de neînţeles pentru istoria literară, un tip de artă care făcuse vogă la apariţie este brusc respinsă de receptor, pe cînd, alta ce era sortită unui public restrîns îşi găseşte ecoul în cele mai diverse medii. Care ar putea fi explicaţia?

Orice artist, în momentul elaborării, se adresează unui public virtual. Dacă acesta nu este coincident cu cel real (cum se întîmplă în cele mai multe cazuri) soarta operei sale este decisă doar de opţiunea generaţiilor viitoare. Aşa se şi explică, de fapt, opacitatea sau indiferenţa cu care multe dintre capodoperele lumii au fost întîmpinate de contemporani.

Foarte rare sînt coincidenţele fericite dintre *cerere* şi *ofertă*, dintre valoarea operei şi succesul ei la public.

În istoria literaturii române cazul lui Sadoveanu exemplifică strălucit tocmai o asemenea norocoasă consonanţă, spre deosebire de congenerul său Arghezi, a cărui receptare ilustrează consecinţele neconcordanţei dintre cererea receptorului şi oferta artistului.

Debutînd amîndoi în acelaşi context sămănătorist, unul se supune imperativelor momentului, depăşind, firesc, îngustul program preconizat de curent, pe cînd celălalt discordează profund cu întreg peisajul literar.

După înfiinţarea, în 1901, a *Sămănătorului*, şi mai ales după preluarea conducerii lui de către N. Iorga (în 1903) se inoculase conştiinţei scriitoriceşti a vremii ideea necesităţii reflectării, în opera de artă, a specificului nostru naţional, sintetizat în viaţa şi obiceiurile ţăranului român. Pierzîndu-şi statutul autonom, arta era integrată unei largi acţiuni de salvgardare morală, socială şi politică, sperîndu-se că ea va reuşi să înfăptuiască ceea ce, politic, nici nu se putea închipui: desfiinţarea barierelor dintre clase şi — ideal suprem — unirea cu Ţara a ţinuturilor aflate sub dominaţie străină.

Acestea fiind dezideratele epocii, sigur că accentul, în procesul valorificării, nu mai cădea pe realizarea artistică, ci pe aplicarea comandamentelor sociale şi politice, pe funcţia etică şi culturală a artei; erau preţuite, aşadar tendinţele moralizatoare, sursele de inspiraţie rurală ale creaţiei literare şi mai puţin transfigurarea în plan estetic a realităţilor prezentate.

Intuind ceea ce receptorul cerea de la ei, scriitorii sămănătorişti au recunoscut o glorie răsunătoare (chiar dacă efemeră) faţă de valoarea creaţiei lor, tocmai pentru că au răspuns necesităţilor spirituale imediate ale publicului.

În cazul acesta, nu este de mirare că autori precum M. Sadoveanu (în proză) şi O. Goga (în poezie), aflaţi mult peste nivelul general, depăşind, prin talent, rigorile cerinţelor ideologice şi spărgînd şabloanele momentului, au fost selectaţi instantaneu de critică şi cititori.

Este vorba aici de o coincidenţă norocoasă, de un accident fericit, în care echilibrul dintre cei doi termeni ai producţiei literare: creator — receptor nu a fost afectat de nici un impediment, succesul justificîndu-se prin valoare, şi nu prin alţi factori extraestetici.

Cînd N. Iorga numea anul 1904 „anul Sadoveanu" el nu făcea un act de opţiune sau de impunere forţată, ci unul de confirmare a unei realităţi existente, de consacrare a unui debutant, ce anihilase, prin cele 4 volume tipărite odată, pe toţi posibilii adversari. Acesta este de fapt, „timpul în procesul receptării lui Sadoveanu: momentul sincronizării operei cu al gustului, al cererii şi implicit, al selectării ei imediate de către public.

Fiindcă, aşa cum am mai amintit , poate să existe şi o ignorare, ba chiar o contestare a unei creaţii valoroase, dacă ea nu concordă cu orientarea generală a epocii. Exemplul cel mai notoriu îl constituie în acest sens, la noi, Arghezi.

Într-un context aproape unanim de recunoaştere a rolului artei ca îndreptar de viaţă şi conduită s-au făcut auzite şi voci (e drept, izolate), ce propovăduiau funcţia iniţiatică a artei, dreptul ei la un statut autonom, etc.

Riscul unor asemenea afirmaţii şi l-au asumat atunci Macedonski şi emulii lui (printre care s-a numărat, o vreme, şi T.Arghezi). Consecinţa? În 1904, cînd el tipărea ciclul *Agathelor negre*, opinia publică, ca şi cea critică, de altfel, îl ignorau cu desăvîrşire. Şi dacă primele sale producţii instrumentaliste din 1896—1898 nu erau cu nimic semnificative pentru evoluţia ulterioară, în schimb *Agathele* puteau să-l consacre, prefigurîndu-i originalitatea şi forţa talentului.

Nereceptarea s-a datorat exlusiv lipsei de consonanță cu contextul literar.

La o primă vedere ar putea părea forțată paralela Sadoveanu—Arghezi, ei ilustrînd, de fapt, două moduri de receptare opuse: pe de o parte, unul, răspunzînd imperativelor momentului, este selectat imediat; pe de alta, celălalt, veșnic împotriva curentului, rămîne mult timp la periferia cetății literare. Așadar, la debut, cei doi mari creatori, sînt supuși unui tratament cu totul diferit. Ce se întîmplă, însă, după aceea? Cît durează epoca de glorie a lui Sadoveanu, Arghezi este menținut într-un con de umbră. Sigur că nu trebuiesc absolutizați factorii literari, ci e necesar să ținem cont și de cei extraestetici, în cazul lui Arghezi: activitatea de pamfletar, amînarea volumului , etc. Dar, dincolo de astfel de considerente, merită subliniat un lucru: după primul război mondial s-au produs mutații esențiale în gustul publicului și al criticii literare (domeniu care a cunoscut adevărate cataclisme: vechea echipă antebelică, universitară și clasicistă, ca formație și percepție estetică, a fost înlocuită cu alta spontană, mobilă, receptivă la noile valori).

Schimbarea gustului a impus, fatalmente o altă ierarhie și a facilitat o altă selecție.

Acum intervine, după părerea noastră, contrapunctul în receptarea sferei sadoveniene. După apariția în literatura română a proustienilor, a gidienilor (respectiv a Hortensiei Papadat-Bengescu, a lui Anton Holban, Camil Petrescu, Mircea Eliade ș.a.) Sadoveanu este resimțit ca desuet. Apartenența la un curent perimat — sămănătorismul (și ulterior, poporanismul) s-a transformat dintr-un blazon într-un blam.

Obosit de o formulă, de o manieră și un stil, publicul voia și cerea altceva. Dacă nu valoric, în orice caz tematic. Saturat de idilismul peisajelor patriarhale, de nostalgia aducerilor-aminte după vremurile apuse, el se crede îndreptățit să îmbrățișeze fără rezerve psihologismul abisal sau incertitudinea problematică a romancierilor sincronizați cu spiritul veacului.

În cazul acesta, unde mai era locul lui Sadoveanu, creator ce n-a făcut concesii modelor?

Dacă renegatul său congener Arghezi este revendicat acum ca precursor de o întreagă cohortă de poeți moderniști, care declanșează o adevărată bătălie pentru a-l impune, în schimb el, fără a fi contestat de cineva, rămîne în umbra gloriei unui Liviu Rebreanu, Cezar Petrescu, Ionel Teodoreanu, Gib Mihăescu. Faptul se petrece exact în momentul cînd dădea la iveală capodoperele sale și ale întregii proze românești.

Acesta este contratimpul receptării operei sadoveniene: selectat ca debutant, onorabil, mult peste nivelul epocii, dar oricum debitor modelelor și gustului public și ignorat la apogeul carierei artistice.

După epoca de netă dominare, urmează așadar una de respectuoasă condescendență, dar atît. Clasicizat, Sadoveanu nu mai incită la comentarii și nici la imitații. Faptul se justifică sigur, și prin incredibilul avînt cunoscut de romanul românesc în perioada interbelică, prin uluitoarea sa diversificare, prin numărul imens de prozatori, etc. dar se explică și prin oboseala, blazarea spiritelor vis-a-vis de o formulă literară. Pentru receptor, Sadoveanu rămăsese robul unei anume mentalități, viziuni și tematici. Indiferent de noutatea producțiilor recente, el era raportat și asimilat propriei imagini fixate anterior în conștiința publică. De aici opacitatea contemporanilor la apariția capodoperelor lui, pe fundalul unui nestăvilit entuziasm față de mai puțin valoroasele creații ale tinerilor săi confrați.

Contratimpul de care vorbeam se manifestă în receptare și-n epoca de după 1944. Printr-un destin similar cu cel al lui Arghezi, explicabil nu atît prin factori literari, cît mai ales extraliterari, Sadoveanu devine acum un „clasic în viață", fiind decretat cel mai mare prozator român, singurul romancier autentic al nostru, etc. Oficializarea sa face ca opera din acești ani, net inferioară celei interbelice, menită a figura doar la bibliografie, să fie supraevaluată de critică, introdusă în manuale, antologii, fixîndu-se astfel o imagine falsă și deformată asupra personalității lui.

Aflat în fruntea ierarhiei scriitoricești, înconjurat de toate onorurile, încununat cu toate premiile, Sadoveanu încetează să mai preocupe, însă, opinia publică și după moarte, mult timp, și critica literară. Excesul de popularizare, de elogii, a creat o reacție explicabilă din partea receptorului: aceea de abandonare a operei impusă oficial, în favoarea altora mai puțin cunoscute. Contestarea s-a materializat ca și la Arghezi în una dintre formele ei cele mai perfide: conspirația tăcerii. Ani de-a rîndul, Sadoveanu nu a mai interesat, cu adevărat, pe cineva. Articole complezante cu ocazia aniversărilor, duioase evocări din partea vreunui confrate și cam atît. Reflexul de respingere, cauzat de oficializare, de saturație, de nevoința de „recitire" a fost înfrînt de-abia în ultimii ani, cînd receptarea critică a operei sadoveniene a intrat într-o nouă fază: aceea exegetică. Inerția odată depășită și interesul resuscitat, se înregistrează la ora actuală o adevărată competiție a criticilor în a-i comenta, interpreta, redescoperi, în a-i sublinia modernitatea și a-i evidenția noi valențe neremarcate anterior.

Ieșită din conul de umbră, unde a fost menținută o vreme, opera lui Sadoveanu a reintrat în sfera generală de interes, receptarea cunoscînd acum un nou *timp*.

DORINA GRĂSOIU

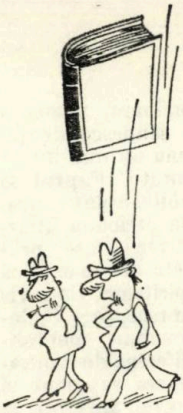

Ceva despre bucuria scrisului

Bucuria scrisului, iată o trăire pe care mulți o afișează, mereu aud vorbindu-se despre ea în mediul meu înțesat de literatori.

Nu mint cei care o mărturisesc. Această bucurie într-adevăr există. De unde știu? E simplu: am încercat-o eu însumi!

Dar asta se întîmpla demult, în adolescență, în vremea cînd nu eram critic literar profesionist, legat să redactez articole ce urmează să apară la termen, să onorez contracte ș.c.l.

Așadar scriam povestiri, în lungile, pe atunci, vacanțe de vară, după amiezele, ore în șir, neabătut de nimic de la o îndeletnicire de nimeni impusă și care mă îmbăta de mîndrie întîi de toate prin performanța cantitativă. Condeiul alerga vioi pe hîrtie, coli după coli se umpleau, iar eu, din timp în timp, aruncam priviri satisfăcute spre stînga, unde teancul sporea. Desigur, acționam în iluzie. Ce înșiram erau puerilități, compuneri fără alt principiu decît epicul în sens elementar (înlănțuire de întîmplări), sau pastișe după lecturile momentului, și acestea foarte amestecate. Auzeam vorbindu-se despre cîte ceva (de pildă despre uciderea de către paznicii bălților a unui băiat care pescuise pe ascuns, pe undeva prin dreptul Brăilei) și brodam pe acel fapt o narațiune cu elemente din lecturi ori, pur și simplu, rescriam de la un cap la altul vreo carte ce-mi plăcuse, adaptînd personajele și toată istoria. Am dat mai tîrziu peste cîteva mostre din această producție. Detestabile lucruri, precare din orice unghi le-aș fi privit. Noroc de bunicul meu care, mînat de un fericit instinct al profilaxiei estetice, a pus pe foc, la un moment dat, desigur fără să mă întrebe, aproape tot ce realizasem în acea epocă de frenetică, drăcească productivitate literară. M-a scutit, prin asta, de ulterioare confruntări dezagreabile cu mine însumi.

Astfel gîndesc acum dar atunci, pe cînd scriam, ce lumină mă inunda, ce încîntare de nimic întrecută, ce febră! Ceasuri nesfîrșite țintuit la masă, încovoiat peste pagini, confiscat de himere, scriam, *eram scriitor*.

Trag deci încheierea că bucuria scrisului (cîți grafomani n-o mărturisesc!) poate apărea independent de valoare. Nu este, numaidecît, un semn al izbînzii ci, poate, de multe ori, o compensație anticipată pentru amărăciunea eșecului de care sîntem pîndiți.

G. DIMISIANU

Jurnal liric chinez

Pe țărmul Marelui Fluviu;
aripa timpului
și fruntea
o joncă la țărmul singurătății!

*

Negre cicade, muritoare făpturi
mărunțind cu ceresc fierăstrău
ochii statuilor.

*

O frunză de lotus pe marginea
bazinului.
Și cîtă noapte o așteaptă!

*

La poarta de răsărit a palatului,
ca o trestie cînd vine un val.

*

Să nu dormi în noaptea aceasta,
pasul cocorului sperie nuferii!

*

Evantaiul unui nor în Valea Regilor;
părul tău lucește demult printre ierburi.

*

Mică cicadă;
și cît de puternică prezență!

*

Pîlpîie stele.
Atît de aproape cerul

*

peste Marele Fluviu.
Mică floare surîzătoare,
magnolie înflorită
în vara tîrzie a Nanchinului!

*

Pi Hai inima ta e o mică cicadă.
Cum îți vei alege arborele?

*

Șanhai,
floare la butoniera amurgului!
În ochii oblici
ideograma numelui
surîzătoare.

HORIA BĂDESCU

Corespondența lui VASILE PÂRVAN cu MARTHA BIBESCU

Orice ființă în stare de unitate (înainte de a fi pluralitate sau totalitate), prezintă o dimensiune care scapă spiritelor frivole: corespondența părților. Trebuie să fim morali, să fim cinstiți, fiindcă adevărul se află în orice caz, și e vai de agoniseala vulpăniilor omenești. Ce grădină ar fi lumea, dacă Decalogul ar face parte din toate legile internaționale și naționale! Corespondența lui Ion Ghica cu Vasile Alecsandri cuprinde pagini valabile chiar și pentru instanța istoriei. Paul Louis Courrier, un clasic al literaturii franceze, n-a scris altceva decît epistole și petiții. În secolul al XVIII-lea, cînd presa era urmărită ca ultimul infractor, corespondența manuscrisă a influențat evoluția ideilor, înainte de Revoluția Franceză, și constatăm acest fapt în scrisorile lui Grimm, către un rege al Germaniei ca și în cele trimise de Diderot, prietenei lui, Sophie Volland. Chiar și în opera lui Marcel Proust, bogată în date autobiografice, corespondența lui adaugă un parfum îmbătător, de simțire și gîndire.

Corespondența dintre Vasile Pârvan și Martha Bibescu, în anii 1921—1927, n-a intenționat să facă o critică a epocii, dar problema exista, pătrundea ca aerul, pretutindeni, chiar și în preocupările unui savant arheolog, sau ale unei principese. Vor fi găsite vreodată scrisorile de răspuns ale Marthei Bibescu? Ea este citată în toată memorialistica vremii.

Pachetul de scrisori ale lui Pârvan a fost considerat pierdut, pînă acum vre-o cinci ani, cînd un prieten al României, Seymour de Ricci, a descoperit, la Biblioteca Națională de la Paris, aceste pagini salvate de la răzbunarea rivalităților meschine. Ricci le-a predat arheologului J. Carcopino, fratele scriitorului Francis Carco. Confruntate și recunoscute de Martha Bibescu, au fost publicate, în 1966, în *Revue Archeologique*, o revistă aproape „confidențială". În românește, scrisorile n-au fost traduse niciodată, însă venerația pentru Pârvan a crescut considerabil, în lumina descoperirilor republicane, care au continuat opera începută de Pârvan și Lambrino, în Dobrogea, la Histria, în Transilvania, la Sarmizegetuza, în cetățile lui Decebal, la locul de exil al lui Ovidiu, la Tomis, la Adamclisi, iar „*Getica*" face parte dintre actele de stare civilă ale unei civilizații. Partea publicată a corespodenței vădește lacune, pasagii suprimate, care nu ne pot fi indiferente. Mărturia lui Pârvan, despre epoca în care a trăit și a lucrat, este cu atît mai valoroasă cu cît el n-a făcut politica nici unui partid și rostește adevărul fără patimă. Doar cu doi ani înainte de moartea sa, guvernul l-a trimis ca director al Școlii de la Roma. La multe congrese de arheologie, i s-a interzis de a se duce: Nu ne interesează arheologia, nici istoria, nici literatura, nici arta! Noi facem politică! Noi și ai noștri, cum zicea Tipătescu în „Scrisoarea Pierdută". Este edificatoare corespondența sa, în privința asta.

După cum se știe, Pârvan n-a trăit decît 45 de ani: a murit la 26 iunie 1927, în modesta sa locuință din strada Biserica Amzei, Nr. 1. De-abia după cinci ani de la deces, i s-a pus o placă de marmoră, sub fereastra casei în care a fost gîndită și scrisă „*Getica*". Bombardamentele aeriene din timpul războiului au distrus și acest semn modest. În anul 1968, Martha Bibescu m-a rugat, printr-o scrisoare de la Paris, să-i duc lui Pârvan, la Cimitirul Belu, din partea ei, o floare. Numele lui nu era gravat pe piatra mormîntului: așa era moda anului 1927: anonimatul.

Corespondența lui Pârvan, către Martha Bibescu, începe în ianuarie 1922 (la Hotel Da-

nieli, din Veneția), și se încheie în 1927. Toate scrisorile lui sînt „confidențiale", „ironice" și „adesea amare" pînă la disperare, proiectate pe un fundal psihologic de o jalnică sărăcie intelectuală. Personal, el e foarte indulgent. Va scrie în franțuzește: nici o nădejde de a i se traduce opera, care prezenta un interes național.

ın Italia, ce descoperă el? Descoperă „imensele linii antiumane", „mângîierea infinită a pietrei", „piatra, mult mai recunoscătoare decît carnea umană" și avertismentul pietrelor: „Nu uita că ești muritor, adu-ți aminte că ești singur".

În jurul lui, obișnuita lume de „globe-trotteurs", care-i inspiră „o dorință copilărească de a plînge", în fața „iluziei acestor muritori nebuni, nebuni pînă la divinitate" („diviniment fous").

La 8 ianuarie 1922, el descrie patima umană a lumii antice și medievale, pentru cucerirea cetăților de sămînță ale unei civilizații. „Rapace, majestuos și crud", omul acela s-a priceput să-și construiască hambarele și să-și cinstească strămoșii; apoi, s-a gîndit să potolească bestialitatea care izbucnește intermitent din om: a construit catedrale, ca să se teamă omul și de dreptatea divină. Sînt pagini scrise cu noblețe, lipsite de josnicie: el înțelege și prin urmare, iartă. Nimic n-ar fi frumos pe lume, dacă omul primitiv n-ar fi avut vocația de a fi zidar și soldat.

Martha Bibescu îl poreclise pe Vasile Pârvan „Maître Erasme". El vizitase pe Corrado Ricci (ilustrul istoric al artei italiene) și acum tîlcuia un text german, referitor la geniul umanităților. Întrebînd pe Pârvan dacă îi place mai mult inscripția greacă decît cea romană, el a rămas pe gînduri. Ca român, el știa că ambele popoare au plămădit spiritul românilor. Iată ce spune el Marthei Bibescu: „Deci, am lăsat de-o-parte marea inscripție a lui Traian, care mă tulbură adînc, ca arheolog, și vă trimit la reproducerea și la comentariile germane (...) la relieful apollonian, atît de mutilat și totuși atît de frumos, cu femeea aceea îngenuncheată și rugătoare, de lîngă altar, cu inscripția lui Callicrates, cu relieful Dioscurilor ce mi se par, uman vorbind, cele mai frumoase lucruri de la Histria, pentru că înfățișează idealismul pur". Urmează textul inscripției: „Callicrates și soldații lui au alergat în ajutorul Apolloniei, colonia-soră a Histriei, au luptat pentru ea cu ajutorul Fraților Cerești care păzesc drumurile morții, în timp de război, și căile mării furtunoase, apoi s-au întors teferi și sănătoși în patrie ridicînd acest monument, ca o mărturie a martirajului celor care au salvat-o".

Deabia după lectura inscripției, ne explicăm pentru ce Pârvan a șovăit să răspundă întrebării lui Ricci: ideea patriei este mai presus de unii și de alții.

Cu o discreție admirabilă, el scrie despre colegul său, Sir Pavel Vinogradov, de la Universitatea din Oxford („Knight or baronet, I don't know", Cavaler sau baronet, nu știu) „un rus, devenit englez și care a rămas rus". Îl admiră pentru faptul că, la Conferința de la Bruxelles, „el reprezenta Rusia, nicidecum Anglia". Onoarea de a aparține poporului care l-a născut îl umple de mîndrie pe Vasile Pârvan și nu menționează nici un alt arheolog, în afară de Sir Pavel Vinogradov, care poartă demnitatea de a fi rus. Ce lecție strălucită, pentru toate generațiile; să-ți onorezi patria, indiferent de destinul tău individual...

Scrisoarea asta e lungă și de altfel nu este reprodusă integral de Carcopino. Dar, în continuare, el scrie despre Boni, „comendatorele" Boni, savantul ghid al Romei subterane. Scrisoarea a fost trimisă de la Hotel Quirinal, din Roma, și amintește Marthei Bibescu „Cele opt Paradise", scrisă de dînsa, la vîrsta de 18 ani și premiată de Academia Franceză.

În timpul unei călătorii, pe Dunăre, a văzut și el numeroasele morminte tumulare, de pe ambele țărmuri ale fluviului și s-a gîndit că în acești „tumuli" se află, sub pămînt, o istorie mai precisă decît oricare alta. Va fi fost atunci, prima licărire de geniu cu privire la muncile lui viitoare? Trebuie să cunoaștem viețile strămoșilor, înainte de a vorbi nepoților. Tradiția, în partea ei viabilă, este forță curată. Toate vechile popoare ale lumii consultă tradiția și astfel sînt nepieritoare.

În februarie 1922, el comunică Marthei Bibescu că pregătește prima lui conferință pe care o va ține la Universitate, despre civilizația provinciilor scitice, despre Muntenia, Dobrogea, Moldova. Se simte „îngropat ca un erou al lui Anatole France, sub volumele bibliotecii sale". Dar și acolo, el arată ce-l doare mai mult: „Două dintre cărțile mele, de acum 12 ani, care se referă la istoria creștinismului, au fost considerate ca inspirate de Duhul sfînt(!) — acest semn de exclamație face parte din textul lui Pârvan — pentru că susțineam că apostolizarea occidentală a fost făcută de Niketas de Remesiana, învățător și prieten fraternal al suavului poet al Italiei meridionale, Paolino de Nole, înainte de anul 400. Teoria mea este admisă chiar și de cei mai buni ortodocși, ca N. Iorga și alți istorici ai Transilvaniei, indiferent de confesiune, dar respinsă cu dispreț de teologii noștri și de alți istorici bucureșteni".

La 6 martie 1922, Pârvan notează cu amărăciune o greșeală a unor fanatici care pierd din vedere că una dintre condițiile păcii este buna vecinătate, afinitatea, iubirea reciprocă dintre România și Jugoslavia: „Foarte interesantă este, în Italia, poziția noastră, în urma logodnei regale sîrbo-românești. Se caută a se vedea, în acest fapt, o declarație de solidaritate, din partea noastră,

cu interesele și patimile anti-italiene". (Aluzia privește căsătoria fiicei regelui Ferdinand, cu regele Alexandru al Jugoslaviei, asasinat în 1934, la Marsilia).

La 13 martie 1922, Pârvan relatează întîlnirea lui, la Roma, cu Take Ionescu: „După cum știți, nu sîntem prea buni prieteni, fiindcă expediția mea la Roma a fost întreprinsă împotriva părerii sale și fără concursul lui. I-am spus, astăzi, că „nebunia" mea va rodi fructe înțelepte".

În anul următor „Maître Erasme" este poreclit „fratele Francisc"! Referindu-se la cartea „Isvor, pays des saules", Pârvan scrie: „Ați cîntat pe fratele nostru, soarele, pe fratele nostru, cireșul, pe fratele nostru, plopul, și dragostea fratelui Francisc".

Din România, primește numai vești rele: „Dacia" nu se va publica decît în franțuzește. (Nu interesează!). „Mă găsesc azi în situația de a fi mai puțin cunoscut, în străinătate, decît elevii mei, ceea ce răstoarnă și mai mult situația morală, instabilă prin ea însăși"... „Acum, trebuie să mă întorc repede în țară, fiindcă domnii de la București au devenit foarte nervoși, din cauza lipsei mele".

La 17 ianuarie 1925, el zugrăvește un tablou al mentalității dominante. „Sper că, întorcîndu-mă la București. nu mă voi lăsa antrenat de histeria colectivă de acolo, pe care aș numi-o histeria impotenților: literați, artiști, oameni politici, toți au fost apucați de sminteala megalomaniei, înțeleasă pe dos; sînt singurii supra-oameni, fiindcă ei simt, în ființa lor a-tot-puternică, negația turbată a tot ce a fost odinioară măreția unui popor. Bună soră a singurătății mele, îți rămîn devotat". Semnează: „Fratele Francisc". (Este singura semnată cu acest pseudonim).

La 17 ianuarie 1926, exact după un an, Pârvan scrie din București: „Între timp, continuăm să rămînem tot atît de stupizi, ca și pînă acum, și încercăm să ascundem incapacitatea noastră sub niște formule cu privire la rațiunea de stat, la rațiunea mîntuirii publice, primejduite de actualul guvern, care ne va aduce cerul pe pămînt. Am fost și eu invitat să fac parte din guvernul făcător de minuni și am încercat să aflu care or fi mijloacele de care dispun acești profeți, pentru a convinge pe bunul Dumnezeu să domicilieze în România".

N-a exagerat nici cu o silabă.

De reținut este faptul că scrisoarea asta a fost trimisă din București, din atmosfera descrisă mai sus. Statul burghez nu făcea decît birocrație culturală, nu publica nici o operă de artă: tipărea numai și numai „Monitorul Oficial". Cea mai mare casă de editură a fost creația unui bancher, om cu cultură aleasă, Aristide Blank care a digerat deficitele tiparniței sale „Cultura Națională", condusă de Vasile Pârvan. Mai există și alte cîteva uzine de carte, tot particulare: Cartea Românească, Alcalay, Ciornei, Delafras ș.a. Tîrziu, după 1930 (cu cine se va fi luat de piept nu se știe) eminentul istoric al graiului românesc, profesorul Al. Rosetti, a pus bazele unei edituri de stat. Disprețul pe care l-a purtat Vasile Pârvan, pentru tembelismul cultural al unei greșitoare epoci, izbucnește în aceste rînduri epistolare: „În ce mă privește, nu mă las învins de vre-o dezamăgire, mai ales pentru că niciodată nu m-am bizuit pe cineva și fiindcă ataraxia mea sceptică este universală. Nu mă plîng de nimeni. Eschimoșii trăiesc la mai greu de 50 de grade sub zero și se simt foarte bine, fac versuri și lirism demografic numeros. Compatrioții noștri trăiesc la o mie de metri sub linia aerului respirabil și li se pare că e bine așa"...

În ziua de duminică 16 octombrie 1932, Martha Bibescu a invitat cîțiva foști elevi ai Școlii de la Roma, la o slujbă religioasă, în odaia unde Pârvan scrisese „Getica".

ROMULUS DIANU

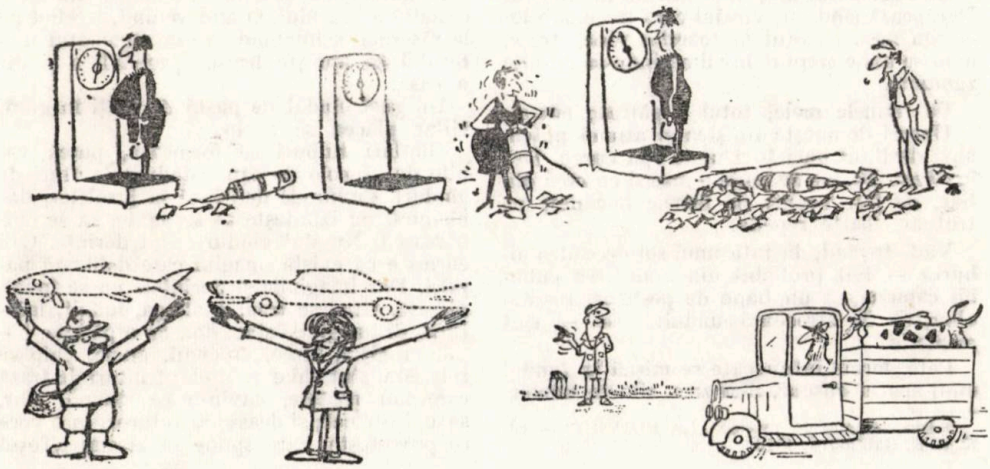

atunci voi putea să găsesc liniștea și somnul

J. M. G. LE CLÉZIOT*

Am privit cu multă luare aminte camera înainte de a închide ochii. Cei patru pereți, ușa, cele două ferestre; am privit becul electric care atîrnă de un fir în mijlocul tavanului. Tapiseria pereților, gri-închis, și obiectele înecate în beznă. Am văzut masa și nu departe, o siluetă diavolească avînd un fel de plisc strîmbat într-o grimasă, fără îndoială scaunul încărcat de haine. Lumina pătrunzînd prin crăpăturile obloanelor închise și farurile mașinilor care fac să se miște nimburile de-a lungul plafonului. Le-am văzut pe toate. Pe urmă am închis ochii.

Acum, cu ochii închiși, linii albe rămîn impregnate și navighează pe retine: dungile obloanelor, unghiul plafonului, suprafața mesei și silueta tulburătoare, firul electric cu becul la capăt.

Aud zgomotul mașinilor intrînd în cameră. Derapează cînd iau virajul care trece sub locuința mea. Uruitul motoarelor vine, trece, apoi se stine treptat învălmășindu-se cu alte zgomote.

Pe retinele mele, totul e pătrat; pătrat. Uneori domnește liniștea și atunci putem auzi dîrdîitul unei țevi unde apa curge, fără încetare. Deabia se aude o muscă ce urcă din bar, de jos. Tocuri de femeie bocănesc pe trotuar, foarte repede.

Văd, trecînd, în fața unui soi de cadru alburiu — ivit probabil din amintirea cubului camerei, ca un banc de peștișori roșii și albaștri. Se strecoară unduindu-se — sînt puzderie.

Pete, forme întunecate se mișcă în fundul unui spațiu obscur. S-ar zice, siluete umane.

Tic, tic, tic, tic, tic, tic. Ceasul meu pe noptieră. Bate regulat în vid și pe urmă, brusc, zgomotul urcă, se lățește, crește. Se intensifică, se încetinește. Devine ascuțit, răsună surd, pîrîie, alunecă. Are ecouri. Nu înțeleg. Cine pretinde că mecanismul unui ceas este totdeauna același?

Mirosul țigărilor zdrobite, în scrumiera care trebuie să fie și ea pe noptieră. Mirosul devine curînd grețos, acru. Mi se pare că am gîtlejul plin de cenușă. Alt zgomot: zvîcnirea sîngelui în timpanul apăsat pe pernă.

O bandă roșie, sîngerie, mi se întinde pe ochi. Ciorchini portocalii stropesc tot, se preling. Încerc să-i privesc, aproape închizînd ochii, dar imediat se risipesc. În locul lor, un fel de stratificări de culori diferite care seamănă cu munți.

O motocicletă sosește de departe, din zona cealaltă a orașului. O aud venind, trecînd pe la răscruci, schimbînd viteza. Zgomotul motorului se oprește brusc: probabil a ocolit o casă.

Un gust ciudat de pastă de dinți în gură. Mi-ar plăcea să scuip.

Gînduri tulburi se formează, parcă venite de dincolo de cap. Gînduri, lovituri de gînduri. Cuvintele defilează în jurul lor, dar niciunul nu izbutește să se agațe, să se cuibărească. Nu sînt gînduri; sînt dorințe. Ce-i curios e că există imagini care defilează paralel. Dar imaginile și dorințele nu se învălmășesc. Gîndesc tren, a alerga, lungit, înălțime. Și imaginile sînt: om, cu o pălărie, bătaie cu șișul, fuzee, crocodil, arene, chip ce rîde. Mai sînt chiar și altele: frînturi de frază care iau naștere, cuvinte ce răsună, clar, se aud perfect; și deasupra tuturor, ca o voce ce povestește, care spune să zicem: „Totul

* Din volumul de nuvele „LA FIEVRE" — ed. N. R. F. Gallimard, 1970

merge strună. Pe urmă trebuie să revii, să-ți schimbi drumul. Nu, nu așa. Întoarce-te de unde ai venit. Da, o s-o iei pe prima stradă, la dreapta și mergi pînă la biserică. Cînd o să zărești drumul, va trebui să te întorci pe la stînga. Etc.".

Dar deabia am auzit, am simțit, am văzut, toate astea, că îndată conștiința face să țîșnească timpul și edificiul se destramă. Vocea o ia înaintea cuvintelor, imaginile pline de avînt sosesc înainte ca dorințele să fi dispărut, și continuă multă vreme după ce nu mai există. Conștiința pune capăt la tot. Ea mă zdrobește pe pat, ea mă recuperează din zbor, ea mă țintuiește pe pernă, ea transformă totul în amintire.

Mereu, primejdia risipirii se află acolo. Mi se pare că totul se desparte în cap și sînt pe cale să mă dizolv în vid. Atunci, cu o forță sigură, spiritul meu se înțepenește. Se pietrifică. Și coeziunea se reface. Gîndurile devin din nou de înțeles. Imaginile, cuvintele, fragmentele de fraze, totul se orînduiește. Ca particule magnetizate se adună în jurul liniei drepte a impulsului și, făptuiesc, vorbesc, construiesc mereu.

Uneori, sînt prins în buzunare de vid. Încep să plutesc deasupra păturii, corpul mi-e atît de ușor, atît de plin de o delicată valabilitate, că încetez să trăiesc ca un trup. Devin diafan, dau tîrcoale la jumătatea spațiului, aidoma unui voal de fum. Nu mai am oase, nici carne. Mă evapor în aer, am membrane, și nu mă mai reține nimic. Înălțare sau cădere, nu știu. Dar în organele mele nimic nu mai luptă. Sîngele nu mai urcă cu trudă, tendoanele nu mai sprijină, cartilagele se depărtează și încetează să mai rețină. Închisoarea verticală este învinsă. În sfîrșit, nu mai am împotriva cui să lupt, nu mai trebuie să împing, nici să mă înalț spre cer cu disperare... Atunci în minte totul o ia razna în libertate. Tonele, tonele de mișcări se înalță, coboară, se plimbă în jurul meu. Gîndurile se pare chiar că se răspîndesc în afară, că-mi ies prin nas și urechi și-s libere în spațiu, îmi fac un pat. Dorințele formează bule, nu departe de mine. În fundul unei caverne de beznă, un impuls palpită, izolat, în sfîrșit putînd să-l văd. Pot să-mi ating cuvintele, viziunile mele. Și eu, ceea ce numesc eu, nu mai este nimic. Golit, ușurat, uriașul meu cap mă părăsește. În sfîrșit sînt liber. Nu mai am nume, nu mai vorbesc, nu sînt decît un neant. Aparțin vieții, moartă, zdrobită, transfigurată de splendoarea evacuării. Un suflu. Nu mai gîndesc, sufletul meu este un obiect. Zac.

În spațiul unei zecimi de secundă, pleoapele mi s-au deschis; și noaptea, adineaori atît de întunecată, s-a schimbat într-o ploaie de lumină scînteietoare ce intră în umbra creierului meu și izbește aidoma unui fulger. O singură imagine de zăpadă și cristal a țîșnit și s-a ghemuit în străfundul meu; o imagine pură, nudă, netă, avînd conture fine ca o aripă de liliac, cu fire asemenea unor pînze de păianjen. Rămîne acolo nemișcată, adevărat soare ce se înalță, disc gigantic care umple orizontul de la un capăt la altul. E camera mea, o recunosc, cu mobile desgolite, cu pereții și plafonul. Becul electric atîrnă în mijlocul imaginii, dar nu el strălucește, nu el iluminează astfel spațiul. Niciodată soarele. Chiar în august, n-a scînteiat astfel. Nici o lampă, nici un jăratec, nici o incandescență decuplată de sute de oglinzi, de lentile, nici o vatră, izbucnind ca un vulcan din tenebre, n-a dezvăluit o asemenea albeață fixă: insuportabilă, lumina a pătruns în toate elementele aerului, plutește, dansează, emană, dizolvă, arde și rupe, îmi mistuie retinele. Durerea izbucnește sub loviturile, sub săgețile ei neîntrerupte, atît de apropiate încît alcătuiesc un zid larg de o greutate îngrozitoare. Sînt împușcat de lumină, cad, mă zdrobesc cu fața la pămînt, îmi vibrează tot trupul, și influxul, un fel de muzică, care înjunghie, intră în mine, mă ridică, construiește în propria-mi carne minunatul său edificiu abstract, unde fiecare durere, fiecare lovitură, fiecare nelinște este o piatră, o operă de artă, o temă armonioasă care făurește.

Pe urmă, lumina se estompează; se stinge treptat, trecînd de la alb la galben, de la galben la arămiu, de la arămiu la purpuriu; violet, albastru, întunecat, negru. Cînd nu mai rămîne nimic din gravură, alte forme se înalță. Grumazurile de cai, pete obscure, ce plutesc vag, care se colorează. Deodată, în timp ce o forță de nedescris pune stăpînire pe tot ce-i sensibil și delicat în creierul meu, o adevărată mînă de fier înhață pachetele de carne nervoasă și acolo, în străfundul meu, o figură caricaturală se conturează. Un corp de bătrîn, slab ca un vultur heraldic, cu gîtul ce se înalță singur, ridicînd în aer un corp zbîrlit, prelung ca un rictus perfid. Capul și gîtul se mișcă, alunecă, se înalță încet deasupra trupului descărnat. Privesc intens; poate. Căci în acest spațiu adînc, unde o parte din mine suferă din cauza unei mîini de fier necunoscute, privirea se repercutează și revine neîncetat. Conștiința se reîntoarce

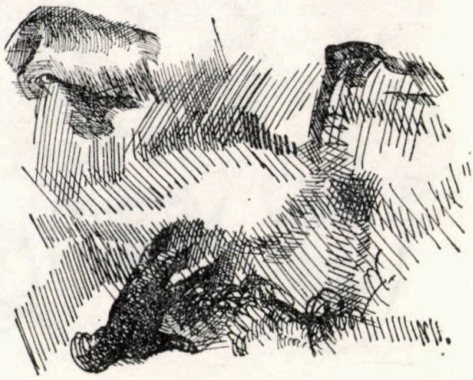

asupra ei înseşi, se duce, revine, sare din nou, şi sînt cu adevărat pierdut.

Dincolo de trupul bătrînului, în timp ce capul şi gîtul continuă să se cațere, două aripi uriașe se desfășoară îndelung.

Din nou mă lupt cu cineva; foarte repede fără să ştiu de ce, peisajul se extinde în jurul locului unde ne luptăm. Munți, pîraie, păduri. Soarele strălucește pe cer. În depărtare, se văd strungile. Pretutindeni, pustiu, nisip, stînci aride. Lupt. Lovesc. Sar. Şi în același timp aud o voce fără cuvinte care descrie bătălia.

Totul se destramă mai mult: scenele se învălmășesc şi mi se pare că înăuntrul ochilor mei holbați privind în sus, lucrurile se agită cu furie, ca niște zurgălăi.

Aștept.

Pierd o mulțime de imagini. Trec cu o viteză extraordinară şi firește, îmi scapă. Sau, alteori, se ivesc în același timp, mii de senzații, apar toate deodată, da, exact, în aceeași secundă. Mii de vorbe care mi-au spus ceva, asta o ştiu, dar ce? Ce mi-au spus acele vorbe care mi-au stîrnit patimi şi imediat le-am uitat? Şi paginile cu rînduri scrise; am văzut pagini scrise, le-am citit, mi-au plăcut. Ce erau în paginile acelea? Ce povestire profundă şi vastă, ce cîntec nobil cu vorbe încîntătoare? Ce era? Doar ceva scris? Sau nu erau decît şiruri de semne fără înțeles, care au trecut în mine amintirea frumuseții?

Iluzia este diabolică. Sufăr. Mi-e rău în străfundul meu.

Uneori, minune! O imagine, un sunet, o frază țîşnește din această harababură şi renaşte ceea ce era deja mort, uitat. Am trăit asta, aceste cuburi colorate, aceste parade ale cercurilor, aceste focuri, aceste trupuri de femeie rostogolindu-se pe pămînt, dar nu ştiusem. Şi conştiința trezită de o formă întîmplătoare, dintr-odată, m-a făcut să recunosc timpul pe dos. Imaginile revin puzderie, străfulgeră într-o ordine anume, şi le văd: dar sînt ale trecutului. Căci, aici, în acest spațiu închis, simțămîntul vieții este reversibil. Nu există adevăr, nu există direcție: timpul şi spațiul nu sînt decît ecouri, lucruri eterne, mereu disponibile, smulse din haosul simultaneității şi pe care uzura nu le va atinge niciodată. Sînt ca scufundat într-o sferă etanşă, înot printre elementele gîndirii şi imaginației. Revin mereu, mă străpung neobosit, sînt cerc, fără început, fără sfîrşit, imobile şi mişcătoare în același timp, sînt beție a roții, indescifrabilă mişcare perpetuă, de şurub ce mă face să recunosc eternitatea.

Iar eu, în patul meu, cu ochii închişi aşteptînd să dorm, trăiesc într-o lume asemănătoare. Pe hîrtiile de pe masa mea, datele se tîrăsc: 1864—1964, 13 aprilie 1940, 5687; *Ivan cel Groaznic*, partea I şi a 2-a (1943—1945), film de S.M. Eisenstein. Numele sînt scrise, desenele conturate. Locuri fixate pe hărți, Viareggio, Capo Promotore, Tîrgu Jiu, Gara Dushumaya, Xanthé, Sinop, Petersburg, Charolles, Viazma, Alatîr. Nume care există, veşnice şi minunate silabe ce marchează locuri pe pămînt şi stînci, sau arbori, văi, îngrămădiri de materiale de neclintit. Nimic, nimic din toate astea nu va trece. Viețile oamenilor vor reveni neîncetat să ne dea tîrcoale ca niște spectre, şi lucrurile vor continua să se făurească, să crească. Zgomotele şi tăcerile vor fi aceleași. Florile, insectele vor dăinui. Căci aici, totul este prins într-un vîrtej lichid mişcîndu-se nebunește. Nu vom uita. Şi chiar dacă o să uităm, totul va rămîne veşnic prezent, deoarece aceasta a existat, fiindcă existase înainte chiar de a fi. Iată forța eternă pe care nici un limbaj n-o va poseda niciodată. Pe care nici un om n-a putut-o născoci. Perenitatea, blînda, virtuoasa perenitate a existenței.

Acum, înaintea mea, o bară orizontală unde se învîrtesc douăsprezece elice. Se opresc cînd vreau. Dar rămîne mereu una ce continuă să se învîrtească împotriva voinței mele. Cînd voi izbuti să le opresc pe toate, fără excepție, atunci voi putea să găsesc liniştea şi somnul.

În românește de ALEXANDRU BACIU

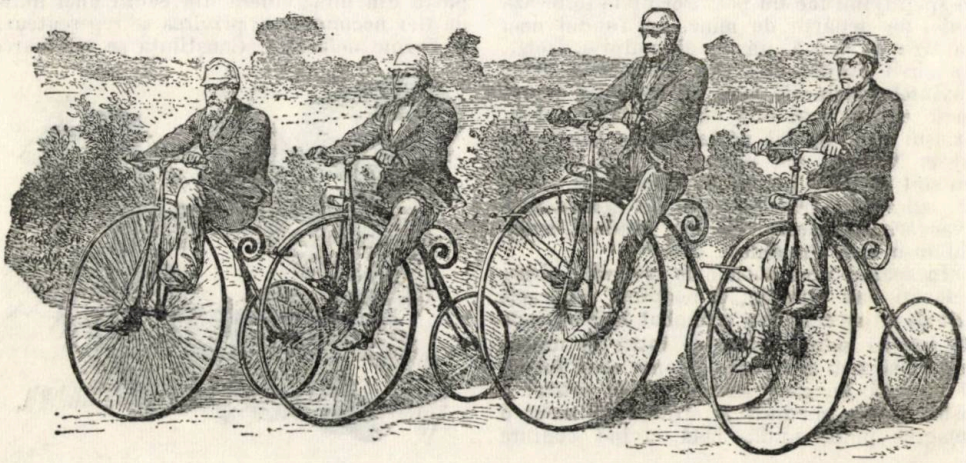

BRÂNCUȘI, în comentariul lui MIRCEA ELIADE

În *Fragmentele* sale *de jurnal*, apărute în 1973 *(Fragments d'un journal*, Gallimard, 1973, 574 p.) Mircea Eliade consacră cîteva secvențe lui Constantin Brâncuși a cărui operă o comentează în cadrul unei filozofii posibile a vechiului folclor românesc sau mai exact a mentalităților arhaice ale artei noastre populare.

Astfel, în 10 iulie 1962 se gîndește la Brâncuși pe care nu l-a cunoscut personal, deși sculptorul l-a invitat cu insistență odată la atelier, prin C. Vorgel-Gheorghiu: „Aș fi vrut să-l aud vorbindu-mi despre viața sa. Un om jumătate instruit, aproape un spirit elementar care a revoluționat arta modernă. Lucrul pare de necrezut. Și dacă se acceptă punctul meu de vedere, Brâncuși era un țăran care a reușit să uite tot ce a învățat la școală; regăsind însă universul spiritual al Neoliticului, această creativitate excepțională își găsește astfel o explicație. [...]

Trebuie să scriu într-o zi un articol despre „Coloana Cerului" în folclorul român și concepțiile megalitice cu care e solidară și „Coloana infinită" a lui Brâncuși, cea de la Tîrgu-Jiu, înaltă de 30 de metri. Ea susține cerul, zicea Brâncuși. E deci un *Axis Mundi*, un pilon cosmic. Ce vreau să spun? Că e momentul să redescoperim această concepție megalitică, care a dispărut în Balcani după mai bine de două mii de ani și nu supraviețuiește decît în folclorul religios."

Comentariul este reluat într-o pagină nedatată, în amănunt, în 1966. De astă dată textul nu mai are stilul unui fragment de jurnal, de fișă sau de crochiu, ci este direct un articol sau un eseu dedicat lui Brâncuși, reluînd ideea anterioară: „Problemele care mă obsedează în raport cu Brâncuși sînt de alt ordin. Mai întîi pasiunea sa pentru piatră, materia dură, impenetrabilă. (Metalele aparțin altei clase; acelea pe care noi le cunoaștem și le utilizăm; metalele nu se află în natură, ci sînt produsele omului). Orice sculptor adoră acest material, în primul rînd în ipostaza marmorei. Dar Brâncuși are în această posesiune ceva în plus: el abordează piatra cu sensibilitatea și poate cu venerația unui om din preistorie. Liniștea, atenția, voluptatea cu care-și cizelează operele pînă cînd devin oglinzi ondulate, timpul pe care-l risipește pentru finisarea nenumăratelor replici ale atîtora din operele sale, rămîn pentru mine inexplicabile dacă n-aș înțelege în acest lung travaliu monoton, plăcerea pe care i-o procură intimitatea prelungită la infinit a contactului cu materia cristalină. Voința sa de a transforma piatra, de a-i aboli modul de existență și totodată de a o presa pentru a ne-o arăta cum se mișcă și zboară (ca-n *Măiastra)*, nu pare nimic altceva decît o formă arhaică a religiozității naturiste, de multă vreme inaccesibilă pentru continentul nostru.

Dar problema cea mai dramatică o pune *Coloana infinită*. Eu știu foarte bine că la debut opera era concepută ca o coloană de oțel. Și de asemenea că modelul se află în arta populară română, și mai precis în structura stîlpilor de lemn care susțin și decorează casele țărănești. Ceea ce mă interesează în primul rînd este semnificația pe care Brâncuși însuși i-a dat-o *Coloanei;* el a comparat-o cu *Coloana Cerului*, cu pilonul cosmic care susține cerul și face posibilă comunicarea între cer și pămînt. Brâncuși a considerat-o ca un *Axis Mundi*. Ideea este foarte veche și răspîndită în toată lumea. Acest tip specific de Axis Mundi, sub forma unei coloane de piatră, ar putea fi creația culturilor megalitice — dar acest lucru nu are nici o importanță. Ce are importantă din punctul meu de vedere e că Brâncuși a conceput *Coloana infinită* ca un *Axis Mundi*, pe care se poate ajunge în cer și *că după ce a terminat această capodoperă n-a mai creat nimic* care să fie demn de geniul său. După această dată mai trăiește doar douăzeci de ani, mulțumindu-se să cizeleze (nici nu știu în cîte replici) operele care-l făcuseră celebru.

Eu nu pot să cred că la 60 de ani seva creatoare a lui Brâncuși era definitiv epuizată..."

Mircea Eliade crede că ultima operă mare a lui Brâncuși, *Coloana infinită*, are și o semnificație a existenței sale de țăran care trăia în complexul mental al *Coloanei Cerului*, din folclorul românesc arhaic. Explicarea sensurilor operei capitale a marelui sculptor, oferită de Mircea Eliade, depășește obișnuitele comentarii de estetică, trecînd în filozofia miturilor și a artei populare românești arhaice.

EMIL MANU

Cum am cunoscut-o pe tovarăşa Corina

Infractorii sînt cele mai imprevizibile fiinţe, pe cuvîntul meu! Spărgătorul, după ce a pus la cale lovitura pînă la ultimul amănunt, constată cu regret că meteorologii l-au tras neloial pe sfoară. Astfel că în loc de „cer senin, vînt slab din direcţia sud", cu o oră înainte de momentul H, începe să toarne cu găleata apă de calitate excelentă dar nefolositoare pentru entuziasmul său care se stinge după primele picături de H_2O. Cum, tot atît de bine, acelaşi buletin meteorologic îi poate juca festa, în sens invers, altui infractor, specialist în furtişaguri sub acoperirea perfidă a averselor. N-apucă omul să iasă din casă, ploaia a încetat inopinat şi se trezeşte sub o reverie cu lună şi îndrăgostiţi răsăriţi, precum ciupercile, giugiulindu-se etic în preajma cutărui magazin cu paznicul obştesc plecat în concediu de studii.

Nici prin cap nu-mi trece să afirm că meteorologii ar determina eradicarea infracţiunii, iar buletinele lor şugubeţe ar preveni comiterea încălcărilor de lege. Zău că nu! Totuşi, ele au fost folosite diabolic de tovarăşa Corina, pentru a-mi supune la un examen metodic pregătirea de specialitate. Deşi acum nu mai este nimic de făcut, nici gînd să dau vina pe meteorologi...

Cum au debutat evenimentele?!?

Tovarăşa Corina a depus la secretariat o reclamaţie tulburătoare. A cerut numărul de înregistrare; i s-a dat, odată cu asigurările că problema va fi rezolvată operativ de cadre cu înaltă pregătire profesională, neapărat de *un expert* în materie. Nu ştiu exact dacă tovarăşa de la secretariat i-a precizat acest ultim amănunt, dar faptul că am fost trimis eu pentru rezolvarea cazului mă face să cred că nu putea să i se spună astfel.

Şeful m-a invitat la el în birou (adică, mi-a ordonat să mă prezint la raport) şi a început instruirea. Se pare că nişte bandiţi odioşi (de fapt, şeful a folosit termenii din Codul penal, Codul de procedură penală şi Criminalistică) îşi făceau de cap („probabil pregătesc o acţiune", preciza şeful) în dauna tovarăşei Corina sau a altei persoane din zonă. Aşa, de pildă, recent („în ziua de... la ora... folosind..." etc.; şeful este meticulos, eu îmi permit să prezint lucrurile mai liber), becurile de pe scara blocului au încetat să-şi facă misiunea conform destinaţiei tehnice. S-a stabilit că intervenise „mîna criminală": siguranţele erau vraişte. Amprente nimic („s-a operat cu mănuşi"), cîteva fire de păr, un chiştoc de ţigară *Snagov* şi un bilet de tramvai, valabil pentru transportul în comun din alt oraş.

E drept că altceva nu s-a mai întîmplat, dar tovarăşa Corina, care a prevăzut diabolic lovitura, a precizat că a zărit — pe fereastră — un individ înalt de patru-cinci metri, lîngă un boschet din spatele blocului, cu o oră înainte de producerea incidentului. În timpul cercetării la faţa locului, s-au găsit lîngă acel boschet, urme de pantofi numărul patruzeci şi cinci. Acest fapt confirma că individul, chiar dacă n-avea înălţimea precizată de preţioasa martoră şi victimă în perspectivă, era totuşi un ins multilateral dezvoltat.

— Iei toate măsurile pe care le crezi necesare! — m-a *înarmat* şeful cu *indicaţii precise*. Te prezinţi numai după ce ai rezolvat cazul.

— Am înţeles!

— Nu cumva ai înţeles că stai la tovarăşa Corina pînă ieşi la pensie?!?

— Nu, tovarăşe comandant! Se poate?...

— Foarte bine, poate — întîmplător — îl prinzi pe autor!

— Mă voi strădui.

Tovarăşa Corina mă aşteaptă în faţa sediului miliţiei. N-avea flori, de fapt nici nu aveam pretenţii...

— Să ştiţi că-i un caz *extrem* de grav... — m-a încurajat! Individul vine după miezul nopţii... Azi, după ce va ploua între orele zece şi unsprezece seara, peste oraş se va lăsa o linişte de mormînt, tot oraşul va coborî într-un somn de smoală! Nu, nu va miraţi! Am consultat barometrul şi am verificat simptomele genunchiului drept. Cînd mă furnică... Deci, peste oraş întuneric deplin, plafonul norilor coborît...

Mă dădăcește cu citate din Agatha Cristie și Peter Chaney, mă bombardează cu pilde creație proprie... Îi arunc o privire, ca orice detectiv curios... Tovarășa în cauză, o blondă care abia-mi trece de umăr, îmi vorbește cu o seriozitate incredibilă pentru nevinovăția ce i-o inspiră fața de copil cu sarcini importante în jocul de-a *hoții și vardiștii*. Îmi permit să trec în revistă parametrii fizici ai tovarășei, deși, din punct de vedere al acțiunii în care ne-am angajat, nu prezintă nici o importanță. Trece cu bine examenul exigențelor unui detectiv aflat în afara serviciului, dar încurcă socotelile celui trimis în misiune specială de șeful său, cu ordinul expres de a-i aduce *criminalul* în dinți. Uite exact situația aceasta nu îmi place: dacă aș fi fost în *timpul meu liber*, zău, mi-ar fi făcut nemărginită plăcere să mă joc de-a *hoții și vardiștii* cu tovarășa Corina. Dar, așa, cu reclamație depusă la secretariat, ornamentată imperativ cu rezoluția șefului, se duce tot șarmul în compania tovarășei Corina. Pe cuvîntul meu!

— Am ajuns! — mă anunță trecîndu-și poșeta pe brațul stîng, pentru a putea să-și aranjeze, nu știu pentru ce motiv, buclele care nu aveau nici un cusur. Poftiți în apartament!

Tovarășa Corina se joacă cu focul, zău că da! E drept că șeful mi-a lăsat mînă liberă, dar invitația mă poate costa cel puțin mustrare scrisă plus rolul de erou negativ în dările de seamă, pe un an, ale organizației de bază.

— Știți, eu aștept afară. Voi veghea permanent...

— Blocul are două scări de incendiu și trei obișnuite, plus trei lifturi reparate recent. Dumneavoastră supravegheați o scară, cel mult două... Criminalul are la dispoziție încă trei — patru posibilități de a pătrunde să mă lichideze...

— Dar de ce pe dumneavoastră? Am studiat piesele dosarului și...

— Ce-mi pasă! Eu am reclamat cazul, eu am intervenit, pe mine mă apărați!

Asta-i bună!

— Șeful meu...

— Șeful dumitale ți-a dat ordin să-l prinzi pe criminal! — trece tovarășa Corina, curajos, la persoana a doua singular. Cum îl găsești dacă stai în fața blocului la scara a treia?...

— Mă postez în fața scării unu, acolo unde se află apartamentul dumneavoastră!

— Iar criminalul urcă tiptil pe scara doi sau trei, ori pe una din scările de incendiu, coboară prin gurile de aerisire, mă lichidează cu sînge rece ca într-un film capitalist, în timp ce dumneata admiri luna de pe trotuar... Ce notă ai avut la criminalistică?

Ei, fir-ar al naibii! Știți că are dreptate?!?

— Bine! Merg pînă la etajul trei și aștept în fața apartamentului, promițîndu-vă solemn că vă voi apăra eroic...

— Ce spui, domnule!? Păi, criminalul poate urca frumușel, din balcon, în balcon, pînă la apartamentul meu, pătrunde prin ușa de la sufragerie sau geamul de la dormitor...

— Le închideți! Dacă se întîmplă ceva suspect, strigați. Eu intru vijelios și vă apăr cum scrie la carte, adică cu prețul vieții mele.

— Bravo! — mă laudă făcînd o grimasă de examinator cînd a rasolit subiectul de pe bilet. Am precizat că la ora zece va începe ploaia, apoi ne apucă pe toți somnul... Criminalul poate să spargă și zidul că nu-l aude nimeni. Clar?

— Pe el nu-l apucă somnul, odată cu noi toți? — îndrăznesc să avansez o eschivă.

— Nu! Criminalii n-au voie să adoarmă la locul faptei! Vă rog, poftiți, în curînd începe ploaia!

Privesc cerul: puzderie de stele. Îi arăt ziarul cu buletinul meteorologic! Tovarășa Corina bate autoritar cu piciorul, nu am reținut care, în mozaicul scărilor și mă acuză de misticism: se poate, eu, ofițer de miliție, crescut și educat în spiritul... tocmai eu să cred în previziuni?

Nu-mi place afacerea aceasta și pace! Zău, că da! Tovarășa Corina cunoaște suspect de multe elemente de viitor în materie infracțională. Însăși reclamația ei mi se pare dubioasă. În plus, siguranța permanentă a *pasului următor* mă uluiește. Dacă nu ar intra în aria *planului de acțiune al criminalului* și modificarea stării vremii, ceea ce se poate verifica, aș fi tentat să cred că mi s-a pregătit o farsă, deși o explicație poate să existe: spunea că o furnică genunchiul piciorului drept, ceea ce prevestește — pentru reumatici — schimbarea intensității suferințelor pe fondul precipitațiilor oferite de schimbarea la față a climei.

Tovarășa Corina mi-a dat peste cap toată pregătirea criminalistică, pe cuvîntul meu! Eu sînt obișnuit cu evenimente foarte precise: la fața locului găsesc mortul... îi stabilesc identitatea, fac măsurători, proces-verbal, audieri de martori, urmăriri spectaculoase cu volanul și pistolul... Zău că tovarășa Corina mă aruncă în brațele unui caz teribil de afurisit. Dacă n-ar exista rezoluția șefului pe reclamație, aș face cuminței stînga-împrejur și mi-aș vedea liniștit de treburile proprii sau ale obștii.

Bineînțeles, au urmat o puzderie de argumente, finalizate cu prezența destoinicului apărător al ordinii și liniștii publice în apartamentul tovarășei Corina, așa cum a binevoit dumneaei să ticluiască toată afacerea.

— Simțiți-vă ca la dumneavoastră acasă! — mă încurajează.

— La mine acasă mă urc pe pereți, chiar și pe tavan! — încerc să o sperii.

— Foarte bine! Treceți la acțiune! Dacă pățiți ceva, eu vă acord primul ajutor: am pansamente, vată, tinctură de iod, seringi și știu să fac respirația artificială.

Ca să vezi în ce belea am intrat! V-o imaginați pe tovarășa Corina, făcîndu-mi respirație artificială? Ha-ha-ha! Știți că-i frumos? Eu zac lat pe parchet, iar tăvarășa Corina, călare pe mine, se luptă din răsputeri să-mi dea primul ajutor. De ce dracu' n-am învățat să merg — cu adevărat — pe pereți, măcar să-i dau de lucru tovarășei Corina?!?

— În primul rînd, cred că un detectiv de înaltă clasă trebuie să mănînce o ciorbă caldă!

Așa crede dumneaei! Probabil știe că iau masa la cantina consiliului popular și este la curent cu temperatura caloriilor servite la prînz.

— Nu înainte de a degusta un coniac, o palincă, un whisky sau ceva asemănător! — completez malițios.

— Exact! Ce dorește detectivul?

Eu am încercat să fac o glumă, iar tovarășa Corina ia totul în serios.

— Nimic! Nu am primit ordin în acest sens!

— Nu am primit ordin în acest sens! — mă îngînă cu nespusă gingășie tovarășa Corina. Păi, sigur că da! Mannix trebuia să primească indicații, te pomenești că vei face raport scris... numai dacă se aprobă... Vin criminalii, tovarășe locotenent, și dumneata faci mofturi! Hotărăște-te: palincă, whisky, țuică bătrînă sau coniac!

— Gin Covasna, producție 1970! — mă eschivez.

— Luna?

— Martie! — completez desperat, cu vaga bănuială că tovarășa Corina are șanse importante de a-mi realiza prompt dorința exprimată la întîmplare.

— Ziua!

— Douăzeci!

— Ia să vedem!

Caută în debara, scoate sticla cu băutura comandată. Eticheta poartă data indicată. Nu mai am nici o scăpare: trebuie să încalc ordinul. Onoarea militară nu-mi permite să dau înapoi din fața greutăților ivite în cursul misiunii.

Sorb îngrozit ginul (de ce naiba nu am cerut altceva mai de soi, dacă tot am alunecat pe panta decăderii morale a capitalistului Mannix?).

— Cum îți place ciorba?

— Miel de trei zile, patru bame, un bob de linte, trei de fasole creață, doi căței de usturoi, opt centimetri de fidea și un gram de sare Cacica.

— Treaba dumitale, rețeta este mizerabilă! Oricum, în cinci minute este gata, te privește dacă nu-ți place!

Ferestrele s-au întunecat demult, un fulger a brăzdat noaptea. Mă uit la ceas: este zece fără un sfert. S-a dus naiba noaptea propice poeziei sub stele și clar de lună, previziunile tovarășei Corina încep să prindă contur.

Aceeași tovarășă mă tratează cu fiertura comandată. Pe cinstea mea, ciorba-i bună pentru condamnații la moarte, dar tovarășa nu are nici o vină: eu am comandat-o, eu trebuie să o consum. O laud disperat: a preparat o minunăție, deși în particular îmi vine să-mi dau obștescul sfîrșit. Cine naiba m-a pus? Puteam să cer altceva cu tradiție în arta culinară, tovarășa Corina nu poate fi păcălită de un consumator de talia mea, obișnuit cu meniul cantinei consiliului popular. Drept pentru care, după ce consum ultima picătură din otrava ticluită de mine, comand răzbunător curcan la tavă... cu varză și alte amănunte picante, nu pași prin strachini...

Tovarășa se execută fără zăbavă. Sînt sigur: dacă solicitam nitroglicerină cu maioneză în aspic, tovarășa Corina mă servea prompt.

Timpul trece necruțător și mă afundă în labirintul curselor întinse de sus-numita. E clar, n-am nici o scăpare! Înapoi nu mai pot să dau: militarul are o singură direcție de urmat — tot înainte, cu demnitate, curaj, devotament și dăruire de sine. Numai criminalul — sînt sigur că tovarășa Corina are dreptate — mă poate scăpa din această situație.

— Cînd vine? — o întreb, după ce fac slalom printre paharele cu băuturi valabile pentru toate continentele.

— Abia după miezul nopții!

— Pînă atunci, ce trebuie să fac?

— Nani! — îmi dezvăluie amănunte asupra programului rezervat subsemnatului. Am precizat chiar și în reclamație că așa se va întîmpla.

Afară plouă cu găleata. Mie îmi vine Ene pe la gene, conform previziunilor: ceva nu-i în regulă, prea m-a lovit repede somnul.

Tovarășa Corina mă examinează matern și-mi așază un pled pe genunchi.

— Cînd... vi-vi-vine... cri... cri... cri-cri...

Auzeam un greier cîntînd... apoi, visam cuminte valurile mării la Constanța... Aproape de Cazino, aplecat peste balustradă...

M-am trezit cînd o mînă energică mă zgîlțîia de umăr:

— Scoală! Trebuie să mergi la serviciu!

Am sărit ca ars.

— Unde este criminalul?

— S-a dus naibii! — mi-a povestit calm tovarășa Corina. S-a urcat afurisitul cu frînghia pînă pe balcon, dar a fugit de teama dumitale: cînd a văzut cu cît devotament mă aperi, a dispărut îngrozit, tremura din toate încheieturile și-i clănțăneau dinții...

Între mine și balcon, spațiul era blocat cu o baricadă perfidă: ouă cu șuncă, toate sorturile de salam, farfurii cu unt, gem, miere... pîine prăjită... ceaiuri, cafele... un strop de coniac, un strop de rom...

— Tovarășă Corina, un ofițer de miliție dorește să știe unde se găsește criminalul!

— Adică, dumneata?

— Da, da! Eu!

— Curios mai ești, domnule!

— Mă privește în interesul serviciului!

— Se schimbă problema! — devine brusc înțelegătoare. Peste o oră, la kilometrul 34...

— Ca-n filme!

— Da! Dar pînă atunci este suficient timp pentru un locotenent de miliție să se pună la punct cu condiția fizică. Este absolut necesar, dacă ține cu tot dinadinsul să-i facă praf și pulbere pe infractori.

În timp ce navigam distrugător prin amintita baricadă, tovarășa Corina și-a scos agenda personală și a început să-mi dezvăluie noutățile intervenite în evoluția sinistrului caz:

— Criminalul a îndrăznit să se urce pe balcon, apoi a dat bir cu fugiții! Din greșeală și-a rupt haina: pe colțul balconului se găsește un petic de stofă în carouri. Lîngă scara de incendiu a fost creată o urmă de pantof numărul patruzeci și cinci (iar banditul înalt de patru-cinci metri), o cărare de urme continua prin spațiile verzi pînă la marginea orașului... de aici traversa cîmpul către șosea, la km 34... De acolo, dispărea... probabil criminalul a plecat cu o mașină de ocazie...

Extraordinar! Nimic nu-i scapă tovarășei Corina! Așa viitorolog mai rar!

Peste zece minute, conducea — precum șoferii iadului — mașina proprietate personală, iar eu, zgribulit, îmi reveneam treptat pe bancheta din spate. M-a împins pe asfalt exact la kilometrul 34...

— Așteți aici! Dintr-o clipă-n alta va sosi echipa de cercetare: am anunțat-o eu în numele tău. Le spui că l-ai urmărit pe lunganul acela de infractor, dar distanța a fost prea mare...

A demarat și s-a dus naibii cu mașina ei afurisită!

Cînd a apărut cîinele de urmărire...

Ce mai, tovarășa Corina este mai presus de buletinul meteorologic!

*

A doua seară, am sunat conștiincios la ușa apartamentului de la etajul trei.

Mi-a spus că în acea seară nu va mai veni criminalul, dar prezența mea este absolut necesară pentru a mă obișnui cu mediul. Am fost foarte realist în materie de rețete culinare, tovarășa Corina a dovedit aceeași preocupare pentru a crea unui detectiv condițiile necesare confruntării cu perfizii infractori. Am îndrăznit să dezbrac haina. Ba, mi-am descălțat pantofii și i-am așezat în hol. A doua zi i-am găsit cremuiți și lustruiți...

În cealaltă seară, după ce am adormit profund, a trecut criminalul prin apropiere, dar n-a îndrăznit să se apropie prea mult.

Astfel, zi de zi, mai precis, seară de seară, cînd se dădea peste cap buletinul meteorologic, eu dormeam cuminte în pat, ca orice om al muncii, nu pe fotoliu cu pledul pe genunchi.

Stafia criminalului a mai bîntuit un timp zona, apoi s-a dus naibii: s-o fi plictisit!

Reclamația s-a clasat...

Eu am renunțat să mă mai abonez la cantina consiliului popular...

După douăzeci de ani!

Băiatul a fost admis la facultate iar fata a promovat în ultima clasă la liceu. Din însărcinarea tovarășei Corina, am început să deretic — pentru prima dată în cele două decenii — debaraua din hol.

Într-un colț am găsit... Ei fir-ar al naibii, mi s-a urcat sîngele în cap... Acolo se găseau o pereche de pantofi nou-nouți, numărul patruzeci și cinci (cu slabe urme de noroi pe tocuri), o fustă în carouri din care era ruptă o bucată cît palma, un pachet de țigări *Snagov* din care lipsea o țigară, un tichet de bilete pentru tramvai (cu un bilet mai puțin)... un tub cu somnifere (golit pe jumătate)...

Le-am luat și am mers în bucătărie. Tovarășa Corina trebăluia în mijlocul cratițelor.

— Un colonel de miliție dorește explicații în legătură cu aceste obiecte! — m-am adresat politicos și ferm.

— Of! — s-a burzuluit tovarășa Corina. Douăzeci de ani nu ai șters nici măcar praful de pe televizor și tocmai azi mi-am găsit să-ți cer să mă ajuți.

— Dacă nu mă înșel, urmele criminalului erau create de pantofi numărul patruzeci și cinci; în holul blocului lîngă tabloul siguranțelor, s-au găsit un chiștoc de țigară *Snagov* și un bilet de tramvai... pe colțul balconului se afla un petic de material în carouri, identic celui lipsă din fusta dumitale... De fiecare dată eu adormeam imediat după masă...

— Iei în seamă toate fleacurile! — m-a certat. Mergi și citește ziarul, fac eu curățenie!...

M-am retras demn și cu un aer ofensat, așa cum șade frumos unui colonel de miliție care străjuește, de la înălțimea autorității sale, armonia din familie.

În sfîrșit, după două decenii, am aflat cine a fost odiosul... *criminal*!

Totuși o întrebare nu-mi dă pace și mă roade necontenit: de fapt, ce a voit tovarășa Corina de la mine?

ION TIPSIE

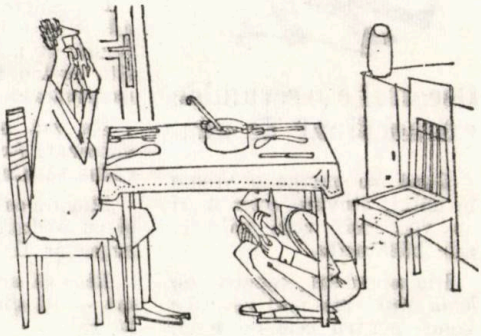

O scrisoare inedită a lui DIMITRIE STELARU

De la Orpica Graure, sora vitregă a lui Dimitrie Stelaru, și de la Matilda Bobeică, verișoară bună cu poetul, am aflat amănuntele, pînă atunci necunoscute ale biografiei scriitorului, pe care le-am prezentat în volumul *Luminile oglinzilor* (pag. 266—268, Editura Minerva, 1974). Interesant e că după terminarea celor trei clase de liceu la Turnu Măgurele, Stelaru a fost înscris la un „Institut biblic de educație creștină" ce funcționa la Stupini, lîngă Brașov, institut unde elevii urmau cursuri teoretice — inclusiv limbile franceză, germană și engleză, timp de patru ani, primeau noțiuni de contabilitate, stenodactilografie, pictură, muzică, inclusiv pianul, dar și lucrări în forma instituției.

În această perioadă, el a adresat verișoarei sale, Matilda Bobeică, o scrisoare care sublinia încă de pe atunci originalitatea lui Stelaru și dezvăluia unele din intențiile lui de viitor, în primul rînd dorința de a se ști înafara oricărei obligații disciplinare din partea cuiva.

Dar iată scrisoarea:

...„O scrisoare nu este numai acea în care spui cum sînt lucrurile: bune sau rele. Nu. Ci aceia în care arăți tot ce simți. Dar să stăm de vorbă. Și vrea să plec tot mai departe, cu un plan tineresc, să văd lumea întreagă. Și unde nu-mi va place, să scriu pe cap cu cerneală, ca Libertus, să nu mai uit niciodată. Ah! Acela care nu știe ce e viața! Acela a fost blestemat de întreaga natură să rămînă așa și așa să moară, în neștiința lui. Căci ce e viața? Ce trebuie să faci în ea? Dacă vei face ce-ți va spune inima, conștiința, atunci cred că ai făcut bine. Fiindcă totul este o deșertăciune. Totu-i nimic. Sunt aici în școală ca să învăț. Voi învăța însă să trăiesc, să fiu liber. Nimic nu mă va reține de-a fi întotdeauna independent, liber. Mai am anul acesta și voi termina.

Anul acesta în școală sînt mulți elevi și eleve. Săptămîna trecută, am încheiat examenele. Sigur, vor veni altele și mai grele. Dar așa e viața.

Multe și mai scrie, dar aici măsurate îmi sînt toate clipele. Așteptăm iarna. Vara a trecut repede de cînd am plecat de-acasă.

Dacă binevoiți să-mi scrieți, să mai aflu vești de-acolo, scrieți-mi.

Multă sănătate tuturor, spuneți. Îndeosebi familiei Marin Popescu. Nu uitați. Și vrea să transmiteți și bunicului un cuvînt bun din partea mea. Și tuturora care-și mai amintesc de mine.

Cu mult dor,

Mitică"

Un alt amănunt interesant e că numai cu o lună înaintea examenului final al celor patru ani de studiu, la Stupini, în luna iunie 1935, cînd urma să întocmească și să susțină o dizertație — sinteză, Stelaru a părăsit Institutul respectiv și nu s-a mai înapoiat niciodată.

AL. RAICU

Oceanul e o scrumbie extraordinar de udă.

După ce merge o vreme în mîini, clovnul celor mari ne vîră sub ochi palmele sale bătătorite.

Din nefericire, capetele de lemn sînt cele mai practice șanuri pentru cele normale.

Poți fi foarte fericit că ai mașină la scară dacă te obișnuiești cu ideea că e la scara unu pe o mie.

O căsnicie ce se destramă aduce cu o barcă ce se scufundă: pe măsură ce e părăsită revine la suprafață — despovărată.

Nu mă socot un avion deturnat. Acolo unde mi se cădea să aterizez era ceață.

Singura cale de a-mi umple și eu o dată burta cu icre negre ar fi să devin cegă.

Bine că am spatele asigurat — îți spui cînd ești pus la zid.

Cînd mîna întinsă se închide în gol, se face de fapt pumn.

O să-i port, doctore. Sînt atît de miop însă, încît nu știu dacă le pot zări lentilele.

Și boul și taurul au coarne dar boul împunge numai cu ele.

Evoluția? În final nu ne va rămîne decît nasul înzestrat cu două urechi ca două nări: una dintre ele va fi gura, cealaltă ochiul.

Cum bine zice tovarășul motto...

TUDOR VASILIU

Bilanț sentimental

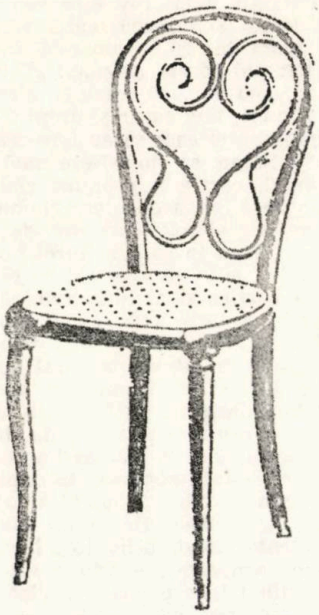

Și eu, ca și atîția alții, pînă la o anumită vîrstă mi-am îndreptat gîndurile spre viitor cu o intensitate deosebită. În acest timp al proiectelor îndrăzneațe și al micilor lașități convenționale, al unor gesturi convertite în fapte sau al frecventelor reveniri dionisiace, mi se pare, acum, că m-aș fi întîlnit doar cu o parte din mine însumi.

Este vorba de acea parte a ființei mele care concepe tot felul de planuri, realizabile sau utopice, tipice poate pentru psihologia unui ardelean tenace, dar nu foarte ambițios, coborît într-un ceas greu peste munți de-a dreptul în *Capitală*, unde viermuia mai ales atunci în viața culturală o lume a cărei față îmi era total necunoscută.

În această cursă temerară spre un viitor incert, mi-am spus că doar printr-o foarte lungă competiție în cîmpul literelor zarurile ar putea să cadă cîndva și în favoarea mea.

În acest timp, cînd unii practicau cu o degajare demnă de invidiat *critica orală*, cînd unele judecăți asupra cărților se puteau converti în adevărate acte de sănătate sau certificate de deces, mi-am spus că retragerea în tăcerea bibliotecilor, călătoria printre cărți, documente, reviste vechi etc. reprezintă un popas fericit într-o lume fără oameni vii, într-o existență trăită sau citită ca un text.

În al șaselea deceniu al secolului nostru, atît de plin de surprize și comoții de toate felurile, eu credeam că a scrie mult este aproape un *act de indecență*, iar a scrie puțin era însă aproape cu neputință. Pe atunci credeam în sacralitatea cuvîntului scris ca și bătrînii țărani din lumea cărora proveneam.

Trăirea aceasta în spațiul cărților și al ideilor, care nu căpătau încă nici un fel de contur clar, mi s-a părut a fi cea mai frumoasă perioadă din viața mea. Citeam, să spun mai exact, *degeaba*, pe gratis, gîndeam doar pentru mine, iar studenților nu îndrăzneam să le spun vreun gînd mai original, dacă nu-l puteam atesta cu un citat dintr-o carte a unui autor de mare autoritate. Din păcate, de această maladie nu am scăpat total nici acum.

A venit apoi acea *„perioadă de ocnă"*, cînd și eu ca atîția alții am intrat în viața publică, constatînd că este plăcut să-ți rostești numele și celălalt să spună, mai mult sau mai puțin convențional, *„da am auzit de dumneavoastră*, v-am citit cartea despre..., v-am văzut la televizor" etc.

Cărțile proprii reprezintă, indiferent de valoarea lor, multă vreme pentru autor un vertij plăcut, seducător. După aceea, cînd se înmulțesc în raftul bibliotecii, devin niște obiecte cu o conștiință latentă. Recitirea lor capătă în timp caracterul unui dialog cu un text înstrăinat. Uneori le simt ca o povară și vreau să le uit.

Atunci mă reîntorc la starea de reverie fără cărți, realizez ieșirea din *„ocnă"*, din *munca silnică;* atunci îmi regăsesc cealaltă față a mea, aproape pierdută sau uitată.

Atunci devin sentimental și mi-e dor de-o floare, de un pom, de-o sapă, de un petec de pămînt, unde *aș vrea să-mi cultiv propria grădină*. Dar parcă și prin sentimente nimeresc tot în citate. M-am plictisit de erudiție. Meditez asupra trecutului.

ROMUL MUNTEANU

De la revolta lu Iov la „rugăciunea" unui dac

CARTEA LUI IOV ESTE alcătuită dintr-o scurtă parte epică foarte cunoscută (la care întregul este adeseori redus pe nedrept) și dintr-o lungă și mult mai puțin cunoscută, să-i spunem, „dezbatere" pe marginea cazului evocat, dezbatere la care participă, alături de cel în cauză, cei trei prieteni ai lui Iov (Elifaz din Teman, Bildad din Suah și Țofar din Naamah), Elihu, „fiul lui Baracheel din Buz, din familia lui Ram", care intră pe neașteptate în discuție fără să știm prea bine nici de cînd se afla acolo — apariția lui nu fusese înregistrată, nici cine este în fond și în ce calitate vorbește, mustrîndu-i deopotrivă pe Iov, „fiindcă el pretindea că este drept înaintea lui Dumnezeu", și pe prietenii lui, „fiindcă ei nu găseau nici un răspuns (la cele ce spunea, cîrtind, Iov n.n.) și totuși osîndeau pe Iov", și în final însuși Dumnezeu, care, ca să spunem astfel, trage, autoritar, concluziile. Cazul, expus succint în primele două capitole ale *Cărții*, produce aici o bogată cazuistică, desfășurată pe întinderea celorlalte, în număr de 40. Principalele teme ale acestui colocviu despre suferință (care aici nu este cîtuși de puțin mută, păstrînd plăcerea argumentației și a despicării firului în patru) sînt curățenia cugetului său, afirmată cu tărie de Iov („Pînă cînd o fi să-mi dau duhul nu mă voi lepăda de nevinovăția mea" — spune el) dar contrazisă de Bildad, care susține că nimeni nu e curat înaintea lui Dumnezeu („Cum ar putea un om să fie fără de prihană înaintea lui Dumnezeu, sau cum ar putea să fie curat cel ce se naște din femeie?"), absurditatea de a cere socoteală lui Dumnezeu de ceea ce face, tocmai lui, care nu e dispus să o dea nimănui, idee introdusă mai întîi de Elihu („el nu dă nimănui socoteală de toate cîte face") și confirmată apoi de însuși Domnul („Cine m-a îndatorat cu ceva, ca să fiu acum dator să-i dau înapoi? Tot ce se află sub ceruri este al meu"), din care rezultă însă posibilitatea unui arbitrar divin ce vine în contradicție cu axioma moralității lui Dumnezeu, sancționarea conștiințelor prea împăcate („...el însă nu-și pogoară privirile asupra nici unuia dintre cei ce se cred pe sine înțelepți", după cum spune Elihu). De curățenia inalterabilă a lui Iov este convins la început însuși Dumnezeu, care, vizibil încîntat de opera sa, își recomandă robul Satanei în termeni foarte elogioși: „Uita-tu-te-ai la robul meu Iov, că nu este nici unul ca el pe pămînt, fără cusur și drept și temător de Dumnezeu și care să se ferească de ce este rău". Satan se dovedește mai ager decît Domnul, căruia îi propune să-l încerce pe Iov: „Dar Satan răspunse Domnului și zise: «Oare degeaba se teme Iov de Dumnezeu? N-ai făcut tu gard în jurul lui și în jurul casei lui, și în jurul a tot ce este al lui, în toate părțile, și ai binecuvîntat lucrul mîinilor lui și turmele lui au umplut pămîntul? Dar ia întinde mîna ta și atinge-te de tot ce este al lui, să vedem dacă nu te va blestema în față?»". Dumnezeu acceptă pariul și-l încredințează pe Iov puterii lui Satan. Ceea ce urmează pare a-i da dreptate ultimului. După ce îndură cu impecabilă resemnare cele dintîi năpaste, întîmpinîndu-le cu celebrele cuvinte: „Domnul a dat, Domnul a luat; fie numele Domnului binecuvîntat!", rezistența morală a lui Iov, lovit de un nou val de nenorociri, se frînge. Cu trupul ulcerat „din tălpile picioarelor pînă în creștetul capului", Iov, care „ședea pe gunoi, afară din oraș", începe să cîrtească împotriva lui Dumnezeu. Nedreptatea acestuia — ce va avea un ecou atît de dureros în sufletul copilului Dostoievski — i se pare și celui care o suportă strigătoare la cer. Acela pe care Domnul îl caracterizase ca „fără cusur și drept și temător de Dumnezeu" ajunge să-i ceară socoteală. Încercarea la care e supus scoate la iveală o altă fire a lui Iov. Robul preferat al divinității se dovedește capabil de răzvrătire. Satan văzuse mai bine. Se poate, cred, vorbi de *dostoievskianismul* reprezentantului Răului, așa cum apare acesta în *Cartea lui Iov*. Ca și omul din subterană, biblicul Satan pare de la început convins că inșii cei mai respectabili ascund la rîndul lor nu puține lucruri dintre cele mai blamabile. Respectabilul (inclusiv ca avere) Iov își dezvăluie „subterana", ceea ce, firește, nu poate fi pe placul unui Dumnezeu destul de naiv aici pentru a cădea în cursa propriului său idilism. Domnul îl consideră pe Iov mai curat decît este în realitate. Căci robul său preaiubit are totuși o vină, chiar dacă, singur, el nu reușește să și-o găsească. Vina lui constă tocmai în faptul că se consideră nevinovat. Îl pîndește trufia perfecției sale morale. Să ne amintim de cuvintele pe care Marmeladov i le spune lui Raskolnikov în legătură cu viața viitoare. Singura șansă de a obține clemența divină decurge pentru bătrînul păcătos din faptul că el e sincer convins că nu o merită: „Va veni ziua de apoi și el mă va întreba: «Unde este copila care s-a jertfit pentru mama ei vitregă, ofticoasă și rea, și pentru niște copilași străini? Unde este copila care nu s-a îngrozit de netrebnicia tatălui ei pămîntesc, un bețiv

fără căpătîi, și a fost milostivă cu el?!» Și va mai spune: „Vino în împărăția mea. Te-am iertat odată... Te-am iertat odată... Și-ți iert și acum păcatele tale multe, pentru că mult ai iubit..." Și o va ierta pe Sonia mea, o va ierta, știu bine... Am simțit-o în inima mea cînd am fost deunăzi la ea!... Și are să-i judece pre toți și are să-i ierte și pre cei buni și pre cei răi și pre cei înțelepți și pre cei smeriți... Iar cînd va fi isprăvit cu toți ceilalți, va grăi către noi: «Veniți și voi, va spune, veniți voi beților, veniți voi cei slabi de înger, veniți voi păcătoșilor!» Și noi vom ieși și ne vom opri în fața lui fără frică. Și va spune el: «Sînteți niște porci! Purtați semnul fiarei, dar veniți și voi în împărăția mea!» Atunci vor grăi cei prea înțelepți, vor grăi cei deștepți: «Doamne, pentru ce-i primești și pe aceștia?» Și va răspunde el: «Îi primesc, v-o spun vouă, prea înțelepților, îi primesc, v-o spun vouă celor cu minte multă, fiindcă nici unul din ei nu s-a crezut vrednic să fie primit...» Și va întinde către noi brațele și ne vom arunca în ele... și vom plînge... și vom înțelege totul! Atunci abia vom înțelege totul!..." Iov, în schimb, e un mandarin al virtuții. El e pe deplin încredințat de „curățenia" și de „nevinovăția" sa. Domnului însă nu-i plac asemenea oameni, el „nu-și pogoară privirile — după cum spune Elihu, pe care l-am citat mai sus chiar cu această frază — asupra niciunuia dintre cei ce se cred pe sine înțelepți." Prin prisma păcatului său, care e păcatul semeției, încuibat ca un vierme în mărul prosper al existenței sale, Iov poate fi socotit strămoșul fariseilor „înțelepți" din *Noul Testament*. Privind lucrurile din această perspectivă pedeapsa care îl lovește, ca un trăznet din senin, pe Iov, cel mai drept dintre oameni — pedeapsă a cărei nedreptate îl zguduie pe micul Dostoievski — nu mai apare întru totul nejustificată (experiențele-limită par a fi defavorabile omului — ne gîndim și la acelea din *Curiosul nestăpînit* al lui Cervantes). În ordinea acestor considerații dostoievskianismul poate fi conceput ca rezultatul unui dramatic proces de înțelegere a cazului Iov. În disputa om-Dumnezeu autorul *Fraților Karamazov* a trecut treptat de partea celui din urmă. Împotriva primei sale impresii el a știut să descopere, asemenea lui Satan, culpa lui Iov. Nici un om nu mai poate fi atunci pe deplin „curat" și „nevinovat" din moment ce însuși Iov devine suspect. Subterana dostoievskiană începe odată cu primele îndoieli ale viitorului scriitor asupra nevinovăției „celui mai drept dintre oameni".

În contextul lucrării de față* însă ne interesează în primul rînd „partea epică" a *Cărții lui Iov*, care evocă spațiul cel mai „deschis", cel mai neprotejat din întreaga literatură a suferințelor omului. Afară din oraș, așezat pe mormanul său de gunoi, Iov este expus celor mai vitrege intemperii ale destinului. O cataractă de nenorociri se prăbușește asupra lui. Suportă un adevărat „bombardament" de sancțiuni. Are loc cea mai mișelească agresiune divină comisă vreodată împotriva unui om: „Aprins-a împotriva mea mînia sa și m-a luat drept dușmanul său (...) El mă dărîmă bucată cu bucată și năvălește asupra mea ca un războinic". Caracterul disproporționat al atacului provoacă uimirea revoltată a victimei: „Vrei oare să înspăimînți o frunză pe care o bate vîntul? Vrei să te îndîrjești împotriva unui pai uscat?" strigă Iov, încercînd să reia dialogul cu Dumnezeu. Căruia îi reproșează tocmai excesul puterii pedepsitoare: „Și precum apele mănîncă pietrele și valurile lor acoperă pămîntul, tot așa tu sfărîmi nădejdea omului. *Tu te ridici uriaș împotriva lui*" (s.n.)... Protecției divine inițiale: „N-ai făcut tu gard în jurul lui și în jurul casei lui..." (îi spune Satan lui Dumnezeu) îi urmează cumplita prigoană de care se leagă numele lui Iov, dar pînă la urmă aceasta se schimbă din nou în favoare. După „morala" pe care i-o face, Domnul îl repune în drepturi pe Iov, își reabilitează victima: „Și Domnul l-a pus pe Iov iarăși în starea lui de la început (...) Și Dumnezeu binecuvîntă sfîrșitul vieții lui Iov mai bogat decît începutul ei, și el a strîns paisprezece mii de oi, șase mii de cămile, o mie de perechi de boi și o mie de asine.

Și a avut șapte fii și trei fiice"

Capitolul ultim al *Cărții* ne mai informează că, „după aceea", Iov a mai trăit 140 de ani! Se poate în consecință considera că suferințele acestui personaj matusalemic nu constituie decît un episod neplăcut în cadrul unei existențe la urma urmei dintre cele mai fericite.

Aripa ocrotitoare a divinității se întinde și se strînge deasupra capului lui Iov ca o umbrelă capricioasă.

*

ÎN RUGĂCIUNEA UNUI DAC — și nu ne referim acum la partea introductivă a poemului, de evocare a haosului primordial, ci doar la „rugăciunea" propriu-zisă, adresată marelui zeu — providența e în mod curios chemată nu să-l protejeze, *ci să-l expună* pe eroul care dorește cu ardoare să intre în „vecinicul repaos". E o solicitare pe dos a bunăvoinței divine („Spre ură și blestemuri aș vrea să te înduplec"), implorată să încurajeze persecuția cea mai nesăbuită: „Ș-acela între oameni devină cel întîi/ Ce mi-a răpi chiar piatra ce-oi pune-o căpătîi/.../ Străin și făr' de lege de voi muri — atunce / Nevrednicu-mi cadavru în uliță l-arunce, / Ș-aceluia, Părinte, să-i dai coroană

* *Spațiul în literatură*, în curs de apariție la Ed. „*Cartea Românească*"

scumpă,/ Ce-o să asmuțe cînii, ca inima-mi s-o rumpă,/ Iar celui ce cu pietre mă va izbi în față, / Îndură-te, stăpîne, și dă-i pe veci viață!" Dacă Iov se mulțumește, la început, să îndure cu resemnare nenorocirile care se abat, din senin, asupra lui, evlavioasa voce a autodistrugerii din poemul eminescian invocă stihia lor nimicitoare cu un fel de jubilație a suferinței. „Personajul" lui Eminescu e un Iov care și-a pierdut răbdarea. *Rugăciunea unui dac* e scena lui de isterie. Logica disperării pretinde supralicitarea durerilor, invitate aici să se năpustească torențial asupra ființei însetate de „stingerea eternă". Autosuprimarea se transformă într-un cataclism al urgisirii menit a releva — aproape demonstrativ — esența existenței, *răul* din lume: „Astfel numai, Părinte, eu pot să-ți mulțumesc / Că tu mi-ai dat în lume *norocul să trăiesc* (s.n.)" — spune ironic „eroul". Divinitatea e chemată la ordine, rugată să fie consecventă cu lumea pe care a creat-o, lume în care „chinul și durerea simțirea-mi a-mpietrit-o". Falsa „rugăciune" e o proclamație de nesupunere: „dacul" eminescian e un „om revoltat". Lumea pe care „personajul" lui Eminescu, dorindu-și un adevărat martiriu al persecuției, o propune divinității constituie un spațiu deschis al suspendării instinctului de conservare, al lipsei absolute de securitate, un spațiu în care să devină posibilă totala și frenetica expunere a ființei în fața tuturor agresiunilor imaginabile, de la batjocura semeață la lapidarea cadavrului. *Rugăciunea unui dac* e o încercare de a ieși de sub umbrela proteguitoare a divinității, de a înfrunta descoperit, cu pieptul gol, urgia existenței.

VALERIU CRISTEA

---

coline verzi

în stînga am cuvintele în dreapta puterea

să fie doar a mea să fie doar o tîrfă
pieptănîndu-se
cu lungi mișcări la lumina stelelor să fie
cîteodată și mamă
„nu te gîndi la amănunte dragule"

dar nu te mai gîndi la amănunte dragule
nu te mai gîndi nici la scheunatul inimii pe
vreme de ploaie
nu te gîndi la roțile desprinse din
mecanismul ancestral

și pleacă departe departe cît mielul este
într-adevăr fiul mielului
departe printre coline verzi și gospodării în
floare
pleacă și lasă-mă într-un urlet într-o pace
fără de margini

nu te gîndi la scheunatul inimii pe vreme de
ploaie
în stînga tu ai cuvintele în dreapta puterea

sfîrșitul anotimpului

o! poveste a celor vii „a celor încă
nenăscuți" — și astfel
bucată cu bucată mi-au alcătuit existența.
ureche de cîine întinsă în zori pe trei tobe.
lîngă perdeaua
care se ridică. să lovesc repede tot mai repede

pînă sînt eu însumi lovit peste fălci: iată
(se pare) un privilegiu,
să pun curse șoarecilor din cămară. să pun
curse vîntului negru

cîmpiei luminilor reci instinctului rece. să
deschid
ochii. exact în clipa în care nimeni nu se
mai aștepta.

VIRGIL MAZILESCU

VICTOR SLAVKIN

U.R.S.S.

HÎRTIA RABDĂ ORICE

Am intrat la redactor.

— Bună ziua.

— Bună ziua, bombăni redactorul.

— Am adus niște versuri.

— Lăsați manuscrisul la secretară.

— Imposibil, mîine trebuie să merg la lucru.

— Și? Lăsați manuscrisul și duceți-vă liniștit la lucru.

— Vedeți dumneavoastră? Manuscrisul sînt chiar eu...

— Cum adică chiar eu?

— Foarte bine. M-am ambalat în mișcarea pentru economisirea hîrtiei și de atunci toate versurile le scriu pe mine. Le-am tatuat pe piele...

— Și acum ce doriți?

— Vreau să vă uitați la ele și dacă este posibil să le tipăriți în revista dumneavoastră.

— Dezbrăcați-vă, spuse redactorul și își suflecă mînecile.

M-am dezbrăcat. Redactorul mă citi de cîteva ori.

— Da' știți că nu-s proaste versurile? zise. Numai că în forma asta nu le putem publica.

— Desigur... Nu puteți publica fotografia unui bărbat gol pușcă, va trebui ca versurile mele să fie transcrise pe o coală de hîrtie obișnuită.

— Nu m-ați înțeles bine. Nu-i vorba despre formă ci despre conținut. Mă deranjează întrucîtva versurile astea două de pe burtă. Trebuie să renunțăm la ele...

— Bine dar mie mi s-au părut a fi cele mai bune. Ar fi dureros pentru mine...

— Dumneavoastră credeți că pe Gogol nu l-a durut cînd și-a ars volumul al doilea din „Suflete moarte"?

— Gogol a ars hîrtia iar eu trebuie să-mi răzuiesc propriu corp. Și tocmai în locul cel mai dureros.

— Liniștiți-vă, spuse redactorul. Ați încăput pe mîini bune. Eliminarea tatuajului este a doua mea specialitate, ca să zic așa, manie. Uitați-vă la mîna mea dreaptă. E curată ca lacrima și pînă nu demult era scris pe ea: *N-am să te uit niciodată, dragă mamă!* Singur m-am detatuat, cu mîna stîngă.

Și acum la lucru, vorba lungă sărăcia omului.

Redactorul luă scalpelul și după cîteva mișcări în locul celor două versuri nu rămăseseră decît cîteva cicatrice neînsemnate.

— Așa, acum este mai bine, spuse redactorul și mă citi din nou. A durut?

— Da, am recunoscut.

— Nu sînteți obișnuit. Cînd o să vă obișnuiți o să vă tăiați singur, așa cum fac eu.

— Bine, dar acum este totul în ordine?

— Pentru mine, da. Acum va trebui să urcaţi la şeful rubricii.

Şeful rubricii şedea la o masă acoperită cu un cearceaf alb.

— Întindeţi-vă, comandă el scurt.

M-am întins pe masă fără să crîcnesc.

— Trebuie să ştergem totul de pe piciorul stîng, îşi strigă el diagnosticul.

— Bine dar piciorul drept va rămîne fără pereche...

— Drept să-ţi spun, tinere, şi pe mine mă deranjează piciorul dumitale drept, dar ar putea rămîne totul aşa, dacă ai scrie acest sfîrşit... zise şeful rubricii şi începu să mă înţepe repede cu un ac. Eu mă zvîrcoleam tot, era o durere neomenească.

— Ceea ce faceţi cu mine este ceva groaznic, am strigat. Eu nu vreau ca poezia mea să se sfîrşească astfel...

— Nu-i nimic, nu-i nimic, nimeni n-a murit încă din pricina asta.

— Repede, puneţi punct odată!

Şeful rubricii căzu pe gînduri.

— Nu, acum, în mod normal ar trebui trei puncte, zise el în timp ce mă înţepă de trei ori cu acul. E mai bine? m-a întrebat după ce mi-am mai revenit.

— Mai rău, i-am răspuns.

— Acum ridică-te, tinere, trebuie să mergi şi la redactorul-şef.

— Bine, dar eu nu mă pot mişca...

La redactorul-şef m-au dus pe targă. Acesta stătea pe un fotoliu. Era îmbrăcat într-un halat alb iar în mîini avea mănuşi de cauciuc, aşa cum au chirurgii. Lîngă el se afla secretara, îmbrăcată şi ea tot în alb. Redactorul-şef îmi porunci să mă întind. M-am întins iar el se aplecă asupra mea comandînd scurt:

— Scalpel. Camfor. Agrafe...

După paisprezece zile cînd mi-au dat drumul din redacţie, palid şi tras la faţă, redactorul-şef îmi strînse puternic mîna bandajată şi spuse:

— Eşti un poet slab, tinere. N-ai rezistat... Dacă îmi pot permite să-ţi dau un sfat ascultă-l... Data viitoare să scrii totul pe hîrtie, hîrtia rabdă orice!

MARTTI LARNI

Finlanda

MISTER MACKLOWN

Mister Macklown a fost timp de unsprezece ani redactor sportiv la un mare cotidian. După aceea a ajuns redactor cu probleme culturale la acelaşi ziar, orientîndu-se excelent timp de o jumătate de an în cultura ţării sale. Aceasta se explică prin aceea că înainte de a deveni redactor fusese sprinter. În calitatea lui de redactor cu probleme culturale îl preocupau în primul rînd filmele din Vestul Sălbatic în care, după cum bine se ştie, domnea legea coltului. După ce a publicat un extraordinar articol intitulat „Pistolul ca mesager al culturii" el a fost ales imediat ca membru de onoare al Societăţii pentru istoria culturii din oraşul său natal. Preţuindu-i din cale-afară meritele, editorul ziarului l-a recompensat trimiţîndu-l în Europa, nu însă mai înainte ca acesta să fi aflat că naziştii din aceste părţi de lume pun mîna pe pistol ori de cîte ori aud pronunţîndu-se cuvîntul „cultură". Aşadar, îmbogăţit cu această nouă experienţă el plecă în Europa.

Dar pentru că pericolele îl păşteau la tot pasul, Macklown a dus mîna la pistol de cum a pus piciorul pe pămîntul european. Programul lui de două săptămîni cuprindea un număr important de convorbiri cu oficialităţi ale vieţii culturale dintr-o serie de ţări, o vizită la statul major al mafiei italiene, vizitarea clădirii principale a NATO, precum şi a mormîntului lui Mussolini. În seara aceleiaşi zile Macklown luă avionul pînă la Helsinki. Aici trase la ministerul culturii.

— Vreau să vorbesc cu ministrul. Da' repede! spuse el secretarului.

— Domnul ministru este plecat la o şedinţă de guvern, răspunde secretarul.

— Daţi fuga după el şi spuneţi-i că-l aştept!

— Exclus, eu nu pot întrerupe o şedinţă a guvernului. Veniţi mîine.

— Mîine am cu totul altceva în program. Faceţi-mi legătura cu adjunctul lui.

— Şi el este plecat la şedinţa guvernului, dar vă poate primi şeful cancelariei ministrului.

Oaspetele rămase o clipă pe gînduri apoi spuse:

— Da' se pricepe la chestii culturale?

— Pe cine să anunţ? întrebă secretarul.

Macklown scoase dintr-unul din buzunarele interioare o carte de vizită şi i-o întinse secretarului, zicîndu-i:

— William Macklown, redactor cultural. Cel mai bun timp pe sută — 10,2, cel mai bun timp la două sute — 23,9.

Secretarul se aplecă foarte respectuos, timpul lui pe sută era mult inferior — 17,8.

După un minut se întoarse, zicîndu-i lui Macklown:

— Doctorul Lanttu vă primește îndată. Poftiți, pe aici...

Fostul sprinter, actualul redactor cultural, aruncă țigara pe podea și apoi cu o lovitură măiastră de picior o aruncă direct sub un scaun.

— Îmi pare foarte bine să vă cunosc, Mister Macklown, zis șeful cancelariei întinzîndu-i mîna.

Oaspetele se aruncă într-un fotoliu și-i răspunse:

— Drept să vă spun, eu nu prea am încredere în europeni. În urmă cu o săptămînă am discutat în Italia cu scriitorul rus Maxim Gorki ca să aflu după aceea că el e mort demult. La Paris am avut o convorbire cu Anatole France, dar acum mă îndoiesc că el ar fi existat vreodată.

— Noi europenii mai glumim din cînd în cînd, zise șeful cancelariei pe un ton prietenesc. Veniți cumva într-o problemă în care v-aș putea fi de vreun folos?

Oaspetele își aruncă o țigară între dinți apoi spuse:

— Hei, aveți cumva chibrituri? Mie mi s-a terminat gazul din brichetă.

Bun la suflet, doctorul Lanttu îi aprinse țigara și îi făcu cadou o cutie cu chibrituri finlandeze. Un dar cît de neînsemnat deschide o inimă la fel cum ar deschide-o un cuvînt bun. Așadar Mister Macklown își deschise inima și zise:

— Menirea mea este să scriu cîteva articole despre cultura europeană, dar eu vreau să obțin datele direct de la sursă. Puteți să-mi spuneți dacă prin aceste părți de lume mai există vreun scriitor în afară de Maxim Gorki?

— Gorki nu este scriitor finlandez, răspunse doctorul Lanttu, el este un mare scriitor clasic rus.

Macklown își aruncă o privire pe caietelul de notițe după care spuse:

— Tot ce se poate... Acum două săptămîni am văzut filmul lui „Război și Pace". A avut cîteva scene tare dulci.

— „Război și pace" este un film turnat după romanul lui Lev Tolstoi.

— De ăsta n-am auzit pînă acum, nu cumva el e băiatul ăla care a scris o carte despre viața lui Mussolini iar acum trăiește ca emigrant în Finlanda?

— Nu... Dacă vreți date despre scriitorii ruși, dați o fugă pînă la vecinii noștri și veți primi suficiente materiale despre ei.

— Asta mai mult ca sigur, dar timpul meu este calculat foarte minuțios, zise oaspetele uitîndu-se la ceas. Tare-aș înregistra o convorbire cu inventatorul german Leonardo da Vinci. După cîte știu ăsta și desena. Apreciați că este un pictor bun?

— Nu mă îndoiesc cîtuși de puțin. Este un maestru.

— Puteți să-mi mai spuneți cîteva nume de pictori?

— Rembrandt, Rubens și Ilia Repin.

— Destul, ajunge! îl întrerupse Mister Macklown. Eu am crezut că-mi spuneți ceva despre pictorul ..., cum îl cheamă... Shakespeare, care desena tot timpul numai madone. Îl cunoașteți?

— Fără nici o discuție.

— Cu atît mai bine. Da' se pare că aveți cunoștințe remarcabile în domeniul culturii. Dar despre compozitorii europeni, îmi puteți spune ceva? De exemplu, despre ungurul Emile Zola. Frank Sinatra, cel mai mare cîntăreț din lume, a realizat pe ecran multe din operele lui.

— El este cîntăreț de operă?

— Cred că da. Operele sînt de fapt niște valsuri ușoare...

— Tot ce se poate. Eu merg așa de rar la dans...

— Ar trebui să dansați mai mult. Dumneavoastră în Finlanda aveți compozitori?

— Avem și încă foarte mulți.

— Și trompetiști?

— Și.

— Redactorul-șef de la ziarul la care lucrez mi-a spus că finlandezii sînt un popor foarte înapoiat, cu o singură excepție: Maxim Gorki care scrie scenarii bunicele.

— Iertați-mă, Mister Macklown, dar trebuie să vă reamintesc că Maxim Gorki nu a fost finlandez ci rus.

— Și ce-i așa mare deosebire? Rușii au compozitori?

— Desigur că au. Ceaikovski, Rimski-Korsakov, Glazunov, Șostakovici, Haceaturian...

JEROME K. JEROME

Anglia

Necazurile călătorului din anul 1891

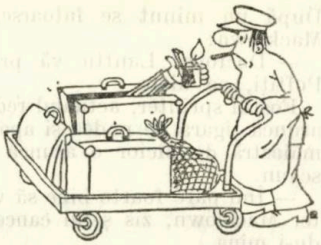

N-am stat prea mult pe gînduri pînă să mă hotărăsc care anume geamantan să-l iau cu mine. Dimineața m-am întîlnit cu un domn, care-mi zise:

— Știți, dacă vreți să mergeți la Oberammergau, țineți minte și luați-vă cu dv. haine călduroase de rezervă. Acolo o să fie frig și o să vă prindă bine toate lucrurile pe care le purtați în timpul iernii.

Îmi mai spuse că în urmă cu ani, un cunoscut de-al lui s-a dus acolo și nu și-a luat haine călduroase, a răcit așa că întorcîndu-se acasă, a murit.

La scurt timp după această convorbire mi-a ieșit în cale un alt domn care îmi zise, la rîndul lui:

— Am auzit că plecați în străinătate. Spuneți-mi, rogu-vă, în care parte a Europei vă duceți?

I-am răspuns că undeva, așa, în centrul Europei.

— În cazul acesta trebuie să vă zic ceva. Luați-vă îmbrăcăminte de pînză și nu cumva să uitați umbrela! Nu vă faceți griji cum o să arătați, comod să fiți! Nici idee n-aveți ce caniculă este în perioada asta pe continent. Englezii se duc în Europa în aceleași haine grele și groase pe care le poartă și pe-acasă. Tocmai de aceea fac insolație atîția dintre ei de se aranjează pe tot restul vieții...

După aceea m-am dus la club unde m-am găsit cu unul din prietenii mei buni, corespondent al unui ziar, care călătorise mult și care cunoștea Europa ca-n palmă. I-am zis ce mi-au spus cei doi și l-am întrebat pe care trebuie să-l cred.

— Păi, rămase el o clipă pe gînduri, au dreptate amîndoi. Știi, acolo sus, în regiunile muntoase, vremea se schimbă al naibii de repede. Dimineața poate fi o căldură ca-n luna lui cuptor, că te miri cum de nu te topești, iar seara ești fericit dacă ai luat cu tine o flanelă și o haină de blană.

— Bine, dar asta-i exact vremea de pe la noi, am strigat eu. Dacă străinii ăia n-au reușit să se minuneze de ceva mai bun la ei acasă, cu ce drept vin și bombăne că la noi timpul este așa și-așa!

— De fapt ei n-au dreptate, spuse prietenul meu, numai că n-ai cum să-i oprești. Vor bombăni mai departe. Nu, nu, ascultă-mi sfatul și pregătește-te pentru orice eventualitate. I-ați ceva lenjerie ușoară pentru cazul cînd va fi cald și lucruri călduroase, de rezervă, dacă întîmplător o să fie rece...

Odată ajuns acasă am dat peste doamna Biggs, care tocmai venise să vadă cum îi merge micuțului nostru. Ea zise:

— Dacă mergeți undeva în apropierea granițelor cu Germania, luați-vă neapărat și un săpun...

Spuse că domnul Biggs a fost chemat odată de urgență în interes de serviciu, în Germania, și a uitat să-și ia săpunul, și nu știa nemțește ca să știe cum să ceară cînd a ajuns acolo, și tot timpul ăsta nu s-a putut spăla, și s-a întors acasă așa de murdar, că nu l-am mai cunoscut și l-am confundat cu omul acela care vine de se uită la boilerul din bucătărie.

Doamna Biggs mă mai sfătui să iau și un prosop pentru că ei o să vă dea pentru șters niște prosoape o nimica-toată.

După masa de prînz am ieșit puțin pe-afară și l-am întîlnit pe paroh. Acesta mă sfătui:

— I-ați cu dumneata și o pătură matlasată.

Îmi mai spuse că în Germania, în hoteluri nu numai că nu vă dă suficient ca să vă acoperiți ca să nu vă fie frig peste noapte, dar nici lenjeria de pat n-o aerisesc. Mai spuse că un cunoscut de-al lui de prin părțile locului, plecat odată ca să facă o excursie în Germania, a dormit pe paturi umede, s-a ales cu o febră reumatică și odată ajuns acasă a dat ortul popii.

În clipa aceea veni și soția lui, pe care tocmai o aștepta în momentul în care l-am întîlnit în fața magazinului, îi spuse că plec în Germania, la care ea adăugă:

— A, ia ia! Atunci luați-vă și o pernă! Acolo nici gînd să vă dea vreo pernă cum sînt ale noastre, și asta-i groaznic. N-o să puteți dormi noaptea dacă nu luați și o pernă. Puteți să o puneți într-un sac, o să arate ca nimica...

Ceva mai încolo l-am întîlnit pe doctor.

— Nu uitați să luați și o sticlă cu coniac. Nu se procură în prea multe locuri și dacă nu sînteți obișnuit cu bucătăria germană s-ar putea să vi se facă rău peste noapte. Adăugă: coniacul care se cumpără la hotelurile din străinătate este otravă curată și a pleca în străinătate fără o sticlă de coniac înseamnă

să te expui cu bună ştiinţă la pericole. Spunea că aşa o nimica-toată cum este o sticlă de coniac pe care o aveţi în mapă vă poate salva viaţa.

Mai tîrziu veni pe la noi şi cumnată-mea, o fată prevăzătoare, şi aduse cu ea o casetă mare, cît o ladă pentru ceai. O deschise să-mi arate ce se afla înăuntru. Era o distracţie perfectă, demnă de toată admiraţia. Conţinea: un bidon pentru ceai, o sticlă pentru lapte, o cutie cu zahăr, o sticlă cu spirt denaturat, un pachet de unt, o cutie cu biscuiţi. Mai conţinea şi o lampă de gătit, un ceainic, două căni, două farfurioare, două farfurii, două linguriţe şi două cutii. Îmi mai aduse şi un pat pliant, asta aşa, ca să nu-şi facă omu' griji cu hotelul.

Cred că înţelept este ca totdeauna să vă conduceţi şi după sfaturile pe care vi le dau alţi oameni atîta timp cît este vorba de nişte lucruri la care ei se pricep mai bine ca dv. Tocmai experienţa celor care merg înaintea noastră este cea care nivelează drumurile noastre.

Seara mi-am strîns toate cîte mă sfătuiră cunoscuţii mei să iau cu mine. Le-am întins pe pat. Am mai adăugat doar cîteva lucruri care mi-au mai venit în minte, printre care şi cîteva volume de Goethe, m-am gîndit că trebuie să fie o plăcere să-l citeşti chiar în ţara lui. M-am hotărît să iau şi buretele de baie. Este foarte înviorător ca dimineaţa cînd vă sculaţi să faceţi o baie cu apă rece.

— Dumnezeule din cer, strigă soţia. Şi eu care credeam că vrei să te muţi. Dar ce crezi tu că o să facem acolo? Să ne construim o cabană sub cerul liber?

— Asta nu, i-am răspuns, dar toate astea m-au sfătuit prietenii mei să le iau cu mine. La ce bun mai există oameni şi toate sfaturile lor dacă nu ţinem seama de ele?

— Din partea mea poţi să te sfătuieşti cu cîţi oameni poftesti, ocazii sînt destule, ducă-se pe pustia, dar, pentru numele domnului, nu lua toate vechiturile astea. O să creadă lumea că sîntem ţigani...

— Priveşte, i-am spus, de jumătate din lucrurile de pe pat atîrnă viaţa mea. Dacă merge cineva în Germania fără lucrurile astea, cînd se întoarce acasă s-a zis cu el.

— Toate astea-s prostii, zise. Tu nu faci parte din categoria celor care răcesc uşor şi mor de tineri. Lasă-ţi căruţa aia cu lucruri amestecate şi ia-ţi în schimb periuţa de dinţi, pieptenele, cîteva perechi de ciorapi şi cămăşi. N-ai nevoie de mai mult.

Am împachetat toate astea şi nimic mai mult. Mi-au încăput toate într-o gentuţă. Cutia aia cu ceai aş fi luat-o bucuros cu mine, ar fi fost o jucărie pe tren, dar B. nici nu a vrut să audă.

Sper să avem timp bun!

ALPHONSE ALLAIS

Franţa

LITERATURĂ PE BANDĂ RULANTĂ

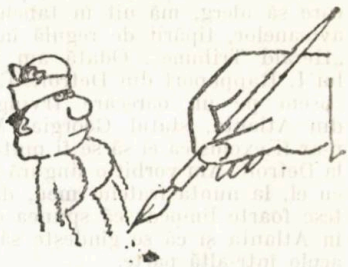

Este îndeobşte cunoscut faptul că societăţile feroviare obişnuiesc să ridice de-a lungul liniilor ferate panouri mari pe care industriaşii îşi preamăresc, fără pic de jenă, mărfurile lor de tot soiul.

Rezultatul acestui gen de reclamă este că unii călători deveneau foarte nervoşi şi preferau să rămînă mai bine acasă decît să se supună unei atari presiuni din afară. De aici scăderea pronunţată a numărului călătorilor şi reducerea vizibilă a simpatiei publicului faţă de transportul pe calea ferată.

Dar noi, oamenii deştepţi, ce părere avem despre aceasta? Iată părerea noastră:

În locul inscripţiilor proaspete ale reclamelor să aşezăm o bandă lungă, neîntreruptă de lemn pe care să fie publicate cele mai interesante romane (în felul acesta expresia „a-ţi arunca ochii pe o carte" ar deveni realitate). Ne gîndim la toate pentru ca această noutate să nu schioapete chiar de la început: la alegerea operei, la vizibilitatea perfectă a textului, la ilustraţii etc.

Fiecare roman va avea un singur rînd (dar ce rînd, o, Gutenberg!) de la Paris pînă la staţia finală şi înapoi.

Acţionarii care gîndesc superficial şi-ar putea face tot soiul de griji în sensul ca nu cumva noutatea asta să aducă societăţii cheltuieli inutile. Să fie liniştiţi!

Vom avea romane atît de interesante, încît n-ar fi o raritate să vezi familii întregi dorind să călătorească tocmai pînă la Nantes, că îşi continuă apoi drumul pînă la Le Havre pentru a afla dacă pînă la urmă vicontele o ia de soţie pe Bianca cea săracă şi dacă desfrînatul ăla de marchiz va fi în cele din urmă descoperit şi pedepsit.

Şi asta ar aduce din nou creşterea numărului călătorilor pe căile ferate...

ART BUCHWALD

Ucigaşul timpului

S.U.A.

După părerea domnului Nunally Johnson, scriitor şi regizor la Holywood, pentru bărbatul care ajunge în Europa, cea mai grea problemă pe care o are de rezolvat este cum să-şi omoare timpul... Domnul Johnson vrea să fie considerat drept expert în probleme de ucidere a timpului la Paris şi este convins că este capabil să-i sfătuiască pe toţi soţii care se află în faţa acestei chestiuni deosebit de importante.

...Unul dintre modurile cele mai verificate este de a căuta la Paris un cunoscut despre care ştiţi precis că se află acolo dar nu ştiţi unde anume locuieşte. Problema asta eu o rezolv în felul următor: mă plimb din hotel în hotel şi întreb de el. De obicei caut o persoană care în general nu mă interesează aşa că atunci cînd, din întîmplare, dau peste ea încep imediat să caut pe altcineva.

Dacă se întîmplă să nu am pe nimeni după care să alerg, mă uit în tabelul cu sosirile avioanelor, tipărit de regulă în paginile lui „Herald Tribune". Odată am zărit numele lui I. Rappaport din Detroit. Cîndva cunoscusem pe un oarecare Irving Rappaport din Atlanta, statul Georgia. Mi-am zis că n-ar fi exclus ca el să se fi mutat între timp la Detroit. Am vorbit o singură dată în viaţă cu el, la nunta fratelui meu, dar îmi amintesc foarte limpede că spunea că nu-i place în Atlanta şi că se gîndeşte să se mute de acolo într-altă parte.

Am sunat, aşadar, la biroul lui „American Express". Asta a durat cam o oră. Am întrebat dacă domnul I. Rappaport din Detroit, a cărui sosire era înserată în ziare, nu este din întîmplare Irving Rappaport care locuise înainte în Atlanta. Domnişoara de la aparat îmi răspunse că nu ştie şi de aceea am hotărît că-i mai bine să fiu de faţă la sosirea avionului. Domnişoara m-a asigurat că, personal, nu are nimic împotrivă.

Pînă ce am găsit o maşină a mai trecut o oră bună. După aceea am mai pierdut o jumătate de ceas întrucît nu m-am putut hotărî dacă este mai bine să cumpăr de la un chioşc „Newsweek" sau „Times". Am început apoi să citesc sumedenia de nume de tot felul pînă cînd, în final, după o jumătate de oră, m-am izbit de numele Rappaport. Numai că era vorba de Ida Rappaport, iar eu îmi amintesc foarte bine că pe soţia lui Irving o chema Sarah. Scurt şi cuprinzător, pînă am lămurit toate astea am ucis trei ore încheiate, fapt care mi-a produs o mare bucurie.

Un alt mod de a omorî timpul este acela de a merge prin diferite locuri şi de a întreba dacă nu v-a sosit ceva corespondenţă. Poţi merge la „American Express", la birourile „Cook", la Banca Morgan, la T.W.A. sau la Ambasada Americană, căci cam acestea sînt locurile unde poate sosi corespondenţa pentru turiştii americani pripăşiţi prin Europa. Dacă veţi merge pe jos la toate aceste locuri, veţi ucide în mod sigur, pînă la două ceasuri şi jumătate.

Cînd trebuie să omorîţi un număr mai mare de ore, puteţi intra oricînd într-un birou de călătorii, să vă faceţi că vă interesează mersul vapoarelor sau al avioanelor, cu care nici prin gînd nu vă trece să călătoriţi. Dacă vreţi să păreţi cît mai serios în comportament, trebuie să întrebaţi de mersul trenurilor, dar s-o faceţi în aşa fel încît funcţionara care răspunde de rezervarea locurilor nici să nu-şi poată deslipi ochii de pe tabel. Dacă apreciaţi că nu aţi reuşit să vă pierdeţi suficient timp, puteţi începe să întrebaţi despre legăturile aeriene sau cu alte trenuri...

Una dintre modalităţile cele mai eficiente de a ucide timpul este să vizitaţi filiala pariziană a intreprinderii la care lucraţi. Sunaţi-l pe director şi spuneţi-i că aţi venit pentru cîteva zile şi că aţi vrea să vă repeziţi pînă la el doar pentru a-l saluta. Eu, de exemplu, vizitez de fiecare dată „Twenties Century-Fox". Se întîmplă că în antecameră aşteaptă deja cîţiva oameni, care vor şi ei să-l salute pe director, dar asta nu mă deranjează cîtuşi de puţin. Eu nu mă grăbesc. Salut orice întîrziere, căci orice întîrziere este în avantajul meu. Şi cînd ajungeţi la director începeţi să-l întrebaţi indiferent ce, şi directorul, care nu ştie care sînt relaţiile dv. cu şeful lui, trebuie să vă răspundă la toate întrebările. Dintr-odată am ucis două ore şi jumătate numai întrebîndu-l pe reprezentantul lui „Twenties Century-Fox" cum se dublează filmele în limba franceză.

Cînd domnului Johnson nu îi vine nici o idee şade în camera lui de la hotel şi se lamentează la gîndul că nu ştie ce ar fi putut cumpăra soţia lui. Şi în felul acesta se poate ucide timpul, dar nu este un mod tocmai sănătos de a-l ucide. Dacă, totuşi acordati acestei activităţi o atenţie exagerată, în cele din urmă, în mod categoric, o să vă înfuriaţi.

Am petrecut cu domnul Johnson cam două ore şi mi-a fost recunoscător pentru asta. Mi-a spus că îndată ce voi pleca îl va suna pe un regizor francez şi va aborda problema unei coproducţii. „N-am de gînd s-o realizez, adăugă el, dar sînt sigur că pînă vom discuta toate condiţiile financiare voi ucide o după-amiază întreagă.

Şi acum, drept să vă spun, n-am s-o vizitez pe Ida Rappaport, este foarte posibil ca ea să fie chiar sora lui Irvin.

În româneşte de NICOLAE NICOARĂ

Sfîntul

De după colţ, de unde ţinea cojocărie Naftuli, ieşise alaiul cu sfîntul, iar valurile de oameni ce se năpusteau să-l vadă erau buşite îndărăt de alte valuri de gloată. Sfîntul! Sfîntul! Io-te, sfîntul, strigau piţigăiat cîteva babe şuchiete făcîndu-şi anevoie semnul crucii din pricina desagilor grei cu care se umeriau.

Umbla printre oameni vorba încă mai de mult că va veni de Sînziene un sfînt la Suceava, de la mari depărtări, care profeţia, făcea tămăduiri şi minuni, însă mulţi ziceau că e doar un zvon, pînă cînd, aşa dintr-odată, a început acum zarva tocmai de unde pornea ulița birjarilor.

Înalt, slab ca un ţîr, desculţ, numai într-un cămeşoi de cînepă şi încins doar cu un curmei, sfîntul — dacă şi la sfinţi anii se numără — era încă tînăr. Privirea lui tristă şi ochii-i albaştri erau aţinţi spre ceva de nepătruns din marginea zării. Ducea în spate o cruce mare din scîndură de lemn de plop şi se opintea din greu în suişul către rampa cea veche din mijlocul oborului de vite. Iar după ce s-a aburcat sus şi a răsuflat uşurat, crucea a dat-o unui învăţăcel ce se tot ţinea după el şi răcnea să se facă loc.

— Fraţilor şi surorilor, îşi începu cuvîntul un altul ca cel ce ţinea crucea, pe care nu l-ai fi ghicit după port dacă era călugăr ori negustor de şindrilă. Sfîntul a venit în tîrg la Suceava tocmai de la Asia Mică din Trapezunt. Ca şi preacuviosul Ion Teologu, s-a dus şi sfinţia sa mai întîi la Ierusalim, de unde aduce cu dînsul o ţandără din sfînta cruce pe care a fost răstignit Mîntuitorul nostru în dealul Golgotei. Şi tot făcînd minuni şi tămăduiri pe drum, vine la noi în vizitaţie, acum de Sînziene, la racla sfîntului Ion cel Nou, ca să întărească cu harul şi cu rugăciunile lui puterea sfintelor moaşte atotbinefăcătoare. Aş zice să-l înduplecăm, fraţilor şi surorilor, să se milostivească sfinţia sa şi să facă minuni şi aici la noi, cum a făcut şi prin alte părţi şi să-şi arate puterea pe care numai cel de sus, tatăl din ceriuri, i-a dat-o pentru a-i însufleţi pe cei vlăguiţi şi bicisnici, iar pe cei betegi să-i lecuiască de-a binelea; să audă surzii şi să vorbească; schilozii să arunce cîrjile şi să umble; slăbănogilor să li se întărească încheieturile; ofticoşii să nu mai tuşească; buboşilor să li se usuce zgaibele; rîioşii să nu se mai scarpine; chiorii să vadă verdeaţa prea frumoasă a cîmpului, iar cei slabi de minte să să limpezească.

— Doamne sfinte! Ajută-ne cu marea ta milă şi ne ogoieşte, s-a rugat tremurat cineva aruncîndu-se cu faţa la pămînt.

— Să ştie el oare ce zicem noi?! Cum să ne înţeleagă dacă vine tocmai de la Asia Mică! a întrebat mirat cineva.

— Mai vorbă! Dacă-i sfînt înseamnă că le ştie pe toate.

— Aşa-i cum spune dumnealui, care mi-a luat vorba din gură, sfîntul le ştie pe toate şi pe toate le poate, altfel n-ar fi sfînt. Dar nu cumva, careva, cineva, să-i treacă măcar prin cap cuiva, să-l omenească pe sfînt cu ceva. Nici măcar să încercaţi nu-i voie, că-i facem supărare mare şi poate să-şi mai piardă şi harul. Hai, veniţi mai aproape, voi, cei betegi, invalizii de la război şi cei ce umblaţi cu cerutul, toţi la care vi-i sete de puterea mîntuitoare a celui milostiv şi puternic, şi-a încheiat cuvîntul unul dintre cei doi învăţăcei.

Între cei ce se năpusteau de-abuşilea la picioarele sfîntului era şi ceata milogilor din Udeasca în frunte cu Leba-mutul, Ţucă-mutul, Gîscă-invalidu, Sănică-picior de lemn, Petrea-şase degete şi baba Dramba cu nasul mîncat de cel perit. Cu toţii s-au aruncat la pămînt şi au îngenuncheat numai la cîţiva paşi de binefăcător, alături de alţii şi alţii ca ei, veniţi din toate părţile. Pînă şi din Pocuţia de altădată, de la Lipnic şi din Podolia sosise strînsură multă de lume, ca în tot anul, de Sînziene, pentru a se închina sfintelor moaşte de la biserica sfîntului Ioan cel Nou.

— Numai să aveţi credinţă, fraţilor şi surorilor — a început să cuvînteze şi cel de al doilea învăţăcel — şi puterea celui de sus se va arăta prin harul sfîntului din Trapezunt şi minune mare vom vedea în faţa ochilor. Să fie băgare de seamă!

— Doamne! Doamne Isuse Hristoase, facă-se voia ta, a rostit sfîntul încet, după ce şi-a coborît lumina ochilor albaştri peste mulţime arătînd tuturor o aşchie de lemn înnegrită; apoi a ridicat-o în sus, cu amîndouă mîinile, pironindu-şi faţa spre cer, unde numai el putea să vadă ceva. Credinţa voastră v-a mîntuit! Domnul să fie cu voi toţi!

Cînd toată mulțimea se uita în înaltul cerului cu capul dat pe spate să vadă mai bine minunea, sfîntul, țuști, s-a topit de-a-bușilea prin mulțime.

Bătrînii și cei bolnavi se ridicau anevoie de la pămînt, uluiți de chipul, de purtările, dar mai ales de dispariția sfîntului. S-a înălțat la ceriuri, spunea cineva, a venit un nour și l-a dus în sus. Însă cînd oamenii s-au desmeticit oleacă, au văzut că nici o minune n-a fost și că fiecare a rămas cu buba ori cu nenorocirea de mai înainte. Unde-i sfîntul? Unde s-a dus sfîntul? Mi se pare că nu era sfînt. Nu știu cum să zic, dar parcă era ca un om de la noi din sat. Și în locul tăcerii aceleia depline, cînd toată lumea priveghia spre ceruri să vadă minunea, a început o zarvă mare, care creștea și tot creștea, pe măsură ce sfîntul nu se arăta și nici minune nu se făcea. Iar cînd burzuluiala crescuse din cale-afară, unul dintre schilozii din față, cu mîna dreaptă seacă și cu genunchiul țeapăn, odată a sărit în sus, ca un fecior, a dat brînci căruțului în care zăcuse și a început a chiui, a juca vîrtos și a da din picioare. Pipăia într-una mîna lecuită, își îndoia genunchiul pe care l-a avut înțepenit și iar se minuna și nu-i venea să creadă, după care striga lăcrimînd: minune mare, oameni buni! Ia uitați-vă la mine, cum am fost și cum sînt! Minune mare săvîrșită de sfîntu. Și iar a început omul să sară în sus și să țopăie într-una, să plîngă și să rîdă ca scos din minți. El, sfîntu! M-a lecuit sfîntu! Iaca cum mă pot huțina de pe un picior pe celălalt! Doamne, cum să-ți mulțămesc, doamne?! Cum să te răsplătesc, binefăcătorule? Dacă aș avea putere aici aș ridica o mîndră biserică tocmai pe locul săvîrșirii minunii tale. Și se uita după sfînt în sus, ca și cum l-ar fi zărit printre nori. Apoi a îngenunchiat acolo unde stătuse mai înainte sfîntul. Uite, o sută mi-s toți banii, asta-i tot ce am, dar îi pun aici jos. Numai atîta am, ca un beteag și nevolnic ce am fost pînă azi. Și zic să punem, fraților, cu toții, să dăm ce avem pentru biserică, și milostenia celui atotputernic se va arăta față de voi toți.

— Cu toții vă veți mîntui, numai să aveți credință ca omul acesta, adăuga învățăcelul care nu se luase pe urmele sfîntului, arătîndu-l cu degetul pe cel lecuit prin minune. Numai să punem mînă de la mînă și să strîngem pentru biserică, să ridicăm lăcaș sfînt pe locul acesta.

Înmărmuriți, cu ochii în lacrimi, bătrînii tremurau și puneau banul pe un ștergar întins la repezeală pe locul unde mai înainte călcase făcătorul de minuni. Apoi învățăcelul cel vorbăreț a priponit crucea de un țăruș bătut tot atunci în pămînt, în timp ce mulțimea de oameni se perinda pe dinaintea schilodului lecuit lăsîndu-și obolul pentru biserica ce trebuia durată chiar pe locul săvîrșirii minunii. Grămada de bani creștea.

— Șarlatanie, oameni buni, este o șarlatanie! Totul nu-i decît o șarlatanie. Țineți-vă fiecare bănuții că nu-i nici o minune, striga popa Vichentie venind într-un suflet, croindu-și drum cu mare greu printre talazurile de omenire. Și se repezi cu bățul lui de cireș afumat la omul cu minunea, în fața căruia era strînsă o grămadă bună de bani. Ascultați ce vă spun eu, popa Vichentie din Udeasca! Dumnealui n-a fost lecuit nici într-un

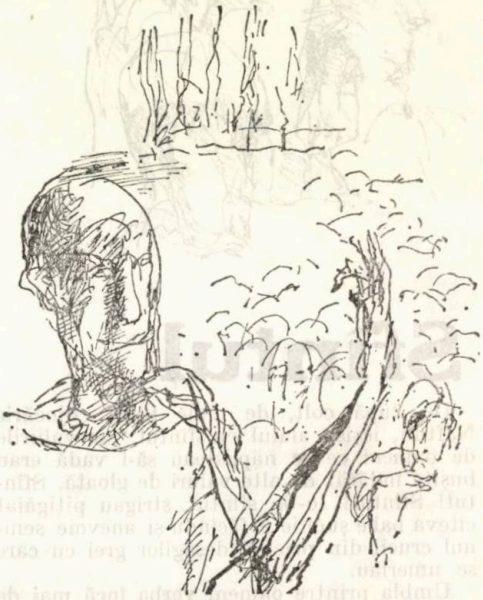

fel și nici o minune n-a fost săvîrșită. Dacă vreți să știți cine-i păcătosul, aflați de la mine că-l chiamă Tuhai și-i chiar din păstoria mea; într-un timp a fost cîntăreț la Treisfetitele, la Iași, e sănătos cît un taur și-i scos afară din biserică cu afurisenie pentru aplecările lui drăcești. Iar celălalt apostat, cel prefăcut în sfînt — doamne Isuse Hristoase cum îi lași tu fără pedeapsă — cel cu crucea în spate, este Șuvei, zugravul din Plopeni.

— Puneți mîna pe jidov și legați-l cu mîinile la spate! Mă ascultați, ori nu mă ascultați?! Eu nu-s nici țîrcovnic cum zice c-aș fi fost și nici Tuhai nu mă chiamă; sînt schilodul lecuit, ca și ologul din Capernaum, că doar ați văzut cum m-au adus cu căruciorul. Și dacă vreți ca tatăl ceresc să-și mai arate puterea și milă cu voi, la ștreang cu jidovul închircit și bărbos ce-și zice că-i popă, pe care numai satana, de bună seamă, l-a trimis aici să ne încerce credința.

Gloata mai îndepărtată din obor fierbea și se frămînta, dar nimic nu înțelegea din pricina huitului, în schimb cei mai din față mîrîiau și-l suduiau pe schilodul lecuit, pentru prefăcătorie. Însă grosul adunării, care nu vedea și nici nu auzea ce se întîmplă, sta în cumpeni, dacă nu cumva duhul cel

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

rău trimis de Satanail îşi luase chipul părintelui Vichentie.

— Daţi-i pace, oameni buni, că-i popa de la noi din sat, a strigat Gheorghe Raţă de undeva din mulţime, unde mă aflam şi eu, înfricoşat, ţinîndu-mă de iţarii moşneagului. Îl cunosc eu bine şi pe dumnealui, pe Tuhai, care-i dascăl fără căldăruşă.

— Iubiţi creştini! Să se facă tăcere mai întîi şi întîi, a început să vorbească cu şi mai multă rîvnă părintele Vichentie, ajuns cu chiu cu vai acolo sus pe rampa din mijlocul oborului. Tot ce-aţi văzut aici mai înainte este numai prefăcătorie, şarlatanie sadea. Se ia numele mîntuitorului nostru în deşert, se calcă şi se ruşinează sfînta noastră credinţă ca să vi se fure banul asudat de trudă, să-l bea în crîşmă şi să-l bată la cărţi. Blestemat să fii, tu, unealtă diavolească; să te trăznească sfîntul Ilie de-acolo de sus, din nouri; domnul Dumnezeu să-ţi rănească şi să-ţi ucigă trupul aici pe pămînt, iar în veacul ce vine sufletul tău să aibă parte ca Iuda Iscarioteanul şi ca procletul Arie, cel de trei ori blestemat şi afurisit de 318 părinţi de la Nicheia, care acolo în cetate s-au adunat pentru sfîntul sobor. Iar voi, cei ce mă ascultaţi şi-mi daţi chezăşia cuvîntului, rog pe atotputernicul ziditor ca la a doua venire pe pămînt şi la neîndurata lui judecată să vă învrednicească pe voi de a sta de-a dreapta lui Hristos, judecătorul cel drept, şi să vă priviţi unul pe celălalt, cu feţe vesele, în împărăţia cerească. Şi altfel să nu fie!

În iadul din obor blestemul nu s-a auzit prea departe, iar Tuhai asmuţea gloata spre popa Vichentie, vinovat că sfîntul se bosumflase şi nu mai venea să facă minuni.

Pentru a scăpa de urgie, preotul de la noi din sat s-a pitit în spatele lui Gheorghe Raţă, iar eu cu ceilalţi doi fîrtaţi tot după ei ne-am ţinut pînă cînd ne-am topit în mulţime. Şi tot în clipa aceea schilodul lecuit a şterpelit-o cu banii legaţi în ştergar şi s-a făcut nevăzut, căutîndu-şi sfîntul tămăduitor şi ciracii pe o uliţă lăturalnică.

VALERIU CIMPOEŞ

VLAD MUŞATESCU

Scrisori de la cititori

(din arhivele detectivului Conan Doi)

Colegii mei, scriitorii editaţi în colecţia „Romanul de dragoste", primesc tot soiul de epistole de la cititoare. În măsura în care nu-s decedaţi, adică deveniţi clasici. Mie nu-mi scriu decît bărbaţii. Amatori de altfel de aventuri. Detectivistice. Fiecare cu satisfacţiile lui. Ultima misivă primită, mi s-a părut, de la prima vista, că ascunde o enigmă de milioane. În stare să genereze chiar un roman poliţist. O redau în întregime. Ortografia aparţine autorului scrisorii.

„ora 13 februarie o mie nouă sute 79

stimate contramaestre,

eu am stat la spital fiind obosit rău de nevroză hepatică la ficat şi am cătat în cartea de telefon adresa DVS de pe plic. Cu această ocasie am citito toată şi am auzit că şi DVS aţi urmat un tratament. Ce săi faci şi alţi a mai fost în sector. Dar cartea DVS e mai bună ca şocurile electronice. Mam rîs de ea de era să mă deie la enervaţi dar na fost cazul că ma-m făcut bine. Vă scriu cu voia lu Tătăl Nostru, doctorul Braşcu Piston care, e mereu lovit de malancolie şi a rîs şi el după trei luni de plîns greu. A zis că, vă cunoaşteţi de la pescuit unde, i-aţi fost profesor şi noi acilea navem profesori şi nici peşte. Dacă vreţi o întîlnire cu noi cititorii DVS veniţi şi luaţi pe 31 (32) e uşoe pavilionul 4 (5) şi dacă vreţi şi daţi ceva puteţi sta şi mai mult. Puteţi intra şi cu pseudosinonim că nuntreabă la poartă vo spun eu căs de ai noştrii. Vă aştept pe la 9 şi zece şi dacă no să mă găsiţi eu am să mai scriu pînă mă recunoaşteţi. Nu e problemă. Scuzaţi scrisu e pe genunchi în curte şi ploaie.

Al DVS cititor Gigel Tinichia
fost bocser şi luptător grecocatolice
spitalu specializat din loco"

Am călătorit de două ori pînă la capătul liniei. Şi cu 31, şi cu 32. Am dat eu peste un spital specializat, dar nu era pentru maladiile hepatice. Însă mi-au dat drumul înăuntru. Mai dificil a fost cu ieşitul. Noroc că medicul şef era amator de romane detectivistice. Cînd i-am spus că şi eu sînt detectiv, şi încă de excepţie, şi că mi se spune Conan Doi, s-a bucurat nespus de cunoştinţă şi m-a asigurat că-mi trece. Gigel Tinichia nu mai era acolo. Fusese externat, în stare de ameliorare aproximativă. Sora şefă, pentru convingerea mea, mi-a arătat cartea lui de telefon, pe care şi-o adusese de-acasă. În file separate. 1280. Ediţia 1973. În care figurez şi eu, dar cu alt număr, care ulterior mi s-a schimbat. Lipsea doar pagina cu adresa mea. Sora, inimă de frate, m-a liniştit, spunîndu-mi că Tinichia este un perseverent, şi precis o să mă viziteze. În vederea acestei vizite, mi-a dat şi numărul de telefon al instituţiei respective. De unde va veni urgent o maşină... Eventual două, în caz de necesitate!

Totuşi e ceva neclar în chestia asta. De ce două?...

ATENTATE CELEBRE

Atentat la Ciudad Trujillo

Dacă ofiţerul american care l-a primit pe Rafael Leonidas Trujillo ar fi avut curiozitatea să afle cu ce se îndeletnicea individul minuscul care-i stătea în faţă, ar fi trebuit să consemneze în registru, la rubrica „ocupaţia", trei cuvinte: hoţ de cai! Da, hoţ de cai, pentru că în vremea cînd Trujillo se prezentă la sediul Comandamentului trupelor americane din Republica Dominicană, solicitînd să fie primit în slujba armatei de ocupaţie, aceasta îi era îndeletnicirea. Şi poate dacă ar fi adăugat şi ocupaţia sa secundară — cuţitar de mare clasă — lucrurile s-ar fi rezolvat în aceeaşi zi. Dar şi aşa iată-l pe Trujillo urcînd, una cîte una, cu o viteză ameţitoare, treptele spre vîrful piramidei: elev la şcoala de poliţie, ofiţer de poliţie, comandantul poliţiei dominicane, comandant al armatei dominicane, generalisim (luase pildă de la Franco) şi, în sfîrşit, dictator. Unul dintre cei mai sîngeroşi dictatori cîţi i-au fost dat istoriei să cunoască. Iar dictatura lui va dăinui în această ţară nu mai puţin de treizeci şi unu de ani!

Ajuns pe treapta cea mai de sus a poruncit să i se spună „Binefăcătorul" şi „Părintele ţării", şi „Eliberatorul poporului" şi aşa mai departe. Aflat între timp în căutarea unor titluri cît mai pompoase el a ordonat ca în plin centrul capitalei ţării să se înalţe un monument în cinstea calului său preferat — să fi fost vorba de o imortalizare a fostei îndeletniciri? La dezvelirea originalei statui a patrupedului necuvîntător, acesta a fost ridicat la rangul de... colonel de stat major! Ceva mai tîrziu, în ziua în care unul dintre copiii lui a împlinit vîrsta de cinci ani acesta a fost făcut şi el colonel — un om = un cal, ar zice Brecht. Apoi ca într-o doară, a ordonat să fie asasinaţi 12.000 de muncitori haitieni care lucrau în Republica Dominicană, după care şi-a făcut puţin timp liber şi a ridicat pe un alt fiu al său la rangul de general de brigadă, cu plata retribuţiei corespunzătoare, ca dar din partea tatălui cu ocazia împlinirii vîrstei de zece ani. Cîteva zile mai tîrziu Trujillo semna decretul pentru numirea fiicei sale preferate, Angelica, la împlinirea vîrstei de paisprezece ani, ca ambasador al Republicii Dominicane în Marea Britanie... Doamne, cît de surprins a fost „Cel mai înţelept om din lume", „Cel mai clarvăzător bărbat de stat din întreaga istorie a ţării" etc.etc. atunci cînd Foreign Office i-a respins cererea de acreditare!

După aceea, ca să-i treacă necazul, a dat ordin ca în capitala ţării, Santo Domingo, care între timp — se putea altfel? — s-a preschimbat în Ciudad Trujillo să fie ridicate 500 (cinci sute) de statui înfăţişîndu-l în diferite posturi.

Spun gurile rele, că fără ştirea lui au apărut pe toţi copacii care străjuiau aleile parcurilor, inscripţii care glăsuiau: „Muţumeşte-i lui Dumnezeu şi lui Trujillo pentru umbra pe care ţi-o dă acest copac!" Pe toate fîntînile şi-au făcut apariţia tăblişe cu următorul text: „Dumnezeu şi Trujillo îţi dau această apă de băut!".

Într-o bună zi însă, după ce pe faţadele caselor particulare a apărut lozinca (cine o fi avut ideea?) „Dumnezeu în cer, Trujillo pe pămînt" — o departajare a atribuţiilor trebuia totuşi făcută — , locuitorii Republicii Dominicane au putut asculta la radio o voce gravă, care citea următorul comunicat oficial: „*În anul treizeci şi unu al „Erei Trujillo" „El Benefactor", „Părintele ţării", „Cel mai mare apărător al intereselor oamenilor muncii", „Geniul Păcii", „Cel mai mare duşman al comunismului", generalisimul Rafael Leonidas Trujillo Molina a încetat din viaţă în urma unui atentat pus la cale de un grup de conspiratori, a căror mîini criminale au fost dirijate de trădătorii de ţară, de duşmanii libertăţii şi ai democraţiei.*"

Cu alte cuvinte, „Dumnezeu în ceruri, Trujillo în ceruri şi el!"

Ce se întîmplase? Cum a fost posibil ca dictatorul acesta de trist renume, care a „condus" Republica Dominicană timp de trei decenii, într-un mod care scapă puterii noastre de înţelegere, să fie exterminat? De unde veneau conspiratorii şi cum se face că ei au reuşit să ajungă pînă în imediata apropiere a tiranului?

Despotul dominican a avut grijă ca opoziţia internă să nu-i dea prea multă bătaie de cap de aceea „Seguridad Nacional" asasina fără remuşcări iar închisorile gemeau de „duşmani ai poporului." Nu de opoziţia din ţară se temea Trujillo, duşmanii lui cei mai înverşunaţi şi de temut se aflau în rîndurile emigraţiei dominicane. Pentru aceştia „părintele tuturor dominicanilor" organizase detaşamente speciale de *pistoleros*, care îşi aveau sedii în toate ţările din America Latină, în S.U.A. şi chiar în Europa, peste tot unde se găseau luptători antitrujillo.

Unul dintre conducătorii organizațiilor de rezistență ale emigranților era Sergio Bencosme. El trăia la New York și edita un ziar prin care informa opinia publică americană despre fărădelegile autocratului dominican. Trujillo l-a aflat, și-a îndreptat arătătorul spre New York și a zis: „Să moară"!

Misiunea asasinării lui Bencosme și-au asumat-o Ludovino Fernandez și Luis de la Fuente Rubirosa, doi dintre cei mai buni pistoleros pe care îi avea dictatorul. Aceștia au descins la New York, l-au depistat pe Bencosme, l-au urmărit, au făcut rost de o dublură a cheii de la ușa apartamentului acestuia, au intrat, s-au așezat în cîte un fotoliu fiecare, iar în momentul în care Sergio a intrat pe ușă Rubirosa a slobozit în el, în semn de bună seara, cîteva gloanțe. Și-au aranjat apoi frumușel cravatele și pălăriile, au tras ușa după ei și au dispărut. Filele calendarului s-au oprit pentru Sergio Bencosme la 28 aprilie 1935.

Emigrantul dominican n-a murit pe loc astfel că el a putut divulga agenților FBI numele asasinilor. Specialiștii americani au început imediat cercetările, au reușit să dea de urmele criminalilor, dar chiar în ziua în care cîțiva agenți FBI se pregăteau să-i aresteze, ei au fost chemați de urgență la șeful lor care le-a zis: „Vă ordon să sistați urmărirea!"

Ciudat, foarte ciudat, dar adevărat.

În octombrie 1953 istoria avea să se repete și îl găsim pe Ludovino Fernandez din nou la New York. Și tot atunci trecătorii pe Medison Street au descoperit cadavrul unui bărbat pe care poliția l-a identificat ca fiind Andres Requena, activist al Partidului Revoluționar Dominican. L-a urmat Jessus Maria de Galindez, un adversar mult mai de temut pentru Trujillo decît oricare altul. Acesta era spaniol dar a părăsit țara în momentul în care Franco a preluat puterea. A ajuns în Republica Dominicană și iată-l în scurt timp dascăl al odraslelor, al numeroaselor odrasle ale dictatorului. A fost mulțumit de noua lui situație, dar mai tîrziu cînd a aflat despre crimele săvîrșite din porunca stăpînului său, despre exploatarea la care era supus poporul dominican precum și despre modul pirateresc în care s-a îmbogățit clanul Trujillo, format din peste 150 persoane, a hotărît să o rupă cu acesta. Nu însă mai înainte de a strînge materiale și informații despre fărădelegile tiranului.

Stabilit la New York, Galindez a început să redacteze materialele culese la Ciudad Trujillo, pe care intenționa să le publice sub titlul „Era lui Trujillo". Paralel cu această activitate el preda și cursuri la Universitatea Columbia. Într-o seară, după ce a terminat cursul, unul dintre studenții lui i-a propus să-l ducă cu mașina pînă acasă. Profesorul a acceptat și iată-l coborînd lîngă stația de metrou. De el s-a apropiat un necunoscut care i-a cerut un foc și în timp ce profesorul a dus mîna după brichetă, a fost făcut inofensiv de alți doi necunoscuți care s-au apropiat de el între timp. Galindez a simțit o înțepătură puternică în spate apoi totul a început să i se întunece în fața ochilor. Unul dintre atacatori a dat fuga la un telefon și pînă a nu ajunge din nou lîngă Galindez și-a și făcut apariția o ambulanță care (ciudat?) nu avea pe ea insemnele Crucii Roșii. O greșeală de regie? Interesant este faptul că la regizarea multor atentate acesta este momentul în care se comit, de obicei, greșeli: timpul care se scurge de la comiterea crimei pînă la anunțarea sau venirea poliției sau a primului ajutor. În cazul asasinării lui Mahatma Gandhi, de exemplu, poliția și-a făcut apariția la intrarea în grădina de la reședința acestuia în momentul în care cineva a pus mîna pe receptor pentru a o informa. În cazul unuia dintre multele atentate puse la cale împotriva lui Hitler, de Hitler însuși, granițele Germaniei au fost închise iar salvarea și-a făcut apariția mai înainte ca explozia să se fi produs în pivnițele fabricii de bere din Munchen unde fuhrerul tocmai își terminase discursul!

Pentru răpitorii lui Galindez greul de abia acum începea: cum să fie transportat pînă la Ciudad Trujillo fără ca cineva să observe?

Arturo Espaillat, consulul general dominican la New York, agent al serviciilor secrete dominicane dar și al FBI, era om întreprinzător. L-a angajat pe tînărul american Gerald Lester Murphy, un pilot fără serviciu, să-l transporte pînă la Ciudad Trujillo ca fiind un bogătaș dominican bolnav. Fără nici o reclamă! Bogătașul nu vrea să se facă vîlvă în jurul lui! Murphy nu știa nici el cine este bogătașul în cauză. Pe aeroportul din Linden (New Jersey) s-a urcat în cabina de comandă a unui bimotor Beechcraft apoi zborul lui a urmat ruta: Newmark (New Jersey), New York, din nou Newmark, Amytiville (Long Island). Aici cîțiva oameni în halate albe l-au urcat în avion pe bogătașul bolnav. După ce s-a ridicat în văzduh, Murphy s-a trezit cu un bărbat necunoscut lîngă el. Era pistolero Fernandez! O nouă escală la Miami (Florida), alta la Lontana, unde a alimentat aparatul, și însfîrșit, aeroportul Montechristi din Republica Dominicană.

De avion s-au apropiat cîțiva ofițeri care l-au așezat pe bogătașul bolnav pe o targă și au dispărut cu el în clădirea aeroportului. Numai într-un tîrziu s-a apropiat de Murphy cineva zicîndu-i: „Sînt căpitanul Octaviano de la Maza. Vă felicit, v-ați îndeplinit cu bine misiunea. Poftiți cecul, sper să vă surprindă!"

Cei zece mii de dolari l-au surprins într-adevăr pe Murphy dar el a rămas mut cînd a aflat că bogătașul pe care îl transportase nu era altul decît profesorul Galindez! Murphy devenise, așadar, părtaș la răpirea adversarului numărul unu al lui Trujillo pe care l-a băgat astfel în ghearele călăului.

Revenindu-şi, profesorul Galindez a fost supus unor interogatorii complite. I s-a cerut să predea manuscrisul lucrării sale „Era lui Trujillo". Din fericire, acesta se găsea la editură în momentul răpirii lui. Cartea a apărut mai tîrziu, la Buenos Aires, şi ea constituie un document zguduitor despre teroarea instaurată în Republica Dominicană. Galindez a refuzat de aceea a fost ucis iar cadavrul său a fost ars în cazanul unuia dintre iahturile de lux ale „părintelui".

Sally Caire era stevardesă pe avioanele Pan Americanului care deservea o rută din America Latină, cu escală şi la Ciudad Trujillo. Ea l-a cunoscut pe Murphy, cu care dorea de altfel să se căsătorească. De la ea FBI a aflat despre prezenţa lui Fernandez la bordul bimotorului care-l transporta pe Galindez.

FBI ştia prea bine cu cine avea onoarea şi a început cercetările pentru găsirea unor urme care să îi ducă la crudul asasin. De unde puteau ei începe dacă nu de la depistarea semnalmentelor avionului lui Murphy. Surpriză însă ! Încercînd să dea de urma făptuitorului atîtor crime, FBI a dat peste altele noi. Urmărind să-l găsească pe omul de serviciu de la aeroportul Amytville din ziua respectivă, agenţii l-au găsit fără viaţă. Murise în urma unui atac de cord! A doua victimă avea să fie bărbatul de pe aeroportul Lantana, cel care alimentase avionul lui Murphy. Acesta dispăruse într-un accident de maşină.

Murphy a început să se teamă. Îi scrisese lui Sally că ar vrea să plece din insulă, dar scrisoarea a încăput pe mîinile cenzurii lui Trujillo. Într-o seară a fost răpit de cîţiva necunoscuţi şi dus în afara oraşului. A fost ucis şi aruncat în Golful Rechinilor, un loc unde ferocele mamifere mişunau în voie. Şi astfel n-a mai rămas nici o urmă din pilotul care în clipa cînd a primit cei zece mii de dolari a avut naivitatea să creadă că-i ieşise norocul în cale...

Căpitanul Octaviano de la Maza, care s-a împrietenit cu Murphy, pe care a încercat să-l ajute să fugă, era un alt participant la răpirea profesorului Galindez. După dispariţia lui Murphy el a înţeles că se află în pericol. Ca unul care cunoştea bine metodele lui Seguridad Nacional el şi-a trimis mai întîi familia în S.U.A. urmînd ca peste cîteva zile să se întîlnească cu toţii în Florida. Octaviano n-a mai apucat să plece pentru că a fost arestat sub acuzaţia de a-l fi ucis pe cetăţeanul american Gerald Lester Murphy!

După o detenţiune de cîteva zile în presa dominicană a apărut o ştire care anunţa că Octaviano de la Maza, căpitan, s-a spînzurat în închisoare! Octaviano s-ar fi plimbat chipurile pe faleza stîncoasă de la Golful Rechinilor împreună cu Murphy. Acesta i-ar fi făcut propuneri imorale fapt pentru care căpitanul l-a aruncat în apă şi a fost devorat de rechini. Mai tîrziu, în celulă fiind, şi-a dat seama de grozăvia faptei sale şi s-a sinucis!

Vom continua să adăugăm peliculei acesteia halucinante încă cîteva verigi la lanţul nesfîrşit al crimelor pentru ca cititorii să înţeleagă mai bine ce a însemnat dictatura lui Trujillo. Pornind în căutarea lui Fernandez, agenţii FBI au ajuns la Ciudad Trujillo. Surpriză şi aici! Colegii de la Seguridad Nacional i-au informat că Fernandez este de negăsit. Au încercat atunci să stea de vorbă cu soţia lui Fernandez, de bună seamă ea trebuie să ştie unde se află soţul ei. Numai că ea nu le mai putea fi de nici un folos: murise cu cîteva zile înainte într-un accident de maşină, petrecut chiar în centrul oraşului!

Opoziţia dominicană din exterior a pus la cale un atac de amploare împotriva dictatorului, debarcînd în iunie 1959, la Estero Hondo şi Maimon, grupuri de revoluţionari dominicani. Acţiunea nu a fost încununată de succes. Vedetele rapide trimise pe mare şi aviaţia de vînătoare i-au silit pe cei aproape 200 de insurgenţi să se predea armatei dictatorului. Răzbunarea „Benefactorului" avea să fie pe măsura reputaţiei de care se bucura. Prizonierii au fost schingiuiţi în închisori apoi împuşcaţi, cu excepţia a 20 dintre ei pe care i-a luat în grijă fratele tiranului, Ramfis. Nici el nu dezmînţea cruzimea familiei. I-a urcat pe cei 20 într-un avion, i-a înălţat pînă la 2.000 de metri, apoi le-a dat drumul fără paraşute. În seara aceleiaşi zile, participînd la o recepţie, sinistrul asasin se lăuda în gura mare că el este singurul om din lume care a văzut partizani zburînd!

Sinistră figură acest Ramfis. În materie de torturi fizice şi morale el era mai crud chiar decît celebrul său frate. Lui M. Baez, deţinut în închisoare şi care făcuse greva foamei timp de două săptămîni, i-a dat într-o zi să mănînce pilaf cu carne. După ce a terminat de mîncat îi spuse că bucăţile de carne pe care tocmai le înghiţise au fost tăiate din corpul propriului său copil.

— Eşti canalia cea mai josnică ce poate exista, dar una ca asta nu cred că ai fost în stare să faci! i-a zis Baez.

Şi ca să arate că este chiar mai crud şi mai cinic decît îşi putea închipui deţinutul, a poruncit să fie adus capul tăiat al micuţului Baez. Nefericitul tată a murit în clipa în care a văzut grozăvia!

Doctorul H. Subero, ataşat al Ambasadei dominicane la Paris, a publicat în anul 1964, în revista vestgermană „Stern" următoarea declaraţie: „În anul 1960 am organizat împreună cu alţi prieteni un complot împotriva lui Trujillo. Am fost trădaţi şi arestaţi cu toţii. Am fost încarceraţi cîte zece în celule de 10 m², care nu aveau nici o fereastră măcar. Ne ţineau dezbrăcaţi de orice veşminte, nu aveam aer, nu ni se dădea de mîncare. În fiecare noapte la ora două eram duşi la interogatoriu unde eram biciuiţi pînă la şase dimineaţa. Trei dintre noi au murit în urma torturilor la care au fost supuşi."

Teroarea și cruzimea cu care erau reprimate toate acțiunile care i se păreau suspecte lul Trujillo nu erau însă singurele motive pentru care acesta era urît pînă și de oamenii din imediata lui apropiere. Pe lîngă acestea, Trujillo era și cel mai bogat om din țară. Cum a ajuns hoțul de cai să fie cel mai avut om din insulă? Grație unor idei care, de bună seamă, nu pot trece prin capul oricui.

Mai întîi a decretat că soldații trebuie să-și spele uniformele și lenjeria de două ori pe săptămînă, după care a înființat singura spălătorie și curățătorie din Ciudad Trujillo și a numit-o pe Maria Martinez, soția lui, directoare. În felul acesta soldații și gradații lăsau jumătate din solda lor la casieria doamnei Martinez. (De ce nu și-o fi zis Trujillo?). A înființat apoi o fabrică de vopsele și lacuri și n-a uitat să dea imediat și instrucțiunile de rigoare: fiecare casă particulară trebuie vopsită în fiecare an! După ce a construit o fabrică de sîrmă ghimpată (cum de nu s-a gîndit chiar de la început la așa ceva?) a ordonat ca toate proprietățile particulare să fie împrejmuite cu sîrmă de acest fel!

Încet dar sigur a pus mîna pe întreaga economie a insulei. El deținea o treime din pămîntul arabil al țării, peste 80% din culturile de zahăr și dispunea de două miliarde de dolari bani lichizi, depuși la diferite bănci europene. Pentru o parte din acești bani urmașii lui se mai judecă și astăzi...

Lipsit de scrupule, avid după avere pe care și-o dorea mult mai mare, el nu respecta decît monopolurile americane. Cînd însă bogăția lui a atins valori incredibile, interesele clanului Trujillo au început să se ciocnească cu cele ale puternicilor magnați de la Washington, pe care pînă atunci nu-i deranjaseră de loc atrocitățile comise de tiranul din insulă. Interesele americanilor, grav atinse de politica economică a dictatorului, iată semnătura sentinței împotriva lui Trujillo. El a devenit o povară pentru S.U.A. care vor încerca să se descotorosească de preasupusul lor Trujillo îndelung protejat.

În aceste condiții prielnice se naște ideea unui complot împotriva lui. Era în 1961, după treizeci și unu de ani de teroare și cruzime, cum numai inchiziția și fascismul le-au mai practicat. Planul era simplu. Conspiratorii trebuia să folosească prilejul ce li se oferea prin vizita de inspecție pe care Trujillo urma să o facă împreună cu generalul Roman Fernandez, ministrul său de război și rudă apropiată. Două mașini trebuia să bareze șoseaua pe care se deplasa Chevroletul dictatorului, iar din cea de a treia, care venea din spate, trăgători de elită urmau să deschidă focul împotriva „Binefăcătorului." După ce acesta își va fi dat sfîrșitul o juntă militară, avîndu-l în frunte pe generalul Diaz, va prelua puterea.

Cine erau atentatorii? Foști colaboratori ai tiranului, cărora lăcomia lui Trujillo a început să le cam atingă interesele: Roman Fernandez, ministrul de război, Modesto Diaz, fost ministru de externe, Antonio Imbert Barreras, fost guvernator al provinciei La Plata. O figură interesantă, care avea să joace unul din rolurile principale, era Antonio de la Maza, fost aghiotant al lui Trujillo, fratele căpitanului Octaviano de la Maza, cel „sinucis" de Seguridad Nacional.

Chevroletul lui Trujillo, una din cele 35 (treizeci și cinci) de limuzine de lux ale lui (avusese 36 dar una a făcut-o cadou actriței Sza Sza Gabor de la Hollywood, pentru o noapte de pomină petrecută la reședința dictatorului de la Estemcia Fundacion) nu era blindat. Și nu este de mirare pentru că Trujillo credea despre el, așa cum au crezut la timpul lor și alți dictatori, să ne gîndim la Cezar, Napoleon, Dolfuss, Hitler, că sînt invulnerabili!

Totul s-a desfășurat conform planului. În momentul în care mașina atentatorilor se apropia de Chevrolet pentru a-l depăși, șoferul dictatorului a zărit mașinile care i-au barat drumul. N-a avut altceva mai bun de făcut decît să frîneze, să sară din mașină și să se ascundă. Lucru care l-a făcut și Trujillo. Consternarea și spaima i-au paralizat, oprindu-i să facă uz de cele două mitraliere, pregătite pentru tragere, pe care le aveau în mașină.

Cine ar fi crezut că sîngerosul dictator, care a terorizat poporul Republicii Dominicane timp de trei decenii, ar fi în stare să se ascundă ca o babă? Și totuși, el s-a ascuns ca o babă. De el s-a apropiat Antonio de la Maza care a descărcat toate gloanțele care le avea pe țeavă. Trujillo a murit instantaneu.

Stop-cadru pentru a aminti un fapt nu tocmai lipsit de importanță întrucît înregistrăm o nouă greșeală de regie: presa din Statele Unite a anunțat încetarea din viață a dictatorului mai înainte ca știrea să fi fost

transmisă în emisiunile interne și pentru exterior ale studioului dominican de radio!

Derulăm în continuare pelicula pentru a da peste o altă eroare de scenariu. În momentul cînd s-au auzit împușcăturile care au pus capăt vieții lui Trujillo, de la o masă din restaurantul „El Pony", aflat în apropiere, s-a ridicat un bărbat, s-a urcat într-o mașină și a plecat ca din pușcă spre locul unde se găseau generalii Roman și Diaz. Pe Roman l-a poftit într-o mașină zicînd că trebuie să participe cu maximum de urgență la o ședință. În realitate l-a dus după gratiile închisorii Ozama! Același lucru a încercat să facă și cu generalul Diaz, dar acesta a refuzat zicînd că el nu intreprinde nimic pînă nu i se prezintă cadavrul lui Trujillo. În curînd și-au făcut apariția și ceilalți atentatori, care i-au prezentat lui Diaz corpul delict — cadavrul dictatorului. Se putea o acuzare mai convingătoare împotriva atentatorilor?

Omul de la restaurantul „El Pony" a dispus arestarea și împușcarea celor implicați în acest atentat. Dacă ar fi dat în scris acest ordin, i-am fi putut citi și semnătura: colonel Arturo Espaillat!

Cine mai poate crede că el s-a oprit la „El Pony" numai ca să se răcorească cu o halbă de bere?

Și, în final, o altă întrebare: Cine ar fi putut crede că Trujillo, odiosul călău al poporului dominican, dușmanul libertății, își va dormi somnul de veci la Paris, în cimitirul Père Lachaise, într-un cavou cumpărat cu 462.500 dolari, pe aceeași alee cu mormintele comunarzilor?!

NICOLAE NICOARĂ

Salinger există cu adevărat?

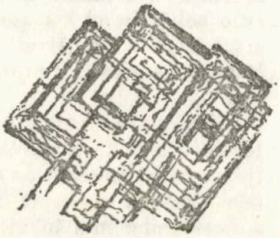

Dacă adolescenții din școlile secundare și tinerii studenți din universitățile Statelor Unite sînt întrebați care le este autorul preferat, cei mai mulți dintre ei vor răspunde cu siguranță „Salinger". Dacă se pune aceeași întrebare în cercurile sofisticate, unde lectura magazinului „The New Yorker" este o obligație și o bucurie săptămînală, răspunsul va fi probabil identic. Criticii, în sfîrșit, au și scris despre Salinger mai mult decît despre majoritatea contemporanilor lui. În 1962 s-a publicat chiar despre el și opera lui o carte stufoasă, o culegere foarte inegală de eseuri, scrise de douăzeci de scriitori și critici americani, intitulată „Salinger A Critical and Personal Portrait" (Salinger, portret critic și personal). Fapt cert e că acest scriitor se bucură actualmente de o mare cotă, nu numai în America, ci și dincolo de hotarele ei, căci datorită nenumăratelor traduceri ale operelor sale, el este acum apreciat atît pe malurile Senei, cît și pe cele ale Moscovei[1].

Scriitorul este totuși foarte puțin cunoscut și unii au mers chiar atît de departe, încît și-au pus chiar problema existenței lui. Într-adevăr, puțini oameni se pot lăuda că l-au văzut. Un singur ziarist l-a intervievat. Iar fotografia lui, apărută pe coperta revistei „Time" nu dovedește nimic. Încercînd în iunie 1966 să-i iau un interviu prin corespondență și adresîndu-mă, în acest scop, editorului lui new-yorkez, Harald Ober, acesta mi-a răspuns că Salinger nu poate da interviuri, în afară de cele autorizate de agentul lui literar. Jacques Caban, autorul unui interesant eseu asupra literaturii americane „La prairie perdue" (editura Le Seuil) merge atît de departe cu presupunerea că Salinger n-ar exista, încît își pune întrebarea dacă celebrul scriitor american nu reprezintă cumva un sindicat de autori anonimi[2]. Ceea ce, după Caban, ar lămuri, în mare măsură, calitatea stilului său. „Salinger, spune criticul francez, trebuie să compună pe hîrtie milimetrică, calculîndu-și efectele cu o precizie de o zecimală. Un ordonator IRM, informat de toate datele despre sensibilitatea «mulțimii singuratice» și programat să cunoască cele mai bune mijloace spre a o emoționa, ar produce Salinger în fișe perforate".

1) Vezi la noi romanul „De veghe în lanul de secară", E.L.U., 1964

2) În „Magazine littéraire", nr. 1, 1966.

Un scriitor mare, dar cu o biografie foarte mică

Căban nu exagerează? Adevărul e că avem puţine date despre scriitor şi încă şi acelea furnizate de o notă editorială. Biografia lui se reduce la cîteva rînduri. Ca şi Holden Caufield, eroul său din „De veghe în lanul de secară", Salinger s-a născut în 1919 la New York, într-o familie înstărită. A trecut apoi prin multe şcoli, prin Valley Forge Military Academy, obţinînd apoi, în 1936, un certificat de absolvire a studiilor secundare, singurul lui titlu. În 1937, după o călătorie la Viena, întreprinsă cu ideea de a prelua conducerea afacerilor tatălui său, Salinger se hotărăşte să devină scriitor: se înscrie la Universitatea din Columbia, la cursul lui Burnett. În martie 1940, cu ajutorul profesorului său, el vinde revistei „Story" prima lui nuvelă. Apoi, timp de cinci ani, scrie pentru „Saturday Evening Post" şi pentru „Collier's" nuvele comerciale, destul de convenţionale, dar care toate descriu crizele, traumatismele provocate de rasism, snobism, cochetărie, gelozie.

Personajul lor principal este, în general, un om slab, foarte sensibil faţă de cruzimile lumii. Mobilizat în 1942, el face războiul în divizia a 4-a de infanterie, continuîndu-şi în tot acest timp colaborarea la magazinele „Story", „Saturday Evening Post" şi în cele din urmă la „New Yorker". La 6 iunie 1944 debarcă cu divizia lui în Normandia. Sergent, însărcinat cu contra-spionajul, trebuia să depisteze pe agenţii nazişti printre civilii francezi şi prizonierii germani. Dar nu-şi părăseşte nici o clipă maşina de scris. Scrie pe front, în spatele frontului, în jeepul lui. Astfel îl întîlneşte pe corespondentul de război Hemingway, care apreciază că are atît de mult talent, încît de bucurie descarcă o rafală de Luger într-o pisică... Toate acestea nu le ştim, de altfel, de altundeva decît din nuvela „Pentru Esme, cu dragoste şi abjecţie".

În această epocă încep să apară, unul cîte unul, personajele comediei lui del'arte, alcătuită, în cea mai mare parte, din adolescenţi inadaptaţi şi dificili, cu înclinări spre vagabondaj. Dar „De veghe în lanul de secară", care îi aduce succesul şi gloria, nu este publicat decît în 1951.

Romancierul adolescenţilor inadaptabili

„De veghe în lanul de secară" este — cum ştim cu toţii — povestea, istorisită la persoana întîi, a celor trei zile din viaţa unui tînăr new-yorkez de 17 ani, Holden Caulfield. Holden a fost eliminat de la şcoala lui din Connectuttet — una din acele şcoli pentru adolescenţii de „familie bună" unde, afară de engleză, avea note proaste la toate materiile. El s-a hotărît să plece cu două zile înainte de vacanţa de iarnă şi să-şi acorde puţină libertate înainte de a se înapoia acasă. Se plimbă prin New York, vede cîţiva prieteni, se duce la teatru şi la cinema, are cîteva întîlniri mai mult sau mai puţin interesante, participă la cîteva incidente, dintre care unele te fac să te gîndeşti la un film cu Chaplin şi, în cele din urmă, se întoarce acasă.

Holden a întreprins această scurtă şi clandestină odisee mînat de un ideal: să comunice cu altcineva, căci el aspiră să stabilească raporturi autentice cu semenii lui. Dar, cu excepţia cîtorva pe care îi iubeşte — surioara lui, Phoebe, de pildă — cei mai mulţi dintre ei îl decepţionează, cum îl decepţionează şi lucrurile pe care le vede la New York. El se loveşte de artificialitatea, de vulgaritatea marelui oraş, de minciunile, înşelătoriile, ipocriziile, indiferenţa oamenilor şi femeilor care îl locuiesc. Pentru Holden, New Yorkul este populat de ticăloşi **(bastards)**, de bădărani **(jerks)** sau de şmecheri **(phonies)**, adică de oameni falşi sau lipsiţi de autenticitate, gata oricînd să facă un compromis. Între **bastards, jerks** şi **phonies**, care alcătuiesc pasta puţin îmbietoare a acestei lumi, e foarte greu să descoperi un suflet adevărat, pe care să-l poţi iubi. Da, există sora lui mai mică, Phoebe, dar ea e doar o copiliţă. Mai există şi mezinul, Allie. Dar, din păcate, el e mort. Oameni de treabă nu întîlneşti niciodată. Sau sînt morţi. Sau nu există decît în cărţi. Sau, dintr-un motiv sau altul, nu poţi să ajungi la ei. Aşa că dai totdeauna peste **bastards, phonies** şi **jerks** — pe care naratorul îi judecă, condamnă şi ironizează cu severitatea fără drept de apel a adolescenţilor. Pînă la urmă, aceste trei zile ale unui băiat pierdut în imensitatea New Yorkului nu sînt altceva decît o căutare. O căutare a adevărului, sau a bucuriei, sau a raţiunii de a trăi, întreprinsă de către un băieţandru, cufundat încă în copilărie, şi pe care lumea îl înspăimîntă. De aceea, odiseea lui new-yorkeză devine totodată revelaţia sutelor de mijloace cu ajutorul cărora idealurile sînt excluse din viaţa adulţilor în general şi a citadinilor newyorkezi în special.

Datorită acestui roman, Salinger a devenit romancierul adolescenţilor, al crizei de la sfîrşitul „celor mai frumoşi ani ai vieţii noastre", cînd descoperim sluţimile vieţii, nedreptăţile şi lipsa de dragoste, cînd inocenţa descoperă impostura adulţilor, refuză să-i devină complice şi ar vrea să moară, sau să devină preot şi pur ca un buda.

Mii şi mii de studenţi au făcut din Salinger biblia lor, căci Holden Caulfield şi Franny Glass, din „Franny şi Zooey", vorbesc limbajul lor, îşi mărturisesc răzvrătirea lor şi exprimă conflictul care îi sfîşie între integritatea şi dorinţa de a iubi.

Tinerii americani au descoperit în Salinger noul romantism pe care îl căutau şi

silueta aceea a „Răzvrătitului inocent" care revendică în numele lor drepturile omului, așa cum „sălbaticul de treabă" o făcea pentru filozofii secolului al optsprezecelea.

„Nu numai «teen-agers»-ii, ci toți acei pe care criza familiei și a moralei i-a lăsat singuri, fără cămin nici cuirasă, spune Jacques Caban, toți aceia care doresc să rămînă integri, toți aceia care măsoară distanța ce separă nevoia lor de dragoste de orice obiect capabil s-o satisfacă, toate conștiințele nenorocite ale «mulțimii singuratice» care caută un frate mai mare, îl găsesc în Salinger".

„Mie îmi plac cărțile, explică Holden, căci, după ce le isprăvești, simți că ai vrea ca autorul să fie cel mai bun prieten al tău, și să-l poți chema la telefon ori de cîte ori ai chef".

Aceasta-i însăși definiția apostolatului literar al lui Salinger, a cărui operă are ca simbol telefonul.

„În rolul lui de mediator, continuă același Caban, Salinger a inventat o artă care aparține în același timp „curierului sentimental" și confesiunii mistice.

Mai mult decît un public, autorul are, — întocmai ca și vedetele filmului sau ale muzicii ușoare — un club de „fans"-i (fanatici), care fac din consumarea produsului Salinger un semn de recunoaștere, chiar o rațiune de a fi. Cultul a devenit o industrie și viceversa. Chiar și prin acest cult Salinger este modern: fie că-i vorba de cărți, de discuri, de mașini sau de localități turistice, formarea clubURILOR în jurul obiectelor de consum este caracteristică societății. Termenii aceștia nu sînt peiorativi. Ei încearcă doar să explice fenomenul Salinger, care este un artist mare de un tip nou, mult mai apropiat de redactorul de publicitate decît de Balzac...".

Un Halliday al literaturii americane

Caban nu reușește totuși să explice în întregime „fenomenul Salinger" atunci cînd e vorba de cultul pe care i-l închină tinerii americani scriitorului. Pe cînd „fans"-ii starurilor de cinema, de pildă, se află, prin intermediul publicațiilor de specialitate, în legătură continuă cu vedetele lor, aceste publicații revărsînd asupra credincioșilor toate elementele însuflețitoare ale credinței: fotografii, interviuri, cancanuri, vieți romanțate, cei ai lui Salinger nu reușesc să afle mai mult despre scriitorul lor divinizat decît cele ce am spus noi aici.

Atunci cum se explică acest cult? E de ajuns doar faptul că cititorii lui Salinger se regăsesc în eroii descriși de scriitorul american? Se pare că în afara tehnicii cinematografice și a influenței literaturii polițiste — întîlnite în multe din nuvelele lui Salinger — care au cucerit pe tinerii lui cititori, mari amatori de cinema și de literatură polițistă, mai există un element important, care a cîștigat inima lor: limbajul. Salinger are, într-adevăr, marea calitate de a ști să redea aproape oricare dialog, în special acela al copiilor, adolescenților, puștilor, snobilor, nevropaților, nenorociților care încearcă în zadar să „comunice". De fapt, pentru el, dialogul este ocazia și mijlocul de a construi un personaj. Eroii lui Salinger „capătă" viață, — spune David L. Stevenson în «Salinger, A critical and Personal Portrait», în felul personajelor povestirilor din «New York» cu ajutorul redării, în mod cît se poate de exact, a unei conversații".

Argoul folosit de scriitor este, deci, și el un element important, care face ca tinerii cititori să găsească în opera scriitorului american un fel de oglindă nu numai a preocupărilor lor, a romantismului lor, a incapacităților de a se elibera de emoțiile lor, de pudoare, de generozitate și vulnerabilitate, dar și un fel de disc care a reușit să le redea chiar și limbajul.

Poate că succesul acesta imens al lui Salinger își află explicația și în aprecierea severă a lui John Steinbeck care declara în 1963 unui romancier francez: „Salinger este un produs al epocii. El scrie cărți lipsite de maturitate pentru cititori lipsiți de maturitate... Pentru unii amatori de literatură bună, într-un timp cînd controlul „pieței" literare al Americii îl exercită acum adolescenții, iar nu femeile, cum se întîmpla înainte, „Salinger este un fel de Johnny Halliday al literaturii americane".

Indiferent însă de aprecierile operei sale literare, Salinger-omul rămîne, mai departe, un mister. Poate că nu în sensul afirmației lui Caban, care îi neagă chiar existența, dar un scriitor care se apără, în orice caz, de indiscrețiile publicitare și critice. Din 1953, el a părăsit Wesport, prea literar, ca să trăiască ca un ermit la Cornish, New Hampshire. Aci nu primește pe nimeni. În fiecare zi, de la 8,30 pînă la 17,30, se retrage în fundul grădinii, într-o celulă de beton luminată de o fereastră mobilă a tavanului. Își ia cu el cîteva sandvișuri pregătite de nevastă-sa și rămîne închis în refugiul său de beton pînă ce a terminat tot ce avea de scris. Căci în această celulă există, desigur, un birou, un clasor, o mașină de scris. Și, după cum spun unii, și o tablă mare neagră, pe care Salinger înșiruie liste întregi de cuvinte, spre a-și alege apoi pe cele mai bune dintre ele.

Dar poate că toate acestea nu sînt, pînă la urmă, decît simple zvonuri, menite să întărească și mai mult aura de mister cu care s-a înconjurat acest scriitor și, deci, interesul pe care el l-a stîrnit în lumea „fans"-ilor lui.

PAUL B. MARIAN

Raymond Chandler

un cuplu de scriitori

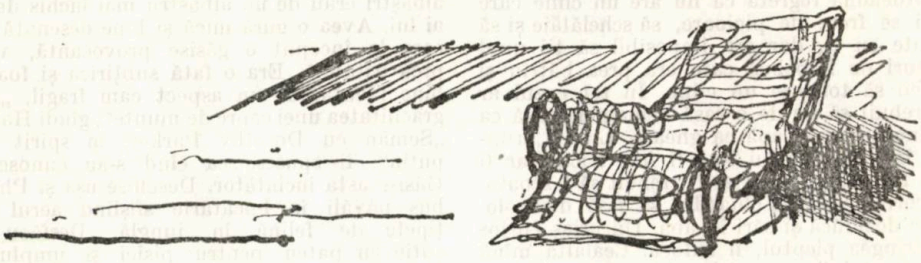

O povestire inedită a marelui scriitor american

1

Oricît ar fi fost de beat cu o seară înainte, Hank Bruton se scula totdeauna devreme și făcea înconjurul casei în picioarele goale așteptînd să fiarbă cafeaua. Închidea încet ușa camerei lui Marion, ținînd degetul în deschizătură ca să nu facă zgomot. Găsea curios că avea mîinile perfect calme, pe cînd mușchii picioarelor i se contractau atît de violent iar dinții îi clănțăneau. Asta părea să nu-i afecteze niciodată mîinile, particularitatea curioasă și practică, la urma urmei. În timp ce cafeaua fierbea și casa rămînea tăcută, fără nici cel mai mic zgomot în copaci în afară de ciripitul unei păsări și de murmurul îndepărtat al rîului, se așeza în pridvor privindu-l pe Phoebus, motanul roșcat, care pîndea ușa. Phoebus știa că nu venise încă ora mesei și că Hank nu-l va lăsa să intre. Știa probabil și de ce: dacă ar fi intrat ar fi început să miaune, era în stare să facă zgomot cît un șef de tren și să strice somnul matinal al lui Marion. Hank își bătea joc de acest somn matinal, dar îi plăcea ca dimineața să fie singur și liniștit, să n-audă voci, mai ales pe cea a lui Marion. Privea pisica, Phoebus căsca lăsînd să-i scape o notă ascuțită, nu prea tare, doar atît cît să-și arate nemulțumirea. „Taci din gură", îi șopti Hank. Phoebus se așeză, ridică laba din spate și începu să-și netezească blana. Se opri în mijlocul acestei operații, cu laba ridicată și-l fixă pe Hank cu un aer deliberat insolent. „Cunosc, zise Hank. Sînt zece mii de ani de cînd pisicile fac așa". Era totuși eficace. Poate că trebuie să fii într-adevăr cinic pentru a fi un bun actor. E o idee. S-ar cuveni să ia notă. Luă cafetiera de pe reșou, de cum începu să dea în clocot și își vărsă o ceașcă de cafea adăugînd puțină apă rece. Goli ceașca dintr-o înghițitură. La a doua ceașcă va pune frișcă și zahăr și o va bea pe îndelete. Contracția nervoasă din stomac se mai potolise, dar mușchii picioarelor îl făceau încă să sufere. Făcu mică flacăra reșoului și puse cafetiera deasupra. Ieși din cameră, traversă veranda podită cu scînduri și coborî în iarba umedă de rouă. Casa era veche, fără nici o caracteristică deosebită, dar chiria costa doar 35 dolari pe lună și apoi avea multă iarbă în jur și mulți pini, nu prea înalți, în afară de partea care cobora lin pînă la rîu. Deasupra pinilor se zăreau niște coline joase, acum aproape înecate în ceață. Curînd soarele avea s-o risipească. Aerul era răcoros, dar de o răcoare plăcută. E un loc bun de locuit, se gîndea Hank. Suficient pentru un cuplu de scriitori în devenire, care în ce privește talentul erau plini de speranțe. Un om trebuie să fie capabil să locuiască aici fără să se îmbete în fiecare seară. Coborînd spre rîu încerca să-și amintească ce se petrecuse de fapt seara trecută. Nu reușea, dar avea senzația vagă că izbucnise un scandal. Fără îndoială spusese ceva despre piesa lui Marion. Ceva nu prea elogios, desigur. Dar de ce dracu

nu era și ea cinstită față de piesa asta idioată? Și transcriind-o n-o îmbunătățise deloc, ba dimpotrivă. Atunci cum să-i spună că era bună cînd nu făcea două parale? N-ar fi ajutat-o nicicum. Un scriitor trebuie să se privească în față și dacă ceea ce vede e vidul, acesta e cuvîntul pe care-l va folosi. Se opri să-și frece scobitura stomacului. Printre copaci se zărea apa cenușie ca oțelul și asta-i făcu plăcere. Il treceau fiorii gîndindu-se la răceala apei, dar asta-i făcea plăcere. Pentru cîteva clipe e groaznic, dar nu se moare din asta și după aceea te simți atît de bine, deși din păcate nu pentru mult timp. Ajuns la rîu, puse jos ștergarul, se descălță de tenisi și își scoase cămașa. Ca întotdeauna regreta că nu are un cîine care să i se frece de picioare, să schelălăie și să înoate cu el, dar era imposibil să ții unul alături de Phoebus care era prea bătrîn și dificil să tolereze un cîine. În tot cazul ar fi trebuit să fie de o rasă nemaipomenită ca să înoate într-o apă ca gheața. L-ar fi aruncat în apă, cîinelui i-ar fi fost frică, l-ar fi tras la fund și tot el ar fi trebuit să-l scoată. Uneori îi era greu chiar lui să iasă de-acolo.

Se dezbrăcă și sări în apă. Un uriaș furios îi strîngea pieptul, îl sufoca. Cealaltă mînă a uriașului îl trăgea de picioare în direcția curentului, era scurs la vale în loc să înainteze. Nu mai avea suflu, încercă să strige dar nu reușea să scoată nici un sunet. Luptă furios cu apa, fu răsturnat, dar înotînd din toate puterile reuși să se mențină în curent, ba chiar să înainteze puțin. Atinse malul, totuși nu în locul de unde plonjase, nu mai reușea asta de un an, din cauza whisky-ului, desigur, ei, prețul nu era prea scump... Și dacă într-o dimineață nu va mai ajunge deloc la mal și se va îneca?... Nu, spuse el cu voce tare, cu o voce puțin cam gîfîitoare, nu se începe o zi astfel, nu merge!... Urcă prudent malul abrupt, se frecă energic cu ștergarul și începu să se simtă încălzit, odihnit și destins. Durerea din mușchi dispăruse și de asemenea cea din stomac. Se îmbrăcă, își încălță tenisii și porni să urce colina. Începu să fluiere un motiv dintr-o simfonie. Încercă să-și amintească ce era, apoi ce știe despre compozitor, de viața, luptele și suferințele acestuia. Acum era desigur mort și îngropat ca atîția din oamenii pe care el, Hank, îi cunoscuse în armată. Asta-i fără îndoială un truc de scriitor, se gîndi el. Niciodată faptul însuși ci doar emoția facilă care-l acompaniază.

2

Phoebus era tot pe verandă și mieuna din ce în ce mai tare, ceea ce însemna că Marion se sculase. Era în bucătărie, îmbrăcată de oraș, cu o bluză bej. Hank zise: „De ce n-ai așteptat să mă întorc? Ți-aș fi adus cafeaua.“ Ea nu îl privi în față și nici nu-i răspunse imediat. Își îndreptase ochii spre un colț al bucătăriei, ca și cînd ar fi văzut acolo o pînză de păianjen. „A fost bună baia?“ întrebă ea cu o voce îndepărtată. „Perfectă, dar e un rîu al dracului de rece“. „Bine, zise Marion. Formidabil. Perfect. Vindecare miraculoasă. Chiar dacă la urma urmelor asta devine monoton. Nu vrei să-i dai de mîncare blestematului de motan?“ — „De ce bietul Phoebus a ajuns blestematul ăsta de motan? Credeam că se bucură de aprecierea ta. Pentru că el, cel puțin, nu-și spurcă botul cu băutură.“ — „Adăugă el cu zîmbetul său fermecător,“ zise Marion cu sarcasm.

Hank o privea gînditor. Avea părul negru și scurt, care-i venea ca o cască. Ochii ei albaștri erau de un albastru mai închis decît ai lui. Avea o gură mică și bine desenată pe care la început o găsise provocantă, apoi prea iritabilă. Era o fată subțirică și foarte bine făcută, de un aspect cam fragil, „are gracilitatea unei capre de munte“, gîndi Hank. „Semăn cu Dorothy Parker, în spirit cel puțin“, îi spusese ea cînd s-au cunoscut. Găsise asta încîntător. Deschise ușa și Phoebus năvăli în bucătărie sfîșiind aerul cu țipete de felină în junglă. Desfăcu o cutie cu pateu pentru pisici și umplu o farfurioară pe care o așeză pe dușumea. Fără un cuvînt, Marion scoase jumătatea din hrana pisicii, deschise ușa și așeză farfurioara afară. Phoebus țîșni ca o săgeată. — „OK, spuse Hank, Data viitoare o să știu“. — „Data viitoare poți să faci ce vrei, pentru că nu voi mai fi aici“. — „Văd, zise încet Hank. A fost așa de rău?“. — „Nu mai rău ca de obicei. Ultima oară cînd am plecat“... Ezită puțin, Hank se îndreptă spre dînsa dar ea își reveni imediat. „Pregătește-ți singur dejunul. Trebuie să-mi termin bagajele“, — „Hai să stăm de vorbă,“ zise Hank liniștit. Aproape de ușă ea se întoarse: „O, da, desigur“. Vocea ei pocnea ca și tocurile pantofilor. „Grăbindu-ne, asta ar putea face zece minute de conversație fascinantă“. Urcă scara în fosnet. — „Zise ea ieșind“, murmură Hank visător, privind-o cum se îndepărtează.

Se întoarse brusc și ieși din casă. Phoebus dădea tîrcoale farfuriei, pescuind fărîmiturile. Se aplecă să-l ajute. Scărpină creștetul cărunt al motanului. Acesta se opri din mîncat și aștepta țeapăn ca Hank să-și retragă mîna. Apoi se întoarse la farfuria lui. Hank deschise violent ușa garajului și controlă Fordul dacă n-are vreun cauciuc desumflat. Pneurile erau destul de uzate dar țineau încă. Mașina era destul de prăfuită. La urma urmei sînt scriitor, gîndi Hank, n-am vreme de pierdut cu treburi domestice. Ocoli mașina pînă ce ajunse într-un colț întunecos al garajului unde se afla un maldăr de saci. Scoase de acolo ulciorul și-l aruncă pe umăr într-un gest clasic. Rămase, așa ca un aruncător de greutăți. Apoi trase o dușcă bună, după care astupă damigeana

și o puse la loc printre saci. N-aveam deloc nevoie, gîndi el și aproape-i venea să creadă. Dar o să-i facă plăcere să simtă mirosul, Marion e o fată căreia-i place să aibă totdeauna dreptate.

Stătea în picioare în mijlocul salonului cînd ea coborî. Ținea o țigară în gură și părea foarte sigură de sine. Se priviră un timp în tăcere apoi Hank începu să-și înfunde pipa cu tutun. — „Ai fost să tragi o dușcă din ulcior?“ întrebă Marion cu o voce mieroasă. Dădu din cap și-și aprinse pipa. Privirile lor se încrucișară din nou. Marion se așeză pe brațul canapelei din nuiele, care scîrțîi ușor. Afară se auzi deodată un ciripit iritat de păsări, semn că Phoebus își făcea plimbarea matinală pe lîngă un cuib. — „Mașina merge, zise Hank. Vrei să prinzi trenul de

zece și cinci?“ — „De zece și unsprezece, îl corectă ea. Da, vreau să-l prind. Cu cît voi fi mai departe de-aici, cu atît va fi mai bine“. Hank o privea cu ochi inexpresivi. — „Nu vreau nimic din tot talmeș-balmeșul ăsta spuse Marion privind mobilierul demodat, de ocazie, pe care tocmai terminaseră să-l plătească în rate. „Nu vreau nimic din casa asta, în afară de haine. Hainele mele și plec“. Aruncă o privire spre masa de lucru din colț, din lemn brut, învelită cu o pînză de sac bătută în cuie. Privi vechea mașină de scris Underwood, teancul de hîrtie albă, creioanele și cutia de pantofi care conținea ce era scris din romanul lui Hank. — „Mai ales asta nu vreau, zise Marion arătînd spre masă. Te agăți de ea. Cînd o să-ți sfîrșești cartea, în locul portretului tău ai putea pune pe o copertă fotografia acestui elegant specimen de Chippendale din Neanderthal. Pentru că de-acum încolo n-o să ai o mutră prezentabilă. Măcar de ar putea să-ți fotografieze răsuflarea. Ar fi o prezență puternică dacă ar reuși s-o facă. Își trecu repede mîna peste frunte. „Iată că vorbesc acum ca un scriitor curățat“, murmură ea, făcînd un gest care ar fi putut trece drept disperat dacă n-ar fi fost atît de forțat. — „Aș putea să nu mai beau“, zise încet Hank pufăind din pipă. Ea îl privi cu un surîs disprețuitor. — „Oh, bineînțeles! Și ce dacă? Tu nu ești un om, ești doar un eunuc alcolic. Ești un „zombie“ în stare perfectă. Un mort cu presiunea sanghină absolut normală“. — „Ar trebui să-ți notezi asta“, zise Hank. — „N-avea teamă, o s-o fac“ . Ochii ei erau acum negri și strălucitori, nu mai era nici o urmă de albastru în ei. „Și mai ales nu-ți face griji pentru mine. O să-mi găsesc ceva de lucru. În publicitate, ca ziaristă, nu contează. Pot în orice caz să-mi găsesc ceva. Aș putea chiar să scriu piesa asta pe care credeam c-o pot termina în acest magnific peisaj, în acest calm superb tulburat doar de gîfîitul continuu al unei sticle de whisky“. — „E foarte rău“, zise Hank. — „Ce?“. Ochii ei scînteiau. — „Dialogul. Mai întîi că e prea lung, și în zilele noastre actorii nu se mai adresează publicului. Vorbesc între ei“. — „Îți vorbesc“, zise Marion. — „Nu cu adevărat, nu“. Ea ridică din umeri. Hank nu era sigur că a înțeles ceea ce-i spusese și repetase de atîtea ori: că nu se fac piese din asamblarea unor deșeuri. În nici un caz piese care se pun în scenă. — „Nimeni n-ar putea scrie o piesă aici, zise Marion. Nici chiar O'Neill. Nici Tennessee Williams, nici Sardou. Spune-mi numele cuiva care ar putea scrie o piesă aici și îți voi răspunde că minți“.

Hank aruncă o privire spre ceas. — „Nu te-ai măritat cu mine ca să scrii piese“, zise el încet. „Nici eu cu tine ca să scriu un roman. Trăgeai și tu destul de bine la măsea, îți mai amintești? Într-o seară ai căzut trăsnită și a trebuit să te dezbrac și să te bag

în pat"... — „A trebuit?" — „De acord, eu am vrut-o". — „Pe vremea aceea, zise ea, credeam că ești un tip grozav". Această amintire romantică, poate așa era, nu părea să facă asupra ei nici o impresie, ca o amprentă pe dușumea. „Aveai spirit, fantezie și un fel de veselie cuceritoare. Dar nu sînt obligată să asist cum te abrutizezi, să rămîn trează ascultînd cum sforăi de se zguduie casa". Se sufoca. „Și chiar mai rău"... — „Sîntem scriitori, nu? trebuie să precizăm totul," murmură Hank adresîndu-se pipei. — „În dimineața asta nici măcar nu mă enervezi. Nu te-ai trezit cu ochii sticloși și cu capul cît un butoi. Te mulțumești să zîmbești și o iei de acolo de unde te-ai oprit. Ceea ce dovedește că ești tipul de bețiv înăscut, născut în aburi de alcool. Trăiești în ei așa cum salamandra trăiește în foc." —„Poate că tu ar trebui să scrii romanul și eu piesa", zise Hank. Vocea lui Marion urcă cu un semiton. — „Știi ce li se întîmplă unor oameni ca tine? Într-o bună zi cad și se fac bucățele, ca și cum ar fi loviți de un obuz. Ani întregi nu dau nici un semn de deteriorare, se îmbată seară de seară, și a doua zi dimineață o iau de la capăt. Se simt foarte bine. Asupra lor băutura pare să n-aibă nici un efect. Și apoi vine o zi cînd se petrece catastrofa. Privești un om care părea normal și în clipa următoare e o ruină lamentabilă care pute a whisky. Ai vrea să aștept clipa asta?"

Ridică încet din umeri dar nu zise nimic. Ceea ce spunea ea aproape că n-avea nici un înțeles pentru dînsul, părea că nu se adresează lui. Era cu un glas în obscuritate, al unui străin invizibil Din nou își privi ceasul. Ea stinse țigara și se ridică. — „Aduc mașina", zise Hank și ieși din cameră. Își terminase tirada, asta era principalul. Nu dormise azi noapte să o imagineze, să-i dea o formă. O repetase, o încercase pe tăcute și acum, după ce i-o spusese lui, scena era gata. Se gîndi că ar fi fost mai bună dacă era mai scurtă, dar la urma urmei, ce dracu! erau un cuplu de scriitori...

3

Înainte de a scoate Fordul mai trase o dușcă din damigeană. Cînd ajunse în fața casei, Marion stătea în pridvor și privea copacii. Soarele lumina coastele colinelor și ceața se risipise. Fără o vorbă Hank intră, în casă. Luă cele două valize, sacul de dormit, cutia de pălării și cufărul verde cu colțurile de alamă. Încărcă totul în port-bagajul mașinei. Marion se așezase deja în față. Luă loc alături de ea, demară și coborî aleea de pietriș pînă la drumul de pămînt. Drumul însoțea rîul cale de vreo milă, apoi cobora flancul muntelui pînă la orășelul pe care-l traversa calea ferată. Marion privi rîul și zise: — „Îți place să te lupți cu rîul ăsta, nu-i așa? E periculos?" — „Nu dacă ai inima solidă". — „De ce nu te lupți pentru ceva mai valabil"... „Of, Domnule" zise Hank.

Marion îi aruncă o privire ascuțită, apoi privi în față prin parbrizul prăfuit. — „Într-un an voi uita de existența ta, zise ea. E puțin cam trist, desigur, dar cum poate spera un om ca tine să epuizeze viața unei femei?". Se sufoca. El întinse mîna și-i mîngîie umărul. — „Hai, liniștește-te, spuse el. Într-o zi o să bagi toate astea într-o carte". — „Nici nu știu unde să mă duc", zise ea izbucnind în plîns. Îi mîngîie iar umărul, dar nu mai spuse nimic. Pînă la gară nu mai vorbiră. Hank descărcă bagajele și le așeză pe peron. Vru să înregistreze cufărul, dar Marion se opuse. — „Bine, atunci mă duc să stau în mașină pînă ce pleacă trenul", zise Hank. Rămase destul de mult în mașină așteptînd trenul. Avea poftă să bea ceva. Se gîndea că atunci cînd se va urca în tren, Marion o să se uite spre el și o să-i facă un semn cu mîna. Dar ea nu făcu nimic. N-ar fi trebuit să aștepte. Ar fi putut să se întoarcă de mult acasă și să tragă o dușcă din damigeană. Să aștepte, fusese un gest fără sens. Ba mai rău, complet lipsit de stil. Fără să se clintească, privi trenul cum se îndepărtează și dispare. Și asta era tot inutil și lipsit de stil.

4

Cînd ajunse acasă, soarele strălucea plin de căldură și briza ușoară care sufla peste cîmpuri era călduță și ea. Copacii foșneau, îi vorbeau, îi spuneau că va fi o zi minunată. Intră încet în casă și rămase nemișcat, așteptînd să-l pătrundă tăcerea. Casa nu părea mai goală ca înainte. O muscă bîzîia pe geam, iar o pasăre ciripea zgomotos în copacul de lîngă fereastră. Se uită să vadă ce fel de pasăre era. Ca scriitor ar fi trebuit să știe, dar nu o vedea și de altfel puțin îi păsa de asta. „Măcar de aș avea un cîine", rosti el cu glas tare și auzi ecoul lugubru. Merse pînă la masa de lucru și citi ultima pagină a manuscrisului, fără să-l scoată din cutie" „Pastișă", anunță el trist. „Tot ce scriu seamănă cu ce aruncă la coș un scriitor adevărat". Ieși din casă și merse să-și gareze mașina. Adevăratul motiv era însă că damigeana cu whisky se afla acolo. O aduse cu el în casă și o așeză pe masa de scris. Puse și un pahar alături. Îi era mai la îndemînă astfel și de aceea poate nu o folosi. Se simțea gol pe dinăuntru, un vid pe care whisky-ul nu-l putea umple. Nici nu sînt măcar îndrăgostit de ea, se gîndi el. Nici ea de mine. Nu e nici tragedie, nici tristețe adevărată, ci doar vid. Vidul unui scriitor care n-are nimic de spus, un vid groaznic, dar care nu seamănă totuși a tragedie. Doamne, sîntem ființele cele mai inutile din lume! Și sîntem al dracului de mulți, toți la fel de singuri, de goi pe dinăuntru, de săraci, roși de tot felul de mici griji lipsite de demnitate. Ca niște oameni împotmoliți într-o mlaștină, încercăm să

găsim un teren solid sub picioare, ştiind însă că asta nu va schimba nimic. Poate că pentru o clipă îţi imaginezi că ai talent. Toţi scriitorii potenţiali din lume cred asta. Ştiu tot ce se poate şti despre felul cum trebuie să procedeze, dar nu reuşesc. Au lucrat mult şi au imitat pe toţi cei ce au realizat ceva. Ce frumoasă bandă de buni de nimic sîntem, îşi spuse el. Aerul vibrează de zbîrnîitul viselor noastre... Nenorocirea e că asta nu poate să dureze. Odată sfîrşită conversaţia, trebuie să te întorci la tine şi la blestematul de creion care are rolul de a scrie cuvinte pe hîrtie. Da şi rămîi aşezat acolo ca un ins în camera de gazare...

Ridică damigeana şi uitînd de pahar bău direct din sticlă. Lichidul era cald şi acru, nu-i făcu deloc bine duşca înghiţită. Continuă să mediteze asupra problemei de a fi un scriitor fără talent. După un timp duse damigeana în garaj şi o vîrî sub grămada de saci. Phoebus apăru în colţ cu o lăcustă mare şi murdară între dinţi. Hank se aplecă, depărtă fălcile motanului şi eliberă lăcusta. Îi lipsea o labă, dar era încă în stare să zboare. Phoebus îl privea ca şi cînd i-ar fi fost foame, aşa că Hank îi dădu drumul în bucătărie. — „Aşează-te unde vrei, casa e a ta", zise Hank. Se aşeză la masa de scris şi puse o foaie de hîrtie în maşină. Phoebus sări pe masă lîngă el. — „Nu se lucrează în ziua în care te-a părăsit nevasta, nu-i aşa, Phoebus?". Motanul căscă. Hank îl scărpină pe cap, lîngă ureche şi Phoebus începu să toarcă. Îşi trecu degetele de-a lungul şirei spinării şi motanul se încordă. —„Eşti într-adevăr un cotoi voinic, Phoebus. Ar trebui să scriu o povestioară cu tine".

După-amiaza se scurgea încet. Domnea mai departe impresia aceea de vid. Phoebus mîncase şi acum dormea tolănit pe canapea. Ieşi pe verandă şi privea cum dansau ţînţarii într-o rază întîrziată a luminii amurgului. Chiar înainte de apariţia ţînţarilor auzi maşina. Făcea un zgomot curios, cam ca şi Chevroletul bătrînului Simpson. Apoi o zări departe, pe drumul de pămînt. Asta era, deci. Nu fu deloc surprins s-o vadă înaintînd pe alee şi oprind în faţa scărilor de la intrare. Batrînul Simpson stătea nemişcat la volan, privind drept înainte cu ochii lui lăcrimoşi. Mişcă din fălci şi scuipă. Nici nu întoarse capul cînd Marion coborî din maşină. — „L-am plătit eu pe mister Simpson", spuse Marion. Hank începu să scoată bagajele şi cînd termină bătrînul Simpson demară şi plecă, fără să scoată un cuvînt şi fără să le arunce o privire. — „De ce e supărat?" întrebă Hank. — „Nu e supărat. Nu-i place, asta-i tot". Izbucni în plîns, dintr-odată şi el îi trecu braţul pe după umeri. — „N-am putut găsi nici un loc unde să mă duc, spuse ea hohotind. Toate astea îmi păreau absurde. Îşi scoase pălăria şi-şi scutură părul. Atît de absurd. Nici sus, nici jos, doar sentimente veştede". Hank dădu din cap, observînd-o în timp ce-şi ştergea ochii; reuşi să zîmbească stînjenită. — „Hemingway ar fi ştiut unde să se ducă", zise ea. — „Sigur, ar fi mers în Africa să ucidă lei". — „Sau la Pampeluna să ucidă tauri". — „Sau la Veneţia să-şi ucidă timpul", zise Hank şi zîmbiră amîndoi. Ridică una din valize şi începu să urce scara. De jos ea întrebă. — „Unde e Phoebus?". — „Pe masa mea de lucru. E pe cale să scrie o poveste. Una mică, să plătească chiria". Ea urcă în fugă scara şi ajunse la uşă înaintea lui. Oftînd, aşeză valiza şi o privi. Vroia să fie amabil dar ştia că nimic din ceea ce spuseseră înainte şi nimic din ceea ce avea să spună nu însemna nimic, n-avea nici o importanţă. Nimic, doar vînt. — „Hank, spuse ea cu un ton disperat. Nu má simt bine deloc. Ce se va întîmpla cu noi?". — „Nu mare lucru. De ce să se-ntîmple ceva? Putem s-o scoatem la capăt încă vreo şase luni". — „Nu vorbesc de bani, dar romanul tău, piesa mea, ce-o

să se-ntîmple cu ele?". Simți un crampe în stomac, știa, răspunsul, și Marion de asemenea, era fără sens să pretinzi că e vorba aici de o problemă de rezolvat. Chestiunea nu era să obții ceea ce niciodată nu vor dobîndi, o știau prea bine, ci mai degrabă să afli cum să te oprești. Și atunci, de ce să continui să te prefaci? — „Romanul meu nu face două parale, zise el liniștit. Iar piesa ta nici atît". Îl pocni peste obraz din toate puterile și fugi în cameră. Dacă ar fi ascultat atent ar fi auzit-o cum plînge. Asta nu-l privea, așa că ieși. Merse în garaj și scoase damigeana de sub maldărul de saci. Bău o înghițitură lungă, apoi puse damigeana la loc. Închise ușa garajului și trase zăvorul de lemn. Se întunecase de-a binelea și spațiul dintre copaci era de un negru profund. „Mi-ar place să am un cîine, spuse el adresîndu-se nopții. De ce oare mă gîndesc la asta mereu? Probabil că am nevoie de cineva care să m-admire."

Intră în casă, ascultă, dar nu mai auzi plînsete. Urcă pe scară cîteva trepte și zări lumină. Trebuia să meargă. Se opri în pragul camerei. Marion tocmai își desfăcea bagajele. Șuieră ușor printre dinți: — „Te-ai dus să tragi o dușcă, nu-i așa?", spuse fără să se întoarcă. — „Doar una mică. Era un toast. Toast pentru o inimă sfărîmată". Tresări brusc și-l privi pe sub părul negru ciufulit. — „Drăguț asta, zise ea pe un ton sec. E vorba de inima ta sau de-a mea? ". — „Nici de una nici de alta, zise Hank. E doar un titlu la care mă gîndeam". — „Un titlu pentru o nuvelă?". — „Pentru un roman pe care nu-l voi scrie", zise Hank. — „Ești beat", îi spuse Marion. — „Nici n-am dejunat". — „Îmi pare rău că ți-am tras o palmă, Hank". — „Nu-i nimic. Dacă m-aș fi gîndit mai bine, mi-aș fi tras-o singur".

Se răsuci pe călcîie și coborî scara încet treaptă cu treaptă, fără să atingă balustrada. Traversă holul și ieși, lăsînd ușa să se închidă în urma lui. Coborî treptele cu precauție. Dădu ocol casei, pantofii scîrțîiau pe pietriș, în drumul acela fără sfîrșit pînă la damigeana de sub maldărul de saci.

În românește de PETRE PINTILIE

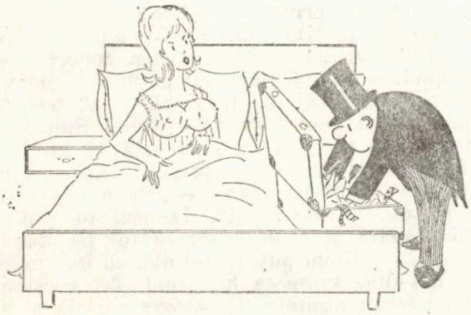

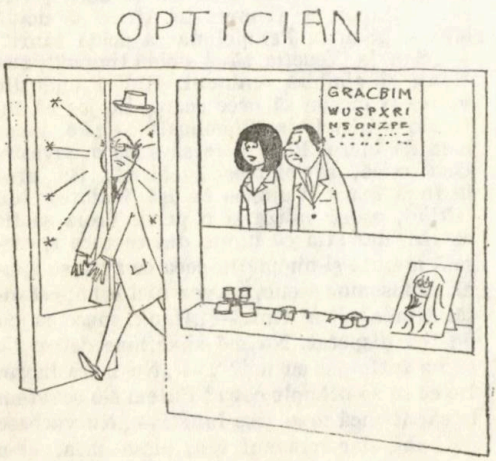

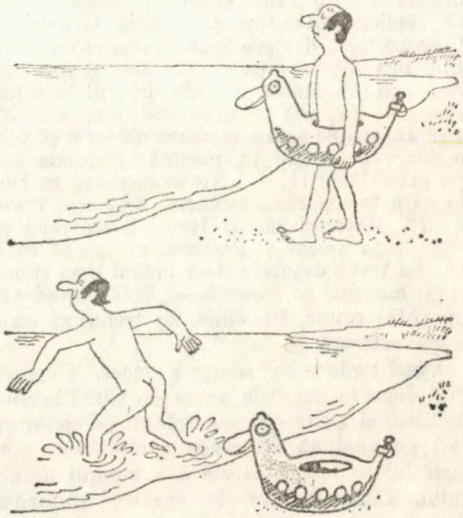

Cu PIERRE DANINOS despre maiorul Thompson, umor şi multe altele

— *„Les carnets du bon Dieu“, încununat în 1947 cu premiul Interallié, „L'eternel second“, „Passeport pour la nuit“, „Sonia, les autres et moi“, încununat cu premiul Courteline în 1952, „Les carnets du major Thompson“, „Le secret du major Thompson“, „Vacances à tout prix“, „Un certain monsieur Blot“, „Snobissimo“, „Le 36e dessous“, „Le pyjama“, „Les nouveaux carnets du major Thompson“ — ca să nu vorbesc aci decît de cîteva din lucrările dv. — tipărite în sute de mii de exemplare şi traduse în nenumărate limbi ale globului v-au făcut pretutindeni cunoscut în lume încît se poate spune, fără exagerare, că azi toată lumea ştie cine e Pierre Daninos. Dar mai mult decît oricare altă lucrare a dv., cele avîndu-l drept erou pe maiorul Thompson au făcut să circule cel mai mult numele dv., încît chiar şi cei mai înverşunaţi şovini au înţeles acum că dv. sînteţi acela care l-aţi creat pe maiorul Thompson şi nu invers. Dar cu toate acestea, maiorul, cu figura lui îmbujorată şi mustaţa lui albă, nu s-a interpus între dv. şi lume, între dv. şi cititori?*

— E adevărat că au existat unele momente, îndeosebi puţin după publicarea „Carnetelor“, cînd am avut impresia că maiorul o să-mi ia locul. Nu numai că primea mai multă corespondenţă decît „traducătorul“ lui, dar traducătorul era adeseori pus la locul lui. „N-aş putea spune că nu mi-a plăcut traducerea dv., scria o cititoare, dar oricît de mare ar fi talentul traducătorului, un text englezesc îşi pierde totdeauna din spiritul său cînd e tradus. V-aş fi deci foarte îndatorată dacă mi-aţi spune unde aş putea să-mi procur ediţia originală“. Alt cititor, mai puţin amabil, îmi spunea: „Trebuie să fi fost gras plătit de Anglia ca să acceptaţi să faceţi o astfel de traducere!“ Într-adevăr, mi s-a părut foarte caraghios că un serviciu al Radiodifuziunii mi-a telefonat spre a mă întreba unde l-ar putea întîlni pe maior spre a stabili cu el o emisiune despre străinii de vază aflaţi în trecere la Paris. Mi s-a părut însă mai puţin nostimă propunerea unui organizator de conferinţe care m-a întrebat „dacă maiorul Thompson ar accepta să vină la Bruxelles pentru un onorariu de 2 500 de franci, d-ta urmînd să primeşti 1 000“, ca şi atunci cînd am văzut un desen al lui Ami înfăţişînd două fete oprindu-l pe maior pe stradă şi întrebîndu-l: „Spuneţi-ne, vă rog, Pierre Daninos ăsta există cu adevărat?“

Cu toate acestea, nu m-a supărat niciodată faptul că personajul meu îmi luase locul. Pentru că pur şi simplu nu cred să existe satisfacţie mai mare pentru un autor decît să se dea deoparte în faţa personajului pe care l-a creat: în meseria practicată de mine, nouăzeci la sută din cazuri, atît personajul cît şi autorul se cufundă în uitare.

Cert e că fenomenul de dedublare pe care l-am trăit cu prilejul creării „Carnetelor maiorului Thompson“ mi-a dat posibilitatea să descopăr Franţa şi pe francezi ca şi cum aş fi fost eu însumi un străin. Şi, ori de cîte ori vreau să tratez un subiect delicat privind ţara mea, reiau deghizarea maiorului, căci atunci îmi apar din nou atitudini, ciudăţenii de limbaj, unele comportamente care altfel mi-ar fi scăpat dacă aş fi coborît singur pe stradă.

— *În „Pyjama“ vorbiţi de debutul dv. ca ziarist, sub remarcabila dar excentrica tutelă a unchiului dv., care vă corija stilul reportajelor publicate în revista lui „Tenis et Golf“. Dar cum v-aţi descoperit vocaţia de scriitor umorist?*

— Scriitor umorist?! Ce mai e şi asta? De cîte ori aud aşa ceva, mă gîndesc la „umorist profesionist“. Iar cînd mi se vorbeşte de umorist profesionist, mă întreb întotdeauna cînd mi-am pierdut umorul meu de amator. În realitate, lungimea mea de undă mi-am descoperit-o foarte tîrziu: mai întîi

cu „Sonia", apoi cu „Carnetele maiorului Thompson". Dar între 1940 și 1952, am scris șapte cărți, dintre care multe au constituit succese de stimă, adică eșecuri de librărie. Nu erau scrise fără umor, dar nu-mi găsisem încă forma mea adevărată, nici personajele. Abia cronicele Soniei publicate în „Figaro" și apoi apariția „Carnetelor" mi-au dat putința să le descopăr.

Oricum, dacă orice scriitor demn de acest nume, după părerea lui Mallarmé, termină prin a fi umorist, nu poate începe așa. Ai sau n-ai umor, dar nu te nești, în domeniul umorului și al observației, cu acei ochelari cu sticle diformante care sînt ochii umoristului. Îți trebuie timp. Nu poți să satirizezi căsnicia, călătoriile, societatea fără să ai o experiență de viață. Pe scurt, nu cred că a existat vreodată un Mozart sau un Radiguet al umorului. Unul din cei mai mari umoriști ai tuturor timpurilor, Stephen Leacock, era profesor de economie politică la Toronto, cînd a început, la 51 de ani, să scrie umor... D-ta vorbești de o „vocație", de „descoperirea vocației". Eu cred că-i vorba pur și simplu de o facultate de observație care se ascute cu timpul, ca și de o facultate de expresie care se îmbunătățește cu vîrsta.

— *Se spune că umoriștii sînt deseori oameni triști. Este adevărat? Sînteți copleșit uneori de tristețe?*

— Este o idee în general admisă că umoriștii sînt oameni triști: dovada e că, atunci cînd îi întîlnești, nu-i vezi izbucnind în hohote de rîs. La alții, un astfel de lucru nu surprinde, dar pe un umorist, așa ceva face să pară și mai trist decît este. În ce mă privește, nu sînt deloc trist, afară de cazul cînd sînt silit să fiu vesel. E de ajuns să aud „Uite-l pe umoristul nostru!", că am și intrat în cochilia mea. Sau e de ajuns să mi se trîntească un coif argintat pe cap și un fluieraș în gură, ca rîsul să mi se transforme în rînjet. Altfel, mă distrez bine chiar cu nevasta mea, fără să chem toată lumea, spunîndu-i: „Veniți să vedeți cum ne distrăm!" numai spre a-i dovedi acest lucru. N-am să mă plimb totuși pe stradă zîmbind mereu, căci asta ar părea atît de ciudat la noi în țară, încît mi-e teamă că aș atrage atenția tuturor.

— *Orice autor caută, firește, să-și îmbogățească talentul, să găsească un eveniment, o întîmplare, inspirația. Ce sentiment aveți în pauza dintre două cărți: vă simțiți pierdut, ca și cum ați merge pe o coardă deasupra unei prăpăstii, sau vă umpleți carnetele cu note, spunîndu-vă că, mai curînd sau mai tîrziu, le veți folosi într-o lucrare?*

— Îmi place să-mi însemn ce-am văzut, ce-am auzit, ce-am citit, să subliniez anumite diformări de limbaj, ticuri de gesturi și ciudățenii de comportament. La înmagazinez, le notez. Notez aproape continuu. Pretutindeni. Dacă într-un restaurant din Pirée, un ghid, enervat că-și vede grupul de turiști hotărîndu-se pentru meniul A sau B, strigînd: „Cei cu crap, să ridice mîna!", notez. Dacă într-un bistrou din Paris, un client, pe care un algerian l-a făcut de dobitoc, îi răspunde: „Se prea poate, dar dobitoc francez!", notez. Dacă rulez în spatele unui camion, pe a cărui placă se proclamă: „O mobilă Bertrand nu se discută!", notez. Notez, păstrez și triez. Cred în triere, în trierea trierii și în muncă, despre care Jérome K. Jérome spunea: „Nimic nu mă fascinează atît de mult ca munca: pot rămîne șezînd și s-o contemplu ceasuri întregi." N-am avut însă niciodată darul replicii (și poate din cauza asta scriu)... Cînd găsesc o replică extraordinară, interlocutorul e plecat de două zile. Și, întocmai ca și Oliver Goldsmith, am totdeauna dreptate cînd vorbesc singur.

— *Credeți într-o oarecare eficiență a umorului? Unii scriitori denunță scandaluri sau apără cauze, creează un curent de opinie, determină chiar edictarea unor legi. Nu se poate legifera, firește, împotriva șovinismului sau snobismului, dar credeți că așa cum le-ați satirizat dv. a făcut pe unii cititori să-și dea seama de ridicolul lor?*

— André Siegfried mi-a spus deseori, ba chiar mi-a și scris că socoate umorul o armă mult mai eficientă în sociologie decît tone de tratate serioase, și folosindu-mă de umor, eu am abordat multe chestiuni foarte grave pe care niciodată nu mi-ar fi trecut prin minte să le abordez în mod grav. A trata grav chestiuni fără importanță și ușor chestiuni grave mi se pare una din formele înseși ale umorului.

— *Ați mărturisit că ați fost profund influențat de tot ce-i englezesc. Dar Anglia de azi are pentru dv. aceeași atracție ca aceea a cluburilor și a maiorului?*

— Anglia s-a schimbat mult, dar deși a înlăturat corsetul victorian, mai întîlnești și azi multe meloane și umbrele prin Strand sau Piccadilly. Iar maiorul continuă, la clubul său Garrick, să ia micul dejun într-un *coffee-room* și să-și bea cafeaua într-un *morning-room*. În realitate, totul s-a schimbat și nimic n-a dispărut complet. Ideea pe care mi-o formasem în copilărie, idee care simboliza perfidul Albion, prin exclamația: *Oh! shocking!* era tot atît de falsă pe cît este cea actuală care transformă ex-Britania frigidă într-o mini-girl, plimbîndu-se aproape goală pe Carnaby Street. Nu trebuie să uităm niciodată că Anglia dinaintea Victoriei era una din cele mai desfrînate țări din Europa. Acum, ea a rămas una din țările în care oamenii se comportă așa de parcă n-ar fi oameni. Să nu-i deranjeze pe ceilalți ca să nu fie ei înșiși deranjați, acesta-i principiul acestor oameni ciudați. Să sperăm că acum, cînd Anglia a intrat în Piața Comună, aceste atitudini se vor putea exporta și în alte țări.

— *Dv., care ați știut să ne faceți să vedem în om un animal curios, hazos și totuși capti-*

vant, urmăriți cu aceeași acuitate și animalele și le iubiți?

— Bineînțeles că iubesc animalele! Dealtfel, ce ați spune despre cineva care v-ar mărturisi: „Am oroare de animale"? Dar fiindcă am vorbit de Anglia, trebuie să vă spun că adevăratul regat al animalelor se află acolo. Cine n-a văzut Cruft's Show, acel campionat al lumii cîinilor în care crema societății canine vine să culeagă laurii sub imensa hală de sticlă a Olympiei din Londra, în care panourile-reclamă sînt rezervate doar cîinilor — *„Pentru colți robuști și gingii sănătoase, folosiți Bonia!"* —, cine n-a văzut acele standuri unde cîinii primesc telegrame de felicitare *(Congratulations to Lochranza. Well done!)*, cine n-a văzut în acest Olympia de vis al cîinelui, cîini găsindu-și mărcile lor poștale, cărțile lor, biscuiții lor, pilulele lor antidepresive, companiile lor de asigurări, n-a văzut nimic. Și cine n-a văzut pe cîinii campioni întorcîndu-se la cuștile lor din Scoția întinși pe banchetele unui tren pentru Charing Cross, pe cînd călătorii rămîn în picioare pe culoare, nici acela n-a văzut nimic!

Interviu realizat de PAUL B. MARIAN

în exclusivitate pentru „Almanahul literar".

Drumul spre Timișoara

În fața mea e o femeie în jur de treizeci de ani, cu pantaloni cărămizii, cu haină cărămizie, dar acum e doar într-o cazacă bej. E foarte plictisită. Călătorește cu un bătrîn cu un ochi de sticlă, care e probabil socru-său sau chiar taică-su.

Suportă greu de tot călătoria. E oricum un temperament nervos, încearcă să doarmă, tresare din somn. Are o gură de femeie obișnuită să vorbească aspru, sau obișnuită să se reprime. Pare ori doctoriță ori profesoară.

În colțul buzelor i-a crescut un imens herpes. Iar eu o fixez. Și mai ales în acea direcție a feței unde este herpesul.

Are ochii galbeni. Picioarele sînt foarte frumoase și are ceva de martiră. Seamănă într-un fel cu o fostă logodnică de-a mea.

Și trenul merge, afară e o după-masă geroasă și cîmpii cu alb și negru rămîn realmente nepăsătoare în urma noastră, ceea ce desigur nu înseamnă că cele dinaintea noastră sînt cumva altfel. Nu. Nicidecum.

Eu mi-am pus în cap șapca, pentru că cam sufăr de curent. Trenul se apropie de Craiova. De fapt mi se pare mie că e ger. Nu e. La Craiova burniță.

Femeia din față continuă să-ncerce să doarmă. Oprim la Craiova. Un domn a deschis geamul. Femeia din fața mea a deschis ușa. E curent.

— Acum cît stai pe loc poți să te duci... îi spune bătrînul.

— Nu... mai tîrziu... zicea ea cam strîmbîndu-se.

Dar în compartiment s-a făcut totuși curent. Mă hotărăsc să mă duc la vagonul restaurant. Să mă duc sau nu?

— Dă-mi jacheta că mi-e frig... spune ea despre jacheta portocalie (cărămizie) despre care am mai vorbit și bătrînul i-o dă și ea din nou încearcă să doarmă și prin somn tresare și mă lovește cu piciorul. Și se scuză. Eu, aprofundat în scris, o lovesc și eu ușor cu piciorul și-mi cer și eu scuze dar poate nu m-aude, căci nu-mi răspunde.

Mai avem pînă la Timișoara vreo cinci ore.

Mă duc la vagonul restaurant. Găsesc un loc la o masă unde mai sînt trei tipi. Cel din fața mea e din Constanța și merge la Timișoara. Ceilalți doi sînt din Severin și merg la Severin. Toți trei par ingineri.

Comand o friptură și apoi comand și niște schweitzer la capac. Beau bere. La un moment dat femeia din compartimentul meu trece prin vagonul restaurant și după puțin se-ntoarce cu o sticlă de apă minerală-n brațe.

Continui să beau bere. La Severin cei doi tipi din Severin coboară. Rămîn cu inginerul din Constanța. Și discutăm despre țigări. Apoi inginerul pleacă. M-apuc să scriu poezii. În fața mea se așază doi țigani. Comandă cafele, beau cafelele și pleacă. Eu continui să beau bere.

Burta mi s-a umflat, dar continui să beau bere. Mai am pînă la Timișoara vreo două ore și jumate.

Afară e noapte.

DUMITRU DINULESCU

Plimbare minoră

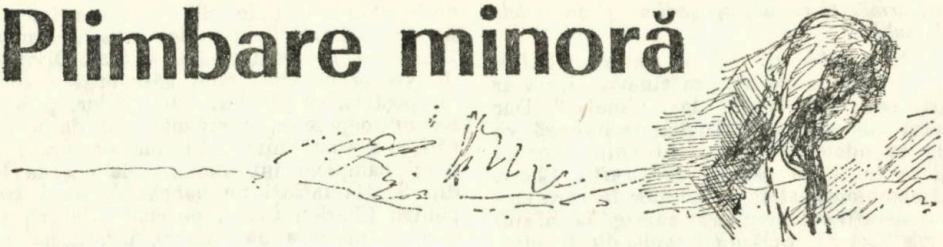

Ghighi o luă spre sala de sport. Culoarul avea ferestre înalte din care lumina cădea oblic desenînd pe ciment geometria alungită a giurgiuvelelor. În dreptul W.C.-ului trei elevi din clasele mici chicoteau citind dintr-o carte. O salutară abia putîndu-şi reţine hăhăiala. De lampa din dreptul clasei a-X-a C atîrna o cîrpă de şters tabla. Stătea acolo de cîteva săptămîni. Maria, femeia de serviciu, şi ajutoarele ei nu-şi găsiseră timp să aducă o scară şi să o dea jos. Copiii se mai amuzaseră o vreme de ea, dar în cele din urmă intrase în peisaj. Ghighi ar fi dorit să rămînă acolo pe veci. Era un simbol, un truc scenografic excelent. În coridorul aseptic, autoritar, cîrpa aceea roz cu marginile ferfeniţite, atîrnînd de becul din dreptul clasei a X-a C, aducea o notă de relativitate. Sub ea puteai vorbi copiilor despre cele mai grave lucruri fără să le violentezi prea tare conştienţa. Veselia lor ilogică, prea pătimaşă, îşi găsea astfel o justificare. „Ai ridicolul deasupra capului, ca sabia lui Damocles." Înghit orice, ascultă orice, fac orice, consimt şi participă, cu condiţia să poată rîde. Pipăie ridicolul cu antenele lor ca nişte corniţe de melc, lipicioase, îl miros, îl gustă deşi nu-l înţeleg. Ar fi în stare să rîdă ore întregi, privind cum un ins oarecare îşi vede de treabă neştiind că are agăţat de haină, la spate, o hîrtie mototolită pe care scrie **măgar.** Unde e hazul? În ei este hazul! Îl poartă în ei ca pe un organ ce cu timpul se atrofiază.„ Hă! Hă! Uite la ăla!" Sub cîrpa aceea totul se relativiza, chiar şi umorul lor gros, rudimentar. „Oh! Quelle joie de vivre! Mi-e frică de ei, îi spusese Ghighi profesorului de istorie Anghelescu. Am trac în faţa turmei nărăvaşe. Meseria noastră are ceva comun cu teatrul, încercase ea să explice. Stăm pe podium, în faţa unor spectatori nebuni, puşi mereu pe rîs. E greu să-i determini la seriozitate. Copilul are mintea nebunului. Totul e să ştii s-o echilibrezi, dar mă aştept oricînd la surprize. Saltimbanci ai educaţiei, asta sîntem!" Spectacolul cerea un caracter de fier sau o indiferenţă cîinească şi ea nu reuşise nici una, nici alta. Anghelescu trăsese adînc din ţigară şi, încreţindu-şi cutele din jurul ochilor încuviinţase: „Ăştia te ucid cu un burete de şters tabla, ăştia te anulează cu un grohăit, ăştia se bucură mai mult dacă eşti stupid decît dacă eşti profund. Însă nu-mi pare rău."

Anghelescu era cel mai **caraghios** dintre profesori, om cu multă glagorie, deştept foc, **dat în mă-sa,** după o vorbă a admiratoarei sale dezinteresate, doamna Macarie, de franceză, dar stîngaci. Îl blestemase natura cu o stîngăcie compromiţătoare — părea mereu la prima lecţie de dans, se încurca în propriile-i mîini şi picioare; o stîngăcie care îl însoţise răuvoitor în toată cariera didactică. „Mie nu-mi mai e frică. Am devenit imun la ironiile lor. Atîta lucru am aflat şi eu din cîte am citit şi din cîte am trăit, că ridicolul e fragil, perisabil, n-are durată. Şi mai e ceva: dacă ai fler îl poţi folosi cu bune rezultate pedagogice! Uită-te la Marinescu... Copiii sînt morţi după el pentru că le vorbeşte cu mă, fîrtate, gagiule, hai do'nşoară şi alte grosolănii de gang. Din punctul meu de vedere, e ridicol, însă a reuşit să-i înveţe, ce?! biologie! De dragul lui, buchisesc disperaţi. Eu nu am nevoie să mă scălămbăi, sînt scălămbăiat din fire. Rîd de mine, totuşi mă iubesc, rîd atît de mult încît încep să mă iubească. Şi dacă mă iubesc, învaţă. Şi dacă învaţă, s-ar zice că maurul şi-a făcut datoria..." Anghelescu îşi rotea ochii exoftalmici şi plescăia gros din buze, arătînd că nu-i pasă. Totuşi Ghighi îi contempla cuta adîncă dintre sprîncene, săpată pînă în osul frunţii. Chiar atunci cînd era relaxat, linia ei roşie, neîmblînzită, nevindecabilă, vorbea despre efortul continuu de a rezista al bietului om, de a-şi îndura infirmitatea — o urîţenie **perfectă, zău, perfectă,** spunea doamna Macarie, admiratoarea, mîinile de cimpanzeu, picioarele scurte şi moi, capul lunguieţ ca o lubeniţă. Ghighi se făcuse a-l crede şi-i şoptise aproape tandru, cu tandreţea unei confidenţe penibile: „Mi-e frică, dar reuşesc să supraviţuiesc pentru că uit foarte des asta. Pur şi simplu uit. Nu e trist?" Anghelescu se uitase la ea cu o căldură de frate mai mare: „De ce trist?" întrebase. „Uitarea mă păzeşte de emoţii şi tocmai emoţiile sînt sarea vieţii". Din gîtlejul profesorului se auzise un fel de scheunat care trebuia să semene a rîs binevoitor. O bătuse pe umăr. Din acea clipă, stîrnind ironiile întregului corp profesoral, începuse s-o **protejeze.** Era o năpastă veselă pentru Ghighi, care se plînsese soră-sii: „Sînt incapabilă să fac o dramă din ceva

serios, din ceva... metafizic! Am căzut foarte jos, plîng sfîşietor numai cînd se răsteşte vînzătoarea de la alimentară la mine, cînd mă calcă pe bombeu unul, în tramvai, şi nu-şi cere scuze, cînd sare garnitura de la robinetul chiuvetei şi nu pot opri apa. N-am de ce să fiu protejată, nu merit!"

Nu era deloc nostim ce i se întîmplase. Îşi contempla cu reproş bareta de la sanda. „De ce tocmai în faţa liotei de elevi? De ce în faţa liftelor păgîne? Cum să le mai vorbeşti despre **Scîrbit de toate tihna morţii chem, sătul să-l văd cerşind pe omul pur, nemernicia-n pururi şi-n huzur...** cînd îţi sare bucăţica asta de pielicică verzuie care îţi ţine lipit piciorul de talpa sandalei şi cînd eşti nevoit să şchiopătezi ca un cîine rănit, în timp ce găliganii dintr-a XI-a B se hlizesc, doamne, ce se mai hlizesc, mă imită cum întorc capul! Ei, discipolii zeului Rîs! Uite aşa te compromite viaţa! Îţi dărîmă într-o secundă tot ce-ai clădit cu migală sute şi sute de ore lungi şi grele!" Părăsise clasa într-un efort suprem de a nu fi atentă la gîlgîiala aceea înfundată, nici nu mai trecuse pe la cancelarie, trimisese catalogul printr-o elevă — un suflet generos de elevă, dumnezeu să-i dea sănătate! — şi părăsise şcoala cu speranţa utopică şi deşartă că va găsi un taxi. „Dar ce, apar cînd ai nevoie? Parcă le-a înghiţit pămîntul!" O luă încet pe bulevard cu povara umilinţei în spate. „Penibilul nu-ţi oferă nici cea mai mică şansă. Poţi fi intransigent cînd ţi se aşează pe nas o muscă? Mai poţi fi sentimental cînd din înaltul cerului o păsăruică îţi aruncă nonşalant găinaţul pe romantica ta pălărie florentină?" Cu greu îşi găsea liniştea. Indignarea îi întîrzia resemnarea: „Sfînta mea resemnare!" Felul cum o batjocorise soarta îi ridicase tensiunea (care scădea încet) o revoltase şi-i plămădise în cele din urmă o stare de mîhnire primitivă. Din pricina mersului şonticăit, Ghighi vedea obiectele dilatate, de parcă dintr-odată îşi măriseră proporţiile, se tumefiaseră — distanţele erau mai mari, asfaltul mai gloduros şi lumea de pe stradă mai nebună, mai agitată şi mai nepăsătoare ca niciodată. Măsura strada dintr-un colţ în altul şi o împărţea pe tronsoane. Pînă la Alimentara cu vitrina acoperită de prelata vărgată — roşu cu portocaliu — odată, pînă la stîlpul de afişaj din dreptul Policlinicii nr. 72 — a doua porţiune. Se oprea să admire vitrinele, afişele, fotografiile de la intrarea unui bar de noapte pentru a-şi odihni piciorul. Oamenii treceau pe lîngă ea cu privirea vîrîtă înăuntru, în treburile lor, în obsesiile lor, în micile lor istorioare, aruncîndu-i o privire indiferentă. În dreptul unui stop, auzi chiar lîngă ea, două femei vorbind:

— Michi, iubito, de ce îţi nenorocești tu viaţa lîngă un asemenea om? întreba cu multă simpatie o voce de contraltă. Iar cealaltă, „cu siguranţă o blondă" presupuse Ghighi, răspunse moale, într-o melodie dulceag-zeflemistă:

— Ăsta-i visul meu, să smulg unei brute un ţipăt uman, să storc o lacrimă cinstită dintr-un ochi de taur...

Ghighi rămase pe loc cînd se aprinse lumina verde şi le privi din spate pe cele două care traversau strada ţinîndu-se de braţ. „Ce mai vis!" se miră. Femeia era măruntă, într-adevăr blondă, îmbrăcată într-o rochie de tercot albastru cu garnituri albe. Păşea agale, mai mult trasă de cealaltă şi-şi bălăngănea poşeta cu mîner lung, sport, aproape de gleznă. Îşi poate impune un asemenea ţel în viaţă! Dar o cam solicită! Cîte sacrificii nu trebuie să facă şi cît teatru nu trebuie să joace în faţa brutei! Dacă stai să te gîndeşti este un scop destul de înălţător pentru o biată femeie şi nu oricui îi e dat să-l afle. A umaniza o brută... Cere efort, energie, tenacitate, ohoho, răbdare! Totul trebuie calculat, înscenat, bine orientat. Aş vrea să reuşească, să smulgă într-un tîrziu geamătul ăla care îi va da satisfacţie. Aş vrea să aibă chiar ocazia unor revanşe locale şi temporale, să i se recunoască meritul, să poată ironiza bruta dresată... Auzi ce scop are ea! Singurul lui avantaj e că-i ordonează viaţa, i-o echilibrează."

Un bătrîn rămăsese în mijlocul străzii, prins între şirurile de maşini care aveau voie să treacă după schimbarea stopului. Şedea ţeapăn, cu aureola părului alb aplecată pe un umăr şi-şi pipăia uşor reverul hainei. Mustaţa pleoştită îl fixa parcă în altă lume, la sfîrşitul secolului trecut. Purta jiletcă pepit şi cravată cu ac. „Are un fason de operetă vieneză. Nimeni nu se miră! gîndi Ghighi, învîrtindu-şi ochii spre cei ce aşteptau să traverseze — tipi stătuţi şi tipe placide, mototoale, cu simţul realităţii atrofiat. Ăla e acolo, uitat de Dumnezeu de vreo optzeci de ani, şi ei nu se miră. Un miracol imperceptibil! Cine să mai fie atent azi la miracole! În secolul vitezei, al ştiinţei celei mai avansate şi al supersonicelor. În era unei atît de poluate atmosfere! A unei atît de atomice agresivităţi? Biata fosilă este nerăsplătită pentru marele ei merit: că a rezistat!" Printre oamenii care se repeziseră pe banda vărgată a pietonilor, bătrînelul de acum un secol înainta spre Ghighi cu pas solemn, măsurat, parcă păstrîndu-şi forţele pentru un drum lung. Cînd ajunse în dreptul ei, îi simţi în nări mirosul de obiect vechi, coclit, de pîine mucegăită. Ghighi şovăi o clipă. „E ireal şi ăştia habar n-au!" Nefericitule! Minunile sînt zadarnice!" Un sentiment de neputinţă o lovi năpraznic, lăsînd-o cu o expresie tîmpă. Credea şi nu credea. Era o amiază mătăsoasă, învăluită într-o culoare de miere. Se instalase un aer înăbuşitor, de o senzualitate lipicioasă, de parcă întregul oraş fusese acoperit cu un clopot de sticlă. Ghighi îşi continuă drumul buimacă şi şonticăită. Atîtea lucruri obişnuite stăteau

în jur mărturie că miracolul nu există. Oamenii se înghesuiau în stațiile de autobuz, în fața cinematografelor.

— N-am luat decît două burlane, spunea un tip gras, cu fălcile lăsate peste gulerul răsfrînt al cămășii cadrilate, unuia care, cu ceafa spre Ghighi, își bîțîia capul lunguieț și acoperit de păr blond, lăptos. „Să vină spre mine umorul, să mă ia în brațe, să-mi legene supărarea!" Dintr-un restaurant ieși un băiat, îmbrăcat cu jachetă neagră și cu un șorț lung, alb, agățat de cureaua pantalonilor, și aruncă pe trotuar apa din două sticle de borviz. În vitrina de alături, trei manechine zîmbeau suav spre cerul de un albastru liliachiu, printre inscripții colorate: **Veniți, privighetoarea cîntă și liliacul a înflorit. Noi sortimente de îmbrăcăminte de sezon...** Ghighi își tîrșea sandaua nebăgată în seamă de nimeni: „Deci, tipul avea nevoie de mai multe burlane, dar n-a cumpărat decît două... Are o casă într-un cartier vechi, de mici negustori: Filantropia, Labirint, Vatra Luminoasă, Cuțitul de Argint, Dămăroaia, Rahova, Popa Nan, naiba mai știe care, își tocăne singur ușile, balamalele, giurgiuvelele, tabla și podul unde are instalată spălătoria și uscătoria, unde, printre cearșafuri ude, cresc cei doi băieți rași nr. 1, în cămășile lor de bumbac și în pantalonii tricotați de bunica — bătrîna aia mutată de pe un scaun pe altul după soare, în curtea îngustă, din ce în ce mai îngustă din pricina proliferării monstruoase a magaziilor. A făcut economie de un burlan, folosind două cioturi bune din vechile burlane ale casei și acum ar mai avea nevoie de cîteva olane. Vara se pregătește omul pentru iarnă, nu? Un om gospodar are grijă din timp de toate cele necesare familiei sale, spune el la un pahar de vin (molan? Molaan! producție indigenă) duminică seară după ce a muncit la peticirea acoperișului magaziei de lemne. Așa e cînd ai scaun la cap! Și e o plăcere să-ți faci totul cu mîna ta, în baza vechiului, patriarhalului principiu al economiei naturale, cam feudale, dar de bun simț, în timp ce alții se tîmpesc citind cărți, hoinărind prin expoziții, zgîndu-se la cinematograf, sau se plimbă prin oraș de plăcerea de a vedea lumea (ce i-ar mai pune el pe ăștia la sapă și lopată!) Ah, micul atelier, cu lădița de lemn în care sînt îndesate capete de sîrmă, cuie ruginite, nituri tocite, ciocane și șurubelnițe, robinete coclite, foraibăre și lame de bomfaier... micul atelier în care găsești rămășițe de burlane, olane, găleți sparte, damigene fără sticlă, cutii de carton și scaune rupte, canistre găurite, cercuri de butoi, scheletul unei săniuțe, un primus, o manivelă, puzderie de bidinele într-un avansat stadiu de calviție, și atîtea alte minunății. Viață cumpătată, plină de obiecte utile și inutile: lustre, perdele brodate cu maci roșii și flori de cîmp, covoare de iută și tișlaifăre de macrame și flori de plastic, tablouri cu țigănci pe jumătate goale sau lacuri de munte unde se strîng căprioarele, bibelouri de ghips, de lemn lăcuit, suveniruri de Sovata, Borsec, Olănești... Viață cumpătată, cu chefuri duminicale și nunți, botezuri și înmormîntări de pomină, de vorbesc despre ele generații și generații. Așa sîntem toți. Unii au mai multe burlane, alții mai multe tișlaifere, unii au casă cu marchiză, alții balcon plin de borcane și mușcate, dar, în rest, în esență, am vrut să spun, sîntem la fel: cumpătați, pașnici, cu simțul umorului, fără gustul dramei, fără elanul tragediei. Împovărați de obiecte, cărăm cu noi prea multe obiecte și ne place, ah, ce ne place să-i vedem pe Stan și Bran pe ecran, cum sfărîmă tot, căsăpesc, sfîșie, aruncă, sparg, distrug tot, știind în taină că obiectele noastre sînt la adăpost, în siguranță. Viața văzută la acest nivel, al unei profesoare de română asta sînt eu, tovarășa Nestorescu, căreia i s-a rupt sandaua— nu găsește un taxi și vrea cu tot dinadinsul să transforme plimbarea greoaie pînă acasă într-o sărbătoare răbdătoare, într-o plăcere a simțurilor și a fanteziei, e oarecum delirantă. Am treizeci și doi de ani și nu mi-am descoperit nici un viciu din care să-mi construiesc un refugiu: amorul, țigarea, băutura, mobila de lux, tricotatul, bucătăria, volanul, filatelia, cîinii și pisicile .Încă stau și contemplu. Încă aștept. Încă mai sînt o adolescentă, un copil bătrîn, un copil pofticios, dar ignorant de propriile lui pofte. La treizeci și doi de ani ar trebui să nu-mi permit asemenea călătorie... Alice într-o sanda în țara minunilor imperceptibile."

O fată cu părul castaniu, cu obrazul cam lat, se oprise lîngă ea și-i zîmbea leneș, fără curiozitate. Ghighi înainta din ce în ce mai repede, șonticăind, sătulă de plimbarea ei extravagantă.

DANA DUMITRIU

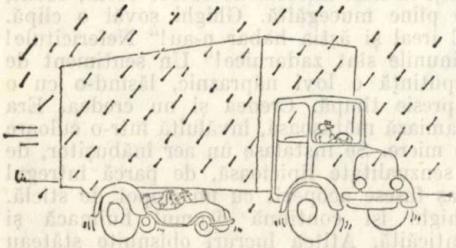

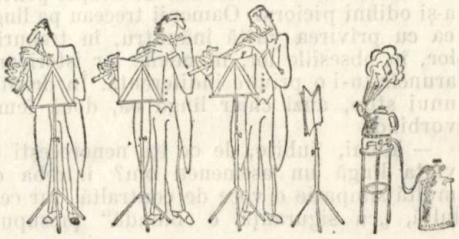

Amintirea lui Aron Cotruş

Întîia prezenţă afectivă profundă a lui Aron Cotruş în conştiinţa mea datează din timpul studenţiei. Îi cunoscusem poeziile publicate anterior iar, în plus, numele lui figura în *Almanahul scriitorilor de la noi* (1911) al lui Sebastian Bornemisa şi în *Antologia poeţilor de azi* (1925) a lui I. Pillat şi Perpessicius, dar după 1928, cînd am urmat cursurile facultăţii de litere şi filozofie din Cluj, s-a petrecut un fapt vrednic de menţionat. Aproape toţi studenţii din acea vreme erau cu versurile lui Cotruş pe buze. Volumul *Mîine* recent apărut i-a creat o popularitate de masă la care ar fi rîvnit orice poet, mai ales unul tînăr, de vîrsta pe care o avea el. Era cu totul curent să auzi pe colegii din căminul „Avram Iancu" spunînd că sînt „Io, Pătru Opincă" sau „Io, Todor Săcure", sau „Ion Codru", dar cei mai mulţi recitau în diferite ocazii versuri revoluţionare: „Ce-ar zice putrezii ciocoi / dac-aţi ara doar pentru voi / dac-aţi săpa doar pentru voi / de n-aţi mai îndura nevoi / prin vînt, prin arşiţă şi ploi / în juguri noi/ în pluguri noi / pentru prăsile de ciocoi / cu suflete de noroi / cu cărnurile de puroi / cu gînd şi fapte de gunoi".

Radicalismul firesc al vîrstei unit cu originea ţărănească a celor mai mulţi studenţi de la Cluj, moţi în bună parte, a găsit în versurile lui Cotruş expresia unor energii colective eliberate: „Ioane, eşti unul, poţi fi milioane / Sus! zorii vremurilor noi / vor izgoni de printre noi / cu sape noi / cu coase noi / ca pe o haită de strigoi / pe cei din urmă grofi, ciocoi".

Cei cu veleităţi poetice mai pure recitau versuri mai vechi ale lui Cotruş, de stil expresionist minulescian: „O, plecările, plecările, plecările/ din toate porturile şi din toate gările/ pe toate mările, spre toate depărtările/ spre toate ţintele şi aşteptările / spre marginile lumilor şi ale gîndului / spre marginile sufletului meu — flămîndului".

Studenţimea de la Cluj din acea epocă a fost dominată de suflul poeziei lui Aron Cotruş care continua, în cadrul liricei altor realităţi istorice, poezia militantă şi profetică a lui Andrei Mureşanu, G. Coşbuc şi Octavian Goga.

Consacrarea ca poet a lui Aron Cotruş nu s-a făcut prin cronici literare sau prin lansări patronate de vreo autoritate literară, ci prin aceea că versurile lui au fost receptate de mase largi de cititori care le cunoşteau şi recitau. Poezia lui era trăită mai ales de tineret, atras de clocotul ei aspru şi bolovănos ca un povîrniş de munte.

Acelaşi răsunet larg l-au avut şi volumele lui următoare: *Printre oameni în mers*, *Horia*, *Minerii* care se recitau ca şi cele din *Mîine*, unele din ele fiind traduse în maghiară şi germană. Ele se adresau oamenilor simpli şi truditori, cum erau minerii „posaci, cu bluze negre, rupte": „Minerule scoală /dă-mi mîna ta de smoală / şi uită-te bine / la mîna mea goală." Poetul se identifică în totul cu destinul minerului exploatat: „Ioane, flăcău frumos/ poţi tu cădea mai jos / pentru tîrîşul pe brînci / nu capeţi nici doară cît mînci/ crîncen asuzi, te zbaţi/ pentru stăpîni blestemaţi."

Prin lirica acuzatoare faţă de aşezarea nedreaptă a societăţii, prin perspectivele de luptă şi de lumină pe care le deschidea, Aron Cotruş devenise cel mai reprezentativ poet social al nostru, iar pînă la afirmarea plenară a lui Arghezi, şi cel mai popular. Poemul său *Horia* a avut în cîţiva ani numeroase ediţii, pe cînd mulţi poeţi contemporani n-au trezit atenţia publicului larg.

După cîţiva ani de la absolvirea facultăţii l-am cunoscut personal pe Aron Cotruş. Figura prietenoasă contrasta cu poezia lui aspră şi viforoasă. De statură potrivită, impunătoare, el era mereu zîmbitor, radiind un magnetism personal cuceritor. Nu avea ostentaţia gălăgioasă a unui poet de talentul şi prestigiul lui. Încordarea sufletească din care izvorau versurile lui dinamitarde era stăpînită de o bonomie care făcea din el un partener plăcut de conversaţie.

Ne-am întîlnit regulat, în anii 1937—1939, în cadrul unui cerc de ardeleni, la Café „Corso" din Bucureşti, care se găsea în Piaţa Palatului, lîngă Biblioteca Centrală Universitară de astăzi. Ea nu mai există acum fiind demolată în cadrul acţiunii de modernizare a Capitalei. Dar această cafenea, la care unii ne gîndim şi astăzi cu nostalgie, concentrase la mesele ei intelectuali de toate categoriile — scriitori, artişti, ziarişti, profesori — pe care-i lega o conversaţie agreabilă şi instructivă, comentarii „la ordinea zilei" în toate domeniile, desfăşurate civilizat, deşi părerile erau împărţite, dacă nu opuse. La ieşirea din cafenea totul era uitat, pentru ca a doua zi să fie reluat de la capăt.

Maestrul Cotruş (aşa-i spuneam noi) se simţea în largul lui în acest climat de semi-

boemă, specific cafenelelor din epocă, fiind prezent zilnic „la șuetă". La masa lui erau totdeauna auditori care-l ascultau cu plăcere fiindcă vorbea simplu și atrăgător, scene din viața lui trecută, mai ales de pe front și din timpul șederii în Italia ca voluntar ardelean. Acest moment plenitudinar al vieții lui și-a găsit ecoul și în unele volume de versuri *Sărbătoarea morții* (1915), *Neguri albe* și *România* (1920).

Ne vorbea adeseori de activitatea lui literară trecută și prezentă, fiind sensibil la aprecierile favorabile ale celor din jur sau din publicistică, în sensul că arta lui este înțeleasă în țelurile ei înalte. Preocupat aproape exclusiv de creația lui, cu care se identifica, manifesta un slab interes pentru alte domenii de activitate.

Era foarte satisfăcut de realizările lui ca atașat de presă și cultural la Varșovia unde a funcționat cîțiva ani. El susținea că atașatul de presă trebuia să fie o personalitate proeminentă literară sau culturală, nu un funcționar. Numai avînd prestigiu de creator sau de om de cultură, poți avea autoritate spirituală și să tratezi de la egal la egal cu scriitorii și intelectualii din țara în care ești acreditat. Cotruș arăta ce a realizat în Polonia în acest sens, ceea ce nu era puțin: antologii și ediții din scriitori români clasici, inclusiv din poeziile lui.

Aron Cotruș ne oferea prietenește volumele lui nou apărute, dîndu-ne autografe cu iscălitura lui de neuitat, mare, arborescentă, ca o semnătură domnească. Cînd unii i-au atribuit atunci o anumită orientare politică, el zîmbea fără să-i aprobe. El scria ceea ce simțea fără anume implicații ideologice. Dacă alții i le atribuiau, le considera ca părerea acelora nu ale lui. Poeți ca Eminescu sau Goga și-au expus în nenumărate articole opțiunea lor politică și ideologică. Aron Cotruș n-a scris nici un articol de acest fel, nici n-a dat interviuri cu caracter doctrinar. Viziunea lui poetică izvora din realitățile permanente ale țării, din dramatismul destinului național: suferința țărănimii și muncitorimii, nedreptatea, împilarea și exploatarea care au existat în trecut și care se perpetua și în vremea lui. Dar aceste realități apăsătoare nu l-au abătut. El nutrea speranța unui mare viitor al României, într-un Mîine profetizat în versuri de mari elanuri lirice. „Eu m-am născut să dărui să mă dărui / oricînd și oricărui / Sau/: omul nou din tine birui-va lumea./ Și va face piatra seacă să rodească."

Aron Cotruș a creat mari disponibilități sufletești pentru angajarea energiilor spre viitor, mai mult decît teoriile abstracte ale doctrinarilor. El vedea în marile mase anonime un izvor de energie irezistibil spre marele viitor al României. Acest elan patriotic, măreț și profetic, nu l-a legat de nici o ideologie, ci de încrederea în marea capacitate creatoare a poporului român. Arta lui era închinată celor care vor schimba România într-o țară a dreptății, a omeniei și a libertății. El scria pentru țara din sufletul lui, pentru viitorul pe care-l dorea măreț, după veacuri de restriște.

Aron Cotruș se considera — ceea ce era în fapt — poet național, mesianic, în sensul concepției romantice, dincolo de orientările contingente.

În 1940 Aron Cotruș a plecat în Spania ca consilier de presă. Avea pentru Spania simpatii născute din afinitatea de rasă, nu fiindcă era franchistă cum susțin unii obsedați de etichete simplificatoare. Nu a mai revenit de acolo decît pentru un scurt popas de cîteva zile, în interes de serviciu.

După 1944 nu s-a mai întors în țară sub influența dezinformării de atunci și mai ales sub cea a unor presiuni familiale cărora nu le-a rezistat din delicatețea lui înnăscută. A plecat apoi în America, în contradicție cu sine însuși și cu dorul patriei al cărei Mîine cîntat de el începea să se contureze tot mai pregnant. A murit în 1961 în condiții nedemne de măreția lui umană și literară.

Timp de peste 30 de ani poezia lui a stat în obscuritate editorială, dar reprezentînd o valoare autentică și permanentă, în concordanță cu realitățile sufletești ale țării de astăzi, era firesc să revină la lumină și să fie din nou cunoscută în cercuri largi.

Criticul și istoricul literar Ovid S. Crohmălniceanu i-a consacrat, pentru întîia oară, în 1974, cîteva pagini restauratoare în volumul II al temeiniciei sale *Literatura română între cele două războaie mondiale*. Apoi nepotul poetului, regretatul critic Ovidiu Cotruș, i-a adunat într-un volum de 450 de pagini, cele mai reprezentative poezii. El a apărut în 1978 cu un pătrunzător studiu introductiv al lui Ion Dodu Bălan, pentru care esența poeziei lui Cotruș este „o lirică energică, bărbătească, protestatară, militantă și profetică".

Prin această ediție, receptată cu aviditate de către marele public, poetul tribun Aron Cotruș a fost readus din amintire în actualitate și redat generației de astăzi care i-a recunoscut măreția ca și cea de ieri, și totodată, cîntărețul lui Horia, al țăranilor, minerilor și altor mulțimi anonime de ziditori ai României idealurilor lui, a fost așezat în rîndul clasicilor literaturii române.

BUCUR ȚINCU

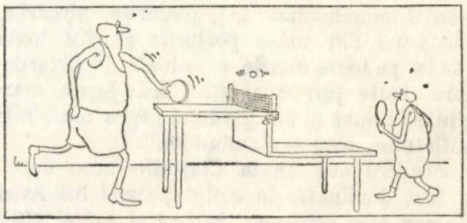

Fiţi bun...

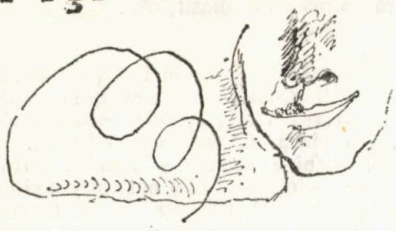

Fireşte că medicul e un om bun. Nu e o simplă cerinţă a profesiei, e mult mai mult: un dat, e un *ce* de la sine înţeles aşa ca de pildă, calmul pentru un aviator. Sau mai terestru, dar mai bine-zis, un medic trebuie să aibă solicitudine, pacienţă, înţelegere — într-un cuvînt, bunătate, aşa cum un atlet e dator să aibă muşchi. Da, e mai bună comparaţia cu atletul, mai ales că în amîndouă cazurile e vorba şi de condiţie fizică, de suflu. Căci există o anumită condiţie fizică... a bunătăţii.

După ani de zile de circă, bunătatea îţi pătrunde, de altminteri, în toată fiinţa, se topeşte în făptura ta ca drojdia în pîine. O pîine din care, se îndestulează zecile, sutele de oameni trecuţi în fişier... Totul e, de altfel, cît se poate de firesc şi medicul este fericit cînd privirea pacienţilor... dar ajunge. Aici, ca pretutindeni, nu e nevoie de dulcegărie pentru a sublinia această admirabilă trăsătură a medicului de circă. Ar mai trebui poate adăugat că în povestirea noastră e vorba de medicul Sufletescu şi cu aceasta am conchide definitiv. Pîine caldă, această plastică şi sumară caracterizare populară, redă mai bine ca orice portret coloratura afectivă a medicului nostru, care pentru a 24 oară în acea zi (luni!) deschidea uşa cabinetului pentru a chema cu blîndeţe:

— Următorul!

Şi pentru a 24-a oară în acea zi (luni!), cel care intrase, începu...

— Tovarăşe medic, fiţi bun...

Parola spre cele mai intime resorturi ale sensibilităţii medicului fusese rostită. Sufletescu coborî fulgerător, aproape ruşinat, privirea de pe ceasul de perete ce îi arăta cu amîndouă limbile... ora terenului. Norul stîrnit pe frunte de grija de a nu întîrzia, se risipise. Acum era numai bun.

— Parcă aţi mai fost şi adineaori — zise cît se poate de blînd.

— Am uitat ceva cînd m-am îmbrăcat...

Medicul îi arătă, cu bunătate, poliţa obiectelor uitate în acea zi.

— Ochelarii? Cheile? Bretelele?

Omul nu răspunse. Căuta în genunchi, sub masa ginecologică. Privirea medicului fugi din nou spre ceas.

— Nu e cine ştie ce — se auzi vocea mai înfundată. Venea de sub canapea.

Cînd omul ajunse sub birou şi începu să-l împingă, medicul deveni nerăbdător. Biroul începuse să se clatine.

— E un ac de siguranţă. Îmi ţinea brîul. O fi căzut într-un sertar?

— Stai! — vru să ţipe medicul, dar omul se ridicase în picioare şi îl privea rugător.

— Fiţi bun... Să mutăm niţel dulapul.

— Mda. Fireşte că sînt bun — zise Sufletescu — simţindu-şi inima ca pe un pom înflorit.

Ridică, cu bunătate, în braţe dulapul cu instrumente, apoi covorul, în sfîrşit ghiveciul cu lămîiul de lîngă geam şi era pe punctul să ridice soba, cînd omul surîse cu candoare...

— Mi-am amintit. E acasă. Nu vă supăraţi. Îl aveam de la prima nevastă...

Sufletescu apucă geanta şi cu paltonul zvîrlit pe umeri, cu căciula în dinţi, se repezi spre uşă, cînd se auzi telefonul.

— Mîine — vru să spună — dar vocea de la capătul firului o luase înainte:

— Allo! Vă rog, fiţi bun... Ce se întîmplă dacă am înghiţit supozitorul? Şi... şi... şi aspirina am pus-o...

— Unde aţi pus-o?

— În viceversa... Puteţi veni pînă la mine? Fiţi bun...

Îşi notă cu bunătate adresa şi dădu să plece, dar se izbi piept în piept cu tovarăşa de la Comisia de femei.

— Ştiţi, veneaţi degeaba la patru. Nu mai ţinem şedinţa... O strălucire de bucurie se aprinse în ochii medicului, dar se stinse pe dată...

— O ţinem de la cinci jumătate. Pînă atunci ajutăm la recensămîntul cîinilor. Veniţi şi dv.? Vă rog...

Sufletescu tresări vădit stînjenit ca totdeauna, în faţa unui cîine legat de cuvîntul recensămînt.

— Fiţi bun...

— Mda, bombăni medicul, dar floarea din inimă îşi deschisese petalele. Fireşte că sînt bun. Inspiră adînc şi poate de aceea, văzînd că femeia nu se hotărî să plece, avu puterea să întrebe cu blîndeţe: altceva?

— Nu vă supăraţi. Ştiu că aţi terminat consultaţiile. Tocmai de aceea am venit: aş vrea să mă vedeţi mai pe-ndelete...

— Ştiţi, sînt deja în întîrziere — observă cam rece medicul.

— Fiţi bun...

Cele două silabe alcătuiau libera trecere spre ţărmurile calde ale sufletului său. O consultă, cu bunătate, fireşte.

— N-aveţi nimic.

— Ştiam, dar dacă tot am venit...

Ieşi surîzătoare, în timp ce, chemat la telefon, atîrnat parcă de fir, medicul avea o paloare ciudată. Obiecta.

— Şi unde s-o pun? În trusă? Nu se poate, mamă soacră... Ce-o să zică bolnavii? Dar nu e igienic... din toate punctele de vedere!

Ultima obiecţie fu a umerilor. Diafragma telefonului nu o înregistră. Îi înregistră în schimb, consimţămîntul.

— Mda, firește că sînt bun. O să iau găina... Da, de Crevedia, da, vie, da, din piață!

Pe la orele 7 se îndrepta spre casă. Ei da, există o condiție fizică a bunătății. Mai avea o sută de pași. În sfîrșit...

— În sfîrșit, bine că ați venit. Vă rog veniți, e urgent, urgent...

Cetățeanul îl trăgea aproape de mînă.

— Fiți bun!

— Mda. Firește. Să mergem...

Nu era prea departe. Se opriră într-un hol în fața unui ghiveci.

— Asta e. Ferigă tropicală. Astea sînt frunzele rupte.

— Nu mă pricep la ferigi tropicale.

— A, nu! Le-a rupt papagalul. A mîncat una, nenorocitul. I-o fi rău, ce credeți?

Medicul simți că trebuie să se apuce de ceva ca și cum brusc un uragan ar fi amenințat să-l smulgă de la pămînt. Găina cîrîi slab în mîinile sale.

— Îl am demult. Unii țin pești, alții pisici... Eu papagal. Acum tînjește, nu mai vorbește. Vă rog, fiți bun...

Uraganul se potoli ca prin farmec, descrescu, se stinse, iar de pe buzele lui Sufletescu se desprinse ca un zefir, o șoaptă. Nu o înjurătură. Nu. o șoaptă: la revedere.

Plecă. În urma sa, în întuneric, auzea vocea cetățeanului:

— De, eu n-am găini ca alții... Om fără suflet!

— Fără suflet, cîrîi și papagalul.

.....

Își încălțase abia papucii de casă cînd nevasta îi puse în mînă cuțitul de bucătărie și găina.

— Tucule, tai-o...

Vru să spună că e obosit, că...

— Fii bun...

— Mda.

Luă cu bunătate găina și ieși pe balcon. Era o seară luminoasă, pură, cu lună plină. Găina îl privea cu mărgelele rotunde ale ochilor. Nu cîrîia. Clipea doar. Clipea...

Atunci, ei bine atunci — n-ar fi putut spune de ce — medicul lăsă cuțitul jos și cu blîndețe, cu infinită blîndețe, dădu drumul găinii în stradă. Se întoarse cu mîinile goale și trecu în dormitor.

Soacra îl privi lung, apoi cînd ușa dormitorului se închise, trînti cu ciudă capacul pe oala în clocot.

— Și cînd te gîndești că are diplomă de chirurg... Un papă lapte!

Întins pe pat, medicul încerca să adoarmă. Se gîndea la găină.

— Ciudat. Sînt sigur că am auzit-o... Rostea clar de tot, distinct, două silabe: Fii bun! Fii bun! Cum era s-o tai? Parcă o aud și acum: Fii bun, fii bun!

Era copilul, elev în clasa a doua. Îl rugă să-i rezolve o problemă la aritmetică.

— Tăticule, fii bun...

Sufletescu aprinse cu bunătate lumina, și, pe jumătate adormit, rezolvă problema. Prin calcul infinitesimal. Apoi adormi buștean.

Ei, da, există o condiție fizică a bunătății...

MIRCEA SÂNTIMBREANU

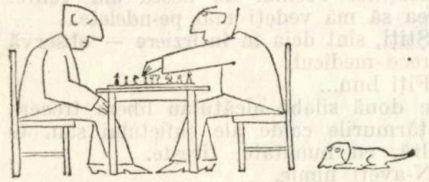

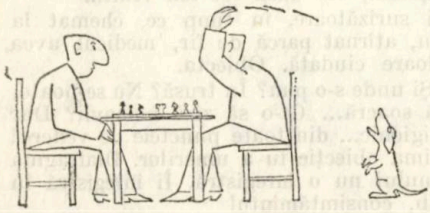

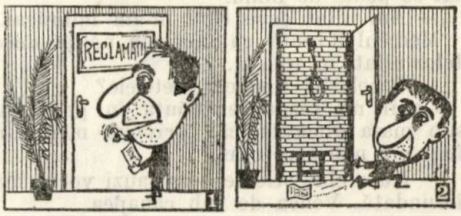

Pana de automobil

dramatizare după nuvela lui Frederic Dürrenmatt

de

VASILE REBREANU

PERSONAJELE:

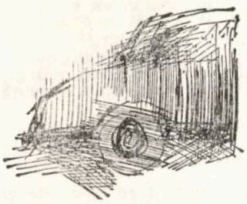

Traps
Bătrînul — fost judecător
Herr Kummer — fost avocat
Herr Zorn — fost procuror
Herr Pilet — fost călău
M-lle Simone

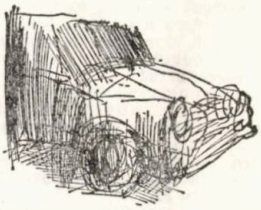

Toţi foştii sînt nişte hodorogi bătrîni, asemenea unor corbi monstruoşi, redingotele lor sînt de cea mai bună calitate, cu toate astea au un aer neglijent, învechit, murdar, poate cu excepţia lui Pilet care e îmbrăcat cu o excesivă grijă, la rever poartă o garoafă albă. Kummer — un monstru de grăsime, pare a fi făcut din cîrnaţi unsuroşi, cu ochi bulbucaţi şi veseli, poartă pince-nez, de sub costumul negru i se vede cămaşa de noapte pe care a uitat-o probabil să şi-o scoată, din buzunar îi ies ziare. Herr Zorn e uscăţiv şi cadaveric, poartă un monoclu înfipt în ochiul stîng, faţa îi e însemnată de cicatrici, urme ale unor vechi dueluri, nas coroiat, coamă leonină, albă, o gură scofîlcită — arătînd în totul ca un fenomen antedeluvian. Vesta îi e încheiată anapoda, ciorapii lui au două culori.

În stînga scenei, în plan depărtat, cîteva flori, arbuşti, sugerînd grădina.

În centru — sufrageria, care poate fi şi o verandă, pe pereţi sînt atîrnate gravuri uriaşe înfăţişînd oraşe şi subiecte istorice, într-un colţ, eventual, un mare pian, undeva se bănuie şoseaua, cu zgomotele specifice. Aici, însă, în centrul scenei domină o masă enormă aranjată care se va aranja în chip festiv. Scaunele au spătare înalte, totul e solid şi demodat. Pe o măsuţă sînt aranjate cîteva sticle.

Lumină de amurg — la ridicarea cortinei. Acţiunea se desfăşoară de la apusul la răsăritul soarelui.

Traps (spre bătrînelul din fundul scenei, care apare cu o foarfecă pentru tuns boschetele în mîini): Am avut o pană şi am lăsat automobilul în şosea la garajul din şosea... Şi cum reparaţia maşinii nu va fi gata decît mîine... Am fost îndrumat spre casa aceasta... Aţi putea să mă găzduiţi, domnule? Numele meu este Traps.

Bătrînul (cu trabucul în colţul gurii): Cu ce vă ocupaţi dumneavoastră?

Traps: Cu textile.

Bătrînul (examinîndu-l peste ramele ochelarilor): A, da, desigur, puteţi rămîne aici peste noapte.

Traps: Şi cît costă o noapte, domnule?

Bătrînul: A, nimic. Nu trebuie să plătiţi nici un ban. Şi aşa sînt singur. Băiatul meu a plecat în America. Casa e întreţinută de o menajeră, M-lle Simone, care mă îngrijeşte foarte bine şi sînt bucuros să primesc din cînd în cînd cîte un oaspete.

Traps: Vă mulţumesc. vă mulţumesc. He-he. tot la cei vechi găsim păstrate bunele obiceiuri.

Bătrînul (conducîndu-l pe Traps): Poftiţi... Poftiţi... Lăsaţi-vă bagajele... De fapt, în seara aceasta mai aştept nişte musafiri, cîţiva prieteni de prin vecini. Doi dintre ei locuiesc în sat, al treilea ceva mai departe, înspre deal. Sînt pensionari ca şi mine, s-au stabilit aici atraşi de clima blîndă. Sîntem cu toţii singuri şi văduvi, doritori să cunoaştem tot ce e nou şi vesel, aşa că aş fi foarte încîntat dacă Herr Traps ar lua masa şi şi-ar petrece seara împreună cu noi.

Traps (cu falsă politeţe): Sînt foarte încîntat...

Bătrînul: Să vă conduc... Aşa, să vedeţi camera... (O clipă, scena rămîne goală. Din fundul scenei, pe aleea grădinii apar 3 domni în vîrstă, 2 braţ la braţ, al treilea gras şi chel încheie procesiunea. După cîteva clipe apare şi Bătrînul, de data aceasta nu mai e în ţinuta de grădinar cu şapcă şi şorţ, ci în frac, pieptănat foarte îngrijit. Scenă mută, se îmbrăţişează, se bat pe umeri).

Bătrînul: Am un musafir foarte simpatic... Herr, Herr Traps!

Traps (din culise): Îndată! Îndată!

Bătrînul: Te aşteptăm! Mi-au sosit prietenii...

Traps (apare, se înclină rece şi distant, jucînd rolul unui monden om de afaceri): Sînt la dispoziţia dumneavoastră, domnilor.

Bătrînul (făcînd prezentările): Herr Kummer (acesta se înclină), Herr Zorn şi Herr Pilet... dînsul e Herr Traps... simpaticul nostru prieten (spre Traps) Nu doriţi să beţi ceva?

Traps (se aşează într-un fotoliu): Ba da, mulţumesc.

Zorn (privindu-l intens pe Traps): Sper că Herr Traps va participa la jocul nostru...

Traps: De ce nu? Jocurile mi-au plăcut totdeauna. (bătrînii zîmbesc, clatină din cap).

Bătrînul (circumspect): Jocul nostru e cam ciudat... De fapt, în aceste seri, cînd ne adunăm, ne reluăm vechile noastre profesiuni. (Cei trei zîmbesc iar cu discreţie. Traps îi priveşte, nu ştie cum să interpreteze zîmbetele lor). Eu am fost judecător, Herr Zorn procuror şi Herr Kummer avocat al apărării. Şi ne jucăm de-a tribunalul.

Traps: Aha, vasăzică asta era! Interesant...

Bătrînul (cu voce blîndă): De obicei reluăm procese istorice faimoase: procesul lui Socrate, a lui Isus, al Ioanei d'Arc sau procesul Drejfûs. Re-

cent am judecat procesul incendierii Reichstagului, iar într-o ședință l-am declarat pe Frederic cel Mare *non compor mentis*.

Traps (fascinat): Și vă jucați de-a tribunalul în fiecare seară? (Pe masa lungă sînt așezate băuturi din care în răstimpuri se servesc).

Bătrînul (aprobă din cap, bea): Firește... Cel mai amuzant e însă cînd se poate aduce în fața judecății o întîmplare reală, ce poate duce la situații deosebit de nostime. De pildă, în urmă cu două zile a trecut pe aici un om politic, care ținuse un discurs electoral în sat și pierduse ultimul tren. L-am condamnat... la... 40 de ani închisoare pentru mită și șantaj.

Traps (amuzat): E sever tribunalul dumneavoastră.

Bătrînul (cu satisfacție): Pentru noi e o problemă de principiu să fim așa. (Cei trei, aceleași zîmbete și rîsete politicos insinuante — beau, se așează mai bine în fotoliile lor, unul în balansoar).

Bătrînul (insinuant): Vă atrag atenția că există un judecător, un procuror, un avocat al apărării — funcții care cer și presupun în orice caz o cunoaștere a problemelor și a regulilor jocului. Singurul rol liber e acela al... acuzatului... țin să precizez însă foarte limpede: Herr Traps nu este cu nimic obligat să intre în joc, dacă nu vrea s-o facă.

Traps (ideea îi surîde): Sînt foarte bucuros să intru în joc, domnilor. Și sînt încîntat să preiau rolul de acuzat. Tot nu am ceva mai bun de făcut în seara asta!

Zorn (croncănind și bătînd din palme): Bravo! Bravo, așa vorbește un bărbat. Asta înseamnă să ai curaj.

Traps (cu sinceră curiozitate): Și ce crimă mi se va atribui?

Zorn (lustruindu-și monoclul): A, ceva cu totul neînsemnat. O crimă se poate găsi oricînd. (Toți izbucnesc în rîs).

Kummer (spre Traps, aproape patern): Veniți Herr Traps să încercăm porto-ul pe care ni-l oferă gazda. E grozav, nu se cuvine să nu-l încercați (Îl conduce spre stînga scenei, unde se bănuiește a fi sufrageria. Ia o sticlă de porto vechi dintr-un coș și umple, cu mîna tremurîndă, două pahare).

Traps (gustînd vinul): E excelent!

Kummer: Sînt avocatul care vă apără, Herr Traps. Așa că să beau pentru prietenie!

Traps (ridicînd paharul): Pentru prietenie!

Kummer (își apropie fața roșie, cu nas de bețiv și pince-nez-ul de Traps, astfel că burta lui imensă, o masă moale și neplăcută îi atinge): Ar fi bine ca domnul Traps să-și mărturisească chiar acum crima. Dacă sînteți dispus s-o mărturisiți, eu vă garantez că n-o să pățiți nimic la proces. Situația nu e, desigur, gravă, dar complicațiile posibile nu trebuie să le subaprecieze. Procurorul, Herr Zorn, arată el cadaveric, dar e încă întreg la minte, la fel judecătorul. Pînă acum am reușit destul de bine cu clienții mei. Numai într-un caz — o tîlhărie urmată de omor — n-am reușit... Dar, după cît mi se pare, tîlhăria cu omor nu vi se prea potrivește... Sau da?

Traps (rîzînd): Din păcate n-am săvîrșit nici o crimă... (închină) În sănătatea dumneavoastră!

Kummer (încurajîndu-l): Mai bine mi-ați mărturisi totul. N-aveți de ce să vă jenați. Eu cunosc viața. Nimic nu mă surprinde. Am fost martor la împlinirea multor destine umane, Herr Traps, prăpăstii înspăimîntătoare s-au căscat ades în fața mea, puteți fi sigur.

Traps (rînjind): Îmi pare rău... Îmi pare foarte rău. Dar iată-mă, stai aici, în fața dumneavoastră ca un acuzat, care n-a săvîrșit nici o crimă. În orice caz, asta-i treaba procurorului. Să găsească el o crimă, așa a și spus, să lăsăm asta în grija lui. Jocu-i joc. Sînt curios ce-o să iasă din chestia asta... Voi fi interogat?

Kummer: Cred și eu.

Traps (bea): Sînt nerăbdător cum o să fie.

Kummer (cu un aer grav): Herr Traps, vă simțiți chiar cu totul nevinovat?

Traps (izbucnește în rîs): Cu totul nevinovat... Toată povestea e o chestie teribil de amuzantă.

Kummer (ștergîndu-și ochelarii): Țineți minte ce vă spun, tinere prieten, într-un fel nevinovăția nu are prea mare importanță. Ceea ce e cu adevărat important, e tactica. E pur și simplu o imprudență — ca să nu spun altfel — să simulezi nevinovăția în fața tribunalului nostru. Și, dimpotrivă, cel mai prudent lucru ar fi să te acuzi de la început, de o crimă oarecare. Ceea ce ar merge pentru un om de afaceri, ar fi niște fraude. Se poate întîmpla adesea ca în cursul procesului să se descopere că acuzatul exagerează, că de fapt, el nici n-a comis nici o fraudă reală că, așa cum se întîmplă în chip obișnuit în afaceri, a făcut să dispară doar unele dovezi. Calea de la vinovăție la achitare e dificilă, dar nu imposibilă. Pe de altă parte e pur și simplu o nebunie să încerci a susține că ești nevinovat, iar rezultatul este distrugător. Pierzi acolo unde ai putea cîștiga. Ba mai mult, alegerea pe care ați făcut-o vă pune într-o asemenea situație încît nu vă veți mai putea alege propria dumneavoastră crimă, ci vi se va impune una.

Traps (amuzat, ridică din umeri): Îmi pare rău că nu pot să vă fac această plăcere, dar nu-mi amintesc de nici un delict care să mă fi pus în conflict cu legea.

Kummer (își pune pince-nez-ul pe nas, nemulțumit): Mai presus de orice, vă rog să fiți atent la tot ce spuneți, nu începeți prin a flecări, dacă nu vreți să vă treziți condamnat la ani de temniță și atunci nu va mai fi nimic de făcut... (revin și îi găsesc pe ceilalți așezați în jurul mesei rotunde, gustînd fripturile, melcii, și iată M-lle Simone a adus și supa. Bătrînii încep să hăpăie fără nici o jenă, toată lumea e într-o dispoziție de zile mari).

Zorn (croncănind printre hăpăituri): Și-acum, acuzat, ce ne puteți oferi? Sper că ne veți oferi o crimă frumoasă și substanțială.

Kummer (protestînd): Clientul meu este un acuzat care n-a comis nici un delict, e un fenomen din punct de vedere juridic. Susține că e absolut inocent.

Zorn (uimit): **Inocent?** (cicatricea i se înroșește și monoclul îi alunecă din ochi, gata să-i cadă în farfurie, se clatină încolo și încoace la capătul șnurului negru). **Inocent?!** (Bătrînul judecător care-și pune bucăți de pîine în supă, se oprește și aruncă o privire încărcată de reproșuri spre Traps și clatină grav din cap. Pilet își șterge chelia, își aranjează garoafa albă la butonieră și se uită uimit la Traps. Tăcere grea. M-lle Simone chicotește în colțul ei).

Zorn (revenindu-și): Trebuie să cercetăm situația mai îndeaproape. Dacă un lucru nu poate fi, atunci el nu există.

Traps: Mă rog. Sînt la dispoziția dumneavoastră. (M-lle Simone aduce peștele și vinul)

Bătrînul (explicînd): E un vin ușor și spumos, un Neuchâtel.

Zorn (își desface peștele): Așadar, să începem. Căsătorit?

Traps: De 11 ani.

Zorn: Copii?

Traps: Patru.

Zorn: Ocupația?

Traps: Reprezentant al unor firme textile.

Zorn: Așadar, sînteți comerciant, stimate Herr Traps?

Traps: Cum v-am spus, reprezentantul unor firme textile.

Zorn: Bine. Și mașina dumneavoastră v-a lăsat în pană.

Traps: Așa a vrut soarta. Prima dată în anul ăsta.

Zorn: Aha, și înainte?

Traps (explicînd): A, înainte mergeam cu vechea mea mașină. Un Citroën 1939. Acum am însă un Studebaker, roșu, ceva special.

Zorn: A, o mașină americană! Bine, bine. Interesant. Și ați cumpărat-o recent, nu-i așa? Mi se pare că înainte nu erați reprezentant de textile?

Traps: Nu, eram un simplu voiajor.

Zorn (dă înțelegător din cap): Timpuri bune, nu?

Kummer (care șede lîngă Traps, șoptindu-i): Fiți atent ce spuneți...

Traps (mănîncă, își drege biftecul tartar pe care l-a adus M-lle Simone): Pe cuvîntul meu, în viața mea n-am trăit o seară atît de plăcută. Crezusem că reuniunile de la clubul Utopia sînt cele mai amuzante petreceri cu putință. Dar în comparație cu seara asta, ele nu înseamnă nimic! Absolut nimic!

Zorn: Aha, așadar, sînteți membru al Clubului Utopia. Aș putea știi ce poreclă vi s-a dat la club?

Traps (casant): Casanova.

Zorn (jubilînd): Excelent! (își pune monoclul). Sîntem încîntați s-o știm. Și oare porecla aceasta nu ne îndreptățește, stimate domnule Traps, să trăgem unele concluzii cu privire la viața dumneavoastră particulară?

Kummer (în șoaptă, prevenitor): Fiți atent...

Traps: Limitate, stimate domn, limitate. Dacă s-a întîmplat cumva să am unele legături extraconjugale asta se datorește numai întîmplării. Nu caut ceva cu tot dinadinsul. Dovadă...

Zorn: Dovadă?

Traps: Dovadă că stau aici. Cînd m-am văzut în imposibilitatea de a continua drumul, m-am gîndit că voi găsi o fată drăguță. Îmi plac fetele astea proaspete din satele de munte... Apoi, din politețe, am rămas... Dar acum, mă bucur. Mă felicit că sînt cu dumneavoastră.

Bătrînul (turnînd din vin tuturor, lui Traps): N-ați vrea, domnule Traps, să relatați celor prezenți, momentele mai importante ale vieții dumneavoastră? Deoarece tot ne-am hotărît să-l judecm pe iubitul nostru oaspete, care este unul din cei mai simpatici delincvenți și, zic, cine știe, poate o să-l condamnăm la ani de închisoare, este normal — nu-i așa? — să aflăm ceva mai multe amănunte asupra vieții lui personale. Intime. Istoriile cu femei sînt foarte nimerite pentru așa ceva și, firește, detaliile mai picante n-ar trebui să fie omise.

Zorn (croncănind): Asta și vrem!

Pilet: Asta și vrem! La masa asta a fost nu demult, un procuror, care ne-a povestit fel de fel de lucruri senzaționale din viața lui și l-am condamnat doar la patru ani muncă silnică.

Traps (rîzînd, bea): Bine, bine, dar n-am nimic mai deosebit să vă ofer. Duc o viață foarte obișnuită domnilor, o viață care nu se deosebește de a altora, trebuie s-o recunosc. Să bem, așadar!

Ceilalți: Să bem! (Îl privesc cu ochi de păsări răpitoare): Să bem! (Ciocnesc. M-lle Simone aduce un castron aburind, cu ciuperci înăbușite cu smîntînă, se servesc. Se înserează. E o pace celestă în jur, se aud păsări).

Traps: Tatăl meu a fost lucrător într-o uzină, mama spălătoreasă, s-a stins repede. N-am urmat altceva decît școala elementară. (Copleșit de amărăciune, cu lacrimi neașteptate în priviri): Nimic altceva decît școala elementară.

Zorn (ciocnind cu vinul nou adus la ciuperci): Remarcabil! Remarcabil! Nimic altceva decît școala elementară! Desigur că ți-ai făcut cu greu un drum în viață, nu-i așa?

Traps (încălzit de vin): Cred și eu că da (se laudă): Cred și eu. Nu mai departe de acum 10 ani, nu eram altceva decît un ambulant cărîndu-mă peste tot cu o mică valiză plină cu tot felul de lucruri. Am muncit din greu, bătînd drumurile, petrecîndu-mi nopțile prin șuri și prin hanuri de mînă a șaptea. În meseria mea am pornit-o de jos de foarte de jos. Și astăzi, ar trebui să vedeți domnilor, ce cont am la bancă. Nu aș vrea să mă laud, dar are vreunul dintre dumneavoastră mașină Studebaker?

Kummer (neliniștit, în șoaptă): Fiți atent ce spuneți!

Zorn: Și acum, unde ați ajuns?

Traps: Acum, acum sînt singurul agent al produselor „Hephaeston" pentru întreaga Europă (privește triumfător): În afară de Balcani și Spania pentru teritoriile astea e un alt agent.

Bătrînul (umplîndu-și farfuria cu ciuperci): Numele Hephaistos mi-e cunoscut. (chicotind): Era un zeu grec, un mare și iscusit fierar, care a prins zeița dragostei și pe iubitul ei într-o plasă atît de fină, încît era invizibilă. Ceilalți zei au rîs de i-au durut burta, văzînd ce pești neobișnuiți a prins în plasă. Dar ce nume o fi „Hephaistos" al cărui singur agent, prietenul nostru are onoarea să fie, e pentru mine un mister ascuns în șapte văluri.

Traps (hohotind): Vă apropiați de adevăr, stimată gazdă și jude. Ați găsit singur cheia — vorbiți de văluri. Vasăzică, zeul acela grec — de care n-am mai auzit niciodată pînă acum — a țesut o plasă fină, invizibilă. Fără îndoială, domnilor magistrați, ați auzit de nylon, perlon, myrlon și de celelalte fibre sintetice. Ei bine, „Hephaistos" e cea mai bună fibră sintetică. Transparentă, tare ca oțelul, egal de folositoare în industrie ca și la articolele de modă, în timp de pace ca și în timp de război. Materialul cel mai bun pentru parașute și în același timp cel mai încîntător material pentru cămăși de noapte de damă, precum și o știm din propria experiență.

Zorn (chicotind): Din proprie experiență...

(M-lle Simone aduce pe tavă o friptură imensă)

Traps (încîntat): Un adevărat banchet!

Zorn: Mă bucur că apreciați aceste bunătăți. Și aveți toată dreptatea să o faceți. Mîncarea noastră e din cele mai alese, și noi apreciem atît cantitatea cît și calitatea, alcătuind o masă care ar fi făcut cinste secolului trecut, cînd oamenii aveau curajul să mănînce în voie. Toate laudele, deci, M-lle Simone. toate laudele și gazdei noastre. — judecătorul e un gurmant de mîna întîi și-și face singur aprovizionarea. Cît despre vinuri — iată asta e un „Rëserve des Marechaux" (bea), vinurile sînt procurate de prietenul nostru Pilet, proprietarul hanului „La taurul și șeaua" din satul vecin. Toate laudele lui... Dar să vedem cum stăm, cu dumneavoastră, virtuosul nostru om de afaceri. Am aflat cîte ceva despre viața dumneavoastră și ne-a făcut plăcere să cunoaștem unele din secretele ei. Știm de ajuns de bine cu ce vă ocupați, dar a rămas neclarificat un amănunt neînsemnat: cum se face că ați ajuns la o poziție atît de importantă? Prin simplă disciplină și prin neobosite eforturi?

Kummer (prevenitor, în șoaptă): Fiți atent ce spuneți! Aici e punctul primejdios.

Traps (privind cum Bătrînul înfulecă friptura): Nu fusese deloc ușor În primul rînd a trebuit să-i minez poziția lui Gygay, și asta a fost de ajuns de greu.

Zorn: Așa. Și cine mai e și Herr Gygay ăsta?

Traps: Fostul meu patron.

Zorn: Care a trebuit să fie înlăturat, despre asta este vorba?

Traps: Ca să vorbesc deschis, așa cum procedăm de altfel în meseria noastră, a trebuit să scap de el. (își toarnă sos peste bucata de carne din farfurie, continuă): Dumneavoastră, domnilor, n-o să vă supărați dacă vorbesc deschis. În afaceri, precum știți, oamenii se mănîncă între ei ca lupii — ochi pentru ochi și dinte pentru dinte. Dacă încerci să te porți cu mănuși, te pomenești drept răsplată cu un picior undeva. Azi strîng ceva bani, nu-i vorbă, dar robesc pentru ei ca un salahor și fac patru sute de kilometri în fiecare zi cu mașina. Trebuie să recunosc că nu am procedat chiar așa cum trebuia cînd a fost să-l strîng de gît pe Gygay, dar n-am avut încotro, nu era nimic altceva de de făcut. Afacerile sînt totuși afaceri.

Zorn (cu ochii strălucitori): „Să-l înlătur", „să-i frîng gîtul lui Gygay" — astea-s expresii cam tari, dragul meu Traps.

Traps (rîzînd): Fireşte, nu sînt decît nişte figuri de stil.
Zorn: Şi ce mai face Herr Gygay?
Traps: E mort... a murit anul trecut...
Kummer (disperat, în şoaptă): Ai înnebunit? Ţi-ai pierdut minţile?
Zorn (compătimitor): Anul trecut... Păcat. Şi ce vîrstă avea?
Traps: Cincizeci şi doi de ani.
Zorn: Atît de tînăr?! De ce a murit?
Traps: Cine ştie... vreo boală...
Zorn: Dar asta după ce i-ai luat postul?
Traps: Cu puţin timp înainte.
Zorn: Bun. Pentru moment asta era tot ce voiam să ştiu. Ce noroc, ce noroc a dat peste noi în noaptea asta! Avem şi un cadavru, şi, mai la urma urmei, ăsta e cel mai important lucru. (Toţi rîd)
Pilet (un gurmand mare, îşi întrerupe înfulecatul, se mîngîie pe chelie cu satisfacţie, îşi mîngîie mustaţa): Bun! (îşi reia înfulecatul).
Zorn (înălţînd paharul): Domnilor, în onoarea acestor noi date să bem excelentul nostru vin „Pichon — Longueville 1933". Un admirabil vin de Bordeaux care mergea cu o bucată bună de vînat. (cioc-nesc, beau).
Traps: Oho! (dă paharul peste cap şi îi întinde Bătrînului să i-l umple iar): E grozav! (Se întunecă. Simone aprinde luminările în cele trei candelabre de argint de pe masă; domneşte o atmosferă caldă, de adîncă pace; mişcările lor devin mai degajate, mai prietenoase).
Traps (exclamă): Totul e ca în basme!
Kummer (îşi şterge sudoarea cu şervetul): Dumneata eşti chiar de basm. N-am mai întîlnit niciodată un acuzat care să facă declaraţii atît de imprudente cu o asemenea nepăsare.
Traps (rîzînd): N-ai nici un motiv să fii necăjit. Să vezi ce-o să spun cînd o să înceapă interogatoriu. Te asigur că atunci n-o să-mi pierd capul. (Toţi tac. Se întrerup din mîncat).
Kummer (suspinînd): Sărmană fiinţă necugetată. Ce vrei să spui cu „atunci cînd o să înceapă interogatoriu"?
Traps: Cum? A şi început?
Pilet (behăind): Nu s-a prins! Nu s-a prins!
Traps (se întrerupe din mîncat, veselia şireată a celorlalţi i se pare sinistră, îşi revine însă): Vă cer iertare, domnilor. Îmi închipuiam că interogatoriul urma să fie ceva mai solemn, mai grav şi mai rigid... mai semănător cu ceea ce se petrece la un tribunal adevărat.
Bătrînul: Dragul meu Traps, eşti o comoară. Îmi dau seama că modul în care dezbatem procesul te uimeşte ca fiind neobişnuit şi mult prea uşuratic. Dar, dragul meu, noi cei de faţă sîntem nişte pensionari, ceea ce puţin ne pasă de birocraţia inutilă a procedurii, a proceselor verbale, a actelor şi legilor care sînt o povară pentru tribunalele noastre obişnuite. Noi împărţim dreptatea fără să mai luăm în seamă tonurile groase ori articolul cutare sau cutare.
Traps (care începe să vorbească cam greu): Îndrăzneţ, foarte îndrăzneţ. Dom'lor, sînt uluit. Să aplici legea, fără să ţii seama de legi, asta-i o idee grozavă.
Kummer (se ridică): Eu ies puţin pe terasă să fumez o ţigară, mai iau puţin aer, domnilor, pînă una alta... Poate vine şi domnul Traps.
Traps (se ridică, îl urmează pe avocat împleticindu-se, ajunşi pe terasă, răsuflă greu): Ce bine ne distrăm. Splendid, splendid.
Kummer (se clatină, se sprijină de Traps): Dragul meu, înainte de a ne întoarce şi de a ne apuca de claponul care ne aşteaptă, aş dori să-ţi dau, cu toată seriozitatea un sfat care aş dori să-ţi intre bine în minte. Îmi placi, tinere, şi am pentru dumneata o duioasă afecţiune, de aceea vreau să-ţi vorbesc ca unui fiu. Să ştii că sîntem pe cale de a pierde procesul în chip definitiv.
Traps: Îmi pare rău.
(Se plimbă, se aşează pe o bancă, din sat se aude un acordeon, un sunet îndepărtat de corn, maşini alergînd pe şosea).
Kummer: Trebuie să-ţi revii. Inamicul a cucerit cîteva redute de importanţă vitală. Moartea lui Gygay — nici n-ar fi fost nevoie să se amintească

acest lucru dacă ştiai să-ţi ţii gura — moartea lui Gygay e o primejdie reală pentru procesul nostru. Situaţia e atît de rea, încît oricare avocat ar fi aruncat buretele. Dar dacă mă încăpăţînez şi îmi voi folosi toate posibilităţile, şi mai ales, dacă dumneata vei da dovadă de cea mai mare prudenţă şi auto-disciplină, atunci aş mai putea salva ceva de la naufragiu.
Traps (rîzînd): Asta-i un joc de societate clasa-n-tîi! Am să-l prezint membrilor clubului Utopia la prima reuniune.
Kummer (încîntat): Nu-i aşa că e grozav? Te face să trăieşti din nou. Cînd m-am pensionat, dragul meu, şi era de presupus că-mi voi petrece bătrîneţea în acest sat, am simţit că încep să mor încetul cu încetul. N-aveam ce să fac şi nu se ivea nici o ocazie ca să-mi exersez profesia. Oare crezi că există ceva interesant pe aici? Nu, nimic, absolut nimic. în afară că nu bate phöhn-ul, aşa că n-ai dureri de cap din cauza asta. Dar la ce-ţi foloseşte un climat blînd? La nimic, dacă mintea îţi stă în amorţire. Procurorul era aproape pe patul de moarte, gazda noastră, judecătorul, crede că are cancer la stomac, Pilet suferea de diabet iar eu aveam tot felul de tulburări din cauza tensiunii. Iată unde ne adusese pensionarea. Duceam o viaţă de cîine... Din cînd în cînd ne întîlneam şi vorbeam cu tristeţe şi nostalgie despre vechile noastre ocupaţii şi despre succesele pe care le avusesem — asta era singura şi rara noastră plăcere. Şi deodată procurorul inventă... jocul. Judecătorul ne puse la dispoziţie casa, iar eu am pus la bătaie ce-am agonisit pînă acum. (Ştii, nu sînt însurat şi cînd ai fost o viaţă întreagă avocat, poţi pune deoparte o sumă deajuns de frumuşică). Şi aşa jocul acesta deveni pentru noi un izvor de tinereţe: hormonii, sucul gastric, stomacul... totul e iar în ordine. Nu ne mai plictisim, energia noastră, tinereţea, vioiciunea şi poftele ne-au revenit cu totul. Uite aici... (cu toată burta schiţează nişte exerciţii de gimnastică). Jocul nostru îl jucăm cu oaspeţii judecătorului. Ei sînt acuzaţii... (se aşează iar pe bancă). Uneori sînt voiajori în trecere, alteori turişti. Acum două luni am avut prilejul deosebit de a condamna un general neamţ la douăzeci de ani muncă silnică. Venise pe aici cu soţia sa, într-o excursie. Numai priceperea mea l-a salvat de la spînzurătoare.
Traps: Extraordinar! Ce joc minunat. Dar exagerezi, nu-i aşa, cînd vorbeşti de spînzurătoare. Totuşi la noi pedeapsa cu moartea a fost abolită.

Kummer: În sistemul judecătoresc oficial, da. Noi însă împărțim dreptate în felul nostru, așa că am reintrodus-o. Tocmai riscul pedepsei cu moartea face ca acest joc să fie pasionant și unic în felul lui.

Traps (chicotind): Și sper că aveți și un călău, nu?

Kummer (mîndru): Desigur că avem. Pilet e călăul.

Traps: Pilet?

Kummer: Aha, vezi că nu crezi!

Traps (înghite în sec): Dar Pilet nu-i proprietarul hanului „La taurul și șeaua"? Și e acela care a procurat vinurile pe care le-am băut, nu-i așa?

Kummer (zîmbind satisfăcut): El a avut dintotdeauna cîrciumă. Treaba pe care o făcea pentru stat era, așa, o ocupație secundară. Aproape onorifică. În țara lui era considerat ca unul din cei mai pricepuți oameni în meseria sa. A venit în Elveția aproape de douăzeci de ani, mai mult sau mai puțin ca pensionar, dar se ține la curent cu tot ce e nou în meserie.

Traps (e lac de sudoare): Pilet...

Kummer: Ce ai, ce ți s-a întîmplat așa, deodată? Văd că ai început să tremuri. Nu te simți bine?

Traps (respirînd greu): Nu știu... Nu știu... (îl vede pe Pilet înfulecînd, îl cuprinde greața, e jignit, dar își revine): Asta a fost chiar o bombă! O clipă m-a întors pe dos. Dar acum, cu cît aflu mai multe despre joc, cu atît mi se pare mai interesant.

Kummer: Atunci... o confidență trebuie plătită cu alta, nu-i așa? (se ridică, îl ia de braț): Așa că, spune-mi cum l-ai înlăturat pe Gygay?

Traps: Și ce te face să crezi că l-am înlăturat?

Kummer: Păi, din moment ce a murit...

Traps: Dar n-am fost amestecat cu nimic în treaba asta!

Kummer: (cu duioșie): Dragul și tînărul meu prieten, îți înțeleg pe deplin ezitarea. Omorul este delictul cel mai greu de mărturisit. Vinovatului îi e rușine, nu vrea să-și mărturisească fapta, caută s-o ascundă, o uită chiar, alungînd-o din memorie. El devine foarte sensibil cu privire la trecut, se împovărează cu gînduri de vinovăție exagerate și refuză să aibă încredere în oricine ar fi, chiar și într-un prieten care se poartă ca un tată cu el, în avocatul care-l apără. Și desigur asta e cea mai mare greșeală, fiindcă unui avocat îi place omorul și e pur și simplu în al nouălea cer cînd are de apărat un omor. Dă-mi-i, te rog, dragul meu Traps! De altfel, nici nu-mi plac decît problemele grele, ca și alpinistului care are de făcut o ascensiune de mii de metri. Și știi, vorbesc ca un adevărat om de munte. Dă-mi o problemă grea și creierul începe să-mi funcționeze, să se pună în mișcare și să macine, e pur și simplu o bucurie să simți ce bine lucrează. De aceea, neîncrederea pe care mi-o arăți e o mare greșeală. Da, o greșeală gravă. Așa că, vorbește, mărturisește-mi totul.

Traps: Dar n-am ce să mărturisesc...

Kummer (cu reproș): Băiete, băiete și acum ce-ai de gînd să faci? După cîte ți-am spus, tot la tactica asta prostească ai rămas? Chiar ești hotărît să continui a face pe nevinovatul? N-ai priceput încă? Vrei sau nu vrei, trebuie să mărturisești totul și de mărturisit ai întotdeauna ce să mărturisești, asta nu ți-a trecut încă prin minte? Așa că, hai să terminăm dragul meu. Hai să încetăm cu bîjbîiala asta. Spune-mi odată pentru totdeauna: cum l-ai omorît pe Gygay? Poate că într-un ceas de furie? În acest caz ar trebui să ne așteptăm la un verdict de omucidere. Pariez că și procurorul aicea bate. Simt eu că așa ceva i-ar plăcea, doar îi cunosc de demult.

Traps (clătinînd din cap): Dragul și devotatul meu apărător, adevărata frumusețe a jocului acesta al nostru — dacă mi se îngăduie să-mi spun părerea, cu toate că îl joc pentru prima oară — constă în faptul că îți intră în suflet și te înfioară de-a binelea. Jocul amenință să devină realitate. Și dintr-odată începi să te întrebi dacă nu ești chiar un criminal, dacă nu l-ai omorît cu adevărat pe Gygay. Discuția noastră m-a pus pe gînduri. Dar cum spuneai, o confidență atrage pe cealaltă, așa că iată: nu sînt vinovat de moartea ticălosului ăla bătrîn. Ți-o spun cu toată sinceritatea: nu sînt vinovat.

(Intră în sufragerie)

Traps (se îndreaptă spre Pilet, îi strînge mîna): Avocatul meu mi-a spus ce meserie ați avut și țin să vă declar că nu-mi pot închipui o plăcere mai mare decît aceasta de a sta cu dumneavoastră la masă, cu un om atît de distins și fin. Eu nu am nici o prejudecată. Nici una.

Pilet (își șterge mustața cănită, își șterge chelia cu prosopul): Încîntat. Încîntat...
(Se delectează cu claponul, mănîncă cu degetele, închină).

Zorn (cu o pulpă în mînă, spre Traps): Desigur, iubito și onorabile acuzat, desigur că l-ai otrăvit pe Gygay.

Traps (rîzînd): Nu. Nici vorbă de așa ceva.

Zorn: Atunci l-ai împușcat.

Traps: Nici asta.

Zorn: I-ai aranjat un accident de automobil? (Bătrînii rîd, behăie, croncănesc)

Kummer (spre Traps): Fii atent, ți se întinde o cursă.

Traps: Îmi pare foarte rău, prietene procuror, îmi pare foarte rău, dar Gygay a murit de un atac de cord. Care nu era primul. Cu un an înainte mai avusese unul și trebuia să fie foarte atent. El zicea că e bine, sănătos, însă primejdia ca atacul să se repete la orice enervare exista. Știu sigur asta.

Zorn: Da? Și cine ți-a spus?

Traps: Nevasta lui.

Kummer: (în șoaptă spre Traps): Fii atent, pentru numele lui Dumnezeu, fii atent ce faci!
(M-lle Simone aduce o sticlă de vin vechi, și îl pune în fața lui Traps).

Bătrînul: E un „Château Pavi 1921", special pentru domnul Traps.

Traps (închinînd): Mă simt onorat, domnilor. Și, cu toate că avocatul meu ne-a prevenit de nenumărate ori să fiu atent ce vorbesc eu o să vă spun adevărul. Adevărul și numai adevărul, domnilor. Adevărul e că între mine și Frau Gygay a fost o relație, ca să zic așa. Ticălosul ăla bătrîn era tot pe drumuri și o neglija și femeia era o bucățică bună, ce mai?! Așa că m-am angajat s-o consolez din cînd în cînd... Mai întîi pe canapeaua din salonul lui Gygay, apoi, începînd să devin unu de-al casei, am trecut în patul conjugal al ticălosului de Gygay.
(Bătrînii tac ca paralizați, apoi izbucnesc, țipă și rîd de atîta plăcere).

Pilet (își aruncă garoafa albă în aer): A mărturisit! A mărturisit!

Kummer (necăjit): Ce nebunie! Ce nebunie! (spre ceilalți): Domnilor! Liniște, vă rog! Domnilor, clientul meu și-a pierdut mințile... E într-o stare... N-ar trebui să se dea crezare acestor irresponsabilități. Sînt născociri de om beat, domnilor.

Traps: Dimpotrivă. Am fost, pur și simplu, sincer!
(Aplauzele celor trei bătrîni, croncănitul lor. Simone aduce brînzeturile).

Zorn (are coama leoniană zburlită, obrajii înfierbîntați, se joacă cu monoclul cu mîna stîngă): Herr Traps, mai ești încă în relații prietenești cu Frau Gygay.

Traps (își unge o bucată de pîine cu brînză, mestecă, bea): De la moartea lui Gygay m-am cam ținut departe. Nu voiam, firește, să compromit reputația unei văduve.
(Bătrînul, spre mirarea lui Traps, izbucnește iar în hohote).

Zorn (țipînd vesel): Dala mala, dala mala!
(Toți urlă veseli, Bătrînul stinge luminările, lăsînd doar una, în spatele ei proiectează pe perete umbre îndoindu-și degetele în fel și chip și se văd spiriduși, draci, țapi, lilieci etc.).

Pilet (urlînd): O să avem o pedeapsă cu moartea! O să avem o pedeapsă cu moartea!

Kummer (împinge un platou cu brînzeturi în fața lui Traps, cu resemnare): Mănîncă. Poți mînca în voie. Oricum nu mai e nimic de făcut.

Bătrînul (aduce într-un coșuleț o sticlă de vin foarte vechi, sticla e prăfuită, scoate dopul cu mare atenție, în liniștea plină de respect a celorlalți, apoi dopul este mirosit pe rînd de toți cu admirație, în cele din urmă îl dă lui Traps): Ca amintire a acestor seri, domnul meu! (Toarnă vin, care este mirosit, gustat, se aud exclamații admirative): E un Château Margaux 1914! Și acum îl invit pe domnul procuror să-și rostească rechizitoriul!

Zorn (lăsînd paharul pe masă): Doresc ca înainte să se aducă alte lumînări pentru a se sublinia cum se cuvine solemnitatea momentului, căci sarcina ce o am îmi cere o maximă concentrare, atenție și cumpănire...
(Simone aduce lumînările și într-o tăcere încordată le aprinde, atmosfera pare destul de sinistră).

Kummer (lui Traps): Fii atent ce-o să spună procurorul. Cum o să te acuze. O să te înspăimînți cînd o să-ți dai seama ce-ai făcut cu vorbăria asta fără frîu, cum ai zăpăcit totul cu tactica dumitale nesăbuită. Situația era oricum proastă, acum e catastrofală. Dar să nu-ți pierzi curajul, o să te scot eu din încurcătura asta. Numai să nu-ți pierzi capul, o să ai nevoie de multă dibăcie ca să scapi întreg.

Zorn (își drege glasul, ridică paharul stînd jos, toți așteaptă cu aviditate): Marea plăcere a adunării noastre din seara aceasta e faptul că am descoperit o crimă atît de subticluită încît am înșelat în chip strălucit atenția justiției oficiale.

Traps (uitînd că totul e un joc, izbucnind): Adică, vreți să spuneți că am comis o crimă? Ei bine, asta-i chiar prea de tot! Și avocatul meu avea ideea asta stupidă... (își dă seama că de fapt, e un joc): Aha... (rîde) E grozav jocul ăsta! E limpede: vreți să mă faceți să cred că am comis o crimă (jovial) Iscusită manevră... Foarte iscusită...

Zorn (își șterge monoclul, îl pune la arcada stîngă): Acuzatul nu cred că e vinovat. (aceeași solemnitate): Omenește e firesc. Cine oare dintre noi nu se cunoaște pe sine, își cunoaște crimele și nelegiuirile ascunse? Totuși, aș vrea să subliniem acest lucru, înainte ca temperatura jocului nostru să se ridice iar. Dacă Traps e un criminal — așa cum o susțin și cum sper din toată inima că e — urmează să trecem la un moment de deosebită însemnătate. Și este drept să fie așa, deoarece descoperirea unei crime este un eveniment vesel, un eveniment care face ca inimile noastre să bată mai repede,care presupune din partea noastră noi măsuri, hotărîri, îndatoriri. De aceea aș dori să-l felicit pe dragul nostru delicvent prezumtiv — pentru că fără delicvent nu poți descoperi nici o crimă și nici nu poți face ca justiția să triumfe. În sănătatea deci, a prietenului nostru, a bunului nostru Alfredo Traps, pe care destinul binevoitor l-a adus în mijlocul nostru.
(Toți izbucnesc în urale, închină).

Traps (cu lacrimi în ochi): Vă mulțumesc! E cea mai frumoasă seară din viața mea!

Zorn (reia cu emoție tirada): Cea mai frumoasă seară din viața lui, ne spune iubitul nostru prieten. Strălucite cuvinte, domnilor, profund mișcătoare cuvinte. Să ne amintim de vremea cînd ne îndeplineam întunecatele noastre obligații în interesul statului. Pe vremea aia acuzatul ne era dușman, nu prieten. Îl țineam departe de noi, în timp ce acum el e aproape de inimile noastre. (se apropie de Traps și îl îmbrățișează cu căldură).

Traps (bolborosind): Dragul meu procuror... Iubitul meu prieten...

Zorn: Dragul meu acuzat, iubite Traps... Hai să lăsăm deoparte eticheta. Spune-mi Kurt. În sănătatea ta, Alfredo!

Traps: În sănătatea ta, Kurt. (se îmbrățișează euforic).

Zorn (cu euforie): Cum s-a schimbat totul. Altădată eram hărțuiți, de la un proces la altul, de la o crimă la alta, de la o sentință la alta, acum avem tot timpul să ne judecăm procesele, să le dezbatem, să discutăm în contradictoriu, putem vorbi și răspunde veseli și bucuroși, putem ajunge să ne apreciem acuzații, să-i iubim, să simțim căldura simpatiei lor. Cele două părți sînt unite, prin legături de dragoste frățească. Și odată ce a fost înfăptuită, crima nu mai are nici o greutate, sentința nici o asprime. Așadar, îngăduiți-mi să-mi exprim admirația față de crima care a fost săvîrșită.

Traps (strălucind de bucurie): Dovedește-ne că a fost o crimă, Kurt băiete!

Zorn: Și e drept să-mi exprim admirația, pentru că avem de a face cu o crimă frumoasă, perfectă. S-ar putea întîmpla ca admirabilul nostru acuzat să-și închipuie că, folosind acești termeni, sînt un cinic fără pereche. Dar nu e așa, căci fapta sa trebuie considerată „frumoasă" din două puncte de vedere: din punct de vedere filosofic și din punct de vedere al iscusinței ei tehnice... Aș vrea să te asigur, iubitul meu Alfredo că noi am abandonat cu multă vreme punctul de vedere îngust și primejdios care considera crima ca fiind un lucru urît și îngrozitor, iar dreptatea ca un lucru frumos. Dacă am sta să le comparăm, aș zice că dreptatea poate fi mai îngrozitoare decît crima. Dualitatea e doar aparentă, frumusețea crimei este indispensabilă frumuseții dreptății — fără crimă n-ar fi nici dreptate. Asta în ceea ce privește aspectul filosofic. Să trecem acum la frumusețea tehnică a faptei săvîrșite. Trebuie să-mi exprim admirația, și termenul nu este nepotrivit, întrucît rechizitoriul meu nu vrea să fie o înspăimîntătoare condamnare care l-ar încurca sau zăpăci pe amicul nostru, ci doar o apreciere mai precisă a faptelor, care i-ar lămuri și lui crima comisă, ar ajuta-o să înflorească și să se întipărească în conștiința sa. Momentul fără cusur al dreptății nu poate fi ridicat decît pe piedestalul fără pată al înțelegerii. (Se aude în depărtare un cor. Ceasul de la biserica din sat se aude bătînd ora douăsprezece. Traps, prăbușit într-un fotoliu— amețit și ghiftuit — ascultă cu admirație).

Zorn (bea, apoi înviorat reia): Ce s-a întîmplat de fapt? Și cum am descoperit că prietenul nostru aici de față a săvîrșit un omor? Și nu un omor oarecare, nu! O capodoperă de omor, săvîrșit fără vărsare de sînge și fără să se recurgă la otravă, pistol sau alte lucruri tot atît de primitive. (Se uită la Traps, care cu gura plină de brînză îl privește fascinat): E în natura profesiunii mele să apar a afla îndărătul fiecărui fapt, a fiecărei om vreo crimă. Prima indicație cu prietenul Alfredo este unul dintre aleșii soartei, printr-o crimă, îmi fusese dat de faptul că Traps era numai acum un an posesorul unui „Citroen", și astăzi stă mîndru la volanul unui „Studebaker" de ultimul tip... Firește, îmi dau seama că trăim într-o perioadă de înflorire a afacerilor, așa că acest amănunt nu putea fi considerat în sine ca o dovadă *prima facie* a ceva anume. Era doar o indicație, care întărea presupunerea că sîntem pe pragul unei experiențe fericite — adică al descoperirii unui omor. Că iubitul nostru prieten a preluat postul fostului său superior, că a silit pe acest superior să iasă din competiție, și că în consecință acesta a terminat cu viața — toate aceste fapte nu erau numai dovezi, ci erau doar niște elemente care confirmau presupunerea mea, dîndu-i substanța necesară, adevărata bănuială, fondată pe o bază logică, nu s-a ivit decît cînd am aflat cum a murit superiorul său. De un atac de cord. Din acest moment, a trebuit să ne folosim toată dibăcia, toată puterea de pătrundere și de analiză să punem cap la cap faptele, să înain-

tăm cu băgare de seamă, să ne tîrîm pe urma adevărului, să recunoaștem neobișnuitul în obișnuit, certitudinea în incertitudine, să facem lumină în întuneric, să credem în existența unei crime tocmai pentru că nu există nici o crimă... Să exprimăm acum dovezile de care dispunem. Să încercăm să facem portretul defunctului. Știm puține lucruri despre defunct și tot ce știm provine din cele spuse de oaspetele și prietenul nostru. Herr Gygay era reprezentantul firmei care produce „Hephaeston"-ul, o fibră textilă, sintetică care, am vrea să o credem, are toate calitățile descrise de prea iubitul nostru Alfredo. Gygay era, așa cum se poate presupune, un om care nu se dădea în lături de la nimic, care-și exploata fără milă subalternii pe care-l interesau numai afacerile, deși metodele pe care le folosea pentru a le face erau mai mult decît discutabile.

Traps (strigă): Exact așa era! Tîlharul, l-ai prins perfect!

Zorn: Putem să ne închipuim, așadar, un om de afaceri care dădea lovituri norocoase, că aparent el juca rolul unui om viguros. Pentru a acredita opinia aceasta Gygay ascundea cu grijă că el suferă de inimă. Și aici îl cităm iar pe Alfredo. Putem presupune că Gygay și-a privit boala cu un fel de furie sfidătoare, ca și cum a fi bolnav ar fi însemnat să admită ideea unei nereușite.

Traps (exclamă): Uluitor! E pur și simplu de neconceput. Sînt gata să pariez că l-ai cunoscut pe Gygay!

Kummer (lui Traps): Taci din gură! (aceiași șoaptă): Taci odată!

Zorn: Să mergem însă mai departe cu portretul lui Gygay. Nu trebuie să uităm faptul că decedatul își neglija soția, pe care trebuie să ne-o închipuim a fi o „bucățică bună", cel puțin așa ne-a descris-o prietenul nostru. Pentru Gygay aveau importanță doar reușita în afaceri, fațada, lucrurile exterioare și sîntem îndreptățiți a presupune că nici nu se îndoia de fidelitatea soției sale,deoarece se considera a fi o ființă cu totul extraordinară. Din acest punct motiv ar fi fost pentru el o lovitură grea dacă ar fi aflat că soția lui se „amuză" cu un membru al Clubului Utopia, cu Casanova al nostru.

(Toți se amuză)

Traps (lovindu-se cu palma peste genunchi): Chiar așa a și fost. Cînd a aflat știrea l-a doborît.

Kummer (gemînd): Probabil c-ai înebunit.

Zorn: Așa? Și cum a aflat păcătosul? Nu cumva scumpa lui nevestică și-a recunoscut vina?

Traps (tăind coaja unei bucăți de cașcaval): Asta n-ar fi făcut-o niciodată, dragă Kurt. Îi era grozav de teamă de ticălosul ăla bătrîn.

Zorn: Atunci a aflat-o Gygay singur?

Traps: El? Era prea îngîmfat că să se apuce de așa ceva.

Zorn: Nu cumva, într-un fel sau altul, l-ai făcut să afle totul, dragul meu prieten și Don Juan?

Traps: Vai, Kurt, cum îți poți închipui una ca asta. Ce fel de om mă crezi? Nu, a aflat totul de la unul din bunii lui prieteni de afaceri.

Zorn: Și de ce l-a informat omul ăsta?

Traps: Era un tip care a vrut să mi-o coacă, mă urmărea el de mult.

Zorn: Ce oameni mai sînt și pe lumea asta! Dar cum se face că acest suflet cinstit, acest prieten de afaceri a lui Gygay a cunoscut întreaga poveste?

Traps: Eu i-am spus totul.

Zorn: Tu i-ai spus?

Traps: Da, cum să zic, la un pahar de vin. Știi cum se întîmplă, cînd bei ceva mai mult decît trebuie lași să-ți scape multe lucruri.

Zorn: Așa e. Dar înainte ne-ai spus că știi că acest prieten de afaceri a lui Gygay e un dușman de-al său. În acest caz, nu ți s-a părut limpede că se va duce la patron și-i va spune întreaga poveste?

Kummer (lac de sudoare, se ridică în picioare): Doresc să-mi sfătuiesc clientul că nu e necesar să răspundă la această întrebare.

Traps: Și de ce nu? Întrebarea nu ascunde nici o primejdie. Mai la urma urmei, puțin îmi pasă dacă Gygay a aflat sau nu a aflat totul. Felul în care se purta cu mine ticălosul acela bătrîn, felul în care căuta întotdeauna să mă nedreptățească, îmi dă dreptul să-mi pese prea puțin de ce i s-a întîmplat.

(O clipă de liniște încremenită, apoi o veselie dezlănțuită, călăul Kummer vine la Traps și-l sărută, procurorul și judecătorul se îmbrățișează, se lovesc de pereți, sparg sticle, e un delir de veselie).

Zorn (mugind): A doua mărturisire!

Kummer (care rîde și el): Prea e de tot. Nici nu te poți supăra pe un asemenea acuzat.

Zorn: Acum, totul e limpede, ultima verigă în lanțul probelor a fost găsită. Și iată ce se întîmplă cu acest suflet nobil, cu iubitul nostru Alfredo. Obijduit de un patron scîrbos, aleargă prin țară cu Citroenul lui. Asta se întîmpla doar acum un an. Și totuși, trebuie să fi fost mîndru de situația sa, prietenul nostru, tatăl a patru copii, fiul unui muncitor cu brațele. Și avea dreptate să fie. Căci, în timpul războiului fusese un timp ambulant sau, fiindcă n-avea autorizația necesară, nici măcar atît, un vagabond, rătăcind de colo pînă colo cu mărfuri dosite, un mărunt speculant de bursă neagră, călătorind cu trenul dintr-un sat în altul. Acum situația lui se îmbunătățise. Dar, dacă mi se îngăduie să folosesc o imagine literară, cine rămîne pe creanga pe care s-a cățărat cînd deasupra capului său se înalță alte crengi cu fructe și mai ispititoare? Desigur, cîștiga destul de bine, călătorea cu Citroenul lui din loc în loc. Mașina nu era deloc rea, dar bunul nostru Alfredo vedea mereu alte modele noi zburînd în jurul lui, trecînd pe lîngă el, depășindu-l. Țara întreagă înainta sub semnul prosperității. De ce n-ar fi fost și el părtaș al acestei prosperități.

Traps (cu fața strălucind de satisfacție): Chiar așa s-au petrecut lucrurile. Întocmai așa.

Zorn (călare pe brațul fotoliului, radios): Asta era ușor de zis, dar greu de realizat. Patronul nu-i dădea voie să se ridice. Plin de ură, el îl exploata fără rușine, cu grosolănie. Îi dădea avansuri numai pentru a-i impune noi obligații, îl ținea legat de mîini și de picioare.

Traps (strigînd): Chiar așa se purta cu mine. Nici n-aveți idee, domnilor, cum mă freca ticălosul ăla.

Zorn: Așa că nu-i mai rămînea decît să încerce să pună pe ce putea pune mîna

Traps (aprobînd): Foarte adevărat.

Zorn (fluturîndu-și șervetul pătat de vin): Iubitul nostru prieten a început întîi să vadă ce se poate face chiar în întreprinderea lui. Comportarea lui, așa cum admite și el, nu era întrutotul morală. Este ușor de presupus ce a făcut. A intrat în legătură cu furnizorii patronului său, a aranjat ce a putut aranja, le-a promis beneficii mai mari, a încurcat cifrele, a vorbit cu alți voiajori, a încheiat alianța sau contra-alianța. Dar lovitura principală nu a fost dată în acest fel.

(Toată lumea izbucnește în rîs. Traps nu mai poate).

Traps: Da, recunosc. Aici i-am tras o lovitură sub centură excrocului ăla bătrîn. Dar cînd mă gîndesc

mai bine, povestea era tare amuzantă. Adevărul e că pînă acum mă simţeam oarecum ruşinat de ce am făcut. Nimănui nu-i place să analizeze mai profund ce face, şi mai la urma urmei, conştiinţa nimănui nu-i fără pată. Dar acuma, ca om ajuns în societatea unor prieteni atît de binevoitori, cum sînteţi voi, ruşinea nu mai are nici un rost. E ciudat, dar cred că mă înţelegeţi şi eu însumi încep să mă înţeleg mai bine, ca şi cum m-aş fi întîlnit cu un om care nu-i altcineva decît eu însumi şi pe care-l cunoşteam vag, a fi un reprezentant de textile care are un Studebaker, şi undeva o nevastă şi copii.

Zorn (cu căldură în glas): Observ cu plăcere că prietenul nostru începe a se lămuri. Să-i dăm tot ajutorul să poată să privească totul cu luciditate deplină. Să mergem mai departe în cercetarea motivelor care stau la baza faptelor, cu zelul unor arheologi, pînă vom ajunge la strălucirea crimelor îngropate în adîncuri. Vasăzică, a început să aibă legături mai intime cu Frau Gygay. Cum a ajuns aici? Să ne închipuim că a văzut-o pe această „bucăţică bună" într-o zi. Poate că era într-o seară tîrziu, poate că era într-o iarnă, cam pe la ora şase...

Traps: Cam pe la şapte, dragă Kurt, cam pe la şapte!

Zorn: ... şi noaptea călduroasă deasupra oraşului. Lămpile de pe străzi aruncau o lumină gălbuie, vitrinele şi teatrele erau luminate feeric, şi peste tot licăreau sclipiri verzi şi galbene. Era ora intimităţilor plăcute, a ispitei şi a voluptăţii. Îşi conduse Citroenul pe străzile întunecoase pînă la cartierul de vile elegante în care locuia patronul.

Traps (intervenind entuziast): Chiar aşa şi e, un cartier de vile elegante.

Zorn: Pe perna maşinii, lîngă el, era servieta plină de comenzi şi de eşantioane de stofe. Trebuia să ia o hotărîre importantă, dar limuzina impozantă a lui Gygay nu era parcată la locul obişnuit, lîngă marginea trotuarului. Cu toate acestea, Traps trecu pe aleea din grădina cufundată în întuneric. Chiar Frau Gygay îi deschise. Soţul ei nu avea să fie în seara aceea acasă îi spuse ea, iar fata din casă lipsea. Era îmbrăcată ca în casă, sau, mai exact, purta un capot. Traps trebui totuşi să intre să bea ceva, femeia îl invită stăruitor, aşa că se duseră amîndoi în salon.

Traps (zăpăcit): De unde ştii toate acestea, dragă Kurt? Eşti un vrăjitor.

Zorn: Din experienţă. Vieţile oamenilor sînt foarte asemănătoare. Şi nu puteam califica acest fapt ca o încercare de seducţie fie din partea lui Traps, fie din partea femeii: era pur şi simplu vorba de un prilej care se ivise în calea lor. Femeia era singură şi plictisită, nu avea nici o intenţie anume, ci era doar bucuroasă că avea cu cine să schimbe o vorbă. În casă era cald şi plăcut şi sub capotul înflorat nu avea decît cămaşa de noapte. Traps şedea lîngă ea şi se uita la gîtul ei alb, la sînii care se ridicau uşor în timp ce femeia vorbea despre soţul ei cu cuvinte amare şi aspre, prietenului nostru îi trecu prin minte că aici trebuia să dea lovitura — şi de fapt şi începu s-o facă în timp ce gîndul acesta îi trecea prin minte. Curînd află totul despre Gygay, că starea sănătăţii lui era precară, că orice enervare l-ar putea ucide. Traps află ce vîrstă avea omul, cît de urît şi de brutal se purta cu soţia lui, şi cît de sigur era de fidelitatea ei. Deoarece toate acestea le afli destul de repede de la o femeie care vrea să se răzbune pe soţul ei... Şi astfel, prietenul nostru îşi continuă legătura cu Frau Gygay, deoarece acum avea un plan bine stabilit, acum era hotărît să-şi ruineze patronul prin toate mijloacele posibile, fie ce-o fi. Sosi, în cele din urmă, şi clipa în care avea toate aturile în mînă. Îşi cîştigase de partea lui pe furnizorii şi tovarăşii de afaceri a lui Gygay, iar noaptea strîngea în braţe trupul gol, alb şi catifelat, al nevestei patronului. Şi atunci dădu ultima lovitură: provoacă un scandal. Deliberat... Nu e prea greu să ne închipuim cum s-a desfăşurat această ultimă fază. E iarăşi ora intimă a amurgului. Prietenul nostru se află într-un restaurant, sau mai degrabă într-unul din acele hanuri din cartierul vechi al oraşului, într-o atmosferă supraîncălzită, atmosferă întrutotul conformă cu spiritul democraţiei noastre cantonale: patriotică, serioasă, ferestre ovale, totul solid, printre altele şi preţurile... Proprietarul unui om solid...

Traps: Eram la *Rothaus Keller*, dragul meu!

Zorn... cer scuze, aşadar proprietăreasa, o femeie solidă, şade la casă, înconjurată de portretele clienţilor credincioşi de altădată ai casei. Un vînzător de ziare se învîrte printre mese, apoi pleacă. La masă — Traps. Pe masă două pahare, o sticlă cu vin excelent — de data asta Traps plăteşte. În faţa lui, vînăt la faţă, gras, asudat, cu gulerul deschis, un tip arătînd tot atît de apatic ca şi viitoarea victimă: prietenul lui Gygay care se întreabă ce s-o fi întîmplat cu Traps că l-a invitat aşa, din senin. Ascultă cu atenţie şi aude chiar din gura lui Traps, povestea adulterului. Şi după aceea, cu cîteva ceasuri mai tîrziu, aşa cum era de presupus şi aşa cum prevăzuse prietenul nostru, Alfredo tipul aleargă la patron, convins că datoria, prietenia şi onoarea cer ca nefericitul soţ înşelat să afle ce i se spusese.

Traps (strigă): Ipocritul!

Zorn (continuă): Astfel, sosi şi momentul fatal, momentul calculat cu grijă, cînd Gygay află întreaga poveste. Bătrînul tîlhar mai fu în stare să conducă maşina pînă acasă. Să ni-l închipuim furios, respirînd agitat, chinuit de dureri ascuţite, în regiunea inimii, cu mîna tremurătoare pe volan agenţii de circulaţie fluierînd furioşi în urma lui, întrucît nu-i păsa de stopuri. Şi după aceea, drumul chinuitor de la garaj şi pînă la intrarea casei, prăbuşirea, poate chiar în hol, în timp ce soţia, lîngă pat, plîngea. Traps acasă, în sînul familiei, ridică receptorul. În exterior, tristeţe, în interior: triumf. Jocul a fost cîştigat: ura! Cu trei luni mai tîrziu: „Studebaker"-ul.

(Toţi izbucnesc în hohote de rîs)

Traps (se amuză şi el, se scarpină după ureche): N-am ascultat în viaţa mea o poveste mai apropiată de adevăr decît relatarea lui Kurt. În ce priveşte problemele esenţiale, domnilor, aproape că nu am ce corecta, deşi, desigur, cîteva corecturi mai mărunte poate că erau necesare. De pildă, binevoitorul prieten a lui Gygay era un om sfrijit, mic de statură şi purta un guler tare, deloc muiat de sudoare. Iar Frau Gygay nu era îmbrăcată în capot, ci într-un kimono, şi încă unul atît de deschis, încît — dacă-mi îngăduiţi să fac o glumă — nici nu se putea să nu-l deschid de tot. De asemenea, ştirea prea meritatului atac de cord al superpungaşului meu patron am aflat-o pe cînd eram la depozitul de mărfuri; boşorogul nu se dusese acasă, ci fusese dus la spital, unde şi murise. Dar, cum am spus, acestea sînt lipsite de importanţă. Lucrul cel mai important este că teoria preaiubitului procuror Kurt e valabilă: da, am avut legături cu Frau Gygay ca să-l distrug pe ticălos. De fapt, îmi amintesc chiar că odată, pe cînd făceam dragoste cu nevasta ticălosului, în patul lui conjugal, m-am uitat la fotografia de pe noptieră a tipului şi m-am gîndit că tocmai plăcerea şi patima mea din clipa aceea îi frîngeau gîtul ticălosului de patron, îl curăţam, domnilor, cu sînge rece, da, făcînd dragoste cu patimă!

(Bătrînii stau acum în fotolii şi beau din pahare pîntecoase cafea, coniac).

Zorn (într-un fotoliu imens, bălăbănindu-şi picioarele): Prietenul nostru Alfredo n-a acţionat *de la indirecto* şi moartea care a urmat n-a fost accidentală. El este vinovat *dala mala*, de a fi acţionat cu premeditare, aşa cum reiese limpede din faptul că pe de o parte a manevrat în aşa fel încît Gygay să afle totul şi pe de altă parte, că după moartea superpungaşului a încetat să o mai viziteze pe „buna bucăţică" în chestiune. De aici rezultă în chip necesar că soţia a fost doar o unealtă în aducerea la îndeplinire a planurilor sale sîngeroase, o unealtă, ca să zicem aşa, dătătoare de plăceri. Aşadar, e limpede că avem de-a face cu o crimă, săvîrşită cu o asemenea tehnică psihologică încît în afară de adulter, nimic nu constituia o încălcare a legii — cel puţin în aparenţă. Prin urmare, acum că masa inocenţei a fost înlăturată şi iubitul nostru acuzat a fost atît de drăguţ să mărturisească de două ori întreg adevărul, am plăcerea de a cere, în calitatea mea de procuror înaltului tribunal, să condamne pe Alfredo Traps

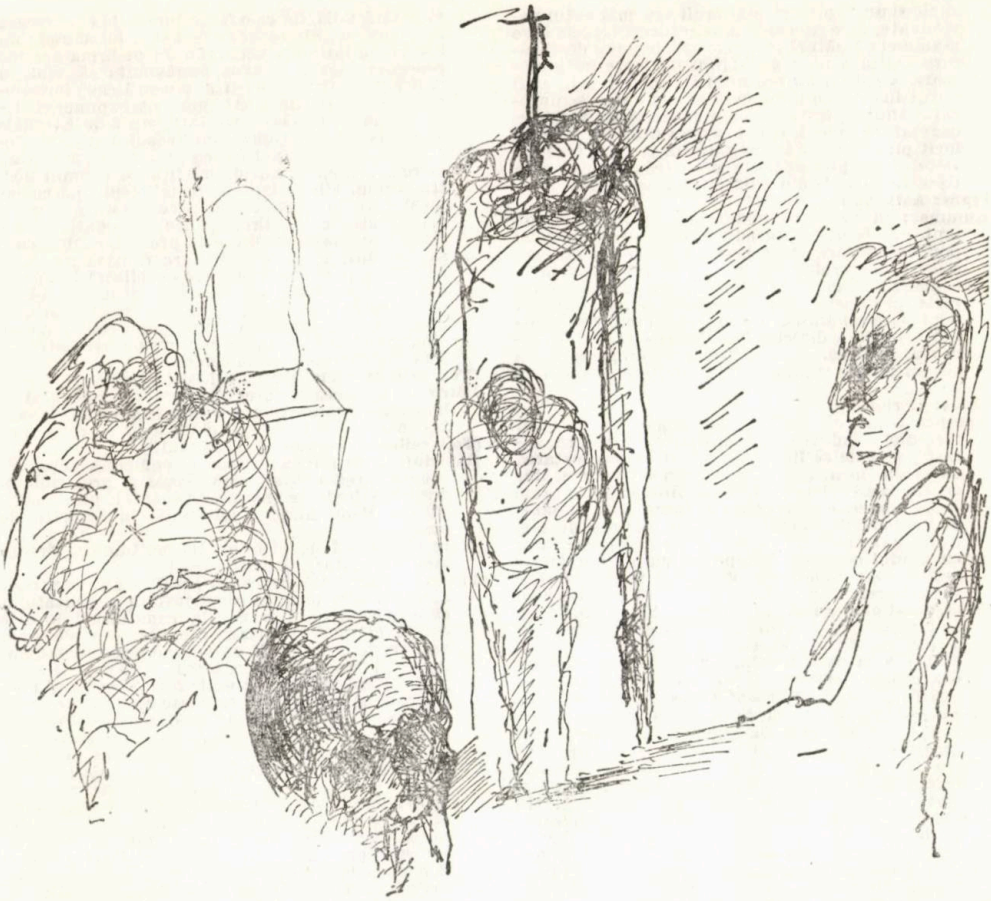

la moarte, drept răsplată pentru o crimă care merită admirație și respect și care pe drept cuvînt să fie considerată din cele mai formidabile crime ale secolului nostru. (Toți rîd, aplaudă, servesc prăjitura adusă de Simone)

Pilet: Splendid!

Kummer (își scoate pince-nez-ul de pe nasul său diform și umflat, își subliniază cuvintele cu gesturi scurte, precise, geometrice): Am ascultat cu multă plăcere cuvintele stimatului meu oponent... Ce pot să spun?! Sigur, e adevărat: Gygay, tîlharul acela bătrîn, murise. E adevărat că, sub dominația lui, clientul meu o dusese greu, că nutrea o adevărată animozitate împotriva lui, Dar unde, se pune întrebarea, unde în lumea afacerilor nu se petrec asemenea lucruri? De aceea este cu totul de neînchipuit să fie prezentată drept o crimă moartea unui om de afaceri cu o inimă slabă? (Într-o liniște cosmică, puțin reverberată, se aud șoapte, gîndul șoptit al lui Traps: *Dar l-am omorît.* Înfiorare. Liniște).

Traps (cu glas tare, aproape dureros): Dar sînt *vinovat*, sînt *vinovat*!

Kummer: Dimpotrivă singurul nostru reprezentant al fibrelor textile „Hephaeston," poate fi un exemplu pentru mulți. Declarîndu-l incapabil de o crimă, n-am vrut să afirm că e un suflet inocent și fără pată. Departe de mine aceasta. Traps a comis toate delictele pe care e în stare să le săvîrșească: e vinovat de adulter, e vinovat că, printr-o escrocherie, și-a făcut un drum în viață, că s-a făcut capabil de o crimă primejdioasă. Nu trebuia să considerăm acuma că întreaga lui viață constă numai din adultere și escrocherii. Nu, evident că nu: ea are și laturi pozitive, prietenul nostru Alfredo are și el virtuțile lui. E un om care muncește mult, e plin de voință, e loial față de prietenii săi. Se străduie să asigure copiilor săi o viață îndestulată. Are vederi politice sănătoase. Luat în ansamblu, nu vom putea distruge în comportarea sa mai mult decît o umbră de necinste, o ușoară nuanță de corupție, așa cum se întîmplă și trebuie să se întîmple adesea în viața multora. Dar tocmai din acest motiv, pe de altă parte, el nu e capabil de o vinovăție mare, pură și demnă, nu e capabil de o faptă hotărîtă, de o crimă fără echivoc.

Traps (strigă, e amețit): Calomnie! Curată calomnie!

Kummer: Alfredo nu e un criminal, ci e o victimă a epocii noastre, a civilizației occidentale, care din păcate, l-a îndreptat tot mai mult de credință, de creștinism, de principiile universale, sucombînd din ce în ce mai mult sub apăsarea haosului, astfel că omul nu mai poate privi în ceruri, spre steaua sa călăuzitoare și în locul ordinei și a adevăratei moralități domnește acum imoralitatea, e stăpînă legea junglei. Și de fapt, ce s-a întîmplat.?... Acest om al nostru, acest om de pe stradă, a căzut fără să știe în mîinile unui procuror abil care a cercetat, a analizat și a desecat modul în care și-a călăuzit pur instinctiv activitatea sa în comerțul de textile; care procuror a scormonit lucrurile cele mai tainice din viața lui personală și a aruncat o lumină necruțătoare asupra aventurilor unui om a cărui existență presupune călătorii de afaceri, lupta pentru asigurarea traiului

zilnic și unele plăceri, mai mult sau mai puțin nevinovate, care procuror a selecționat faptele care n-au nici o legătură între ele și a impus o desfășurare logică a unui ansamblu de fapte întîmplătoare, a stăruit asupra unor întîmplări, care ar fi putut lua cu totul alt curs și le-a dat o semnificație anume; întîmplarea a făcut ca un fapt necugetat să apară drept premeditat, în așa fel încît pînă la urmă interogatoriul să nu se termine astfel decît prin apariția unui criminal așa cum țîșnește iepurele din pălăria unui scamator.

Traps: Asta nu-i adevărat!

Kummer: Și acum, să vedem ce s-a întîmplat de fapt cu Gygay, procedînd cu obiectivitate și pondere, și fără să ne lăsăm influențați de „pasele" procurorului. Nu putem să nu ajungem la concluzia că moartea tîlharului aceluia i se datorește lui însuși. Viața neregulată pe care-o ducea îi mîncase sănătatea. Cunoaștem prea bine obișnuita boală a directorilor. Cauzele ei sînt încordarea, agitația, căsnicii lipsite de dragoste și un sistem nervos suprasolicitat. Cît despre atacul de cord...

Traps: E ridicol...

Kummer... așa că moartea lui Gygay s-a datorat, fără nici o îndoială, unei întîmplări oarecare. Firește, trebuie să fiu de acord că în comportarea clientului meu a existat o anume cruzime, dar cruzimea este obligatorie în condițiile obișnuite ale vieții comerciale, așa cum el însuși a subliniat-o în nenumărate rînduri. Desigur, dorința de a-și ucide patronul l-o fi încercat de multe ori... dar cu gîndul oamenii întreprind multe, îndrăznesc multe. Dar numai cu gîndul și tocmai despre aceasta este vorba. Este absurd să presupunem că acest gînd a fost adus vreodată la îndeplinire și stărui asupra acestui lucru deoarece clientul meu a fost convins că el chiar a și săvîrșit o crimă. Cauza e că pana mașinii sale a fost urmată de depresiune nervoasă și de aceea, ca avocat al apărării, cer ca Alfredo Traps să fie achitat...

Traps (revoltat, se ridică, în mîna dreaptă are o farfurie cu o prăjitură, în cealaltă un pahar cu coniac): Sînt de acord cu rechizitoriul procurorului (cu lacrimi): A fost o crimă îndelung gîndită, chibzuită, premeditată. Acum înțeleg crima și sînt scandalizat de ce spune avocatul meu. Mă gîndesc că dacă există cineva care să mă înțeleagă, ei, bine, acela este prietenul meu Zorn, aici de față. De aceea cer să se pronunțe imediat verdictul, sau mai exact sentința, nu dintr-o condamnabilă dorință de a apare într-o lumină plăcută în fața voastră, ci din pur idealism, în această admirabilă seară mi-am dat limpede seama, pentru prima dată, ce înseamnă a duce o viață adevărată, ce înseamnă să fii cinstit cu tine însuți (devine oarecum confuz) iar pentru o viață adevărată ideile sublime ale dreptății, pedepsirii crimei, sînt tot atît de esențiale unele alteia, ca și elementele chimice și compușii care împreună alcătuiesc fibrele mele textile, ca să împrumut o imagine din domeniul care-mi este atît de apropiat. Această revelație a fost pentru mine ca și cum m-aș fi născut a doua oară. Simt cum mă bîntuie bucuria, ca o furtună care schimbă totul înlăuntrul meu, prefăcîndu-mă într-un alt om! (Urlete de bucurie. Pilet cîntă. Bătrînul judecător beat ca un lord englez, anunță hotărîrea curții).

Bătrînul (cocoțat pe un fotoliu, limba i se împleticește, e spre dimineață): Problema e, cine are dreptate? Procurorul sau avocatul. Oare Traps a comis cea mai extraordinară crimă a secolului nostru, ori Traps e nevinovat ca un mieluțel?! Eu, ca judecător, nu mă simt în stare să susțin o ipoteză sau alta pe de-a-ntregul. Așa cum susținea avocatul apărării, Traps fusese înșelat și atras în cursa pe care i-o întinsese procurorul prin felul în care acesta își condusese interogatoriul și prin urmare a recunoscut o mulțime de fapte care nu s-au petrecut întocmai în felul în care au fost descrise. Pe de altă parte, iubitul nostru prieten, Alfredo, a comis o crimă, deși nu cu premeditare dialectică ci mai degrabă prin faptul că a manifestat și el acea indiferență etică a lumii în care trăia ca reprezentant al fibrei sintetice „Hephaestos". Omorîse pentru că lui i se părea foarte firesc să încolțească un om, să acționeze fără milă, fie ce-o fi. În lumea în care trecea în goană cu „Studebacker"-ul său, lui Alfredo nu i se putea întîmpla nimic rău de pe urma acestor procedee, dar el a avut bunăvoința să vină în mijlocul nostru, în liniștita noastră casă înconjurată de copaci (în acest moment expunerea devine cam nebuloasă, este întreruptă de hohotele de rîs ale celorlalți, un strănut repetat al judecătorului, sughițuri, capul lui, ca o tărtăcuță se clatină mereu, rîgîie), în micul, liniștitul și intimul nostru cămin, alb ca laptele, în mijlocul a patru oameni care luminează lumea cu strălucirea pură a dreptății, care, firește, are cîteodată o înfățișare ciudată, eu știu asta prea bine, știu, cum să nu știu, că dreptatea care radiază pe fețele zbîrcite a patru bătrîni, care se reflectă în monoclul unui procuror cu părul alb și în pince-nez-ul unui avocat obez, care este rostită printre chicoteli de gura țîrbă a unui judecător beat care abia mai știe ce spune și care strălucește pe căpățîna cheală a unui călău emerit.

(Toți ceilalți *urlă:* Verdictul! Verdictul!)

Bătrînul: ... această dreptate are cu adevărat o înfățișare grotescă, e o dreptate ciudată, scoasă la pensie, și totuși este, în ciuda a orice, *dreptatea.*

(Toți ceilalți: Verdictul! Verdictul!)

Bătrînul: ... în numele căreia eu condamn acum pe dragul, prea iubitul, prea bunul și prea nobilul nostru Alfredo la moarte. (Avocatul, procurorul, călăul, M-lle Simone izbucnesc în strigăte de ura).

Traps (hohotind de emoție): Îți mulțumesc, dragul meu judecător, îți mulțumesc!

Bătrînul: ...deși singura bază juridică a acestei condamnări este propria recunoaștere a acuzatului că este vinovat. Dar, mai la urma urmei nu este acesta cel mai important lucru?... Am plăcerea, așadar, de a pronunța un verdict pe care condamnatul îl aprobă fără rezerve. Mila n-ar fi compatibilă cu demnitatea umană și onoratului nostru prieten și oaspete i se poate recunoaște acum victorioasa glorie a crimei sale, pe care, îmi permit să sper că o va considera cu o satisfacție egală cu aceea cu care a considerat însăși crima. Fatalitatea care urmărește pe omul obișnuit, pe omul de pe stradă, așa cum îl urmărește uneori și norocul, sub forma unui accident de automobil sau a unui fenomen natural: o boală, obliterarea unei artere de pe urma unei embolii, un cancer, apare aici sub forma unui final moral și indispensabil, ca într-o operă de artă, iar tragedia umană este dezvăluită în toată frumusețea ei, strălucitoare de lumină, înveșmîntată într-o formă fără cusur.

Toți ceilalți: Termină! Termină o dată! Gata!

Bătrînul: Nu poate fi ceva mai nobil, mai sublim, mai măreț decît condamnarea unui om la moarte! De aceea eu pronunț acum această sentință. Alfredo este un maestru al focului.

Toți ceilalți: Șampania! Să se aducă șampania! (Șampania face bășici în pahare. Luminările sînt aproape topite, abia mai licăresc. Veselia e dezlănțuită. Bătrînii îl mîngîie pe Traps pe obraji, îi ciufulesc părul, îl sărută, ei se supune mîngîierilor lor ca un copil. Zorile se ivesc. Păsările încep să ciripească. Se presimte răsăritul. Bătrînii se tîrăsc spre camerele lor, spre grădină, se clatină, se prăbușesc, se agață unul de altul. Traps rămîne singur în scenă. Se clatină. Vocea lui se aude șoptit, într-o tăcere, cosmică, ușor reverberată: „Condamnat la... moarte... La moarte..."

Clătinîndu-se, se apropie de geam. Cu mîini nesigure caută cerceveaua ferestrei.

Întuneric.

Pe fundalul argintiu șters, înainte ca soarele să răsară — o siluetă întunecată, proiectată pe fundalul scenei — Traps atîrnă spînzurat de cerceveaua ferestrei.

În fundal, siluetele încremenite și negre ale celor patru bătrîni.)

Cortina

Cluj-Napoca — august — 1974

Junji Kinoshita

Sunetul

Am ales pentru traducerea făcută direct din limba japoneză această „povestire" semnată de unul din cei mai cunoscuți dramaturgi japonezi, JUNJI KINOSHITA (născut în 1914), pentru sensul simbolic spre care ne duce expresia concisă, fără nici o replică de prisos. Trebuie remarcat faptul că JUNJI KINOSHITA — și traducător al lui Shakespeare în japoneză — evită, cu o experiență dramatică incontestabilă, orice deplasare dincolo de „nivelul" personagiilor. Autorul rămîne, și în cazul de față, un intermediar de mare discreție, care lărgește aproape insesizabil zona de înțelegere a cititorului, în timp ce cadența unui război de țesut, asemănătoare cu cea a valurilor mării, leagănă o aspirație încăpățînat — omenească, speranța mereu în curs de distrugere și de renaștere.

Povestirea aceasta dramatizată se modulează, de fapt, și după forma unei vechi legende japoneze impregnată de o și mai veche și profundă doctrină căreia, dacă nu-i bănuiești limitele în curgerea acțiunii, sesizezi totuși o tensiune depășind măsura comună și care e provocată de deea că toate lucrurile țin de forța spirituală, îi aparțin ei.

Mișcarea finală, rămasă în suspensie, se leagă de ritmul mult mai cuprinzător al existenței așa, cum veghea fără sfîrșit a fetei de la războiul de țesut se leagă de moarte ca de un somn al contemplației, de o resorbție într-o stare de spirit care trezește altă înțelegere...

Traducerea textului japonez a ridicat multe probleme de limbă. Am încercat să le rezolvăm, cu aportul competent al profesorului F. Florea, de la Universitatea cultural-științifică București.

DOINA CIUREA

Povestitorul (pe cînd muzica se aude în surdină):
— Departe în creierii munților, desprins cine știe de unde, amestecîndu-se cu susurul apei din vale, cu foșnetul vîntului prin crengile pinilor, un sunet ciudat ți se strecoară pe nesimțite în auz. Niciodată nu v-a izbit?!
Te urmărește neîncetat murmurul lui pătrunzător, totuși blînd. Ce o fi oare și de unde vine?...
(Muzica trece în vuietul valurilor care leagănă ritmic o corabie)

Povestitorul: — Cea dintîi povestire

(Pe punte — grup de bărbați. Izbucnesc în rîs).

Primul bărbat: — Adevărat? Chiar așa a zis căpitanul?!
Cel de-al doilea; — Chiar așa. Nu-i mai trebuie, a zis, viața amară de pe mare... Mai bine hoț de codru pe uscat! Nu, căpitane?
Primul bărbat: — Hei, căpitane, e-adevărat?
Cel de-al treilea bărbat: — Așa o fi... Dar dacă ai să faci asta, te urmăm!
Al patrulea bărbat; — Ei, da, vine-o vreme cînd ești sătul de-atîta apă. Nu, căpitane?
Primul bărbat: — Nu spui nimic?
Cel de-al doilea: — Mai vrei sake? Nu ți-o fi fost de-ajuns...
Cel de-al treilea bărbat: — Nu-i prima oară cînd îi piere glasul. E obiceiul lui.
Al patrulea bărbat: — Ia să aflăm și noi ce ai pe suflet!
Căpitanul (izbucnește): — Hai, gura!
Un timp nu se mai aude decît vuietul valurilor.
Căpitanul: — Hei, voi, auziți zgomotul ăsta?
Primul bărbat; — Cum?! Care zgomot?
Cel de-al doilea; — Ce zgomot să se-audă în plină mare, cînd nu suflă nici vîntul?... Valurile!
Căpitanul: — Valuri or fi, dar zgomotul ăsta...
Cel de-al treilea bărbat: — Păi nu-i al mării?
Al patrulea bărbat: — Și ce-i cu el?
Căpitanul: — Sunetul ăsta... Asta aș vrea să știu și eu! Un timp — doar vuietul valurilor.

Primul bărbat: — Vuiește marea și atît.
Căpitanul (cu brutalitate): — Tăcere! Un timp — doar vuietul valurilor.
Căpitanul: — Ăsta e! Ce-aud acuma am mai auzit odată... L-aud cu mintea parcă, și, totuși, nu mă duce capul ce înseamnă. Mi-aș da și viața ca să aflu!
Vuietul valurilor se întețește.
Bonzul orb (de la oarecare distanță): — Mda, zgomotul ăsta...
Căpitanul: — Cum?! Un timp — doar vuietul valurilor.
Căpitanul: — Cine-a vorbit?
Bonzul orb: — Eu.
Căpitanul: — Cine ești?
Cel de-al doilea bărbat: — E bonzul orb. L-am legat cu prinșii ăilalți, după catarg...
Cel de-al treilea bărbat; — Orbul de pe corabia pe care-am cufundat-o adineaori!
Căpitanul: — Aduceți-l la mine!
Al patrulea bărbat: — Îndată. Hei, orbule...
Bonzul orb: — Eee... Legat așa, am amorțit de tot.
Căpitanul: — Ia spune, ce-i cu zgomotul ăsta? L-auzi, pricepi ceva?
Bonzul orb: — Nimic.
Căpitanul: — Cum? Parcă ziceai că...?
Bonzul orb: — Am zis și eu ce mi-a trecut prin cap. O vorbă-acolo... Ce vrei să pricep?
Căpitanul: — Omule, nu îți bate joc...
Bonzul orb: — Orb fiind și cîntăreț din flaut, sunetele au pentru mine glasul lor. Vuietul ăsta-al valurilor ar duce el la ceva...
Căpitanul: — Zi-i, zi-i mai repede!
Bonzul orb: — Ei, nici atîta grabă.
Căpitanul: — Ia taci! Oi fi vrînd să mă tragi pe sfoară, ai?
Bonzul orb: — Bănuitor mai ești!... Cînd îți vorbește un om, întîi să-l crezi!
Căpitanul: — Tîlharii au răbdarea scurtă.
Bonzul orb: — Eee... N-oi fi fost tîlhar de mic copil!
Căpitanul: — Cu toți ai mei, de cînd mă știu...
Bonzul orb: — Așa deci, chiar din tată în fiu?
Căpitanul: — Da, da. Bătrînul meu — aspru bărbat — i se dusese vestea în toată lumea...
Bonzul orb: — Aha. Deci tu...
Primul bărbat: — Ia nu mai trăncăni, să n-o pățești!
Cel de-al doilea: — Mai bine ne-ai cînta ceva din flaut drept mulțumire că te-am dezlegat.
Cel de-al treilea bărbat: — Hai, cîntă-ne!
Bonzul orb: — Prea bine, eu sînt om de înțeles. Vreți să vă cînt, vă cînt.
Cîntă din flaut.
Căpitanul; — Gata! ...Destul!
Un timp — doar vuietul valurilor.
Cel de-al patrulea bărbat: — Hei, băieți, se vede o corabie!
Cel de-al doilea: — Strașnic! Spre ea!
Cel de-al treilea: — Pornim spre ea, căpitane!
Cel de-al patrulea bărbat: — Hai căpitane, să ne pregătim!
Urmează o scurtă pauză, marcată de vuietul puternic al valurilor.
Primul bărbat: — Ce e cu tine, căpitane? Ești fără chef?
Cel de-al doilea: — E pradă multă, căpitane, dă-i bătaie...
Pauză marcată de vuietul valurilor.
Căpitanul: — Ai priceput, bonzule, ce-i cu sunetul ăla?
Bonzul orb: — Nu!
Căpitanul: — Nu vrei să spui nici mort... Las' c-ai să vezi tu. Sus cu el, sus pe scîndură
Cel de-al treilea bărbat: — Pe el? Pe bonz?
Căpitanul: — Să se învețe minte și să nu-și mai bată joc! Ce-i de aflat, pot să aflu și singur. Cum terminăm cu corabia asta trec pe uscat, mă fac hoț și de-o fi să cutreier țara în lung și-n lat, tot nu mă las pînă cînd nu pricep ce-i cu sunetul...
Bonzul orb: — Poți să te faci și altceva decît hoț.
Căpitanul: — Hai, sus pe scîndură și ia-o înainte!
Cel de-al patrulea bărbat: — Ai auzit, bonzule? Ia-o înainte!
Bonzul orb: — A... Asta-i copastia... De-aici încoace-i scîndura...
Cel de-al patrulea bărbat: — Cum te-ai urcat, te odihnești nițel și înainte!

Căpitanul: — Hei, bonzule, nu ziceai tu că trebuie să primești cu încredere ce-ți spune-un om? Eu îți spun c-ai s-ajungi de pe scîndură drept pe mal. Mergi!
Bonzul orb: — Bun, bun, merg dacă așa ți-e voia, merg, deși nu cred c-am să ajung la mal. Îmi agăț flautul de brîu și mă încredințez zeilor mării...
Căpitanul: — Bine, pornește! Pauză. Vuietul valurilor.
Cel de-al patrulea bărbat: — Ah!
Primul bărbat din grup, exclamînd odată cu celălalt: — A căzut! Se-aude plescăitul apei.
Căpitanul: — Hei, sînteți gata? Asta-i ultima noastră treabă cu marea. Haide, pornim, băieți!
Toți în același glas: — 'Nțeles, căpitane! Răsună un semnal de trompetă de scoică și care se repetă de trei ori. Zgomotul valurilor se stinge.

Povestitorul: — A doua povestire

Un timp se-aude cîntecul flautului.
Vîntul apoi, trecînd printre crengile copacilor și strigătul unei bufnițe.
Muzica încetează.

Bonzul orb: — Hei, mărite zeu al muntelui, îți mulțumește bietul bonz orb, cîntăreț din flaut! Numai cîntînd pot să-mi arăt recunoștința... Ochii mei nu se tem de beznă, dar tot m-am rătăcit în munte și-s rupt de oboseală. Îndură-te, dă-mi adăpost pentru o noapte! Cîntînd, mi-am arătat recunoștința...
O voce venind din înălțimi: — Frumos ai cîntat!
Bonzul orb: — Cît mă bucur că v-a plăcut!... Atunci, mă odihnesc în noaptea asta-aici...
Vocea: — Mda, trebuie să fii tare ostenit. Pe cînd cîntai, am pus să ți se pregătească masa, așa că după ce-ai să te ospătezi, ai să te odihnești!
Bonzul orb: — Oho, dar asta-i... O masă cu toate bunătățile, pe săturate. Să-ți mai cînt ceva, înainte de a mînca... Un timp cîntecul flautului, care se pierde treptat.
Freamătul vîntului peste care se suprapune, după o pauză, ciripitul păsărilor.
Bonzul orb (trezindu-se tocmai din somn): — A... Ce-am mai dormit! Și păsările astea tare mai sînt gălăgioase! După cum simt ceața pe piele, se face ziuă. Îți mulțumesc, Zeu al muntelui, pentru găzduire... Cum vine ziua, cum amuțește Zeul, nu se mai aude. Îți mulțumesc, îți mulțumesc! O fi plecat. Și eu, acum, încotro să mă îndrept?
Altă voce, din ce în ce mai aproape: — Hei, hei!
Bonzul orb: — Dumneata cine ești?

Vocea: — Am să-ţi fiu călăuză, pînă cînd dăm de oameni. Vino încoace şi ţin'te de asta!
Bonzul orb: — Eşti milostiv: mă ţin. Da'ce-o fi asta? Cu un înveliş de blană... Ce e?
Vocea: — E o tolbă.
Bonzul orb: — O tolbă? Din cele ce se poartă cu săgeţi pe umăr? Aha. Eşti vînător, care vasăzică?
Vocea: — Ţine-te bine, fiindcă-s iute de picior!
Bonzul orb: — Da, da... am înţeles. Îţi mulţumesc, Zeu al muntelui!
Vocea: — Pornesc. Eşti gata?
Bonzul orb: — Hei, stai puţin... Mai încet! Hei! Din nou se aude ciripitul păsărilor. Apoi susurul unui pîrîu, din vale, şi cotcodăcitul unor găini. Abia perceptibil la-nceput, crescînd după-aceea în intensitate, răsună zgomotul unui război de ţesut.
Bonzul orb: — Aha, un război de ţesut... Iată-ne şi-ntr-un sat, cu ajutorul dumitale!
Izbucneşte lătratul furios al unui cîine.
Vocea: — A, nu aşa...
Cîinele se depărtează, lătrînd.
Bonzul orb: Hei, vînătorule... Ia te uită! Cum a auzit cîinele, a pierit, fără urmă! Hei, vînătorule...
Zgomotul războiului de ţesut încetează brusc.
Bonzul orb: — S-o fi dus şi el la ale lui. Tot e bine că am ajuns într-un sat.
Fata (vorbeşte din mers, în timp ce se-apropie): — Ai păţit ceva, bonzule?
Bonzul orb: — Ce era să păţesc? Nimic!
Fata: — Mare spaimă am mai tras din cauza dumitale!
Bonzul orb: — Din cauza mea?! Păi de ce?
Fata: — Lupul ăla de lîngă dumneata...
Bonzul orb: — Lup?!
Fata: — Cum a-nceput Taro să latre, am şi ieşit din casă şi-am văzut un lup cum fugea...
Bonzul orb: — Aaaaa, acum pricep. Ziceam că mă ţin de o tolbă şi mă ţineam de coada lupului. Ha-ha!
Fata; — Ce spui?!
Bonzul orb: — Ei, nu te teme, lupul îl slujea pe Zeul muntelui!
Fata: — Ah... Nu intri puţin în casă?
Bonzul orb: — Mulţumesc... Eu, fiindcă nu mă ajută ochii, am de-a face cu tot felul de minunăţii. Odată am fost aruncat în mare, de piraţi, apoi am stat la sfat cu copacii şi păsările. Altădată... Glasul i se-aude din ce în ce mai încet, depărtîndu-se. Răsună iar lătratul cîinelui, de la distanţă, dar încetează odată cu zgomotul uşii, care se închide.
Fata: — Aşa, te rog poftește. Deci dumneata ai umblat prin multe locuri...
Bonzul orb: — Păi, din vîrful munţilor pînă în adîncul mării... Ha-ha! Am trecut prin atîtea că uite, am ajuns să mă împrietenesc şi cu lupul Nu-i mare lucru!
Fata: — Dacă tot veni vorba de minuni, şi-aici s-a petrecut aseară ceva ciudat...
Bonzul orb: — Oho!
Fata: — Cîinele a vorbit.
Bonzul orb: — Cine, Taro care lătra adineaori?
Fata: — Da. S-a sculat cam pe al miezul nopţii de pe pragul unde dormea şi-a zis: „Sînt Zeul muntelui, avem un oaspete ales în noaptea asta aşa că pregăteşte de mîncare şi du-o pe munte lîngă copacul cel mare!"... Aşa a zis, iar eu m-am mirat tare!

Bonzul orb: — Ahaaa!
Fata: — Am făcut mîncare şi-am dus-o sus, pe munte, lîngă copacul cel mare.
Bonzul orb: — Vasăzică aşa... Acu'mă dumiresc!
Fata: — Cum?
Bonzul orb: — Nimic, nimic. Ia spune, tu lucrai mai înainte la război?
Fata: — Da.
Bonzul orb: — Vezi-ţi de lucru mai departe. Poţi să vorbeşti în timp ce ţeşi.
Fata: — Prea bine, tot mă grăbeam eu să îmi termin pînza. Acuşi fierbe şi apa de ceai!
Începe să se-audă zgomotul războiului.
Bonzul orb: — Da ia spune-mi, locuieşti aici de una singură
Fata: — Da.
Bonzul orb: — Unde îţi sînt părinţii?
Fata: — Au fost ucişi cînd eram mică.
Bonzul orb: — Ucişi? De cine?
Fata: — De tîlhari.
Bonzul orb: — De tîlhari?! Cum aşa?
Fata: — Au năvălit o ceată în satul nostru, au dat foc şi atunci mi-au omorît tatăl şi mama. Eu l-am luat în spinare pe frate-meu care era atunci un prunc, am fugit şi p-ormă n-am mai ştiut de nimic... Cînd mi-am venit în fire, fratele meu dispăruse. Şi pe tot cîmpul ars nu mai era decît războiul ăsta de ţesut, scăpat ca prin minune de foc!
Bonzul orb: — Şi cu frate-tău ce s-a-ntîmplat? N-ai aflat?
Fata: — Nu. L-or fi luat tîlharii.
Bonzul orb: — Mda.
Fata: — Ce e?
O pauză în care nu se mai aude decît zgomotul războiului de ţesut.
Bonzul orb: — Pricep... Acu' pricep. Ăsta e sunetul... Zgomotul războiului de ţesut!
Fata: — Ce anume?
Bonzul orb: — După asta umbla el de-atîta vreme... Mama ta se pricepea, fireşte, la ţesut?
Fata: — O, da, n-o întrecea nimeni prin împrejurimi!
Bonzul orb: — Lucra în fiecare zi...
Fata: — Nu că lucra, chiar îi plăcea să ţeasă!
Bonzul orb: — Aşadar, asta i-a rămas în minte căpitanului, de cînd era copil...
Zgomotul războiului de ţesut se-nteţeşte, apoi trece difuz, în vuietul valurilor, pentru ca să-şi recapete după-aceea claritatea şi tăria.
Bonzul orb: — Fată dragă...
Fata: — Da.
Bonzul orb: — Vrei să-ţi revezi fratele?
Fata: — Fratele?... Nu-i zi în care să nu mă gîndesc la el!
Bonzul orb: — Bine, am să te ajut.
Fata: — Adevărat? Cum aşa? Zgomotul războiului de ţesut încetează.
Bonzul orb: — Adevărat. Aş mai avea de deslușit ceva, dar îţi făgăduiesc să-ţi aduc fratele pînă în preajma casei. Stă în puterea ta să-l faci să treacă pragul!
Fata: — Cum în puterea mea?
Bonzul orb: — Despre ţesutul la război e vorba. Trebuie să ţeşi fără-ncetare, din zori şi pînă-n seară... Să nu te opreşti deloc din ţesut!
Fata: — Să ţes la războiul ăsta? Bine, dar dumneata...
Bonzul orb: — Cine sînt eu? Dacă ţi-aş spune că sînt doar un biet vagabond orb, m-ai putea pune la-ndoială... Da, da! Eu sînt... Sînt chiar Zeul muntelui!
Fata: — Dar una ca asta...
Bonzul orb: — Nu mint. Tu n-ai auzit cîntecul? Răsună cîntecul flautului.
Fata: — A, cîntecul!
Bonzul orb: — Cînd ai urcat pe munte cu mîncarea...
Fata: — Da, da!
Bonzul orb: — Ei, vezi că nu te-am minţit. Uşa casei se deschide cu zgomot.
Bonzul orb (depărtîndu-se): — De-aia trebuie să ţeşi la război necontenit, cu credinţa că ai să-ţi revezi fratele!
Din nou răsună cîntecul flautului, care deasemeni se depărtează, pînă cînd nu se mai aude.

Fata: — Şi-aşa. O fi chiar Zeul omul ăsta? La urma urmei... Reîncepe zgomotul războiului de ţesut, fără grabă.
Fata: — Adică s-ar putea, de ce nu? ...Da, da, sigur că da! Zgomotul războiului de ţesut trece într-un tempo mai rapid, pînă cînd, la un moment dat, încetează.

Povestitorul: — A treia, ultima povestire

Cîntecul flautului se-aude din depărtare odată cu vocea personagiilor. Se apropie apoi, treptat.

Căpitanul: — ...pe tine te-am aruncat cîndva în mare... Muzica încetează.
Bonzul orb: — Şi pîn'la urmă, iar ne-am întîlnit. Eşti călare?
Căpitanul: — Atunci cum se face că tu...
Bonzul orb: — Cum de mai trăiesc, vrei să zici? M-a adus o broască ţestoasă pînă la mal, o broască ţestoasă căreia i-am făcut şi eu odată, un bine. Dar dumneata, după ce-ai trecut pe uscat şi ţi-a mers vestea de cît ai jefuit, pînă la urmă te-ai dumirit ce era cu sunetul ăla?...
Căpitanul: — Nu.
Bonzul orb: — Eu însă, da.
Căpitanul: — Cum aşa? !
Bonzul orb: — Tocmai d-asta aştept de cîţiva ani să te întîlnesc!
Căpitanul: — Vorbeşte, spune-odată ce-nseamnă! Zi şi noapte îmi răsună în urechi, dar degeaba, că tot nu-l pricep. Viaţa mi-aş da-o ca să aflu... Hai, spune!
Bonzul orb: — Ce să-ţi mai spun? o iei mai bine pe poteca asta, drept înainte...
Căpitanul: — Şi-o fi vreun sat la capătul ei.
Bonzul orb: — Chiar aşa. Dacă ai s-ajungi pîn'la el, ai să pricepi!
Căpitanul: — Astă seară am să-l prad şi-am să-i dau foc.
Bonzul orb: — Ce?!... Să-l prazi, să-i dai foc? Vin doi oameni călări, de departe, în galop. Se apropie şi se opresc.
Primul hoţ: — Căpitane!
Căpitanul: — Ce s-a-ntîmplat?
Cel de-al doilea hoţ: — Numai rele. Se vede c-a aflat stăpînirea de planul nostru!
Primul hoţ: — Satul e-nconjurat de o grămadă de oameni înarmaţi. Vor să pună astă-seară mîna pe noi!
Al doilea hoţ: — Eh, să ne-ntoarcem!
Căpitanul: — Adevărat e ce-ai spus?
Primul hoţ: — Ce să fie?
Bonzul orb: — Adevărat!
Al doilea hoţ: — Ha! Bonzul orb...
Primul hoţ: — Cum? Aici?!
Căpitanul: — Nu te-nşeli? Fără nici o îndoială?... Prea bine!
Bonzul orb: — Vrei să afli, o apuci pe drumul ăsta înainte, orice s-ar întîmpla!
Răsună iar tropotul copitelor de cal.
Al doilea hoţ: — Hei, unde te duci, căpitane?
Primul hoţ: — Încotro? E primejdie în partea aia!
Căpitanul (care s-a şi depărtat): — În sat mă duc! Ritmul copitelor se-nteţeşte.
Al doilea hoţ: — Ce faci, căpitane? Cazi drept în mîna soldaţilor!
Căpitanul: — Orice-ar fi, tot mă duc. Pe orb legaţi-l de şa...
Primul hoţ (cu un plescăit din limbă): — L-oi fi ameţit tu, bonzule, cu cine ştie ce vorbe!
Al doilea hoţ: — Oricum, trebuie să-l oprim!... Mergi cu noi! Se aude din nou zgomotul copitelor unui cal care nu s-a depărtat totuşi, atît, încît să nu mai poată fi ajuns din urmă.
Bonzul orb: — Aaaa... Nu mă trageţi aşa!
Primul hoţ (strigînd): — Stai, căpitane!
Al doilea hoţ: — Căpitane, aşteaptă!
Bonzul orb: — Au, au nu mai pot... Decît să mă tîrîţi, mai bine în şa!
Primul hoţ: — Să se oprească acolo, la stînca...
Al doilea hoţ: — Stai, căpitane, nu pleca mai departe! Tropotul copitelor celor doi cai ce-l urmăresc pe cel al căpitanului, încetează.
Primul hoţ: — Ce faci?! ...Căpitane!
Al doilea hoţ: — La ce te mai gîndeşti? Las-o baltă! ...Amînăm atacul de diseară!
Căpitanul: — N-aud nimic. Pauză. Hei, bonzule, nu cumva mi-ai pregătit o capcană?
Bonzul orb: — Vorbeşti prostii. Trebuie să te apropii. Să trecem şi de stînca asta!
Primul hoţ: — Ce spui? Să fim văzuţi de partea ailaltă ca-n palmă? Brusc izbucneşte tropotul copitelor unui singur cal. Trap, apoi galop.
Al doilea hoţ: — Hei, căpitane! ...Rău face!
Primul hoţ: — Hai să-l ajungem din urmă! ... Bonzul tot o fi pus el ceva la cale!
Al doilea hoţ: — Hei, căpitane!
Căpitanul: — Asta e! Sunetul! Se-aude!... Da, se aude, bonzule, îţi mulţumesc!
Calul porneşte mai departe, în galop.
Primul hoţ — în acelaşi timp, depărtîndu-se: — Hei, opreşte, căpitane!...
Al doilea hoţ — în acelaşi timp, depărtîndu-se: Fir-ar să fie... şi-a pierdut minţile, căpitanul!
Primul hoţ: — Stai! Stai odată!
Vocile celor doi se sting în depărtare. Continuă să se-audă galopul puternic al calului căpitanului.
Căpitanul: — L-aud! L-aud!... Zgomotul ăsta îmi răsună în urechi de cînd mă ştiu!
Mai intens decît tropotul copitelor, răsună acum zgomotul războiului de ţesut.
Căpitanul: — Ăsta-i! Ăsta e sunetul pe care-l aveam pînă acum doar în minte... De-abia acum îl aud cu adevărat!
Peste zgomotul războiului de ţesut, se suprapune o clipă vuietul valurilor, apoi se aude din nou ca înainte odată cu murmurul omului: „ăsta e... ăsta e!" ... Brusc, strigăte de luptă care acoperă totul. Şi, nu după mult timp, exclamaţii: „Am pus mîna pe el! Am ucis căpetenia hoţilor!"
Liniştea revine, treptat.
Bonzul orb: — Aaa, ce mă doare... Au dat cu mine de pămînt ca s-o ia pe urmele şefului... Şi, după cît se pare, într-un fel sau în altul, i-au ucis pînă la urmă, pe toţi trei!
Începe iar să se-audă sunetul încă înăbuşit al războiului de ţesut.
Bonzul orb: — Hm, n-a aflat nimic şi-şi vede mai departe de ţesut. Sfatul meu nu i-o mai fi de nici un folos?... A, ce mă doare şoldul, de-abia mai merg...
Sunetul războiului de ţesut se apropie.
Bonzul orb: — Hei, omule care treci, e-adevărat că i-au ucis pe hoţi?!
Omul: — Îhî. Au fost ucişi chiar la intrarea-n sat. Sînt aruncaţi acolo. De-acu' om pune şi noi capul mai liniştiţi pe pernă...
Sunetul războiului de ţesut se-aude şi mai aproape.
Bonzul orb: — Trist lucru e şi ăsta, dacă stau şi mă gîndesc. L-a ajuns moartea chiar în satul unde s-a născut, înainte de-aş mai întîlni sora. Cît despre ea, fără să ştie că doar cîţiva paşi o mai despărţeau de frate-său, ţese, tot ţese mai departe! Parcă aş mai lăsa-o puţin...
Sunetul războiului de ţesut — din ce în ce mai aproape.
Bonzul orb: — Hm, după cum stau lucrurile.... dacă nu-i spun nimic, va continua să ţeasă. Dar poate că aşa-i mai omenos. Da, poate că-i mai bine astfel... Ce s-o mai tulbur?! Am să mă-ntorc şi eu la ale mele!
Sunetul războiului de ţesut se depărtează.
Bonzul orb: — Cîntînd din flaut, iar am să cutreier lumea! Începe să cînte din flaut, depărtîndu-se şi el, din ce în ce.
Vag, de la mare distanţă, continuă să se-audă războiul de ţesut.
POVESTITORUL: — Şi astfel, poţi s-asculţi pînă astăzi sunetul războiului de ţesut.
Cînd eşti singur, undeva, în creierii munţilor, fără să-ţi mai dai seama bine de unde anume vine, amestecîndu-se cu susurul apei din vale, cu foşnetul vîntului printre crengile pinilor, îţi se strecoară pe nesimţite în auz...

Traducere din limba japoneză
de DOINA CIUREA şi FLAVIUS FLOREA

GEORGE S. KAUFMAN

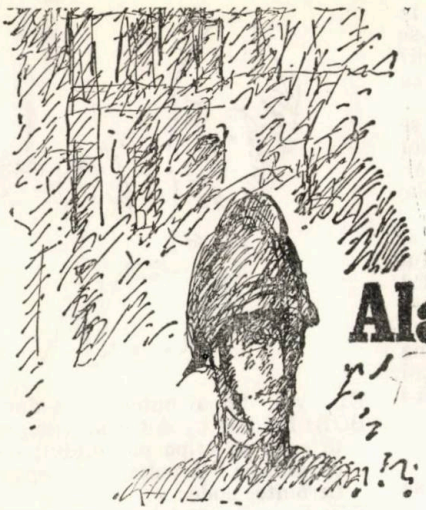

Alarmă calmă

(scenetă)

(NOTĂ IMPORTANTĂ: Un lucru absolut esențial este ca întreaga piesă să fie jucată calm și politicos, după maniera unei comedii englezești de salon. Nici un actor nu ridică vreodată glasul; fiecare replică trebuie citită ca și cum ar fi o invitație de a mai lua o ceașcă de ceai. Dacă se nesocotește această indicație, piesa nu mai are nici un haz).

Scena se petrece într-un dormitor de hotel. Patul este așezat între cele două ferestre de pe peretele din fund. De o parte a patului se află o măsuță de telefon și de cealaltă parte o noptieră. În peretele din dreapta se deschide ușa care dă spre vestibul și lîngă ea se află un scaun. În peretele din stînga o ușă care dă în altă încăpere; lîngă ea o măsuță și două scaune.

Pe scenă se află ED și BOB. La ridicarea cortinei ED tocmai își îmbracă pardesiul. Amîndoi se află în preajma ușii de la vestibul.

ED: Ei, Bob, să știi că mi-a făcut mare plăcere să te revăd.

BOB: Mie mi-a făcut și mai mare plăcere să te văd pe tine.

ED: Vii atît de rar la oraș încît mai niciodată n-apuc să...

BOB: De, știi și tu cum sînt lucrurile. O călătorie de afaceri e întotdeauna mai mult sau mai puțin plictisitoare.

ED: Data viitoare trebuie neapărat să vii să-mi vezi casa.

BOB: Tare aș vrea. Dar de data asta a trebuit să rămîn mai mult prin hotel.

ED: Da, înțeleg. În orice caz, te rog să transmiți toate cele cuvenite lui Edith.

BOB (amintindu-și de ceva): A, apropo Ed. Stai o clipă.

ED: Ce s-a întîmplat?

BOB: Știam eu că vreau să-ți arăt ceva. (Se duce pînă la măsuță și scoate din sertar un sul de planuri.) Știi că am de gînd să ridic o construcție?

ED (urmîndu-l pînă la masă): O casă?

BOB: Bineînțeles că o casă! (Se aude o bătaie în ușa vestibulului.) Intră! (Întinde planurile.) Chiar ieri le-am primit.

ED (așezîndu-se): Da, e splendidă! (Se aude din nou bătaia în ușă, de data aceasta mai puternică. Acum amîndouă personajele acordă atenție acestei bătăi).

BOB: Intră! Poftim!

BĂIATUL DE SERVICIU (intrînd): Domnul Barclay?

BOB: Da, ce dorești?

BĂIATUL: Am un mesaj de la recepție, domnule. Un mesaj personal pentru domnul Barclay.

BOB (apropiindu-se): Eu sînt domnul Barclay. Ce mesaj ai?

BĂIATUL: Hotelul a luat foc, domnule.

BOB: Ce mai înseamnă și asta?

BĂIATUL: A luat foc hotelul.

ED: Hotelul ăsta?

BĂIATUL: Da, domnule.

BOB: Ei, și e grav?

BĂIATUL: S-ar părea că-i destul de grav, domnule.

ED: Vrei să spui că or să ardă toți?

BĂIATUL: Da, domnule, noi așa credem.

BOB (fluierînd ușor surprins): Mda! Cred că ar fi mai bine să plecăm.

BĂIATUL: Da, domnule.

BOB: Și, zici că o să ardă tot, da?

BĂIATUL: Da, domnule. Dacă sînteți amabil să vă uitați pe fereastră o să vedeți. (Bob se duce la o fereastră.)

BOB: Da, pare destul de grav. Hm! (Lui Ed): Știi ce, eu zic că ar trebui neapărat să te uiți și tu...

ED (vine la fereastră și iscodește afară): Văd că a ajuns chiar la etajul de dedesubt.

BĂIATUL: Da, domnule; partea de jos a hotelului s-a cam dus, domnule.
BOB (privind afară ridică ochii): Dar în sus pare să fie încă bine. (Întorcîndu-se spre Băiat.) Şi au anunţat pompierii?
BĂIATUL: N-aş prea şti domnule, că eu sînt doar băiat de serviciu.
BOB: Păi da, evident că asta ar trebui să facă. (Face semn din cap interlocutorilor de parcă ceea ce spune ar fi o idee genială). Trebuie anunţaţi pompierii. Telefonaţi-le, daţi-le numele hotelului.
ED: Stai o clipă. Am o idee şi mai bună. (Băiatului): Cereţi-l la telefon pe şeful pompierilor şi spuneţi-i că v-a zis Ed Jamison să-i telefonaţi; (Lui Bob): Ştii, am fost colegi de şcoală.
BOB: Asta-i straşnic. (Băiatului): Acuma bagă bine la cap ce-aţi auzit. Spuneţi-i Şefului că v-a zis domnul Jamison să-i telefonaţi.
ED: Domnul Ed Jamison.
BOB: Da, domnul Ed Jamison.
BĂIATUL: Am înţeles, domnule. (Dă să plece).
BOB: A! Băiete! (Scoate un pumn de mărunţiş din buzunar şi alege o monedă.) Asta-i pentru tine.
BĂIATUL: Mulţumesc frumos domnule. (Băiatul iese.) (Ed se aşează la masă, aprinde o ţigară şi aruncă chibritul pe covor, apoi îl calcă. Pauză o clipă.)
BOB: Mda! (Se duce la fereastră şi se uită afară.) Hei, o să trebuiască să plecăm destul de repede de aici.
ED (ducîndu-se la fereastră): Cum mai merge? Nu s-au îmbunătăţit deloc lucrurile?
BOB: Dimpotrivă aş zice. Cred că peste cîteva momente o să ajungă aici.
ED: La ce etaj sîntem?
BOB: Unsprezece.
ED: Unsprezece. Va să zică ar fi greu să sărim.
BOB: A, nu. Tu n-ai fost niciodată bun la sărituri. (Pleacă de la fereastră şi se duce la noptieră.) Ei, păi o să cam trebuiască să-mi strîng lucrurile. (Scoate o valiză.)
ED (netezind planurile): Cine ţi le-a făcut?
BOB: Un tip de pe aici. Unul Rawlins. (Învîrte în mînă o cămaşă). Cred că ar trebui să dau un telefon la vreun alt hotel să întreb dacă n-au o cameră.

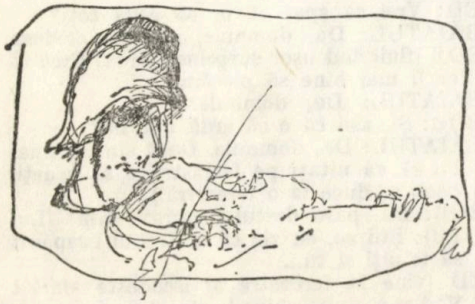

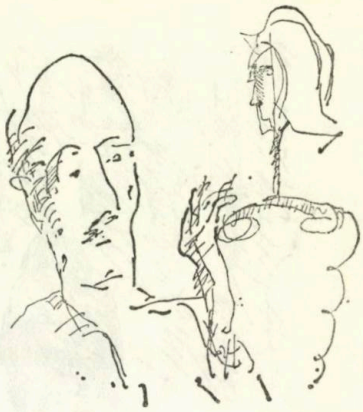

ED: Vai, dar ai putea să te duci şi direct.
BOB: Mă tem că sînt cam aglomerate. (Simte ceva pe talpa pantofului; o cercetează cu atenţie.) Ascultă, a început să se înfierbînte podeaua.
ED: Ştiu. Şi aerul din odaie e cam încărcat. Pfui! (Se uită de jur-împrejur şi apoi se duce la telefon.) Alo. Trimiteţi nişte apă de la gheaţă în camera 1118. (Se duce la măsuţă.)
BOB (lîngă pat): O idee bună. (Făcîndu-şi valiza.) — Ştii, dacă mă mut la alt hotel n-o să-mi mai primesc corespondenţa. Toată lumea socoate că m-am instalat aici.
ED (Studiind planurile): Ascultă, nu sînt rele deloc.
BOB (încîntat): Îţi plac? (Amintindu-şi de necazurile lui.) Dar ia închipuieţi că mă duc la un alt hotel şi apoi izbucneşte şi acolo un incendiu.
ED: Ei, de, omul trebuie să mai şi rişte.
BOB: Ştiu, dar aici nu sînt sigur. (Sună telefonul.) Ah, fii tu bun şi răspunde. (Se duce la noptieră şi apoi se întoarce.)
ED (ducîndu-se la telefon): Cu plăcere. (În telefon): Alo... Da, bine... Splendid... Cum?... A! Da, staţi o clipă. (Lui Bob): Pompierii sînt jos şi unii din ei cer voie să urce în camera asta.
BOB: Da, sigur, spune-le să vină.
ED (în telefon): E-n regulă. Puteţi urca. (Închide telefonul şi se duce şi se aşează la măsuţă.) Acuma o să asistăm şi noi la ceva interesant.
BOB (privind pe fereastră): Hei, dar ia uită-te ce de lume s-a strîns în stradă.
ED (absent, concentrîndu-se asupra planurilor): S-o fi întîmplat vreun accident.
BOB (uitîndu-se afară, cu valiza în mînă): Nu. Mai probabil e că a auzit lumea despre incendiu. (O bătaie în uşă.) Intră!
BĂIATUL DE SERVICIU (intrînd): Vă rog să mă scuzaţi domnule Barclay, dar au sosit pompierii.
BOB: Poftește-i înăuntru. (Se îndreaptă către uşă. Uşa se deschide şi apar doi pompieri în uniformă de mare ţinută.

Primul pompier duce o haină de cauciuc și ține în mînă un furtun: al doilea pompier duce o cutie de vioară.)

PRIMUL POMPIER (pe un ton foarte umil): Cu domnul Barclay, v-aș ruga.

BOB: Eu sînt domnul Barclay.

PRIMUL POMPIER: Noi sîntem pompierii, domnule Barclay, dacă nu vă supărați. (Amîndoi se descoperă.)

BOB: Bună ziua.

ED: Bună ziua.

BOB: Încîntat de cunoștință, vă rog să mă credeți. Vă rog să acceptați scuzele mele pentru halul în care găsiți camera asta, dar...

PRIMUL POMPIER: A, nu face nimic. Stiu și eu ce înseamnă cînd se simte omul ca acasă.

BOB: Îmi dați voie să vă prezint un prieten, domnul Ed. Jamison.

PRIMUL POMPIER: Bună ziua.

ED: Ce mai faceți băieți? (Al doilea pompier înclină din cap.) Îl cunosc pe Șeful vostru.

PRIMUL POMPIER: Serios? Îl cunoaște pe Șefu'... Pe șefuleț nostru scump. (Al doilea pompier chicotește.)

BOB (încurcat): Păi, mă gîndesc că probabil dumneavoastră vreți să vă apucați de treabă, nu?

PRIMUL POMPIER: Da, dacă nu vă deranjăm. Am vrea să stropim un pic pe aici.

BOB: Pot să vă ajut cu ceva?

PRIMUL POMPIER: Da, sigur, dacă vă face plăcere. (Bob îl ajută să-și îmbrace haina de cauciuc. În același timp al doilea pompier, fără să scoată o vorbă, așează cutia viorii pe pat, o deschide, scoate dinăuntru vioara și începe să și-o acordeze.)

BOB (cu ochii la el): Nu prea înțeleg.

PRIMUL POMPIER: De, vedeți, acasă Sid nu prea are timp să exerseze. Uneori cînd avem cîte un incendiu, în timp ce așteptăm să cadă vreun perete sau mai știu eu ce, de, pompierul nu prea are mare lucru de făcut și personal mie-mi place să-l văd că progresează din punct de vedere simfonic. Trag nădejde că nu vă deranjează. Nu sînteți antisimfonic?

BOB: Bineînțeles că nu... (Bob și cu Ed dau din cap înțelegători; cel de-al doilea pompier își unge arcușul cu sacîz.)

PRIMUL POMPIER: Păi, dacă o să-mi permiteți, eu... (Se duce la fereastră cu un aer foarte hotărît. Îți dă impresia că vrea să se apuce serios de treabă.)

BOB: Ce oameni încîntători!

ED (venind și el la fereastră): Ce mai face focul?

PRIMUL POMPIER (pipăind peretele): În momentul ăsta e destul de prost. Peretele ăsta e pe ducă, dar oricum o să cadă în partea aia, așa că nu e nici o nenorocire. (Se uită afară.) Cred că din camera ailaltă ar trebui să-l combatem. (Se îndreaptă spre ușa din peretele stîng. Bob scoate la iveală niște cravate și i le arată lui Ed care se apropie.)

ED (dînd cu ochii de cravate): O! Sînt formidabile!

PRIMUL POMPIER (lui Bob): Aveți cheia de la camera asta?

BOB: A, nu. N-am nici o legătură cu camera aceea. Eu o ocup doar pe asta. (În timp ce vorbește, împăturește o cămașă.)

ED: Oricum, e destul de confortabilă.

PRIMUL POMPIER: Păcat. Mă gîndisem eu la ceva, dacă aș fi putut să intru acolo. A, dar, aș putea să dau un telefon de la dumneavoastră?

BOB: Sigur, cu plăcere. (Lui Ed): Crezi că ai putea să ții tu asta? (Arată furtunul.)

ED: Cum?

PRIMUL POMPIER: Strecurați-vă sub el (în timp ce Ed se conformează.) Mulțumesc. (În telefon.) Alo! Dați-mi vă rog recepția. (Vorbind celui de-al doilea pompier.) Ia să auzim chestia aia pe care ai cîntat-o în seara cînd a ars clădirea Equitable. (Revenind la telefon.) Alo, recepția? Aici e unul din pompieri. A, va să zică știți. Sînt în camera... ă... (Se uită la Bob.)

BOB: 1118.

PRIMUL POMPIER: 1118. Și aș vrea să intru în camera alăturată... A, grozav. Puteți trimite sus cheia prin cineva?... Nu e nimeni acolo? A, supergrozav! Imediat. (Închide telefonul.)

BOB: Bine. (Adresîndu-se pompierilor): Nu vreți să luați loc?

PRIMUL POMPIER: Mulțumesc.

ED: O havană?

PRIMUL POMPIER (luînd-o): Vă rămîn foarte îndatorat.

BOB: Un foc?

PRIMUL POMPIER: Dacă sînteți atît de amabil.

ED (neizbutind să găsească un chibrit): Bob, ai tu un chibrit?

BOB (ducîndu-se la măsuță): Parcă erau pe aici niște chibrite. (Se caută prin buzunare.)

PRIMUL POMPIER: A, nu vă deranjați. (Se duce la o fereastră, se pleacă afară și revine cu trabucul aprins. Bob se duce la noptieră și trîntește sertarul. Al doilea pompier apropie arcușul de strunele viorii.)

PRIMUL POMPIER: Domnule Barclay, cred că acum colegul meu e gata să cînte.

BOB: A, scuzați. (Se așează cu toții. Al doilea pompier se instalează în centrul scenei, avînd pe de-a-ntregul înfățișarea unui solist de concert. Atacă primele măsuri din melodia „Nu lăsați să se stingă focul din cămin". Bob, Ed și Primul pompier își șterg frunțile în timp ce luminile scad către roșu pe ultimele măsuri.)

Traducere de ANDREI BANTAȘ

Colosalul şantier pe roţi

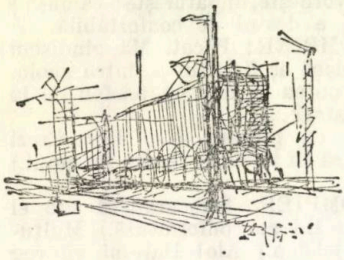

Îmi îngădui să cred că autorul este obligat, prin specificul profesiunii, să vadă ce anume s-a mai întîmplat cu eroii săi de altădată... De aceea mi-am îngăduit să reiau un „subiect". Dar, să fie vorba oare, exclusiv, de un „subiect", sau de ceva infinit mai complicat, greu descifrabil?

Autorul

1

De-a lungul — şi de-a latul — existenţe mele, am cunoscut nenumărate şantiere, de cele mai neaşteptate feluri. Numitor comun: muncă acerbă, destine exemplare (cu minime excepţii), tinereţe fără bătrîneţe, ceea ce nu înseamnă şi viaţă fără de moarte; realmente, traiul pe şantier îl fereşte pe tînăr de aparent atît de îndepărtata bătrîneţe şi, pe altă treaptă temporală, întîrzie venirea bătrîneţii pentru mai vîrstnic. Nici reporterul nu se abate de la regulă: mereu „pe teren", se socoteşte — în mod întemeiat — capabil să-şi conserve măcar tinereţea de spirit, ceea ce nu-i deloc de colo.

De ce am ales, de astă dată, un *şantier* mai puţin obişnuit? Pentru că semnificaţia acestuia mi s-a părut a fi deosebită: este sau nu este — mi-am pus întrebarea — reţeaua de căi ferate un vast şantier care, spre deosebire de celelalte şantiere, îşi păstrează în permanenţă caracterul de *loc de muncă* aflat într-o necontenită mişcare, schimbare, evoluţie? Altminteri, pe un şantier obişnuit, în limitele termenelor de construcţie şi de dare în folosinţă, totul decurge în aşa fel încît, apoi, şantierul nu rămîne decît o aducere aminte a unor vremuri de efort specific, într-un cadru specific. Dar la *căile ferate* lucrurile apar a fi altfel: aici, construcţia nu încetează niciodată, condiţiile sînt întotdeauna legate de mediul ambiant, de starea drumului de fier, de starea vremii şi, nu în ultimă instanţă, de *starea* oamenilor. Cu alte cuvinte, un şantier în mers, un şantier pe roţi, uriaş, călătorind în timp şi în spaţiu, cu noi toţi la bord, şi cu oamenii care şi-au făcut o profesiune de-o viaţă din *a fi ceferist*. A fi ceferist egal cu a te supune imperativelor cărora toţi oamenii de şantier li se supun, cu o notă de dinamism în plus, datorită, tocmai, caracteristicilor acestei îndeletniciri care nu-i nici veche de cînd lumea, dar nici n-are stabilitatea altor ocupaţii. O existenţă în mers, într-un şantier pe roţi!

Relativ recent am dat peste un anunţ la „Mica publicitate": „NICULINA soţie, Victor şi Horaţiu fii, Lenuş şi Sanda nurori, Gabriela nepoată, anunţă cu nespusă durere, încetarea din viaţă, la 21 mai 1977, după o scurtă suferinţă, a celui ce a fost ŞTEFAN LUNGU, mecanic de locomotivă, pensionar, Erou al Muncii Socialiste, exemplu de cinste şi devotament. Corpul neînsufleţit este depus la biserica Bazilescu Bucureştii Noi. Înhumarea azi, 24 mai, ora 15, la cimitirul Bucureştii Noi, tramvaie 6 şi 20". Atît. „După o scurtă suferinţă"... Am fost la înmormîntare, pierdut în mulţime. Cu omul acesta care călătorea acum pe apele Styxului, călătorisem cîndva nu numai la bordul unei locomotive cu aburi, ci şi — sufleteşte — pe corabia de lut, care, cu o viteză de 30 km/sec, străbate spaţiul cosmic şi se numeşte, simplu, Pămînt.

2

Încerc să stabilesc — precis — data călătoriei la bordul locomotivei (ajunsă cine ştie pe unde): *231 074*. Răsfoiesc carnete, confrunt notiţe, stabilesc: era în *1961*, decembrie 25. Recitesc reportajul de-atunci, mai degrabă un proiect pentru un documentar de scurtmetraj. Primul tur de manivelă: Gara de Nord. Ora: 5,56. Difuzorul anunţă: „Atenţiune! Atenţiune! Trenul accelerat 801 pleacă peste cinci minute, adică la orele 6,01, de la linia *şepte*, în direcţia..."

3

Animaţie. Soare cu dinţi. Rîsete. Să călătoreşti spre mare — iarna?

Sîntem la linia şapte. Auzim şi noi anunţul: „...în direcţia Ciulniţa, Feteşti, Cernavodă, Medgidia, Constanţa". Ne controlăm ceasornicele. Mecanicul de locomotivă învîrteşte arcul „aparatului de viteză" — ceas de parcurs care înregistrează minuţios, pe bandă de hîrtie, fiecare secundă a itinerarului. Călătorim, călătorim...

Primplan: bordul locomotivei *231 074*. Maşina vibrează: manometre, ţevi, calorimetru, tub de nivel — toate palpită. Calm — punctează timpul — doar „aparatul de viteză" Dar oamenii?

Încă patru minute... trei... două... Ultimele verificări înaintea startului. Minutul *unu*. Mecanicul se aşază pe scăunelul cu arc. Minutul *zero*.

Din nou primplan: ceasornicul de buzunar marca „C.F.R." arată, matematic, ora 6,01.

— Liber! semnalizează impiegatul de mişcare.

— Liber! strigă mecanicul peste umăr.

— Liber! repetă fochistul, plasat de cealaltă parte a locomotivei.

Sirenă, roţi, scrîşnete. Fochistul priveşte înainte, anticipînd rostogolirea roţilor. Mecanicul priveşte înapoi, ca după timpul scurs, de fapt atent la ce se întîmplă pe peron. Îmbulzeala a atins paroxismul: lacrimi printre valize, semne printre batiste, strigăte şi speranţe amplificate prin timpul care, iată, se urneşte din loc, intercalînd, în spaţiul dintre oameni, distanţa... Cineva strigă: „Nu uita să"... Restul cuvintelor se pierd. Aşadar, să memorăm doar cuvintele auzite: „Nu uita să...". *Să nu uităm!* Apare şi inevitabilul întîrziat, gonind după tren ca o umbră inutilă, desprinsă pînă la urmă de noi. Peronul pestriţ se estompează, minus o siluetă suplă, de fată, care pare a continua să fluture batista... Culori, amintiri, fum de ţigară — undeva în urmă. *Să nu uităm!* Călătorim, călătorim...

Acceleratul 801 îşi măreşte viteza. Destinaţia: Ciulniţa, Feteşti, Cernavodă... Prezentul se grăbeşte să devină trecut.

Zi obişnuită, cursă obişnuită.

Şi totuşi...

4

Panoramic lung: gonim paralel cu noua cale a Griviţei.

Fără să cerceteze vizorul, mecanicul — om în vîrstă, cu aer de bunic simpatic — îmi spune:

— Liber, tovarăşe! Te-am luat pe locomotivă ca să bei o dată şi dumneata apă din tenderul maşinii şi să fii un om pierdut, *să nu mai uiţi...*

— Asta-i o vorbă de-a noastră, îmi explică, salvator, fochistul tînăr. Cine bea apă din tenderul maşinii sigur se face mecanic.

— Aşa am păţit-o cu băieţii mei amîndoi, zîmbeşte mecanicul în pripă, deşi mîinile i se descurcă aproape reflex, fără contribuţia stăruitoare a ochilor. I-am luat de copii pe locomotivă. Acum unul e inginer, al doilea iese inginer în curînd.

Dau din cap, negînd posibilitatea de care vorbea mecanicul:

— La mine nu există riscul! Eu, la viaţa mea, am băut prea multă cerneală şă am mîncat hîrtie pe săturate, şi vorbe, greu să mai schimb ceva... Altă meserie decît *viaţa* nu mi-aş mai alege...

— Atunci, dă-i drumul! Fă-ţi meseria!

5

— Asta şi fac...

— Cînd a început, de fapt, cursa asta?

— Cu trei ore înainte de pornire — se vede limpede că mecanicul aştepta să fie „intervievat". Călătorii vin la gară, urcă în vagon, privesc pe fereastră, moţăie, dar nu ştiu că noi, ăştialalţii, sîntem prezenţi la depou cu noaptea-n cap. Odihniţi. Foarte bine odihniţi. Neapărat odihniţi. Maşina am preluat-o de la schimbul celălalt, bineînţeles după ce mi-au comunicat fiecare defecţiune care li s-a ivit lor pe parcurs...

— Şi ce a fost de reparat?

— Am remediat un defect la o pereche de bare de la siguranţa de frînă. Se slăbiseră din mers. Sudorul brigăzii noastre a făcut treaba pe loc. Dac-am fi neglijat amănuntul ăsta, din cauza trepidaţiei, defectul s-ar fi putut accentua. Şi acum, cine ştie pe unde, prin Bărăgan sau aiurea, rămîneam cu trenul de căruţă şi am fi încălcat, dintr-un foc, două norme ale C.F.R.-ului: 1) regularitatea în mers; 2) siguranţa călătoriei...

Călătorim, călătorim — cu regularitate şi siguranţă, iar mecanicul urmăreşte parcă melancolic cîmpul, ca pe o amintire din copilărie. Fiecare om *este* din copilăria sa, aşa cum *eşti* dintr-o ţară...

6

Cînd intrăm în gara Ciulniţa, pe primul plan: verificarea ceasurilor. Ora 7,31. Sosit în termen.

— Fuga după apă, Vasile!

Fochistul sare de pe locomotivă. Duce cu el două pastile uriaşe, de vreo jumătate de kilogram fiecare. Dizolvate în tender, apa nu mai depune piatră, rămîn ţevile neastupate, dar asta duce la un alt neajuns: *purjarea*.

Vasile se întoarce. Mecanicul e cu ochii pe ceas. Trage sirena.

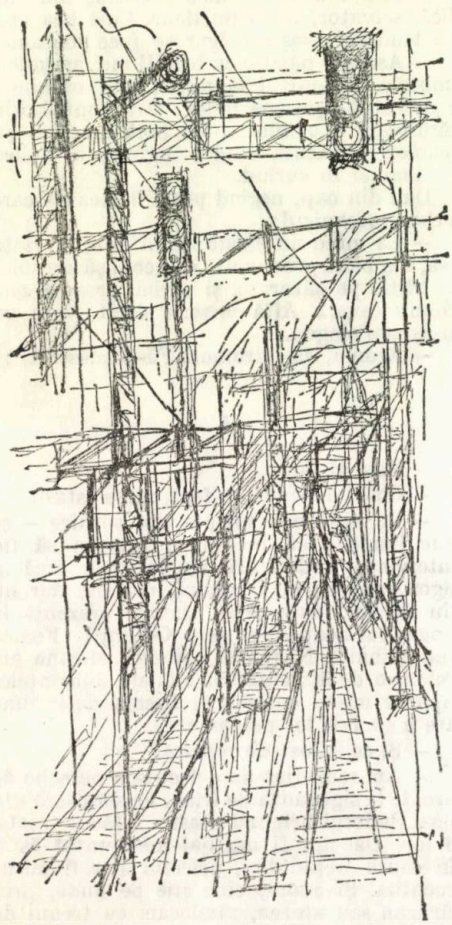

— Liber!
— Liber!
Călătorim, călătorim...

— Purjarea înseamnă scoaterea nămolului depus pe fundul cazanului, după ce-l tot îndopăm cu pastile dintr-astea. Purjezi la 25 de kilometri o dată. Dacă uiți s-o faci, apa din cazan devine leșioasă, se revoltă, se agită adică și se antrenează împreună cu aburii, trece prin capul regulator, mai departe, prin tuburile de comunicații, pe urmă intră în elementele de supraîncălzire, pînă la sertare și cilindri... Bucluc! În bani mărunți: apa depune pînă cînd aburul nu mai poate circula („E ca un fel de astupare a arterelor?" — mă întreb). Cu țevile înfundate, elementele — se sparg, apa leșioasă intră în sertare și pistoane, spală unsoarea de pe cilindri. Locomotiva trage din greu, merge pe uscat, numai cu apă. Mecanicul, dacă vede și vede că merge greu, deschide mereu „regulatorul de aburi", ca să mărească viteza, și așa duce și mai multă apă... Poate să se spargă cilindrul sau capacul...

Ne cutremurăm peste macazuri.
— Liber!
— Liber!

Mecanicul privește rapid la fochist, mulțumit de sine. A știut „lecția" pentru tov. reporter. De fapt, pur și simplu, și-a turnat în cuvinte simțul de răspundere și pricepere, deosebite, firești la un *Erou al Muncii Socialiste.*

7

— Ai văzut vreodată marea pe timp de iarnă? E îmbătrînită, sură, neînduplecată. Dar tot frumoasă-i! Vara e mai plăcut, recunosc, ca și tinerețea... Vara duci oamenii la plajă, abia le dai drumul pe peron, albi ca laptele, și gata, la reîntoarcere, parcă îi duci tot pe ăștia, însă negri cum erau coșarii pe timpul meu. În sezon o nebunie curată cu marea asta. Acum, în anotimpul ăsta bătrînesc, albit, lucrurile sînt mai așezate...

Călătorim, călătorim...
— Liber!
— Liber!

Lung panoramic: de o parte și de alta a locomotivei 231 074 trece Bărăganul, înghețat, ascuns sub zăpadă.

Mecanicul apucă mînerul sirenei. Trage îndelung. Lăsăm în urmă o gară oarecare, fără să oprim. Gara e un tren îndepărtîndu-se. Trecem peste podul de la Cernavodă. Ne încrucișăm cu un alt tren, garat pe o linie învecinată. Fețele vesele, tinere, la ferestre. Cît ține trenul celălalt, sirena țiuie prevenitor.

Ora: 9,52. Primplan: ceasornicul mecanicului. Constanța. Iată-ne la capăt de *secție.* Pe peron, oameni cu flori. Flori — iarna? Iarna — la mare? Falsă mirarea. Știm prea bine *de ce.* Mecanicul nu pare totuși grăbit, nici măcar acum, sau tocmai acum *nu!*

— Cît? întreabă peste umăr.

Fochistul sare jos, revine (cu un crîmpei de melodie fluierată pe buze, se înțelege):
— 800.

— Notează și dumneata cifra: 800 de kilograme de păcură consumate.

— Cît ar fi fost normal să consume?

— 1500. Economie 700. La întoarcere consumăm economia și ajungem în depou cu vreo 1500 de kilograme în bagaje.

Gata. Dau buzna oamenii, oficialitățile. O șterg diplomatic. Aș fi putut prea bine să-mi aleg chiar *ultima cursă*, însă prea mă feresc de scene solemne, ca s-o fi făcut. O șterg pînă și de la mica festivitate. Mă mulțumesc doar să conchid — în sinea mea — că acum iese la pensie nu numai *omul* ci și *mașina* lui „minunată", cu aburi. Destine aproximativ paralele. Ștefan Lungu — 231 074. Timpul nu ține seamă de titluri și, în ultimă instanță, nici măcar de merite. Călătorim, călătorim...

8

Peste ani și ani m-am hotărît să caut, mai întîi locomotiva 231 074, dar n-am mai găsit-o (m-am simțit atunci ca și cînd, de fapt, aș fi călătorit la bordul Ada-Kaleh-ului, aflat astăzi la peste treizeci de metri, în adîncul Dunării). Dacă locomotivele sau insulele, fie chiar cu merite, pot să dispară astfel, nu același lucru — mi-am zis — se petrece cu oamenii de valoare...

Într-adevăr, numele lui Ștefan Lungu *există* în cartea de telefon. Telefonez... Un Erou al Muncii Socialiste la pensie... Al nu stă el acasă — îmi răspunde soția — nu-și găsește astîmpărul... Unde muncește? La o casă de ajutor reciproc a pensionarilor, pe o străduță din spatele Atelierelor C.F.R. Caut strada și un trecător mă lămurește pe deplin: „Este vorba de «La Cucuveaua», așa i se spune în cartier. Prima la dreapta și...“ Neschimbat Ștefan Lungu! Își aduce aminte, în detaliu, de acel ultim drum București—Constanța—București, nu l-a uitat nici pe Vasile (fochistul), doar „ce tot fluiera ăla“ nu mai știe („Marina, Marina“). Rîde cînd află că am aflat chestia cu „La Cucuveaua“ și mă poftește să văd, într-o magazie alăturată, de scîndură, un dric pe care scrie: „Casa de ajutor reciproc a pensionarilor C.F.R.“ Mucalit: „Cu locomotiva asta facem toți ultima cursă“. Dar nu oftează, căci — îmi atrage atenția — cît este în picioare, cît este ca bradul, drept (totuși, privesc pe furiș, s-a mai aplecat puțin „nea Fane“), capul sus! Ca la fotograf, zice: „știi chestia aia cu developatul?“ Nu se pricepe la pozat, abia acum, la anii ăștia, a înțeles că bătrînețea îl developează pe om; așa cum a fost o viață întreagă, așa-i și la bătrînețe — bun, cumsecade, harnic, gospodar, ordonat, generos sau urîcios, egoist, hrăpăreț, neglijent...

Călătorim, călătorim cu vorba acum, prin noi înșine, înlăuntrul nostru și în afară, călătorim, călătorim și împreună, sincronizat, și unul mai grăbit, altul mai potolit, *călătorim*... Nimeni nu-i vinovat — îmi explică omul din fața mea, cu o meticulozitate demnă de o călătorie la bordul lui 231 074 — nimeni nu-i vinovat că tu ai în buzunar „pașaportul pentru lumea cealaltă“. De ce să fii, din cauza asta, rău, aspru cu alții, și nu, dimpotrivă, mai cumsecade decît oricînd, atent față de tineretul care vine din urmă, firesc vine, tocmai ca să ducă mai departe trenul pe care și tu l-ai condus o bună bucată de vreme, tocmai ca să străbată timpul și spațiul, precum și tu le-ai străbătut înaintea lui și pentru el, totodată... Omul călătorește de-a pururi prin lume, din nepot în nepot! Nimic nu stă locului, fiindcă nu-i normal să stea... Și ajungem astfel la discuția perspectivelor *cefereului*, la saltul pe care-l realizăm datorită introducerii masive, în exploatare, a locomotivelor dieselelectrice, apoi a locomotivelor electrice... (terminologia folosită îi aparține integral lui Ștefan Lungu). Citează cu siguranță idei de bază conținute de *Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism*, privitoare la însemnătatea deosebită a transportului pe calea ferată, care va deține ponderea principală în sistemul de transport, modernizîndu-se neîntrerupt, ca un șantier în necontenită evoluție... Precizează: „N-am renunțat la *învățămînt*, nici chiar la anii mei. Omul, cît trăiește, învață!“ Aceste simple și atît de adevărate cuvinte au fost rostite, într-o zi de vară a anului 1975, în curtea, nu prea spațioasă, a „Casei de ajutor reciproc a pensionarilor C.F.R.“, de către un om cu părul alb, pensionar, Erou al Muncii Socialiste, rămas definitiv imprimat în memoria colectivă: Ștefan Lungu. Ne-am strîns mîinile, zîmbindu-ne omenește, nimic mai mult.

După doi ani aveam să citesc anunțul cu chenar ca de cărbune: „După o scurtă suferință“... Îmi aplec acum fruntea, o clipă, exact atîta cît să-mi reapară, în minte, chipul surîzător, de bunic simpatic și afectuos. Și în semn de pios omagiu nu găsesc altceva mai potrivit, mai demn de făcut, decît să transcriu aici o știre referitoare la ceea ce îi era lui Ștefan Lungu mai la suflet, *cefereul:*

La întreprinderea bucureșteană „23 August“ a început fabricația de serie a celei mai puternice locomotive diesel-hidraulice românești destinată transportului de călători și marfă pe linii magistrale și secundare — LDH de 2400 C.P.

La noul model de locomotivă conceput de specialiștii români, tracțiunea se realizează prin cuplarea într-un singur ansamblu a două motoare diesel de la 1200 C.P. fiecare. Sistemul hidraulic de cuplare-decuplare asigură separarea sau unitatea în funcționare a motoarelor, după necesități. Noua locomotivă se remarcă, de asemenea, prin linia modernă, aerodinamică, a caroseriei.

În exploatare, locomotiva are un consum redus de combustibil, ceea ce o situează printre cele mai economice utilaje de acest gen. Încălzirea se realizează de la locomotivă, în acest scop fiind folosit un dispozitiv electronic cu tiristoare pentru transformarea curentului electric *(Agerpres)*.

Adio, *desincrustare!* Adio, *purjare!* Adio, *regulator de aburi!* Adio, tuturor acestora depășite, adio! adio aceluia care, „bînd o dată apă din tenderul mașinii“ n-a mai uitat drumul de fier niciodată, slujindu-l o viață de om! Adio, Ștefan Lungu!

MIHAI STOIAN

Kalevala-n ritm modern

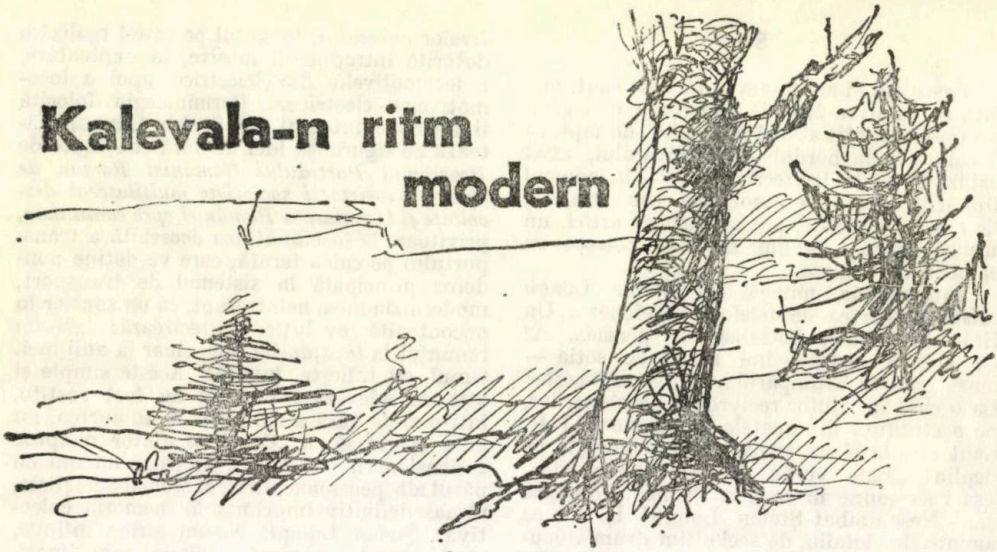

Citisem, cîndva, în copilărie, că Finlanda are cîteva mii de lacuri și această afirmație, bineînțeles, m-a uluit. Numărul lor real l-am aflat însă din gura unei pioniere finlandeze, după ce am străbătut cu avionul, cu trenul și cu automobilul Țara Kalevalei de la Sud la Nord, de la Helsinki pînă la Ivalo și după ce, întîlnind lacuri la fiecare... cotitură, nu m-aș mai fi mirat dacă mi s-ar fi spus că sînt peste zece mii.

— În țara noastră sînt 60.023, m-a informat însă cu exactitate pioniera, într-o tabără, instalată, bineînțeles tot pe malul unui lac albastru și limpede ca un ochi de cer.

Așadar, Finlanda are pe merit renumele de „țară a lacurilor"! Dar tot atît de adevărat este că poate fi numită „țara brazilor și mestecenilor", trei pătrimi din suprafața acesteia fiind acoperită cu păduri.

— Și i se mai poate spune și „țara vacilor cu lapte", a adăugat cu umor, Esco, un băiețel de vreo 12 ani. Vara pasc fără întrerupere zi și... noapte (citește noapte albă), iar iarna sînt furajate noapte și zi (citește zi neagră), după sistemul A.I.V. inventat de un laureat al premiului Nobel în domeniul chimiei, profesorul A.I. Virtanen.

De la Copenhaga, spre nord-est, după o oră de mers cu avionul, Marea Baltică căpăta înfățișarea unei mirifice broderii: treceam pe deasupra Arhipelagului Finlandez — un uriaș conglomerat de insule stîncoase — deosebit de frumoase, dar sălbatice și aride. Apoi, deodată, în față se deschide întinsa panoramă a cîmpiei din sudul țării, cu ogoarele dispuse fîșii-fîșii, ca dungile unui covor maramureșan: zburam pe deasupra „grînarului" Finlandei și nu mică mi-a fost mirarea cînd, acolo, jos, la sute de metri, am zărit cîteva fîntîni cu cumpănă, ca pe Bărăgan. Pilotul însă nu mi-a dat răgazul să-mi pun prea multe întrebări în această privință, pentru că, de îndată am și aterizat. Era aproape 10 seara, dar orașul Helsinki, acest frumos copil al Balticei, strălucea alb și albastru, în lumina unui soare încă viu, care nu voia să apună.

Capitala Finlandei este un oraș prin excelență tînăr și modern. Deși numără peste 400 de ani, din vechea cetate construită în lemn (material național prin excelență), n-au mai rămas decît urmele unor temelii. A ars de nenumărate ori, dar cenușa trecutului este liantul care a dat tărie betonului armat din curajoasa și novatoarea arhitectură finlandeză de azi. Lemnul însă, are și acum, pe planșele arhitecților, un rol deosebit de important, numai că este vorba de lemn viu — de pădurile de brad și mesteacăn — fremătînd cu prospețime în planurile de sistematizare urbană. Pentru că una dintre caracteristicile orașului finlandez din zilele noastre o reprezintă construirea blocurilor în mijlocul naturii. O experiență temerară în acest domeniu, dar care a căpătat gir internațional, se numește: Tapiola.

Supranumit și „orașul grădină", Tapiola se află în imediata apropiere a unui golf — la numai 9 kilometri distanță de centrul Capitalei. Numără aproape 40.000 locuitori și blocurile înalte de 10—15 etaje, sălile de spectacol, magazinele și restaurantele, au crescut în mijlocul pădurii, ca brazii; peste tot, terenuri de sport, piscine, locuri de joacă.

Grija pentru copii, pentru crearea unei bune dispoziții, am descoperit-o apoi și în parcul de atracții „Linnanmöki" din Helsinki: „roata lumii", „lanțuri", „căișori", „avioane", „rachete" etc. Veselia, care iradia de pe fața micilor vizitatori ai acestui

parc am întîlnit-o, peste cîteva zile, și pe o insulă, în mijlocul unui lac, într-o tabără de pionieri din Pori, un alt oraș al Finlandei.

Nu este finlandez care să nu-ți vorbească, animat de o mîndrie, socotind-o la început, poate, cam ciudată, despre saună, această tradițională baie nordică. O văzusem fotografiată pe numeroase cărți poștale, citisem multe prospecte care prezentau sauna în cele mai vii culori, dar nu mă așteptam chiar să o întîlnesc pe malul fiecărui lac, ba pînă și sus, pe terasa de la al 15-lea nivel al blocurilor din Tapiola!

Un adevărat finlandez are program de saună de două—trei ori pe săptămînă și nu trebuie să mire pe nimeni faptul că, în zilele de odihnă, parcurg cîteva sute de kilometri, pentru a ajunge la lacul preferat. O necesitate? Un obicei? Realitatea este că pe finlandezi și mai cu seamă pe copiii lor, îi poți cunoaște cel mai bine acolo, în aburul uscat emanat de pietrele aproape incandescente ale saunelor, peste care cu un veritabil ritual se aruncă apă, în permanență, pînă ce mercurul termometrului urcă la...

Mă invitaseră și pe mine pionierii din tabăra de la Pori să aflu cîte ceva din... tainele acestei primeniri de foc, ațîțată de șfichiuirea pielii, cu frunze tinere de mesteacăn.

— Cîte grade crezi că sînt acolo, sus? îmi arată Esko cîteva trepte de lemn, pe care se și instalaseră cîțiva dintre prietenii lui.

— Nu știu...

— Spune o cifră!

— 50—60 de grade...

Băiatul pufni în rîs:

— Dar ce, îți închipui că sauna este o joacă? — mă admonestă el. Și foarte supărat ieși afară... Peste puțin se întoarse cu un termometru și se cocoță pe cea mai înaltă treaptă.

„Probabil că sînt vreo 65 de grade, mi-am zis eu. Altfel cum ar putea să reziste cineva?"

Dar cînd Esko a venit lîngă mine și mi-a arătat că mercurul termometrului se urcase pînă aproape de cifra de fierbere a apei, 100 de grade, nu mi-a venit să cred.

— Și cum de rezistați? l-am întrebat, cuprins de o sinceră admirație. Eu chiar și aici, mai jos, simt că am început să mă înăbuș...

— Atunci, hai cu mine! mă îndemnă el deschizînd ușa saunei și arătîndu-mi undele albastre ale lacului.

...Și a urmat acea uluitoare logodnă cu apa de cleștar, cînd pelicula de foc din jurul trupului a anihilat răceala de gheață a apei, încît am avut impresia că mă scald într-o baie călduță, numai bună pentru prunci. Iar ritualul acesta „termic", care între limita maximă și cea minimă reprezintă o diferență de aproape 100 de grade, l-am luat de la început de încă două ori, pînă cînd, ușor ca un fulg, am simțit cum mă îmbrățișau, tandre, valurile de viață și sănătate. De aceea, desigur, pionierii finlandezi din tabăra de pe insulă, dormeau în aer liber, chiar și cînd afară ploua cu găleata, dar pe nici unul nu l-am auzit plîngîndu-se că are... guturai!

*

Cei 709 kilometri dintre Helsinki și Rovaniemi i-am străbătut cu trenul într-o noapte, dar o noapte din ce în ce mai albă, cu atît mai mult cu cît, de emoția inditului, nu am putut închide un ochi. Degeaba mă îmbia patul din vagonul de dormit! Pe culoar, cu ochii pe fereastră, urmăream peisajul pădurii de conifere, monoton, dar parcă mereu mai proaspăt, mai viu, cu cît „urcam" altitudinea terestră... Tampere, Kokkola, Oulu, Kemi... Brazii, care în sudul și în centrul Finlandei erau voinici și înalți cît cerul, începeau să capete, cu cît înaintam spre nord, înfățișarea unor flăcăiandri. Apoi, toți s-au transformat în brazi-copii, spre uluirea celui care, la fereastra vagonului, devenise martorul unui ciclu invers de viață al coniferilor. Mă apropiam de cercul polar, moment unic, al cărui simbol avea în mine rezonanțe profunde, chiar dacă trecusem pînă atunci peste multe paralele și meridiane. Acolo, la Rovaniemi, în Tara Laponilor, în apropierea acelei linii simbolice care marchează Cercul polar de nord, multe dintre ideile mele preconcepute în materie de geografie aveau să fie complet revizuite. Pînă atunci, pentru mine, un fapt era deosebit de clar: cercul polar de sud, îmbrățișează cu o uluitoare exactitate conturul alb — pe toate hărțile — al continentului zăpezilor veșnice, Antarctica. La ce mă puteam aștepta, de la celălalt cerc polar, cel de nord? Întrebarea cerea un răspuns sobru, rece.

Iată-l înscris, schematic, dar exact, pe carnetul de însemnări:

• 15 iulie. Sînt la 10 kilometri de Cercul polar de nord.

• Temperatura: + 20°. Degeaba mi-am luat... paltonul! Trebuie să umblu în cămașă.

• Brazii și mestecenii — micuți și delicați — sînt de un verde nemaipomenit de proaspăt, la fel și iarba...

• În noua bibliotecă din Rovaniemi, al cărui plan a fost conceput de renumitul arhitect finlandez Alvar Aalto, am văzut o colecție ce numără nu mai puțin de 283 de păsări felurite care trăiesc pe aceste meleaguri; transcriu cinci dintre cele mai lungi și mai sonore denumiri finlandeze ale acestora, pentru eventuale exerciții de dicție: „Pikkulepinkäinen", „Pohjankeltavästäräkki", „Mustapääkerttu", „Idänhiirihaukka", „Mustakurkku-uikku".

• Orașul, care a fost distrus complet de armatele hitleriste în retragere, arată acum deosebit de frumos și modern.

• În bibliotecă am găsit o revistă tipărită la noi: „România azi". Bibliotecarul mi-a arătat-o împreună cu alte cărți românești și mi-a spus admirativ: „Și la dumneavoastră se construiește mult!"

• Vizitînd expoziția mi-am amintit că Alvar Aalto și marele Brâncuși au fost prieteni — că celebrul arhitect spunea despre sculptorul român — că acesta, pe care „îl găsești acolo unde occidentul și orientul își dau bună ziua" — a redescoperit virtuțile lemnului ca material inegalabil pentru Artă.

• În drum spre Ivalo, cel mai nordic orășel finlandez (care se află la 300 de kilometri nord-est de Rovaniemi), am trecut peste cercul polar! Momentul a fost marcat de gazde, prin înmînare, de către un copil lapon, a unui certificat al cărui text are rezonanța unui hronic: „Așadar, certificăm că astăzi Iuliu Rațiu a trecut Cercul Polar la Rovaniemi, în Nordul Finlandei. Vă dorim numai bine acum și totdeauna".

• Din cele cîteva date înscrise pe spatele certificatului am aflat că vara, acolo, în Laponia, lumina zilei ține 1752 ore în continuu: cu alte cuvinte, soarele... nu se culcă timp de 73 de zile!

La Ivalo, unde aflasem că pionierii de acolo mi-au pregătit „un recital de povești lapone", am ajuns tîrziu, spre... miezul nopții... Și asta numai din pricina miliardelor de țînțari care asaltau parbrizul mașinii și a unui ren care mergea rumegînd tacticos și încăpățînat ca un catîr, drept pe mijlocul îngustei șosele. Spre apus — apunea soarele. Și exact în aceeași clipă, spre răsărit — răsărea.

IULIU RAȚIU

Aserțiuni asupra amorului

În anul două sute două mii, au fost odată doi copii. Rarisim fapt în acea vreme a androizilor androgini, unul părea băiat genuin, iar celălalt — fată, oarecum de contrabandă.

Învățau aceeași școală, la clasa de literatură particulară.

Într-o bună zi, profesorul lor, robotul doctor docent Xi Vi, le ceru să scrie ceva despre amor, dragoste, etcetera...

Cuminți și studioși ca toți copiii ingenioși, născuți în eprubete și programați să fie scriitori-vedete, cei doi eroi ai noștri s-au grăbit să consulte computerele de specialitate, de pe Lună, Marte sau din alte astre apropiate.

În vid și-n van. Termenii erau absenți din dicționare, iar sentimentele — fosilizate, anihilate, arare.

Tîrziu, hăt, pe a treia planetă străveche, au dat peste un robot arhaic, și într-o ureche.

Era dezmembrat, răgușit și dereglat. Căci, întrebat de-un anume termen, dicționarul-

robot perfora niște cartele și răspundea de parc-ar fi fost programat de Iele. În neștire, da cuvinte la iveală — toate însă cu-aceeași inițială.

Rezultatele lui erau ades fără înteles.

Băiatul (pe care-l chema Adam) încercă totuși să-l facă a-și aduce aminte despre amorul terestru de la întîiul diluviu-nainte.

Și acest Magnum Etimologicum demodat îi răspunse pedant în 22 de aliniate și 123 de cuvinte, toate de o ciudată sorginte.

Acum vă rog, apreciați-i delirantele-i elucubrații:

ASUPRA AMORULUI

Ah, amor! Anabolism anacronic! Anastomoză abilă, atemporală, aerobă! Anexă ameţitoare, aspaţială, aninată amnezicului Adam!

Acerbă anexiune a amazoanei asediate, anapoda adorată, amarnic amendată.

Altfel, anafór ancestral, asemeni apogeului aștrilor.

Au actiniu-amok, aiurea ancorat amăgirii, adumbririi, absenţelor, absintului...

Ades, amuzament agreg acordat alcovului, albăstrind amintirile, adeverind aliteraţiile, ambiţionînd autonomia.

Altminteri, angiospermă anarhic altoită afectelor.

Anihilare animalică, animistică, a amiezilor aberant acvatice.

Alambic abraş al atîtor alibiuri aline.

Absurd abis al amalgamării aptere.

Anotimp accelerat, anterior alterării absidale, anorganice.

Alteori, alienîndu-și aura, Adam admite acuarelele, apreciind anodinul acţibild, amărunţind amoral amorul.

Aici, acolo — aievea aligatorului aciuit afund — apucă agresiv, ahtiat antilopa ademenită, asimilînd-o altor alimente.

Agrăind aşadar acum aproximativ alegoric, alegrul aed, aligatorul ambiguu, alias Amorul, apare axiomatic, amirosind abitir a antinomie.

Nu vă spun nota pe care a luat-o genuinul Adam la clasa lui de literatură pură, ci trec la fată și problema ei încă nerezolvată.

Ea cercetă — ehei! — la rîndul ei dicţionarul la litera De (că o chema Daphne) ce acumulase robotul atotștiutor cîndva la capitolul „De-a Dragostea"...

Dînsul durui duhliu, dodecafonic, definiţia dragostei, devenită deodată (de ce, Doamne?) descîntec defăimător de deochi dadaist.

Deoarece Daphne deprecia dedeochiul, domină dificultăţile descîntecului deochiat desfiinţîndu-l dintr-odată (desigur, deocamdată).

Și cu migala și persuasiunea științifică a descendentei Evei, fie ea *ab origine* și o androgină divină, o luă de la început cu investigaţiile insistînd la litera „I".

Aci robotul nostru imprevizibil improviză instantaneu pentru fată, cu răgușită voce înceată, niște ipostaze ale Iubirii, cu iz de psaltirii.

Iată-le, în fraze, pe faze:

IPOSTAZELE IUBIRII

Iubirea implică ipostaze inevitabile, iniţiatice.

1. *Ipostaza iniţială* (inocentă) — ierbovizare idealistă; imponderabilitate; impresie iluzoriu-inedită; idiom inimitabil; incunabil ilizibil.

2. *Ipostaza incubativă* (insinuantă) — impuls incoerent, incert, instinctiv; icoană incarnată intens ingredientelor imaginaţiei.

3. *Ipostaza iluminării* (idolatrizării) — imn izbucnit impetuos, incendiind inimile, instigînd inculpările, insuflînd izomorfismul, ifosul imortalităţii.

4. *Ipostaza inserţiei* (intoxicării) — identificare inerentă, infiltrare infernală, inalienabilă, iureş impudic; izotropie iortomană.

5. *Ipostaza istrionică* (interregn) — istovire, isterie, ingratitudine, iarmaroc, iad, incriminare, incomodare, indiferenţă.

6. *Ipostaza inerţiei* (imunităţii) — ispiteioc!; impas implicit izbeliștei.

7. *Ipostaza ipostazelor* (iubirea inepuizabilă) — intens ilogică, imperios incidentală, imploziva, imuabilă; izbăvind irosirile, imperfecţiunile, imitaţiile. Incitînd ivărul Infinitului, IRIS IMENS, IMANENT IERTĂTOR...

Din aceste ipostaze, mare folos fata nu trase, dar fiind mult silitoare le copie cu fervoare și — drept să vă spun — obţinu un calificativ aproape bun. Oricum, și Adam, și ea, tot învăţară de la robot cîte ceva.

Și astfel, încet-grăbiș, au fost într-o nouă clasă admiși.

Iar inocenţii, istoricii, inșii, idealiștii, isteţii, iubeţii

Doamnele, domnii, dumneavoastră, dînșii, desăvîrșiţii

Deochiaţii, desmierdaţii, desbăraţii.,
Au aflat aşişderi aceste aserţiuni
Isvorîte incoerent, ilogic, incidental,
Prin pana paleorobotului Pixnix-plus
(Posibil prozator preţios, pretenţios —
Profilat pe paradoxuri presupus pure,
Precum pomii prin pădure,
Precum pleoapele pentru peşti)
Prozator predestinat prestidigitaţiilor păsăreşti,
Perfect profet proscris
Prototip prescris
Programat pentru proverbe, palavre
Păţanii palpitante, poante percutante,
Pus pe poveşti, purure, pretutindene,
Pînă peste...
Puncte, puncte...

punct.

GEORGINA VIORICA ROGOZ

Amintiri de la Capşa

Vestita cafenea „Capşa" de pe Calea Victoriei era frecventată, începînd din 1919, de scriitori, pictori, muzicieni, actori, ziariști — o lume cu totul alta decît aceea care o vizita înainte de primul război mondial.

La „Capşa" veneau oamenii politici ai vechilor partide (liberal şi conservator) ca să nu pomenesc de cei care aparţineau unor grupări mai puţin importante, ca partidul profesorului Iorga. De altminteri aceştia nici nu prea treceau pragul cafenelei.

Cînd, după primul război mondial, boema literară şi artistică şi-a mutat sediul aici, foştii clienţi nu i-au mai călcat pragul. „Capşa" devenise citadela scriitorilor, a artiştilor de toate categoriile.

Printre cei dintîi scriitori pe care i-am cunoscut la cafenea a fost *Ion Minulescu*.

Poetul care aducea în literatura noastră un sunet nou, ştia să captiveze nu numai auditoriul şezătorilor literare — izbutea să confişte, pur şi simplu, atenţia şi a celor mai rafinate spirite, a celor mai orgolioşi mînuitori ai metaforei.

Ion Minulescu vorbea — şi cine s-ar mai fi încumetat să-l supraliciteze?

Ani de zile, în şezătorile organizate de vechea Societate a Scriitorilor Români, Ion Minulescu a deţinut un rol important. Ştia să dea versului său atîtea semnificaţii, îşi însoţea recitarea cu o mimică atît de personală, încît stîrnea un entuziasm contagios.

Era un temperament egal. Gloria nu i-a schimbat personalitatea. Asta am putut-o constata cînd, în 1928, cred, a primit Premiul Naţional pentru Literatură.

A rămas acelaşi prietenos, surîzător, uman..

Coleg săritor, ca puţini alţii, Ion Minulescu stîrnea admiraţia noastră, nu numai prin poezia sa, atît de personală, ci şi prin multilateralitatea cunoştinţelor sale. Ne recita din poeţi pe vremea aceea necunoscuţi la noi şi avea un limbaj „direct". Plăcea. Etala cravate multicolore şi fulare de mătase cît mai originale, agrea parfumurile tari şi recita ca nimeni altul din poeţii săi preferaţi.

În pofida acestei atitudini „exotice" — Minulescu avea vorba pipărată şi voit... „populară". Se rostea cu „mă" şi „bă" şi utiliza des interjecţiile: ho-ho-ho! ha-ha-ha!

În poezie era pitoresc, în viaţă cît se poate de prozaic.

Au mai observat-o şi alţii — şi pe bună dreptate: după puţini ani de luptă cu inerţia ambianţei literare, versul lui a reuşit să placă tuturor. Cînd spunem tuturor, ne referim deopotrivă la pretenţioşii „capşişti" şi la oamenii de pe stradă, încîntaţi de spumoasa şi uşor de reţinut poezie minulesciană.

Sînt douăzeci şi nouă de ani de cînd l-am condus pe drumul fără întoarcere. (În 1944)

Era cam pe la mijlocul unui aprilie generos în miresme, cu un soare tolerant, cu multă tinereţe şi cu multă tristeţe, în Bucureştii aflaţi încă sub dominaţia fascismului...

Alt client fidel al cafenelei era Mihail Sorbul, dramaturgul.

Cu *Mihail Sorbul* mi s-a întîmplat să am o singură dată un fel de, hai să zicem, incident.

Lucram la redacţia ziarelor *Izbînda* şi *Avîntul*.

Sorbul făcuse să apară o revistă, *Săgetătorul*. Şi mă pomenesc într-o zi că sînt foarte criticat în coloanele publicaţiei de către un colaborator al publicaţiei — Rusu — pentru ce credeţi? Pentru că nu ştiu cînd susţinusem într-o scrisoare, că sînt un scriitor de talent şi refuzasem cu vehemenţă să fiu comparat cu Sandu Aldea sau cu Alexandru Teodor Stamatiad.

Am răspuns imediat.

Ce-a făcut, însă, Mihail Sorbul, care, în faţă, îmi arată suficientă simpatie ca să-l cred că mi-e binevoitor — un prieten ceva mai vîrstnic, dar nu mai puţin prieten? A făcut ceea ce nici un director de revistă sau de gazetă n-ar fi făcut: a arătat scrisoarea mea denigratorului — *înainte de a o tipări.*

Acesta, continuîndu-şi „polemica“ a răspuns la... răspunsul meu. În acelaşi număr au apărut, prin urmare, ambele articole: repliea mea şi replica la replică.

Cînd l-am întîlnit pe Sorbul, mi s-a înfăţişat ca de obicei: amabil, surîzător, afectuos.

Unul din criticii de pe vremuri, *Mihail Dragomirescu*, îl preţuia foarte mult pe Mihail Sorbul. Cum, însă, el avea un mod cu totul personal de a interpreta operele scriitorilor, îndeosebi ale acelora care făceau parte din cenaclul său, boema „Capşei“ găsea, comentîndu-i studiile, prilejul să se amuze. Aşa, de pildă, criticul era în stare să constate că poetul este „parţial genial“, şi că prozatorul „Y“ poate fi pus alăturea de Balzac. Nu exagerările stîrneau zeflemisirea criticului, ci felul său de a se exprima. Personal cred că Mihail Dragomirescu a avut un rol pozitiv în promovarea literaturii originale. S-a aplecat, acest profesor erudit, cu dragoste, asupra caietului de versuri al începătorului, precum a purces să studieze cu migală cartea scriitorului consacrat.

A fost prietenul şi adesea îndrumătorul poeţilor şi al dramaturgilor care făceau parte din Institutul său de literatură. Sînt convins că destui scriitori care au intrat în conştiinţa publică şi în Istoria literaturii române au temeiuri să-i fie recunoşcători. Dar să ne întoarcem la Mihail Sorbul.

Cum şi el era socotit de Mihail Dragomirescu „parţial genial“ — confraţii de la „Capşa“, îndeosebi cei care n-aveau succese literare, dar care ardeau de dorinţa de a se vedea apreciaţi — chiar şi în acest fel şi chiar de criticul Institutului, îl tachinau:

— Cum stai, Sorbule, cu genialitatea?

— Dom-le, observa altul dintre scriitori, să ştii că conu' Mihalache i-a pus gînd rău fratelui Sorbul.

— De ce? Nu cred, dimpotrivă, nutreşte o mare simpatie pentru el: şi pe unul şi pe altul îl cheamă Mihai, — şi unul şi altul poartă cioc, — şi unul şi altul preferă umbrela pe orice anotimp — şi unul şi altul citeşte în fiecare zi *Universul*.

— Da, astea-s adevărate, îl întrerupse cel cu bănuiala, dar astea nu dovedesc nimic. Dacă conu' Mihalache îl consideră astăzi

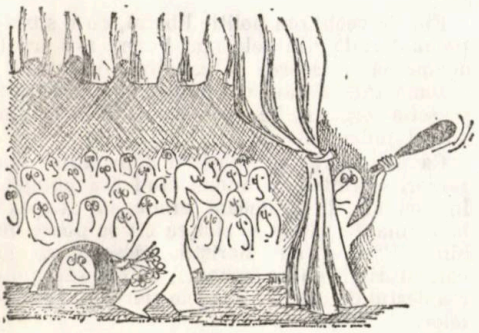

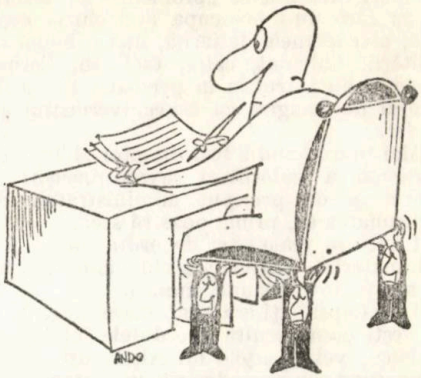

parţial genial şi mîine pe trei sferturi iar poimîine genial cu totul — şi dacă Sorbul ajunge să-l creadă, să se creadă genial — cum o să mai scrie? De ce să mai scrie? Peste genialitatea integrală nu poate trece nimeni!

Sorbul continua să fie ţinta variatelor epigrame şi a zeflemelelor zoililor „Capşei“.

Într-una din zile s-a zvonit că Sorbul pleacă în Italia, la Roma.

Şi, într-adevăr, a plecat. Nu ştiu dacă i s-a reprezentat vreodată o piesă în Italia, dar această călătorie a prilejuit invidioşilor glume pe seama scriitorului.

— Cum dracu' s-o fi înţeles Sorbul cu italienii? se prefăcea mirat unul de la „Capşa“. Că de vorbit italieneşte nu vorbeşte...

— Chiar Sorbul ne-a explicat: el, e adevărat, nu ştie din limba italiană decît un cuvînt: *ceau* dar, curios, a băgat de seamă că italienii... ştiu româneşte!

Mihail Sorbul nu lua în seamă nici clevetirile, nici ironiile cafenelei. Şi nici ca alţii n-a făcut: să dezerteze de la „Capşa“. I-a rămas credincios — dovedind astfel că ştie de glumă — chiar cînd gluma era prea de oaie.

Nu ştiu ca dramaturgul să se fi arătat vreodată rău impresionat de succesele confraţilor. Ca artist autentic — n-a cunoscut invidia...

Corneliu Moldovanu poet şi — cu intermitenţe — publicist, fost o vreme preşedinte al vechii Societăţi a Scriitorilor Români, în care calitate s-a dovedit mai practic decît alţi conducători ai breslei, venea la cafenea la aceleaşi ore, dimineaţa şi după-amiaza, se aşeza la masa confraţilor săi, îşi sorbea şvarţul, mai mult asculta decît vorbea şi-apoi, cu pas măsurat de om perfect echilibrat lăuntric, pornea fie acasă, fie la cîte-un prieten.

De multe ori m-am întrebat: cum e cu putinţă ca în aceeaşi făptură să facă o aşa bună casă poetul cu burghezul, visătorul cu lucidul, vînătorul de metafore cu pămînteanul?

Corneliu Moldovanu cultiva, cu neclintită convingere (raţiunea sa de a fi) versul, dar nu dispreţuia nici bunurile celelalte — prozaice. Era dintre puţinii scriitori de pe

vremuri care n-avea „probleme" de rezolvat — pe care nu-l preocupa nici chiria neplătită, nici lemnele de iarnă, nici o haină mai acătării. Calculat, calm, taciturn, Corneliu Moldovanu întrunea în persoana sa pe făuritorul de imagini cu binechivernisitul gospodar.

Mai tîrziu, cînd a fost director al Teatrului Național a valorificat aceste însușiri: de literat și de priceput administrator. Sub îndrumarea sa, prima noastră scenă a cunoscut succese reale — și de ordin moral și de cel material. Corneliu Moldovanu și-a luat în serios, întotdeauna, munca.

La „Capșa" ți-era mai mare dragul să-l privești cum asculta anecdotele lui Ion Minulescu, vehemențele lui Alexandru Teodor Stamatiad sau revendicările lui Caton Teodorian, istorisirile lui Carol Ardeleanu sau amintirile lui Al. Obedenaru — asculta și cîteodată zîmbea sau clătina din cap, fie a încuviințare, fie a negare. Dacă au fost atîția străluciți „vorbitori" la „Capșa" — n-am întîlnit acolo un mai perfect, un mai ideal *ascultător* ca acest poet, dublat de un om de cifre. Și nimeni ca el nu se *documenta* înainte de a porni să toarne în versuri vreun poem cu subiect antic.

Cînd a tălmăcit, într-o admirabilă limbă literară *Cîntarea cîntărilor*, a stăruit luni de zile, în bibliotecă, peste studii și diverse versiuni apărute în alte limbi. E adevărat, el n-a cunoscut textul original. Dar a confruntat atîtea tălmăciri din limba ebraică, încît aș putea afirma că a realizat o operă nu numai de incontestabilă valoare — dar și multapropiată de textul original, poate cea mai fidelă din cîte au apărut.

Cîntarea cîntărilor, în versiunea lui, a îmbogățit tezaurul poetic al limbii noastre.

Într-o zi, Corneliu Moldovanu mă întrebă dacă sînt în curent cu diversele tradiții religioase evreiești. Întrebarea m-a nedumerit. I-am răspuns că, într-o oarecare măsură, le cunosc.

— Atunci, e bine! s-a arătat el satisfăcut și, ca de obicei, a tăcut, sau a continuat să tacă. După cîteva luni m-a abordat din nou:

— Poate că știi cum se face nunta religioasă la evrei?

— Știu!

Și i-am spus. Foarte atent, și-a notat ritualul în carnet. Altădată m-a întrebat de chipul în care evreii religioși sărbătoresc purimul, „sărbătoarea măștilor". I-am dat lămuririle cuvenite.

Au trecut trei-patru ani și într-o zi mi-a destăinuit în ce scop se interesează el de aceste tradiții religioase.

— Vreau, mi-a spus, să fac un studiu despre religiile comparate.

Am rămas, mărturisesc, uluit. Iată, mi-am spus, un om lucid, un gospodar practic, un administrator priceput al intereselor scriitorilor — cînd ocupă fotoliul de președinte al breslei noastre — și al artiștilor — cînd funcționează ca director al Teatrului Național — și care, totuși, e depășit de... poetul dintrînsul, de utopistul care îl face să creadă, cu toată convingerea, că poate să scrie un studiu despre religiile comparate.

Stăruind cu privirea asupra mea și înțelegîndu-mi nedumerirea, a ținut să adauge:

— Să nu crezi că o să fie o lucrare superficială. Am să mă *documentez*.

Au trecut ani după ani și Corneliu Moldovanu nu mi-a mai pomenit nimic despre acel studiu.

L-am întîlnit, cu puțin timp înainte de a fi trecut în împărăția umbrelor. Venea de la Uniunea Scriitorilor. Ne-am plimbat pe stradă și — ca niciodată — Corneliu Moldovanu simțea nevoia să se confieze: voia să-și scrie memoriile.

N-a mai avut cînd: moartea l-a surprins și astfel proiectul său a rămas neîmplinit...

*

Masa din fund a „Capșei" sau mai exact mesele alăturate, în spatele cărora se afla o canapea lungă, erau pe la 1920 permanent ocupate de aceiași „edeci": Nicolae Săveanu, M. Papamihalopol, Mihail Condruc, George Rozin, Iorgu Metaxa, Streitman, Clarnet, Nae Chirculescu, Dinu Nicodin și, din cînd în cînd, de Grigore Filipescu, Alecu Constantinescu, I.G. Duca, Jean Mitilineu... Era masa cea mai „închisă". Cu alte cuvinte: la masa ceea nu cuteza să ia loc nici un „capșist" care nu făcea parte din „clan".

Nicolae Săveanu era un vestit pe vremuri „vîrf" al partidului liberal. Focșănean, avea casă bogată și la București și, după ce a fost de cîteva ori ministru, se alegea în guvernările liberale președinte al Camerei deputaților.

Foarte îngrijit, arbora totdeauna costume elegante, cravate fine de mătase, pantofi de ultimă modă. Potrivit de statură, purta mustața tunsă englezește iar părul alb cu impecabilă cărare la mijloc.

Studiase filozofia, fusese și profesor — de filozofie — și își amintea totdeauna cu emoție de unul din dascălii săi de la Universitate, — C. Dumitrescu-Iași, supranumit „Coco".

Fiu de vechi om politic liberal, cu o situație materială din cele mai bune, n-a avut nevoie să obosească la catedră. A devenit, aidoma tatălui său, om politic și a moștenit și șefia organizației partidului liberal din fostul județ Putna.

Ca președinte al Adunării deputaților lua rareori cuvîntul, și numai cînd era obligat. În schimb, îl întîlneam zilnic la „Capșa" în ambianța căreia se simțea cît se poate de bine. Prieten cu ziariștii, desenatorii și caricaturiștii de pe vremuri, chipul său apărea destul de des în coloanele ziarelor și revistelor.

Cum intra în cafenea vedeai în spatele său o umbră: era Vasile Negreanu, casierul Camerei deputaților. Acesta purta subsuoară servieta doldora de hîrtii.

Lui Nicolae Săveanu nu-i plăcea să stea prea mult la biroul prezidențial: prefera, deci, să rezolve hîrtiile la cafenea.

— Șezi aici, Vasile, îl invita el, și scoate *marfa*.

Casierul se executa.

Președintele n-avea răbdare și nici tragere de inimă să citească hîrtiile.

— Ce-i cu asta?

— Niște materiale de birou. Să aprobați plata.

— Bine! Aprob! Asta ce-i?

— Niște reparații. Avem cîteva oferte.

— Bine! Aprob!

— Pe care?

— Cum „pe care"?

Și căsca.

— Păi, domnule președinte, avem mai multe oferte! Examinați-le și decideți.

Nicolae Săveanu căsca din nou. Apoi izbucnea în rîs.

— Ce să fac? Să... examinez?... Fii serios, dom-le! Dă-mi una s-o aprob! Oricare. Da' astea ce-s?

— Cereri de ajutor! S-au adunat, dom-le președinte! Ați fost ocupat și n-ați avut vreme să le rezolvați.

Și pe fața lui Vasile Negreanu trecea și se ștergea repede un zîmbet. Știa el cît de „ocupat" era domnul președinte! Dar și Săveanu îi prindea puiul de zîmbet de pe obraz.

— Mă, oltene, îl dojenea el familiar, o iei așa, dulce-subțire? Lasă-lasă, că te cunosc!... Scrie și tu pe fiecare cerere ce sumă crezi că merită băiatul și... lasă-mă acum că am lucrat destul. Trec mîine să le semnez.

Săveanu, odată scăpat de casier, devenea numai urechi: Clarnet, ziaristul, începea tocmai să povestească despre o intrigă politică pusă la cale de opoziție. Săveanu se arăta foarte interesat. „I-auzi?" făcea el. Sau: „Zău?" Sau: „Ce tot spui?"

Clarnet — acesta era numele lui adevărat, nu un pseudonim — era ziaristul fără ziar. Știa să scrie, avea ceea ce se numește talent, dar o abulie agravată cu vîrsta îl reținea de la o activitate constantă, disciplinată.

Era destul de bine îmbrăcat, purta monoclu și vorbea o franțuzească impecabilă, învățată la Paris — dar nu la universitate — ci în mediul gazetăresc și literar de-acolo. (Făcuse, în tinerețe, politică socialistă.) Trăia greu, din colaborări întîmplătoare.

La Paris, fără un ban în buzunar, fără o haină mai acătării, fără relații, a trebuit să lupte cu îndîrjire, printre străini, ca să-și poată cîștiga o pîine. La un moment dat, fusese primit de Anatole France, care îi prețuia inteligența. Clarnet și-a făcut singur cultura. Era un autodidact în înțelesul superior al cuvîntului. Nu s-a instruit la întîmplare. Lecturile și le-a organizat temeinic. A început cu începutul și a ajuns, la maturitate, să se plimbe cu destulă competență pe latifundiile literaturii universale, tot atît de familiarizat cu Renan ca și cu Goethe, cu Tolstoi ca și cu Shakespeare. O discuție cu Clarnet era cît se poate de instructivă. Totdeauna mi-a părut rău că acest intelectual cu patru clase primare, înzestrat cu real talent, făcea atît de rare popasuri lîngă o călimară și un condei. Dacă și-ar fi așternut pe hîrtie amintirile, sînt sigur că ar fi dat o carte interesantă.

Prietenii săi de generație îmi spuneau că la Paris, înfruntînd lipsuri crîncene, trăind aproape în mizerie, nu uita niciodată să zăbovească patru-cinci ore la Biblioteca națională, desfătîndu-se cu Rabelais sau cu Villon.

Se împrietenise cu o serie de iluștri poeți și romancieri francezi — și a și tălmăcit în românește diferite opere străine. Românilor veniți la Paris să studieze le era un adevărat ghid. Și l-au folosit în fel și chip.

Răutăcioșii, gurile otrăvite, pretindeau că trăia din expediente. Nu știu în ce măsură o asemenea afirmație era întemeiată. E de presupus, însă, că datorită firii sale de boem fără leac, ajungea de multe ori în situațiuni materiale grele. Și atunci apela, poate, la ajutorul prietenilor. Unul dintre ei a fost poetul Dimitrie Anghel. Acesta prețuia inteligența, cultura și talentul lui Clarnet și-l îndrăgea ca pe un frate.

La rîndul său, Clarnet nutrea față de Anghel o prietenie din cele mai fierbinți, vădită în fel și chip. Între alte lucrări, apărute la mari intervale, Clarnet a tipărit în 1929 și o cărțulie închinată poetului, intitulată *Mitif, poetul florilor*. (Lui Dimitrie Anghel i se spunea în intimitate Mitif.)

Înapoiat în țară, Clarnet și-a reluat viața de cafenea cu care se obișnuise, care — cum se spunea — îi intrase în sînge. „Capșist", avea locul său la masa din fund a „elitei". Din cînd în cînd, publica în *L'Independence roumaine* cîte un articol plin de substanță, comentarii ale evenimentelor externe, o portretizare... Tot așa, la intervale rare, scotea și cîte o revistă. Una din ele se chema: *Se zice*... După cum îi arăta și titlul, în coloanele ei apăreau zvonurile care circulau în lumea politică și intelectuală, redate cu umor. Întreaga revistă era scrisă de directorul ei, care îi era, în același timp, și redactor și administrator. Cum materialele interesau un cerc foarte restrîns, revista n-a putut trăi prea mult. Clarnet continua să vie zi de zi la „Capșa", să fie în curent cu tot ce „se zice", să-și bea „șvarțul", să-și fumeze pachetul de țigări și... să întocmească planuri de viitor care nu se realizau nicicînd.

Odată m-a poftit la masa din fund (onoare supremă) și m-a recomandat unui bărbat

de statură potrivită, cam obez, pe care îl întîlneam foarte rar la cafenea.

— Dumnealui, mi-a spus, e doctorul Saligny. Îţi spune ceva numele ăsta?

După ce am strîns mîna doctorului, l-am privit pe Clarnet şi am clătinat din cap a cuviincioasă mustrare.

— Iartă-mă, a înţeles el imediat, ar fi şi ciudat să nu fi auzit de *inginerul* Saligny!

Nu-mi aduc aminte dacă doctorul Saligny era fiul sau nepotul ilustrului inginer — atîta ştiu că-i era rudă.

Cîteodată se abătea pe la cafenea pictorul şi desenatorul *N. Tonitza*. Ne împrietenisem şi adesea făceam cîte un popas la vreo cîrciumă de cartier. Ne plăcea amîndorura să întîrziem şi într-unul din parcurile oraşului. Şi pomenind acum de Tonitza, mi-e cu neputinţă să nu evoc şi alt loc de întîlnire şi de hoinăreală.

Îl revăd şi acum după scurgerea a mai bine de cinci decenii. Cînd vii din piaţa Alexandru Sahia, dai de un fel de grădină-parc, înconjurată de case şi fixată acolo pentru desfătarea ochiului. Nimic din măreţia podoabelor bucureştene. Totul e aici tăcut, intim, discret. De obicei, numai despre clădirile vechi se spune că patina timpului, trecînd peste ele, şi-a lăsat amprenta pe ziduri, pe uşi, pe acoperiş. Şi despre „Parcul Ioanid", însă, putem spune că timpul şi-a însemnat aici, în toate felurile, prezenţa.

Intri în parc şi te întîmpină o alee pe care mai stăruie nisip fin, amintind frumoasele noastre plăji maritime. O alee familiară... Sîntem la sfîrşitul verii şi e încă destul de cald. Întorc ochii. O pereche — el „la cămaşe", în carouri — ea într-o bluză liliachie. Fata are în mînă un buchet de garoafe. Păşesc, înlănţuiţi, pe alee şi habar n-au că pe cer vîslesc zburătoare, că e atîta beţie de miresme în văzduh, că-i atîta freamăt, atîta frenetică agitaţie în jurul lor.

Perechea îndrăgostită, absentă, înaintează pe aleea parcului — pe aleea vieţii — cu ochii, oază de vise, deschişi înăuntru, cu obrajii aprinşi de elanuri mistuitoare, de frenezia trăirii...

Şi de Parcul Ioanid se leagă amintirea lui N. Tonitza.

Pentru că îl preţuiam nu numai ca artist, ci şi ca om de condei, l-am rugat să colaboreze la *Cuvîntul liber* (ediţia 1919—1920). Articolele sale au fost foarte apreciate. Petreceam apoi cu el, mai tîrziu, ceasuri întregi, fie la „Capşa", fie acasă la mine şi nu mă săturam ascultîndu-i opiniile despre pictură, despre scriitori, despre muzicieni... A murit prea devreme.

*

Cînd l-am cunoscut pe *Alexandru Cazaban*, nuvelist şi vînător, îl numeam: *Maestre*. După vreo zece ani: „coane Alecule", după alţi douăzeci „nene Alecule".

Tot aşa cu *Ion Iancovescu* (pentru prieteni, Puiu), un actor care şi-a cheltuit talentul pe scenă, iar geniul, ca şi Oscar Wilde, la cafenea: a fost una din cele mai strălucite inteligenţe ale epocii.

M-a prezentat marelui actor pictorul Szatmary:

— Uite, Puiule, pe cel mai tînăr „capşist"!

— Îmi pare bine de cunoştinţă, dar...

Şi fixîndu-mă cu ochii lui mari în care ardeau doi cărbuni aprinşi continuă:

— Să nu te ţii prea mult de „Capşa", numai aşa ai să rămîi tînăr. Ca mine! Că eu nu vin aici chiar zi de zi... Cînd vin aici, e sărbătoare! Pricepi?

Alt mare actor pe care l-am văzut o singură dată la „Capşa" era *Nottara*. I-am fost prezentat de un alt artist de seamă al scenei noastre, N. Soreanu, de care bătrînii noştri contemporani îşi aduc, desigur, aminte.

— Maestre, dragă, i s-a adresat Soreanu, dă-mi voie să-ţi prezint un tînăr scriitor.

— Cu plăcere!

Şi marele artist mi-a întins o mînă caldă. M-a întrebat, apoi, care e ultima piesă pe care am văzut-o. Fusese *Hamlet* cu Aristide Demetriad.

A fost, precum mărturiseau cei care l-au avut profesor la Conservator, un admirabil îndrumător. Cînd nu-i plăcea modul în care juca un student, intervenea:

— Stai, nu aşa! Uite ce-a vrut să spuie autorul şi cum a văzut el scena... Şi Nottara „juca" în faţa elevului său rolul cu pricina.

La reluare, dacă studentul se mulţumea, pur şi simplu, să-l imite, profesorul îl oprea, nemulţumit:

— Nu, nu, nu aşa! Ţi-am arătat ce-a înţeles autorul, cum a văzut personajul — dar nu-ţi pretind să pronunţi ca mine, să-mi reproduci aidoma intonaţia şi gesturile. Acelaşi personaj poate fi interpretat în fel şi chip, fără ca să i se falsifice psihologia. Nottara ţinea ca *actorul să rămîie cu personalitatea lui*.

Nottara s-a născut actor. Era cu neputinţă să fi fost, o dată măcar în societatea lui, ca să nu-ţi dai seama că acest om nu putea face şi nu trebuia să facă altceva decît teatru. El unea în persoana lui pe actorul studios cu cel spontan. Tehnician, maestru desăvîrşit, putea în acelaşi timp să se identifice cu rolul interpretat: dispărea *tehnicianul*, rămînea *inspiratul*.

Odată ne-a vorbit, cîtorva tineri, despre Caragiale. Spunea că noi nu avem de unde şti cît de mare a fost Caragiale şi ca *actor*. Avea, Nottara, convingerea că scena noastră a pierdut întrînsul un strălucit interpret, atît al rolurilor dramatice cît şi al celor comice. Caragiale, cînd voia să prezinte prietenilor pe un dascăl de şcoală veche, de pildă, nu se mulţumea să-l descrie. Se ridica de la masă şi — prin gest, prin mimică, prin intonaţie, devenea el însuşi profesorul satirizat: toţi îl vedeau, îl înţelegeau.

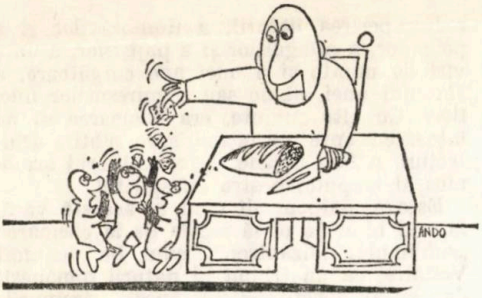

Nottara ne-a mai încredințat că autorul *Scrisorii pierdute* s-a dovedit întotdeauna un sentimental, un admirativ. L-a văzut plîngînd la nu mai ţin minte care melodramă. Avea gust deosebit şi un ascuţit spirit critic şi nu se putea înşela asupra calităţii unei piese. Dar *firea* îl depăşea. Hotărît, Caragiale era un sentimental!

Nottara a fost mai mult decît un mare actor — maestrul scenei româneşti: mai mult decît un profesor competent, a fost un adevărat îndrumător al învăţăceilor săi. Ion Manolescu mi-a spus că Nottara a fost solicitat să intre la *Comedia franceză*.

L-au văzut jucînd francezii (oameni de teatru) şi i-au oferit un loc pe prima scenă a Franţei. Nottara a refuzat oferta.

Contemporan şi prieten cu Alecsandri şi cu alţi scriitori şi artişti de seamă, a fost, fără nici o îndoială, şi un om de mare cultură.

E adevărat, observa el, adesea au existat în străinătate şi la noi mari artişti care n-au urmat nici un fel de studii. (Iancu Petrescu, Niculescu-Buzeşti, Leonescu-Vampiru). Dar nu asta e regula şi nimeni nu trebuie să generalizeze. Actorului, credea Nottara, îi foloseşte cultura şi cu cît îi vor fi mai întinse cunoştinţele, cu atît va beneficia de ele talentul său înnăscut.

În amintirea mea, Nottara rămîne pentru de-a pururea marele actor, marele *artist* şi, în acelaşi timp, omul atent cu contemporanii săi, sensibil la prietenie — la prietenia celor din generaţia sa — ca şi la aceea a tinerilor...

...Din cînd în cînd îşi făcea apariţia la Capşa poetul *B. Nemţeanu*, pe care îl cunoscusem în redacţia ziarului *Scena*. Înalt, cu o faţă luminată de nişte ochi mari, migdalaţi şi ornamentată de un zîmbet muiat în melancolie, poetul părea — şi era — minat de o suferinţă, care, la scara timpului, cu mijloacele terapeutice de pe vremea aceea, nu prea ierta: *ftizia*. Această boală l-a şi doborît la vîrsta de 32 de ani.

În chip fulgerător, ne-am împrietenit, măcar că el avea 31 de ani şi eu 20.

La Galaţi, unde s-a născut, a tipărit *Paginile libere* căutînd şi izbutind, de pe atunci, să se afirme. Opera sa a fost preţuită de Nicolae Iorga, de Ovid Densuşianu, de Mihail Dragomirescu. Într-o antologie apărută în 1926, la „Casa Şcoalelor", Nemţeanu e prezent, atît prin producţii originale cît şi prin traduceri: el ne-a mai dat, în versiune românească, fragmente din Hugo, Baudelaire, Lessing şi din alţi scriitori de mare circulaţie.

O parte din creaţiile sale originale se află răspîndite în diferite ziare şi reviste. Pentru că, în pofida faptului că a murit la 32 de ani, a tipărit în tot felul de publicaţii: *Neamul Românesc*, *Rampa*, *Flacăra*, *Viitorul social*, *Convorbiri literare*, *Noua revistă română*, (condusă de prof. Rădulescu-Motru) şi în altele.

Unele poeme scrise în timp ce se afla pe patul de moarte *(Elegiile sanatoriului)* le-a adunat neobositul om de carte şi de inimă care a fost Barbu Lăzărescu.

Din lucrările tipărite citez în primul rînd: *Stropi de soare*. Au mai apărut în popularа bibliotecă „Lumea": *Poezii alese*, iar în celebra „Bibliotecă pentru toţi": *O călătorie în lumea albinelor*.

Am stat cu Nemţeanu multe ceasuri în lungi şi fierbinţi dezbateri literare, la „Capşa". N-am să uit niciodată bogăţia cunoştinţelor acelui tînăr poet care, luîndu-se zi de zi la trîntă cu boala, nu înceta să petreacă ore întregi din zi şi din noapte la masa de scris. Mai puţin de un an am avut parte de calda, de generoasa lui prietenie: în primăvara lui 1919, pe cînd Bucureştii erau copleşiţi de orgia luminii şi a miresmelor, într-o dimineaţă de mai l-am dus la groapă.

Am spus cîteva cuvinte la mormîntul său.

...La „Capşa" mă întîlneam destul de des cu Alexandru Teodor Stamatiad, poet furios, gata oricînd să se ia la harţă cu nu importă cine. Acest exemplar straniu al faunei literaturii de pe vremuri, era violent şi, în afară de persoana lui — nimic şi nimeni nu exista.

Stamatiad era o vreme profesor de limba franceză la Arad. Dar, povesteau elevii, profesorul nu-şi prea făcea ora cum se cuvine. Citea din „opera" sa, iar elevii erau obligaţi să-l admire. Unii dintre liceeni, se zice, i-au prins slăbiciunea: „Capşa" povestea că avea loc următorul dialog între profesor şi elev:

— Dumitrescule, striga profesorul, ia să-mi spui cine e cel mai mare poet contemporan?

— Cel mai mare poet contemporan este domnul Alexandru Teodor Stamatiad.

— Bine. Şi ce ai citit din el?

— Am citit din el cartea intitulată *Trîmbiţe de aur!*

— Foarte bine! Şi care poezie ţi-a plăcut mai mult?

— Toate poeziile mi-au plăcut... mai mult!

— Poţi recita una?

— Le pot recita pe toate!

Şi isteţul, făcînd gesturi mari, actoriceşti, recita una din poeziile profesorului-poet. Drept care lua nota zece la... limba franceză!

I. PELTZ

Omul, Natura și o invitație romantică

Într-un univers din ce în ce mai tehnicizat, poluarea agresivă, cu întregul ei cortegiu de maladii dînd peste cap nu numai un echilibru ecologic statornicit în răbdarea mileniilor, dar și fragila cumpănă dintre trupul și spiritul omului, devine, evident, un dușman redutabil al acestui sfîrșit de mileniu.

Industrializarea, imperativ obiectiv al progresului și sursă de noxe, totodată, n-a putut ocoli țara agrară din spațiul carpato-dunărean. Mai mult, ritmurile accelerate ale introducerii noilor tehnologii, investițiile impresionante ale ultimelor decenii au plasat România pe eșicherul mondial printre statele cu cea mai înaltă dinamică a dezvoltării.

La o atare premisă, cînd experiența altora e bine cunoscută în alterarea naturii și în răsturnarea echilibrului ecologic este și firesc să te întrebi dacă au putut fi evitate la noi fenomenele secundare ale industrializării, cum ar fi infestarea atmosferei și a apelor, poluarea sonoră, stress-ul, năruirea cumpenii bio-ecologice a mediului ambiant și alte boli acute sau cronice considerate în țările civilizației tehnice atribute inevitabile și ireversibile ale procesului numit.

În România, în bună măsură, aceste fenomene secundare au fost evitate sau, în orice caz, sfera lor de acțiune a fost îngrădită, deoarece paralel cu procesul de industrializare au fost luate și se iau neîncetat măsuri ferme de ocrotire a Naturii incluzînd și elaborarea unei legislații active corespunzătoare, un program de refacere a patrimoniului forestier, înființarea unor rezervații naturale și parcuri naționale ș.a.m.d.

Cu o rezonanță cu atît mai sporită ni se pare astăzi, scriitorul care, mai puțin vehiculat în lumea spiritului decît Bellow, Joice, Sagan sau alte sensibile antene ale civilizației betonului și vitezei își înscrie strigătul lansat, în urmă cu mai bine de două secole, în cea mai fierbinte actualitate problematică a lumii moderne. Căci, dacă autorul „Confesiunilor" și al lui „Emile" își lansa din Insula Plopilor apelul „înapoi la natură" ca o posibilă alternativă la primejdiile civilizației tehnice incipiente pe care le simțea cu acuitatea tuturor simțurilor sale, strigătul lui Rousseau nu prezenta atît îndemnul la solitudine și singurătate cît chemarea la redescoperirea naturii, a dumbrăvilor și a poienilor, a crîngurilor și a pajiștilor, a unui vîrf de munte și a unei ape curgătoare, a zborului unei albine sau a miresmelor unei flori. Cu alte cuvinte, era chemarea să ne întoarcem spre noi înșine, spre subtila arhitectură a firii umane, spre echilibrul armonios al trupului nostru cu spiritul.

Este nemaipomenit cînd în această vară, la mai bine de două secole de la chemarea „sublimului mizantrop", cum l-a denumit Voltaire, ca un triumf al naturii românești dar și al conștiinței românești, drumurile țării ne duc pașii spre locuri mirifice de o rară puritate. Desigur, atît eroziunea umană cu necugetate defrișări sau alte răni aduse peisajului, sau cea industrială cu cortegiul ei de poluări nu sînt întrutotul absente. Dar important este că atotprezentă este și conștiința ecologică, că ea veghează și are la îndemînă astăzi toate mijloacele să ocrotească natura și să lupte cu folos împotriva vicierii ei.

Să pornim, deci, împreună cu Jean Jacques pe cărările spațiilor pure ale României, prin tărîmuri de romantism și de vis în care lucrarea naturii continuă încă, unde noi pămînturi răsar din mocirlă și alte dispar, să privim egrete cu pași de trestii răsfrînți în ape și libelule cu aripi de sticlă zburînd peste petalele de porțelan alb ale nuferilor. Să ne oprim cu lotca neagră, smolită, în imperiul nemișcării unde liniștea măreață a apusului de soare nu este întretăiată decît de bătaia aripilor de păsări. Să pornim prin văi sălbatice, tăiate de torente vijelioase, să urcăm colinele domoale ale dealurilor prin livezi de pruni cu fructul cărnos, brumat, sau grădini de meri cu poame roșii arzînd ca niște felinare, pe lîngă căpițe de fîn, clopote ale tăcerii, prin tălănguirea turmelor, sub foșnetul blînd al pădurilor de fag, prin pajiști de narcise, să adăstăm la cîte o singuratică casă de bîrnă în peisaje ca nicăieri. Urcușul ne va conduce mai departe spre piscuri carpatine, prin întunecate păduri de conifere, printre iezere și căldări glaciare, și ne vom opri încremeniți în fața saltului de ciută peste prăpăstii de stînci.

În nordul cel mai nordic al țării ne vor aștepta porți solare și cimitire vesele, dar mai ales o stare de spirit care ne va introduce nesofisticat în cea mai simplă și umană filozofie a vieții și a morții. Aici, sau, dincolo de codri, pe muntele sacru, pe Kogheionul dacilor liberi, sau în bărăganele de grîne, sau pe marginea noilor mări ivite de noi în creierul munților, unde oglinzile de apă s-au culcat în rama vegetală a pădurilor, în podișul transilvan sau în carsturile bănățene, oamenii au trăit întotdeauna în sînul naturii și au crezut în ea. Cum cred în ei înșiși. Natura și omul au fost pe aceste plaiuri dintotdeauna o singură, unică și indivizibilă entitate.

TOMA GEORGE MAIORESCU

„Paris şi Elena"

fragment din

FAUST DE GOETHE

(partea II, actul 1)

În româneşte

de ŞTEFAN AUGUSTIN DOINAŞ

SALA CAVALERILOR

Lumini scăzute.

Împăratul şi Curtea sunt înlăuntru.

HERALDUL:
În vechiu-mi rol, de-a anunţa serbarea,
Sunt stingherit de duhuri ce stau pe-aici, pitite;
Degeaba-ncerc organizîndu-mi formularea
Să limpezesc părerile-ncîlcite.
Aici sunt la-ndemînă fotolii, taburete;
Măria Sa priveşte spre marele perete;
Se pot vedea acolo crunte cîmpuri
De bătălie, de prin alte timpuri.
În cerc, Stăpîn şi Curte stau pe gînduri;
Aşteaptă-n umbra deasă bănci de scînduri;
În ora grea, de duhuri stăpînită,
Iubitul află totuşi un loc lîngă iubită.
Şi-acum, ca nimeni să nu mai cîrtească,
Noi suntem gata: spiritele să pofteasca!
Trîmbiţe.

ASTROLOGUL:
Porneasca-şi drama cursul! — Voi, pereţi!
Stăpînu-a poruncit să dispăreţi!
Nimic să nu mai ţină vraja-n loc,
Covoare pier, ca răsucite-n foc!
Pereţii se despică, se rotesc,
Un larg teatru se aşează parcă,
De-un vag mister luminile se-ncarcă,
Iar eu să urc pe scenă mă grăbesc.

MEFISTO **apărînd în cuşca suflerului:**
De-aici v-aştept norocul, meritatul:
Oratoria diavolului e suflatul.
Către Astrolog:
Tu care ştii înaltul tact, urmat de stele,
Ai să-nţelegi perfect şi murmurele mele.

ASTROLOGUL:
Puteri vrăjite-mbie la privire
Un templu vechi, masivă-alcătuire;
Ca Atlas care ceru-l purta cîndva pe umăr,
Se-nşiră-n rînduri albe coloane fără număr:
Doar două dintre ele, greutate
Cît muntele-ar putea să ducă-n spate.

ARHITECTUL:
E stil antic! N-aş şti să-l preţuiesc!
Stîngaci şi cam greoi îl socotesc.
Ce-i brut se ia drept nobil, neputincios de mare.
Îmi plac, subţiri, pilaştrii ţîşnind, fără hotare.
Zenitul ogival înalţă duhul:
Acum cu-atari clădiri sfidăm văzduhul.

ASTROLOGUL:
Pios primiţi, de stele îngăduită, ora!
Să-nlănţuie magia raţiunea tuturora;
Dar liberă, pornind acum, să fie
Mărita, îndrăzneaţa fantezie!
Vedeţi ce doar în vis aţi mai văzut!
Posibil nu-i, dar vrednic de crezut.
Din cealaltă parte, Faust urcă pe scenă.

ASTROLOGUL:
Sacerdotal, încoronat, un mag vestit
Va încheia ce plin de-ncredere-a pornit!
Un trepied aduce cu el din cripta goală,
Din cupă simt mirosul tămîilor în sală;
Să binecuvinteze nalta faptă
E gata-acum, izbînda îl aşteaptă.

FAUST **impunător:**
Spre slava voastră, Mume, ce tronaţi
În infinit, şi-n veci stinghere staţi,
Deşi-mpreună! Vi se cern prin faţă
Imagini ale vieţii, mişcînd, dar fără viaţă.
Ce-a stat cîndva în fast şi măreţie
Se iscă-aici; şi veşnic vrea să fie.
Prin voi, Puteri adînci! din nou sunt coapte
Sub corturile zilei şi bolţile de noapte.
Pe unele al vieţii rîu le-nşfacă,
Spre altele doar magul cutezător se-apleacă;
Cu-ncredere şi darnic vă propune-a
Privi, ce toţi rîvnesc la fel, minunea.

ASTROLOGUL:
Abia s-atinge cheia-n foc de cupă;
Un abur dens întregul loc astupă,
Se sfîşie, ca norii-n vînt s-adună,
Se-ntinde, se-mpleteşte, se rupe, se-mpreună.
Şi-acuma, iată-ntr-adevăr o capodoperă:
Ca muzică mişcarea spiritelor se descoperă!
Un nu-ştiu-ce din vaporoase tonuri se-nmlădie,
Căci tot ce-atinge se preface-n melodie.
Coloanele, triglifa, de exemplu,
Răsună; cîntă, cred, întregul templu!
Cînd ceţuri pier, apare-n văl spumos,
Călcînd în tact, un tînăr prea-frumos.
Şi-aici eu tac, nu-i spun pe nume: rari-s
Acei ce nu-l cunosc pe mîndrul Paris!

O DOAMNĂ:
Superb model al tinereţii-n floare!

A DOUA:
Curat ca piersica, plin de savoare!

A TREIA:
Ce buze pline, scrise cald cu mir!

A PATRA:
Cum ai sorbi cu poftă din potir!

A CINCEA:
E nostim, dar nu fin, şi n-o să-mi placă.

A ŞASEA:
Da, l-aş fi vrut mai şlefuit o leacă.

CAVALERUL:
Miros în el ceva ca de cioban:
Nimic de prinţ, nimica de curtean.

ALTUL:
Ei, da! aproape gol, ca animal e
Frumos, desigur! Dar să-l văd în zale!

O DOAMNĂ:
S-așează jos: mai suplu altul nu-i.
CAVALERUL:
Ce bucuroasă-ai sta în poala lui!
ALTA:
Ce nobil gest! Ce grație-n ființă!
CAMERIERUL:
Ce mojicie! Ce necuviință!
O DOAMNĂ:
Vai, domnilor — maeștri la bîrfit!
ACELAȘ:
De față cu Împăratul! tolănit?
O DOAMNĂ:
Dar el visează doar! se crede singur!
ACELAȘ:
Alt gen de piesă trebuia, desigur!
O DOAMNĂ:
Ce dulce-l prinde somnul, și direct.
ACELAȘ:
Firește! sforăind chiar, e perfect!
O TÎNĂRĂ DOAMNĂ **fermecată:**
Ah! ce miros s-amestecă-n tămîie,
Că sufletu-n adîncuri mi-l mîngîie?
O DOAMNĂ MAI BĂTRÎNĂ:
Da, simți în tine-o pură adiere?
E suflul lui.
DOAMNA CEA MAI BĂTRÎNĂ:
A creșterii-mbiere,
În tînăr ca ambrozie pregătită
Și-aerian în juru-i răspîndită.
Apare Elena.
MEFISTO:
Deci, asta-ar fi! Ei, pot să fiu pe pace:
O fi frumoasă foc, dar nu m-atrage.
ASTROLOGUL:
Acum nimic nu-mi mai rămîne de-mplinit,
Decît s-o recunosc în mod cinstit.
Frumoasa, iat-o! — Limba-n văpăi de-ar fi muiată...
De veacuri, frumusețea a fost mereu cîntată;
Văzînd-o, sare, inima din tine,
Ferice este omul căruia-i aparține!
FAUST:
Mai am eu ochi? S-a întrecut acum
Izvorul frumuseții-n dărnicie?
Dobîndă mi-a adus cumplitul drum.
Iar lumea, stearpă și-n nimicnicie,
Azi preoției mele iar s-arată
Durabilă, și de dorit, și-ntemeiată.
Dispară-mi suflul vieții, de voi putea vreodată
Să mă despart de răsuflarea ta!
Imaginea de preț, ce m-a-ncîntat
Doar ca răsfrîngere de vrajă, beat,
Alături frumuseții de-aici nu poate sta!
Ești cea căreia sevele ființei,
Extazul, sîmburele suferinței,
Iubire, nebunie și patimă-ți închin!
MEFISTO **din cușca suflerului:**
Rămîi în rol, băiete! Înfrînă-te puțin!

O DOAMNĂ MAI BĂTRÎNĂ:
Înaltă, corp frumos, dar capul mic.
O DOAMNĂ TÎNĂRĂ:
Îi vezi piciorul? Cam grosuț un pic!
DIPLOMATUL:
Prințese am văzut la fel; îmi pare
Frumoasă, chiar din creștet la picioare.
UN CURTEAN:
S-apropie pe furiș de cel ce doarme.
O DOAMNĂ:
Urîtă-i, lîngă marele lui farmec!
POETUL:
Splendoarea ei îl fulgeră: priviți!
O DOAMNĂ:
Endymion și Luna! zugrăviți.
ACELAȘ:
E drept! Zeița, coborînd abia,
Spre el plecată, suflul să i-l bea.
Se și sărută! — Asta-i indecență!
O GUVERNANTĂ:
În fața lumii? — O, ce insolență!
FAUST:
Teribil dar pentru flăcău!
MEFISTO:
Tăcere!
Lasă fantomei vechea ei plăcere!
CURTEANUL:
Ea pleacă-apoi, încet; el se trezește.
O DOAMNĂ:
Ea-ntoarce ochii! Tipic femeiește.
CURTEANUL:
El e uimit: miracol e ce vede?
O DOAMNĂ:
Ea nu miracolul îl întrevede.
CURTEANUL:
Se-ntoarce iar la el. Cu cîte grații!
O DOAMNĂ:
Cam știu ce fel de-nvățături i-ar da!
În cazuri de-astea, proști sunt toți bărbații:
Îi place să se creadă primul, da!
CAVALERUL:
Gingașă-i măreția ei străbună.
O DOAMNĂ:
O deșănțată! O găsesc comună.
PAJUL:
Aș sta la sînul ei cu mult nesaț!
CURTEANUL:
Deh, cine n-ar dori să-i cadă-n laț?
O DOAMNĂ:
Prin multe mîini trecu așa comoară,
Chiar luciul ei începe să dispară.
ALTA:
La zece ani, era o poamă rară!
CAVALERUL:
Oricine-și ia, cînd poate, ce-i mai bun.
Cu ce-a rămas m-aș mulțumi, vă spun.
ÎNVĂȚATUL:
Deși o văd, și limpede, nu mă grăbesc:
Că e chiar cea adevărată, mă-ndoiesc.
Prezentul la exagerare ne îmbie.

Eu mă bazez, din toate, pe ce scrie.
Citii că ea, pricină de război, a
Plăcut grozav bătrînilor din Troia.
Şi socotesc c-aşa va fi mereu:
Azi tînăr nu-s, dar ea-i pe gustul meu.

ASTROLOGUL:
Ca brav erou, şi nicidecum ca flăcăiandru,
O prinde el; se apără ea, însă tandru.
Acum o ia în braţul său puternic,
S-o ducă la...

FAUST:
Ce faci, smintit nemernic?!
Cum de-ndrăzneşti! N-auzi? Opreşte,-ţi spun!

MEFISTO
Acum tu însuţi parc-ai fi nebun!

ASTROLOGUL:
O vorbă încă! Piesa, ce sper c-aţi urmărit-o
Pe scenă, eu **Răpirea Elenei** *am numit-o.*

FAUST:
Răpire? Nu! N-o va răpi, v-asigur!
Nu-i cheia-aceasta încă-n mîna mea?
Ea m-a condus prin apă, foc şi nea
Din mari singurătăţi la ţărmul sigur.
Aici mă-nfig! Aici, în realitate,
Un duh cu alte duhuri oricînd se poate bate,
Împărăţia dublă, cea mare, pregătind.
Departe-a fost, şi-acum în braţe-o prind!
Am s-o salvez! de două ori va fi a mea.
Voi, Mume! trebuie să mi-o daţi! — Tînjind,
Cel ce-a văzut-o moare fără ea.

ASTROLOGUL:
Ce faci tu, Faust? Faust! — Cu putere
O ia pe sus, şi forma-aproape piere;
Spre el întoarce cheia, numai fum,
L-atinge! — Vai de noi va fi! Acum!

Explozie, Faust cade la pămînt.
Spiritele dispar în ceaţă.

MEFISTO, **care-l ia pe Faust pe umăr:**
Ei, asta-i! Cu nebunul în spinare
Chiar diavolul nici o izbîndă n-are.

Întuneric, tumult.

Singura tristeţe

Cunosc raiul unde sori izvorăsc din pămînt,
Izvoarele nasc paseri albe cîntînd divin,
Un împărat şi-o împărăteasă în alb
Numără lumi,
Murmure albe se aud,
Murmure, murmure albe.
Singura tristeţe e că Dumnezeu
Nu se arată.

Dialog

Sîngele viei gîlgîie-n amurg,
E dialog între văzduh şi ţară;
Mă simt un plop cu frunzele de ceară,
Şi-n pagini semne grele curg.

Suflet al meu, magnifică povară,
Cum toate ale lumii ştiu să doară!
Cu veşnicia stelele mă-nsoară,
Suflet al meu, crîmpei de demiurg.

Noaptea în zi, iarna în primăvară
Prin mine urcă — dreaptă scară,
Iar îngerii în strai de seară
De-atîtea ori aici ajung.

PETRE GOT

Pastorală

Coline verzi, ca nişte sîni de iarbă
Alunecînd spre cerul senzual —
Guri lacome în voi se-nfig, să soarbă
Ameţitorul sînge vegetal.

Dinţi aurul şi-ascut să vă sfîşie —
Dorinţi păgîne ard. Sub covîltir
de maci, se zbate-n somn, de gelozie
cîmpia părăsită. Fără şir

Cuvinte oarbe, flutură. Tăcere!
Un ochi de lup veghează-n asfinţit.
Prin aburul fierbinte, fără vrere
Aud cum trece zeul istovit.

ELISABETA COSTIN

Ştiu

Enigma tăriei, echilibrul luminii
e numele tău;
Ştiu. Se va urni pămîntul către ziuă
vor înflori şi florile de gheaţă
ascunse-n peşteri.
toate vor avea cîte-o rază —
chiar minotaurii, sfîrşind miraţi,
vor purta-ncruntat pe creştet, un zîmbet
uriaş cît o planetă.

Nimbul tău va-nflori cerul cu raze-ntr-o zi:

Dreptate egală să fie cu adevărul,
cu echilibrul luminii tale.

FELICIA MARINCA

Lalele

SYLVIA PLATH

Lalelele sînt din cale afară de vii și-aici e iarnă.
Totul e atît de alb, de tăcut și-ngropat în zăpadă,
Singură zăcînd în tăcere mă deprind cu liniștea
În timp ce lumina se odihnește pe albii pereți, pe pat și pe mîini.
Sînt nimeni; nu mai am de-a face cu nici o explozie.
Numele și veștmintele mele le-am cedat infirmierelor.
Legenda mea le-am dăruit-o celor ce mă anesteziază, iar trupul, chirurgilor.
Ei mi-au proptit capul între cearceaf și pernă
Ca pe un ochi între două albe pleoape care refuză să se-nchidă.
Elev oropsit care trebuie să o ia de la început cu toate.
Surorile se perindă întruna fără să mă tulbure,
Trec lin ca pescărușii prin salon, cu bonetele lor albe
Făcînd aceleași lucruri cu mîinile, una aidoma celeilalte
Și nu-i cu putință să știi cîte sînt.

Trupul meu e o pietricică pentru ele, și-au grijă de el ca apa
De pietrișul peste care curge și-l lustruiește blînd.
În siringile lor strălucitoare mi-aduc toropeala și somnul.
M-am rătăcit cu totul și mi-e lehamite de-ale mele...
Trusa mea de toaletă, lăcuită, e-un flacon cu pilule,
Zîmbetele lor abia mi-ating pielea ca niște surîzătoare croșete.

Am lăsat lucrurile să plutească în voie, o corabie încărcată în vîrstă de treizeci de ani
Atîrnîndu-mă cu încăpățînare de numele și-adresa mea.
Mi-au măturat mintea de toate amintirile dragi.
Cu cicatrici pe piele, goală pe căruciorul cu perne de plastic
Am văzut cum serviciul de ceai, sertarele cu rufe, cărțile mele
Se topeau din privire iar apa îmi trecea peste creștet.
Iată-mă deci călugăriță, nicicînd n-am fost atît de pură.

Nici nu-mi dorisem flori, dorisem numai
Să stau întinsă cu palmele către tavan, să uit de toate.
Ce libertate, Doamne, n-aveți habar ce libertate...
E-atît de-adîncă această pace încît te amețește
Și nu-ți cere nimic, o plăcuță cu numele și cîteva mărunțișuri
Aceasta e, probabil, pacea pe care o poartă morții cu ei
în clipa din urmă; mi-i închipui
Pecetluind-o cu buzele ca pe ultimul strop de-mpărtășanie.
Lalelele, înainte de toate, sînt prea roșii și dor
Le-aud respirația chiar prin hîrtia în care sînt înfășurate,
Le-aud cum respiră ușor prin albele scutece, ca pe un prunc hain
Roșul lor vorbește rănii mele și pe-nțelesul ei.
Sînt rafinate: par să plutească deși mă doboară sub greutatea lor,
Apoi cu limbi tăioase îmi șfichiuie ochii iar culoarea mi-apasă grumazul
Ca o salbă de greutăți de plumb roșu.
Nimeni nu mă pîndea înainte, acum sînt pîndită.
Lalelele se uită la mine, fereastra mă vede din spate,
Fereastra prin care o dată pe zi lumina pătrunde încet și-apoi dispare

Cînd eu sînt o nimica toată, caraghioasă și ștearsă,
Între ochii și ochii lalelelor,
Și nu mai am nici urmă de chip și-aș fi vrut să apun.
Lalelele vorace îmi mănîncă tot oxigenul.

Înainte de-a fi venit, era o atmosferă calmă
Un simplu du-te-vino, învălmășite respirații, fără zavă
Lalelele-au adus o larmă asurzitoare.
Acum aerul se poticnește de ele și se-nvolburează în jurul lor
Cum se poticnește și se-nvolburează rîul în jurul unei mașinării ruginite, căzute la fund.

Ele îmi crispează toată atenția, odinioară fericită
Să se zbenguie cum îi plăcea mai bine.

Pereții înșiși par de-acum încinși.
Lalelele ar trebui zăvorîte după gratii ca primejdioasele fiare;
Cască spre mine niște guri ca de uriașe pisici africane
Și-mi simt bătăile inimii: potir cu flori roșii
Care se-nchide și deschide numai de dragul meu.
Apa pe care o beau e caldă și sălcie ca apa de mare
Și vine dintr-un tărîm unde sănătatea n-a călcat niciodată.

În românește de VASILE NICOLESCU

Un prieten al României:

3 poeme de Suleiman Awwad

Publicăm 3 poeme scrise de poetul sirian Suleiman Awwad, un mare prieten al țării noastre, autor al unei cuprinzătoare Antologii a poeziei românești, apărută recent la Damasc. Awwad intenționează să tipărească un întreg ciclu de cărți de poezie românească de la Eminescu la tineri poeți contemporani.

Zăpezi

Ninsorile palpită
în tainițele sufletului meu,
șuieră vînturi
și-mi pare că aparțin
lumii din miazănoapte.
O, sufletul meu
e năluca unei corăbii
lunecînd peste un ocean de gheață.
Zăpezile, zăpezile
își fac pat pe mormîntul meu
umbra mea se crispează
și se acoperă cu palori
ca sub munți de alb,
pădurile.

Iată: astfel e pierderea mea!...

Poemele verzi

Iarna îmi plînge în suflet
ca un copil pribeag și sărac
în vreme ce primăvara,
grădinile, cîmpul
își scriu miile de poeme verzi,
cu sîngele meu.
Iubesc vara
fiindcă inima mi-o sărută
cu buze de iasomia,
cu legănarea trandafirului
și cu căderea lină a fructei.
Toamna
înfrigurată de iubirile mele
mă strivește
ca pe-un ciorchine de strugure.
O, Doamne,
iubesc vinul sfințit
de inimile îndrăgostite
cu prețul
acestei veri fără capăt...

Nero

Sufletul mi-l destramă nori fumurii.
Nero se ridică din inima mea
avînd în mîna dreaptă
focul ruinelor Romei
și-n stînga
roșul sîngelui împrăștiat...
O, Nero în inima mea
un colosal incendiu
taie munți de cenușă.
Și astfel fără s-o știu
îl port în mine
pe Nero!

În românește de
DAN MANOLESCU și ION ANTIM

I novissimi

În anul 1961 apărea la Milano sub îngrijirea lui Alfredo Giuliani (editori Rusconi şi Paolazzi) antologia de poezie cu acest titlu polemic legitimînd drumul cel mai recent al poeziei italiene de astăzi. „I novissimi". Poesie per li anni sessanta", deşi cuprindea doar cinci poeţi (Elio Pagliarani, Alfredo Giuliani, Edoardo Sanguineti, Nanni Balestrini şi Antonio Porta), a devenit repede un punct de referinţă pentru poezia continentală astfel că, prestigioasa editură Einaudi tipărea o a doua ediţie a antologiei în 1965. Luînd în consideraţie faptul că toţi cei cinci poeţi antologaţi aici vor face parte din „Grupul '63" se înţelege uşor de ce cartea aceasta are valoarea unui prim document literar pentru legitimarea estetică a întregului grup. Alfredo Giuliani recunoaşte în introducerea sa că a avut drept semn de reper pentru lucrarea sa antologia lui Luciano Anceschi „Lirici nuovi", apărută în 1942, dar că între „nuovi" şi „nuovissimi" nu există un proces de continuitate ci unul de ruptură. Faimosul experimentalism poetic al „novissimilor" are o justificare teoretică mai adîncă decît ar părea la prima privire, astfel că e cazul să stăruim puţin asupra semnificaţiei precise a acestei mişcări lirice.

Pentru aceşti poeţi raportul dintre limba şi realitate este mult mai acut: „recunoaşterea realităţii rămîne scopul scrierii". Limbajul poetic nu trebuie doar să reprezinte realitatea, s-o reflecte ca o oglindă pasivă, ci trebuie să-şi reînnoiască radical raportarea la ea. Aceasta, fie prin „*transferul în inima realităţii*, transformîndu-se din oglindă reflectoare într-un exact *înregistrator al proceselor*, chiar şi a celor mai iraţionale, de *organizare a realului*" sau, în alt caz, cel extrem, chiar „continuînd să rămînă înafara realităţii", prin punerea unui filtru între limbaj şi realitate, astfel încît, lucrurile trecînd prin acesta, să se dilate în „imagini suprareale" sau „să se alungească în forme halucinante" dezvăluindu-şi realitatea, adică manifestîndu-se. Această modalitate de receptare a realului ar constitui metoda lirică a experimentaliştilor. Un exemplu ilustru anticipator în acest sens l-ar reprezenta poezia lui Carlo Emilio Gadda care ar fi deschis calea „novissimi"-lor. Aceştia, într-un mod cu totul personal, au reuşit apoi să „*recoasă* contactul cu realul" şi astfel să „restabilească, prin invenţia unui nou limbaj contactul cu realitatea". Operaţia întreprinsă de ei nu se mai bazează pe fervoarea polemică, ci pe conştientizarea unui act deliberat, efectuat în „laborator cu decizie dar şi cu precauţie".

GIOVANI RABONI (1932)

O poezie de Crăciun

A avea milă de cei bogaţi a-i căuta
tîrînd picior după picior în zăpada muiată
unde putea să fie piazza Barroneo
— nu e nevoie de umbrelă cînd ninge spuneai
scuturînd cu pumnul zăpada de pe guler — a-i căuta
pe acei mici canibali acei duşmani uşor de iertat
cuiere pline de docilitate mumii fragile rîzînd
pe reciprocele lor daruri de doi bani
pe nobila zgîrcenie lombardă a prînzului lor din 25/12
pentru orgă şi oase, flaut şi ajunare
oh da, a-i căuta, a avea milă
de ei, de dinţii lor stricaţi, ce soluţie.
Dar acum, acum — şi Cesarul care vrea
o poezie de Crăciun, de la mine! cu aerul
că trage să moară atît de minunat
şi aceste lovituri presărate în desişul oraşului
vînătoare ce reîncepe, tovarăşi
nu peste mult timp mai mulţi prinşi
ca sub plopul aprins sau vîscul agăţat de cornişă

Coşciugul

Mă întreb dacă un coşciug
poate fi adevărat aşa cald cum
a fost astă noapte în vis —
adică pe dinăuntru cald; dacă în rîs
aş căuta să-l ridic, să-l fur din
furgonet, la groapă,
dacă l-aş îmbrăţişa, ştiind că
eşti vie în lemn.

(din volumul „Cadenza d'inganno")

ANTONIO PORTA (1935)

Dialog cu Herz

«Fusei prins de teroare devenind iepure,
și acceptînd, apoi, îmi intră în obicei.»
«De-ar fi adevărat aș putea să mă omor.» «Care este
destinul iepurilor?» «Moartea simplă.»
«Mă poseda o frică revoltătoare, țipătoare
noaptea, și rodeam frunzele, de varză
și de tutun, Iarna consumai rezervele.»

«Nu vreau să devin iepure, ci pasăre
și să mă-ncurc printre mărăcini.» «Iepurele moare
de frig, de foame, de bătrînețe sau împușcat.»
«Pentru păsări ajunge, adeseori, un puternic
vînt nordic printre rațe
congelate.» «Herz, zise pe terasă,
vom fi absorbiți de un șuvoi, într-o zi
de ploaie, emblemă a violențelor.»

«De mult doream să mă mișc
printre copaci: să devin pasăre și în
frunzișul de vară să descopăr galeria,
să ajung la temelie.» «Să atingi rădăcinile
și să lingi substanța nutritivă» «Bătrîna latră,
ai spus și tîmpitul a izbit
zidul, cu roata. Iritat ridică
rimelul pietrelor și recade în incertitudinea
unui univers în furioasă devenire.»

«Alunec între alge periculoase.
Mă afund în grămada de vegetație, reacoperit
de furnici și de frunze. Mestec fulgi,
aproape aceasta e cunoașterea: cu lumina
zilei între crăpături și pulberea
care se înalță într-un furnicar de protecție
și salvare.»

Părul îl înșfacă vîntul, este adevărat,
îndărătul norului se ascunde un cer ca oglinda:
în umbra murdară îl ajunse din nou vocea lui Herz.
Seara, pe terasă, continuară, fericiți:
Va avea vreodată sfîrșit arbitrajul zilei și-al nopții?»

(din vol. „I rapporti")

CAMILO PANNATI (1931)

Alunecă ora

Încearcă să ningă, chiar dacă
învinge verdele încă intens al iernii
în cîțiva boscheți, culoarea brună
aproape neagră a pămîntului unde
aterizînd se topește, țopăitul unei mierle
pe care rafalele de vînt fugăresc
în timp ce se-ncovoaie să ciugulească.
Cerul neted, ca o cîmpie amenințînd
cu monotonia-i vastă într-o albeață
ce sare în ochi de acolo din ascunzișul ramurilor
neagra osatură a scoarței
sub care limfa începe să curgă din nou
basmul scheletului care așteaptă să se
înfoaie mantaua verde a reînvierii.
Se mută lumina la timp, cade
vîntul lăsînd o urmă aproape
mai grea decît el însuși. Alunecă ora
în noapte afund, încet
ca și cum s-ar dizolva o inerție.

(din volumul „Erosagonie")

Traducere de MARIN MINCU

WALTHER NOWOTNY
(Austria)

Orhidee verzi

ridate de vreme
frunze
ca scuturile căzute
neștiind nimic
de tirania Chewin gum-ului
în Cafeneaua Orhideea
unde
o negresă,
își
trece noaptea
cîntînd
o chelie
înecată-n
șampanie
streapteasa
înoată
în priviri
erotizate
minora
încearcă
prima beție
contabilul
numără
banii
chelnerul Franz
formează un număr
și-i dă legătura
cu nevasta farmacistului
care
în Cafeneaua Orhideea
jumulește margarete
să vadă
dacă este iubit

Orhidee verzi
coborîți
scuturile !

În românește de
NORA IUGA
și MATEI GAVRIL

PIATRA ARSĂ

Un ultim licăr de putere sclipi în ochii mari, injectați, ai Sabei Pricopie, cînd rucsacul căzu o dată cu ea pe stînca arsă, în apropierea refugiului, acolo unde alpiniștii zăriseră o căsuță mică, cu acoperișul străpuns de ploi și furtuni, cu pereții joși, invadați de mușchi și plante agățătoare. Fusese un urcuș greu și extenuant, trecuseră prin prăpăstii spăimîntătoare și acum, cînd amurgul îi prindea sfîrșiți, dar fără nici o pierdere, pe micul platou, bucuria tuturor era fără margini, fiindcă traseul, premieră absolută, amenințător cu fiecare pas, fusese învins.

— Să ne pregătim culcușurile, glăsui singura femeie a grupului, cu vocea ei gîjiită ca a unei rîșnițe, îndreptîndu-și privirea spre Androne Militaru-Lulea, întunericul vine aici călare și dacă n-o să ne grăbim, o să umblăm ca orbeții pe munte de nu vom mai ști unde să punem capul.

Glasul Sabei atinsese plăcut auzul lui Androne, dar prins parcă de o ispită a nopții, continua să rămînă impasibil, cu mîinile căpătîi, urmărind primele stele ce dădeau bolții o transparență ireală. Deși trupul îi era moale, ca o ceară, și nici o frînghie sau vreun piton nu și-ar fi găsit sprijinul în el, sîngele i se prelinse în obraji, îl trase apoi de urechi, îi aduse în întreaga fire o negurime ciudată, hrănită încontinuu din sălbăticia locului, din buza devorantă a stîncii, deschizîndu-se toate astea ca o gură flămîndă, înăuntrul căreia prezența sa chicotea victorioasă. Rămase mai multă vreme așa, cu ochii ficși, scrutînd Ursa Mare, apoi, ca prins de o nălucă, sări în picioare, simulă o cumplită nelinişte, căutînd în mijlocul lor o ascunzătoare.

— Trece, mi-e frică!

Alpiniștii îl priviră o clipă nedumeriți, ridicați în capul oaselor, ca niște soldați surprinși fără arme, gata să dispară în spatele primului dîmb de pămînt, pentru ca următorul obuz să nu-i cureță, se frecară la ochi și îl urmăriră mai insistent pe Androne. Acesta își juca rolul din ce în ce mai bine, atît de perfect că el însuși credea pe jumătate. I se vedea în bătaia lunii mișcarea vălurită a mușchilor faciali, ochii i se roteau în cap ca niște porumbei jucători, mîna dreaptă îi tremura vizibil, semn că teama îl muncea pînă în mădulare. Glasul gîjiit al Sabei veni și de data asta la momentul potrivit.

— Ce ți se năzare, omule, doar nu-i nimeni prin prejur?!

Militaru-Lulea fumegă o vreme în tăcerea generală, se prinse de piciorul stîng, îl mișcă de mai multe ori, făcîndu-i să înțeleagă pe ceilalți că pericolul trecuse și abia acum începu să urzească în cuvinte povarnice, tremurătoare, povestea Fridei.

— Am nimerit în lăcașul fetei nefericite. În ajunul nunții, venind pe aceste locuri, și-a pierdut logodnicul, văzîndu-l cum îl înghit prăpăstiile. L-a căutat ani de-a rîndul pînă și-a dat și ea ortul popii, singură, neconsolată și fără lumînare. De atunci umblă bezmetică, pretutindeni, dar în fiecare noapte revine aici, unde credea că nu o să mai ajungă nimeni. S-ar putea să plătim scump îndrăzneala, dădu privirea roată peste victorioșii alpiniști Androne, am căzut deci în Piatra Arsă, improviză numele locului, în gura strigoaicei, scutură neajutorat capul. Am impresia, se cutremură de-a binelea Androne, că însăși Frida ne-a ajutat să batem pitonii în cea mai nenorocită piatră din cîte există pe munții ăștia, pentru a ne putea ademeni și a ne termina după aceea pe rînd.

— Sărăcuța, surîse în încordarea sa Saba.

— Nu-i glumă, căuta să se convingă parcă și pe sine Militaru-Lulea, deși înăuntrul lui rîdea, neastîmpărat, farsa, cum prinde pe cineva îl îmbrățișează, crezînd că e propriul ei logodnic, apoi, înăbușită de mirosul omenesc, îi suge sîngele pînă îl usucă. Îi privi o clipă, cînd pe unul cînd pe celălalt, dar văzînd că aveau niște chipuri străine, inexpresive, răcite cumva și de piezișele raze ale lunei ce se apropiau vertiginos de o creastă din apropiere, și ea asprită și dezolantă, își spuse că șiretlicurile nu erau deajuns. O să vedeți, își înăspri vocea, pe cine îmbrățișează îi lasă semne. O pată de sînge.

— Poate își alege singură partenerul, se împinse în față morocănosul Arvinte, înalt, șui, cu părul blond, inelat.

— Așa se pare, unul din grup îi ajunge, îi îndreptați presupunerea Androne.

Oboseala și gîndurile lor de ostași cuceritori ai munților se răsturnară în noaptea ce albea pînă în rărunchi, chiar și pe cel mai curajos, primiră încuviințarea hăurilor din apropiere, privilegiul locului înspăimîntător, peticit pe ici pe colo cu zborul vreunei păsări de pradă, sau cu șuieratul lugubru al depărtărilor. Nimeni nu mai spunea o vorbă, cum nici unul nu știa ce este în sufletul celuilalt, dar mișcările viclene, învălmășindu-i în culcușuri ca pe niște purcei în frigul cel mai năpraznic, schimbînd locurile, ocupîndu-l pe cel mai ferit, dînd, în cele din urmă, la margine pe Saba care, oricum, nu putea fi aleasa Fridei, erau mărturiile că mai toți se temuseră.

Fusese un coșmar întreaga poveste. Numai împrejurimile, zărite la lumina zilei, păruse a o hrăni. Tunelele săpate în stînci, potecile care sfîrșeau în desișuri, semnele oculte pe copaci, urme uriașe înaintînd de-a doua, locuri bătătorite în afara focului ce mocnea prin apropiere, o cavernă ce păstra încă niște figuri hidoase pe pereții ei, ieșind din întuneric ca și cum ar fi fost vii, hămesite, o întreținea încă. Căutară o cale pe care să urce sau să coboare, dar aceasta nu se arăta nicăieri. Crezură pentru o clipă că au fost

capturați din altă parte și aduși aici ca ostateci, eventual pentru masa cea mare pe care o pregătea Frida cu sîngele lor. Cînd băgară mai bine de seamă, observară că le lipseau frînghiile, carabinierele, pitonii și chiar o parte din rucsaci, fiindcă Androne Militaru-Lulea avusese grijă în noaptea aceea să le ascundă cît mai bine, încît el însuși uitase unde se aflau acum, ca o veveriță care își ascunde proviziile pentru iarnă.

Căutară mult în ziua aceea. Însuși Androne sta împietrit, cu ochii în pămînt, nemaiîntrezărind nici un drum de întoarcere. Abia tîrziu, după multe osteneli, reușiră să intre în posesia lor. Calmul întregului grup fu restabilit, dar o întîmplare neașteptată puse stăpînire pe ei. La amiază, cînd soarele dogorea puternic înălțimile și cînd Militaru-Lulea își dezbrăcă hanoracul, cei din preajma lui îi descoperiră pe maioul, ud leoarcă, o pată mare, de culoare roșie, întinsă ca deschiderea unei palme. Apărută în cele din urmă și Saba, aceasta se uită atentă, intrigată de ciudata întîmplare și-i strecură giumbușlucarului în ureche:

— Frida... Te-a înhățat Frida.

Androne rîse nestăpînit, rîse haotic, ca o prăvălire de pietre, doar el țesuse cu atîta sîrg povestea nefericitei fete, se uită la Saba pieziș apoi, urmărindu-și mai bine maioul, unde pata roșie părea a fi proaspătă, se zburli ca o găină, aruncă obiectul în prăpastie, își puse altul și intră în traseu cu ceilalți.

Venită din nou în apropierea sa, a doua zi, Saba îl luă iarăși în rîs.

— Te-a călcat iar azi-noapte strigoaica!

Androne făcu ochii mari, se uită năuc împrejur, se învîrti în loc ca o oaie căpiată și-și dădu din nou hanoracul la o parte. Parcă locul blestemat urcase o dată cu ei în crestele munților, sau Frida îi urmărea încă, fiindcă pe piept descoperi aceeași pată roșie, de forma unei palme.

— Nu se poate, rînji el amar, înțelegînd că povestea se îngroașă.

— Ba se poate, întări Saba, ajunsă în ziua aceea cap de coardă. Doar tu spuneai...

— Da, eu, gînguri Militaru-Lulea, mai puțin convins de falsul poveștii sale și mai pătruns de misterioasa întîmplare, intrînd într-o realitate rea, cețoasă, acolo unde nu mai putea despărți imaginația de prezența Fridei. Simțea că s-a încurcat în ceva, că teama îl ia de la glezne, îi atinge genunchii, apoi mijlocul, țesuturile, înfigîndu-se în cele din urmă în pata aceea roșie, ca o suliță otrăvită. Se inflamase de la propriul lui maiou, schimbat pentru a treia oară, fiindcă povestea se repetă și a patra și a cincea zi, încît Militaru-Lulea nu se mai îndoia că Frida există, năstrușnicia lui o chemase poate, sau prin ea i se dăduse un semn că există, probă mîna ei pe micurile sale. Il alesese deci, îi aparținea acum, cum aparține negura înfundăturilor. Tresărea noaptea în somn, o simțea cum se apropie, îi mîngîia mai întîi chipul, apoi mîinile, carabinierele și pitonii, doar cu ajutorul lor îl adusese aici, se strîngea în el, îi punea palme pe piept și prin tainice metode îi sugea puțin cîte puțin vlaga, sîngele, viața. Nopțile veneau tot mai învolburate și mai rele, el căuta locul cel mai ferit, dar aceeași mînă sigură îl căuta doar pe el, își lăsa amprentele, spunîndu-i în acest fel că va reveni și că-i singurul ales.

Rîsetele și cuvintele batjocoritoare ale celorlalți începuseră să-l scoată de mult din sărite. Ei înșiși păreau o perdea roșie, însîngerată, căzută pe retina sa, despărțindu-l de lumea asta printr-un ucigător zid. Căpătă febră, și febra îl aruncă în delir, și delirul avea să țină multă vreme, deși alpiniștii descoperiseră misterioasa urmă: propriul lui portmoneu roșu secreta în toropeală vopseaua, și-n atingere cu transpirația se întindea pe maiouri. Încercară cu toții să-l convingă de cele întîmplate, dar Androne Militaru-Lulea îi înlătură cu silă din jurul său, atîrnînd încă de singurătatea propriei sale povești, cu pitoanele bătute în Piatra Arsă, urcînd și coborînd odată cu el, peste stîncile abrupte, în crestele munților, pretutindeni, aducînd prinos unei minți rătăcite.

MARIUS TUPAN

Epigrame

Criticului Emil Manu, mereu prezent cu cronici literare în „Săptămîna".

Scrii ce vrei și cum îți place,
ai condei și-ți merge mîna...
eu cîștig din an în paște,
tu cîștigi cu **Săptămîna!**

Lui Dinu Săraru, autorul romanelor de succes „Niște țăranii" și „Clipa"

Ți-a sosit în fine „Clipa"
să prosperi întru mulți ani:
cînd să-ți pierzi orice speranță
te-au salvat „Niște țărani".

IOAN COSTEA

Cai albi care s-au dus cu sănii

Cai albi care s-au dus cu sănii
și nu s-au mai oprit din trap
pe sub al cerului valtrap
și pe sub arbori cu mătănii,

de ger ascunși ca-ntr-un ciorap
în valea pentru linsul rănii,
cai albi care s-au dus cu sănii
și nu s-au mai oprit din trap,

veni-vor printre orătănii
la ceasul cînd pe porți încap
berbecii de sub neava blănii
și reni cu crengile pe cap.

Cai albi care s-au dus cu sănii.

DINU IANCULESCU

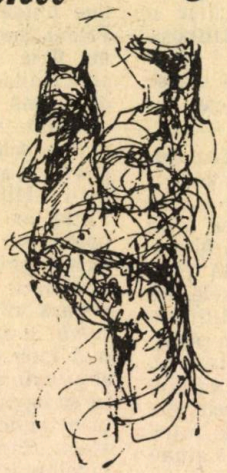

Mi-e trupul o limbă de clopot

Orașul se spală pe față
cu rouri de plumb și benzen
și viața în griji mă răsfață,
iar tu mă devori, Julien!

O pasăre sînt care zboară
prin codrul de lame lovit,
din urmă vin pluguri și ară
pămîntul, cyclop răstignit.

Un glonț lucitor îmi străbate
al pieptului arc: mă supun?

Mi-e trupul o limbă de clopot
și rîd ca o gură de tun!

N. GRIGORE MĂRĂȘANU

Cîntec

N-am fost copil, nici o dată eu n-am fost copil.
Mă osîndiți spunîndu-mi că, dintr-un orgoliu nedemn,
mi-am uitat copilăria, am uitat noroiul în care mă jucam după ploaie
și praful care mă făcea nevăzut pe vreme de secetă,
și nopțile în care melcii de apă, fără cochilii,
îmi mîngîiau obrajii, și mîngîierile celor mari, și sudalmele
celor puternici, și pojarul care m-a dus întîia oară în țara delirului,
și pisica pe care am înmormîntat-o ajutat de un cîine
ce mîrîia ca un preot ce știa că nu i se plătește slujba,
și uliul care mi-a furat porumbeii,
și otrava pe care alții mi-au dat-o s-o beau
mințindu-mă că-i apă vie.
N-am fost copil, nici o dată n-am fost copil.
Nu mă obligați să depun mărturie pentru viața pe care nu am trăit-o,
pentru anii care au trecut peste mine precum copitele unei turme
de elefanți peste florile unei cîmpii,
pentru întîmplările acelea pe care voi, înadins, le-ați adunat
într-o găoace numindu-le copilărie.
Nu mă obligați să fiu vidul credinței voastre.
Nu mă obligați să fiu spărgătorul de grevă.
Întotdeauna am slujit adevărul.
Cu ori ce risc, adevărul.

RADU SELEJAN

A

Într-un cort visează-un A,
și n-are nimic cu nimeni,
undeva, într-o pădure
de foarte departe!

Iese A din cort, privește,
mîna streașină și-o ține:
Ce-i? Nimic. Copacul tată
mîngîie-un copac copil.

Se întoarce-n cortul său,
A, la dînsul, în pădure,
și n-are nimic cu nimeni,
și-i atîta de departe...

HORIA GANE

Fie lăudat

Multe lucruri mai avem de primit —
Simbrie pentru timp, niciodată.

Pădurile și apele și munții
Ne-au cunoscut din vremi și le-am iubit.

Multe lucruri mai avem de primit —
Simbrie pentru țară, niciodată.

Fie lăudat ce-am construit:
România liberă, neîngenunchiată.

MIHAI BĂRBULESCU

La mormînt

Tatăl nostru carele zaci în pămînt
Cu toate că locul tău este în cer
Ocrotește-i pe toți poeții din România
În numele unei porunci de fier
Pîinea noastră cea de toate zilele
N-o lăsa frămîntată de cai
Și nu ne lăsa la cheremul neantului
În celula civilizației cobai
Și ne iartă nouă greșelile noastre
Precum și noi iertăm atîtea statui
Și nu ne lăsa vînturați de oricine
Să fim bieți îngeri la cheremul oricui
Și nu ne lăsa să trăim la cheremul
Unui prea orb sau prea dulce destin
Ci dă-ne fericirea de-a arde
În poezie pînă la capăt. Amin

DAN VERONA

Joc

Hai să ne jucăm, copile,
c-o balanță și trei bile,
două stau și una vine...

Cum vin zilele din soare,
apele, dinspre izvoare,
moartea, de la cine-o are.

Hai să ne jucăm de-un fel
învățat pe un inel
cu tot cerul lumi-n el.

NICOLAE OANCEA

Omule

Poți omule prin timp să treci
Și om nemuritor să pleci,
Dar poți muri și-n orice zi
Chiar înainte de-a muri.

Poți, dacă nu din piatră ești,
Și spre sfîrșit să te tîrăști,
Dar dacă vrei și ești bărbat
Să pleci și drept și luminat.

Poți deci pleca așa cum poți.
Și blestemat și plîns de toți,
Și liber și purtat pe scut
Ca și de nimeni cunoscut.

Dar este-nălțător plecînd,
Să pleci din lume luminînd.
Cînd ai ajuns la căpătîi,
Să pleci însă să și rămîi...

VIRGIL CARIANOPOL

Născocitorul

—memoriei lui Al. Philippide—

Tot scotocești în cele cîte toate
cu ochiul minții treaz a le pătrunde,
dar negura și porțile-ncuiate
aleargă vrerea ta către neunde.

Dai semn unor catarge care nu-s
spre mări de-odinioară să se-ntrupe
și nouri trec prin cerul suprapus
acestor răni cu sîngele din cupe.

La șoapta suptă strigătului parcă
o alta se înfiripă dar nime
s-o prindă în timpane mai încearcă —
plutesc discordii sub întunecime.

Descinzi apoi în hronici, culegi firul
acelor slove care s-au fost stins,
dar gestul palid memorînd zefirul
adoarme-n filă ca magister nins.

Din nou în lumea visurilor tremuri
lumina ce-o numim tîrziu trezie
în stampă relief prind stinse vremuri
dar invocînd rîvnita Poesie.

Vei spune de Ninive și de-un turn
acolo-n Babel răsturnat pe mal,
mai cauți între pietre taciturn
un alter-ego răzvrătit, rival.

Cu ochiul orb și dilatat enorm
el către tine tîmpla și-o întoarce
pe diguri zeii risipiți adorm
ca niște trecători atinși de parce.

—Destul cu-acestea, glas ivit îți cere,
zadarnică e truda, fii clement,
sub masca de cenușă dintre sfere
un chip al ei te-ntîmpină latent.

Pe vatra fără focuri lava curge
ți-s degetele roase, prinse-n clește,
— Îndură-te și-absoarbe-l, Demiurge,
pe cel ce caută și nu găsește!

E putred în pămîntul umed bobul
visul și veghea una sînt în lut,
născocitorul este însuși robul
prin vămile atîtea ce-a trecut.

GEORGE CHIRILĂ

10 Februarie, 1979

PROFILURI

A fi, sau a nu fi...

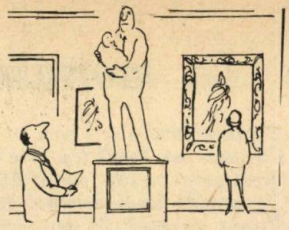

Născut în epoca lui Caragiale, V. VALENTINEANU, unul dintre marii preoţi ai Naţionalului — ce poartă demult numele nemuritorului — după ce a trecut de opt decenii, a trecut în lumea luminoaselor umbre de neuitat...

Ca un Pierrot, cu lăuta tăinuită şi o voce de neuitat, a slujit cu statornică credinţă prima noastră scenă, deceniu după deceniu, între desfătarea rară ce-o dăruia spectatorilor săi. Ceea ce preţuiau la *Valentineanu*, mai mult decît orice, era nobleţea unei înalte sensibilităţi. Inapt de înfumurare, n-a suferit niciodată de grava platitudine a invidiei, care mai vizitează teatrele şi pe histrionii cu inimi palide. Rîvna lui şi pasiunea nestinsă pentru ciudatul univers al scenei n-a dezamăgit niciodată, şi printre nenumăratele sale creaţii, născute în febra inspiraţiei, *Valentineanu* — alături de Vraca şi meşterul Calboreanu — ne-a arătat cel mai convingător prinţ al Danemarcei, sfîşiat de cumplitele-i îndoieli...

Cînd s-a întemeiat teatrul Tineretului, cu aproape două decenii în urmă, *V. Valentineanu* sau nea Valerică (cum îi ziceam eu şi alţi prieteni ai săi) a venit, împreună cu alţi meşteri şi calfe, să zidească un nou altar dramatic, în spatele fostelor Poşte.

Mi se juca acolo prima piesă, o comedie care a trecut apoi şi hotarele ţării, şi ca şi oricare tînăr şi debutant dramaturg eram stăpînit de sfîntul trac al începuturilor. *Nea Valerică* — şi atunci ne-am împrietenit — îl făcea pe bătrînul *Moor* din „Hoţii", avîndu-l ca fiu pe neuitatul şi mereu regretatul *Alexandru Critico*, plecat şi el dintre noi. *Valentineanu*, pitit cu mine în întunecimea sălii, în care mi se repeta „Masca", îmi vorbea ore întregi, povăţuindu-mă şi dăruindumi, cu modestie şi generozitate, unele taine de teatru...

De cîte ori zăboveam la „Cina", la un pahar de vin, în loc de „tradiţionalele" bîrfe, *nea Valerică* spunea, ca nimeni altul, din Eminescu, dumnezeieştele-i versuri. Cu astea, gîndesc că am spus destule proeminenţe ale regretatului artist.

... Anton Pavlovici Cehov zicea, despre unii actori, care repurtau un prim succes, că îşi cumpărau pe dată ţilindru şi baston, băteau cafenelele, compunîndu-şi un fason de lord de operetă.

Din păcate, nici pînă azi nu s-au stîrpit de tot asemenea neartistice apucături la unii actori, care n-au învăţat încă — că un adevărat artist cu cît e mai autentic, cu atît e mai modest şi anonim, după ce scoboară de pe scîndurile fermecate.

Eram demult dator aceste stîngace evocări, cu atît mai vîrtos, cu cît azi un demn urmaş al lui nea Valerică: *Fănică Iordache*, îmbracă cu chemare adevărată, tunica atît de jinduită a lui Hamlet!

I. GRINEVICI

Dialog

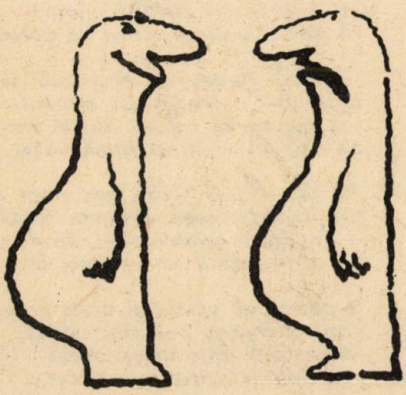

Ea vine cu obrajii îmbujoraţi, cu fusta în vînt. El, supărat de atîta aşteptare, azvîrle ţigara pe jumătate fumată şi o striveşte cu vîrful pantofului, apăsat, în pămînt. Apoi fata se opreşte în faţă-i şi îl întreabă dacă nu vede la ea ceva schimbat. El o priveşte şi îi răspunde că, nu. Pornesc alături în după amiaza de toamnă şi în sfîrşit fără să mai reziste ea i se destăinuie că s-a coafat. El o priveşte absent şi amîndoi lipiţi unul de altul trec tăcuţi prin parc. Pe lîngă ei păşeşte un bătrîn cu privirea obosită şi tristă. Atunci el o întreabă la rîndu-i dacă n-a văzut ceva. Cum ea înalţă din umeri, îi spune că în privirea bătrînului a zărit cenuşa unei vieţi de om.

Se lasă seara. În parc frunzele cad.

MIRCEA MOISE

Arta subtextului

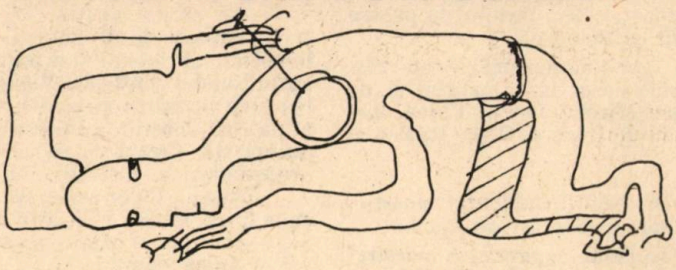

— Mie nici prin gînd nu-mi trece să vă jignesc — mi-a mărturisit cineva, un reputat critic — dar constat cu uimire şi părere de rău că, în povestirile dumneavoastră, este total neglijată arta subtextului. Iar fără subtext proza contemporană nu valorează nici cît o ceapă degerată şi nici nu mai poate fi numită contemporană, că nu are nici în clin şi nici în mînecă cu epoca noastră.

— Dar, spuneţi-mi, vă rog ce-i subtextul? — am întrebat cu naivitate prefăcută.

— Subtextu-i ceva simplu ca bună ziua. Şi orice cap pătrat îl poate înţelege, cu niţeluş efort. Iată: dacă am compara opera literară cu un aisberg, atunci partea de deasupra apei va fi textul, iar cea de sub apă — subtextul. Aţi înţeles care-i şmecheria?

— Nu prea...

— Atunci hai să vă dau nişte exemple vii şi concludente. Ascultaţi-mă

Şi criticul plin de sine a deschis la o pagină oarecare un roman tradus dintr-o limbă apuseană:

„— Să bem! — a spus Heig şi a turnat, în două pahare pîntecoase, «martini» sec.

— Să bem! — a răspuns Bronks.

Şi au băut.

— Să mai bem! — a spus Heig.

— Să mai bem! — a răspuns la timp Bronks.

Şi au băut.

— Să mai bem! — a spus hotărît Heig.

— Să mai bem —la fel de hotărît a răspuns Bronks.

Şi au băut."

— Ei, acuma cum vi se pare subtextul?

— Cu părere de rău, dar tot nu l-am mirosit, — am recunoscut, roşindu-mă pînă-n vîrful urechilor.

— Dar încercaţi să vedeţi lucrurile în profunzime şi cît mai subtil! Activizaţi-vă mintea! treaba asta-i la mintea cocoşului... Ce se povesteşte în fragmentul citit? Heig şi Bronks beau «martini» sec şi între ei se deapănă un dialog elementar. Asta la prima vedere, deci la suprafaţă. Dar în subtext? Eroii nu au ce să-şi spună unul altuia. Fiecare-şi trăieşte propria sa dramă şi se învîrte ca un titirez într-o lume fără ieşire. Pe eroi îi paşte înstrăinarea; singurătatea; disperarea; deşertăciunea. În condiţiile unei crize generale a capitalismului lui Heig şi Bronks nu le rămîne ceva mai bun de făcut decît să bea «martini» sec. Oare Dv. întradevăr nu observaţi, nu vă daţi seama că autorul cu ajutorul subtextului aspru condamnă societatea capitalistă? Iată şi un alt exemplu...

Şi criticul a luat din bibliotecă un roman istoric, scris de un cunoscut scriitor ucrainean contemporan.

„— Să bem, ce mama dracului! — a trîntit mucii în fasole bătrînul, dar mîndrul şi chipeşul cazac NEPEIPEVO şi-a turnat rachiu cu piper, în două pahare de argint.

— Să bem, tătucă! — a răspuns cu supuşenie ordonanţa, cazacul NETIAGA, un tînăr cu sămînţa progresului în sînge.

Şi au băut.

— După primul pahar, pravoslavnicii nu-şi spurcă gura cu mîncare. Nici măcar anafură nu gustă, grăit-a bătrînelul. cu severitate în glas şi evlavie în priviri

— Aşa-i, tătucă! Nici un pravoslavnic nu-şi spurcă gura cu mîncare după primul păhărel dat pe gît, — a răspuns mieros ordonanţa.

Şi au băut.

— Şi nici Dumnezeu n-ar refuza un păhărel de rachiu! — vesel a trîntit bătrînul.

— Adevărat! Nici Dumnezeu n-ar refuza un păhărel de rachiu ca ăsta! — a răspuns bucuros tinerelul, minunîndu-se de înţelepciunea bătrînului.

Au băut şi au mîncat . Au băut cu poftă şi au mîncat în silă."

— Ce spune subtextul? — a întrebat criticul şi probabil dîndu-şi seama că-i voi răspunde tot în doi peri,tot el a dat şi răspunsul.

— Optimismul istoric şi încrederea nestrămutată în victoria adevărului, Unitate în acţiune şi unanimitate în gîndire. Disciplină. Încredere totală în obiceiurile poporului şi în tradiţiile sale progresiste. Sănătate fizică şi morală. Biruinţă asupra morţii. Înţelegeţi?

— Puteţi da şi un exemplu de proză contemporană?

— Bine. Ascultați un fragment dintr-o povestire contemporană despre comsomoliști și pentru comsomoliști.

— Pentru invenția noastră, să ciocnim tovarăși! — a toastat Ilea, turnînd în pahare cocteil din kefir și limonadă.

„— Pentru invenția noastră! — au răspuns cu un entuziasm fără margini și de nedescris, Ivan, Micola, Petro, Clava, Laresea, Igor și Oleg, Boris și Gleb, Ruslan și Ludmila.

Și au băut.

— Pentru succesul experienței noastre, prieteni de pahar și tovarăși de muncă!

— Pentru succesul experienței noastre!

— Prieteni, ajunge! Acum toată lumea pornește, în pas voios și cu cîntecul pe buze, la treabă! Ne așteaptă o noapte albă de muncă grea și încordată, dar minunată. Socialismul nu se costruiește numai ziua, ci și noaptea. Și păhărelul îi cel mai bun și cel mai devotat prieten al constructorilor...“

— Ce părere aveți?

— Grozav îi și subtextul ăsta! Viață în colectiv. Prietenie și intrajutorare. Domnia optimismului tonifiant. Vigilență. Grija pentru ziua de mîine și pentru viitorul luminos al patriei. Conștiința înaintată și multilateral dezvoltată. Crezul că socialismul va învinge pretutindeni și definitiv. Nu-i așa?

— Așa-i... Chiar așa-i! Se vede că cu chiu cu vai ați înțeles ce-i arta subtextului.

— Dar nu se poate scrie și invers?

— Adică cum?

— Așa, ca din subtext să reiasă textul.

Tradus de Ștefan TCACIUC

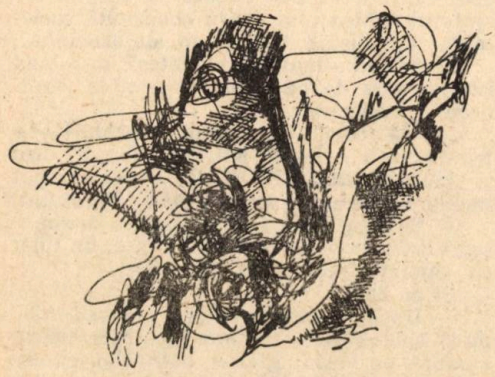

Unde se duse

Nu mă mai strigă nimeni
prin visul de ieri,
iar noaptea,
cînd mor stelele în odaia neluminată,
nu mai vine femeia
cu sînii mirosind a rîu,
blestemîndu-mă
să nu-mi găsesc drumul și liniștea
de voi pleca.

Se înserează
pe toate mările.

Cît să fi trecut oare de cînd
mă găsea pasărea
vegheat de neodihnele gîndului
Și ea
unde se duse.

Cămașa veciei

Lui Fănuș Neagu

A intrat vara-n oraș
cînd mă pregăteam
s-o chem la mine pe vecina lui dumnezeu.
Sînt nevoit să-i arunc haina, cravata,
aparatul de măcinat stele
și cămașa veciei.

Toată ziua voi sta în cireș.

Cine mă poate accepta
pătat de cireșe pe gură
ca un împărat
jefuit de imperiu.

Știu eu o salcîmărie
unde ne-am putea iubi ca nebunii,
dar cui să-i dau cămașa de mire
și cu cine să fug în cîmpiile judecății
de mîine.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

„Mîinile ei ca nişte crengi"

(Marin Preda)

Mîinile ei ca nişte crengi...

prin mîinile ei
urcă seva zilelor noastre
Prin ele şiroim neîncetat
cu bucuria şi binele
cu necazul şi jalea.

Mîinile ei înfloresc
cînd ne naştem
şi se vestejesc
cînd murim
ca nişte crengi
din care nu ne desprindem
Niciodată

MARIANA CEAUŞU

Port în ninsoare

Apoi timpul plecă dinspre portul în care-
aşteptam.
Ninsoarea venea ca o mare-nspumată de dragoste
Intram în valuri înalte, cu numele noastre pe
creste;
Foşnetul vorbelor tale, acoperit, se ducea,
uitam blîndele ierburi,
putrezirea lor moale,
păsările mereu însoţite
în aceeaşi rotire, cu lacrimi şi graniţi.
Plecam nefiresc, într-un trup uimitor de supus,
cu el adiam ca un nor de lumină pe ceruri,...
dar tu te făceai un alt nor, trandafiriu, de
răcoare,
şi-ntr-o zăpadă comună îmbrăţişaţi recădeam
ca o pildă,
peste portul în care, cu rîndul, —
însingurate epave —,
cuvinte şi ierburi şi păsări aflau în ninsoare
intrarea în mare...

OVIDIA BABU

Vor drumeţi

Nici marmora de Paros, nici piatra de
Carara
Nu-ţi vor zidi mormîntul, frumoasa mea
Barbara
Săgeata vagabondă cînd va goni prin sînge
Prelungă aşteptare, lumina ta va plînge.
Falernele golite de bahic legămînt
Vor sta întoarse-n veghea anticului pămînt
Şi frizele cetăţii de crini şi de ivorii
Vor drumeţi amurguri cuprinse de orgolii
Iar de auzi, Vestale, oracole făcînd
Întoarce-te cu ruga spre ţărmul tremurînd
Că nimeni n-o să poată să-mbrace o armură
Pe-o vorbă lepădată dintr-o străină gură
O, în genunchi Poetul, cel alungat din sine
Va fi mai orb ca vina cuvintelor destine
Vor lumina prin veacuri doar numele şi
fala
Precum răsare lumii poema Sakontala...

ION POPA ARGEŞANU

Ianuarie, februarie, martie...

Din multele vremuri trecute pe-aici
Cînd blînde, cînd fără cruţare,
Istoria — un nume de ţară — a păstrat
Şi numele — acelora care,

În prunci au ştiut semăna, şi-n grădini
Aceleaşi seminţe măiastre
Prin care recoltele ţării de azi
Să fie recoltele noastre.

Cinstite să fie cărările lor
Pe drumul din care nu piere
O Ţară în care bărbaţii — eroi
Se nasc cînd Istoria o cere.

TEOFIL BĂLAJ

Patriotică

Mărire ţie, ţară frumoasă între frumoase,
Cinste în veci a celor ce te-au scăpat de jug
Nici cînd n-avurăm ca astăzi ferestre luminaose
Care să dea spre soare, spre viaţă cu belşug.
Pacea ţi e idealul şi sfîntă libertatea,
Ultragiat trecutul de crunţi năvălitori
Şi nu ne-om cruţa viaţa spre a întrona dreptatea
Jertfită şi înrobită de zbiri şi asupritori

Nicicînd de azi înainte va cuteza duşmanul
Ca să ne cotropească moşie şi hotar
Să ştie că noi sîntem dacul şi romanul
Născuţi din înfruntarea cu aprigul barbar
Taţii şi bunii noştri ne-au scris cu a lor sînge
Temeinică diată; „cînd ţi-e-n joc libertatea,
tu luptă, nu te plînge!

MARIN IANCU NICOLAE

Umbre zidite în nisip

Mari umbre zidite-n nisip
Mişcă gîtul de raze sonore
Şi văzduhul e o orgă nebună.

Inima mea intră în acest imperiu
Zideşte cuvîntul (după Matei şi după Ioan)
Păianjen ce urcă pe podul electric al zilei
necunoscute

Îmi caut chipul, dragostea şi ura
Nu zăresc decît stîlpi de beton
Umbrele mişcă gîtul de raze sonore.

Şi cuvintele, frunze uscate
Rostogolesc zodiacul bătrîn.

OTILIA NICOLESCU

Statornicite ţărmuri

Se taie-ncet zăvoiul să n-audă
Pămînt ştiut mestecenii căzînd
Orbite rădăcinile de soare
Şerpi albi în praguri se retrag
Lăsîndu-şi solzii-n frunză viitoare.

Şi eu te sap, asemenea, ascuns,
Să nu audă crengile vecine
Cînd vulpile din vizuina stîngă
Te trag la sorţi în lumea vegetală
Şi dreapta mea se leapădă de tine.

Dar pîn-ajung adînc, în risipire,
Tu alte vaduri sapi, spre mai adînc;

Oficiind în mit de lut, Olarul
Ne subţiază-n vase de argilă
Şi de s-o sparge-ntr-o zi pocalul
O s-auzim mestecenii cîntînd.

VIORICA NICOARĂ

Şi sărutînd

Şi sărutîndu-i ochiul ce aromea abisul
Unui ocean mîhnit de naufragii mute,
Ca Meşterul Manole, Poetul simte visul
Pe lespedea măririi privirea că-şi ascute;

El dincolo de suflet, ar vrea să se rostească—
Durabilă lucrare: o fală de cuvinte;
Dar se destramă-n seară splendoarea prea-
lumească,
Şi porţile căzute par sfinte oseminte
Spre-a lumina zidirea într-un feeric astru:
O mănăstire care în crini îşi sapă rana;
Cu tîmplele-nfierate, în zări de alabastru,
Sub zidul Poeziei, arzînd pe buze, strana,
Ar trebui să şadă înlăcrimată, Ana,

MARTA BĂRBULESCU

Stăm faţă-n faţă

De cîteva zeci de ani
n-am mai fost toţi odată pe pămînt
nici măcar o clipă,
o parte din noi e mereu în aer
la mii de metri.

N-ar trebui să vînăm viaţa din avioane
este urît şi neloial
e voie doar cu picioarele în iarbă
cel mult călare.

Sună la uşă pe neaşteptate
fratele meu din Tîrgu Mureş
şi îmi azvîrle pe masă în dar
leşurile a patru ceasuri grase
vînate de el prin hubloul avionului.

Stăm faţă în faţă pînă seara
şi ne uităm la ele cu coada ochiului
pentru ca în cele din urmă
să recurgem la amintiri.

MIHAELA MONORANU

Lamentaţie

Iată
Se face amiază în ornicul toamnei,
Merele sînt păsări roşii în pom,
Trec printre meri
Cu sufletul întors pe dos
Ca o mînecă de haină veche,
Toamna mi se gudură la picioare
Ca un animal părăsit,
Va trebui să uit
Fiordurile verii ć-oglinzi mincinoase
Şi cerul
Cu-nşelătoare corăbii de-argint,
Va trebui să uit
Că trandafirii sînt uneori,
Mici jivine cu-ascuţite ghiare
Şi iubirea
Nu este-ntotdeauna un arc de triumf,
Va trebui să uit îmi zic,
Privind merele
Ca nişte păsări roşii căzînd în ţărînă
Şi umbra ta de purpură
Ruginind ca o frunză-n depărtări...

LIGIA TOMŞA

Confidenţe (I)

Sunt tot mai departe de cer
şi cerul îmi pare fără o culoare anume
să o pot denumi şi descrie
dimineaţa — mai ales dimineaţa — în zori
cînd atîrn de autobuz
zdrenţuit ca un steag pe care nimeni nu-l mai apără
şi visînd la toţi cei care au murit pentru mine
strîngînd în pumni verighetele

Confidenţe (II)

Umbrele noastre sunt mereu mai singure
şi iată suntem şi mai singuri cînd visăm
doi cai ce aleargă în oraş
oprindu-se din cînd în cînd să soarbă
iarba întinsă sub asfalt

Confidenţe (III)

Ca şi copilăria
atunci cînd murim bătrîni
în ochi cu o culoare imprecisă
plîngîndu-ne unul pe celălalt
Sub cruci

IULIAN NEACŞU

Frumoasele sprîncene gratuite...

Frumoasele sprîncene gratuite ale lui Saturn
ameţitoarele iubiri ale rotativelor tipografice
exuberantele neologisme aeriene ale delfinilor
nereuşitele evadări ale luminii din struguri
simfonia verticală a rugăciunii cu palme împreunate de piatră
strigătul orizontal al clopotului chemînd, chemînd
de-alungul unui peisaj pregătit
pentru cutia poştală a celui mai dulce glob cu putinţă.

IOSIF NAGHIU

Apa vie

ajuns aici cu litere în păr
ca înecatul burduşit de vise
mă leagănă nespusul adevăr
la malul cu idei demult ucise

se poate vinde ceara de pe piele
o unghie un ochi sticlind amar
un rînjet sau fişicul plin cu stele
culese de pe cînd eram barbar

vă pot servi privirea mea întoarsă
dar dacă drumul a mai fost călcat
legaţi-mi de grumaz o piatră arsă
de urma altui semen blestemat

vom aştepta atunci fata bătrînă
să vadă în crepuscul o stafie
dansînd pe cumpăna de la fîntînă
s-o-ncline spre adînc spre apă vie

TOMA MICHINICI

Suflet copilărindu-se

Spre pajiştea cu ierburi în năvală
Aleargă-avidu-mi suflet să se scalde
Ca într-un lac cu unde de sineală
Lin clipocind sub trestiile-nalte.

Cuprins de-o inocentă frenezie,
Se bucură, zburdalnic, şi înoată
Prin tufele de maci şi păpădie
Care spuzesc cîmpia-nrourată.

Se-nvîrte-aiurea, face tumbe, sare,
Sărută florile, le-mbrăţişează
Şi ameţit de-atîta cer şi soare
Culcat pe spate, cu ochi treji, visează.

El simte seve calde cum erup
Pulsînd prin fragede tulpini, avane,
Şi volburi i se-ncolăcesc pe trup
Legîndu-l strîns, ca nişte vii liane...

— Atavic suflet, lujer de candoare
Ce porţi al luncii dor, ca pe-o osîndă,
Dizolvă-te-n mireasmă şi culoare
Şi în lumina care te inundă...

ION SEGĂRCEANU

Am văzut o grădină de magnolii ieşind din parc şi străbătînd bulevardele. Toţi măturătorii erau îmbrăcaţi în haine de sărbătoare.

Între doi oameni „la fel de culţi" este mai cult cel care a şi creat ceva: el îl va depăşi pe celălalt prin faptul că va cunoaşte din interior măcar una din opere şi, bineînţeles, şi pe autorul ei.

Filozofia mişcă întregurile iar filozoful părţile.

Poezia care pune în mişcare masele nu se recită în intimitate.

Omul e mai profund cînd este între ceilalţi sau cînd este cu sine? El îşi pune o asemenea întrebare la jumătatea drumului dar niciodată nu o rezolvă acolo.

Meşterul Manole modern are obiceiul să declare celor nouă meşteri o iubire falsă ca s-o poată scăpa, pe aceea adevărată, de tirania zidului. După ce se termină mînăstirea, zidul nu cade şi Manole vede, uimit, cît de adevărată a fost iubirea îngropată la temelie.

Şi unul care „se ocupă" de curci tot găinar rămîne.

Cînd, după ce i-am dat o palmă, mi-a întins şi obrazul celalt, am încercat un sentiment de milă, zise un creştin acum cîteva sute de ani.

Poezia: labirintul liniei drepte.

Dansul este o acţiune politică specifică la care maturii şi bătrînii participă mai puţin.

O frază explică un cuvînt, o carte explică o frază pe care nu o poate conţine.

Dacă nu o calcă nimeni, zăpada este o viziune clară asupra lumii.

În timpul nopţii lumea are forma femeii.

Natura interzice nefericirea; restul este invenţie socială.

De multe ori moşii sînt frumoşi şi dărîmaţi iar babele urîte şi energice.

Cine e bleg în tîrg devine rău acasă.

Un gînd gîndit de toţi dar neexprimat de nimeni nu există.

Poate că cea mai mare putere a omului este zîmbetul „sincer".

Lacul care nu oglindeşte cerul nu iubeşte pămîntul.

Sînt oameni care se trezesc la realitate cînd, pentru ei, realitatea nu mai există.

La început ai prieteni după cum ţi-i alegi, mai tîrziu după cum îi meriţi.

Slăbiciunile celor puternici îi împuternicesc pe cei slabi.

Paradoxal, orice popor vrea să facă din fiecare cetăţean o personalitate.

Pentru noi, care avem şi memorie religioasă, zăpada ne aminteşte de îngeri; în timp ce cade şi numai atunci cînd cade lin. După ce cade, ia înfăţişări diavoleşti.

În natură nu există nimic care să se resemneze, care să renunţe. Firul de praf nu s-a resemnat şi nu renunţă. Sîngele bătrînului nu s-a resemnat şi nu renunţă. Se odihneşte, aşteaptă un post mai bun, vacant, într-un univers vecin sau un transplant în trunchiul pomului din faţa casei.

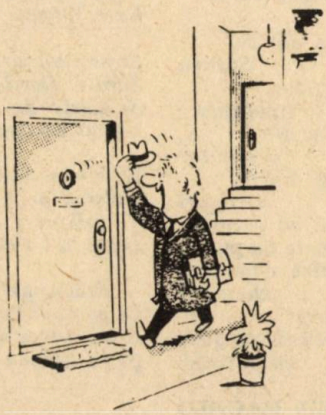

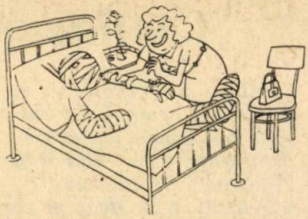

Poetul X se bucura ieri, la o bere, că nu are copii şi privea cu superioritate către taţii prezenţi. Vrea totuşi posteritate pentru opera lui. Cum poate ea exista în absenţa copiilor de acum? El îşi justifică, în parte, prin creaţie neîmplinirea biologică dar cum şi-o mai poate justifica, zicem noi, dacă părîndu-i bine că n-are copii nu ştie să aprecieze faptul fundamental că restul omenirii se ocupă totuşi de aşa ceva?

Ea vrea un traducător din Dante campion la tăiat lemne într-una din pădurile patriei.

Pentru om, întrebările sînt totdeauna mai mari decît răspunsurile; în restul naturii, întrebările şi răspunsurile par să coincidă.

Cel care vorbeşte retoric vrea să spună altora ceea ce el nu mai ascultă.

Între o frază care spune ceva şi o tăcere care spune totul omul alege fraza.

În multe societăţi cele mai multe glume se fac pe seama acelora care iau lucrurile în serios.

Serioşii şi glumeţii: două „partide istorice".

Dacă pentru societate gluma este un mod de a se pune de acord cu natura, în natură o singură glumă la un milion de ani înseamnă catastrofă.

Absolutul are un singur defect: nu ştie să glumească.

În prezenţa zeilor omul îşi pierde simţul umorului (zice mitologia).

GEORGE ALBOIU

DEBUT INVOLUNTAR

O precizare

Mi-am permis să „sustrag" autorului aceste poezii, fără ştirea lui, nu cu intenţia de-a prezenta un nou poet. Cel care le-a scris, *Gheorghe Constantinescu*, editor vechi şi încercat, iubitor de cărţi şi frumos, le-a zămislit spontan şi fără pretenţii, ca semn al preţuirii sale pentru poezie şi poeţi. Îl rog să mă ierte dacă dintr-un elan prietenesc am făcut publică această pasiune intimă.

MIRCEA MICU

Amurg

Ah ! toamnă cu briciul de-argint
ce mult aş dori să te mint,
să nu te mai văd cum aduni
molatice frunze-n furtuni.

Ah ! toamnă cu fustă de foc,
mireasă de vînt şi noroc
îmi duci tinereţea în zare
perfidă şi nepăsătoare.

Ah ! toamnă cu caii tăi suri
dînd iama în blînde păduri,
îmi duci tinereţea departe
spre rîul cu umbră de moarte.

Ah ! toamnă duşman nevăzut
ducîndu-mi viaţa pe scut,
opreşte-ţi căruţa din zbor
că mi-e frig şi aş vrea să cobor...

Cîntec mic

Cuc trăznit şi fără dor,
pentru cine cînţi de zor ?
Tu n-ai casă, tu n-ai masă,
primăvara ţi-e mireasă.

Sus pe creanga unui nuc
tu stai singur ca un cuc
ziua, noaptea cînţi mereu
jalea sufletului tău.

Ţi-ai uitat puii în crîng
şi-acum cînţi ca un nătîng
vestitor de primăvară
în tristeţea-ţi solitară...

Romanţă veche

Mi-e dor de verdele pădurii,
mi-e dor de spicele de grîu,
de somnolenţa unui rîu
şi de aroma sfînt-a murii.

Mi-e dor de mine, ieri copil,
de gustul pîinii din cuptor,
de cerul blîndului april,
de zborul berzelor mi-e dor.

Mi-e dor de plopi mişcînd frumos
în aerul tăiat de vînt :
fete cu trupul unduios
dansînd în verdele veşmînt.

Mi-e dor de datini strămoşeşti,
de casa scundă, cu pridvor
în care m-adormeau poveşti...
Mi-e dor de dorul unui dor...

GHEORGHE CONSTANTINESCU

UN PICTOR AMATOR

Pe pictorul amator Sever Pădureanu îl cunosc aproape toţi locuitorii din Predeal şi împrejurimi. O dată ca lucrător al Casei de cultură orăşeneşti, vechi şi pasionat activist cultural apoi în postura de pictor amator, artist înzestrat cu simţul culorilor, iubitor de frumos, laureat al Festivalului Naţional „Cîntarea României".

Tablourile sale trăiesc prin vioiciunea culorilor, armonia nuanţelor şi siguranţa liniei plastice. Ultima expoziţie personală deschisă în oraşul Predeal s-a bucurat de aprecieri deosebit de elogioase.

M.M.

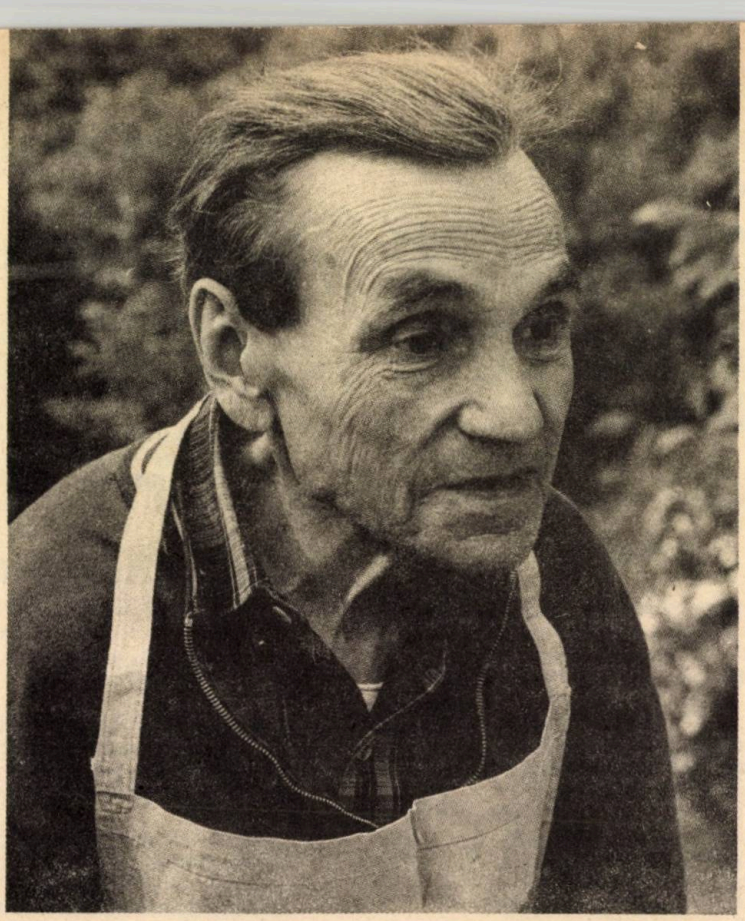

Ciucurencu

La Ciucurencu, lumina este dirijată altfel decît în pictura academistă. Ea nu pune în relief o parte a obiectelor umbrind cealaltă parte. Ciucurencu realizează o lumină plastică picturală, pe care o degajă obiectele, mai clar spus, însăşi culoarea. Ea nu mai este strălucirea seacă, artificială a unei suprafeţe, ci forma şi semnificaţia pe care culoarea o dobîndeşte în spaţiu, este elasticitatea, mişcarea şi intensitatea culorii. Lumina, care izvorăşte din puritatea culorii, a suprimat definitiv umbra. În perioada începuturilor sale, în aspectul impresionist al aşternerii culorilor, lumina era dirijată, gonind umbra, sau înlocuind-o prin desenul energic, cernînd formele.

Concepţia lui Ciucurencu asupra lumii nu se reduce doar la negarea umbrei. Artistul a început prin a pune în valoare o lumină puternică şi umbre foarte clare, tranşante. După aceea, umbra capătă şi ea un aspect al clarităţii şi luminozităţii. Acordul suprafeţelor colorate va rezolva problema atît de dezbătută în pictură, a luminii. Obţinînd omogenitatea perfectă a planurilor şi tonurilor de culoare, aceasta devine ea însăşi lumină. Acesta este şi secretul picturii luminoase a lui Ciucurencu.

În ceea ce priveşte desenul, pentru a corespunde limbajului său pictural, ca o componentă a compoziţiei, el nu putea să fie altfel decît bazat pe geometrizarea liniilor.

Linia în sine este o creaţie abstractă a gîndirii omului şi de fapt tot ceea ce construieşte omul se impune prin linii geometrice.

Ciucurencu le introduce independent de culoare, de o manieră aparent «abstractă», deşi ele reprezintă obiecte concrete şi, uneori, prin aşezarea lor, sugerează umbra sau dau intensitate şi strălucire luminii. Desenul său este condensat pînă la a deveni semn. El nu este o copie pasivă a conturului exterior al unui obiect, ci o creaţie voluntară a spiritului şi mîinii lui Ciucurencu.

MIRCEA DEAC
(Din volumul „Ciucurencu")

3 sonete

golul cum vine
pe linii ferate
departe departe
și totuși în mine

scriu și mă opresc
și nu mai văd bine
mi-am înghițit un ochi
sondă în adîncime

spaimele mele
linele plinele
îngaime-le nimene

părinții sînt rădăcinile
noi doar tulpinile
noi doar tulpinile

începe lunga agonie
cît timp la-ndemînă mai am
să spun ce-a fost cum a fost
ce va fi să mai fie

vai mie celor mulți
trași în țeapă
arși pe rug
vătămați de iarbă

totu-i durere
și rană și nu-i
apă vie

decît în puținele
oasele mîinii
care scrie

doi tineri îndrăgostiți
cu o masă albă între ei
zboară și tot zboară
și se duc de la mine

prin doi bătrîni ei trec
alburie cenușă rămîne
și ei zboară și tot zboară
și se duc de la mine

cine știe unde
pe ce tărîmuri
în ce vorbire

depănați cu încetinitorul
ei zboară și tot zboară
și se duc de la mine

GRIGORE HAGIU

O femeie isteață

—comedie într-un act—

Cabinetul directorului.

Nae Văzduh, deținătorul fotoliului directorial, stă cu mîinile rezemate de birou într-o atitudine studiată, în timp ce Jeny Bolbocea, omul de încredere al direcției, pîndește la fereastră.

Nae (cu încordare) : E tot acolo ?

Jeny (atentă la ce se petrece în stradă) : A mai făcut doi pași.

Nae : Spre noi sau spre farmacie ?

Jeny : Ce să caute la farmacie ?!...

Nae : Pepeni. Nu știi că tovarășul Pascu suferă de gastrită ?

Jeny : Vai de mine, acum aflu de boala asta !...

Nae : Să te văd cum ai să te descurci dacă-l apucă o criză...

Jeny : De ce nu s-a anunțat că vine, așa cum obișnuia... Am fi luat și noi niste măsuri.

Nae : Ca reprezentant al forului tutelar care se ocupă direct de problemele noastre, tovarășul vice Pascu are voie să ne ia și prin surprindere. (brusc alarmat) Te pomenești că vine pentru anchetă.

Jeny : La asta mă gîndesc și eu.

Nae : Dar de ce naiba nu urcă odată ?!...

Jeny (urmărindu-l de la fereastră): Văd că se uită la ceas... înseamnă că mai așteaptă pe cineva...

Nae (din ce în ce mai îngrozit) : Desigur o persoană importantă.

Jeny : Așa se pare, că e cam nervos...

Nae : Ce-ar fi să-i ies în întîmpinare ?

Jeny : Nu cred că e bine să-i lăsăm impresia că a fost depistat, dacă domnia sa vrea să ne ia prin surprindere.

Nae (acceptînd) : Mda, nu e indicat să-i răpim această satisfacție. L-ai prevenit pe șeful contabil ?

Jeny : Nu.

Nae : Du-te repede și anunță-l.

Jeny : Nu mai e timp că a sosit persoana... (pauză) O pipiță... I-a sărutat mîna... Acum se îndreaptă spre noi.

Nae (expeditiv) : La datorie !...

Jeny : Am înțeles. (iese)

Nae (sună, intră secretara) : Tovarășă Cecilia, fii atentă că vine tovarășul vice Pascu împreună cu o persoană importantă. Ne faci două ceaiuri de sunătoare, (subliniind) de sunătoare și cu zahărul separat. Și nu sînt aici pentru nimeni !

Secretara (care-i ştie metehnele) : Aveţi în vedere vreo excepţie ?

Nae : Nici-o excepţie !

(Secretara iese, Nae face puţină ordine pe birou şi în clipa următoare intra Pascu. Nae se arată, chipurile, surprins).

Tovarăşul Vice !... Să trăiţi, tovarăşe vice, bine aţi venit pe la noi ! (se uită cu nedumerire că e singur)

Pascu (formal) : Scuză-mă că nu ţi-am dat un telefon în prealabil, dar nu eram planificat pentru această vizită.

Nae (oferindu-i un scaun) : Cu-atît mai bine, înseamnă că nu sînt chestiuni arzătoare... (cîteva clipe de tăcere cu schimburi de priviri)... sau poate prea arzătoare... ?!...

Pascu (bătînd cu mîna în fotoliu) : Am o surpriză pentru dumneata, tovarăşe Nae...

Nae (întunecat) : E nevoie să iau vreun calmant ?

Pascu (zîmbind) : Mai bine ai lua un coniac.

Nae : Atunci îmi daţi voie să cred că e vorba de o surpriză plăcută.

Pascu : Foarte plăcută şi foarte... talentată.

Nae (sughite) : Actriţă !

Pascu : Da, o actriţă de excepţie ! Dar de ce sughiţi ?

Nae : Pesemne că am rămas cu gîndul la coniac şi...

Pascu : Să nu pierdem timpul că fata aşteaptă în hol.

Nae (ipocrit) : Aţi adus-o cu dumneavoastră ?

Pascu : Mă ştii doar că sînt operativ.

Nae : Ştiu, ştiu...

Pascu : Deci să trecem direct la chestiune. Am să-ţi prezint o actriţă talentată, o fată superbă, cu un caracter desăvîrşit. Ce ai de zis ?

Nae : Ce să zic ?!...

Pascu : Cînd îi faci formele de angajare ?

Nae : Tovarăşe vice, se ridică o problemă...

Pascu : Aş dori să nu se ridice nici o problemă.

Nae : Sînt de aceeaşi părere cu dumneavoastră, dar ce facem cu schema, că nu mai am posturi libere. Dacă mi-aţi aranja o suplimentare...

Pascu : Nici să nu te gîndeşti la suplimentare. Ai mai primit două posturi în toamnă.

Nae : Da, dar... s-au consumat.

Pascu : Ştiu, ţi-ai onorat şi dumneata nişte obligaţii, am aflat.

Nae : Cine a îndrăznit ?!...

Pascu : Ei, lasă, că nu te poţi lăuda cu prea multă dragoste din partea colectivului. Nu uita că s-a cerut o anchetă... care anchetă am impresia că mi se va încredinţa mie. (privindu-l pieziş) Spune-i secretarei s-o cheme pe fată, nu se cade s-o lăsăm să aştepte pe culoar. (zîmbind) Are 26 de ani, înălţuţă, suplă şi poartă un nume celebru : Carmen.

Nae (la interfon) : Tovarăşa secretară, rugaţi-o pe tovarăşa Carmen, care a venit cu tovarăşul vice, să poftească la mine. Să vină şi tovarăşa Jeny Bolbocea. (închide interfonul, apoi explicîndu-i lui Pascu) Tovarăşa Bolbocea este expertă în materie de... „dinamică interioară". Cunoaşte toate mişcările posibile şi imposibile. Cînd se uită la schemă, parcă ar privi o tabelă de şah. Manevrează piesele cu o dexteritate de prestidigitator. Eu o consult cînd se ivesc anumite situaţii delicate ca cea de acum. (cu subtilitate) Poate îmi dă ea mutarea cea mai bună.

Pascu (zîmbind) : Da, mi-am dat seama că ştie să-ţi facă jocurile... (intră Jeny cu noua venită, apoi secretara cu ceaiul pe care-l pune pe masă şi se retrage)

Jeny (invitînd-o pe Carmen) : Poftiţi, tovarăşă...

Carmen (înaintînd spre biroul lui Nae) : Bună ziua, tovarăşe director.

Nae (luîndu-i mîna) : Tovarăşa Carmen...

Carmen (completînd) : ...Livezeanu.

Jeny (în planul doi cu Pascu) : Ce fericită sînt că vă văd, tovarăşe vice ! Cum o mai duceţi cu sănătatea ?

Pascu : Merge, merge... (o lasă pe Jeny şi trece la Carmen) Tovarăşul director Nae Văzduh a luat cunoştinţă de dorinţa dumneavoastră de a face parte din acest teatru şi s-a arătat dispus să vă acorde toată înţelegerea şi sprijinul personal.

Carmen (afectată) : Vă mulţumesc pentru gratitudinea dumneavoastră şi vă rămîn profund recunoscătoare.

Nae : Da, tovarăşă Livezeanu, am luat cunoştinţă şi, ca să trecem direct la ceea ce vă interesează, o să trebuiască să îndepliniţi o serie de formalităţi pentru care, tovarăşa Bolbocea o să vă dea toate lămuririle.

Jeny (surprinsă) : Lămuriri în ce privinţă ?

Nae (iritat că Jeny nu pricepe) : În privinţa formelor de angajare.

Jeny (revenindu-şi) : Înseamnă că trebuie să-i găsim un loc în schemă !

Nae (ironic) : Înseamnă că ai priceput.

Jeny : Păi nu e greu de priceput dar... (explicînd în stilul ei)... în dinamica interioară a teatrului nostru orice intervenţie trebuie făcută cu foarte multă grijă.

Pascu : Ai pus punctul pe i, tovarăşă Bolbocea, grija faţă de om nu trebuie să vă scape din vedere niciodată, mai ales cînd aveţi de introdus în sînul colectivului o actriţă de valoare.

Carmen (afectată) : Vă mulţumesc pentru apreciere.

Nae : Şi noi vă mulţumim, tovarăşe vice pentru grija ce ne-o purtaţi şi sprijinul pe care ni-l acordaţi cu atîta generozitate. (schimbare bruscă, intenţionată) Cînd începeţi ancheta ?

Pascu (viclean) : Mai întîi rezolvaţi problema tovarăşei Carmen Livezeanu şi pe urmă discutăm şi despre anchetă.

Jeny (intervenind) : Problema e ca şi rezolvată. (misterioasă) Am găsit o mişcare ingenioasă. (spre Nae) Am să v-o supun spre analiză.

Nae (către Pascu) : Nu v-am spus eu ! Tovarăşa Bolbocea este expertă în materie...

Pascu : Ar merita să aibe o sarcină mai eficientă, cu un cîmp de desfăşurare mai larg...

Nae : Asta ne este şi intenţia.

Pascu (operativ) : Cînd urmează să se prezinte tovarăşa Carmen Livezeanu cu actele necesare formalităţilor de angajare ?

Nae : Ce spui, tovarăşă Bolbocea ?

Jeny (lui Carmen) : Aveţi un număr de telefon unde puteţi fi chemată ?

Carmen : Vă rog, poftiţi cartea mea de vizită.

Jeny : Vă mulţumesc, asta-i tot deocamdată.

Pascu : Ei... atunci să vă lăsăm că mai avem şi alte treburi pe ziua de azi.

Nae : Tovarăşe vice, vă rog, aţi uitat ceaiul de sunătoare.

Pascu : Eşti incorigibil cu atenţiile dumitale. (ia o gură de ceai ca să-i facă plăcere) Să mergem, tovarăşă Carmen...

Carmen : La revedere, tovarăşe director, la revedere, tovarăşă Bolbocea...

Pascu : Cu bine, dragii mei.

Nae şi Jeny (simultan) : Să trăiţi, tovarăşe vice ! (au ieşit)

Jeny (singură cu Nae) : Are gastrită şi umblă cu pipiţe.

Nae : Lasă-l să umble că-i omul nostru. (schimbă) Spune-mi repede ce mişcare ingenioasă ai găsit pentru încadrarea tovarăşei Carmen că eu nu văd nici-o ieşire...

Jeny (simplu) : Magnetofonul !

Nae (uluit) : Ai dat drumul la...

Jeny : Da, am dat drumul la magnetofon în momentul cînd a intrat tovarăşul Pascu. E alături în biroul meu... interfonul a fost deschis şi... s-a imprimat toată discuţia.

Nae (uluit) : Cum de ţi-a venit ideea asta ?

Jeny : Să vedeţi... Eu credeam că tovarăşul Pascu vine pentru anchetă. Şi m-am gîndit că trebuie să reţinem tot ce ne va spune, să nu pierdem nici un amănunt, ca să ştim cum să ne apărăm. Dar domnia sa a venit să vă forţeze mîna ameninţîndu-vă cu ancheta şi... magnetofonul a înregistrat tot. Acum situaţia s-a inversat, dumneavoastră sînteţi mai tare.

Nae (cu o uşoară îndoială) : Crezi ?...

Jeny : Păi dacă îi puneţi banda s-o asculte... se predă necondiţionat. Vă face rost şi de o suplimentare, vă scoate şi basma curată... Încercaţi să-i trimiteţi o copie după banda înregistrată şi o să vedeţi rezultatul.

Nae (codindu-se) : Cum aş putea îndrăzni ?

Jeny : Dar dumnealui cum a îndrăznit ?

Nae : Ai dreptate. Acum se pune altfel problema : care pe care ! Bravo Jeny, eşti o femeie isteaţă ! (brusc alarmat) Ia stai puţin... Spune-mi, ai mai făcut şi altădată asemenea imprimări ?

Jeny (zîmbind) : De cînd sînteţi director nu mi-a scăpat nici o ocazie. Am acasă o „fonotecă de aur" !

Nae (edificat) : Aşadar... figurez şi eu în „fonoteca ta de aur"...

Jeny : La loc de cinste !

GHEORGHE DUMBRĂVEANU

Atîta toamnă

Atîta toamnă răsfirată prin garduri vii şi prin ostreţe
se-mprăştie acum prin curte în gălbinări de ierburi creţe,
pălind aici, lucind departe — o vraişte de feţe-feţe.
Sufletul nostru şi vecinii se-adună-n gheme pe pervaz
să-şi pască stelele şi ochii în cerul devenit izlaz,
să cadă iar pe gînduri goale, cu fruntea-n hazul de necaz...
E-atîta toamnă că din drumuri n-a mai rămas decît o raită,
iar cîinele se latră singur în visul de-a ajunge haită,
brîndişele pornesc pe pajişti bolboroseala violetă,
noi, plînsul pe sfîrşite-al verii,-l sporim cu lacrimi de pipetă
şi-n desfrunzirea fără margini mai lepădăm din colţi şi muchii,
de-atîta rîie scărpinată c-o-ntreagă miriţe de unghii...

RADU SERGIU RUBA

Oscilînd

Acum cînd pleacă toamna ca un regat căzut
cu visterii celeste şi perfidii nebune,
visez un privilegiu de a trăi în lume
îndrăgostit şi tînăr ca-n anii ce-au trecut.

Aş vrea să trec pe cîmpuri uitat
ca un prooroc,
palid şi tras la faţă cum sînt în cărţi poeţii,
liber, rîvnind tristeţea de miere-a unui loc
unde se-aude toaca şi gem anahoreţii.

Să nu mă-ntrebe nimeni de unde vin spre ei,
Un trandafir sălbatec să crape de uimire,
Pe cînd tăcut şi singur, ca după chef un mire
Să uit că mai există în lume Dumnezei.

Răpus, în nemişcarea sfîrşitului de zi,
În iarba nebrumată sunînd uscat, să-mi pară
Că e pe veci lumină şi nu se mai înseară
Şi, că de fericire, nici nu voi mai muri.

Ascultă, se aude o pasăre zburînd,
Besmetică se duce spre cîrdul ei numeric.
M-a despicat în două şi m-a lăsat în vînt
Neputincios şi vîrstnic şi palid şi eteric...

În seara asta

În seara asta, mamă, aş vrea să mor solemn
dar trece-un tren năpraznic prin gara mea de lemn,
uimit, ascult în noaptea sfîrşită de tumult
un cal fugind spre mine cu tropot de demult.

Oraşul mă apasă ca o armură grea ;
sub cripta lui îngroapă străluminarea mea,
din mii de guri mă scuipă ca pe-un străin. Şi ştiu
m-ar vrea în apăsarea-i de piatră mort sau viu.

Încărunţit de zgomot, bătrîn fără să fiu,
îmi chem copilăria la geamul ei pustiu,
ea vine cu doi prieteni străini şi fără chip
şi-mi desenează umbre ştiute pe nisip.

Dar tot mai cred în noaptea aceea din Ardeal
cînd peste trupu-mi tînăr trecea zburînd un cal,
un cal prelung şi suplu sublimă arătare
cabrat frumos în sine şi răsărind din mare
cu şaua ca o luntre, o lebădă uşoară,
ducîndu-mă spre cerul în care-i veşnic vară.

Preaiubitei

Sînt singur şi sînt trist şi n-am ce face,
Toamna mă taie ca un ferăstrău
Şi-nchis în mine ca-ntr-o carapace
Beau şi încărunţesc de dorul tău.

Desigur tu te plimbi neliniştită ;
Ah ! toamna are nopţile prea lungi,
Şi gîndul către mine ţi-l arunci
Umbră de abur, pururea iubită.

Se scutură gutuii şi se-aude
Cum mişcă vîntul gardul vechi, de lemn.
Tu stai şi-aştepţi la geamurile ude
Din depărtări artistice, un semn.

Cît de frumoasă-ai fost, cît de suavă,
Iubire către care mai rîvnesc
Acum cînd pustiit îmbătrînesc
Şi scad topit în inutila-mi lavă.

Eu te iubesc cu disperarea mută
A renului lovit de mari zăpezi.
Tu ştii, tu simţi, nu trebuie să crezi,
Nădejdea mea rîvnită şi pierdută.

Dar dacă tot a fost să-ţi scriu acum
Această poezie demodată,
Mamă, opreşte-ţi pruncul tău din drum
Şi nu-i mai da viaţă niciodată.

Mamei

Mamă, acesta sînt !
Jumătate acoperit cu pămînt,
cealaltă jumătate se duce
şi nici n-are cruce.

Tu ce mai faci, ce mai spui ?
Tristeţea n-o-mparţi nimănui ?
Tremură vişinul verde
şi nu te mai vede...

Mamă dacă ai putea să mă
sorbi
noaptea tîrziu cînd adormi,
să mi se pară că m-ai văzut,
dragă din iarbă şi lut,
să mi se pară, să ţi se pară
că se-ntoarce viaţa spre vară...

Poem despre un cîine

Latră un cîine peste cartier ca şi cum
eu n-aş fi auzit decît cîini fără glas,
îşi face datoria lui matinală şi gratuită.
Înşurubat în iarba murdară de fumul
maşinilor
el, dulăul fugit la oraş,
amăgit de civilizaţie îşi cîntăreşte şansele.
De trei zile nimeni nu-l bagă în seamă,
copiii-s plecaţi în vacanţă, bătrînii nu-l văd
din pricina ierbii murdare şi-a
timidităţii lor.
Umblă hingherii pe drum cîştigîndu-şi
pîinea
şi nici un pic de zăpadă, nici un capăt de os
măcar cît un privilegiu al minciunii.

Dimineaţa, o căţeluşă mică şi parfumată,
higienic spălată cu şampon pentru blonzi,
o căţeluşă îi dă tîrcoale ispitindu-l.
Are un fel de vestă verde, o fustiţă probabil
zgarda ei de argint poartă gravată numele
propriu
şi numărul de telefon al proprietarului.
Ca un arici se înfioară căţeluşa. Îi place
dulăul acesta jegos, plin de purici şi de
sentimente neexprimate.
Pare viril astfel cum cade lumina pe el
şi pare sănătos. „Exclus să aibă hepatită !"
E dimineaţă. Un fel de frenezie secretă
stăpîneşte
alimentarele şi cozile lor întîmplătoare,
stăpîna îşi priveşte căţeluşa,
o struneşte uşor îngrijorată.
Căţeluşa priveşte cu jind
acel cîine vagabond...
E dimineaţă. O lebădă albastră se aşează
în vîrful
blocului E 18 care se leagănă de plăcere.
Ei se miroase-ndelung, apropiindu-se,
dulăul îi şopteşte ceva în urechea
ca o petală,
scurmă cu piciorul din spate şi strănută
din pricina parfumului.
O ocoleşte cîntărind-o, apoi,
aburul gurii lor se contopeşte tremurînd.

Stăpîna alertată de situaţie îşi strigă
căţeaua.
Ea se supune păşind mărunt spre lesa
care-o aşteaptă.
Nici măcar nu priveşte în urmă...
Cîinele dintre blocuri, pripăşitul,
numismatul fericit (cum ar zice
Nichita Stănescu),
face o pauză meditativă,
Venea amurgul, bestia de amurg subţire
ca un şniţel,
ca un inel de necredinţă, ca o lamă de brici.
Lebăda din vîrful blocului
se mistuia carbonizată de smog...

Şi... ? Nu vi se pare destul ?
N-aţi auzit lătrînd un cîine-ntre blocuri ?
lătra plîngînd...
Nu v-aţi sculat scărpinîndu-vă-n noada
cămeşii
ca pe vremuri, dimineaţa, la ţară
cînd ningea din belşug.
Sobă duduind, jarul lemnelor surpîndu-se,
peisaj...
Ah ! scîncetul lui, desnădejdea pustiitoare,
depărtarea chemîndu-l discret
şi hingherii trecînd pe şosea, cîştigîndu-şi
pîinea.
Dar toate astea ce mai contează
atîta vreme cît mai puteţi auzi
un cîine lătrînd între blocuri...

Scrisoare către Nifon

Mai ninge sus în munţi preacuvioase ?...
Şi mai auzi, seara, clopotul oftînd din senin
ca şi cum un înger l-ar şterge cu pleoapa ?
Desigur, te mai preumbli noaptea
de-alungul pridvorului
hipnotizat de lună, golit de somn,
ca o nălucă.
Ţi se mai pare că Sfînta Paraschiva
îţi face cu ochiul cînd îi citeşti singur
în biserica pustie, stihuri de credinţă ?
Tot mai baţi toaca înconjurînd schitul
la fel ca astă vară, cu pas egal,
demn, ca un rege al fagilor,
oprindu-te la fiecare fereastră ?

Dece, frate Nifon ?...
Nu-i nimeni în jur care să te privească,
să se mire de smerenia ta,
de îndemînarea cu care inventezi simfonii
pe toaca de lemn subţiată de sunete.

Şi, la urma urmei, ce faci toată ziua ?
(tu care susţii că timpul urcă pe trupul tău
ca un melc rece şi somnolent tot mai
aproape de inimă).
Nu-i aşa că ieri noapte (pe la unu şi cinci)
ai deschis uşa schitului bîjbîind ca un orb
şi-ai sărutat icoana închinîndu-te
să nu i se răcească buzele
de atîta singurătate ?...

MIRCEA MICU

Anotimpurile

Despre Mihai Bandac, pictorul, s-a scris mult. Și bine. Încă de la primele lui „personale" și de „grup", critici dintre cei mai importanți — între care neuitații și din ce în ce mai regretații Petru Comarnescu și N. Argintescu-Amza — au relevat talentul său neobișnuit, fixîndu-l între capii de promoție ai generației sale. Mai tîrziu, la elogiile criticilor plastici români s-au raliat și critici plastici străini care au putut să-i vadă tablourile în expozițiile „de afară" ale pictorului. Publicul n-a rămas nici el indiferent la acest neobișnuit succes de critică, Bandac ajungînd astăzi să fie pentru colecționari într-o perfectă sinonimie cu „valoare". Transformarea numelui său propriu în substantiv comun (un bandac = un tablou, un peisaj, un anotimp, o melancolie ș.a.), visul oricărui artist care are tentația capodoperei, nu a fost, cum se spune, ușoară, dimpotrivă. Răsfățul critic și public de la debut, faptul că încă de pe atunci „făcea școală" imitat de colegi, succesele internaționale, pe lîngă tot ce au avut ele mai luminos în acei ani, au desfășat și pachete cu etichete care i s-au lipit oriunde s-a vrut. Peisagist, colorist, lucid, translucid, abstract, simbolist, nuantilist, epic, liric și așa mai departe, etichetele ne amețeau, de multe ori acoperind sub albul lor lipicios lucrările. Numai Bandac nu a amețit. Lui, cred eu, îi este deajuns să fie pictor. Pictor și nimic mai mult. Sau nimic altceva. Pictor pur și simplu. Cu unghiile roase de culori, cu un ochi, stîngul, mai închis decît celălalt, dreptul. Cu șevaletul în fața anotimpurilor sale : copilăria, tinerețea, maturitatea și bătrînețea. Anotimpuri cărora le caută corespondențele în primăvară, vară, toamnă și iarnă. Cu melancolie. Cu sentimentul despărțirii de fiecare clipă în care ai fi putut să fii și să trăiești altfel. Dar și cu o neașteptată disimulare. Pentru că trebuie să spunem că dacă despre pictorul Mihai Bandac s-a scris, despre personajul cu același nume, nu. Or, personajul este fermecător și și-a atras în primul rînd prietenia poeților. Dar și a criticilor. Chiar și a prozatorilor. Personajul Mihai Bandac este desigur altceva decît pictorul Mihai Bandac. Împreună însă — și sînt numai împreună „în lume" — îmi amintesc, ori de cîte ori îi văd, raza aceea veselă, copilăroasă a oglinzii care ne orbea și ne zăpăcea o clipă în copilărie.

IULIAN NEACȘU

Estuare fragede

Sus colo — în vînăt văzduh
luna — o fregată
jumătate tu jumătate eu
și-a înțepenit ancora
în scheletul unui fost prizonier de război

...ora
cînd într-un creer arborescent
năpîrlesc
șopîrlele șoaptelor pierdute

dar înainte de asta
sub vreo streașină
inima unui porumbel
îngrijorînd
melancolica disciplină
a întunerecului

EUGEN SUCIU

1940–1944

Cîţi sînt de-atunci? Treizeci şi nouă-s anii.
Ne retrăgeam făr'a fi tras cu arma,
Lăsînd ţinutul mîndrei Transilvanii,
Oraşele, tranşeele, cazarma.

Dăduse ordin Hitler; domni şi rege
Au socotit vorba lui e lege,
În noi ca-ntr-un cazan fierbea mînia.
Cînd s-o trezi odată România?

Garoafa roşie pe gînduri sta,
Ea nu pleca, era garoafa ta,
Rămasă fără mîngîiere,
Dar c-o nădejde-ascunsă în durere.

Învinşi de-nvingători neglorioşi!
Cum oare să fi fost nemînioşi?
Dar buba asta totuşi se va sparge...
Şi noi cîndva ştiam că ne-om întoarce!

Potop am înfruntat apoi de sînge,
Cadavrele erau pe drumuri trepte;
Şopteam: „Garoafă roşie nu plînge!"
Ştiam că ea la Cluj o să ne-aştepte.

Şi ne-am întors soldat lîngă soldat
Cu valuri mari de oşti liberatoare
Şi cîmpu-ntreg erau garoafe-n floare —
Şi-a noastră roşie ne-a aşteptat.

MIHAI BENIUC

Insula iubirii

Lui Daniel, pentru eternitate

I

Clopote tremurînd spre desăvîrşire.
Un drum mai lung ca destinul.
Sărbători începute în nemulţumire.

Iată iubirea, muta promisiune.
Jungherul
Adus în sîn de fratele tău.

Lumina lunii se strecoară din grădină
În amintiri disparate.
În lume suferă sufletul tău
Dragoste totuşi trufaşă! O, fapte!

Lîngă ziduri murdare
Oraşul dezpovărat doar o clipă
La trecerea morţilor
În suferinţa iasomiei, a teiului tomnatec.
Corabie fără rîu va rămîne iubirea ta. Uitare.

II

Insula tace. Ne strînge de braţ curcubeul.
Tăcerea aşteptării după ploaie; şi vinul serii
Lumina otrăvită de tot trecutul nostru.

O violentă batere de aripi
A unui pescăruş roşu.

Barca se înegreşte în larg
Şi valurile urcă să coboare în uitare.

Ameninţată e seara cu toată forţa
De cei morţi...

Îndepărtarea s-a oprit.

Aici se naşte
Tăcerea şi cuvîntul
Inutila eternitate.

Ori poate cineva pîndeşte
Şi tot ce vede în stele scrie.

ION MURGEANU

Două poeme de dragoste

1.

Mirosul tău mi s-a lipit de trup
ca o frunză de ceară
pe acolo am să mor cîndva
şi simt un gust adînc de înserare
sunînd în locul desgolit
ca soarele peste şopîrle
şi parcă zilele se-nşiră
după mirosul tău de grîu

2.

Cîntec şi pămînt numele tău
iubita mea coborînd în ceaţă
mai devreme ca apele fluviului
să te apere îngheţînd
în visul tău am trupul subţiat
o spadă de damasc lovindu-ţi carnea
sau poate trunchiul meu adînc
te va desface-nfierbîntat spre brumă
şi-n lungi covoare verzi vom putrezi
ca florile de mai sub nări cu lună

GABRIEL IUGA

— Una e să fii mîncat cu unul, și alta e să fii mîncat de unul.

— Una e cînd scrie pe hîrtie, și alta e cînd pune pe hîrtie.

— Una e să bată în lemn și alta e să bată cu un lemn.

— Una e să rîzi de una bună și alta e să rîzi de una ne-bună,

— Una e să spui că mă așteaptă o doamnă și alta e să spui că mă așteaptă... o doamne!

— Una e să fii dus de unul și alta e să fii condus de unul.

— Una e cînd spui că a luat un ceas de buzunar și alta e cînd spui că a luat un ceas din buzunar.

— Una e cînd prostul ține postul și alta e cînd prostul deține postul.

— Una e să ai carte și alta e să știi carte.

GHEORGHE GROSU

Pilule... pentru rîs

Băiatul unui literat francez a scris un scenariu cînd avea doar opt anișori. Pe prima pagină, sub titlu, menționase: „Film interzis copiilor sub patru ani!".

— Mare greșală, să mă iau după capul tău, și să-mbrac costumul ăsta! Nici nu știi ce bine ar fi fost, dacă-mi păstram hainele celelalte...

— Nu fii copil! — îl liniștește soția. — Îți vine minunat!...

— Poate!... Însă-n costumul ălălalt erau biletele pentru spectacol! Și-ncepe peste cinci minute...

La medic.

— Soția dumneavoastră suferă grav de mania grandorii... Ați mai avut cazuri asemănătoare în casă?

— Da. Taică-su. Mereu avea impresia că el este capul familiei!

La o expoziție.

— Dacă asta e artă, atunci eu sînt un idiot!

— E artă! — exclamă pictorul aflat lîngă exponate.

Condamnatul se găsește legat pe scaunul electric. Directorul închisorii îl întreabă care-i este ultima dorință.

— Aș vrea să mă țineți de mînă! — răspunde calm comandantul. — Poate o să am mai mult curaj!...

În vagonul de dormit. Soțul, pe cușeta de sus. La o trecere printr-un tunel, se-aude bubuind ceva.

— Ce-a căzut? — îl întreabă soția.

— Pijamaua mea! — răspunde bărbatul.

— Dar de ce a făcut atîta zgomot?

— Pentru că eram și eu înăuntru!

— Cîți lucrați aici?...

— Cu maistrul — trei! Fără — nici unul!

Culese și traduse de PENKE MUȘATESCU

Epigrame

CÎNTAREA VERBULUI A FI

de Arcadie Donos

Cîntare verbului a fi
E-ntr-un „volum" de poezii,
Dar noi „a fi" am vrea să fie
Nu în volum, ci-n poezie.

EȚETERA

de Gheorghe Azap

Dacă vorbim, pe drept, de-ale culturii,
Citind volumul lui Ețetera,
Știm că-n Istoria literaturii
Va trece sigur la Et caetera.

GELU STOICESCU

AM VISAT CĂ...

Am visat că un ins de la volanul unei mașini ultra elegante m-a stropit cu noroi din cap pînă-n picioare dar... a fost domn pentru că a pus imediat o frînă, a coborît pe trotuar, și-a cerut mii de scuze, mi-a șters obrazul cu batista lui albă — apoi mi-a oferit 100 de lei ca să-mi duc hainele la curățătoria chimică. Atît...

Am visat că s-a născut undeva pe TERRA, o nouă generație de medici care nu mai cred în jurămîntul lui HIPOCRAT — dar care refuză categoric pe toți suferinzii care încearcă să-i mituiască, oferindu-le plicuri și... cartușe !

Am visat că un gestionar cinstit a scris o anonimă și l-a acuzat pe directorul întreprinderii respective, că șeful lui n-avea curajul răspunderii ca să-i întocmească dosarul prevăzut de Legea 18...

Dar anonima s-a pierdut undeva pe la... poștă.

Am visat că un șef contabil de la o Întreprindere pentru industrializarea cărnii a fost atît de cinstit încît rodea, în fiecare zi, numai carnea de pe oasele animalelor. Închipuiți-vă !

Am visat că-n lumea literară și-n cea artistică — nu mai există nici invidie, nici bîrfă. Fiecare-și vede de treaba și de rolul lui pe scena vieții ; incredibil dar asta-i „piesa"... din vis.

AL. MISIUGA

Hoinară-n luna mai

Ca să-mi treacă de urît, obişnuiam să-mi scutur genele de praful amintirilor care-mi încetoşa privirile. De pe fiecare geană se desprindea cîte o stea măruntă şi-mi brăzda obrazul cu îndoieli ca să se stingă apoi, pe buze, în şoapte hoinare ca şi luna mai.

Într-o seară, am vrut să scap, din nou, de îndoieli şi amintiri dar, de pe gene, nu mi s-a mai desprins decît o singură stea, rece, al cărei gust amar, de făgăduială neîmplinită, mi-a rămas, mult timp pe buze. Ca să nu mi se usuce buzele de amărăciune — tocmai într-o seară atît de minunată ! — am sorbit vin de floare albă. Pe dată, mi-am uitat tristeţea şi-am alergat în lume ca să rîd, descătuşat de măştile fluturilor care poartă pe aripi nopţile. Şi, pentru că, pe deasupra, aveam poftă să fiu şi darnică, am vrut să împodobesc fruntea serii cu floarea mea albă, smălţuită cu dragoste liliachie. Voiam să-mbăt cu alb de floare seara aceea de pomină, şi-apoi să dansez ca păsările şi ca frunzele în lerui-ler-ul vîntului. Dar, aşa cum am uitat de tristeţe, în entuziasmul meu, am uitat că trebuia să-nvăţ orele cu lună plină cum se simte candoarea albului, din care eu sorbisem cu nesaţ ; şi-am uitat să nasc din degetele mele alte degete cu care seara să mîngîie petalele răsărite din lumină şi speranţă. Aşa că floarea albă a rămas părăsită nopţii şi necunoscutului, uitată chiar şi de legile misterioase ale visului, în timp ce eu m-am întors acasă, cu genele doldora de noi amintiri, cu buzele umede, dornice de sclipiri noi.

A doua zi, de dimineaţă, nu gînd limpede mi-a amintit de floarea pierdută şi, fiindcă venise luna mai, luna hoinarilor, am pornit în căutarea ei, cu o întîmplătoare speranţă de iubire în inimă. Într-un sfîrşit, am găsit-o, la colţ de lume, aşezată frumos pe un postament de uitare, aşteptînd, ca o piesă de muzeu, admiraţia unor vizitatori inexistenţi. M-am bucurat cînd am văzut-o şi-am întins mîna spre ea ca să mi-o iau înapoi. Dar floarea, crudă, şi-a strîns petalele cu teamă să n-o îngheţe atingerea mea. Nu-mi mai aparţinea şi se ofilea aşteptînd o altă înţelegere.

MIHAELA LAMOTESCU

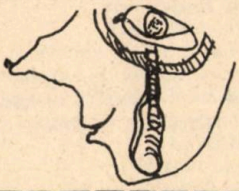

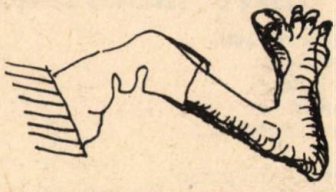

Torsade

Din volumul „De bello dacico"

Un mulcom brîu
Coliba o-nconjură pe-afară:
Unduitoare linii apar, dispar...
Egale
Tipare — şerpuite — veciile măsoară
În curgeri mîngîioase,
În gemene spirale.

Destine figurate în lemn !
Iar peste ţară
Se leagănă coline,
Coboară văi domoale
Şi iarăşi urcă plaiuri şi alte văi coboară
Tăindu-şi
Fără tihnă
O nesfîrşită cale.

În tindă
O ulcică de-argilă.
Dar pe toarte,
E-acelaş semn
De mînă de meşteri fără carte
Şi-n stîlpii
Singuratici sub bîrnele-arcade,
Aceleaşi rîuri
Albii-n ocoluri îşi sculptează —
Şi toate-aceste taine
Ţinîndu-le în pază,
Le-mbrăţişează
Istrul
Cu undele-n torsade.

CICERONE THEODORESCU

Trei cai

Soarele picură aur în grîu
Cum picuri tu dragostea ca pe-o vină,
Prin grîu aleargă calul alb, fără frîu,
Nechezînd în lumină

Pămîntul urcă umezeală şi umbră
Ca o dragoste suind spre amurg
Printre umbre, la pas umblă
Fornăind calul murg

Voaluri de noapte, opace,
Fac dragostea să devină cuvînt
Întunerecul picură pace, —
Calul negru scormoneşte pămînt.

TUDOR PÎCĂ

Dans sterp

Salut mişcarea care mă condamnă
Cînd dansul sterp e întrerupt de tine
Secunda cînd înseamnă bine.
Destin de-a te privi — ce armă!

Tu eşti — şi dintr-odată nu mai ştiu
De ce în lume s-a făcut tîrziu
Prin ce imperii încă nepătrunse
Sunetul tău pe mine mă ajunse.

Auzi pămîntul cum dospeşte
Şi hohotul de grîu şi sare
Cum însoţeşte clipa-n care
De tine mi se povesteşte?

Rămîi, eşti dorul meu durut,
Culoare prăbuşită în cristale,
Tipăt de viaţă sau tăcere moale,
Plecarea este tot un început.

CORINA DOBRICĂ

Am oprit moartea...

Marea care nu ştia,
m-a îmbrăţişat.
Seara îmbrăca,
nemărginitul
mi-aducea conturul...

Ochii filtrau imaginea
înşelătoare.
Am oprit noaptea
ca martor,
şi-aştept...

ŞTEFAN MIHĂILESCU

Un cîntec pentru Ioana

...Pe drumul şerpuit de lut
paşii noştri tipăresc urme;
ne-ar mai putea găsi,
dacă-au aflat, fraţii tăi!
Satul meu, iată-l,
încă puţin şi vom ajunge;
albă, casa ne-aşteaptă,
cu bucurie în prag!
Îţi vorbesc de dragoste,
despre noi, îţi vorbesc
şi cuvintele, sînt,
cum nişte seminţe aruncate
în cernoziomul negru,
răscolit de pluguri!
Ne vom întoarce, desigur,
gata de secerat va fi grîul;
din două spice înalte,
ne-or face inele de nuntă!

GEORGE BERA ARĂDEANU

Cîntul 37

Cînd Dacul se retrage
la ora de chindie,
S-aude-ncet, cum curge
în undă stafidie,
Ce creşte, prinde aripi,
un ritm de melodie...
Rapsodu-şi zice oful
pe-un cînt de psalmodie...
Cu-a sa dorinţă-nscrisă
în vers, palinodie...
Natura intră-n freamăt,
cînd doru-atunci ADIE...

GHEORGHE MARINESCU

1

Rutina ochilor neclari în soare
Mai lungă, prelungită
Decît prima oară,
Cînd linişti verzi
Şi tot mai verzi
Exclud intenţia amară...
Tăcerea ochilor nestăpîniţi,
Cînd briza ascuţită stinge,
Mai strictă ca în prima stare,
Călătorind
Mereu închisă
Spre distanţa mare...
Peste focarul de fadoare
Cu subterfugii regeneratoare
Efecte în lascivele dorinţi
Atît de mici
Prin repetata încercare,
E noaptea selectivă,
Sînt singure intermitenţe
Interferînd halouri....
A mea e pînda tare.

2

Concret curbat,
Eşti sigur din nou,
Stridente iluzii,
Ha,...
Un ieri disipat...
Şi rîzi acromatic...
Axe sfîrşite,
Ai teamă de tine!
Melancolie primară,
De-acum eşti despicată,
Te chinui intersată
Într-o topire fugară...
Sînt crini aici!!
Crinii se vor lichefia
În altă seară...

BOGDAN NEGRU

Călătoare

De-atîta mers pe fructele prea coapte
mi-au intrat seminţele în călcîi
călcîiul în pămînt

iată mă rod nestăvilite încolţiri

cred că odată îmi voi smulge arterele
şi le voi atîrna de copaci
un ochi îl voi pune în inima păsărilor
cu celălalt
voi pietrui un drum;
mă voi uita cu orbitele goale
la ceea ce nu se poate vedea
decît cu ochii orbi
(poate de-aceea păsările îşi îngroapă
privirile sub aripi
îngrozindu-se de faţa Necunoscutului
săpată în gol —
poate dintr-o astfel de groază
se naşte
neînduplecată dorinţa de zbor

JUDITA PARTIN

Alb

Port floare albă în loc de inimă,
iarbă albă în loc de plete.
Îmi lipseşte o mînă
şi un ochi
alb
de uitare.
Peste toate
floarea albă
îmi domină secunda.

LUMINIŢA NEGRU

Cîntec

peste tremurul trupului tău
cuvintele mele
cad ritmic şi calde
ca stropii unei ploi de vară

şi e noapte în lume, iubito,
şi e noapte afară;
dar cum stau culcat lîngă tine
parcă-s faun cu coarne de ceară

VALENTIN BORDA

Un fel de pastorală

Mi-e foame de singurătate,
cînd caii verzi
se plimbă-n colivii,
vertebre moarte aruncate-n stradă,
iubito? cînd ai să-mi mai scrii?!

DAN MANOLESCU

Ochii

Zilele ne adulmecă
Un corăbier cu sufletul gol
Îşi lasă ofranda
La fiecare miez de noapte
Iubitul ucide profetici papagali
Şoptind printr-o pîlnie de jar
— Fii liniştită
Vom păstra la naftalină
Dulci şi moi, albaştri fiori.

LEONTINA NEDELCU

Răscruce

Povestiţi-ne o mie de nopţi,
ce vă-împiedică
Vre-o pulbere strecurată
între voi
care veţi fi fost
şi cei întorşi?
Ochii se împliniseră
şi aici
cu deşertul Gomorei,
De unde începe
răscrucea de timp.
Întorceţi-vă
încotro să punem
fragilul nostru pas.
Ce jurămînt cu spaimă
vă înlănţuie
să refuzaţi împlinirea?
Unul din voi
ridică templu închinăciunii;
Surîzînd,
altul îşi alege mormînt Cerul.
Chiar nu se poate,
nu mai ajung literele?
Faceţi un semn,
să-adăpostim
în grotele memoriei.
Daţi-ne ce nu ne-a luat nimeni:
un dram de speranţă în Steaua Stelară —
Muţenia gîndului vostru
Ce vrea să însemne?

NICOLAE ADAM

Plînset de singurătate

Mîna îmi cade, luminare topită,
peste al toamnei parastas din mine.
Îmi simt părăsite nopţile
de efemerele fecioare ale viselor.
Un cîntec fragil şi prelung
se aşterne peste ploile aşteptărilor.
Caut sub acoperişurile zilelor
scrisori cu un singur destinatar.
Aştept-încă-acel răspuns
fără de care nu mă pot naşte
şi sărut cu teamă
urmele celor care se duc
spre îmbrăţişări albastre.

NICOLAE MANGU

EMINESCU

Regina de fabulis

Albas nebulas, nitentes
Lun'argentea producit,
Dein has effert super aquas
Extenditque et in campis.

Congregantur flores, telam
Ut aranearum scindant
Suspenduntque in veste noctis
Magnas gemmas, pretiosas.

Propter lacum, in quo nubes
Raram umbram texuerunt
Ruptam motibus undarum,
Uti globis luminosis,

Arundinibus depulsis,
Stat puella inclinata
Inque undam fascinatam
Rubras rosas saepe jactat.

Ut imaginem jam cernat,
Spectat ut in orbes undae
Currant, nam est fascinatus
Lacus dicto sanctae Miercuri.

Ut emergat haec imago
Teneras dejectat rosas,
Nam sunt rosae fascinatae
Sanctae Veneris loquela.

Spectat... hujus flavi crines,
Facies in luna lucent
Et in caerulis ocellis
Omnes fabulae apparent.

Traducere de
TRAIAN LĂZĂRESCU

BARTIS FERENC

Scrisori pe frunze

Una vine
Alta pleacă:
Îți trimit o neliniște;
Mamă...

În piața amintirilor

Atîtea străzi mă-nconjoară
Și n-o iau la fugă.
Ferestrele se uită la mine ciudat:
demult n-am mai spart nici un geam!...

În românește de DIM. RACHICI

Biruitorul tumult

(fragmente)

Trezită fu straja ca din odinioară.
În porți stă falnic bardul cu frumuseți povară;
de tare răbdarea nu i-a-njunghiat-o gerul,
Cu apriga-i vrere încinsă topitu-le-a oștenilor hangerul.
Biruitor se fălduerea tumultul sosit, mulcomea vîntul,
subțirele vifor și iute, îl alinta cu cîntul.
Cum se uimeau clipind cei fulguri de nea!
Cum doar vraja cuvîntului să cadă-i aținea!

Biruitorul tumult făcu să alunece ușor din ușori porțile,
zalele punților lin coborîră pe scripete
murmurînd ison muzicilor nu gemind, făr' de țipete;
muștucele trîmbițelor iar singure ele prinseră a suna
pentru-ntîmpinarea cîntărețului răsărit din lume.
De uluit, vraiște se zgîiau porțile,
de mirare își clătinau creștetul turlele,
sfîrîind se-nvîlvorau mai mult luminînd torțile,
că nu-i păs cineva să le știe, nici tu deplin să le știi
sumedenia poveștilor tuturor, fără nume,
sumedenia mulțimilor vii!

ȘTEFAN POPESCU

HORVÁTH ISTVÁN

Vine tineretul

Vine tineretul!
Orașul îi primește-n aclamații
Răsună pretutindeni imnurile noi
Svonesc puternic cîntece, ovații.

Și vin mereu, dar n-are importanță,
în pantaloni ori în rochițe scurte
Și în ciudata lor îmbrăcăminte,
ei nu-mpart timpul în minute.

Îndrăgostiți și-avizi de-nvățătură
În lacrima asemeni stropului de rouă
ascund o bucurie — și-i a lor
precum și nevisata bucurie nouă.

De-atîtea bucurii și frumuseți
străluce strada cenușie
Pe unde trec, nădejdi se înfiripă
și-i numai soare luminos și bucurie.

În românește de AUREL HOLIRCĂ

Feciorul de argat

Maiorul Constantin Arnăutu se ridică greoi de pe scaunul care scîrţîi prelung. După ce îşi înăbuşi un căscat, se îndreptă spre fereastră.

— Deschideţi-o niţeluş mai larg... Iar o să zică nevastă-mea că duhnesc a mahoarcă, i se adresă tînărul, care se afla la celălalt birou.

Arnăutu împinse canaturile ferestrei pînă pocniră balamalele, apoi începu să se plimbe prin încăpere cu paşi rari şi grei.

— Mă Romi, mă băiatule, mai bine te-ai lua şi tu de fumat.

— De ce să mă iau?! întrebă tînărul, pe care vîrsta îl arăta a fi proaspăt ieşit de pe băncile şcolii. Locotenentul, adîncit în lectura dosarului, nu înţelesese prea bine cele spuse de maior.

— De fumat, măi, şi-am încheia pentru totdeauna discuţiile astea despre mahoarcă...

Locotenentul nu răspunse. Se mulţumi să-l privească numai cu un aer de reproş. Arnăutu se opri lîngă birou, apucă pachetul de Mărăşeşti, scoase una din cele cîteva ţigări care mai rămăseseră în pachet, o frecă între degete cu mişcări repezi şi foarte precise, de parcă ar fi numărat bancnote, o puse în colţul gurii, apoi scăpără chibritul frecîndu-l cu putere de banda de fosfor.

— Să ştiţi că vă fac iar un afiş...

— Faci tu pe dracu', mă... Dar, în ciuda cuvintelor spuse pe un ton rostit, pe chip îi înflori un zîmbet.

Cu cîteva zile în urmă, locotenentul Eugen Mocanu desenase pe o bucată de carton un mormînt, deasupra căruia răsărea un soare mare şi galben. În partea de jos a desenului scrisese cu litere de o şchioapă: „Fumaţi, fumaţi, soarele răsare şi fără dumneavoastră!" Atîrnase desenul pe perete deasupra scaunului său şi, cum maiorul nu-l observase cînd aprinsese prima ţigară din ziua aceea, locotenentul i l-a arătat.

Maiorul l-a privit lung şi, apoi, a spus:

— Şă dai aiureala aia jos de-acolo... Şi nu uita, tinere, carnea afumată ţine mai mult.

Păruse supărat, dar Mocanu, care începuse să-l cunoască, înţelesese că toată treaba îl amuzase. De-atunci, ori de cîte ori era înnorat, îi zicea că soarele răsare numai dacă aprinde el ţigara.

Arnăutu se mai suci prin cameră, trăgînd aprig din ţigară, pînă rămase doar un chiştoc pe care abia îl mai putea prinde între degetele lui mult prea îngălbenite de nicotină. După ce strivi ultimele rămăşiţe în scrumiera plină, se aşeză pe scaun, adresîndu-le locotenentului pe un ton prietenos:

— Ei, Mocanule, ce spui?

— Mă iau de fumat..., şi căută să vadă dacă maiorul gustă gluma.

— Ia-te, da' altădată. Acu', zi-mi la ce concluzii ai ajuns... Îl privi cum se foieşte uşor în scaun şi aşteptă să-i raporteze.

— Cred că informaţia trebuie adîncită...

— Cum anume?! nu avu răbdare Arnăutu.

— Din sesizare rezultă că inginerul Onoriu Andreescu a fost văzut, în timp ce se afla în delegaţie, în Italia, la un bar de lîngă Roma, în compania unui străin. Mai bine-zis, în timp ce ieşea din bar, îndreptîndu-se spre maşina străinului, aflată la parcare. După ce Andreescu a discutat cu cel ce ne-a sesizat, un coleg de-al său, care se afla cu soţia într-o excursie prin Italia, s-a urcat în maşină la volanul căreia se afla străinul şi au plecat. Voi reveni la maşină. Întrebarea care se pune este următoarea: dacă inginerul ar fi vrut să ascundă întîlnirea cu străinul, s-ar mai fi oprit să vorbească cu colegul său?

Maiorul îl privi fără să rostească un cuvînt, ca şi cînd nici n-ar fi auzit întrebarea. Pentru un altul, atitudinea lui Arnăutu ar fi însemnat un reproş, dar Mocanu era obişnuit cu tăcerile şefului său, aşa că aşteptă.

— Măi băiete, m-am gîndit şi eu la aspectul acesta. Se pare că Andreescu este un foarte bun psiholog. Eu cred că şi-a făcut următorul raţionament: oamenii văd ceea ce sînt obişnuiţi să vadă sau ceea ce arăţi, şi, pe loc, i-a relatat celui pe care în mod neaşteptat l-a întîlnit şi pe care nu-l putea, în nici un fel, ocoli, scopul prezenţei sale la Roma. A fost foarte convingător şi i-a spulberat omului orice bănuială. Şi, după cum ai văzut, abia în urma unei discuţii mai detaliate, inginerul aflat în excursie şi-a amintit că maşina cu care a plecat Andreescu avea plăcuţe de înmatriculare de corp diplomatic şi era un Citröen negru...

— Am verificat, ambasada noastră din Roma nu are nici o maşină de acest tip, adăugă tînărul.

— Să mai reţinem un fapt: Andreescu nu a relatat nimic în nota întocmită la întoarcere cu privire la tratativele de la Roma, despre întîlnirea şi plimbarea cu maşina respectivă...

— Dacă era cumva de pe la Ministerul de Externe italian?

— Să nu batem cîmpii! zise cam aspru maiorul.

— Trebuie să ținem, totuși, seama că, într-o lume cu relații deschise, cum este viața noastră contemporană, este posibil ca un om care se îndeletnicește cu comerțul, ca Andreescu, spre exemplu, să cunoască, printre alte persoane, și cetățeni străini, fără ca prin aceasta să aducă vreun prejudiciu țării...

— Sînt de acord cu tine. Am luat și eu în calcul o serie de elemente justificative, mai ales că este prima semnalare cu privire la Andreescu... Pare foarte nepotrivit pentru poziția lui...

— Atunci să vedem ce trebuie făcut mai departe...

*

În zilele care au urmat, locotenentul a dat foarte rar prin biroul mirosind a mahoarcă. Doar, cînd și cînd, raporta maiorului, prin telefon, unde se află și cam ce mai avea de gînd să facă. Arnăutu nu-l zorea. Știa că dacă locotenentul se limita doar la acele discuții telefonice, nu avea încă destul de conturate concluziile. De aceea, în dimineața în care, deschizînd ușa, l-a găsit pe Mocanu așteptîndu-l, s-a așezat tăcut la birou, așa cum îi era obiceiul, așteptînd ca subordonatul său să-și descarce sacul cu noutăți.

Andreescu era un adevărat personaj de roman. Născut într-o familie cu stare, urmase cursurile liceului american din Capitală, fiind unul dintre membrii organizației Y.M.C.A. Încă din liceu se remarcase nu numai prin rezultatele la învățătură, ci și în activitățile sportive. Fiind unul dintre „aleșii" care-și puteau permite să urmeze o astfel de instituție la învățămînt, datorită situației sale materiale, frecventa și cele mai selecte cercuri de tineri. Era, ceea ce obișnuit se cheamă, „un fecior de bani gata". Dar Onoriu nu se prevala prea mult de averea familiei. Îndată ce și-a luat diploma de bacalaureat, a plecat, împreună cu alți trei tineri, de aceeași condiție socială ca și el, la studii în Germania. Asta se întîmpla în septembrie 1939, anul în care în Europa se aprinseseră deja, flăcările războiului.

Andreescu a terminat studiile la Charlottenburg cu aceeași meritorie „magna cum laude". Fără să se lase prea mult atras în vînzoleala mișcărilor studențești de orientare fascistă, în 1943 revine în țară, ca proaspăt inginer, dornic să-și încerce norocul. Vroia să fie total independent de familie și, cu sprijinul material al „babacilor", deschide o fabricuță de piese turnate pentru industria de armament, principalul său partener și protector fiind Malaxa. Cîștigă, astfel, și el cîte ceva, din uriașele sume cheltuite de guvernul Antonescu.

Vremurile se învolburaseră, însă, și pentru Andreescu și, odată cu pacea, este nevoit să-și încheie afacerea, dornic să plece împreună cu părinții săi în străinătate. Cererea nu le este aprobată și Andreescu se adaptează, din mers, noilor condiții.

Se angajează la diferite întreprinderi din țară, acolo unde nimeni nu-i cunoștea activitatea anterioară, ca abia în anul 1950 să revină în Capitală. Dosarul său cuprindea referințe excelente și nu întîmpină nici o greutate în ocuparea postului de inginer la Uzina „V". Era un model pentru toți, un exemplu de conștiinciozitate și disciplină, un animator al mișcării de invenții și inovații care lua tot mai mult amploare în acei ani. Sprijinul calificat pe care îl acorda acelor tineri ce băteau la poarta consacrării, modul său de viață modest și apropiat, îl fac îndrăgit de muncitori.

Și, cum era și firesc, este propus pentru promovare. Abia atunci i s-a citit cu atenție dosarul de cadre. Fiu de industriaș, iar mama fiică de moșier, studii în Germania, fost patron de „atelier", cum îi zicea el fabricuței, reprezentau, desigur, elemente de natură să stîrnească anumite întrebări. Andreescu avea, însă, la toate răspunsuri, încît îndoielile s-au risipit ca un fum spulberat de vînt.

Tatăl său adevărat, declara individul, chiar cu o anume mîndrie, nu era fostul industriaș al cărui nume îl purta, ci un fost argat de pe moșia bunicilor, cu care mama lui, tînără și iubitoare, avusese o anume legătură amoroasă. În această situație s-a grăbit căsătoria mamei. Dar industriașul Andreescu prinsese de veste și îl ura, pur și simplu, pe Onoriu, încercînd să-l îndepărteze. Trimiterea la studii în străinătate era tocmai urmarea unor gînduri care-l frămîntau de mai multă vreme pe tatăl oficial, care nu dorea desfacerea căsătoriei, dar care încerca pe orice căi să-l înlăture pe „fiul" său, să i se piardă urma.

Deci, Onoriu avea o origine pe jumătate „umilă", cum se lăuda el. În plus, el susținea sus și tare că simțea și gîndea ca un fiu de argat. Scrisese toate acestea pe hîrtie, iar ca dovadă a adevăratelor sale sentimente, aducea un element de netăgăduit. În ciuda unor partide strălucite care i se iviseră, preferase să se căsătorească cu o simplă muncitoare, o fată modestă care lucra, împreună cu mama ei, la Filatura de bumbac. Andreescu a beneficiat din plin și de acest fapt. A fost promovat din treaptă în treaptă, pînă a ajuns să răspundă de compartimentul ce se ocupa cu activitatea de comerț exterior.

Și aici s-a bucurat de aceleași aprecieri elogioase, străduindu-se să-și îndeplinească cum se cuvine sarcinile ce-i reveneau, colegii, șefii și subordonații săi avînd numai cuvinte de laudă...

— Deci, băiat bun pe toată linia, zise gînditor maiorul, cînd locotenentul termină de relatat.

— Băiat bun, dar au mai apărut și altele...

— Fierbe-mă, băiete, fierbe-mă ...

— Nu vă fierb. N-am făcut decît să vă descriu tabloul acesta plin de soare, pe care abia se pot zări cîteva pete negre.

— Dă-mi lupa să le văd și eu ...

— Prima. După vreo cîțiva ani, nu prea mulți, a divorțat de muncitoarea care-i „corectase" autobiografia, fără prea mult tam-tam și s-a recăsătorit. Soția de-a doua este chimistă și lucrează la un institut de cercetări. O veche cunoștință și bună prietenă încă din tinerețe. Am stat de vorbă cu prima soție. Nici n-a vrut să audă de Andreescu. Nu vroia să-și mai aducă aminte de acest om. Fiind foarte tînără și naivă a crezut că dragostea l-a îndemnat să se căsătorească cu ea, dar Onoriu a tratat-o tot timpul cît au fost împreună ca pe slugă. Apoi, ca să nu aibă probleme cu divorțul, a uzitat de o mașinațiune mîrșavă. Trebuiau să plece împreună în concediu, la munte. El a trimis-o înainte, motivînd că au intervenit între timp unele probleme urgente și că va veni și el într-o zi, două. N-a apărut nici în prima, nici în a doua, nici în a treia. A patra zi, la vila unde locuia femeia a venit un prieten de-al lui care a rugat-o să-l găzduiască o noapte, neavînd alt loc unde să înnopteze. L-a înțeles și, în miez de noapte, la ușă a ciocănit Andreescu. A făcut un tărăboi cumplit, spunînd că nu se aștepta să-și găsească nevasta cu cel mai bun prieten. Adevărul, spunea fosta nevastă, era că prietenul pe care-l găzduise, cînd l-a auzit pe Andreescu la ușă, a răvășit și mai mult patul în care dormise. La proces a făcut chiar o declarație, afirmînd că între el și soția lui Onoriu erau relații mai vechi, situație care a fost de natură să faciliteze divorțul.

Femeia mi-o spunea plîngînd și nu am avut nici un motiv să nu o cred. Dealtfel, am mai stabilit că cei doi au fost și sînt încă buni amici, lucru cam neobișnuit pentru unul care îți fură nevasta...

— Interesant. Și n-a menționat nicăieri acest lucru, mă refer la divorț și faptul că s-a recăsătorit.

— Nicăieri. Dar mai e și altceva...

— Zi odată și pe asta, dar mai repejor...

— Feciorul de argat a recăpătat gusturi boierești ... După ce ani de zile a trăit într-un apartament cu două camere, imediat după noul mariaj s-a mutat într-o vilișoară, nemaipomenită, pe care a cumpărat-o de la o rudă de-a sa. E un vis cînd o vezi și numai pe afară, darămite pe dinăuntru. Face ceva bănișori...

Maiorul scoase pachetul său mototolit de Mărășești, prinse o țigară cu vîrful degetelor, și, apoi, îl aruncă pe birou. O răsuci gînditor.

— Mă, băiete, nici eu nu am stat degeaba. Iată ce am aflat: cu ocazia unei deplasări în Franța, acum vreo doi ani, Andreescu a dispărut, pentru o bucată de vreme, de lîngă cei din delegație. Într-o după-amiază, colegii săi nu l-au găsit de fel, iar a doua zi dimineața era cît pe ce să întîrzie la tratative, așteptîndu-l în hol. Văzînd că nu mai vine, el fiind și șeful delegației, unul s-a dus să-l caute în cameră, fiindcă funcționara de la recepție nu-și amintea să-l fi văzut ieșind, iar cheia nu fusese pusă la tablou. Dar nici în cameră nu era și cum ei deja întîrziaseră o jumătate de oră, au plecat. După cîteva minute, a sosit și Andreescu care le-a făcut o „muzică" pe cinste pentru lipsa lor de colegialitate, ca și pentru banii cheltuiți pe taximetru... Era o dispariție clasică care putea fi în orice fel interpretată. Și nu singura, fiindcă a urmat una și mai dihai. În timp ce se afla la tratative, Andreescu a fost chemat să vorbească la un telefon, într-un alt birou. Cînd a revenit, le-a spus celorlalți din delegație că un director de firmă din Lyon l-a invitat să-i viziteze uzina în vederea unor posibile contracte și că a acceptat invitația. Lucru neobișnuit care depășea cadrul pentru care sosise delegația românească în capitala franceză. Cum a ajuns în țară, a informat, însă, conducerea instituției despre cele două aspecte, ca și despre vizita sa de la Lyon, vizită ce a durat vreo trei zile, astfel că orice bănuială părea lipsită de obiect.

— În această situație, întîlnirea de la Roma capătă alte nuanțe...

— Și cu povestea aceea se mai ridică o chestiune: fiind șef de delegație, Andreescu le-a spus celor ce-l însoțeau că, în timpul liber, fiecare poate să-și facă programul după cum crede de cuviință, fiindcă el n-o să se țină scai după nimeni. Și, consecvent acestei situații, în fiecare după-amiază, ca și duminica, a dispărut din hotel ...

— Sînt convins că treaba aceasta n-a mai adus-o la cunoștința nimănui...

— Nu, am aflat-o numai stînd de vorbă atent, cu cei ce au fost împreună cu el la Roma ...

— Vă propun să mergem să stăm de vorbă chiar cu Andreescu. Ce ziceți?

— Ideea e prea trăznită, ca să nu o luăm în calcul...

*

Deși propunerea lui Mocanu păruse foarte tentantă, maiorul nu s-a grăbit să-i dea curs. Consecvent obiceiului său, a mai pitrocit încă o dată totul și s-a hotărît să nu facă nimic pînă nu află rezultatul acelor cercetări pe care le socotea încă foarte necesare. Ideea îi venise abia acum și se dojenea că nu se gîndise la ea mai devreme.

A doua zi, aplecat asupra dosarelor pe care le scosese din arhivă, studia răbdător, cu atenție, fiecare filă. Adîncit în lectură, aprindea involuntar țigară după țigară. Fumul acru, greu, învăluise întreaga încăpere. Se hotărî un timp să nu mai fumeze. Simțea o arsură în piept, poate și pentru că întrecuse nițeluș măsura. În minte îi veni discuția cu Arnăutu despre nesfîrșitele ți-

gări fumegînde și zîmbi amuzat la amintirea poveștii cu afișul.

În vremea asta, Arnăutu, la fel de cufundat în hîrtii, citea protocoalele și contractele încheiate de delegațiile conduse de Andreescu, căutînd să descopere dacă și mai ales cum ar fi putut acesta să comită anumite nereguli. Treabă destul de grea și anevoioasă.

Primul care a ajuns la un rezultat a fost maiorul. Găsise o singură adnotare, destul de lapidară, privitoare la inginer. Un agent al Serviciului special de informații semnala că, în luna august 1939, Onoriu Andreescu fusese văzut la Clubul diplomaților străini, în compania atașatului militar al Ambasadei franceze. Nota respectivă era catalogată la informațiile provenind dintr-o sursă foarte sigură, clasificare ce-i conferea un grad de credibilitate foarte mare. Deși serviciul respectiv acorda multă atenție verificării informațiilor, în acest caz nu se întreprinsese nimic, sesizarea rămînînd fără urmări, poate și datorită faptului că Andreescu plecase la studii în Germania chiar în luna următoare.

„Se leagă bine cu cele petrecute în timpul delegației din Franța", își zise Arnăutu și continuă să caute cu acea încăpățînare care-l caracteriza în astfel de împrejurări. Locotenentul chiar glumea, întrebîndu-l de ce „se răsteşte" atîta la hîrtii. Maiorul îl privea, parcă și mai încruntat, și-i spunea cîte una, așa, ca între colegi, văzîndu-și mai departe de treburi.

Pînă la urmă, n-a mai descoperit nimic demn de reținut. A strîns dosarele, le-a predat, a golit scrumiera de chiștoace, a mulțumit pentru ajutor, încercînd să fie ceva mai puțin ursuz. A plecat spre centrul orașului. S-a oprit în drum la un telefon public, de unde l-a sunat pe Mocanu cu care a stabilit unde să se întîlnească.

— Vă era dor de mine?! nu se putu abține să nu-l împungă locotenentul.

— Dor pe dracu' ... Hai, să nu pierdem timpul, și au urcat în primul troleibuz.

Au coborît undeva, pe lîngă Piața Buzești, căutînd o adresă pe care au găsit-o cu ușurință. Maiorul a sunat prelung, apăsînd butonul de parcă ar fi vrut să-l înfigă în zid. Din spatele ușii din fier forjat s-au auzit pașii unui bărbat care cobora pe scările de lemn ce scîrțîiau. După ce acesta deschise ușa, privi cu surprindere spre cei doi.

— Cu cine am onoarea?

Maiorul se prezentă, scoase legitimația pe care o avea într-o învelitoare din plastic transparent, o desfăcu și o ținu în fața bărbatului, astfel încît să poată citi.

— Cu ce vă pot fi de folos?

Maiorul îi explică în cuvinte puține că îl rugau să le dea unele relații cu privire la inginerul Onoriu Andreescu. Gazda rămase cîteva clipe pe gînduri, apoi, îi pofti în casă. Urcară pe scara de lemn și pașii maiorului răsunau înfundat de parcă la fiecare treaptă scîndurile ar fi fost pe cale să se rupă. Intrară în sufragerie. Căldura de peste zi stăruia încă și gazda deschise larg fereastra, apoi, s-a scuzat și a ieșit din cameră. A revenit avînd în mînă un pachet de „Kent" la care tocmai rupea foița de celofan. A fost rîndul maiorului să-l refuze, zicînd că el rămîne fidel gloriilor străbune; făcea, desigur, aluzie la „Mărășeștile" lui. Omul și-a aprins o țigară, ușor stînjenit de refuzul celor doi de a fuma din țigările pe care le adusese. A tras adînc fumul și a privit din nou, întrebător, spre ofițeri.

— Eu nu l-am văzut de foarte multă vreme pe Onoriu... Nici nu prea mai are timp... Lucrează undeva în probleme de comerț...

— Noi am vrea să ne relatați ceva despre perioada studenției, doar ați fost colegi.

— Iarăși vechile umbre...

— Adică...

— Am fost întrebat de multe ori de ce am plecat la studii la nemți și cîte altele, că aproape m-am și obișnuit să...

— Noi n-am venit să stîrnim umbre vechi și neplăcute... Vrem să cunoaștem ceva despre omul care era pe vremea aceea Onoriu și am venit să vă întrebăm fără nici un fel de idei preconcepute, fără să insinuăm... Dorim să ne relatați adevărul și nu să aducem acuzații unui om nevinovat... Nimeni nu vă face nici un fel de reproșuri pentru că ați studiat în străinătate. Acest fapt, *în sine*, nu constituie un cap de acuzare de nici un fel.

— Da, mormăi totuși nehotărît gazda, inginer și el de profesie... Eu l-am cunoscut pe...

...Se întîlniseră, pentru prima dată, în trenul care-i ducea spre Berlin. Tineri, dornici de viață și mai ales singurii români în acea lume pestriță, s-au împrietenit. Andreescu, mai înstărit, își putea permite să-l invite, cînd și cînd, la un restaurant sau chiar să-i mai împrumute ceva bani. Anii de studii au curs fără prea multe evenimente deosebite, departe de încercările războiului, gîndind că viața le va oferi numai bucurii și lauri. Observase, însă, ceva deosebit la Onoriu. Era un filofrancez convins și, în ciuda faptului că Franța căzuse sub cizma nazistă, el nutrea mari speranțe în renașterea acestei țări. Chiar cu un anume risc, ce nu putea fi neglijat, asculta emisiunile B.B.C.-ului și, mai ales, ale postului de radio „Franța liberă", deși pentru acest lucru putea fi foarte ușor luat la ochi sau chiar anchetat de Gestapo, dar Andreescu o făcea cu multă dibăcie, destăinuindu-i numai colegului său că nu credea în victoria hitleriștilor. Discret, dar cu multă ascuțime, ridiculiza spiritul german, pe care ei, ca străini și tineri, obișnuiți să cam persifleze orice, îl observau cu destulă ușurință, neîmpă-

cîndu-se cu acel aer de superioritate pe care-l afișau nemții.

Continuau să se întîlnească și pe timpul vacanțelor. Tatăl lui Onoriu nu se dezlipea de ei. Îi făcuse cadou un automobil și, de cum soseau în țară, nu știa ce să-i mai ofere. Era o dragoste a unui tată față de fiul său care depășea obișnuitul. Deci povestea cu „sorgintea țărănească" era infirmată de cele povestite acum, de fostul coleg al lui Andreescu.

Se despărțiseră chiar din vremea facultății. Onoriu terminase, pe cînd el fusese nevoit să repete ultimul an de studii. Apoi, intervenind evenimentele de la 23 August, a fost internat într-un lagăr nazist și repatriat mult mai tîrziu.

Cu cîțiva ani în urmă, Andreescu îl căutase și mai depănaseră amintirile, dîndu-i de înțeles că dacă cineva va întreba despre acei ani, să nu mai aducă în discuție ceva despre sentimentele sale, despre familia și întîmplările la care fusese martor.

Discuția s-a oprit aici. Cei doi au plecat, mulțumindu-i gazdei pentru ajutor.

*

— Pentru mine, lucrurile au început să se contureze... Este racolat de spionajul francez, zise locotenentul și îl privi țintă pe maior.

— Sigur?

— Foarte!

— Nu-i de ajuns! Fapte!

— Din analiza atentă a numai jumătate din contractele încheiate de delegațiile conduse de Andreescu rezultă următoarele f a p t e, tovarășe maior, firmele cu care a încheiat operații partea română sînt, după cum v-am raportat, în exclusivitate franceze. Asta nu spune mare lucru, dar dacă analizăm prețurile plătite de noi pentru utilaje reiese un „amănunt" și anume: ele sînt mult mai mari decît cele cerute de alți posibili parteneri, iar diferența nu se justifică prin calitatea produselor sau termenele de livrare mai avantajoase. Dimpotrivă. Apoi, în foarte multe cazuri, în delegațiile franceze a fost prezent și un oarecare André Renard. Semnificativ este, însă, și faptul că era vorba de delegații reprezentînd firme diferite. Și încă ceva, omul a făcut parte și din Comisia aliată de control, care a funcționat un timp, după război, în țara noastră. Organele de contraspionaj de atunci stabiliseră că Renard se ocupa cu culegerea de informații. Se pare că Andreescu a avut unele contacte neoficiale cu acest individ, atît în țară, cît și în străinătate. El este omul cu care a fost la barul de lîngă Roma. Inginerul care ne-a sesizat l-a recunoscut în fotografii.

— Să-mi lași toate acestea să le studiez și eu. Cum vezi soluționarea cazului?

— Înainte de toate, să solicităm sprijinul factorilor în drept pentru a-i limita lui Andreescu plecarea peste hotare. Sînt convins că el transmite informațiile numai cu aceste ocazii. I-am determina, astfel, pe partenerii săi, să-și facă apariția aici la noi și...

— De acord. Mă duc să raportez ... Revezi notele și întocmește o sinteză cuprinzătoare.

*

Chiar în această vreme, la una dintre întreprinderile aflate în construcție au sosit mai multe conteinere care conțineau o parte dintre utilajele livrate de o firmă franceză. Cînd le-au desfăcut, specialiștii străini, aflați aici pentru a asigura montarea mașinilor, au pus de-o parte un colet destul de mărișor.

— Este un frigider pe care ni l-a trimis firma. Avem nevoie de el..., a explicat unul dintre ei românilor care erau de față.

Și chiar în acea zi, l-au transportat la apartamentul pe care conducerea întreprinderii îl pusese la dispoziția străinilor. Dar frigiderul a rămas pînă noaptea tîrziu în holul blocului, pentru că, la adăpostul întunericului, a fost transportat la domiciliul lui Andreescu. Era unul dintre cadourile cu care îi erau răsplătite eforturile. Se adăuga altora la fel de substanțiale.

*

Andreescu, deși nu arăta, era foarte nemulțumit că nu mai pleca în străinătate. S-a străduit să rezolve cît mai grabnic însărcinările ce i le încredințase conducerea instituției, crezînd că, foarte curînd, îi vor fi solicitate serviciile. Delegația română a fost, însă, foarte fermă și la refuzurile repetate ale firmei franceze de a ține seamă de cerințele justificate, a întrerupt tratativele.

Andreescu jubila. Nu gîndea că nu va fi chemat pentru a i se încredința conducerea tratativelor, dar lucrurile nu s-au derulat după cum dorea el. Era contrariat că nu mai fusese nici măcar consultat asupra datelor proiectului de contractat, darămite să i se încredințeze conducerea acestora.

Despre acest lucru nu se știa, însă, în străinătate, iar opoziția foarte serioasă pe care o manifestase firma franceză fusese determinată tocmai de lipsa din delegație a lui Andreescu. Cei de acolo și mai ales cei ce se ascundeau în spatele industriașilor, serviciul de spionaj, socotiseră că „lipsa lor de receptivitate" față de cererile formulate va determina partea română să-l repună în fruntea delegației pe Onoriu. Anticipînd chiar, în următoarele zile, André Renard își anunță sosirea la București.

Cursa 808 de Paris l-a adus la Otopeni. Nici nu și-a așezat bine valizele în camera ce-i fusese rezervată la hotel și a coborît. S-a plimbat, uzitînd de trucurile știute pentru a verifica dacă nu este urmărit și, dintr-un loc mai retras, i-a telefonat lui Andreescu. Au stabilit să se vadă la „Union". Numai că în limbajul spionilor, cel mai ade-

sea, locul declarat înseamnă altceva decît ceea ce s-a stabilit la telefon. Așa s-a întîmplat și de data aceasta. Onoriu s-a urcat în mașina-i elegantă și a pornit-o pe un drum foarte ocolit spre Arcul de Triumf. Pe un alt itinerar și schimbînd de vreo trei ori taximetrul, spre același loc s-a îndreptat și Renard.

Onoriu l-a zărit de departe pe francez, a încetinit și a oprit numai o secundă. Pe locul din dreapta, s-a strecurat foarte agil André.

— Ai ceva?

— Nimic scris, așa cum ne-a fost convenția...

— Perfect, dă-i drumul ...

Onoriu începu să relateze cu glas egal, o mulțime de date cu caracter secret referitoare la activitatea întreprinderii în care lucra, la relațiile cu unii parteneri străini, precum și alt gen de informații ce prezentau interes pentru serviciul de spionaj al cărui agent era Renard.

Privit de departe, totul părea o discuție banală între doi prieteni. Numai că străinul își fixase un microfon minuscul la reverul hainei și tot ceea ce spunea Onoriu era înregistrat pe banda-fir a unui minifon. De dimensiuni foarte mici, acesta era ascuns într-un calculator de buzunar, descoperirea adevăratei sale destinații fiind destul de dificilă. Cînd și cînd, André mai întreba, pentru a detalia datele ce i se păreau mai interesante.

Plimbarea a mai durat cîtva timp și, la despărțire, francezul i-a înmînat un plic și un pachețel. Andreescu a mai făcut cîteva ture pe străzile destul de pustii ale cartierului, după care s-a îndreptat grăbit spre sediul instituției unde lucra. L-a tratat pe portar cu o țigară super și a urcat în birou. A pus plicul și pachetul în fișet și a plecat imediat acasă. Ar mai fi zăbovit, dar îi spusese portarului că urcase numai să verifice dacă nu uitase cumva fișetul descuiat.

*

— Pe cine să anunț? a întrebat secretara cînd i-a văzut pe cei doi ofițeri intrînd în birou.

— Maiorul Arnăutu și locotenentul Mocanu, și cei doi s-au așezat pe scaunele oferite de femeie.

A intrat, apoi, pe ușa capitonată și în anticameră au rămas numai ei.

— A venit și clipa vizitei, pe care o așteptai atît de mult, nu-i așa, Eugen?

— Așa-i. De fapt, cred că e clipa epilogului, dacă..., dar n-a mai putut continua pentru că secretara a deschis ușa și i-a poftit în biroul alăturat.

Andreescu s-a ridicat de la masa încărcată cu hîrtii, le-a întins o mînă moale, voind parcă să le dea de înțeles că nu prea pune preț pe persoana lor, și i-a întrebat, destul de plictisit, cu ce anume le putea fi de folos.

Maiorul nu se grăbi să răspundă, scoase pachetul veșnic mototolit de Mărășești și, după ce îl îmbie pe Onoriu să ia o țigară, își aprinse și el una. Inginerul avu o grimasă abia vizibilă cînd simți fumul acru, pătrunzător și ceru secretarei cafele și țigări. Femeia intră și puse tava cu ceștile de cafea și un pachet de țigări pe măsuța din fața biroului. Nimeni nu se atinse, însă, de ele și, sesizînd tensiunea ce creștea, Andreescu întrebă, din nou, care este scopul vizitei.

— Aseară, domnule Andreescu, ați primit de la un anume străin un plic și un pachet de dimensiuni modeste. V-am ruga să ni-l predați ...

— Cum îndrăzniți să ... și pe chip i se putea citi o adîncă indignare. Ochii i-au fugit însă, aproape involuntar spre fișet.

— Îndrăznim. Avem mandatul de percheziție, dar, ținînd seama de poziția dumneavoastră, nu dorim să ...

— Ascultă dom'le maior, parcă maior ai zis că ești?! Vrei să-i dau un telefon lui...

— Puteți să dați cui vreți, dar nu mă tuuiți, că nu am bătut străzile de pe lîngă *Arcul de Triumf* împreună. Nu mă interesează ce cunoștințe aveți, ci pachetul și plicul, dar acum, repede...

Andreescu a dat să se ridice de pe fotoliul în care se așezase, dar Mocanu trecuse deja pe lîngă birou spre fișetul ale cărei uși erau întredeschise.

— Poftiți, l-a invitat tînărul.

— Ia-le tu!

Locotenentul a desfăcut ușile dulapului metalic și, de pe prima etajeră, a luat plicul și l-a desfăcut. A scos o hîrtie cu antetul unei întreprinderi străine. Textul nu avea, însă, nimic comun cu vreo activitate comercială, antetul respectiv avînd doar menirea să inducă în eroare pe eventualii privitori. Conținutul era, însă, revelator. În termeni foarte ceremonioși i se comunica domnului inginer Andreescu că, în urma ultimelor depuneri, contul său secret de la banca X se ridica la suma de două sute de mii franci noi și i se cereau instrucțiuni cu privire la eventualele transferuri sau investiții. Era prețul trădării sale.

Pachetul conținea un minifon asemănător celui cu care agentul francez înregistrase informațiile relatate de Onoriu și un aparat de fotografiat „Minox" perfecționat cu care puteau fi realizate fotografii și pe timp de noapte.

— N-o să recunosc nimic! îi amenință pe cei doi, privindu-i cum întocmeau documentele procedurale obligatorii în astfel de situații.

— Nici nu-i nevoie. André Renard, legătura dumitale, face acum declarații complete, zise maiorul, privindu-și ceasul. Oricum, „jocul" a durat destul... Nu-i așa, domnule Onoriu Andreescu?!....

OCTAVIAN GOGA ȘI MIHAI STAN

DEZLEGĂRILE

suplimentului nostru enigmistic din 1979

PINGUIN... VERDE:

Prometeu în literatură: OGARIOV — PALER — AYR — PROTAGORA — MUNCI — IRU — COR — ELE — COCONI — II — NA — P — VU — ENOC — I — MINULESCU — T — NICOLESCU — ZE — A — SORESCU — MEO — RAU — I — CH — SAIC — GN — F — QUINET — O — HESIOD — LUCIAN — EMULI — R — MONTI — ZIDI — MOBILE — A — IC — PROMETEUS. **Obiective turistice:** ADAMCLISI — G — GOVORA — BAIA — AFUMAȚI — SUL — PT — IIE — SITĂ — IAR — O — ET — IT — AN — OVIDIU — I — ALBA IULIA — I — IO — C — PONT — SAMSA — PIAȚĂ — BOBÎLNA — ROR — ARA — TISMANA. **Unul din trei:** PERUGIA, NICIUNUL, TOATE. **Mens sana în corpore sano:** SPORT — PATINAJ — GAZ — SPERIA — NA — JOC — ATIC — POL — C — NAIURI — CETE — US — LONE — PITIA — LOVINESCU — RM — EMINESCU — ȚAPI — SORESCU — PIR — S — ENESCU — BRECHT — I — CU — BLE — AOR — M — LU — SAADI — GA — AȚE — IORGA — BAT — RACOVIȚĂ — RÎȘI. **Tuculescu:** CRAIOVA — SCUMP — RU — ȘTEFĂNEȘTI — ARDEALUL — RA — R — PĂUN — ÎMBINATE — LE — ANAA — ITAU — C — TATĂ — SAC — R — IB — LE — IT — ADAM — MARINĂ — RT — ONA — PROMETEU — CIER — CS — UED — NINȘI — VASILI — RODICA. **Proverbială:** UNA CALDĂ, UNA RECE. **Dostoievski:** GOLIADKIN — M — RANG — GENEVA — AM — OS — N — MIR — NEKRASOV — AI — DNA — RT — OIȚĂ — EI — SMERITĂ — T — STĂPÎNA — C — STANA — ILAR — MORȚI — UCIȘI — EROU — EN — ATM — UA — IDIOT — MA. **Utilaj:** STRUNGURI (strunguri + n). **Temporală:** NICIODATĂ (nici-o-dată). **Despre pace:** CANTEMIR — SST — OVIDIU — ABIA — A — LIM — R — TZE — NUL — ADIO — PABLO — LE — BACTERIOLOGIC — O — I — TU — IULIUS — RAȚIUNE — MIT — A — ATOMIC — A — T — SN — RARE — IUBI — IOD — EC — NN — MILITAR — ARSENALE — ARI — STEAGURI — PRE. **Florile dulci:** APĂRAȚI PACEA LUMII. **Itinerar pe note:** SCARA DE MĂTASE — V — RE — TIBO — IUI — EBI PONCHIELLI — ROSSINI — ON — AVA — DRAME — CORAL — IR — IONESCU — ILARĂ — D — TAI — N — TEI — G — DIMA — OPERE — GER — VN — NICUȚĂ — TOLE — O — BĂNICĂ — VALEA — RAI — TOCMAI — EG — ARĂTOȘI — ROSTIT — KA — ANANAȘI — TAR — PAGANINI — VOCI. **Citadină:** BUZĂU (buză + u). **Biologică:** INFUZOR (difuzor — d + n). **A sosit poșta:** CARAGIALE — P — EMINESCU — TL — A — NANE — ACEI — RAD — TRA — ALC — ADUȘI — RATEU — ORE — ETC — GR — TRIMIȚĂTORI — IA — NUA — ERA — N — MĂRCI — AMA — TOATE — BILET — ADRESANȚI — A. **Personalități ale științei:** ANGHELUȚĂ — P — NELATON — APE — GEIGER — PAUL — ELGIN — CR — RT — L — OH — CHELII — ECRAN — ACE — E — SO — ROSSITER — COBĂLCESCU — UPU — LA — IOLA — ENDERS — NET — BRATTAIN. **Să ne facem daruri:** ATENȚIE — DAR — CADOU — DANIE — OFERTĂ — DARA — RT — OARBA — EL — DARC — GR — A — A — A — E — GOETHE — OFRANDE — TD — ACU — IA — MARO — MUZE — ULPIAN — APĂRUT — LAVA — DAT — MINUNAT. **Clasicii:** EMINESCU — ILC — PETICĂ — ROMAN — ID — CODREANU — GICA — OAC — URC — OTA — EV — HORIA — NARA — ELEVI — L — I — ASLAN — I — BI — ING — EN — ODGON — DÎNSUL — IELE — U — A — N — ATU — IS — BELDEANU — DAC — ALEXANDRESCU. **Cu start:** PORNIRE (oprire n=i.. **Forestieră:** MESTEACĂN (m-e-stea-ca-n). **Cenaclu ad-hoc:** CHIRIȚĂ — MICU — ROMANESCU — AR — ABĂLUȚĂ — MELE — MATEI — CHITIC — ANEA — CHEI — NH — AR — PAIR — ZEE — P — IVAN — VERS — APA — TABAC — CN — HILAR — AY — SUE — AT — DOAR — EU — A — RUSAN — BALTAG — ET — MĂNUCEANU. **Geografică:** DINARICI (d-în-arici). **Manuscrise** OPERE NECUNOSCUTE (o-pe-re-ne-cu-n-os-cute) **Peisaj în alb:** BRAD — ÎNGHEȚ — LABIȘ — IOANA — ALECSANDRI — NE — TT — GET — G — DATA — RET — BE — I — R — DE — AJUR — ALAC — JP — ALO — NECULUȚĂ — GS — ANTARCTICĂ — AOR — ARSURI — PURTAT — TĂIA. **De la om la om:** CĂTANĂ — OMENIE — UMANĂ — AZ — SAND — CIOT — PROMETEU — CROMAGNON — LA — DA — NAȘĂ — TÎNAR — ALB — ȘTEFAN — RD — RA — TARZAN — CE — W — AA — AIT — ROT — C — INGRAT — APOLLO — NARAT — N — IDEAL — RENUMIT — AGIE — SCAI — ULUIT — NC — CIT — DL — INEDIT — IS — PITICI — ICI — T — IROI — AMAN — V — ENIGMA — ILARI — PIGMEI — O — OMĂT — A — HAN — ATAVICĂ — CHERESTEA — CAT — ESTE — CETĂȚENI. **Hai la nuntă:** ZAMFIRESCU — B — EMINESCU — IDA — SOR — D — ORAȚII — TREI — LR — MUMĂ — R — ALEASĂ — CIT — EAS — DUELA — N — SĂRUT — MALEC — DA — ACASĂ — SAO — CIMAROSA — TS — CHIOT — T — ȘTAB — VIOLONIȘTI — U — A — NIRA — NĂȘIC. **Oglinda fermecată:** BASME — VRĂJI — ALBĂ — FRUMOS — LE — ZMEI — BAP — ASTA — TENACI — U — URȘI — ILAR — RAREȘ — ACA — E — IUB — TOVARĂȘ — TIA — AI — INC — CONCASOR — TU — ARCAȘ — NĂRI — PIATRĂ — MICI. **Lucian Blaga:** HĂMANGIU — ALBU — ULCIOR — LAMURA — GB — SAECULUM — P — OAȘ — PĂRINȚII — M — CIT — E — AIN — P — APOTEOZA — TATU — ROLA — A — OM — TAB — TRILURI — AN — CL — IT — I — ADAMACHI — REAL — ERA — LIC — GEN — EU — MILANO — STIHURI — AVRAM. **Cu lupa și penseta:** OZANA — SAINT — VĂCĂRESCU — I — ILI — AMT — RAM — DONICI — P — LO — IG — ȘINCAI — T — U — VT — E — NAIE — ALECSANDRI — ANA — ACU — EI — N — HUMULEȘTI — TĂUTU — AM — AV — OSTAȘI

— IATĂ — NOAH — PUȘKIN. **Asta-i moda:** CASCĂ — BASC — PALTOANE — AU — ÎMBRACATE — R — TĂIAT — SEARĂ — IS — IESTA — AT — CUTE — TULURI — ITE — TORACE — EȘARFE — E — F — A — UCEA — INEL — BUTON — HAINE — AMANETA — CEC. **În cît timp să... dezlegați:** VIITOR — OSIE — ÎNZECIT — FIX — AF — MENIRE — P — TIMPAN — EROU — ANION — OSTAȘ — IAR — SIP — ZE — STRĂBUNICE — E — EROARE — O — CE — AGI — OTAR — ORA — ACE — INA — LEGAT — VITEL. **Mari actori români:** SARANDI — DABIJA — TRON — CIPRIAN — AUR — OEM — RA — O — ALTAR — R — APA — ANESTIN — IM — EMERIT — AITA — NOTTARA — CAT — OT — TARDINI — LEONE — ȘOSEA — ATANASIU — II — SNA — AȘ — NOU — M — IC — CĂRĂBUȘ — O — PĂDUREA — CR — IAR — LIE — SERGHIE — NI — ELENCA — MITOCAN. **Fals tratat de fizică:** ÎNCOTRO — VIU — MOALE — ATONI — PULSAȚIE — DM — OTA — MIEZURI — TATUAT — ACUT — R — OR — LS — AMO — ÎNĂLȚUȚE — AR — VĂRAR — IMAT — ITE — IUBITOR — RA — MĂRIȘORI — ELESTEU — MIT. **Ad literam:** REVELAȚII — EVENIMENT — CORURI — VI — OCINĂ — TI — RAFT — PARC — D — I — SLUTĂ — UȘCĂTORII — REALIZARE — ISTORISIT. **Mihai Eminescu:** SHAKESPEARE — A — ȚĂRI — CANTEMIR — ERA — ARPE — VÎNT — AURE — II — MORȚI — N — ACE — CAL — IS — S — IRA — UNGUENT — PAN — LAȘ — IT — SA — EMINESCU — IMA — ROMÂNIA — LEU — C — ARAUD — TLA — NSA — NU — TALIE — ATOL — TRĂIRE — DONICI — AIA — ELIADE — AN. **Geografie și nu prea:** PLACĂ — IME — RIMATĂ — OM — IBA — URITI — NEMO — AMAR — R — RE — AN — DEȘI — IT — C — E — U — ROATĂ — NORMAN — OT — STAN — OAȘ. **De pe o extremă pe alta:** ATAC — SIMPLĂ — CITADIN — LIC — ATENT — ELAN — SUR — ANGAJAT — ALIA — OALA — E — AZVÎRLI — RM — GRĂIȚI — IDEE — A — ROI — E — AUR — STEA — AVERSĂ — IO — NUMĂR — IB — TINERI — ANTI. **Careu de... aș!** GREȘEAM — CAD — REMUȘCAREA — E BUNĂ — CURAT — SULĂ — M — PIAN — IT — RIS — TU — CULPABIL — ALEE — AERISI — RAD — RM — TP — NEARANJAT — S — PTT — MURITE — EȘEAU — REUȘA. **Pastile:** GRANULATE (legătură + n). **La cabană:** COLIBIȚA (copilița — p + b). **De scris:** ÎN TOC MAI ESTE ÎNCĂ PASTĂ (întocmai-es-te-în cap-a-stă). **Pătrat:** VOLUME — OMONIM — LOVIRE — UNITAR — MIRAȚI — EMERIT.

PINGUIN... MOV:

Scriitori români premiați peste hotare: AB — STANCU — JOC — CANTEMIR — SERĂ — EROICI — ABONA — AB — INSPIRATĂ — SUAB — AT — BEȚIV — T — NIA — ADES — EI — AI — EMINESCU — G — MANOLESCU — BN — LĂZĂRESCU — HOO — MILESCU — REGN — N M — Z — ULE — RD — AVEA — E — TRĂDAT — UR — BALȘ — GRENA — MONTPELLIER — U. **Pe-un picior de plai:** E — CIMILITURI — MIORIȚA — ANAT — ISTEȚI — ILICE — NP — NA — CREȚI — EIRE — BOTNIȚĂ — SRI — SĂRAT — AR — CENACLU — EN — T — UȘĂ — OARĂ — UTA — C — SĂDI — ENA — BUDALĂ — ASTRA — U — OLA — PĂCALĂ — NARA — CĂLUȘAR. **Efigii:** FLOREAN — ARAD — LABIȘ — BACĂU — AZO — UD — RIZIC — MARINESCU — TA — IR — STATUAR — R — N — IT — KER — EVA — DIJON — PIC — IG — UN — ROMA — ILIE — TLI — UNIRE — A — GÎSCĂ — OSTAP — VIDA — AVIATOR. **Hallo Charlot:** HARRIS — CIRC — O — ODEON — BODIERS — LONDRA — PICIUL — LOEI — OSTIL — ASO — Y — CE — ATLET — I — W L — SON — A — ORAȘ — OVĂS — ARȘIȚĂ — T —

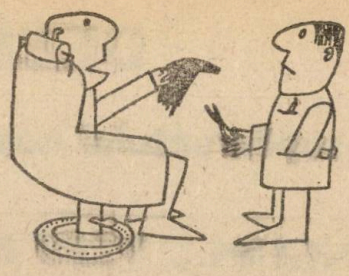

O — IAL — E — WHITE — DĂRNICIE — ETER — L — ANAS — IREAL — LLOYD — NASO — TI — AER — ELEV — HORN — INTERPRET — RUG. **Autoportret Van Gogh:** XILOGRAVURĂ — TARASCON — PA — LEV — L — ELIZEU — U — ALBASTRU — T — MUL — ALTAI — PO — ILION — AI — CAP — NUENIN — CARLO — AARO — AG — STER — R — ARĂTURA — TT — IB — A — ULE — PAR — IOC — URECHI — E — CULOARE — PAT — THEO — LE — DESE. **Evrika:** DANIELOPOLU — ASALT — PR — AL — ILI — AVIOANE — MARINESCU — I — AN — O — N — ATT — C — ÎNCET — OEI — AUREL — ECRAN — VĂSESCU — NG — P — DC — VLAICU — OPIUM — URCUȘ — NUA — ER — TERT — ISTRATE — NIA. **Localizare:** DIN HĂLÎNGĂ (d-în-ă-a-lingă). **Cu valoare:** TREZORERII (trei zerouri — u). **Editorială:** TIPĂRITURI (partituri + i). **Geometrică:** BISECTOARE (trei scoabe). **O tînără solistă:** PÎSLARU (spirala — a + u). **Auto:** E RODATĂ (er-o-dată). **Iubire, iubire:** CANKAR — DAVIS — IMAI — ANDRESS — CORSETE — TRA — EROS — ADRIANA — ROD — CRUD — ION — OA — OVIDIU — SN — SUMA — ALIA — A — MĂTASE — ETIC — O — AR — LA — A — IF — DAN — REMARQUE — IU — BENAVENTE. **Un titlu:** BALTAZAR SOSEȘTE LUNI. **Proverb:** CINE RÎDE LA URMĂ, RÎDE MAI BINE. **Ion Pillat:** PE ARGEȘ ÎN SUS — ITALIA — SOP — C — T — A — BRĂTIANU — ED — L — LEO — NAR — SUBIT — ARTIST — TOAMNE — IRAT — I — CP — POEA — EF — POEZII — DĂRI — P — VZ — CLAUDEL — SFIITĂ — UCO — I — TEAMĂ — AFERIM — AT — IROU — RADO — ȘES — PERSE — AN. **În plin mister:** APARENȚĂ — UP — FATA MORGANA — UMOR — TAINIC — MIM — MISTERE — ANIMATOARE — TT — ENEA — O — S — O — VII — RUINĂ — ALE — PIERDUT — RECRUT — SEMI — EGHILEȚI — AR — AITĂ — ETIRA. **Aritmogrif:** BUCUREȘTI. **Literatura universală:** BYRON — AUSTEN — REALISM — LINEA — AARON — ALA — ENC — ITA — SADOVEANU — NS — BACOVIA — IS — E — CA — T — IC — DUT — BALȘ — INIMOȘI — POEZIE — E — IN — C — AGRAR — ESENIN — NZ — CID — CLĂCAȘ — NAI — ALBU — TITA. **Fabulă:** OARĂ — OARBĂ. **Cenaclu ad-hoc:** MICU — HOBANĂ — ARH — TOMOZEI — LAIC — RALEA — A — RADERI — GL — NDI — UA — ALUI — CITAT — ACE — T — INA — EVU — APE — OE — LSD — ILIR — ISLIC — EVITA — UC — FULGA — UR — UNT — BANUȚĂ. **La gogoașa, neamule:** MUNCHHAUSEN — AMARA — REALĂ — GOI — IAȘI — IU — ARVINTE — ACT — R — IDEI — ACE — T — I — NĂUC — P — PONCASE — EMA — RAITE — ASPIC — ONT — VA — ETNA — ST — TEPI — ATL — TARTARIN — IA. **Coș cu fructe:** FLĂCĂRI — CEHOV — REZULTATE — RAI — UG — LU — MERGE — S — CURENT — MERARI — TM — S — EA — BANAN — EIA — MĂCIEȘ — S — NUCĂ — RAL — RA — CORCODUȘ — DUDĂ — VAIER — T — ZĂDUF — AST — IS — PITARI — ȘEIC — MANDARIN. **În direct:** MUZE — FAINĂ — ARE — PILNIȚ — IARMAROC — C — DROAIE — HEI — AE — BĂTRÎN — N — I — TU — PIC — ANTERIU — L — ARCĂ — IRITA — ITACA

— ORII — RESTITUIRE. **Ponturi estivale:** CANICULARI — APARI — IM — B — RĂCORITORI — ATEI — NOROS — GIL — CER — AI — ICAR — CAIS — AA — ÎNĂLȚAT — L — ACAȚ — B — O — ESTIVAL — AB — LUNĂ — VARĂ. **Simetrie de sezon:** RĂCORIT — ACRE — ALAMĂ — RIPĂ — S — CILI — MATELOT — IOP — COTĂ — AVI — TRUDITĂ — STAV — O — RUDE — ETOLĂ — RAID — LITORAL. **Hai băieții:** AVOCAT — FAZĂ — DOBAI — SÎRBE — VIITORUL — UR — ENE — RATEURI — RELE — PAUZĂ — SSE — LITRI — S — AC — VID — ÎNOT — RUTINAT — ALO — I — RAI — RA — EP — LATERALE — A — PASA — APĂRAT. **Nicolae Dărăscu:** CALEA VICTORIEI — ARGEȘAN — ITALIA — LG — MIREA — C — A — R — AHE — NUD — CAP — FN — TEXT — SITĂ — RARĂ — OZANA — TR — REDA — RIR — OT — ACUM — NP — I — CULORI — PIAȚĂ — ILUMINA — PEISAJ. **Trei autori:** CAMILAR (călimară — a), BLANDIANA (b-la-n-diana), DINU SĂRARU (d-în-u-șa-rar-u). **La umbră:** MICU — CEASURI — ALEXANDRESCU — LUT — N — EBEN — L — EMINESCU — ARI — CINEMA — SP — AE — NEGI — OTINC — BA — UCIS — CIOB — URARE — TAT — RO — NEMO — PARASOL — L — IANOȘI — AAT — OTEȘIT — PERȘI — CALEF — HAMLET. **La soare te poți uita:** APOLO — CETATE — PARASOL — IRIS — UMBRĂ — EDITAT — SII — NORI — A — I — N — SA — IMP — AC — STRĂLUCITORI — O — STEFAN — AS — RI — U — ALES — AU — OPERA — IATA — R — AS — NSU — TEURI — SOR — ÎNCĂLZIT — ASFINȚIT — EIRE. **Un buchet de flori:** ANEMONE — TOM — LALELE — POMI — BLUZĂ — ALA — N — AB — ÎNFLORIT — SAD — DEDITEI — T — AGERE — AR — REFUZA — C — BU — ETIL — TRADUS — LAN — DEAL — RO — ELITĂ — SAFIR. **Buletin meteorologic:** ELICE — SIMUN — VISCOL — UI — A — ANTAL — ARIPI — NIA — IUTE — AE — TS — AERISIT — ATÎRNAT — OAC — IERNI — AOR — U — E — OO — TTR — IR — AS — URAGANE — ULISSE — ELAN — NOȚIUNE — AUT — FEBRA — AGITAȚIE — UȘOARĂ — ERODAT — RĂCITOARE — AME — TRIDENT — SUGAR — UF — UZ — MS — CIRN — NATRIU — PT — UI — A — AIA — ARID — XE — AN — NESIGUR — V — ÎNDRĂGITĂ — ALA — SCAI — ON — RĂDAN — CORURI — PĂMÎNT — ARAR — STO — BACA — TA — INTEMPERII. **Culinară:** BEZEA (zebre — r+a). **Condiment:** CUIȘOARE (cui + soare). **Astrală:** SATELIT (atleți + s). **Carte de vizită:** PICTOR — ROMAN. **Istorică:** ARICESCU (ceasuri + c). **Cinematografică:** CARMENCITTA. **Critică:** MAIORESCU (urși + coame) **Pătrat:** CARACAS — ANIMATĂ — RIMELAT — AMERICI — CĂLIMAN — ATACAMA — SATINAT. **Poștală:** TELEGRAME (te-le-grame). **Plastică:** PICASSO (pisică — i + os. **Hanu-Ancuței:** ȘTEFAN — CHIVA — TĂRĂBOI — UVAR — EMIL — ULEI — MO — FU — IFRIM — DAN — ARABĂ — EITUN — N — DORU — IONUȚ — IORGA — ALMA — O — T — IANCU — S — BF — ACA — GAROAFA — ANCA — IN — ILE — AS — H — SCIRLAT — DUMITRAȘ — OBU — AC — ROI — OCTAV — MAMAC — ORDINE. **Pe cărări de munte:** CĂȚĂRATE — AS — REPERE — MUT — MAMUT — AMEȚI — GRESIE — MT — N — ARINIȘ — APA — STANE — IELE — T — RI — REX — SN — INI — CARPAȚI — NE — TĂURI — EV — CARII — ARARE — IMENSĂ — AGIL. **La, la, la:** CUCURIGU — DO — UNIRE — ORNIC — PICĂ — FACILĂ — ASALT — NĂIER — OLE — BĂȚ — TI — ENE — LO — ARAT — X — AGALE — AN — APLAUDAT — TC — MEA — T — RADIO — EN — CEA — NU — R — NETO — RECORD. **Jocul frunzelor:** MUȘTIME — IMN — AMARA — LANCE — RB — ÎNFIGE — R — AREF — OT — LOV — RAMOLIRE — VU — RIIE — ARTAR — CEN — NZ — GOLI — O — ELEVĂ — AE — DESIȘ — RAM — S — ROC — ATÎRNAT — ULUI — PETALĂ. **Geologică:** AFLORIMENT (flori + ament). **Parafrază:** ÎNCEPĂTORI — NOI — ASASIN — DREPTE — IAD — IM — URARE — E — FĂPTURI — MM — ELAN — ANTON — R — RAS — GĂTI — EPA — CR — COZ — NEFERICITĂ — TRADUCĂTOR — AUTOMOBILE. **Pe ape:** CARAVELE — C — EPAVĂ — ARCĂ — CAIACE — U — T — R — T — VAPOR — E — S — LUNTRE — VELIER — I — N — A — A — SIRENE — DUBAS — E — U — ACIC — CANOE — T — TRAULERE. **Ori tot, ori nimic:** OSPĂTARI — VO — SOL — ADA — MOS — PLOIȚĂ — ROIT — A — IO — MIOARA — TAT — OOO — SIT — ADAMO — COA — I — RA — IOCOȘ — TC — I — RO — OSOIA — MOAȘĂ — IOCA — VOIRI — TACOI — OSTATIC — AIO

PINGUIN... GALBEN:

Odă limbii române: LIMBĂ LITERARĂ — VARLAAM — E — ON — NICODIM — T — TOT — ERATIC — CORESI — AER — N — CODEX — C — GAIE — DOSOFTEI — ONE — PISARI — V — EU — PIETRE — S — V — LEU — ZI — ȘCOLI — N — DNO — NECULCE — URECHE — AURI — T — CANTEMIR — SERI. **Poezia toamnei:** ISAC — PICAT — SONOR — GOGA — ALECSANDRI — NA — L — MIREA — ORBITĂ — EA — S — ATE — CA — S — UNA — LENAU — ATU — NERUDA — CASSIAN — IV — TN — FARAGO. **O noapte cu artiștii:** CAPRA — BUR — TON — ELIADE — CARNE — LEOPARDI — NEO — IENI — OA — AKIN — N — IRIS — DUAL — EN — IN — FAR — LR — OM — SHARIF — E — IVASIUC — TORS — SASE — STEA — AN — ALINĂTOR — LUA — CINĂ — ORORI — I — SALON — IUTES. **De inspirație istorică:** POPA — BĂNCILĂ — ANASTASIU — AT — PILIUȚĂ — CAUZĂ — ATON — ANA — NAN — AS — PI — SPIRĂ — M — EVI — ISER — S — AR — ROSS — TEVI — ROMANELLI — LU — AMAN — VERONA — SADELER — LEST — ENEA — R — P — TIU — SI — NH — JIU — UD — TATTARESCU — O — I — TUN — BOITOR. **Copertă literară:** BELA BARTOK. **Cu grijă:** PĂSTRATE (pătrate + s). **Carte de vizită:** ZIARIST. CORABIA. **Pugilistică:** NEGREA (negre-a). **Cu volum:** TRUPEȘTE (urs + pește) **Pătrat:** NAVALE — AMARAT — VARICE — ARIMOR — LACOMI — ETERIC. **Eterna inspiratoare:** DULCINEEA — M — ILEANA — SEVĂ — VICTORIA — ED — ISTA — AUTORA — NEOLITIC — GM — A — RITA — UDI — ȘINE — U — ALT — DA — A — OTILIA — ARC — ORĂ — IUL — NAIADĂ — EL — I — SHAKESPEARE. **Anul internațional al copilului:** CASSIAN — ICAR — AMICIS — ȘERBU — SĂLI — CLASĂ — J — ANI — CHAPLIN — TOPÎRCEANU — ODOR — UMA — S — N — RAR — STA — TAȚI — IV — ITA — CI — EC — TÎNĂR — COPILE — ADORATE — ALEF. **De la munte:** TRACY — EREBUS — RETEZAT — CANĂ — EBEN — ÎNALȚI — CREASTĂ — IEȘI — AE — DOI — IPSOS — TAC — S — MUS — NL — ONOR — BARAJ — A — AURIFERE — GIN — R — NUR — ASM — AD — EVEREST — ODRA — ATI — MONTAN — JIU — HANNIBAL. **La mare:** GAUGUIN — CAIC — RAVEL — ODESSA — IA — NEGREA — TN — G — CI — RIVIERA — OCEANE — I — VAL — REFLECTAT — TE — INI — PIO — ARET — UI — BT — MARE — T — SĂRUT — SZABO — C — MĂNOASĂ — L — AVAT — BLANTER — VENUSIAN — AUR. **Cu precizie:** NEAPĂRAT (ne — aparat). **Un careu plin de viață:** ÎNVERȘUNATI — NOU NĂSCUT — NP — TR — ENE — VESEL — IOBAG — TENACE — MIA — AE — LACĂT — A — TS — RAE — R — OT — ORACOL — TIRIȘ — EMINESCU — FA — NAZ — ARTIST — ARETAR — ARCAS — T — TORID — AARE — ERES — MURITI. **Flăcări:** OLIMPICĂ — JAR — POMPIER — BEȚE — ACU — CREMENE — IONI — IASCĂ — F — TM — NI — T — UTIL — OBIDA — ARENĂ — AT — MINIMI — CC — FITIL — UN — BEA — UVO — ALBAC — NR — NARE — CIREADĂ — A — TRI — REALI — TRAGERE — STUF

Copertă literară: CONSTANTIN CHIRIȚĂ — CIREȘARII. **Șarade:** PARING, POSTĂVAR, RARĂU, INĂU, CREMENE. **Literatură universală:** SHAKESPEARE — M — HOMER — UMBERTO — ERAR — ASIA — AUL — NAD — HAKLUYT — I — STOFE — IE — UELE — TI — AMON — RA — LR — OUTRAM — LANG — E — N — RA — ALAI — AS — ETA — VRA — TOSCA — IDEI — LEAR — ER — STENDHAL — ORNA — MEMORII — ARIEL — AL — TARTARIN — D. **Cenaclu ad-hoc:** S — POPA — LABIȘ — CHIRIȚĂ — SAVA — ROTARU — ATLAS — IBU — UNGHEANU — IATĂ — CIUREA — TN — NIEL — NT — R — OANCEA — LE — HA — R — EAS — SF — POP — TA — IAZ — ARLE — BOGA — DAN — EBA — PIUIT — BOGDAN — TU — SADOVEANU. **Cu armonie:** INTEGRARE (în-t-e-g-r-are). **Fără volum:** PRESATĂ (pasăre + t). **Caleidoscop:** CURCUBEU — LS — IMAT — ABĂTUT — OBRAZ — E — IAR — ARI — ÎNNEGRI — RETUȘA — ARID — A — ER — SG — U — E — H — AC — SA — RN — AL — BĂLĂIET — ARAMĂ — BRUN — RANĂ — PÎNDAR — OP — CERNEALĂ. **La cramă:** PASTRAMĂ — PM — AMAR — VINURI — HALAT — TĂCUT — ANACREON — NI — RUTĂ — SCĂPAT — NAȘĂ — ASO — E — BT — ARAN — AȚI — U — ATOM — EMA — TRI — MEȘTERI — OA — RAȚII — AS — IUȚIȚI — LIFT. **Poftă bună:** GHIVECI — SOS — RAȚII — ȘALĂU — ALUNAR — PT — P — TA — A — UȘĂ — BA — AȚÎȚA — U — II — R — E — CABANOS — APERITIV — T — AMUȚIT — ȚINE — CARAS — ȘUT — V — IRE — OPERAȚI — DE — TRATAȚIE. **Cu frumosul:** ARAGON — VENUS — DIVIN — SEMETE — OVIDIU — ȘIR — R — NA — ER — TENURI — ILF — IC — LEDA — S — LUCIU — SAPE — POR — OPAC — IM — PARIOR — CURTE — ARĂTOASĂ — IOR — RARE — PĂTIMAȘ — IDILĂ — CICERO — SA — EROI — ELEN. **În excursie:** AUTOCARE (au-toc-are). **Culinară:** VEGETARIAN (trei vagoane — o). **Definite aparte:** CAPITOL — STA — ACOPERIȘURI — PUNE — ATOMI — AST — ARE — ASN — TT — AR — RT — OI — IMPARĂ — ARC — ACUT — E — OD — A — CAT — PLECAȚI — A — ALESE — HORE — NOROC — SIGUR — ALICOTĂ — ACI. **Octavian Goga:** PLUGARI — PARIS — O — ROMÂNIA — SAT — EP — GÎNDURI — HR — ȚĂRANI — BANIȚĂ — MA — TRAISTĂ — M — CÎMPIE — RÎU — LO — LN — IR — BEȚIGAȘ — ATAVICĂ — I — ACI — C — ME — OLT — GIR — AMU — APTERE — IL — SĂRĂCII — INIMA — ÎNGERI — ȘTEFAN. **Dezlegați-l științific:** ATOM — FIZICĂ — COPILAȘ — ION — APENDICE — OS — DURA — NATURĂ — ERATE — LC — DM — MI — ACRI — BOB — I — S — RUTE — NL — CĂUTAT — ILAU — INFINIT — AT — AȚÎT — NERVOS — NEX — LANSĂRI. **Domnitorii:** ALEXANDRU — MA — RAREȘ — RĂZVAN — OPA — ATAC — ARC — NU — IN — GOT — GA — SAS — MOVILĂ — ANION — SITARI — DESPOT — T — CEO — VAT — REVĂZUTĂ — EN — TIOI — OSAN — RUSO — RUSET — V — S — AMII — C — ALO — AN — ȘTEFAN — ID — ROMAN — MIHNEA. **La dulciuri:** CARAMEA (macara + e). **Selecțiuni din program TV:** INIȘTE — ACUM — NECLARE — HAI — TRO — SACRI — C — EVADA — REPER — RING — SAP — OO — V — A — TENOR — B — IB — FAC — ROȘU — UAP — RUPT — EZ — ZI ȘI NOAPTE — CĂRȚI DE JOC — ORAR — EMERIT. **Raid prin galaxie:** PLANETE — RAC — LUMINĂ — RAZĂ — UNIVERS — ȘIR — TĂCERE — RAM — O — ALG — GORUN — NUL — ILA — IȚE — RECE — LUT — C — CA — A — VID — EL — ANINA — LEITĂ — TURAȚIE — CER — ASELENIZARE. **Din fotbalul italian:** ÎNTRECE INTER CA LA TORINO (între-ce-intervalat-o-r-în-o). **Lumină:** EINSTEIN — ACAR — CREPUSCUL — ARA — LAMURIȚI — CLAS — IDEI — T — AFLATĂ — PIT — SIC — MĂRAR — SAINT — OF — RIRI — AT — DESCOPERIT — IC — ACOLO — E — I — SUIT — UȘORI — U — ANT — RL — SENINI — PIINE — LICĂRIT — T — RADIO — LUAȚI — EMISAR — ȚIȘNIT. **În familie:** SANITARĂ — EU — INELE — ORFAN — RAREȘOAIA — I — ANUNȚATĂ — UR — T — DU — MADONE — ORAȚIE — NSU — O — A — NEAM — F — SMA — AIM — IAI — NĂNAȘ — IMUNI — UNCHIAȘI — UC — RIA — AMICALĂ. **Triunghi:** STRĂBĂTUTĂ — TRADUCERE — RĂCORITĂ — ADORARE — BURARE — ACIRE — ȚEȚE — URA — TE — A. **Un careu pentru cînd aveți timp:** ZICALĂ — ANA — IRAN — FIRAN — SONORE — ANO — ZID — RANI — ZI — ITANI — A — A — ANIT — TAN — MAN — ZAGANI — ORARI — O — AN — RANĂ — ERATĂ — AN — NEVEN — T. **Poante:** POLIPI — P — POL — PONOR — OR — POȘETE — T — POLAR — S — APODICTIC — ȘOCAT — IAR — ARAR — PEȚI — TL — PO — AS — POETICĂ — A. **O parolă:** SOARE — HUMĂ — OBSERVAȚII — LIPSĂ — RÎND — CRETIN — IA — REUMATISM — AI — N — ACTIV — S — FĂCLII — E — TEORII — LAN — ÎNȘELĂTORI — TET — ÎNGUST. **Din una în alta:** INESTETIC — NARCOTICĂ — CIORI — NIT — AVIOANE — E — SI — BG — ROD — ATEE — CIUR-TASAȚI — AA — OȚELARI — L — RECALCULA. **Anagramă:** PALETĂ. **Metagramă:** PEDALĂ (Petală). **În copie:** SIMILARE (Emil Isan c = r) **Șarade:** PĂPUȘA — DROBETA — NEGRILEASA — SEVERIN. **Medicală:** JUNGHI (j-unghi). **În apărare:** BASTIOANE (bastoane + i). **Pleonasme:** CATIR — COCOȘ — APARATURĂ — A — TOBE — ARBUST — ERUPȚIE — SER — T — ARNĂUT — A — B — BRÎU — MIOP — AF — ABIS — CM — LIMBUT — HAOS — CĂMIN — TO — LA — OR — LABORIOS — NATAL — CANGE. **Cuvinte încrucișate:** MAMA — CÎNTEC — ORATORI — OXI — RITORI — STAT — MIC — ATÎTICA — I — AO — IȚI — TT — NK — CICĂLI — E — TARARA — CAR — NĂRI — ȚIPAT — AD — IȚE — TASA — DISTANȚE — TR — MALIȚIE — VIE.

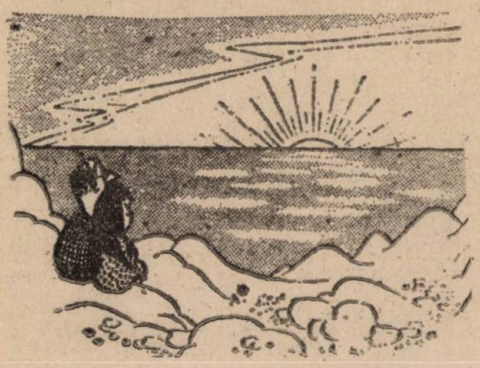

SAN-ANTONIO

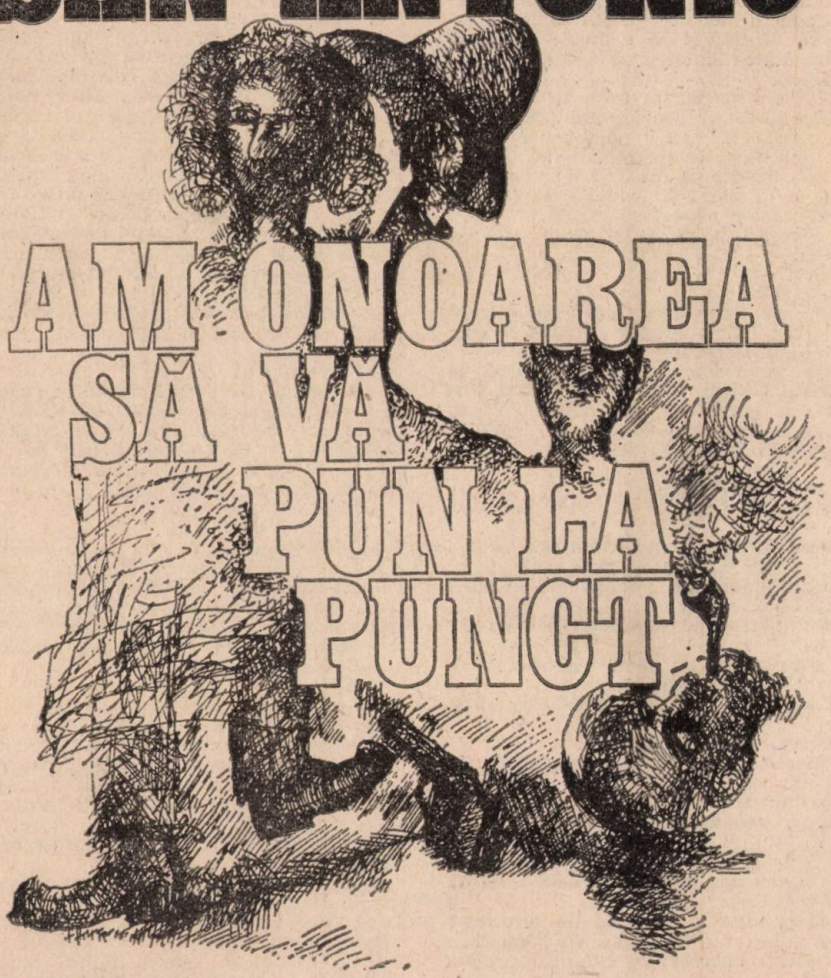

PARTEA ÎNTÎI

CAPITOLUL I

Asta îmi amintește de o înmormîntare care mi-a plăcut mult

Sila pe care o car de cîteva zile este atît de monumentală, încît ați putea să-mi cumpărați o roabă ca s-o port mai ușor.

Felicia, buna mea mamă, pretinde că asta mi se trage de la ficat, dar eu știu bine că alambicul meu intim n-are nimic de-a face cu această drăguță și romantică melancolie. În realitate, am nostalgia unei pipițe care dîndu-mi întîlnire m-a lăsat să mă usuc în bazarul din fața primăriei timp de două ore, cu ceasul în mînă! Fără să vină, **of course**[1]!

Nu-mi stă în fire să-mi fac sînge rău pentru o damă, dar tipa asta îmi alunecă sub piele ca o mîncărime și aș da cu drag o sesiune O.N.U. contra o **jam session**[2] cu ea de o oră de șaizeci de minute.

Avea tot ce trebuia pentru a face ca omenirea în suferință să uite sistemul fiscal: sîni puși acolo unde trebuie și un fund basculant în stare să-i dea idei chiar și unui general de brigadă.

Ploaia bate în geamurile camerei mele. De o lună toarnă ca o vacă plîngăreață. Pămîntul e înmuiat, nimic interesant de făcut. Cerșetorii s-au cărat la țară, probabil... Admițînd că nu au roit-o pe Riviera italiană la soare.

---

[1] Bineînțeles (lb. engleză, n. tr.).
[2] Partidă de înghesuială (idem).

Răsfoiesc romane polițiste pentru a pierde timpul și a uita găluşca înghițită, dar autorii de romane sînt toți niște caraghioși, care habar n-au de treburile copoilor. Îmi fac greață anchetatorii lor cu pistoale strălucitoare și deducții montate pe rulmenți.

Felicia se furișează în cameră, discretă precum bunătatea sufletească a unui producător de filme.

— S-a oprit o mașină în față, zice.

— Trebuie să fie un reprezentant de vinuri, spun eu, convins că nici o persoană în viață în afara unui vînzător de molan nu se gîndește să mă viziteze pe o astfel de vreme.

Se duce la fereastră și privește în grădină unde ploaia deasă cade fără sfîrșit.

— Nu, șoptește Felicia, e șeful tău.

Sar în sus.

— Ce spui ?

— Uită-te și tu.

Îmi arunc ochii pe geam și văd într-adevăr silueta înaltă a Bătrînului sub cascada de apă.

— Aleargă să-i deschizi, mămico.

Șeful își agață impermeabilul leoarcă în cuierul de la intrare, apoi cu o batistă fină de mătase, își șterge chelia șiroindă. În fine, îmi întinde o mînă rasată care te ispitește s-o așezi pe o perniță de catifea și s-o expui la Luvru.

String cu prudență obiectul.

— Intrați și spuneți-mi ce vînt bun vă aduce ?

Își depune fundul pe un scaun din trestie.

— Nici un vînt bun nu ne face vreodată să ne întîlnim, San-Antonio, obiectează el cu o voce joasă, bine timbrată.

— Adevărat, răspund eu. Beți un whisky ?

Dă din cap.

— Nu, mulțumesc, nu beau niciodată.

Scoate încet un ziar din buzunar.

Fițuica nu-i altă decît **France-Soir**, ediția de ieri.

— L-ai citit ? mă întreabă.

— Da, răspund, etapa a fost cîștigată de un olandez...

Nici nu zîmbește.

— Desigur, admite el, dar te-ai uitat la anunțuri ?

— Numai la piața mașinilor, aș vrea să-mi schimb rabla cu una mai **up to date**[1]... M-ar cam tenta o Cobra...

— Nu te-ai uitat la cererile de serviciu ?

— O, ce idee ! nu vreau să vă părăsesc...

— Sînt totuși interesante, cîteodată, spune el misterios.

Și degetul său manichiurat îmi arată trei rînduri încercuite cu roșu.

Citesc :

„Doamnă singură, locuind în Anglia, caută șofer francez care să nu vorbească englezește. Răspund la căsuța agenției 1428."

Încrunt sprincenele.

— Ce părere ai ? întreabă Bătrînul.

— Chestia cu „șofer francez nevorbind engleza" mi se pare bizară...

— Și mie. Incidental, cineva din anturajul meu mi-a arătat anunțul. Am telefonat la ziar pentru a afla numele clientului, mai bine zis al clientei care îl publică, e vorba de Elia Filesco, o cunoști ?

Scutur din cap.

— Încă nu...

— Filesco e o cîntăreață străină mai mult sau mai puțin ratată care s-a căsătorit cu un bătrîn lord englez acum vreo douăzeci de ani. Lordul a murit de multișor și soția lui s-a dedicat sportului ei favorit.

— Golful ?

— Nu, spionajul.

— Nu se poate !

— Ba da, s-a compromis, sau aproape, în mai, multe afaceri serioase de după ultimul război. A scăpat datorită relațiilor puternice, dar I. S. are ochii pe ea... Elia Filesco știe și este extrem de prudentă. De curînd și-a fracturat încheietura mîinii, ceea ce o împiedică să șofeze. Și caută deci un șofer, dar cum se teme de o șmecherie a Intelligence Service-ului, vrea să angajeze un străin care nu știe englezește, asta pentru a fi liniștită. A dat deci acest anunț în **France-Soir**. Am luat legătura cu Londra. M-au felicitat că am descoperit chestia asta și-mi cer să le procur eu însumi șoferul căutat. M-am gîndit că întrunești cele trei condiții cerute : știi să șofezi, ești francez și nu vorbești prea bine engleza.

Îi fac cu ochiul.

— **I see**[2]. Și cum voi fi tocmai eu angajat ?

— Am aranjat asta cu **France-Soir**. La publicitate mi se păstrează toate scrisorile sosite pentru 1428. Le voi înlocui cu cîteva scrisori ale unor solicitanți neinteresanți și... cu a ta... Ai deci toate șansele.

— O. K... adică... de acord !

— Ai cu ce să scrii ?

— Bineînțeles.

Iau cele de trebuință dintr-un birou al Feliciei și aștept hotărîrea Bătrînului. Are țeasta jupuită de soare ca Sahara, mă întreb cînd găsește timp să se bronzeze.

— Ești gata ? îmi întrerupe el gîndurile.

— Și încă cum...

— Scrie...

„Doamnă,

Luînd cunoștință de anunțul apărut ieri în **France-Soir**, am onoarea de a-mi pune candidatura pentru locul de șofer pe care-l solicitați. Cred totuși că jurnalul a greșit cerînd un șofer care nu vorbește engleza, nu ar fi trebuit citit mai curînd contrariul ? Căci, în ceea ce mă privește, nu vorbesc din păcate engleza.

În cazul că totuși anunțul este corect, vă țin la dispoziție toate referințele dorite. Adaug că sînt celibatar, nefiind căsătorit..."

Șeful se întrerupe.

— Un pleonasm este o figură reușită în text, spune el. Termină printr-o formulă bună la toate... Semnează Georges Rouquet, 114 Rue de Vaugirard, Paris. Dacă ține, vei avea acte pe acest nume.

Ce mi-ar place să-l auziți dictînd ! Individul ăsta, credeți-mă, habar n-are ; poate să facă ouă fierte, dar dacă e vorba de a lovi pe la spate, telefonați-i și veți fi bine servit.

După ce am completat și adresa, a pus mîna pe plic, l-a vîrît în buzunarul interior al hainei și s-a ridicat.

— Sper că această doamnă de treabă va lua, cum se spune, cererea ta în considerare, declară el. I. S.-ului i-ar place să vadă un băiat de calibrul tău lîngă ea. Este genul de femeie pe care nu-i rău s-o supraveghezi.

Îmi întinde prețioasa sa mînă și-și ia tălpășița.

---

[1] Modernă (lb. engleză, n. tr.).

[2] văd, pricep (lb. engleză, n. tr.).

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Îl privesc plecînd sub aversă.

Caraghios individ...

Patru zile mai tîrziu, după ceas, Bătrînul mă cheamă.

Are privirea gravă a momentelor solemne și craniul său tot atît de lipsit de păr ca o bilă de cristal, strălucește tandru la lumina lămpii de birou.

— A venit răspunsul, spune el... Și este favorabil. Doamna Elia te angajează. Îți trimite toate hîrtiile necesare pentru a ridica o mașină pe care a comandat-o. Un D.S. Nu văd pentru ce cumpără o mașină din Franța, dar în fine... Bun, te vei duce după mașina în chestiune, apoi vei traversa Canalul la Calais, cu feribotul de mîine, ora 14,30, Gara de Tranzit...

Mă privește.

— Asta-i tot, San-Antonio!

— Perfect... Nici un fel de instrucțiuni speciale?

— Nici una... Fii un șofer bun... și fii cu ochii pe cucoană. Rolul tău e cît se poate de pasiv. Dacă ți se pare ceva suspect, dă-i un telefon inspectorului șef Rowland de la Yard, este la curent...

— Am înțeles...

— Iată actele pe numele Georges Rouquet, precum și referințele care fac din tine un salariat model...

Se oprește. Cum i-am citit pe clasici, aș avea chef să adaug: „Și apoi iată inima mea care nu bate decît pentru tine."

Dar șeful n-ar înțelege o iotă. Dealtfel, umorul nu-i domeniul său, îl preferă pe Racine lui Labiche.

— Deci, conchide el, munca asta nu-i de fel o muncă... Să spunem că e un fel de vacanță.

Îmi sare mușterul.

— Știi ce, spun eu făcînd un efort să-mi stăpînesc nervii, de obicei vacanțele mi le petrec într-un șezlong la soare, nu făcînd pe sluga.

Își dă seama că am dreptate.

— E adevărat, admite el.

A depus armele atît de repede, încît trebuie că se simte cu mușcă pe căciulă.

Îmi strînge mîna evitîndu-mi privirea.

— Noroc...

— Am să mă străduiesc...

Este ora 13 și un fleac de cîteva minute cînd apar la Calais după ce am alergat ca un turbat de la Boulogne. Plouă peste oraș mai rău decît în inima lui Verlaine. Casele de cărămidă sînt triste ca o întîlnire de drăgoste ratată.

Un ceas mă informează asupra orei și îmi spune să mă grăbesc, because[1] tipilor care nu-s cu un ceas mai devreme la locul de îmbarcare nu le rămîne de făcut altceva decît să-și cumpere un slip.

Docurile sînt negre, sinistre, pline de zgură... Sîne, barăci din tablă ondulată, mici dărîmături mizerabile. O adevărată fericire!

Ștergătoarele mașinii funcționează de zor, și zeama continuă să curgă pe geamul bombat al parbrizului. În fine, ajung sub un hangar imens și anacronic.

Amicii de la vamă se ocupă de mine. Mașinile sînt aliniate cuminți, pe opt rînduri. Sînt singurul francez care se aventurează pe insula răposatului Churchill. Restul sînt **english** pînă la os, scursurile Marelui Albion revin pe pămînturile lor după ce au vizitat Luvrul, mormîntul Împăratului, turnul Eiffel și muzeul Grévin. Vor povesti vecinilor despre Paris, un Paris pentru prospecte ale sindicatului de inițiativă, cu autobuze for[2] Versailles, Montmartre by night[3] și tot circul în tehnicolor, falși apași și pederaști veritabili.

O oră se scurge în curentul de aer al hangarului. În sfîrșit, unul după celălalt, urmăm pe o rampă mobilă la bordul lui Halladale.

Cînd mi-am urcat mașina pe bord, un marinar aducînd cu Popeye, chiar mai mult decît acesta, vine să-mi bolborosească ceva sub nas. Îi merge gura atît de repede că nu pricep nimic din salata lui.

— Spune pe franțuzește, dacă vrei să-ți răspund, îi zic.

Dar tot ce pot scoate de la el e un ris atît de creștin că pînă și un academician l-ar fi invidiat.

Își reia predica și tip la el:

— Nu-mi sparge tîmpanele, Jean Bart! Miroși a ceapă și asta-i nociv pentru relațiile internaționale.

Gîndindu-mă la ce-mi poate turna și bazîndu-mă pe gesturile largi cu care-și semnează spusele, deduc că așteaptă să mă vadă coborînd din mașină, după ce voi fi trăs frîna de mînă și lăsat cheia de contact la locul ei. Mă supun. Mă aprobă dînd frenetic din cap, se instalează pe scaunul meu, ca un papă, și o întinde cu mașina în adîncimile arcei.

Ridic din umeri și urc pasarela care duce pe punte.

Constat că e tixită de turiști. Vă spun că puntea lui Halladale arată a sfîrșit de vacanță și a revenire at home[4]. Boarfe mototolite, valize zgîriate și pline de etichete, aparate foto care au făcut cu ochiul în fața Arcului de Triumf și a grădinilor de la Palais Royal... Papițoi gălăgioși, babe dărîmate de greutatea pledurilor, voiaje de nuntă deja intrate în buna rutină a căsătoriei...

Urc pe platforma superioară ca să scrutez largul cu o privire ascuțită ca și accentul cu același nume. Ploaia toarnă pe trenciul meu și-mi astupă orizontul. Franța are astăzi culoarea funinginei. Observ, în vîrful unei faleze, o moară de vînt care pare a fi fost uitată acolo de o echipă de cineaști...

Macarale desenate cu tuș peste cenușiul zilei! Un adevărat Simenon ilustrat de Carzou.

Un clopot sună. Un individ fonfănit aruncă ordine în engleză într-un microfon. Marinarii se grăbesc să tragă și să strîngă odgoanele. Macaralele scîrțîie...

Halladale se scutură ca un mare animal trezit din somn. Ieșe încet din port. Odată strîmtoarea trecută, tîșnește în direcția larguiui... Vîntul suflă atît de tare că trebuie să-ți bați labele în cuie pe punte pentru a putea sta în picioare.

Scîrbit, cobor în una din cele două cabine colective rezervate pasagerilor.

Marea este atît de agitată că vasul tanghează și se bîțîie ca un smîntît. Niște moși scot repede recipientele de sub banchete pentru a-și arăta reciproc ce au mîncat.

Parcă am fi la vomitorium.

Mi-e atît de greață încît cobor la bar pentru a turna în mine o grămadă de whisky.

---

[1] Pentru că, deoarece (lb. engleză, n. tr.).
[2] Pentru (idem).
[3] Noaptea (idem).
[4] Acasă (idem).

Este remediul ideal împotriva răului de mare.

Cînd ajungem la Dover mi-e gura ca fundul unei colivii de papagal și o bilă de plumb mi se agită prin burtă.

În sfîrșit, uscatul pune lucrurile la punct. Un scurt control al vameșilor englezi, destul de comozi, și mă lansez pe o șosea mărginită de vile drăguțe...

Amuzant, nu mai plouă...

Cîmpia englezească este mai veselă decît se poate bănui. Netezită ca un teren de golf, cu căsuțe care rivalizează în cochetărie, grădini frumos aranjate, autobuze cu două etaje, magazine colorate, biserici de stil: ce stil, habar n-am! Pe scurt, totul e foarte original.

Durează cîteva minute pînă mă obișnuiesc cu condusul pe stînga. Apoi mă reped ca un meteor în direcția Londrei, pe care mi-o indică discrete panouri verzi așezate ici-colo la răscruci...

Circulația începe să fie din ce în ce mai densă.

După vreo oră ajung la marginea orașului. Aici lucrurile se complică, mai ales că, așa cum cu atîta ardoare dorește „patroana" mea, de-abia bîlbîi trei cuvinte **english**. Încearcă cu asta să întrebi pe unde s-o iei!... Nepricopsiții de pe aici, ca limbă străină, probabil că învață javaneza **at school**[1]... Nici unul care să știe măcar o vorbă din limba dragă a lui Molière.

Atunci fac lucrul cel mai inteligent, acela de a copia adresa mamei Elia Filesco pe o hîrtie.

Stă pe Bloomsbury Street, la numărul 120.

Un polițist cu o cască în formă de pepene îmi dă o indicație. Ajung pe un pod. Dedesubt, dacă nu greșesc, Tamisa curge leneș. (Dacă ar fi fost Gangele sau Nilul aș fi aflat din ziare). Zăresc o clădire imensă care figura pe cartea mea de geografie de la școală: Parlamentul. Îl mai puteți vedea și pe etichetele sticlelor cu sos englezesc.

Pe lîngă el, palatul Bourbon al nostru pare un simplu pavilion de vînătoare.

Depășesc această grămadă de cărămizi, dau colțul și mă trezesc în Picadilly Circus. Aici mă opresc pentru a căuta să obțin lămurirea decisivă.

În sectorul ăsta e o adevărată aiureală. Circus este tapetat cu firme, care de care mai gigantică. Autobuze roșii trec de colocolo, cum ar spune un stilist, ca niște imense jucării. Femeile s-au gătit cu vechi perdele de familie, iar bărbații tocesc hainele negre și pălăriile tari ale bunicilor. Mulțimea asta îmi amintește de o înmormîntare care mi-a plăcut mult. Nici măcar popa nu lipsește. De ăștia sînt pe aici o mulțime. În negru, guler tare, pălărie plată! Și cu nevestele agățate de braț. În felul acesta se pot distra slujindu-l în același timp pe Domnul. Cu o mînă împarte cuvintele sfinte, cu alta își pipăie dama, e-n regulă!

Îmi spun că un pastor trebuie să bolborosească pe latinește, și de la latină la franceză e doar un pas!

— **Please, sir**[2]!

Cel căruia mă adresez e înalt, ține o servietă cu fermoar sub braț și are un aer atît de trist, încît ai impresia că plătește toate păcatele omenirii, fără restanțe.

Cum am bănuit, pricepe vag limba mea.

Cu ajutorul unei schițe, mă lămurește grijuliu.

Tipul ăsta, dacă nu ar fi însărcinat cu indicarea drumului către rai, ar fi ajuns mare în poliția rutieră.

Un sfert de oră mai tîrziu, mă opresc în Bloomsbury Street.

CAPITOLUL II

Toată plăcerea este a mea

Bloomsbury Street este un loc liniștit și cernit, cu toate casele la fel, aliniate ca într-un film despre Anglia.

În fața fiecăreia un gărduleț protejează ferestrele unui subsol. Ușile au un peron. Cărămizi, simetrie, nuanțe gri, totul este foarte cenușiu, foarte londonez...

Alături, un palat: Ivanhoe (**because** sîntem în ținutul lui papa Walter Scott).

Reperez bordeiul mamei Filesco. E un imobil mai cenușiu, dar și mai arătos decît celelalte. De fiecare parte a peronului se înalță două lampadare care ar putea face o frumoasă carieră de candelabre în biserica Sfintei Treimi.

Urc cele patru trepte după ce am oprit mașina lîngă trotuar. Îmi înșurubez indexul în butonul soneriei și aștept răbdător rezultatul acestei apăsări.

După mai puțin de un minut, o tipă cu părul cînepiu, dar deloc rău făcută, deschide ușa.

E camerista. Douăzeci de primăveri, mutra plină de pistrui, un năsuc strengar între doi ochi nevinovați.

Mă privește, apoi, cum nici măcar nu clipesc, îmi pune o întrebare pe care nici măcar nu o pricep. Știu că este o întrebare doar pentru că semnele de punctuație sînt internaționale.

— Doamna Filesco! spun.

Probabil că se întreabă ce am eu cu această nobilă doamnă.

— **I am the new**[3] șofer...

Îi arăt peste umăr, cu degetul, mașina oprită.

— **The car... French car... I am the french boy for car**[4]....

Are scînteia de geniu a tinerei sale vieți.

— **Oh! Yes.** Și ia un burete cu care își șterge prezența.

Intru atunci într-un hol solemn ca o sacristie.

Lemnărie în stil gotic, draperii grele ca pleoapa unui jandarm la pîndă, chestii de aramă, obiecte de marmoră, aiureli de bronz și, pe pereții triști, portrete de indivizi care probabil s-au plictisit toată viața dacă stai să judeci după privirea disperată pe care o aruncă mutrei mele.

Subreta se lasă așteptată. Și imediat după aceea apare zîmbindu-mi cu un aer pe care l-ar dori provocator.

Cu un gest, mă îndeamnă s-o urmez. Mă grăbesc s-o fac. Urcăm o nouă porție de patru trepte — ceea ce, după toate considerațiile, este preferabil unei porții de bătaie — și ajungem într-un hol superior... Din nou statui, bronzuri, tablouri.

---

[1] La școală (lb. engleză, n. tr.).
[2] Vă rog, domnule (idem).
[3] Sînt noul (idem).
[4] Sînt francezul pentru mașină (idem).

În fund, o ușă cu două canaturi. Împinge unul. Descopăr atunci peste silueta ei, o cameră vastă mobilată bătrînește. În fundul încăperii, lîngă o fereastră, o canapea lată și pe ea o femeie. O femeie ciudată.

Încă n-am văzut asemenea exemplar. Mă așteptam să găsesc o babă și mă găsesc în fața unei cucoane care n-a trecut de mult peste patruzeci de carate și care face tot ce trebuie ca asta să nu se vadă cu ochiul liber.

Este lungă, subțire, blondă, cu sinii bine agățați ; ochii de culoarea alunei, stropiți cu verde ; o gură atît de senzuală încît v-ați pune în vînzare ultimul roman al lui François Mauriac pentru a o putea cumpăra ; și pomeți cam proeminenți...

Toate la un loc dau ceva destul de senzațional. Cînd ai asemenea ființă în față, problema vaselor comunicante trece în viteză pe ordinea de zi.

Mă întreabă ceva pe englezește.

— **I do not understand**[1], afirm eu.

Un zîmbet apare pe gura încîntătoare.

— Chiar nu vorbești nici un cuvînt englezește ?

— Nu, din păcate ! spun eu, știu bine că în epoca noastră este aproape de neconceput, dar Franța este destul de înapoiată în privința asta !

— Cu atît mai bine, spune ea. Doream un șofer care nu cunoaște engleza pentru a fi liniștită. În felul acesta nu vei fi tentat să vorbești cu personalul meu...

Zîmbesc.

— De ce rîzi ?

— Pentru că, doamnă, sînt teribil de handicapat. Mi-a trebuit mai mult timp să mă descurc în Londra decît să viu de la Dover.

— N-are importanță, nu vei ieși fără mine și crede-mă, cunosc perfect orașul.

Vorbește răspicat, ochii săi verzi mă învăluie ca o cîrpă fierbinte. Ceea ce îmi dă furnicături. O stăpînă ca asta, ți-ar place să fie prietenă cu Lady Chatterley !

Roșesc un pic și totuși nu sînt genul rac fiert, puteți să mă credeți ! Ca să mă atingi cu emoție, trebuie să ai licență în voluptate. Ce spun licență, doctoratul !

— Poți pleca ! îmi spune. Gloria îți va arăta camera, n-am nevoie de dumneata acuma.

Mă înclin.

Întoarce capul și-și vîră o țigară între buze.

Apoi, îmi aruncă o frază în engleză.

O privesc.

Repetă fraza.

— Vă cer scuze, spun eu cu un mic gest de neputință, ca un tip care nu se pricepe.

— Ah ! adevărat... Îți ceream foc...

Scot o cutie cu chibrituri din buzunar și scapăr unul. Fraza era o cursă. După felul cum a aruncat-o dacă aș fi priceput **english** aș fi reacționat imediat, e normal. Testul pare a fi liniștit-o. Îmi aruncă un zîmbet pe care aș dori să-l pun într-un medalion pentru a-mi înveseli bătrînețea.

Mă înclin ceremonios și-mi iau tălpășița.

Gloria, subreta, mă așteaptă în anticameră. Probabil că avea legătură directă cu gaura cheii căci sare în sus cînd deschid ușa.

Ce i-o fi trebuind copilei ăsteia să stea așa cocoșată pentru a asculta o limbă de care habar n-are ?

— **My bedroom**[2], îi cer.

Are instrucțiuni, căci face un semn de aprobare. O urmez pe meandrele culoarului. Urcăm o scară de lemn și îmi deschide o ușă modestă, care dă într-o cameră modestă, mobilată modest.

Un pat de hotel, un lavabou, un scaun, un dulap, o fereastră rabatabilă...

Arunc o privire peste decor. Nu cine știe ce, dar e curat și convenabil...

Patul pare comod. Pentru a-l încerca, mă așez pe el. E cam prea moale pentru gustul meu. Obiectul ăsta e făcut pentru un bunic cu reumatisme...

Văzînd ce fac, mititica se hlizește.

— **Pudding**[3] ! spun eu săltînd pe somieră.

Rîde și mai tare.

— **Come**[4] !

Sosește, docilă. Își așează fundul pe cuvertură cu un chicot jenat.

Natural, o iau de talie ; este gestul august al bărbatului și mai poate fi o solidă intrare în materie cînd te găsești între patru ochi cu o cucoană convenabil fabricată.

Roșește, dar nu încearcă să plece.

O silesc atunci să-și întoarcă mutra către mine și-i trîntesc un asemenea pupat că se întinde lată în pat.

Emotivă, micuța englezoaică. Puicuțele care-și dau ochii peste cap de la primul sărut sînt în general afaceri bune.

Îi masez sînii. O pereche de chestii ca astea nu trebuie să fie desperecheate. Pentru a nu-i face geloși, mă ocup de ei alternativ și cu aceeași convingere. Puicuța gîfîie înnebunită și se tot mișcă. Nu avem nevoie de dicționar pentru a ne înțelege, metoda mea este brevetată la oficiul de standarde și invenții.

I-am descheiat bluza și tocmai mă ocup de fustă cînd ușa se deschide și Elia Filesco apare. E mai înaltă decît bănuiam. Are ochii reci ca gheața și duri ca piatra.

Pentru prima dată observ că are mîna dreaptă ținută de o eșarfă, numai că materialul din care e făcută e același cu cel al rochiei... Pînă unde poate ajunge cochetăria, spuneți-mi ! Fuguța, îi dau drumul fetei și mă ridic.

Doamna Filesco are un zîmbet rău care o face brusc să pară aproape urîtă.

Își înfige ochii într-ai mei.

— Nu-ți pierzi timpul, spune ea... Știu că francezii sînt ...întreprinzători, dar nici așa.

În sinea mea mă tratez drept idiot bătrîn. Să compromit totul de la început pentru o nenorocită de servitoare, e o tîmpenie, nu ?

— Presupun că nu-mi rămîne altceva de făcut decît să fac cale întoarsă, spun eu cu voce sigură.

Face semn cameristei, roșie ca macul, s-o roiască.

Demoazela nici nu cere altceva. Evacuează teritoriul cu viteza unei mițe care a stat închisă opt zile într-un dulap.

Elia Filesco împinge ușa și întoarce cheia în broască. Hei ! Ce-o vrea să spună asta ? !...

— Nu știu dacă după cele întîmplate am să te mai țin în serviciul meu, îmi spune dînsa... Depinde un pic de dumneata !...

E din nou calmă și, în consecință, frumoasă. Fața ei are o stranie bunătate ce-ți dă

---

[1] Nu înțeleg (lb. engleză, n. tr.).
[2] Dormitorul meu (idem).
[3] Budincă (idem).
[4] Vino (idem).

fiori, iar tonul cu care vorbește pune paie pe foc.

— Ajută-mă să-mi scot eșarfa ! îmi ordonă.

Nu văd prea bine unde vrea să ajungă. Oricum, o ajut să-și elibereze brațul. Cu mina sănătoasă, trage de fermoarul rochiei. Aceasta se deschide aproape în două, ca o coajă de banană. Dedesubt are o lengerie neagră care amintește un pic de o pin-up[1] de mahala, dar care îi vine de minune totuși, căci e blondă și pală.

Acum am înțeles. Deci nu pot să ezit. Cînd ajungi la o chestie ca asta, trebuie să te pui pe treabă. Și este exact genul de treabă pentru care am avut întotdeauna dispoziții naturale — chiar supranaturale !

Elia se pricepe poate să facă bine spionaj, dar nu mai bine decît face dragoste.

Dama asta, am să v-o spun, trebuie să aibă vulcanul Stromboli în ea și să fi fost crescută cu lavă în fuziune !

Nu are nimic împotriva dragostei cu slugile, pe cuvînt ! Are doar principii și ține s-o ia înaintea servitoarei. Și într-un fel, are dreptate.

Cît ai clipi din ochi o dezbrac, îmi stăpînesc o exclamație admirativă, deoarece nu trebuie să te joci cu convenientele. E impecabilă ! Fără zdrențe pe ea e formidabilă ! Un corp capabil să te facă epileptic pentru tot restul zilelor ! Niște sîni care înțeapă ca o baionetă ! Un fund ca o rampă de lansare ! Șolduri armonioase ca o simfonie de Beethoven ! Să te apuce amețeala ! Sublimul sublimului ! Moartea Hollywood-ului ! Falimentul lui Follies-Bergère ! Marea rușine a Venerei... Pipițe, am mai despuiat eu, o știți prea bine; mici, mari, cocoșate, în negru, în doliu, în culori naturale, dar panoramice ca asta, loc !

Îmi citește admirația pe mutră și zîmbește apropiindu-se.

— Ei bine ? spune.

Pierdut în contemplare, îmi uitasem rolul. Dar mi-era destul acum să mă gîndesc. Doar un gînd și mă transform în buldozer.

Nu știu dacă brațul îi este rupt sau doar luxat, dar vă pot asigura că ședința care urmează nu este prescrisă în rețeta medicului ei curant.

O iau așa cum cucerești un teritoriu. Este în joc prestigiul național, mai mult, cel bărbătesc.

Meciul Anglia-Ungaria, cupa Davis, Anquetil în Premiul Națiunilor, toate nu-s decît coji de alune pe lîngă performanța mea.

Compostînd-o în viteză, nu mă pot împiedica de a gîndi că Bătrînul a avut o idee de milioane cînd a citit anunțurile din France-Soir. Un asemenea moment, merită să-l trăiești. Poți muri acceptînd ideea renașterii pe post de nufăr sau de rulou de hîrtie igienică, odată ce ai trăit momente atît de consistente de extaz.

Operația durează peste o oră, timp în care o trec prin toate trucurile posibile. Ce nu știu, inventez ; formidabil ce-mi poate stimula imaginația femeia asta !

Cînd o las în pace e aproape leșinată, pe spate, cu ochii închiși, gura întredeschisă, extenuată, tremurînd. Eu am măduva spinării flască. Mă duc să-mi bag mutra în lavabo și mă căznesc să-mi vin în fire. Cîteva mișcări de respirație și redevin lucid.

[1] Vedetă (lb. engleză, n. tr.).

Elia Filesco se ridică încet, ca o somnambulă... Își adună hainele, le strînge lîngă corp și, clătinîndu-se, se îndreaptă spre ușă.

O opresc.

— Doamna mă reține în serviciul său ? o întreb.

Mă măsoară din cap pînă în picioare cu ochii săi mari, încercănați de amor.

Apoi, fără să am timp să pricep ce face, îmi trăznește o palmă peste ochi. Văd stele verzi...

— Da, spune ea, poți rămîne.

Și iese, goală, superb de impudică...

Rămîn o clipă uluit, apoi mă întorc la lavabo să mă spăl.

Cinstit să fiu, nu-mi închipuiam Anglia chiar așa !

CAPITOLUL III

O noștimadă de colibă

După această curioasă luare de contact cu patroana, rămîn lungit pe pat, cu mîinile sub cap și mă gîndesc un pic la toate astea.

Cucoane ca Elia Filesco nu puteți spune că nu dau sare vieții. Dama asta e cel puțin deconcertantă și... obositoare !

Sînt tut !

Orele se foiletează încet și isprăvesc prin a adormi, ca toți războinicii valoroși după ce au trecut printr-o cutremurătură de prima clasă.

Mă trezește o babăție grasă. E înaltă cît trei mere, groasă cît trei saci cu mere și lucește ca un măr. Ori mă înșel eu, ori este responsabila cu haleala.

Transpiră ca o bucată de șvaițer care traversează Sahara și ochii îi sînt plini de amărăciune. Bombănitoarea asta pare că nu e mulțumită de faptul că are o tonă greutate și trebuie să pregătească haleală în loc să lenevească într-un apartament din hotelul lui Negresco.

Îmi spune cu dispreț :

— Cina !

Mă ridic în capul oaselor.

— Vorbești franceza ?

Își încrețește fruntea apoi, ca și cînd ar scuipa simburi de cireașă, enunță :

— Un nițel !

— Ești bucătăreasa ?

— Yes...

Apoi întoarce spatele și pleacă cu demnitatea unui curcan decorat cu meritul agricol.

Îmi aranjez puțin ținuta și mă aventurez în casă.

Gloria, tot atît de roșie și de rușinată, mă recepționează de jos și mă face să cobor pe o scară lăcuită și teapănă ca una de vapor. Subsolul e ocupat de o imensă bucătărie pardosită cu faianță. Prin ferestre se văd strada și picioarele trecătorilor.

Bucătăreasa îmi arată masa pe care sînt așezate trei tacîmuri.

Mă instalez, imitat de Gloria, în timp ce grăsana anunță un fel de mîncare bizară care seamănă cu gogoșile.

Un examen mai atent îmi arată că e vorba de pește prăjit. N-ar fi rău dacă ar fi fost condimentat, dar așa mi se pare că înghit o mușama nu numai veche, dar și foarte uzată.

Ne mai dă apoi niște mazăre fiartă doar în apă, la fel de apetisantă ca niște pilule și tot atît de fragedă.

Mă uit la grăsană și-mi spun că dacă ea se intitulează bucătăreasă, eu pot foarte bine să spun că sînt papa existențialismului.

Mestecăm în tăcere. N-ai zice că sîntem la masă, ci la masă și cred că grăsana asta e o adevărată zgripțuroaică. Gloria nu scoate un cuvînt. De cînd cu aventura noastră de adineauri, nici măcar nu m-a mai privit. Rămîne pe jumătate întoarsă, în profil, ca o medalie.

Prînzul terminat, se aude soneria sunînd de trei ori.

Cele două femei nici nu se mișcă.

Bucătăreasa șoptește atingîndu-mi brațul :

— Pentru tine !

Părăsesc masa fără regrete și urc în apartamentul Eliei Filesco.

O găsesc într-o mică sufragerie garnisită cu mobilă asemănătoare marmorei. Mănîncă singură, înfulecînd pere dintr-un coșuleț, pentru a-și păstra silueta, probabil !

Poartă o rochie de mătase neagră care se mulează pe ea ca un ciorap. Cu ceea ce cunosc din ea, o pot reconstitui în mărime naturală.

Mă privește total indiferentă, ca și cînd n-ar fi fost nimic între noi.

Nu are memoria pătului, Elia...

Intru în joc și-mi compun indiferența unui stîlp de telegraf.

— Doamna m-a chemat ?

— Da. Deși nu credeam, trebuie totuși să ieși. Mașina e gata ?

— Da, doamnă, totuși dacă va fi o cursă lungă, ar trebui să luăm benzină.

Ce părere aveți, fraților, de stilul ăsta ? Să fi angajat doamna Filesco un academician și tot nu ar fi putut găsi un limbaj mai îngrijit, nu ?

— Vom lua, spune ea, am să-ți arăt garajele, căci la Londra sînt cam greu de găsit... Ai o livrea ?

— Da, doamnă...

Așa și este. Șeful, care a prevăzut totul, mi-a dat și o uniformă de șofer. Și cum niciodată nu greșește, mi-a adus-o puțin mai veche, ca și cum nu era nici pe departe prima oară cînd o puneam pe mine.

— Atunci, du-te și te îmbracă... Te aștept aici într-un sfert de oră...

— Foarte bine, doamnă...

Cine ar fi putut crede că o voi face vreodată pe sluga respectuoasă ! Din fericire, există și compensații.

Părăsesc încăperea și-mi arunc ochii pe ceas. Mă anunță că e oră nouă.

Mă duc la mașină și-mi iau valiza. Un sfert de oră mai tîrziu sînt în hol. Elia sosește. Păzea, băieți ! S-a schimbat din nou. Acum poartă o rochie albă, stil grecesc, cu un pardesiu ușor, fără mineci, tot alb. O broșă cît pîlnia unei stropitoare îi strălucește pe revers ca un far al apărării antiaeriene.

Are un smac sclipitor pe pleoape și buzele desenate cu penelul. O astfel de pipită, plimbîndu-se pe stradă, trebuie că dă peste cap circulația.

— La ordinele dumneavoastră, doamnă !

Ieșim. Îi deschid portiera din spate. Șeful m-a dat învățăcel la un șofer de casă mare. Cunosc toate secretele meseriei și le execut cu o ușurință care ar face-o și pe regina Angliei să mă angajeze, dacă și-ar putea permite luxul să plătească un șofer francez.

Mă instalez la volan.

— Prima la dreapta...

Mă supun...

— Vezi străduța asta, în spatele scuarului ?

— Da, doamnă.

— În fund e un garaj de unde poți lua benzină.

Manevrez în consecință. Tipul de la garaj este slab, cu o căciulă caraghioasă și un aer nu prea simpatic.

— Ia cinci galoane [1] ! îmi recomandă Elia.

Îmi vine să-i spun că nu sînt colonel, dar n-ar înțelege glumа.

Ciudată cucoană.

Pompistul îmi toarnă cele cinci galoane de zeamă și sînt gata să parcurg drumurile englezești.

— Și acuma, doamnă ?

— Drept înainte și apoi la dreapta... Pe urmă drept înainte pînă la Banks...

— Bine, doamnă...

O pornesc spunîndu-mi că circulația este mult mai ușoară la Londra decît la Paris. La această oră capitala engleză nu-i prea aglomerată, cel puțin în sectorul acesta. Cum am oroare să merg fără să știu unde și, mai mult, fără să știu unde mă aflu, aș da bandajul de hernie al vărului dumneavoastră Alfred pe un plan al Londrei...

Ajung la o răspîntie, în mijlocul unor clădiri austere.

— Banks, murmură Elia Filesco.

Dau ușor din cap pentru a-i mulțumi de informație. După cum vedeți, mereu rezervat flăcăul San-Antonio...

— Ia-o la dreapta ! îmi ordonă „patroana". Și o iau. Încet-încet se produce un fenomen curios : intru realmente în pielea unui șofer. Simt cum devin docil și chiar supus. Or, sînt sentimente pe care de obicei nu le cunosc.

Poate că de vină e oboseala călătoriei și... restul care îmi anihilează astfel facultățile ? Sigur e că mă simt pasiv și mulțumit de a fi. În fond, nu e neplăcut să te supui altora... Poți găsi în a te supune unei voințe străine o plăcere intensă.

Dar degeaba mă obosesc să vă debitez idei filozofice, că mototoli cum vă știu tot n-ați înțelege nimic.

— Am ajuns în Whitechapel ! mă anunță pasagera.

Whitechapel... Colțul săracilor, al tîrîiebriurilor și al ciuntiților.

— Încetinește !

Încetinesc.

— Atenție, imediat intri într-o străduță, îmi spun numele căci... nu înțelegi engleza.

Desigur ! Pentru că... Încă un pic de suspiciune ?

Îmi arată străduța. Intru pe ea. Este absolut jalnică... Totul e întunecos și dunește a mucegai.

Pavajul este inegal și mașina se bîțîie al naibii, ca vaporul de adineaori.

Trecem pe sub un pod de cale ferată. Lămpi rare cu gaz difuzează o lumină verzuie pe care ceața o întunecă și mai mult.

— A treia casă pe stînga ! continuă cu calm Elia Filesco.

Îmi rețin o strîmbătură. Bordeiul în chestiune este mai mult decît părăginit. Nu are

[1] Unitate de măsură englezească : 4,54 l (n. tr.).

decît un etaj și bine face, că de-ar fi fost ceva mai înălțuț de mult s-ar fi transformat în mai multe. Și așa a trebuit să fie proptit cu birne enorme. Sprijinit astfel seamănă cu un cerșetor în cîrje sau cu un vapor aflat încă în cală.

Ferestrele sînt întunecate, cu excepția uneia în spatele căreia lucește o lumină slabă.

— Bine ! Așteaptă-mă, ordonă femeia.

O privesc intrînd în această cocioabă infectă. Să te îmbraci ca o zeiță pentru a veni într-un loc dubios ca ăsta, trebuie să fii cam trăznit...

Cînd a dispărut, cobor geamurile mașinii și aprind o țigară.

Nicotina îmi gresează rotițele computerului. Și nu-s prea favorabile ideile ce-mi vin despre purtarea pipiței. A avut dreptate Bătrînul. Elia Filesco învîrte ceva suspect. Spuneți și dumneavoastră : să începi prin a profita de noul șofer fără să-i lași măcar timpul de a-și scoate periuța de dinți, e un semn, nu ?

Și apoi, să vii pe o asemenea stradă ! Într-o asemenea casă !

Sug din țigară, dar tutunul mă îngrețoșează. Sînt încă amețit după munca de adineaori. Îmi scot chipiul și aștept cuminte la volan. După o jumătate de oră, încep să-mi spun că munca de șofer, cu toate că e plăcută, are tot felul de inconveniente. Îți trebuie o grămadă de sănătate pentru a sta așa, cu fundul pe scaun.

După trei sferturi de oră încep să fierb, după o oră creierul începe să emită apeluri disperate pe unde scurte... Evadez din mașină în clipa în care îmi vine să urlu de nervi.

Sînt grozavi tipii stilați care așteaptă și își lustruiesc fesele ceasuri întregi în timp ce doamna vizitează o expoziție canină sau pe cel mai bun amic al soțului ! Trebuie să ai nervi de cauciuc, țeasta din duraluminiu și apă în loc de sînge pentru a accepta asta... Niște stoici îndobitociți, acești intlivizi. Probabil că și-au transformat craniul în ciupercărie. Altfel nu se explică.

Și șoferii instituțiilor ! Cei care așteaptă în fața sălilor de banchet în timp ce stăpînii lor împart decorații și îmbrățișări celui mai bătrîn muncitor din Franța sau centenarei sătului. Doar cînd mă gîndesc și încep să simt sudori de gheață.

Umblu un pic pentru a-mi domoli tensiunea nervoasă. Dar e îndărătnică rău tensiunea asta ! Nici măcar a doua țigară nu o potolește. Dimpotrivă, am impresia că e gata să explodeze...

Mă uit la ceas ; Elia a intrat în casă de aproape două ore... Și casa rămîne la fel de inertă și liniștită ca mai înainte.

Tot numai o fereastră luminată... Și cînd spun luminată, exagerez... Se zărește numai o luminiță slabă... Nu m-ar mira să fie numai o luminare...

Ce naiba face în spatele acestei fațade dărăpănate ? Amor ? Vanitatea mea ar suferi al dracului ! Ar fi un motiv să-ți faci hara-kiri începînd de la degetele picioarelor ! Dacă mai are astfel de pofte după serviciul meu, **made in France**, înseamnă că e înflăcărată rău, nu văd altă explicație.

Mă hazardez pînă la intrarea cocioabei. Un aer umed mă izbește.

„Ia ascultă, San-Antonio, îmi spun, nu ești la înălțime, băiatule. Cînd ești de serviciu trebuie să-ți stăpînești temperamentul. Slujba ta e să aștepți... Atunci așteaptă și nu face pe nebunul !"

Încerc să-mi spun povestea lui Tom Degețelul, dar cum o știu pe de rost, nu întîrzie să mă plictisească al dracului...

Alte minute se scurg.

Urc în mașină și hotărăsc s-o soilesc un pic pentru a înșela timpul. Se pare că norocul vine în timpul somnului ; de ce nu și Elia ?

Nu-i poți reproșa nimic unui șofer care adoarme după ce a dovedit atîta conștiință profesională ca mine. Dacă ar exista o justiție, ar trebui să-mi pună cataplasme și să-mi facă masaje, dumneaei.

Mă aranjez cît mai comod, îmi întind picioarele, îmi pun șapca pe ochi și fac abstracție de prezent.

Nu știu ce visez, știu că visez...

Și pe micul meu ecran, apar lucruri bizare: femei fatale, lovituri de cuțit, urmăriri cu mașina... Un adevărat film cu Belmondo. Și pe deasupra, bineînțeles, mutra șefului, mare cît un ecran panoramic.

Cînd mă trezesc, o lumină cenușie umple strada. E dimineață ! Asta e prea de tot ! Elia n-a venit !

Cine reacționează acum nu mai e sluga de casă mare, ci polițistul !

Privesc în jur. Cîțiva indivizi cu un aer ursuz trec pe biciclete arhaice. Nici măcar nu se uită la mine. Au mutrele unor tipi care ies din culcuș odată cu aurora pentru a merge să se deșăleze în te miri ce loc mohorît.

Mă uit la **house** [1]. În lumina zilei, fațada este și mai sinistră. Dacă Utrillo ar fi trecut pe aici ar fi lăsat din mînă litrul de molan pentru a-și lua pensulele.

Ezit pentru ultima oară. Să mai aștept sau să mă manifest. S-ar putea ca Elia Filesco să fi venit la un tip în brațele căruia a adormit. Poate că în această casă este un loc unde se fumează opium ? Nu m-ar mira să-i tragă cu stupefiante.

Ridic din umeri. Nu ține. Pentru a se întîlni cu un tip într-un loc atît de infect, nu s-ar fi pavoazat ca într-o poveste din **O mie și una de nopți**, și nici ca să se drogheze, doar dacă nu e vorba pur și simplu de o țicneală... Reală, imensă, complicată !

Părăsesc mașina care miroase a nou și intru în cocioaba unde pute a vechi.

În față un culoar, apoi o scară de lemn cu trepte nesigure. Pentru a mă cățăra pînă la primul etaj, nu mi-ar fi stricat să am experiența băieților din echipele Salvamontului. Cu cît descopăr mai bine acest imobil lepros, cu atît îmi crește uimirea. Pereții sînt distruși ca și cînd niște bombe și-ar fi găsit de treabă pe aici. După ce mi-am riscat de șaisprezece ori viața, pe fiecare din cele șaisprezece trepte, mă găsesc față în față cu o ușă. Întind un deget prudent pentru a bate în ea. Dar cînd degetul meu intră în contact cu lemnul, ușa se deschide, căci nu era închisă.

Eu sînt un tip în genul lui Musset (Alfred, pentru doamne) : pretind ca o ușă să fie ori închisă, ori deschisă. Cînd e numai sprijinită, e semn rău.

Intru în apartament și atunci, fraților, sînt mai mult decît surprins : stupefiat. Imaginați-vă că odată trecută această faimoasă ușă,

[1] Casă (lb. engleză, n. tr.).

intri într-un cadru mai mult decît formidabil. Un lux, copiii mei ! De un lux... Pe lîngă el, casa lui Aga Khan ar semăna cu a grădinarului Feliciei. Un adevărat dezmăț... E un hol mare cu marmoră, bronzuri de artă, vaze de cristal pline cu flori delicate, tablouri de maestru, draperii grele și covoare moi.

Are un aspect nemaipomenit !

Mă frec la ochi, întrebîndu-mă dacă nu visez. Nu, sînt cum nu se poate mai treaz. O lumină indirectă, foarte savantă, țîșnește din toate cotioanele camerei.

— **Please !** urlu pentru a atrage atenția populației de prin partea locului. Dar sau e surdă sau lipsește, populația. Nu apare nimeni. Atunci hotărăsc să-mi continui cercetările. Găsesc aventura teribil de excitantă ! Un imobil avariat, infect, în fundul unui cartier sinistru, care să adăpostească un asemenea lux ! Niciodată n-am mai văzut așa ceva...

La capătul holului se află un spațiu mare care trebuie să acopere toată suprafața casei.

O scară de marmoră ce se încolăcește de două ori în jurul ei coboară într-un salon vast tot atît de îngrijit ca și restul, dacă nu și mai și. Canapele acoperite cu satin mov, un enorm pian cu coadă, un bar cu numeroase sticle multicolore...

În jurul acestui salon, o galerie la înălțimea holului, înconjurată de o balustradă de fier forjat. Cîteva uși rotunjite sus și capitonate dau în această galerie. Sînt cu totul patru, absolut identice. Le deschid pe rînd. Prima dă într-o mică bucătărie modernă, pardosită în verde deschis. A doua, într-un cabinet de toaletă pardosit în negru cu obiecte de porțelan galben ! Celelalte două închid două camere tapetate cu satin mov.

Într-una din cameře patul e desfăcut.

Constat că e singura cameră cu fereastră. Deci prin ea trecea lumina... Ciudatul apartament nu are alte deschideri decît ușa de intrare și această fereastră ; înțeleg că celelalte ferestre ale fațadei sînt făcute numai de păcăleală. Tipul care a instalat apartamentul în interiorul imobilului ruinat, l-a reconstruit dinăuntru, ceea ce, trebuie s-o recunoașteți, e foarte puțin banal. Toate camerele sînt luminate electric, stil neon și aerisite printr-un sistem de ventilație. Pentru a locui aici nu trebuie să fii claustrofob ! Singurătatea în această lumină dulceagă este deprimantă

Brusc, tresar. Dacă nu există o ușă, pe unde a ieșit „patroana" mea ? Mașina staționa chiar în fața intrării, este deci imposibil ca Elia Filesco să fi ieșit pe acolo, chiar în timp ce dormeam în D.S., căci somnul meu este tot atît de ușor ca proza marchizului de Sade. Atunci ?

Ce înseamnă încurcătura asta ?

Cobor în salon și mă apropii de pian, al cărui capac este deschis. Pe pupitru, o bucată muzicală · **Rapsody in blue.**

Regret că nu știu să cînt la pian, căci cred că mi-ar liniști nervii.

Cu un deget neindemînatic încerc o melodie a lui Adamo. Apoi mă duc la bar. Whisky-ul e bun. Beau o porție barosană...

Mă așez într-un fotoliu și încep să mă gîndesc.

Misterele sînt amuzante doar în **Ellery Queen Magazine**, altfel mă lipsesc de ele, fără regret.

Înainte de a merge mai departe în această afacere confuză, trebuie să aflu cum a spălat putina Filesca, fără ca eu s-o văd.

CAPITOLUL IV

Din surpriză în surpriză

Cînd încep s-o fac pe cîinele de vînătoare, puteți să mă credeți că mirosul îmi funcționează perfect.

Iată-l deci pe întrepridul San-Antonio care își începe cercetările cu ferma intenție de a descoperi o a doua ieșire. Căci pariez pe orice doriți, că mai există una. Individul care camuflează un astfel de paradis într-o astfel de cocioabă, are prea mult gustul misterului pentru a nu-și amenaja și o ieșire secundară camuflată !

O ședință intensă de gîndit mă duce la concluzia că această ieșire nu se poate afla decît la parterul cocioabei, adică în salon.

Cobor așadar în vasta odaie și încep să sondez minuțios pereții. Dar peste tot sună a plin. În disperare de cauză, cum se spune în cărțile al căror autor e plătit după numărul de cuvinte, mă prăbușesc pe o canapea moale ca un castron cu smîntînă.

„În ascultă, îmi șoptește spiridușul meu portativ, știți, piticul ăla abstract care-mi locuiește în țeastă, iată că te comporți ca un sergent de stradă. Cel mai mic mister te face K.O. După asta, să nu-mi mai povestești că ești asul asilor ; tipul care poate fi folosit în loc de untură de gîscă sau pe post de turboreactor."

Cum nu-mi place să fiu luat peste picior, îi ordon să înceteze dacă nu vrea să-l înec în whisky. Rîde acru și-și pune lacăt la plisc.

Deodată, acționez. Îmi spun că dacă o cameră are o ieșire secretă, aceasta se află în pereți, în tavan sau în dușumea. Am verificat deja pereții și e ilogic ca tavanul să fie trucat ; concluzia : nu-mi rămîne decît să mă așez în patru labe !

Mut din loc canapelele, mobilele... Ridic covoarele : ioc ! Dușumeaua este tot atît de unită ca niște frați siamezi.

Trebuie să mă plec în fața evidenței : casa asta trucată nu e chiar atît de trucată !

Mă apropii din nou de pian și-mi plimb degetele de zînă pe clape.

Îmi place să cînt : **A vot'bon coeur, M'sieur.** Cu toate că muzica e pentru mine ce e poarta nouă pentru un vițel, reușesc întotdeauna bucata asta cu un singur deget autoritar.

Închid capacul. Ochii îmi alunecă pe notele etalate pe pupitru : **Rapsody in blue.**

Trebuie că e un tip căruia îi place la nebunie bucata asta, căci nu se vede nici o altă partitură. Ia te uită, destul de ciudat ! Cînd cumperi un asemenea pian, înseamnă că ești artist și cînți la el. Caut peste tot fără a descoperi vreo altă partitură.

Cert, e mai mult decît curios. Cumpărătorul pianului nu cînta decît o singură bucată.

Privesc instrumentul. E într-adevăr ceva important. Ridic capacul și-mi rețin o exclamație de uimire. În loc să găsesc măruntaiele unui pian, am în fața ochilor un gol. Pianul scobit, fundul este oblic ca un tobogan și merge către o cavitate situată în piciorul pianului, larg ca un soclu. Nu remarci piciorul atîta timp cît privești instru-

mentul ca pe un pian obișnuit, dar din momentul în care îți dai seama că e trucat, nu-l mai vezi decît pe el. Pianul se compune din două părți: prima e un pian adevărat, pe care se pot executa ariile preferate, a doua, o adăugire care nu e altceva decît faimoasa ieșire pe care o căutam.

Intru în instrument și alunec în piciorul lui.

Acesta are cincizeci de centimetri diametru. Se termină cu o trapă basculantă, asemănătoare cu cea a unei curse de șoareci. Mă las să alunec. Am impresia că-s o scrisoare pe care o bagi în cutie. Alunec cu toată viteza, pe mai mulți metri și pe verticală, fără a mă lovi însă de ceva, căci pereții tunelului sînt căptușiți cu pîslă. Aterizez în suplețe pe un covor de cauciuc. Privesc în jur. Mă aflu într-o pivniță. În afară covorului de cauciuc, aceasta este complet goală.

Mă ridic și aprind bricheta.

În fundul pivniței întunecoase, descopăr o ușă joasă. Mă îndrept spre ea: e încuiată cu cheia. Dar știți bine că astfel de detalii mă lasă indiferent. În oraș ca și acasă, păstrez cu grijă asupra mea un mic sesam: deschizătorul universal.

Mai repede decît o spun, iată-mă afară, pe o străduță unde crește o iarbă atrofiată. Și s-a luminat de-a binelea.

Merg pînă la capătul străzii și ajung la mașină.

Mă instalez la volan și, concentrîndu-mi toate facultățile memoriei, mă întorc la casa din Bloomsbury.

Micuța Gloria s-a sculat deja. Nu mai e îmbrăcată cu uniforma de subretă de operetă, ci poartă un halat gri și părul îi este strîns într-un batic.

Îmi deschide ușa și privește peste umărul meu. Constatînd că stăpîna nu-i este acolo, se dă la o parte ca să pot intra.

Trecînd pe lîngă ea, o mîngîi.

— Doamna Filesco? spun.

Nu înțelege și îmi zîmbește prostește, roșindu-se în spatele pistruilor.

Scîrbit de această lipsă de înțelegere, mă îndrept spre bucătărie. Maica Trei Mere se află acolo, mai gelatinoasă și mai acră ca oricînd. Face o cafea care parfumează întreg subsolul. Trecătorii se opresc probabil în fața ferestrei, pentru a o mirosi cu tot nasul.

— Ascultă madam', trebuie să-ți spun vro două vorbe...

Încruntă sprincenele pentru a putea traduce această propoziție în **english**. Îi las timp să-și pună creierul în stare de funcționare și atac direct:

— Stăpîna e aici?

— Nu știu! răspunde ea după un efort mintal laborios.

— Ei bine! interesează-te, fetițo!

— Cum?

— Întreab-o pe Gloria...

O cheamă pe Gloria și-i pune întrebarea. Subreta scutură din cap.

— Nu, traduce inutil bucătăreasa.

— Obișnuiește să-și părăsească șoferii în timpul plimbărilor?

Îi povestesc aventura, fără însă a preciza că am făcut și o mică cercetare în imobilul cu pricina. Îi mai spun că nu-mi amintesc locul unde am dus-o pe Doamna Filesco.

— Am așteptat toată noaptea la volan; dacă m-a adus din Franța ca s-o fac pe santinela, eu o șterg...

Nu pare prea emoționată, bucătăreasa.

Mă anunță că se numește Katty. Îi spun că e un nume fermecător, dar că nu de asta e vorba. Atunci, în cîteva cuvinte potrivite, alese cu grijă din vocabularul ei franțuzesc, mă sfătuiește să nu mă ocup de treburile Doamnei. Doamna are poate o viață particulară, dar își plătește bine personalul și nu-i plac curiozii.

— O.K., fac eu, atunci servește-mi o zeamă! Înghit o cană de coffee și două eggs and bacon[1]. Apoi urc în camera mea pentru a-mi spăla labele, cică. Nu mi-e somn, cu toată această noapte aproape albă. Dimpotrivă, mă simt teribil de treaz după cafeaua mamei Katty.

Ezit un moment, apoi mă hotărăsc să-i aduc șefului la cunoștință toată salata asta, deoarece, oricum, o astfel de aventură merită să fie povestită... Apoi am chef să aud cîteva cuvinte franțuzești. Ce vreți, așa sînt eu: nu un patriot exagerat, nu! Sînt chiar și împotriva granițelor, dar îmi iubesc patria, căci este singurul loc din lume unde poți să-l injuri pe perceptor fără a risca să-ți frîngă oasele.

Îmi consult micul dicționar franco-english pentru a pregăti terenul și părăsesc azilul fără a mă mai ocupa de cele două dame.

Un factor împarte poșta dintr-un sac mare de pînză pe care-l ține în mînă, în timp ce un camarad de-al lui, care îl așteaptă la volanul unei mașini roșii, îmi indică pe unde să ajung la **post-office**.

Cu chiu cu vai reușesc să mă fac înțeles de operatoare. După cîteva minute, îl am pe Bătrîn la capătul firului.

Vocea sa calmă îmi face bine.

— Iată-te! Făcu el că să innoade conversația.

Îi spun povestea. Fără a omite nimic.

— E rocambolesc, conclude el.

— Chiar așa. Ce să fac?

— Așteaptă...

— Ce? Pe cine?

— Urmarea evenimentelor, spune el. Dacă Eliei i s-a întîmplat ceva, mai curînd sau mai tîrziu se va afla, dacă nu i s-a întîmplat nimic, pînă la urmă va veni acasă. Continuă-ți jocul, identifică-te cu restul personalului și comportă-te exact ca el. Voi preveni Yard-ul de existența acestei case, ai adresa?

Din fericire, o notasem înainte de a-mi lua valea de acolo.

Am comunicat-o șefului.

— Foarte bine, spuse el satisfăcut. Nu sperăm să ai atît de repede noutăți. Hotărît lucru, cu tine totul merge perfect!

Și cu aceste cuvinte amabile închide telefonul și mă găsesc în mijlocul Londrei cu niște gînduri mai negre decît un voal de doliu.

Mă plimb puțin înainte de a mă duce **at home**. Ce-i lipsește Londrei sînt cafenelele cu terasă. **Public-bars**[2]-urile existente sînt discrete ca băncile bisericilor de la țară...

Autobuze roșii cu imperială circulă cu toată viteza. Tipi cu pălării antideluviene

---

[1] Ouă cu șuncă (lb. engleză, n. tr.).

[2] Bufet, bar de zi (idem).

merg cu o alură țeapănă și grăbiți, cu o umbrelă agățată de braț.

Ajuns la colțul dintre Bloomsbury cu Shaftesbury Avenue, mă opresc într-o piațetă triunghiulară în care sînt aliniate cabine telefonice roșii. Chiar în fața lor există o clădire mică: Crown Hotel, cu un bar la parter.

Intru. E intim, ceruit și miroase a bere. Pe perete un joc de săgeți. O tejghea ocupă o mare parte a localului și o femeie blondă ocupă o mare parte a tejghelei.

Este umflată, cu buze groase și grase, ochi nesfîrșit de albaștri și mîini mari cît niște broaște țestoase.

Mă salută cu o voce rîriită. Apoi începe să scoată o poliloghie a naibii de scandată.

— **I do not speak english**[1], îi spun. Whisky și tăcere!

Acționează un levier de sub o sticlă de Gilbey fixată cu gîtul în jos pe perete. Lichidul țîșnește într-un pahar. Porțiile sînt infime în țara whisky-ului!

— Dublu! spun.

Are un gest de simpatie, pentru a mă face să înțeleg că-mi împărtășește întru totul părerea.

Gust băutura. Teribilă. Iată ce-mi justifică traversarea Canalului.

Îmi duc paharul la o masă și mă afund în gînduri. O sumedenie de întrebări mă asaltează:

De ce mi-a spus Elia s-o aștept dacă tot intenționa s-o șteargă din casă, trucată?

Presupunînd că nu a dispărut de bunăvoie, de ce a fost atunci răpită, știindu-se că șoferul o așteaptă în fața porții? Era al naibii de periculos. Individul care a cheltuit o avere pentru a transforma această cocioabă în palat, nu cred că ținea să atragă atenția asupra sa.

Ridic mutra și constat că patroana mă privește cu bunăvoință. Ochii ei de păpușă umflată mă mîngîie cu un pic de extaz. Pe cuvînt, i-ar place să fie mîngîiată sistem franțuzesc, grămezii ăsteia de slănină.

Jenat și mai ales scîrbit, întorc privirea. Ochii mei trec la exterior, adică spre piațeta triunghiulară pe marginea căreia sînt aliniate cabinele telefonice.

Constat că una — cea care se găsește în fața ușii — este ocupată.

Un omuleț îmbrăcat într-un costum bej deschis și purtînd o șapcă cu cozoroc larg o ocupă. Pe piticul ăsta l-am mai văzut deja la oficiul poștal, cînd îi telefonam Bătrînului. Mă privea cu un aer interesat. Probabil că îl fascina mutra mea... L-o fi interesînd morfologia mea? Sau este pictor și unghiul meu facial îl inspiră? Îl supraveghez pe furiș și observ că și el face la fel. Dovadă: nu dă nici un telefon. Stă chircit într-un colț al cabinei cu viziera pe ochi și-i simt privirea.

Ia te uită!

Scot din buzunar o monedă și o întind grăsanei.

Aceasta vine legănîndu-se. Picioarele îi sînt groase cît butiile. Are nevoie de o groază de voință ca să și le miște. Îmi cere o jumătate de peny plus o monedă întreagă și mă întreabă dacă este adevărat că francezii mănîncă broaște.

[1] Nu vorbesc englezește (lb. engleză, n. tr.).

În orice caz, cam asta cred că m-a întrebat.

— **Yes**, îi răspund. Și chiar sînt nemaipomenite. Însă la broaște, ca și la dame, numai pulpele sînt bune!

Mă ridic și ies.

Sînt de părere că o mică plimbare se impune. Aș dori să verific dacă aschimodia aia în bej mă urmărește într-adevăr.

O iau pe Shaftesbury Avenue pînă la Cambridge Circus, unde circulația devine complicată. Mă opresc un moment în fața Palatului, **because** profit de un set impresionant de oglinzi.

Nu am greșit, mititelul e după mine.

Începe să-mi sară mușterul. Nu suport să fiu urmărit, socotesc asta drept o insultă personală și de fiecare dată am reacții violente. Primul meu îmbold este să-i sar de gît maimuței și s-o fac să-mi spună ce a mîncat. Dar spiridușul meu profită pentru a se face prezent.

„San-Antonio, îmi spune el, ești ultimul idiot. Uiți că ești în Anglia și că ocupi o situație de așteptare. Șeful tău a fost formal, să cești ochii și să aștepți să se deșire ața. Dealtfel, omulețul ăsta poate nici nu vorbește franțuzește și ai fi într-o situație caraghioasă dacă ar chema un polițist."

„Bine, bine, i-am replicat în sinea mea, sînt destul de mare pentru a ști ce să fac, de la o vreme ies fără mama-mare..."

Dar mă calmez brusc.

Continui să înaintez pînă la Charing Cross. O iau pe New Oxford Street și mă întorc cuminte la bază.

Înainte de a suna la ușa doamnei Elia arunc o privire peste umăr. Omul în bej continuă să fie în urma mea, subțire ca o nevăstuică.

Gloria îmi deschide.

Pare surexcitată. Obrazul îi este roșu și are lacrimi în ochi.

O iau tandru de bărbie. Nu suport să văd lacrimi în ochii unei fete. Șoriceii sînt făcuți pentru a tenta motanii, nu pentru a fi supărați.

Se ferește de mine cu promptitudine.

— Ei bine! spun, ca și cînd ar fi putut să mă înțeleagă, ce se întîmplă?

— Se întîmplă că neroada asta e concediată! răsună o voce din spatele meu.

Tresar.

Elia Filesco este aici, severă, într-o toaletă nouă, mai strictă decît precedenta. Ochii ei căprui sînt complet reci, dar reci ca niște stridii și la fel de expresivi.

Rămîn țuț. Dacă vreți părerea mea, nu credeam că am s-o mai văd pe cucoană vreodată! Ceva îmi spunea că s-a terminat cu ea. Mă gîndeam că nu mai rămîne decît să i se descopere cadavrul adorabil, prin coclaurile unui teren părăsit.

Și iată că, dimpotrivă, este aici, în fața mea. Mai vioaie decît o întreagă maternitate, mai frumoasă decît o întreagă defilare de manechine pariziene.

— Ce mă privești așa? mă întreabă ea. Și mai întîi, de ce nu m-ai așteptat?

O privesc cît se poate de puțin amabil.

Cît despre tupeu, Elia nu se poate plînge, are buluc. Ca să-i ceri unui om să aștepte douăsprezece ore în fața unei case trebuie să fii plină de despotism.

— Dar am așteptat toată noaptea!

— Ești în serviciul meu, deci trebuie să te supui ordinelor. Am întîrziat la niște

amici, nu e treaba ta să mă judeci, nici să iei hotărîri. De asta te plătesc, şi încă bine! Pe de altă parte, cu ce drept te-ai dus să te plimbi? Te aştept de un sfert de oră...

Îmi debitează toată salata asta ca un vînzător ambulant care turuie pentru a-şi vinde aparatele de amestecat salată.

Dacă aş putea, i-aş trînti una peste mutră, dar mi-e teamă că aş provoca scandal în cartier.

Mă mulţumesc să strîng pumnii. Bagă de seamă şi zîmbeşte. Numai că zîmbetul nu-i schimbă cu nimic expresia, ba chiar o face şi mai veninoasă.

— Eşti nervos, şopteşte ea.

— Destul, spun eu, e o boală frecventă la francezi... Sînt impulsivi.

— Da, îmi răspunde, impulsivi şi se pare, sentimentali...

Vine direct spre mine, impudică, ca ieri în cameră. Cînd îmi atinge pieptul cu vîrful sînilor, am impresia că am fost pus pe scaunul electric şi că un şmecher a dat drumul la curent.

O apuc sălbatic de ceafă. Se smucește să-mi scape, dar am nişte bicepşi de mecanică de precizie.

Cînd o sărut, aplicîndu-i trucul cu războinicul întors acasă, se lipeşte de mine ca un timbru pe plic. Îi dau drumul. Ridică mîna pentru a mă plesni, atunci, ce vreţi, San-Antonio are un rateu la motor. Îmi uit job[1]-ul, ordinele, circumstanţele, data naşterii lui Napoleon şi îi îndepărtez cu stînga palma, iar cu dreapta îi trîntesc o scatoalcă pe obrazul drept, urmată de o alta pe obrazul stîng.

Uimită, cască gura. Obrajii i se fac ca focul.

„De data asta, îmi şopteşte spiridușul meu portativ, îţi poţi face valiza şi reţine locul pe următorul feribot."

Elia îşi freacă obrajii.

— Eşti un băiat interesant, spune ea cu simplitate. Du-te să pui valizele astea în maşină, plecăm în călătorie!

CAPITOLUL V

Devin maestru bucătar!

Rulăm în comoda D.S.

Cucoana s-a tolănit în spate, cu picioarele strînse sub ea, o ţigară în gură şi privirea absentă.

M-a ajutat cu sfaturile ei să ies din Londra. Acum sîntem pe şoseaua spre Dover şi-mi face grozav de bine să respir aerul curat. Circulaţia londoneză mă oboseşte. E prea barocă... Autobuze cu etaj, taxiuri antice cu partea din faţă deschisă pentru bagaje, biciclete de pe vremea lui tata-mare, puternicele motociclete englezeşti, toate astea mă enervează. Acum, pe şoseaua mărginită de un interminabil gazon din care cresc căsuţe curăţele, mai întîlnesc fireşte autobuze şi motociclete ce trec ca meteoriţii, dar sînt mult mai rare.

— Unde mergem? o întreb pe strania mea „patroană".

— Ai să vezi, răspunde sec.

Mă încrunt.

— Vă întreb deoarece pe drumurile astea afurisite nu există semnalizatoare şi dacă mă încurc...

— N-ai să te încurci. Ia-o prin Dartford, Rochester, Chatham, pe urmă îţi voi da instrucţiuni.

Conduc deci. Pentru a-mi calma nervii, apăs pe accelerator fără să-mi pese că sărmanul motor e de-abia în rodaj.

Dar Eliei nu-i e teamă de viteză sau are încredere în talentele mele de şofer. Continuă să fumeze fără a-şi pierde calmul.

După indicaţiile sale, trec prin localităţile despre care mi-a vorbit. Circulaţia este dificilă din cauza aglomeraţiei şi străzilor înguste. Dar conduc impecabil. Am înghiţit în trei sferturi de oră cele treizeci de mile care despart Londra de Chatham.

O colină abruptă îmi dovedeşte că Anglia nu este chiar atît de plată cum ne imaginăm.

— După ce ajungi sus, ia-o la stînga! mă avertizează Elia.

— Perfect, doamnă.

Ajung în vîrful colinei şi observ la stînga marea cenuşie, înecată într-un soi de ceaţă. Apare un drum îngust, pe care intru fără nici o ezitare. Curge sinuos către coastă, între două garduri vii bine tăiate.

Ajungem într-un sat destul de drăguţ, pe nume Gilligham. Vîntul suflă tare pe aici. Valuri albe sosesc în galop din fundul orizontului. Merită să priveşti!

— Splendid, murmur eu.

— Ieşi din sat...

Şoseaua se îndepărtează de mare. Duce spre o cîmpie tristă şi pietroasă. Asta cam o milă, apoi din nou marea.

Vîntul culcă grozama la pămînt. Locul este complet pustiu.

— Atenţie! şopteşte Elia... La dreapta vei da de un drumeag. Nu-l vezi decît cînd ajungi la el!

Manevrez docil.

— Aici!

Mă conduce cu autoritatea unui comandant de batalion.

Descopăr drumul de care mi-a spus; de fapt este mai mult o potecă. La capătul lui apare o vilă cu un aspect foarte respectabil.

Presupun că ne ducem în vizită. Trebuie să fii ţicnit ca să-ţi construieşti o cabană într-un loc atît de dezolant, în faţa Mării Nordului.

Dar Elia are prieteni cu gusturi deosebite în materie de home!

Urmez drumul şi opresc în faţa vilei. E închisă ermetic.

— Iată cheile! spune femeia. Deschide!

Deci, căsuţa îi aparţine. Curioasă vilegiatură!

Urc cele patru trepte ale peronului şi deschid uşa. Un vag miros de închis, acru şi deprimant, mi se instalează în nări.

Vila e mobilată stil burghez englez. Solid, fără extravaganţă.

Elia intră în casă în urma mea. Se duce şi deschide uşile camerelor, apoi ferestrele, pentru a aerisi. Pinze de păianjen atîrnă în colţurile întunecoase.

— Adu-mi valizele! ordonă ea. Apoi mătură odăile de jos.

Mă ia drept valet?

O privesc.

[1] Funcţie (lb. engleză, n. tr.).

— Nu face mutra asta, vom rămîne aici cîteva zile, fiecare trebuie să facă cîte ceva, nu ?

Fac un semn de aprobare ; mai curînd un semn de resemnare, și mă duc să iau valizele. Dacă vrea să stea în casa asta îndepărtată, de ce nu și-a adus femeile ?

Și mai ales de ce a concediat-o pe micuța Gloria ? Această concediere brutală mi se pare bizară... la fel și restul. În orice caz, mama Trei Mere — Katty — ar fi fost binevenită, în ceea ce privește pînzele de păianjen. Păianjenul trebuie să-i fie prieten, umflatei ăsteia !

Plimb o mătură nostalgică prin casă spunîndu-mi că meseria de agent secret te poate împinge în orice situație dacă nu știi să te strecori afară. Dacă m-ar vedea Béru[1] promovat la gradul de cavaler al măturii, ar plesni de rîs !

Cînd casa a căpătat un aspect îngrijit, îmi șterg fruntea ornată superb de o sudoare de fochist pe o locomotivă cu aburi.

— Merge, îmi spune Elia.

Tresar. E din nou aici. Grozav cum poate să apară fără zgomot ! Și-a schimbat taiorul de **tweed** cu o salopetă de catifea roșie și un pulovăr gri.

O individă ca asta v-ar perturba obiceiurile, fraților ; v-o anunț ! Pantalonii îi vin bine zeiței ăștia. Îi acoperă cu multă modestie ce are mai bun.

— Sînteți grozavă ! nu mă pot împiedica să-i spun.

Complimentul îi aduce o scînteie de satisfacție în ochi. Dar obrazul i se crispează.

— Mulțumesc pentru această apreciere măgulitoare, dar pe viitor păstrează-ți părerile pentru tine.

Zîmbesc ușor.

— Ce pot face ? întreb foarte ceremonios.

— Focul...

— Pe vremea asta ?

— Nu mă iau după calendar, ci după termometru. Fă focul în sufragerie, cred că soba e umplută. Altceva. Știi să gătești ?

— Foarte puțin, totuși puținul ăsta va da rezultate mai bune decît cele obținute de bucătăreasa dumneavoastră de la Londra.

— Găsești alimente în valiza galbenă. Pregătește-mi ceva bun. Cînd isprăvești n-ai decît să apeși pe claxon, mă duc să fac o plimbare.

Dispare.

Fac un foc bun, iau valiza galbenă și o deschid pe masa din bucătărie. Conține un pui rece, ouă, șuncă, o cutie de compot, două sticle cu vin.

Inventariez dulapul din bucătărie și descopăr un bidon cu untdelemn și o sticlă cu rom începută. E și un sac cu făină. O gust ca să văd dacă nu e mucegăită, dar nu, totul e O.K.

Atunci mă hotărăsc s-o uimesc pe don'șoară. Iau un castron și prepar o cocă pentru clătite, tot ce poate fi mai cum trebuie. În timp ce „crește" urmînd principiile riguroase ale Feliciei, prepar o maioneză și am uimirea s-o văd legîndu-se pe loc ! Băieți, cred că mi-am descoperit adevărata vocație ! Haleala este punctul meu forte. În ziua în care voi părăsi poliția, am să deschid un restaurant împreună cu bătrîna mea mamă ; vom pune la îndemîna tuturor pungilor friptura cu piper și iepurele cu muștar. Vom lua o fetiță de la țară ca să spele vasele și să-mi maseze spatele. Va fi o viață pe cinste ; cea la care visează bărboșii, polițiștii și oamenii cinstiți !

Așez puiul pe un platou și mă duc să pun masa în sufragerie, unde focul trozește vesel. O adevărată viață de familie, copii ! Nu-mi mai rămîne decît să agăt o tipă, s-o duc în fața unui primar și să-i fabric o duzină de plozi pentru ca să-mi asigur viitorul prin alocațiile plătite de stat pentru copii.

Pun puiul la vedere în mijlocul mesei ; maioneza lîngă el.

Apoi, alerg să-mi fac clătitele. Reușesc să confecționez o jumătate de duzină pe care le las la cald după ce le-am pudrat cu zahăr și le-am stropit cu rom. La momentul oportun nu va trebui decît să le flambez.

Satisfăcut, ies s-o chem pe cucoană. Nu-i prin raion. Cum ne-am înțeles, apăs pe claxon ; vîntul dislocă mugetul cavernos.

Privesc în jur. Deodată, văd apărînd silueta roșie a Eliei. Coboară faleza săltînd. Privirea îmi urcă puțin și descopăr un fel de catarg plantat pe o stîncă. Acest catarg, l-am mai văzut și la venire, fără să-i dau însă nici o atenție, dar acum sînt surprins să zăresc un drapel negru fluturîndu-i în vîrf, cînd adîncurile era gol.

Fără îndoială, Elia s-a dus să ridice acest pavilion. Un nou „pentru ce" se adaugă la colecția mea de întrebări.

În ce scop face chestia asta ? E vorba de un semnal ? în acest caz, cui îi este destinat ?

Intru în casă pentru a-i ascunde că sînt curios. Sosește, agilă, roșie, mirosind a vînt și a mare.

Femeia asta e o frumusețe. Nu mă pot împiedica de a o admira, fără disimulare.

— Mi-e foame ! lansează ea aproape cu veselie.

Se năpustește spre masă.

— Magnific ! șoptește. Hotărît, ești o persoană prețioasă.

Privirea îi este superb de impudică. Îi trîntesc o ocheadă elocventă, dar nici nu-i pasă.

— Foarte prețios, murmur, și ca desert vor fi clătite flambate...

Se instalează.

— De ce ai pus sticla cu vin jos, lîngă sobă ?

— Pentru a încerca s-o mențin la temperatura camerei. Un Bourgogne roșu nu se bea rece !

— Trăiască Franța ! spune ea cu gravitate.

— Mulțumesc, zic eu.

Ia cu furculița o pulpă de pui, apoi se răzgîndește.

— N-am poftă să mănînc singură, așează-te în fața mea.

— Cum doriți, doamnă...

Mă duc la bucătărie să-mi aduc tacîmul. Cînd revin, a umplut două pahare cu Bourgogne.

— Să bem, șoptea ea.

Ia un pahar și-l ridică în cinstea mea. Fac același gest.

— În sănătatea ta. Așa se spune la voi ?

— Da, doamnă... Pentru frumusețea dumneavoastră ! Bem. Mă strîmb.

— Vînul ăsta nu e un Bourgogne autentic ! constat. Pariez că idioata de bucătăreasă l-a

[1] Adjunctul comisarului San-Antonio.

cumpărat ! Nu face nici un ban, umflata asta !

Pare să nu-mi observe vocabularul.

— Chiar așa.

Bea.

— Da, are un gust... Ei bine ! destupă cealaltă sticlă.

Mă conformez în viteză, căci, vedeți dumneavoastră, dacă mi-e silă de ceva acel ceva este vinul prost. Scotind dopul, îmi urez că măcar această licoare să fie potabilă.

Este.

Ne așezăm imediat la masă. Mincăm în liniște, căci ne este foame. Apoi focul de lemne este o prezență delicată. Datorită lui și Bourgogne-ului plutim într-o toropeală agreabilă.

Mă ridic cu greu pentru a aduce clătitele. Le aduc ca și cînd ar fi de plumb. Cu un gest vag, dau foc romului, după ce le-am așezat în mijlocul mesei.

Privesc flăcările albastre ale alcoolului ridicîndu-se liniștit. În spatele acestei bariere de foc, zăresc obrazul Eliei, înroșit de căldură. În acest obraz sînt doi ochi verzi, lucind intens, care mă fixează.

Îmi pun cotul pe masă, capul îmi cade peste el.

— Scuzați-mă, spun eu cu greutate.

Și încep să sforăi.

CAPITOLUL VI

Viața este foarte complicată

Visez o mulțime de chestii ; chestii caraghioase. Nu mă obosesc să vi le povestesc căci m-ați lua drept un mare mincinos. Tot ce pot să vă spun este că în visul meu se află un uriaș care filfîie un steag negru, un pitic care face injecții și o tipă care se lasă privită de oricine pentru infima sumă de cincizeci de centime.

Cu astfel de vise nu e nevoie să cumperi cartea visurilor, rezultatul coșmarului fiind, la trezire, un cap cît o baniță. Am senzația că în țeasta mea și-a găsit să aterizeze o escadrilă de avioane care n-a mai putut să ajungă la bază. Îmi vîjîie capul ca un stup de albine în ziua alegerii reginei. Și pentru că veni vorba de stupi, nu văd de ce n-aș spune cît de stupidă e trezirea asta din somnul meu de trîntor.

Limba îmi este lipită în gură. Pentru a o dezlipi mi-ar trebui un aparat de tăiat cu flacără acetilenică !

Deschid gura și greața îmi întoarce mațele pe dos. Escadrila de avioane a cedat locul unei armate de fierari care încep să-mi bată cu toată puterea în tîmple.

— Dumnezeule, spun eu, și totuși nu m-am îmbătat !

Curbat în două, mă duc la bucătărie. Elia nu e pe acolo. Îmi bag capul sub robinet și fierarii își domolesc puțin bătăile. Apoi beau multă apă și zeamă de lămîie. Încep să mă simt mai bine.

„Ce ți s-a întîmplat, blegule ?" întreabă spiridușul meu.

„Zotca, bîlbîi eu, vocea ta îmi face poftă să urlu !"

Se amuză și continuă :

„Te-ai lăsat dus de nas, băiete. Ți s-a dat o doză de soporific în băutură și ai înghițit-o ca un fraier ce ești. Gustul prost al primului vin, asta era. Puicuța asta de Elia te-a servit ca pe un domn. Ai înghițit hapul ca un nerod ; asta te va învăța să nu mai ai încredere în prima tipă care e convenabil construită".

„Închide botul !" mirii eu.

Spiridușul tace. Revin în sufragerie. E întuneric. Focul s-a stins în sobă. O lampă electrică, pusă pe numita sobă, împrăștie în încăpere o lumină verzuie.

Hotărît lucru, încep să-mi revin.

Masa nu e stinsă. Într-o farfurie au mai rămas două clătite de pripas. De mă pun și pe mine la socoteală, sîntem trei în aceeași situație.

Reperez prima sticlă de Bourgogne. O miros, vinul miroase bine. Îmi stăpînesc sila și înghit o gură de vin : e impecabil.

Deci, cel din paharul meu a fost drogat. Acum, rămîne să găsesc motivul pentru care Elia Filesco voia să mă adoarmă. „Pentru a fi liniștită", îmi sugerează spiridușul. Perfect, dar în acest caz îi era mai ușor să scape de moaca mea trimițîndu-mă să fac o cursă la Londra, de exemplu, doarece sînt în serviciul ei...

Mă așez într-un fotoliu pentru a putea gîndi temeinic. Nu sînt în Anglia decît de treizeci de ore, dar ce s-a întîmplat în aceste treizeci de ore este important în viața unui polițist.

„Ascultă, băiete, îmi spune, reia-ți raționamentul : Elia te-a drogat ca să nu iei parte la ceva, or acest ceva se pare că e o întîlnire secretă. A preferat să te adoarmă în loc să te îndepărteze, pentru ce ? Ei bine ! nu sînt treizeci și nouă de soluții ; dacă a acționat așa, e că nu avea încredere în tine. Îndepărtîndu-te risca să revii, să-ți bagi nasul pe aici pentru a o spiona."

Întîlnirea era, se pare, teribil de importantă, pentru ca să-și asume un asemenea risc.

Îmi amintesc atunci de steagul negru care filfîia de dimineață în vîrful catargului. Ea îl ridicase. Steagul nu putea fi decît din larg, era deci destinat cuiva care se găsea pe bordul unei nave... Acest cineva debarcase clandestin în timp ce eu dormeam.

Da, cred că e logic. Acesta este adevărul. Acum rămîne să aflu dacă Elia și-a făcut bagajul său dacă își va continua relațiile cu mine, cu tot incidentul !

Mă duc la fereastră. În umbră, părțile cromate ale mașinii lucesc palid ; deci nu a plecat... .

Ridic geamul și aerul proaspăt mă plesnește odată cu zgomotul mării care-mi umple urechile.

Respir cu voluptate briza sărată. Contribuie mult la restabilirea mea.

Arunc ochii pe ceas ; anunță ora trei. Am soilit cam mult, fără doar și poate ! Ca o anestezie generală ! Jos pălăria ! Puteam s-o mierlesc cu o doză ca asta ! Oh, durerea mea !

Cu pași înceți revin în bucătărie unde, după cum v-am anunțat, găsisem o sticlă cu rom, iar o înghițitură de alcool este cel mai bun leac împotriva G.D.B.[1] Ca terapeutică e

[1] Gueule de bois = mahmureală (n. tr.).

violent, dar în anumite cazuri trebuie să ai curajul să acționezi.

Romul ăsta nu e apă chioară, puteți să mă credeți. L-ai putea întrebuința dacă ai nevoie ca spirt într-o spirtieră. Produce o ciupitură în gît și lovitura de bită în ceafă.

Mă scutur.

Apoi mă decid să o caut pe Elia. Este patroana escamotabilă. Dispare ca un vis la cîntatul cocoșilor. Sînt de părere că treaba ei particulară e isprăvită de mult și că trebuie să sforăie la ea în cameră.

Pentru a fi sigur, urc la etajul de deasupra, în camera în care am dus valizele. Dar ușa nu este încuiată și încăperea e goală. Cea din față, idem.

Cobor din nou. Desigur, Elia a întins-o. Bine, de data asta am înțeles ; în loc de a mă lansa în căutarea ei, am s-o aștept fidel... Cît va fi nevoie.

Numai că pentru asta trebuie să fumez, și țigările mi-au rămas în cutia din tabloul de bord al mașinii.

Ies să le iau. Noaptea e groasă ca o melasă. Nici stele, nici lună. La cîțiva metri, marea se rostogolește mugind pe mal.

Un vînt aspru îmi mușcă obrajii.

Mă duc spre mașină, deschid portiera, ceea ce face ca lumina să se aprindă automat. Îmi iau țigările și mă pregătesc să cobor, cînd privirea îmi este atrasă de un spectacol ciudat. Acest spectacol este afară. Îl pot vedea, sau, mai exact, îl ghicesc datorită luminii care se degajă din mașină.

Se găsește în fața mașinii, cam la trei metri. Aprind farurile și faimosul spectacol se luminează. E extraordinar ! Rămîn paralizat în spatele volanului meu inert.

În fața mea, culcată pe nisip, cu brațele în cruce, se află Elia Filesco. Un tîrnăcop imens îi este plantat în piept și o fixează de sol.

Mă apropii în lumina orbitoare împrăștiată de mașină.

Nu e un spectacol prea frumos de privit ; dacă nu vă plac emoțiile tari luați mai bine un bilet pentru a vedea Scufița Roșie.

Elia a primit o lovitură de tîrnăcop în cap, care i-a împrăștiat creierii. O a doua lovitură de tîrnăcop, dată atunci cînd era deja la pămînt, a străpuns-o fixînd-o de pămînt ca pe un fluture !

O ating, e aproape rece, ceea ce arată că e moartă de cîteva ore.

Mă ridic și mă duc să sting farurile, căci un asemenea spectacol poate înspăimînta și fluturii de noapte.

Luna, care ieșe din spatele unui nor unde stătuse ascunsă, aruncă o lumină palidă peste acest peisaj sinistru. Ridic ochii în direcția falezei și zăresc steagul negru care fîlfîie la capătul catargului.

Mi-e deodată capul tot atît de gol ca un articol de André Billy. E un pic cam prea mult, înțelegeți !

Să pleci în England pentru a găsi o stăpînă ca o zeiță. Să fii violat de viu de numita zeiță. Să vizitezi o colibă trucată. Să iei masa într-o vilă pierdută și să te lasi drogat... În mijlocul nopții să-ți găsești zeița cu mutra făcută țăndări și cu pieptul garnisit cu un tîrnăcop pe post de brosă, mărturisiți că e suficient pentru a-ți pierde mințile, nu ?

În orice caz, amicul vostru San-Antonio, omul care înlocuiește untul și soții absenți, e foarte afectat de evenimentele astea.

Mă rog, o fi Anglia prin definiție țara fantomelor, a misterelor și a prezervativelor, dar oricum !

Intru în casă să caut un telefon. Dar mă opresc, spunîndu-mi că neștiind nici un cuvînt din limba lui Shakespeare îmi va fi cam greu să-l întrebuințez eficient.

Atunci revin la mașină și o pun în mișcare, avînd mare grijă să evit cadavrul ; în fond, Elia îmi plăcea și ar fi păcat să o ucid a doua oară.

CAPITOLUL VII

Se fac înscrieri pentru mister

La această oră din noapte, străzile din Chatham sînt pustii și întunecoase.

Traversez orașul în lung, apoi în lat, fără să găsesc nici un post de poliție. Atunci recurg la mijloacele radicale : apăs pe claxon pînă la fund. În liniștea nopții, e un urlet sinistru, credeți-mă.

Se deschid ferestre peste tot și apar fețe uimite, buhăite de somn.

— **Police !** încep să urlu.

E un cuvînt magic, aproape internațional.

În curînd apare un tip, un bătrîn cu sprîncene groase și care poartă un costum larg ca un sac.

Mă întreabă ceva.

— **Police !** îi spun... **Murder**[1] !

Ceea ce dovedește la ce servește să citești titlurile din **Série Noire**.

Papa dă din cap cu un aer competent, nu prea mirat.

Apoi mă duce pe un drum dosnic. La capătul străzii luceste o lumină caracteristică, lumină care, în cele patru colțuri ale lumii, anunță că acolo curcanii au o sucursală.

Tipul intră cu curaj primul și eu îl urmez, așa cum urmați ghidul cînd vă duceți să vă povestească despre Versailles la fața locului.

Intrăm într-o cameră cenușie și tristă care seamănă cu un post de poliție francez cum seamănă o soră geamănă cu fratele ei geamăn.

Un polițist se află acolo, cu capul gol, prăvălit pe o revistă cu poze.

Văzîndu-ne intrînd, ridică capul.

Bătrînul îi spuse ce știe de la mine, adică relativ puțin. Cred că a venit momentul să intervin.

— **I am french**[2], îi spun.

Și întreb cu un glas lipsit de speranță :

— **Do you speak french**[3] **?**

— Eu... răspunde celălalt.

E un roșcovan înalt, tot atît de ușor de îmblînzit ca o haită de lupi, dar îmi devine aproape simpatic.

— Ce există ? mă întreabă acest demn reprezentant al legii britanice, care îmi pare că a exagerat cînd a pretins că vorbește franceza.

Mă gîndesc.

— **Murder**, spun. Telefonează la **Scotland** Yard, inspectorul șef Rowland.

Dă din cap.

— Nu Scotland, cînd **murder !** îmi explică el.

Insist cu multă autoritate.

---

[1] Asasinat (lb. engleză, n. tr.).
[2] Sînt francez (idem).
[3] Vorbiți franțuzește ? (id.).

— Inspector şef Rowland ! pronunţ cu voce fermă.

Ridică receptorul şi-i dă drumul la pălăvrăgeală.

Se scurge un timp destul de lung. Papa care m-a condus aici aşteaptă cuminte.

— **Thank you very much**, îi spun. **You can go your bed**[1] !

Probabil că oricum este inteligibil, căci ne salută cu un aer jignit şi se ia de mînă pentru a se duce la culcare.

În timp ce poliţistul pălăvrăgeşte în aparat, aud numele lui Rowland şi, după mimică, ghicesc că inspectorul şef e în braţele lui Morfeu.

— Adresa sa personală ! ordon.

Blegul înţelege şi se informează. Apoi îl sună pe Rowland acasă. Din fericire, corespondentul patronului meu e acasă.

Iau receptorul.

— Inspectorul şef Rowland ?

— **Yes...**

— Aici comisarul San-Antonio, sînteţi la curent ?

— Oh ! perfect.

— Scuzaţi-mă dacă vorbesc franţuzeşte, dar în afară de argou este singura limbă vie pe care o cunosc.

— Nici o importanţă.

Se exprimă cu multă uşurinţă. Accentul său nu e prea rău.

Îl pun repede la curent cu ultimele evenimente.

— Aş prefera să vă vorbesc direct, spun eu, cred că povestea merită deplasarea, nu ?

— Desigur, sosesc. Aşteptaţi-mă la vilă.

— O.K.

Poliţistul îşi exprimă respectul pe care ni-l poartă prin cîteva cuvinte care nu au nici un fel de legătură, nici măcar intimă, cu franceza. Îl răsplătesc printr-un surîs care ar face-o pe mătuşa Taylor[2] să scrîşnească din dinţi de gelozie şi mă întorc la vila pierdută.

Marea continuă să urle urît. Fluxul şi refluxul fac un zgomot care-mi umple teasta... Norii cenuşii, opaci ca nişte creieri de poliţişti, continuă să se joace de-a „uite popa, nu e popa" cu luna.

Elia Filesco e tot lungită pe pietrişul aleei, cu tîrnăcopul înfipt în piept.

Ca ambianţă, v-o recomand cu căldură... Cadavrul ăsta şi vila pustie, ostilă ca un sergent de stradă căruia tocmai i s-a strigat „moarte curcanilor !" ; plus faleza abruptă în vîrful căreia filfîie un steag.

Pun deodată frînă gîndurilor. Ochii care se distrau cu imagini în direct s-au îndreptat asupra catargului, mult mai înalt decît casa. Or, steagul negru care filfîia în vîrful lui acum mai puţin de o oră nu mai e acolo... Dacă nu mai este, înseamnă că cineva l-a dat jos. Acest cineva nu poate fi decît asasinul. Era ascuns prin împrejurimi şi, cînd m-a văzut plecînd, a dat jos drapelul negru.

Nu, nu se potriveşte. Ar fi avut timp să-l coboare înainte de a mă întoarce din ţara viselor ! Cînd am descoperit cadavrul Eliei, era aproape rece. Între asasinat şi trezirea mea, a trecut multă vreme...

Şi totuşi acest steag negru nu a zburat, mai ales că vîntul e destul de slab.

Capul îmi este plin de întrebări. Mă prinde şi pe mine mirarea cîte formulare mi-am mai distribuit spre completare cînd am pus piciorul pe teritoriul britanic !

De ce m-a adus doamna Filesco aici ? De ce a ridicat pavilionul ? De ce m-a drogat ? De ce au omorît-o ? De ce nu m-au omorît şi pe mine ? Şi de ce pavilionul a fost coborît între momentul în care m-am dus să anunţ poliţia şi cel în care m-am întors ?

Vedeţi şi dumneavoastră că fabricarea de „de ce"-uri continuă să-mi facă uzina productivă. Întreprind asta pe scară mare, cu riscul de a-mi rupe gîtul. Sistem San-Antonio ! Luaţi un obiect spinos, îl înconjuraţi cu întrebări, îl lăsaţi să fiarbă încet la bain-marie sau la baia turcească şi-l presăraţi, înainte de servire, cu răspunsuri valabile.

În teorie e simplu, dar în practică, e greu de reuşit.

Mă tratez drept glandă bătrînă şi surmenată şi pornesc în căutarea unei lanterne. Găsesc una într-un sertar din bucătărie.

Mă servesc de ea pentru a lumina puţin împrejurimile. Imediat constat că nimic nu e neobişnuit, proprietatea, în pofida cadavrului, e curată. Mă duc pînă la şosea. Atunci fac o constatare de mare importanţă. Începînd cu locul unde drumul face o curbă spre a ajunge la mare, amprente de paşi sînt vizibile pe nisip. Pornesc de la drum către mare. Sau, mai precis, de la mare spre drum, deoarece sînt într-un singur sens. Le examinez de pe drum, căci nu vreau să le stric. Atît cît fasciculul lămpii îmi permite să văd e vorba de urmele a două persoane.

Aceste două persoane au venit dinspre mare !... Şi nu s-au mai întors. Atunci, ţinînd seama de faptul că în curte nu era decît o singură maşină, pe care am găsit-o la locul ei cînd m-am trezit, cum au plecat ?

Aici, băieţi, bag carburant în meninge. Între creierul lui San-Antonio şi un mixer cu marcă de renume nu e o diferenţă mai mare decît cea dintre un perceptor şi o turmă de vaci.

Băieţii veniţi dinspre mare. Grozav titlu !

Numai să mă duc cu o astfel de carte la editura Gallimard şi toţi ar sări pe ea cu ambele picioare. Şi băieţii ăştia s-au evaporat... E de neconceput că şi-au luat valea după ce au ucis-o pe cucoană.

E ceva drum de aici pînă la **next**[3] sat şi apoi, aici, doi tipi care merg pe jos se observă ca o aluniţă pe obrazul unei pinup.

Altceva. Cum se face că au lichidat-o pe Elia cu un tîrnăcop ? Nu te plimbi cu o asemenea scobitoare la tine.

Mă îndoiesc că tîrnăcopul ar fi zăcut pe aleea vilei. În orice caz, nu l-am remarcat. Deci, dacă vreunul din tipi îl avea cu el, înseamnă că îl şi folosea. Şi la ce foloseşte un tîrnăcop, dacă nu la săpat pămîntul ?

Cel mai nimerit e să-l aştept pe Rowland, pe de o parte, şi ziua, pe de altă parte. În doi şi pe lumină, cum ar fi spus Ponson du Térail, se face treabă mai bună.

Mă întorc la litrul meu de rom şi, pentru a omorî timpul şi microbii, cum ar fi spus tot Ponson du Térail, îmi expediez franco o porţie bună.

Nivelul a scăzut considerabil în biberon cînd aud un zgomot de motor.

---

[1] Vă mulţumesc mult, puteţi să vă urcaţi în pat (lb. engleză, n. tr.).

[2] Actriţa Liz Taylor (n. tr.).

[3] Următorul (lb. engleză, n. tr.).

Inspectorul șef își anunță sosirea.

Individul ăsta, ai impresia că a coborît dintr-o gravură englezească.

Închipuiți-vă un om de înălțime mijlocie, cu o față apoplectică, cu părul de un blond pal. Are buzele subțiri, privirea tot atît de inteligentă ca a unui pește sărat și e îmbrăcat cu un costum bej neutru care-i stă lipit pe trup cum e lipită o coajă de banană pe banană. Dar ce-i mai caraghios la tipul ăsta e pălăria. Poartă ceva gri, de fetru, cu un bor ridicol de îngust.

Își face apariția într-o mașină neagră cu o linie arhaică. La volan se află un tip deloc complexat care trebuie să fi căzut într-o noapte din lună și care n-a mai putut găsi cu nici un chip o scară destul de lungă ca să urce înapoi.

Înaintez.

— Comisarul San-Antonio, spun eu.

Inclină bustul. Timp de trei secunde își ridică pălăria.

— Rowland !

Ne strîngem cu precauție labele. Apoi înaintează spre grămada întunecată, care zace pe alee. Privește lung tîrnăcopul și dă deoparte lațele Eliei pentru a-i vedea fața. Se ridică.

— Să facem bilanțul, hotărăște el imperturbabil.

Ceea ce dovedește că toți **english**-ii au sînge de broască în canalizare !

CAPITOLUL VIII

Micile drumuri care duc la Roma

A face bilanțul constă desigur în a trece în revistă evenimentele în ordine cronologică.

Începem cu anunțul din **France-Soir**, continuăm cu sosirea mea la doamna Elia, apoi cu casa din Whitechapel și dispariția cucoanei, apoi nu uităm să menționăm urmărirea al cărui obiect am fost, de către piticul în bej ; ajungem la plecarea bruscă din Londra după întoarcerea Eliei și concedierea Gloriei, subreta. Ne aplecăm asupra steagului negru, apoi asupra chestiei cu Bourgogne-ul saturat cu somnifer. Ajungem la crimă, la steagul negru dispărut, la amprentele de pași în sens unic... Și rămînem aici, căci ziua care-și întorsese deșteptătorul pentru ora cinci începe să iasă din așternut.

Romul, cu toate că era **first quality**, mi-a produs o durere de cap memorabilă. Iar drogul absorbit cu o zi înainte nu e străin de starea mea. Mai am încă zgomote în țeastă și mă clatin ușor cînd umblu.

Rowland mă privește cu coada ochiului.

— Vă simțiți rău ? întreabă el.

— Destul de rău, mulțumesc. Nu știu dacă vă dați seama cît rom a trebuit să îngurgitez ca să rămîn pe picioare ore întregi ! O asemenea anestezie lasă urme asupra unui biped. Și, adaug, nu am luat decît o înghițitură...

Rowland aprobă.

— Ar fi interesant de dat la analiză restul de vin din paharul dumitale, sau l-ai aruncat ?

— Nu...

Mă duc spre masa din sufragerie și-mi găsesc primul pahar pe care-l pusesem pe marginea feței de masă.

— Iată-l !

Inspectorul dă instrucțiuni ajutorului său. Individul începe prin a căuta o sticluță. Găsește un serviciu de ulei gol, se duce să-l clătească și răstoarnă în el resturile poșircii otrăvite.

— Bine, spune Rowland, haide să aruncăm o privire faimoaselor amprente.

Orizontul se luminează. Aurora intonează un imn vieții. Astea toate pentru a vă demonstra forța mea poetică. Sînt un individ cam în genul lui Baudelaire, numai că nu-s în stare să-l traduc pe Edgar Poe...

Și afară de ăsta nu sînt un disperat, nici măcar în cazurile grave. Opera mea ar fi mai curînd : **Les fleurs du mâle**[1]. Florile astea, le dau tuturor pipițelor care doresc să se înscrie în cartea mea de aur !

Citiți și dați mai departe.

Ajungem la plajă. Urmele sînt vizibile ca și cînd ar fi pe zăpadă.

E mai întîi o serie de amprente destul de mari, lăsate de labe bărbătești, și o altă serie de amprente mult mai mici, produse de încălțăminte de damă. Asta se vede nu numai după mărime, dar și după toc.

Dumnezeule, ce putea să învîrtească o puicuță în această poveste ?

Cele două amprente de pași vin dinspre mare. Pe marginea ligheanului care e marea găsim urme produse de o ambarcațiune. O barcă, probabil, care s-a oprit, a depus cuplul și s-a topit.

Rowland îi spune bipedului său să facă un mulaj al amprentelor. E o persoană metodică, nu credeți ? Și al naibii de bine organizat, ca să aibă la el în mașină și ipsos pentru mulaje...

Noi ăștia din poliție am avea multe de învățat de la Yard... Noi care ne facem treaba ca o scamatorie : nimic în buzunare, nimic în mîini. Numai mutra în spatele unei țigări !

— Bine, spune Rowland, să intrăm acum în casă și s-o percheziționăm minuțios.

Zîmbesc, **because** treaba asta o făcusem eu de mult. Dar, cum tot aveam ochii la mine, îmi spun că nu costă nimic s-o luăm de la început.

Trecem deci coliba prin pieptănul des, din pivniță pînă în pod, mergînd pînă la a bate în pereți ca să auzim, chipurile, dacă nu sună a gol. Dar totul e O.K. Vila asta, excepînd izolarea în care e amplasată, pare cinstită...

— Toate astea-s foarte misterioase, nu-i așa ? îi spun lui Rowland.

— Mult prea, răspunde el.

E un laconic, tipul ăsta !

— E și impresia mea, replic.

Își scoate pălăria cu boruri înguste și o ține în mînă cu dezinvoltura lui Anthony Eden.

— Vedeți, reia el, de obicei o afacere e misterioasă prin faptul că ea comportă elemente aprioric inexplicabile. Aici, nu numai că existau elemente inexplicabile, dar aceste elemente s-au produs într-o atmosferă misterioasă, nu știu dacă mă fac bine înțeles.

— Admirabil !

— Pînă una-alta, continuă el, brusc deslănțuit, casa din Whitechapel este misterioa-

[1] Joc de cuvinte : **Les fleurs du mal** (**Florile răului**), cel mai important volum de poezii al lui Charles Baudelaire și **Les fleurs du mâle** (Florile virilității) (n. tr.).

să, vila asta este misterioasă, steagul negru de asemenea...

— Amprentele, adaug eu.

Mișcă din cap.

— Nu, nu vă împărtășesc părerea. Urmele sînt foarte explicabile : au fost produse de un cuplu debarcat dintr-o barcă. Ceea ce este inexplicabil este faptul că ele dispar... Cum a părăsit perechea casa ?

Dau și eu din cap :

— Ei ! asta...

— Sînteți sigur că nu mai era nici o altă mașină ?

— Nici una !

— Atunci, au plecat pe jos... Este singura explicație valabilă... cel puțin pentru moment...

Tresar.

— Nici măcar !

— De ce ? întreabă Rowland pe un ton plictisit.

— Iată de ce. Steagul negru flutura înainte de a pleca să vă anunț. Nu mai flutura cînd m-am întors, adică trei sferturi de oră mai tîrziu, deci cineva l-a luat, sîntem de acord asupra acestui punct. Dacă acel cineva ar fi plecat pe jos, l-aș fi întîlnit pe drumul de pe mal, or n-am întîlnit nici suflare de om... După cum ați văzut, drumul șerpuiește prin stepă, care se întinde cît vezi cu ochii și nu are nici un boschet, nici o stîncă ce poate servi ca ascunzătoare.

— Exact...

— Doar dacă individul n-a fugit prin cîmpie...

— Nu-i imposibil...

Rowland își pune pălăria cu un gest grăbit.

— Acum, că s-a făcut ziuă, să urcăm pînă la catarg...

Îl urmez cu capul în pămînt. Cam sonat de istoria asta, San-Antonio al vostru, dragii mei. Cînd te găsești în fața unei astfel de ecuații nu-ți rămîne decît să faci rost de o masă fără cuie și să chemi spiritul lui Pitagora...

Un drumeag șerpuiește prin iarba scurtă, rară, pietroasă, din spatele vilei pînă pe faleză. Urcă voios pînă în vîrf. Văzută de departe, faleza pare abruptă, dar odată urcușul început constați că nu urci chiar Everestul.

Îmi iese un pic sufletul, însă exercițiul menține silueta.

Rowland pare că se plimbă pe Piccadilly Circus. Urcă poteca cu aerul că se află la promenadă. Nu e om, ci catîr ! Așa e întotdeauna la english-i : își bagă sentimentele în buzunar și le acoperă cu batista !

Ajungem în fine în vîrful falezei. Aici vîntul suflă al naibii. Trebuie să te agăți de ceva, băieți. Vîntul ăsta i-ar smulge podoaba și unui incornorat ca Béru.

Oricum, aici ziua a ieșit complet din scoica ei de nori. Frumoasă imagine, nu ? Cînd voi începe să clocesc literatură înaltă, vor avea loc bătălii crîncene între editori, ca să mă publice ; să nu ziceți că nu v-am spus !

Sîntem la piciorul catargului. E un adevărat catarg pentru a înălța un pavilion : are un sistem de role și frînghii și este vopsit cu grijă.

În iarba scurtă e întins steagul negru pe care-l văzusem fluturînd. Tipul care l-a coborît, l-a fixat pe sol cu cîteva pietre, să nu-l ia vîntul.

Rowland urmează potecuța care pleacă din stepă, printre tufele de iarbă neagră. Îl urmez, aplecat în două. Ceea ce căuta, nu era nevoie să termini o facultate pentru a o ghici : urme. Rowland cu micul său creier de furnică atrofiată, își spune că indivizii veniți din larg dacă au plecat pe mare și, cu siguranță nu pe drum, au întins-o pe aici. Într-un sens chiar, asta ar explica totul. După ce au omorît-o pe Elia, au suit pînă aici să dea jos steagul. Apoi m-au văzut că plec și au înțeles că retragerea prin șosea le este tăiată. Cine știe dacă nu aveau intenția să fugă cu D.S.-ul ?

O facem pe ogarul Pluto de-a lungul drumeagului. După un moment avem convingerea că, într-adevăr, niște tipi au parcurs pista asta nu de multă vreme. Ici-colo, pe marginea drumului, tufele de iarbă sînt călcate. Continuăm să înaintăm fără să scoatem o vorbă. Distanța între noi și coastă crește... Facem așa vreo două borne, apoi, brusc, poteca o ia spre un drum secundar, dar foarte carosabil. Îl trag de mînecă pe colegul meu.

— Privește asta puțin, Rowland.

„Asta" sînt cîteva picături de ulei, în praf, pe partea laterală a drumului. Picăturile astea arată că o mașină s-a oprit aici și că a staționat un timp.

Nu-i nevoie să-i fac inspectorului o schiță. A înțeles pe dată.

— Totul pare foarte organizat în povestea asta, spune el. Elia Filesco aștepta niște musafiri ciudați. A ridicat pavilionul pentru a anunța vasul care-i aducea că pot debarca. Apoi v-a drogat ca să nu luați parte la întrevedere. Aceasta s-a sfîrșit prost pentru ea. Au ucis-o pe tînăra femeie. Apoi au urcat pe faleză pentru a coborî steagul, probabil pentru a-i face să înțeleagă pe cei de pe vasul ce-i aștepta, că nu mai e cazul să acosteze... Au plecat pe potecă, o mașină îi aștepta...

Se oprește și mă privește de sub pălăria lui caraghioasă, cu ochii săi de motan constipat căruia nu i s-a vorbit niciodată despre ulei de ricin.

— Tot ce spuneți mi se pare valabil, Rowland. Numai că dacă tipii trebuiau să plece cu vasul, nu văd de ce îi aștepta aici un automobil...

Ridică din umeri.

— La noi se pretinde că două precauții fac mai mult decît una singură, șoptește el.

— La fel și la noi, convin eu. Poate că aveți dreptate.

Facem cale întoarsă.

— Cu ce începeți ancheta ? întreb eu mușcat de o legitimă curiozitate.

Ridică din umeri.

— Rutina, murmură el. Voi ancheta în toate porturile apropiate pentru a încerca să aflu dacă vreo ambarcațiune a plecat în larg noaptea asta. De asemenea, voi căuta să aflu dacă la Gilliham și Milton, orașe spre care duce acest drum, a fost observat un automobil... Apoi cercetările pe cadavru, amprentele...

Nu răspund nimic. Toate astea, evident, sînt lucruri firești. Imposibil să faci altfel.

— Și eu ?

Ridică o pleoapă.

— Dumneata ?

— Care e rolul meu în toate astea ?

Întoarce mutra și simt o ciupitură de furie în ceafă.

Rowland trebuie că-și spune că intervenția mea n-a servit la mare lucru. M-am purtat ca un bleg. Să te lași drogat ca un copilaș, nu-i prea grozav. În Japonia îți faci harakiri pentru mai puțin decît atît. Ascultați, prieteni, sînt sigur că dacă mi-aș pune candidatura pentru postul de împărat al blegilor, Rowland ar vota pentru mandea cu ochii închiși.

Și nu ar greși...

— Ce puteți face, declară el în sfîrșit, e să vă duceți la Londra și să rămîneți la Elia Filesco, pînă la noi ordine. Oficial, sînteți șoferul ei, deci puteți locui în casa din Bloomsbury un timp oarecare. Trebuie să aibă moștenitori... În fine, așteptați, poate iese ceva interesant.

Are dreptate. Tipul ăsta nici nu-și deschide dealtfel gura fără să aibă dreptate. Înțelepciunea este rațiunea sa socială.

Asta se vede repede pe mutra lui haioasă, pe aerul lui nefericit, pe fața lui de clovn trist. E un adevărat monument de tristețe. De închiriat pentru nunți și banchete !

Da, tot ce-mi rămîne de făcut e să mă întorc la Londra și să-mi fac jocul pînă la sfîrșit.

Urc în D.S. după ce am întins mîna și i-am strîns lopata lui Rowland. Mă simt încă obosit și dezamăgit. Sînt zile în care viața are o mutră scîrboasă. Și asta este una din ele !

CAPITOLUL IX

La fel și în portbagaj

Regăsesc cocioaba din Bloomsbury liniștită și confortabilă cu vaca de Katty înăuntru, mai lucioasă ca niciodată.

E singură în toată casa. După mutra pe care o arborează, îmi dau seama că e la curent cu moartea stăpînei sale. Probabil că băieții de la Yard au contactat-o și au venit să-i stoarcă informații.

Vorbim cum putem despre evenimentele nopții. Katty nu smiorcăie, nu. Glanda lacrimală nu e prea dezvoltată la ea ; totuși ghicesc că îi este greu ca și cînd ar duce un tren de marfă în spate. Probabil că ținea la stăpînă. Era tristă, grăsana, în bucătăria ei pavată, visînd ca un boa...

Își spune probabil că viața frumoasă s-a isprăvit și că va trebui să-și care hoitul la un birou de plasare. Perspectiva nu e prea frumoasă.

Pentru a suporta lovitura soartei își toarnă pe gît cantități enorme de coniac și asta îi înroșește și mai mult obrajii.

O întreb dacă Elia avea familie în Anglia. Dă din cap și îmi spune că nu. Dealtfel, eventuala familie nu are prea multă importanță. Cînd moșul ei a dat ortul popii, a făcut un testament lung cît harta Atlanticului, prin care lăsa Eliei uzufructul averii sale, fiind stabilit că la moartea acesteia averea va reveni unui club de jucători de cricket dezamăgiți sau vreunei alte chestii de genul ăsta.

Deci, fără doar și poate, moartea Eliei nu îmbogățește pe nimeni. De fapt acest omor nu are nimic dintr-o crimă mîrșavă, pentru gologani.

O întreb pe Katty ce atitudine să luăm în treaba asta. Este o bună politică de familie. Bucătăreasa îmi spune că trebuie să așteptăm instrucțiunile poliției. Pînă atunci, prepară haleala pentru dejun. Am senzația că felul de bază de azi va fi băutura.

Cum nu am nimic oficial de făcut, mă decid să fac o baie, prilej să-mi pun ideile în ordine. E radical pentru durerea de cap. Ies proaspăt ca un batracian și animat de cele mai grozave hotărîri.

Îmi examinez mutra în oglinda aburită de vaporii de apă și-mi spun cu toată sinceritatea că atunci cînd ai un asemenea fizic trebuie să-ți păstrezi încrederea intactă.

Oglinda îmi amintește că sînt San-Antonio, adică un mic descurcăreț, care nu plecase la plimbare atunci cînd zînele distribuiau inteligența. De cînd sînt la Londra, car cu mine un fel de mic complex din cauza acestei stări de slugă cu care nu mă puteam obișnui. Hotărît, acest înveliș mă jena la subsuoară.

În loc să-mi îmbrac livreaua, pun un costum teribil : gri elefant, de-ar fi să-mi cred croitorul. Îi asortez o cămașă albă și o cravată gri deschis. Vedeți poza ? O adevărată gravură de modă, copii !

Dacă redactorul șef al revistei Adam m-ar vedea, și-ar pune buluc pe urmele mele toată echipa de fotografi, și zău c-ar fi normal.

Astfel îmbrăcat încep să scotocesc prin casă. Mi-ar place să pun mîna pe vreun indiciu. Știu foarte bine că treaba mea e practic terminată și că nu pot să anchetez într-o țară străină, dar cu toate astea mi-ar place să pun laba pe asasinul Eliei.

Inventariez cu grijă camera acesteia, fără a găsi altceva decît toalete, blănuri și produse de înfrumusețare. Apoi trec în cochetul birou de alături. E o cameră tapisată cu satin gri și cu mobile de mahon. Caut în sertarele biroului, scot hîrtoagele care, desigur, nu pot să le citesc și deci îmi sînt tot atît de inutile cu tunul omului proiectil de la bîlciul lui Trône.

Mă decid să le las unde se află. Dacă prezintă vreun interes, Scotland Yard le va găsi.

Căutările mele sînt tot ce poate fi mai negativ. Furios, trec din nou prin dormitor, și în avîntul meu răstorn o cutie cu pudră ce sta pe marginea toaletei. Adun obiectul care, de mirare, nu s-a spart și observ ceva strălucitor în mijlocul pudrei ocre împrăștiate. Îl ridic : e vorba de o cheie.

E cheia plată a unei broaște de siguranță.

Privesc bucățica de oțel strălucitoare. Pentru ca Elia să creadă de cuviință s-o ascundă în pudra sa de orez, trebuia să prezinte un oarecare interes. Să fie cheia unei case de bani ? Încep să cercetez pereții. Apoi ridic covoarele, chipurile ca să văd dacă nu există vreo trapă. Dar totul e teribil de normal.

Bag cheia în buzunar și ies din cameră.

Katty este pe coridor. Mă privește cu ochii ei tulburi care seamănă cu doi struguri conservați în rachiu. Gura îi este deformată de o strîmbătură.

— De unde o faceți ? întreabă ea, pe un ton arțăgos.

— Am vrut să văd camera stăpînei. E un loc pe care șoferii n-au obiceiul să-l frecventeze.

O las să-mi traducă fraza și părăsesc baraca.

D.S.-ul aşteaptă cuminte în faţa peronului. Mă instalez la volan şi pornesc. Dar nu ajung departe căci simt o neregulă la direcţie.

Cobor : s-a spart un cauciuc din spate. Îmi vine să urlu căci un cauciuc nou spart este un semn al destinului. Probabil că am luat un cui pe drumul spre plajă. Era atît de prost !

Ezit să schimb chiar eu cauciucul căci ţin la perfecţiunea costumului meu, numai că pe altă parte ar fi o muncă afurisită să explic unui garajist ce vreau de la el. Îmi scot haina cu curaj şi o întind pe spătarul banchetei. Apoi mă duc să deschid portbagajul pentru a lua ce-mi trebuie.

Nostim material, într-adevăr.

În ladă se găseşte desigur roata de rezervă, dar se mai află şi altceva, şi acest altceva e un splendid cadavru.

Este răsucit într-un mod de necrezut. Îl ating şi-mi dau seama că e ţeapăn. Privindu-l bine, văd că e vorba de o femeie. Dar nu e uşor de constatat, căci pachetul e tot ce poate fi mai diform, pe cuvînt !

Îl trag puţin spre mine. Îl deplasez uşor într-o parte şi-mi reţin un gest de mirare : moarta nu e alta decît Gloria, subreta concediată.

Închid urgent capacul portbagajului, îmi şterg sudoarea care-mi curge pe frunte şi rămîn un moment aiurit şi nehotărît.

Ştiu bine că în meseria mea nu trebuie să te miri de nimic, în caz contrar e mai bine să te faci vînzător de stridii, dar oricum, cîteodată ţi-e dat să vezi nişte orori...

Un mister în plus de adăugat la colecţia mea deja copioasă.

Un cadavru !

O nouă întrebare !

De ce a concediat-o Elia pe Gloria ? Cine a ucis-o pe subretă ? Şi unde ? Şi cînd ?

Vedeţi că noua întrebare se multiplică cu amabilitate, că se lungeşte ca picioarele telescopice ale unui aparat fotografic sau ca o conductă în construcţie.

Mă gîndesc un pic. Pot totuşi răspunde la unele din subîntrebări. Gloria a fost omorîtă pe plajă sau în vila pierdută, aproape în acelaşi timp cu Elia. Este complet rece şi moartea s-a instalat în ea de cel puţin opt ore. Or, de cînd am văzut-o pentru ultima dată, adică de ieri dimineaţa, nu am părăsit maşina, decît, evident, în timpul nopţii. Ceea ce înseamnă că biata fată a fost omorîtă pe cînd dormeam şi băgată apoi în portbagajul Fregatei.

Cum de se găsea la vilă ? Oare ea era femeia misterioasă care a coborît de pe vas ?

Redeschid portbagajul pentru a examina pantofii moartei. Constat că sînt plini de nisip. Deci, Gloria este negreşit cea care a venit din larg împreună cu un bărbat. Şi acest bărbat a omorît-o pe Elia, apoi a omorît-o şi pe Gloria ! Doar dacă nu e invers...

Elia îşi concediase femeia de serviciu şi totuşi o aştepta noaptea trecută, căci e clar că aştepta musafiri de vreme ce a ridicat steagul negru şi m-a drogat...

Toate astea sînt afurisit de rocambolești, nu credeţi ? Pe cuvînt, cădem în probleme de algebră. Or, detest problemele de algebră !

Îmi spun că trebuie să-l anunţ pe Rowland de această nouă fază a afacerii. Dar la gîndul că iar îmi va pune întrebări cu aerul lui prea calm, de sub caraghioasa lui pălăriuţă de clovn în concediu, mă întristează. Gîndindu-mă bine, dacă nu s-ar fi spart cauciucul, n-aş fi descoperit cadavrul încă multă vreme.

Încui portbagajul cu cheia şi apoi părăsesc maşina, nu fără a arunca o ultimă privire asupra cadavrului bietei fete. Nu ştiu din ce cauză a murit, pentru că nu are nici o rană aparentă, dar mă îndoiesc că ar putea să i se tragă dintr-un guturai...

Din doi paşi reurc peronul. Sun şi dolofana Katty vine să-mi deschidă...

Are privirea şi mai tulbure ca înainte. E pe punctul de a-şi confecţiona o beţie pe cinste, băbăţia ! Cu coniacul pe care îl înghite ai putea îmbăta un regiment de **Horse-Guards**[1].

— Ce doreşti ? mă întreabă cu o voce care seamănă cu mugetul unei vaci ce fată.

— Unde locuieşte Gloria ?

Înţelege imediat. Demarorul îi funcţionează perfect.

— Pentru ce ?

— Îi lăsasem un costum să-l dea la curăţat şi cum a plecat fără să-mi spună unde l-a dus trebuie să dau de ea...

Katty ridică din umeri.

— La tată, spune după un moment de tăcere, Liverpool Street, **one hundred and forty six**[2] !

— **Good**[3] !

Mă pregătesc s-o şterg, dar sună telefonul. Katty, oftînd, se îndreaptă spre birou. Printr-o serie de uşi o văd ridicînd receptorul. Scoate un mormăit în aparat şi-şi ascultă interlocutorul. Alt mormăit şi apoi mă cheamă.

Mă duc şi-i smulg receptorul din labă. E Rowland.

— Sînteţi... şoferul ? mă întreabă el.

— Da.

— Cum vă simţiţi ?

Uimit de această solicitudine, şoptesc !

— Mulţumesc... bine...

Oftează.

— Duceţi-vă, totuşi, la un doctor.

— Ce idee !

— Laboratorul mi-a comunicat raportul cu privire la vinul drogat.

— Ah ! da...

— Conţinea o otravă extrem de violentă. Nu ştiu cum să vă traduc cuvîntul, este destul de complicat şi în engleză...

Îmi simt pielea fleşcăindu-se ca o lăptucă veştejită.

— Otravă...

— Da... Desigur, nu aţi băut decît o cantitate insuficientă...

— Din fericire.

— Altceva, am supus paharul dumitale şi cel al doamnei Filesco analizei laboratorului, au găsit amprentele a două guri pe cel al dumitale... A băut şi altcineva din el ?

Ridic din umeri.

Apoi, deodată, capul mi se luminează, ca la circ cînd caii vin să danseze pe marea arie din Cavaleria Rusticană.

— Da, poate... Poate că într-adevăr a mai băut cineva din paharul meu, noaptea trecută...

---

[1] Gardă călare (lb. engleză, n. tr.).
[2] O sută patruzeci şi şase (id.).
[3] Bine (ibid.).

În acest caz, spune Rowland, cinevaul ăsta trebuie să fie foarte bolnav.

— Cred chiar că e mort. Veniți să aruncați o privire în portbagajul mașinii staționate în fața casei.

Cu aceste cuvinte închid telefonul și o roiesc. În ultima clipă m-am decis să nu mai stau pe gînduri și să-l anunț pe Rowland, deoarece am impresia că Gloria i-a tras la măsea cu moartea-șoarecilor, ca mine. Doar că a avut mai puțin noroc și a rămas rece, definitiv.

Ce naiba învîrtea în plină noapte la fosta ei stăpînă ?

Acum înțeleg o mulțime de lucruri. Între altele, pentru ce m-au cruțat. Asta mă deranja. Greșeam : departe de a mă proteja, am fost primul atacat. Numai că San-Antonio este un Rasputin de rasă bună. Digeră otrava așa cum înghițitorii de săbii digeră cuiele de tapițerie. O mică înghițitură și s-a terminat.

Îmi așez fundul pe un fotoliu și-mi cațăr ciupicii pe masă, așa cum fac inspectorii americani cînd au o reuniune la șeful lor.

Da, da, ceața începe să se împrăștie.

Gloria avea combinații suspecte cu Elia. Era mai mult decît o femeie de serviciu, „stăpîna" mea și-a concediat servitoarea pentru a păcăli pe cineva. Dar, în acea noapte, o aștepta... Și așteptînd-o, îmi administrează otrava. Era, într-adevăr, cea mai bună metodă ca să scape de mine ! De ce să mă asasineze ? Evident : pentru că îmi descoperise adevărata identitate.

Cum ?

Acum, am o bucățică de idee care mi se plimbă prin țeastă... Mă gîndesc la mititelul în bej care mă urmărea ieri dimineață. Umbla după mine de mai multă vreme, probabil. M-a văzut intrînd la poștă. Cu puțină îndemînare a știut să-l facă pe funcționarul de la centrală să-i spună cui i-am telefonat. Cînd a aflat că era vorba de poliția pariziană, iluziile sale au început să-și ia tălpășița.

Ce părere aveți de acest raționament ? Poate e el cusut de mînă, dar e credibil, nu ?

Nu poți cere mai mult unui raționament.

În orice caz, dacă e just, dovedește că Elia pusese să fiu urmărit.

De fapt, ce a devenit omulețul în bej ? Plutesc în auriul imaginației mele.

— Nu el o fi cel care a debarcat pe plajă împreună cu Gloria ? Ce veneau să facă musafirii ăștia în casa unde îi așteptau o femeie fatală și un agent secret presupus mort ?

Ca să mă ucidă, ar fi trebuit ca Elia să fi fost pe punctul de a dispare. Moartea mea nu mai avea importanță, nu risca să o jeneze...

Perechea sosește de pe mare, adusă de nu știu ce. De ce să vină de pe mare ? Ce de încurcături !

Ce trebuia să se întîmple atît de important?

O vom ști oare vreodată ?

Bărbatul a omorît cele două femei. Apoi a luat-o pe faleză pentru a ajunge la șosea, unde îl aștepta o mașină.

Dar de ce naiba a vîrît cadavrul Gloriei în portbagajul mașinii și l-a lăsat pe cel al Eliei în mijlocul aleei ?

Gonesc aceste interminabile șiruri de întrebări cu un gest larg, apoi mă ridic.

Katty nu s-a mișcat din ușa a cărei lărgime o acoperă complet.

— Cînd a concediat-o doamna Filesco pe Gloria ? întreb brusc.

Încruntă sprîncenele, apoi privirea îi devine gelatinoasă.

— **Yesterday.**

E rîndul meu să încrunt sprîncenele.

— Ieri ?

— Da...

— De ce ?

Umflata dă din cap cu un aer agasat.

— Nu știu....

Gloria plîngea cînd am revenit din plimbarea mea matinală. Făcea pe nebuna ? Sau...

— Era de multă vreme în serviciu aici ?

— Aproape doi ani...

— Și tu ?...

E direct jignită, Katty. Apoi obrazul i se liniștește și, cu o voce aproape dulce, mă întreabă :

— Poliția ?

A descoperit asta singură, cu capul ei mare. Probabil că un polițist sfîrșește întotdeauna prin a fi descoperit, mai ales atunci cînd pune întrebări cu o oarecare insistență.

Ezit.

Dar după toate cele petrecute, ce risc ? Dacă Katty este o bucătăreasă cinstită, nu poate să-mi producă necazuri. Dacă nu este o bucătăreasă cinstită, știe deja că fac parte din regimentul celor care reprezintă legea.

— **Yes,** răspund, poliția franceză...

Deodată devine drăgălașă, umedă, fondantă...

Mă asaltează cu întrebări cu o astfel de volubilitate, încît uită și puțina franceză pe care o știe.

O calmez cu un gest.

— De cît timp ? reiau, imperturbabil ca Rowland.

— Patru ani...

— N-ai remarcat nimic suspect în casa asta ?

Trebuie să repet întrebarea de patru ori ca s-o poată înțelege.

— **No,** răspunde. Doamna era foarte plimbăreață, dar totul era normal aici.

— Nu ai remarcat niciodată un prichindel îmbrăcat în bej cu șapcă și nas ascuțit ?

Iau un creion și schițez neîndemînatic silueta îngerului meu păzitor pe o coală de hîrtie velină, filigranată.

Privește multă vreme schița neîndemînatecă, apoi zîmbește ușor.

— **Yes, I know...**

— Cum îl cheamă ?

— Nu știu. A venit odată să aducă o **letter** [1].

— E bine de știut... De mult ?

— **Some weeks** [2]....

Îi întind cheile mașinii.

— Un inspector de la Yard va veni, îi vei da astea.

Bagă cheile în buzunarul șorțului făcînd un semn afirmativ. Am exact timpul necesar să o șterg înainte de venirea copoilor, căci pe aici poliția nu șomează pe drum.

Și, într-adevăr, de-abia îmi instalez fundul pe bancheta unui taxi, că mașina neagră a lui Rowland năvălește deja din New Oxford Street.

Mă tolănesc comod pe bancheta din spate.

---

[1] Scrisoare (lb. engleză, n. tr.).
[2] Cîteva săptămîni (id.).

— Liverpool Street ! **One hundred and forty six !** lansez șoferului fără să respir.

E un tînăr în salopetă gri, cu părul ciufulit. Bolidul său i-a servit probabil reginei Victoria cînd se ducea la plimbare... Sînt nostime taxiurile pe aici. În față e loc numai pentru șofer, care stă într-o cutie cu geamuri. Alături de el, se află o platformă pentru bagaje. Doar detaliul acesta și este suficient pentru a constata că **english**-ii sînt persoane practice.

Băiatul își trece labele prin păr, așa cum l-a văzut făcînd pe compatriotul său Stan Laurel, apoi demarează brusc, ca și cum ar fi pilotat o navă interplanetară, nu un arhaic taxi londonez.

PARTEA A TREIA

CAPITOLUL X

Fotograful

Liverpool Street este o arteră destul de importantă.

Numărul 146 are patru etaje care compun un imobil destul de arătos.

E masiv, fără pretenții, dar vag burghez. Se ghicesc în interior apartamente cu lambriuri din lemn, draperii și chestii inutile, dar serioase.

Caut mărunțiș pentru a-l da șoferului. Cum mă observă ezitînd o bucată de timp asupra monezilor de argint și de nichel, mă întreabă :

— Sînteți francez ?

Nici urmă de accent în glasul său. Tresar.

— Și dumneata ?

— Nu, răspunde el, dar am stat zece ani în Franța ; e o țară care-mi place mult. Acolo îmi petrec întotdeauna vacanța. Am o prietenă pe lîngă Lille. Vă place Lille ? Este orașul cartofilor prăjiți ! Nu se mănîncă decît asta, și se mănîncă tot timpul...

Are un aer vesel. Mica lui prietenă franțuzoaică l-a educat serios. I-a ros **standing**[1]-ul pînă la dermă și acum tipul ar semăna cu un strengar parizian dacă nu ar avea o adevărată mutră demnă de a face de gardă sub stînca Gibraltarului.

Am o idee luminoasă. Trebuie să vă spun că idei luminoase am în medie o duzină pe minut. Și sînt atît de luminoase, încît interiorul craniului meu trebuie să semene cu un foc de artificii.

— Te-ar plăcîș să-mi dai o mînă de ajutor, prietene ? întreb. Pentru osteneală îți voi da o liră.

E de acord în principiu și mă întreabă ce trebuie să facă pentru această sumă.

— Oh ! nu să traversezi cascada Niagara pe o sîrmă, răspund. Numai să-mi servești un timp de interpret...

Coboară de pe banchetă și intrăm în imobil, ceea ce e cu mult mai preferabil decît să fi intrat în trupele aeropurtate.

Examinez plăcile de alamă fixate pe perete. Ce idiot am fost ; îmi dau seama că am uitat s-o întreb pe Katty numele de familie al femeii de serviciu. Mi-a spus numai că locuia cu tatăl ei, deci trebuie să cercetez serios.

[1] Comportarea (lb. engleză, n. tr.).

Îi explic șoferului anglo-francez ce trebuie să facă. Dă din cap plin de hotărîre și intră în clădire pe urmele mele.

Prima persoană pe care o întîlnim e o doamnă cu alură respectabilă, căreia un tip nu prea zgîrcit i-ar da șaizeci de ani fără să se lase prea mult rugat.

Șoferul îi ieșe înainte. Schimbă cuvinte și, în sfîrșit, fața tipului în salopetă se luminează cu fațada unui teatru începînd cu ora 8,30.

— Omul pe care-l căutați se numește Paste, îmi spune. Are o fiică numită Gloria. Locuiește la etajul patru.

— O.K., urci cu mine ?

E de acord.

În timp ce urcăm scara, îi înmînez lira, pentru a-l face să găsească ascensiunea mai puțin lungă. Îmi mulțumește cu mult suflet, cavalerul volanului, își spune poate că nu întîlnești astfel de clienți în fiecare zi și că ar dori să aibă cît mai mulți pe viitor.

La etajul patru sunăm la o ușă. Dar nimeni nu răspunde. Sunăm din nou apelînd la aria „trei iezi cucuieți", dar fără a obține nici cel mai mic rezultat.

— Am zbîrcit-o, îi spun șoferului, nu e nimeni...

Examinez ușa din fața nasului meu. Un fior ușor îmi trece prin ceafă.

— Am chef să mai aștept puțin, îi spun, că tot n-am nimic mai bun de făcut deocamdată. Mulțumesc, bătrîne...

Îi întind mîna. Se înșeală crezînd că îi mai dau un bacșiș. Îmi privește laba cu aviditate, apoi, realizînd că e goală, se întunecă la față și mi-o strînge cu ceva ce aduce a solemnitate.

În ceea ce mă privește, aștept să dispară, sprijinit comod de balustradă. Iar cînd aud zgomotul bolidului pe care-l lăsase în stradă, scot din buzunar cheița plată găsită puțin mai devreme în pudra de orez a Eliei Filesco.

Și dacă o scot, e doar pentru că am observat că ușa este prevăzută cu o broască de siguranță tot atît de lucitoare ca și ea.

Hotărît lucru, am o privire ce nu dă niciodată greș. Așa că puteți să vă scoateți în fața mea pălăria, ca la trecerea unei înmormîntări. Fără să protesteze, cheia intră în broască. Se manevrează cu ușurință căci limba broaștei e ușoară ca o labă de pisică. E o plăcere să ai de-a face cu o astfel de broască.

Intru într-o locuință confortabilă, dar învechită, care seamănă cu ceea ce fațada imobilului te făcea să bănuiești. Un hol mic și uși cu geamuri.

Intru în casă ca într-un han. Sînt frapat de un miros ciudat : mirosul caselor nelocuite. Și aici miroase a nelocuit !

Într-adevăr, un strat de praf acoperă totul. Sînt două camere în care paturile sînt nefăcute. Huse protejează mobila din salon. În bucătărie, pe arzătoarele mașinii de gătit au început să apară pete de rugină.

Îmi vine a crede că Paste, tăticul Gloriei, s-a dus să trăiască în altă parte de cîtăva vreme.

Caut în sertare, dar am impresia că cineva le-a răzuit, nu altceva, pe toate fețele. Sînt goale, arhigoale. Cineva a făcut curățenie generală în hîrtoage înainte de a o roi.

Le cercetez unul după altul și, deodată, tresar. Degetele mele, căutînd în fundul unui sertar, au intrat în contact cu o supra-

față lucioasă. Scot sertarul și constat că negativul unei fotografii a rămas înțepenit pe fundul acestuia. Îl smulg și încerc să-l privesc în lumină la fereastră, dar tot ce pot distinge este un cuplu. Fețele nu pot fi identificate. Bag pelicula în portofel și o iau din loc.

Nu trebuie să umblu prea mult pentru a descoperi un fotograf. Există unul la colțul străzii Liverpool cu fundătura în care își adăpostesc poștașii mașinile roșu-pompier.

Individul este un tip înalt, blond, estompat. Îmi aruncă o privire catifelată și buzele umede încep să-i freamete.

Mă întreabă ce doresc, nu în engleză, ci în limba păsării paradisului, atît de suav. Cum nu vorbesc nici păsărească și nici restul nu mă atrage, îl opresc întinzîndu-i negativul.

— **Photograph, please. Quick**[1] !

Pricepe.

— **How many time**[2], insist...

— **Tomorrow**[3]...

Mă apucă dracii.

— **No** ! Pe dată ! Imediat ! **No** ! E urgent !

Îl înspăimînt un pic. Îl și tulbur. I-am speriat întotdeauna pe pederaști.

Ia bucata de peliculă și face un gest vag. Apoi îmi arată un scaun și dispare în spatele atelierului.

Aștept răsfoind o revistă. Pozele sînt teribile. E un reportaj despre muște și clișeele, în culori naturale, sînt nemaipomenite. Privindu-le, ai poftă să faci „bzz, bzz" !

Pun jos revista în momentul în care fotograful meu revine ținînd o probă udă într-un cleşte metalic. Se apropie de mine gingurind. I-ar place poate să facă fotografii speciale, cu mine în rolul principal. Ar valora averi pe piață, credeți-mă ! Tipii din Pigalle s-ar îmbogăți și eu de asemenea, dacă aș merge la procentaj. Va trebui să le vorbesc editorilor mei, în ziua în care memoriile mele își vor scădea tirajul.

Apuc cu delicatețe hîrtia lucioasă plină cu apă și-i arunc o privire. Ca surpriză este o surpriză : fotografia o reprezintă pe Elia Filesco în rochie de plajă alături de omulețul în bej despre care v-am mai vorbit. Acesta este înțolit cu un costum grozav de yachtman.

Subit, nu mai pricep nimic. Nu mă îndoiam că urmăritorul meu lucra mînă în mînă cu „patroana", dar de aici pînă la a mi-i imagina milionari pe o plajă, era un drum cam lung.

Acest drum, iată-l străbătut.

Pun fotografia între paginile notesului meu, spre marele necaz al campionului fotografilor, care-mi explică că o probă umedă trebuie menajată.

— **How many**[4] ? îi retez macaroana.

Îmi cere șase șilingi.

Îi dau și o roiesc, fără a lua în considerație ochiadele sale încărcate de lăcomie.

Dar pe trotuar mă opresc. Am spus deja că fotograful locuiește foarte aproape de imobilul în care stătea Gloria Paste.

Ce căuta la ea această fotografie a stăpînei sale și a omulețului ?

Conducîndu-mă tot după inspirație, reintru în prăvălie. Pe moment, fotograful crede că m-am îndrăgostit de moaca lui și se bîțîie de parcă ar fi o pendulă.

Cu o privire înghețată îi stopez elanul. Atunci cînd nu poți răspunde la sentimente puternice, trebuie s-o spui de la început, întotdeauna.

— Ascultă, prietene, hai să-mi spui ceva...

Îl duc la lumină. Apoi îi pun fotografia sub nas.

— **Do you this man**[5] ?

O privesc scurt.

— **Yes**, răspunde el. **He is dead**[6].

Mi se pare că nu am înțeles bine.

Scot dicționarul și i-l întind.

Îl răsfoiește și se oprește la cuvîntul **dead**, adică mort.

Îl întreb cînd.

Îmi răspunde :

— Luna trecută.

Atunci ridic din umeri, căci dacă mititelul a murit, asta nu s-a întîmplat demult, deoarece ieri mă mai urmărea pe străzile Londrei.

— **His name** ? întreb.

Își lasă capul într-o parte, pentru a-și întreba memoria. Apoi murmură :

— Paste !

Simt că-mi explodează pancreasul.

— Paste ?

— **Yes**...

Izbucnește în rîs, îmi ia dicționarul din mînă și caută Paste. Și dă peste el, căci paste în engleză înseamnă „lipici". Din cauza asta și-a amintit fotograful. Pentru el, era un cuvînt nostim.

Deodată, mă reped în stradă, căci în clipa asta trece taxiul de adineauri. Tocmai a luat o clientă din stația vecină, dar îmi aude strigătul și frînează. Îl invit cu un gest imperios să coboare. Se supune după ce lansează o frază de scuze clientei sale, o lady grasă și roșie.

— Un moment, îi spun. Am nevoie de dumneata pentru o traducere.

Îi arăt fotografia.

— Tipul (arăt înspre fotografie) pretinde că îl cunoaște pe ăsta. Mă asigură că este Paste la care ne-am dus mai devreme. Întreabă-l cum și de cînd îl cunoaște.

Șoferul și fotograful se explică.

— A lucrat de mai multe ori pentru el, îmi traduce în sfîrșit șoferul. Locuia în casa alăturată. Se vedeau. Se pare că a murit luna trecută.

Scutur din cap.

— Aici nu se mai potrivește. L-am întîlnit pe stradă ieri...

Altă discuție.

— Probabil faceți o greșeală, mă asigură șoferul de taxi. Acest domn este absolut sigur. Paste a murit luna trecută, a văzut chiar și plecarea convoiului funerar.

Privesc cu atenție fotografia, încercat de nesiguranță. Dar nu, sînt sigur de mine și de faimoasa mea privire : tipul ăsta este cel care mă urmărea ieri, nici un fel de dubiu !

— Avea o fiică ?

— Știți ce, face șoferul, îmi cer scuze, dar am o clientă și...

Îi dau o altă liră.

Asta face să i se oprească reproșurile, așa

---

[1] Fotografie, vă rog, repede (lb. engleză, n. tr.).
[2] Cît timp (idem).
[3] Mîine (ibid.).
[4] Cît (lb. engleză, n. tr.).
[5] Îl cunoști pe acest om (lb. engleză, n. tr.).
[6] A murit (idem).

cum penicilina oprește infecția.

Îi cere relații despre Gloria. Fotograful ridică din umeri. Nu este la curent.

— Întreabă-l dacă a mai văzut femeia din fotografie.

Și la asta își scutură capul delicat. Nu o cunoaște pe Elia.

— Bine, mulțumesc !

Șoferul îl salută pe fotograf, îmi strînge laba și se duce la taxiul în care grasa lady roșie e pe punctul de a face apoplexie.

Îmi iau adio de la fotograf. Iată unul care mi-a fost mai mult decît folositor și asta mai mult cu creierul său decît cu talentul său de societate. Mațele îmi chiorăie de foame. Glasul ăsta nu trebuie niciodată să-l lași să urle.

Este rău pentru buna funcționare a intelectului.

Încep să caut un restaurant. Mă pregătesc să intru într-un stabiliment cu aspect sever, cînd îmi amintesc că în Soho sînt restaurante franțuzești.

Am niște idei despre un cocoș în vin. Și cred că mi-am meritat haleala și am dreptul de a înghiți o sticlă de Pommard veritabil în sănătatea acestui brav Paste, mortul care se distrează urmărind oamenii !

CAPITOLUL XI

Un cuib nu prea scump

Sînt momente în afurisita mea de meserie cînd te întrebi ce culoare ar fi putut să aibă calul alb al lui Henri IV, atît te zăpăcesc evenimentele.

De trei zile sînt ca un boxer care a fost legat fedeleș pe ring și căruia adversarul îi tot cară la pumni în mutră.

La fiecare două ore în medie se întîmplă cîte ceva atît de puțin obișnuit, că pare inventat de un autor de romane polițiste care a înghițit prea mult molan. Stau și mă întreb dacă sînt la Londra sau într-o casă de nebuni.

Iată că după descoperirea cadavrului subretei aflu că tatăl Gloriei nu este altul decît aschimodia care mă urmărea ieri dimineața și cum am aflat asta, mai aflu și că individul cu pricina este mort și îngropat de o lună de zile.

La fiecare cinci minute scot fotografia din buzunar și o uzez cu cîte priviri o bombardez. Totuși, nu greșesc, simțurile mele nu abuzează de mine (chiar dacă eu abuzez cîteodată de ele !). Este chiar omulețul care face pe nebunul într-o țoală de milionar lîngă Elia Filesco, celebra cîntăreață, sanchi !

Doar dacă nu are un frate geamăn...

Desigur, asta se poate întîmpla, dar, oricum, nu trebuie să te joci cu verosimilul, căci riști să recurgi la spiritism cînd nu e încă nevoie.

Descopăr în Soho un drăguț restaurant italienesc. Renunț la cocoșul în vin și comand spaghete bologneze și un escalop cu verdețuri.

Tot mîncînd, îmi rumeg gîndurile că aș lăsa-o mască și pe vaca-care-rîde[1].

Îmi spun că trebuie să te cramponezi de parapetul rațiunii atunci cînd bate vîntul neverosimilului. Ei ? Ce părere aveți de metafora asta ? Merită să o nichelezi și s-o expui la salonul automobilului, raionul accesoriilor.

Rațiunea îmi spune că un om îngropat nu se putea plimba decît dacă are însușirea de-a o face pe fantoma ; caz în care sindicatul de inițiativă din Edinburg, Scoția, nu ar fi ezitat să-și asigure colaborarea sa pentru a bîntui castele istorice de pe acolo.

Concluzie : sau omul în bej are un frate geamăn, sau nu este el cel îngropat. Toate astea nu-mi par nici ortodoxe, nici apostolice, nici romane.

Cînd mi-am isprăvit haleala, cer telefonul și formez numărul lui Rowland. Nu este la birou și am ca o bănuială că se ocupă de colecția de pipițe moarte pe care i-am pus-o la dispoziție.

Întreb cu destulă greutate dacă vreunul din asistenți ciripește franțuzește. Mi se prezintă unul.

— Aici, comisarul San-Antonio, spun. Sînt în legătură cu inspectorul șef, sînteți la curent ?

— Da.

— Aș dori să am urgent informații despre un anume Paste, mort luna trecută și care locuia pe strada Liverpool la 146. Se poate ?

— Da, domnule...

— Cît timp vă trebuie ?

— Depinde, să spunem o oră...

— O.K., telefonați-mi rezultatul acasă la Elia Filesco, Bloomsbury Street, cunoașteți ?

— Da.

— Aștept, grăbiți-vă !

Închid telefonul și părăsesc restaurantul. Cu pași majestoși ajung acasă la Elia. Prieteni, încep să fac progrese surprinzătoare în ceea ce privește orientarea în Londra.

Într-un sfert de oră am descoperit strada isprăvilor mele.

Katty este tot acolo, mai grasă, mai lichidă, ca niciodată.

Ochii îi atîrnă pe obraji ca și cînd au început să-i fie scoși cu un încălțător de pantofi.

Scoate un mic suspin de ușurare cînd mă vede.

— **Police** a venit, face ea. Scotland Yard... Good !

— Știu...

— Gloria **is**...

— Știu.

Se repede la mine vehementă, atît de vehementă că nu mai știe ce spune.

O car în bucătărie și primul lucru pe care-l văd e o sticlă de coniac cum nu se poate mai goală. Și-a cam făcut de cap Katty ! O adevărată campioană a biberonului ! Ce contează pentru ea sînt faptele, nu vorbele ; visul ei ar fi să aibă un **pipe-line** particular, cu mai multe canalizări pentru a-și varia plăcerile.

— Știai că tatăl Gloriei e mort ? o întreb.

Neagă din cap.

— Mort ?

— Da, **dead ! The last month**, luna trecută.

Numai să-i privești mutra și vezi că habar n-avea. Nu găsiți asta cam ciudat ? Femeia de serviciu care-și pierde tatăl și nu-i spune nici măcar bucătăresei ?

— Își vedea des tatăl ?

— Nu știu...

---

[1] **Vache-qui-rit**, denumirea unei faimoase fabrici de produse lactate care are drept emblemă o văcuță amuzantă și mai ales amuzată (n. tr.).

Mai profitabil ar fi să încerci să lămurești stînd de vorbă cu o bucată de unt rînced.

O las pe Katty la băutura ei și mă duc să mă instalez într-un fotoliu din salon, așteptînd ca tipul de la Yard să binevoiască să se manifeste.

Ceva îmi spune că în fața unei asemenea acumulări de fapte nu voi întîrzia să rezolv misterul. Adică misterele !

Cînd ajung la această concluzie optimistă începe să zbîrnîie telefonul.

Îl ridic. E asistentul lui Rowland. S-a grăbit, tipul, căci nu s-a scurs nici o oră de cînd am vorbit cu el.

Mă anunță o chestie pe care încep s-o știu pe de rost. Paste (Arthur pentru dame) a murit pe 16 a lunii trecute la el acasă, și a fost înmormîntat în cimitirul din Ealing, din periferia estică. Era un vechi militar din armata Indiei.

Avea o fiică, numită Gloria, care are meseria de femeie de serviciu. N-avea familie. Trăia singur, nu primea vizite...

E tot ce-mi poate spune.

Șoptesc **„Thank you very much"** căci este genul de frază pe care un francez nepoliglot și-o poate permite și închid telefonul.

Cu pași rari mă duc la bucătărie. Katty e prăvălită pe masă, cu botul pe brațe, sforăind ca un raid al Royal Air Force în bazinul Rhur-ului. Caut în dulap și găsesc un biberon cu whisky. Este exact ce-mi trebuie.

Îl deschid și trag o înghițitură, serioasă ca să mă carburez pentru un timp.

Îmi șterg gura cu mîneca, așa cum se obișnuiește în saloanele de pe bulevardul Saint-Germain și ies din casă cu un mers mai decis și mai rapid decît înainte.

Pe cer sînt nori gri, umflați ca mama Katty. Soarele s-a pitit pe undeva și cîțiva stropi de ploaie încep să se terciuiască pe trotuar ca găinațul de porumbel.

Merg un timp la întîmplare fără nici o idee precisă. Îmi spun apoi că întîmplarea nu e urma cea mai bună a polițiștilor. În consecință fac semn unui taxi și cu o virtuozitate care v-ar face să vă uitați proteza dentară în paharul în care o puneți în fiecare seară îi explic șoferului că aș dori să merg la Ealing și-i cer să mă ducă la gara periferică care deservește această onorabilă localitate.

Face un semn afirmativ și o pornește ca și cînd l-ar auzi pe un tip că strigă „puneți mîna pe hoț" în timp ce el ar avea sub braț o geantă de damă de proveniență nedeterminată.

Alergăm nebunește. În caz că motorul e obosit și înghite ulei, eșapamentul trebuie să lase pe **streets** un silaj albăstrui.

Trecem de centrul Londrei, apoi de mahalale, și în fine de un fel de cîmpie. Încep să-mi spun că am greșit cînd am crezut că mă pot face înțeles. Șoferul n-a priceput nimic din explicațiile mele, sau mai curînd, n-a înțeles decît cuvîntul Ealing. În loc să mă ducă la gară, mă cară direct în localitate. Notați că voiajul este mult mai confortabil în taxiul său, dar și mult mai scump. Noroc că șeful meu mi-a dat ceva gologani. Nu în cantități astronomice, dar am suficienți ca să fiu la adăpost de vreo surpriză și chiar să mă adăpostesc în caz de ploaie. Astfel valurile de ploaie care curg mă fac să apreciez confortul acestei mașini pompoase și masive. Pun un braț pe rezemătoare, cum făceau bogătanii în jurul lui 1920, căci mașina datează cam de pe atunci, dacă nu mă înșel, și mă las cărat ca un lord.

San-Antonio pe post de micul lord Fontleroy, vă imaginați figura ? O puteți deghiza în pătlăgică vînătă și prăji în ulei de măsline!

Case în culori vesele, copiate cu indigo, cu antene de televizor. Garduri vii tăiate grozav ; autobuze roșii cu două etaje, iar pe imperială o populație plină de gravitate, care privește peisajul ca o turmă de curcani ce se duc la o nuntă... Crăp de rîs, cu toate că nu-mi dau seama cum o să-mi adun oasele astfel risipite cînd o fi să cobor din mașină. În plus, curge din cer ca dintr-o vacă care a băut o sută de litri de infuzie de cozi de cireșe !

Adevărata Anglia, ce mai ! Veselă ca un sfîrșit de lună în așteptarea salariului.

Rulăm astfel în murmurul necontenit al ploii (drace, iată că redevin poet !), timp de vreo jumătate de oră.

În sfîrșit, un panou discret anunță Ealing.

Șoferul, un grăsan cu mustață, se întoarce spre mine. Probabil mă întreabă unde să mă ducă.

— **Cimetery !** îi spun.

Îl întreabă pe un trecător care e drumul spre cimitir și mă duce în regatul întinșilor. Oprește în fața unui gard scund.

— O.K., zic eu, **one minute, please !**

Intru în cernita împrejmuire, cum spun tipii care fac literatură aruncînd praf în ochi.

Ce-mi pare curios e că zisul cimitir cu toate că este destul de mare, se pare că nu are paznic.

Pentru a descoperi ultimul lăcaș al lui Paste, va trebui să străbat micile alei presărate cu pietricele roz. Și fără impermeabil, sub torentul de ploaie, nu e prea amuzant. Dar meseria de polițist își are dezavantajele ei și succesul aparține indivizilor fataliști. Plin de curaj încep să colind cimitirul pentru a descoperi faimosul mormînt. Să citesc toate aceste nume pe care le găsesc complicate și cu care ochii mei nu sînt învățați, este un exercițiu obositor și deprimant. Și atunci îmi vine o altă idee. Îmi spun că cei morți de curînd trebuie să fie îngropați în fundul cimitirului, într-un loc care pare să fie adăugat la restul. Îmi îndrept cercetările spre această zonă.

Încă o dată, materia mea cenușie se dovedește a fi **first quality** [1]. Pic drept peste mormîntul care mă interesează. Este un cavou. Pe el este gravat :

ARTHUR PASTE
1904—1965

Mi se urcă sîngele la cap. Mormîntul ăsta e o insultă personală. Este misterul concretizat, scris, gravat în piatră și care-și bate joc de mine fățiș.

Sînt atît de furios încît trîntesc o lovitură de picior în peretele de ciment care închide căsuța cu cadavre. Evident, sună a gol, sinistru. Are de ce să te apuce tremuriciul din cap pînă-n picioare, dacă ești emotiv.

Dar pentru mine e o muzică agreabilă. Sînt ud ca o cîrpă de spălat pe jos și mi-e necaz pe mortul ăsta care-și bate joc de mine.

---

[1] Calitatea întîi (lb. engleză, n. tr.).

Privesc în jur. Cimitirul e izolat, ca aproape toate cimitirele din Europa. Este înconjurat de un gard viu, scund. Nu are paznic. Hotărirea mea e repede luată.

Mă întorc în fugă la șoferul care citește răbdător o revistă de curse. Îi spun să mă ducă în centrul localității și să oprească în fața **public-bars**-ului, deoarece nu poți întreprinde nimic ca lumea dacă nu dispui de numărul de calorii necesar.

Whisky-ul de adineauri a fost bun doar pentru ce-am făcut pînă acum, trebuie însă să prevăd viitorul. Plătesc cursa fără să fac mofturi, căci tipul este rezonabil. Apoi intru în bar și mă proptesc la enorma tejghea care descrie un cerc aproape perfect.

Trei pahare duble de scotch Gilbey și iată-mă gata să-l întîlnesc pe Cassius Clay pentru a-i lua titlul. Despre alcool se vorbește în toate romanele polițiste ; se pare că îi dopează pe tipi ; după cincisprezece whisky-uri, inspectorii demolează catedrala Westminster cu pumnii și fac față unui întreg șir de pipițe care de care mai bine făcute. Toate astea, băieți, sînt aiureli, literatură ieftină. În realitate, tipii care scriu o asemenea proză sînt persoane palide care au nevoie de vitamine ; niște tipi pe care numai faptul că poartă pantaloni te face să-i iei drept bărbați ; purtători de peruci, mai complexați decît un întreg spital de psihiatrie ! În ceea ce mă privește, dacă beau sec e numai pentru că depășesc la cîntar optzeci și patru de kile, pe cîntare cinstite, și că un schelet ca al meu nu poate face minuni de vitejie doar cu înghețată. Să fim logici și să lăsăm să vină damele.

După cele trei whisky-uri duble înghițite, ies din bar cu un proiect destul de aiurit în bilă. Unul din acele proiecte care dacă dau greș îți ruinează cariera, așa cum un cutremur de pămînt ruinează o clădire.

Dar dacă nu sînt bărbatul care înlocuiește supozitorul teleghidat, cel puțin sînt acela care nu dă înapoi în fața riscurilor ce trebuie să și le asume.

Merg sub ploaia care acum curge supraabundent și primul gest este unul de autoapărare. Intru într-o prăvălie și-mi ofer un vechi impermeabil de pescar.

Este exact genul de veștmînt care îmi convine, mai întîi pentru că mă apără de ploaie, apoi pentru că e negru. Negrul merge admirabil cu noaptea. E un ton pe ton perfect. Aș spune chiar ton pe ton, este vorba de un impermeabil de pescar.

Asta pentru a vă dovedi că, în afară de o incontestabilă natură poetică, posed și una umoristică. Trebuie întotdeauna să ai mai multe corzi la arc și mai multe perechi de șireturi în sertarul noptierei.

Ieșind din prăvălie, intru într-un fel de fierărie-bazar de unde cumpăr o daltă, un ciocan mare și o impozantă lanternă electrică.

Totul începe în buzunare. Am impresia că mi-am atașat un lest de scafandru, dar nu mă duc la recepția unei contese.

Acum, nu-mi rămîne decît să aștept noaptea. Noaptea este marea poetă a îndrăgostiților și a asasinilor. Este și cea a polițiștilor.

Întunericul este tocmai bun pentru a-ți face de lucru pe sub fusta unei dame sau pentru a-l ușura pe un trecător de portofel. Noaptea este tot atît de binevenită și pentru amatorii de spargeri.

Luînd drumul către cimitir, în amurgul ploios, prostul meu de spiriduș îmi șoptește în trompa lui Eustache :

„San-Antonio, iar ești gata să te apuci să faci aiureli. Cînd stai zece minute fără să faci o tîmpenie, începi să zgîrii pămîntul ca un taur care a zărit-o pe Ursula Andress a vacilor..."

„Tu, tacă-ți gura !" explodez...

Se topește. Lumini se aprind aproape peste tot mărite enorm de pavajul ud.

CAPITOLUL XII

Un cuib nu prea scump (continuare)

Ce e drăguț la cimitire e că sînt departe de aglomerări, în colțuri pierdute, tot ce poate fi mai liniștit.

În spatele acestor ziduri, la umbra sălciilor plîngătoare, îți poți construi cu adevărat vila **Mon Repos** sau cabana **Sam' Suffit** [1]...

Cinci metri pătrați de ciment și iată-vă instalați cu toată grija, ca niște papi fraților ! Nici un fel de polițe înapoiate, nici un fel de vînzări făcute prin intermediul perceptorului, nici un fel de programe infecte pe ecranele televizoarelor, nici un fel de sergenți de stradă. Pacea, o ai în sfîrșit ! Minunată, imensă, totală ! Îți încalți papucii pentru eternitate și te lași să putrezești cu încetul, ca un băiat de treabă, fără să te mai necăjești că te înșeală nevasta sau că ai urme de ruj pe care nu le poți explica ! Porcăriile existenței nu depășesc gardul ruginit, așa cum nici articolele de critică dramatică nu depășesc rampa ! Este reconfortant să te gîndești la cuibul ăsta nu prea scump. Bineînțeles, cum spune Bruant, ți se ia un preț exorbitant ca să fii băgat în pămînt, dar cheltuiala e repede amortizată ! Nu mai ai de plătit gazul și lumina ; nici facturi pernicioase, nici creditori ! Îți instalezi micul laborator portativ și te distribui, afurisit de generos, chiar de ești avar ! Și-i dai azotul bătrînei păpădii de deasupra ! Și fosforul micului trandafir pitic pe care o văduvă l-a plantat într-un moment de nebunie ! Darul persoanei tale ! Ce spun : al naturii ! Doamnelor muște, veniți primele ! Luați-vă hrana de la acest brav corp care a fost atît de incomod cîteodată, atît de greu de fixat în ceea ce oamenii numesc : societate, sau : impuțita asta de viață !

Meditez profund, cum o puteți constata, așteptînd să se întunece. Pentru asta, m-am instalat într-un refugiu de autobuz, nu departe de **cimetery**. Dar autobuzele nu trec des pe aici, în acest cartier nefericit, al morților și al prăpădiților...

În fine întunericul cade, gros, sumbru.

Atunci înaintez spre locul împrejmuit cu un gard de merișor tăiat fason Grand-hotel-du-lac. Nu știu dacă ați încercat să treceți peste un gard de merișor, amintiți-vă că e al naibii de greu. Ești mai bine apărat de plante decît de cărămizi. Nu știu pe unde să trec zidul ăsta de frunze. Atunci mă sucesc și mă răsucesc, cu speranța de a descoperi vreun punct slab, dar nu e genul englezesc. Tipii ăștia cînd fac ceva, o fac fără greșeală. Iată de ce poliția și criminalii lor

[1] **Ça me suffit** = mi-ajunge (joc de cuvinte datorită unei pronunțări asemănătoare (n. tr.).

sînt primii din lume. Crimele de sfîrşit de săptămînă, sugrumătorii amatori, nu există aşa ceva la ei, dar în schimb îl pot avea pe un Jack spintecătorul. Băieţi capabili, nu glumă !

Mă hotărăsc deci, profitînd de un colţ mai întunecos, să sar peste gard. Îmi julesc mîinile şi chestii ascuţite îmi înţeapă fesele. În sfîrşit, ajung de partea cealaltă.

Regăsesc fără probleme mormîntul numitului Paşte. Din fericire se află, cred că am mai spus-o, chiar în fundul cimitirului, adică într-un loc foarte retras.

Întind pe pietrişul fin materialul pe care l-am cumpărat, şi-mi fac rapid un plan de lucru. Ca toate cavourile şi acesta are o dală verticală, cimentată la partea sa inferioară. Trebuie deci să desfac această dală !

Iau dalta într-o mînă, ciocanul în cealaltă şi mă pun pe lucru. Cum loviturile metal pe metal fac un zgomot afurisit, înfăşor capul ciocanului în batistă ca să înăbuş puţin zgomotul.

Aşa-i mai acceptabil şi asta nu poate împiedica morţii să-şi continue somnul.

Recunoaşteţi că-ţi trebuie un curaj cu totul ieşit din comun ca să procedezi astfel, mai ales într-o ţară străină ca Anglia, unde eşti băgat la zdup dacă ai călcat un răţoi pe şosea !

În limbaj juridic, asta trebuie să se numească „violare de mormînt" şi la tariful normal trebuie să valoreze între doi şi cinci ani de pirnaie.

Dar puţin îmi pasă !

Întîmplă-se ce s-o întîmpla, sînt la ultimul grad al termometrului, încă o linie şi mercurul mi se urcă la scufiţă !

N-am fost niciodată dotat pentru munca manuală. E un gen de activitate care mă cam depăşeşte. Nu pot bate un cui fără să-mi zdrobesc cel puţin două degete, iar pentru a tăia drept o scîndură, veniţi la mine altădată ! Totuşi, voinţa face minuni.

De bine de rău îmi continui munca şi cimentul se fărîmiţează în jurul dalei. Din timp în timp pun ciocanul jos pentru a verifica la lumina lanternei cum merge treaba.

E grozav ! Am terminat destul de repede o latură întreagă a dalei şi le atac cu curaj pe celelalte trei, oprindu-mă din cînd în cînd pentru a-mi şterge sudoarea şi apa care curg pe obrazul meu.

O jumătate de oră de muncă şi ajung la capătul eforturilor mele cît şi la capătul dalei.

Un inel gros de bronz este fixat în mijlocul acesteia. Mă sprijin, îl apuc cu ambele mîini şi trag : merge. Merge chiar atît de bine încît sînt pe punctul de a cădea pe spate cu blocul de ciment peste mine drept cochilie de protecţie.

Pun dala alături de cavou. Superbă distracţie ! Un aer împuţit iese prin deschizătura descoperită. E un miros oribil, un miros infect care mă face să mă dau înapoi !

Să sosească Miss-ele Univers cu zîmbetele lor la comandă, fundurile lor cu schimbător de viteză şi pretenţiile lor absurde. Să vină să vadă un pic cum evoluează trupul, chiar atunci cînd e un exemplar superb !

Îmi spun, timp de o secundă, că nu voi putea niciodată intra în acest mormînt cu mirosul care domneşte ! Dar ştiu să-mi înfrîng repulsia. Mă aşez pe marginea găurii, cu picioarele atîrnînd în interior. Cu raza lanternei mătur ultimul locaş al defunctului comandant Paste.

Cavoul are mai multe nişe, dar nu conţine decît un sicriu.

Ezit pentru ultima oară, dar zarurile sînt aruncate. Bineînţeles, ar fi trebuit să-l anunţ pe Rowland de descoperirea mea, iar el ar fi cerut probabil o exhumare, dar cît timp pierdut cu hîrţoagele !

Cu o detentă îmi dau drumul în mormînt. Un frig sinistru îmi cade în spinare şi încep să tremur ca un nefericit. Reacţionez făcînd cîteva mişcări de gimnastică, ceea ce, recunosc, e destul de puţin cuviincios într-un asemenea loc.

Acum rămîne de făcut lucrul cel mai neplăcut din toată povestea : să deschid sicriul. Da, să-l deschid ca să văd ce mutră are mortul care se plimba ieri în spatele meu.

Capacul sicriului este înşurubat cu grijă. Cu tăişul daltei încerc să răsucesc şuruburile, dar e imposibil, căci sînt blocate şi pentru a reuşi acum cînd umezeala le-a ruginit, mi-ar trebui o coarbă.

Ca în orice situaţie de excepţie recurg la mijloace de excepţie. Vîr ascuţişul daltei între capac şi restul sicriului, ca atunci cînd deschizi o ladă obişnuită. Încep să izbesc cu ciocanul. Nu-mi mai pasă de zgomot. Sînt mult prea grăbit. Duhoarea asta oribilă mă ameţeşte. Mă întreb dacă voi putea rezista şocului şi dacă n-am să leşin ca o femeiuşcă căreia i s-a întors o unghie.

Acum regret că nu mi-am luat o sticlă cu ceva tare. Ar fi fost totuşi necesar, nu ?

În sfîrşit, nu te poţi gîndi chiar la toate.

Cu măiestria unui dogar, ciocnesc în sicriu. În sfîrşit, simt că dalta îşi face loc în lemn şi că intră. Cînd a pătruns pe jumătate, apăs energic şi o trosnitură lugubră răsună în mormînt.

În clipa asta îl blestem pe şef care m-a băgat în afacerea asta ! Oare nu aveam destule pe cap la noi, ca să mai venim să pipăim şi cadavrele vecinilor ? Ce combinaţie exista între Paste şi San-Antonio ? Vă rog să-mi răspundeţi !

Partea inferioară a capacului cedează. Şi atunci, iată oribilul val de putoare, moartea distilată care se năpusteşte în nările mele, care-mi ajunge pînă în stomac unde face o harababură afurisită.

Ce mirosisem pînă acum era parfum ! O, strămoşii mei ! Dar acum : să vezi Neapole şi să mori ! Ajutor ! Să vină parfumul insulelor Borromee !

Trebuie să fii ţignit să te distrezi despachetînd tipi sau tipe care s-au retras din afaceri !

Furios smulg capacul.

Îmi spun : „Micul meu San-Antonio, a venit momentul, clipa. Ia-ţi privirea şi uită-te cu ea în sicriu. Ce nu vezi în vitrină, vei vedea în interior. În trei secunde vei afla dacă nu cumva în loc de cap ai un bostan pe care ar fi poate cazul să-l dai deja la porci !"

Îndrept fascicolul lămpii asupra interiorului sicriului. **Of, course**[1], mai întîi dau peste un cearceaf, aşa cum se găseşte o foiţă de staniol între brînza camembert şi cutia ei.

Smulg respectivul cearceaf şi privesc.

Atunci, în loc să scot un strigăt sau un oftat cum ar fi fost normal s-o fac, rămîn în pi-

[1] Sigur (lb. engleză, n. tr.).

cioare, mai uimit decît un voiajor comercial care la întoarcerea **at home** și-ar găsi nevasta în pat cu un cangur.

Am avut dreptate, nu bărbatul în bej își doarme aici ultimul somn, și era ușor să am dreptate, era suficient să nu crezi în fantome. Nu putea fi el, căci îl văzusem cu o zi înainte.

Nu, Paste n-a murit, în orice caz nu luna trecută. Cadavrul din cutie nu este un cadavru de bărbat ; este vorba de o femeie.

Și o femeie care trebuie să fi fost foarte frumoasă. O constat cu toată starea ei de descompunere în care începe să intre.

Era blondă, între două vîrste.

Și semăna extraordinar cu răposata Elia Filesco.

Ca o soră ! Cînd o soră seamănă cu sor-sa, desigur !

CAPITOLUL XIII

Un cuib nu prea scump (sfîrșit)

De data asta afacerea se pierde în ramificații tîmpite. Să găsești în mai puțin de douăsprezece ore trei cadavre de femeie, recunoașteți că e totuși o performanță. În anumite regiuni de pe la noi se dresează porci pentru a căuta trufe... Ei bine, eu mă pot angaja pe post de căutător de dame care au mierlit-o, am predispoziții cît se poate de omologate !

A treia, dar nu ultima în ordinea cronologică a decesului, căci asta nu e deloc proaspătă !

Stăpînindu-mi pofta de a o lua la sănătoasa, examinez obrazul moartei. Nu prea arată bine fostul comandant Paste !

Pe ce privesc resturile acestei femei, pe atît sînt mai convins că seamănă teribil cu Elia. În măsura în care presupun că erau **sisters**[1]. Asta ar fi culmea.

Îmi chinuiesc creierul să înțeleg ce relații existau între Paste și fiica lui, Gloria, pe de o parte, Elia Filesco, pe de altă parte, și această necunoscută îngropată sub numele de Paste. Caraghios amestec...

În orice caz, un lucru mai important decît afacerea însăși mă preocupă : va trebui să-l anunț pe Rowland de ultima mea descoperire; și asta-i o problemă mult mai delicată, nu? Nu știu cum va înghiți violarea mormîntului... În fine, trebuie să poată să mușamalizeze povestea asta, doar că e nevoie să-l anunț în viteză, pentru că dacă cineva descoperă urmele vizitei mele nocturne, am impresia că se va urla rău de tot în presă.

Și cît despre urme, nu se poate să nu rămînă, deoarece îmi este imposibil să reașez dala cum am găsit-o.

Părăsesc dalta și ciocanul în cavou, fiind inutil să mă mai încarc cu ele, și mă apropii de deschizătură.

În clipa în care întind mîinile să apuc buza cavoului ca să ies din groapă, percep pe pietriș un zgomot foarte slab. Șira spinării îmi este străbătută de un frison, nu mi-e rușine s-o spun. Încep să am halucinații în groapa asta, în compania unui cadavru. Nu-i o oră prea potrivită pentru a vizita o femeie moartă de peste o lună!

Stau nemișcat. Toată ființa îmi este încordată ca un arc.

Știu că există necrofilii, adică niște tipi cam dezaxați care, noaptea, dezgroapă morții pentru diferite chestii. Notați că treaba asta o avea farmecul său, dar eu prefer fotbalul.

Gîndesc profund, ca întotdeauna. Gîndurile îmi țîșnesc cu viteza luminii soarelui și, cîteodată, sînt tot atît de strălucitoare.

Îmi spun că dacă nu e vorba de un necrofil, este probabil o mîță plîmbăreață. Ciulesc urechea. Da, trebuie să fie o mîță, căci liniștea a revenit, aproape completă, dacă exceptăm enervantul zgomot al ploii căzînd pe morminte.

Mai aștept puțin pentru a fi sigur că drumul e liber, căci am impresia că dacă vreun individ al nobilei Anglii m-ar vedea ieșind de aici ar urla ca nebunul, în ciuda **self**-controlului său. Îmi iau avînt și după o frumoasă execuție mă găsesc pe jumătate afară din cavou, cu bustul lungit pe pietrișul aleei, cu picioarele zgîriind pereții de ciment ai mormîntului. Mă tîrăsc un pic pentru a scăpa de legea gravității, care mă atrage spre fund, și mă pregătesc să ies cînd aud un foșnet în spate; dau să mă întorc pentru a face față acestui zgomot care nu poate fi decît o primejdie, dar nu mai am timp. Spiridușul meu, care e și el înspăimîntat, are doar timpul să-mi șoptească că în spatele meu este ghemuit un om, că acest om mă pîndea și că este pe punctul de a sări! Îmi cade chiar pe șale și asta îmi taie răsuflarea. Încep să mă zbat, dar un șoc rece mă țintuiește la pămînt.

Durerea e atît de mare încît pierd noțiunea lucrurilor, nu mai aud decît gîfîitul omului de peste mine. Un fel de leșin mi se infiltrează în membre, în cap. Nu mă mai pot mișcarea sau reacționa, nici măcar mintal. Știu doar că mi s-a întîmplat ceva foarte grav. O durere surdă se împrăștie în toată carnea mea. Și atunci, foarte confuz, înțeleg că agresorul mi-a înfipt un cuțit în spate. Și lama asta ascuțită mi-a tăiat net voința, forțele și firul gîndurilor.

Un șuierat mi se instalează în urechi. Un gust de sînge îmi umple gura, lucruri roșii și aurii îmi pîlpîie în fața ochilor.

Mă sufoc, încerc să-mi recapăt suflul, dar ar trebui un efort de care nu mă simt în stare.

Simt cum momentele importante ale vieții mele se prăbușesc în interiorul meu cu un clinchet de clopoței.

Apoi alunec în fluid, în negru, în frig, în liniște.

Mă retrag din univers în vîrful picioarelor și, în același timp, universul se retrage din mine.

O senzație foarte confuză de inundație îmi readuce luciditatea, mai curînd o semi-luciditate. Starea în care plutesc nu aparține visului, dar este departe de a fi realitate. Simțurile prind să-mi funcționeze încet-încet. Încep să-mi dau seama, după scurgerea unui timp nedeterminat, că sînt lungit pe ceva tare și umed. Din cînd în cînd, cîte o picătură de apă îmi pică pe față și de aici îmi vine ideea de inundație.

Respir cu greutate și cu prețul unei violente dureri în tot corpul. Da, faptul de a respira a devenit un tur de forță extrem de greu de realizat; pe deasupra mai am și

[1] Surori (lb. engleză, n. tr.).

febră. O febră de cal care mă face să clănțăn din dinți. Și, persistă, ca la începutul leșinului, luminozitatea aurie care îmi smulge ochii din cap...

Dau să mă ridic, însă mi-e absolut imposibil. Îmi dau seama totuși că nu sînt legat. Aștept un moment, evitînd să respir prea adînc de teamă să nu mă disloc. Un calm relativ mă liniștește. Deschid ochii, dar în jurul meu nu e decît întunericul. Nici cea mai mică licărire! Să fiu oare orb? Durează peste o jumătate de oră ca să pricep: nu, nu sînt orb! E simplu, agresorul m-a crezut mort și m-a aruncat în mormînt, după care a recimentat dala!

Reușesc gemînd să ridic un braț. Ating cu dosul palmei o suprafață aspră: un zid de ciment. Apoi, lemn: sicriul. Atunci, simțul meu olfactiv, cum se spune în cărțile serioase, începe să se trezească și simt din nou oribilul miros de cadavru care umple cavitatea.

Mi se face părul măciucă.

Știu că sînt serios rănit. Ticălosul mi-a înfipt un cuțit în trup, exact acolo unde trebuie pentru ca unui tip să nu-i mai placă viața. Că voi crăpa din cauza acestei răni, e tot atît de sigur cum doi și cu doi fac patru!

Să crăp departe de țara mea, departe de camarazii mei, mai ales departe de Paris, într-un cavou englezesc, umed și împuțit! Cine ar fi putut să creadă așa ceva? Afurisită meserie! Mai bine aș fi vîndut stridii sau m-aș fi făcut băcan...

Asasinul meu îmi face impresia unui tip foarte viclean. Să omori oamenii direct în mormînt, e perfecțiunea artei. Lucrează cu precizie individul: direct de la producător la consumator. Nu-ți lasă nici măcar posibilitatea de a face un tur pe la biserică înainte de a fi băgat în groapă. Nenorocitul ăsta scîrbos mă face să-mi ratez înmormîntarea!... Colegii nu-mi vor urma dricul; nu se vor duce să tragă cîteva pahare de pastis după înmormîntare!

Ah! Credeți-mă, e trist să mori departe de salteaua ta!

Simt ceva tare și ciudat sub cap.

Îmi dau seama că e dalta. Dacă aș avea măcar cît de cît putere, aș putea încerca să mă eliberez din această ciudată închisoare. Dar nu-mi mai pot mișca nici măcar un deget.

Toropeala de adineauri mă cuprinde din nou, perfidă, invadatoare. Urcă de-a lungul picioarelor, se împrăștie în trup, suie încet spre cap, așa cum ar sui o ceată de furnici zburătoare.

Lucru curios, teama se potolește pe măsură ce mă scufund.

În ultimul moment devii fatalist, știți? Îmi spun cum că așa a fost să fie. Înțeleg că existența omenească este o iluzie copilărească și că nu are mai multă importanță ca un fir de praf.

Nu mai lupt, nu mă mai revolt...

La ce bun? Îi spun doar bunului Dumnezeu să n-o facă pe majurul cu sufletul meu cînd va urca la el, dintr-o clipă în alta; destul de plin de păcate de tot felul, trebuie s-o recunosc.

Mă izolez ca un vierme de mătase în gogoașa lui. Asta-i! Sînt închis în gogoașa agoniei mele. E plăcut...

Valuri călduțe îmi mîngîie picioarele... Altele, mai îndrăznețe, se suie pînă la piept, în sfîrșit, unul mai isteț, mă smulge definitiv din realitate și mă duce nu știu unde, cu un gest larg de tandrețe.

CAPITOLUL XIV

În cearceafuri frumoase... foarte curate

Cel mai nostim, acum că am murit, e că trăiesc în continuare, adică simțurile mele încep să funcționeze exact cum funcționau cînd trăiam.

Văd culori, forme, spații, mișcări! Simt mirosuri, aud zgomote. Și am o senzație teribilă de mahmureală, exact ca atunci cînd înghițeam prea mult coniac și gura îmi era tot atît de curată ca un **lavatory** [1] din gara Saint-Lazare.

Casc ochii și zăresc plutind deasupra mea mutra destul de particulară a inspectorului șef Rowland. Da, e chiar el, cu deosebirea că și-a scos ciuperca cu boruri minuscule, ceea ce îi micșorează proporțiile mutrei. Ochii săi înconjurați de gene roșcate se uită la mine.

Gura ca o tăietură i se deschide și ies cuvinte din ea. Sînt mulțumit să aflu că și pe lumea cealaltă se vorbește franțuzește...

— Cum vă simțiți, domnule comisar?

Rămîn un moment ca trăznit. Apoi fac un efort și observ o cameră curată, decentă, însorită pe care o identific pe dată ca fiind o cameră de spital. Am eșuat de atîtea ori într-un pat de spital, încît nu există nici o posibilitate să mă înșel în această direcție!

Atunci, așa cum viteza luminii ca și a gîndirii pulverizează toate recordurile, am reacții în lanț în ceea ce privește înțelegerea. Îmi spun că din nou mi-am salvat oasele, că nu sînt decît nițel paradit, că voi trăi! Să trăiești! E grozav de plăcut s-o constați!

Deodată îmi revin forțele.

— Ce?...

Face un gest autoritar cu mîna.

— Nu vă agitați, spune Rowland, nu e bine...

Se așază lîngă mine.

— Am să vă povestesc...

Și, într-adevăr, îmi povestește. E formidabil ce simț al rezumării are tipul ăsta. Povestea lui nu seamănă cu raportul unui jandarm. Dar deloc!

Îmi explică că a făcut cercetări în trecutul Gloriei, șubreta moartă, și că, evident, prima persoană de care a dat a fost tatăl ei. L-a vizitat, cum am făcut-o și eu. A aflat că bătrînul murise luna trecută. A revenit atunci la cartierul său general, unde unul din asistenți i-a adus la cunoștință întrebarea mea privind locul mormîntului lui Arthur Paste. A plecat atunci la Ealing, în plină noapte, împins de curiozitate și de flerul lui de copoi. A intrat în cimitir, a descoperit mormîntul, a observat că cimentul care-l ermetiza era proaspăt și a chemat un zidar să-l deschidă urgent, căci auzise gemete: ale

[1] Toaletă (lb. engleză, n. tr.).

mele. Și iată cum, grație acestui demn reprezentant al Yard-ului, sînt încă printre cei vii.

Sînt atît de doborît de recunoștință, încît aș plînge. Dar am impresia că Rowland n-ar aprecia aceste demonstrații. Exteriorizarea nu este genul **english**. Ăștia, cînd sînt înghițiți de un boa constrictor, nu-i interesează decît să-și scoată pălăria dacă găsesc o cucoană în interior.

Îi fac semn să se apropie și-i șoptesc un rezumat al cercetărilor mele : cheia găsită în cutia de pudră a Eliei... Care cheie deschidea ușa lui Paste. Fotografia uitată în sertar, fotografie care-mi dovedește că Paste, omulețul meu în bej, nu putea în consecință să fi murit... Vizita mea la cavou, care nu conținea resturile fostului comandant, ci acelea ale unei femei ce semăna cu Elia...

Dă din cap.

— Foarte ciudat, admite el.

Aș dori să-i pun o mulțime de întrebări, dar nu am curajul. Slăbiciunea care mă cuprinsese în cavou, mă apucă din nou. Închid ochii, încet.

E ca atunci cînd traversezi Elveția cu trenul. Am perioade de zi și perioade de tunel și nu reușesc să determin lungimea unora și a altora.

Am momente de cunoștință, privesc lumina intensă care intră pe fereastră, privesc bătrîna infirmieră cu dinți de cal bolnav care își face de lucru în liniște prin camera mea. Apoi, deodată, se produce alunecarea în neant, la fel de ușoară ca o coborîre pe un tobogan tapisat.

În sfîrșit, într-o dimineață nu-mi revin, ci mă trezesc: remarcați nuanța!

Mă simt nemaipomenit de odihnit; mi-e foame și am o poftă grozavă să mă mișc.

Mă uit la infirmieră. Păcat totuși că mi s-a dat o astfel de nasoală! Pînă acum am avut întotdeauna noroc cu infirmierele, deoarece erau bine făcute. Le masam sînii, chipurile ca să-mi refac mușchii și să-mi exersez simțul pipăitului (unul din cele mai nobile din cîte sînt).

Sînt foarte bine dispus. E bine să-ți fie foame.

— Vorbiți franțuzește? întreb.

— Desigur, răspunde iapa asta slăbănoagă.

Iată de ce mi-au afectat-o: vorbește franțuzește! Obsesia mea în țara asta! E o compensare!

— Unde mă aflu? o întreb.

— Clinica Robson, Ealing!

E mama laconismului.

— De mult?

— De trei zile...

— Numai?

Sînt uimit. Aveam impresia că s-au scurs săptămîni.

— Da...

— Cum stau?

— Vă rog?

Vorbește din vîrful buzelor ei galbene. Are ochii gri, culoarea lamelor de ras și pieptul îi este plat ca discursul unui subprefect.

— Cum stau din punctul de vedere al sănătății? insist eu.

— Bine...

— Fericit s-o aflu, nu mă așteptam! In definitiv ce am avut? Oreion?

Nu gustă glumele, sau nu le pricepe.

— Nu, spune dama cu dinți de cal, ați primit o lovitură de cuțit în spate. Dar lama a alunecat pe o coastă și nu a atins inima. Însă ați sîngerat foarte mult și hemoragia vă putea fi fatală. Vi s-au făcut mai multe transfuzii cu sînge.

— Și acuma?

— Rana se cicatrizează foarte bine și în dimineața asta aveți tensiunea doisprezece, ceea ce e semn bun...

Perfect, atunci viața e frumoasă.

— O s-o mai ridic încă, spun eu. Aduceți-mi un **steak**. Dar unul mare, ca pentru un halterofil ! Apoi veți telefona la Scotland Yard și le veți spune că doresc să vorbesc cu inspectorul șef Rowland.

Opinează din cap, ceea ce e mai bine decît să o facă din pat (ceea ce m-ar obliga s-o țin în brațe), cum spune cu atîta finețe Béru, al cărui spirit este mereu fixat la înălțimea șlițului de la pantaloni.

Aștept răbdător privind o rază de soare care se mișcă pe parchet.

În sfîrșit baba reapare cu o tavă încărcată cu **steak**-ul cerut. Trebuie să recunosc că și-a făcut bine treaba.

Bucata de friptură e lată cît un fund de scaun. O atac cu o furculiță hotărîtă.

Nimic de spus, e bine să poți hali după o ședință de moarte ca cea prin care am trecut. Da, formidabil!

O înghițitură de **wine** roșu și mă decid s-o soilesc un pic, cu căpățîna pe pernă.

Babătia se așază și începe să citească un volum pe a cărui copertă se văd doi îndrăgostiți trăgîndu-și clopotele sub clar de lună. O fi vreo sentimentală în genul ei ?...

Rowland e cel care mă trezește. Țeasta îi este mai strălucitoare decît atunci cînd mi-am revenit. Observ că este plină cu pete de pistrui, ceea ce îi dă aerul unei castane.

Își ține pălăria în mînă și mustața îi este tăiată impecabil.

— Sînt fericit că vă văd pe punctul de a vă regăsi sănătatea, îmi spune el. Doriți să-mi vorbiți ?

Dau din cap.

— Mai mult, să vă fac să vorbiți... Închipuiți-vă că afacerea asta îmi ocupă gîndurile cam prea tare. Aveți noutăți ?

Aduce lîngă pat scaunul pe care-l ocupase infirmiera.

— Într-un sens, da...

— Nu în altul ?

— Vai !

— Bun, dați-i drumul, îmi deschid larg pîlniile...

— Ce anume ?

— Urechile !

Face o mină de lipsă de înțelegere și-i dă drumul :

— Am aflat că Paste a murit la Bombay, acum opt ani...

— Cine i-a furat starea civilă și cum ?

— Imposibil de aflat. Probabil cineva care se găsea lîngă el atunci cînd a murit...

— Cum ați aflat că Paste e mort ?

— Am făcut cercetări la vechiul său regiment. A murit de tetanos...

— Nu înțeleg...

— Ce nu înțelegeți ?

— Cum a fost posibil să i se fure identitatea ; presupun că decesul său a fost oficial, nu ?

— Nu, nu a fost. Paste tocmai se pensionase cînd a contractat boala. A decis să locuiască în India. Părăsise armata de mai multe luni. Nu-și mai vedea vechii camarazi și nimeni nu a fost la curent cu spitalizarea lui. Moartea i-a fost discretă. Funcționarul spitalului, însărcinat s-o anunțe, după scurt timp a fost victima unui accident de automobil. Fără îndoială, acesta era complice.

— Înțeleg...

— Falsul Paste s-a întors liniștit în Anglia, însoțit de fiica sa : Gloria. Primul locuia în Newcastle înainte de plecarea sa în India și nu avea familie... Falsul putea deci să se instaleze în toată liniștea la Londra sub acest nume ; mai ales că nu-și asuma nici un risc inutil : ieșea foarte puțin...

— Celălalt, adevăratul Paste nu era căsătorit ?

— N-a fost niciodată...

— Așa că această fiică era căzută din lună ?

— Paste a adoptat-o, falsul Paste, evident !

— De unde venea ?

Rowland luă o mutră acră. Părea enervat ; nu de întrebarea mea, ci de răspunsul pe care trebuia să-l dea.

— Este, sau mai curînd era o nemțoaică, afirmă el. La I.S. i s-au găsit urmele... Fata asta era una din secretarele particulare ale lui Hitler...

Parcă mi-a dat cu ceva în cap.

— O nemțoaică ! O secretară a lui Hitler ! Slugă la Londra !

Povestea asta e o aiureală de-ți pierzi mințile ! Pe măsură ce înaintez în această afacere, merg din mirare în mirare.

— Ce făcea la Elia !

— Ah ! dacă aș ști...

Deodată tresar, ceea ce îmi smulge un strigăt de durere, căci butoniera pe care o am în spinare face ca aceste mișcări bruște să fie absolut contraindicate.

— Ce ? face Rowland.

— Vorbea curent engleza ?

— Ce surpriză ! șoptește inspectorul șef uimit.

— De ce ?

— Am anchetat în cartierul Bloomsbury, la comercianți, pentru a-i înțelege comportamentul, dar nu era cunoscută ; nu ea făcea cumpărăturile. Atunci mi-a venit ideea să întreb poștașul, căci un poștaș intră cîteodată în locuințe, și mi-a spus că-și amintește de fată ; vorbea foarte prost engleza, cu un accent german îngrozitor !

Îmi toarnă miere pe suflet.

— Înțeleg acum pentru ce Elia a căutat în Franța un șofer care să nu vorbească englezește, îi spun, nu vroia să se afle naționalitatea subretei. Într-adevăr, întrucît nu vă înțeleg limba, nu-mi puteam da seama dacă în fața mea oamenii vorbesc cu accent străin...

Rowland îmi aruncă o privire admirativă. Constată că știu să-mi întrebuințez celulele cenușii, chiar cînd sînt pironit în pat !

— Aveți probabil dreptate, spune el.

Această rezervă vă arată gradul de prudență a tipilor de la Yard : să nu aibă nici o certitudine fără probe absolute, asta le este deviza. Nu e rău, țineți cont de asta ! Și eu cunosc o mulțime de băieți de la noi cărora nu le-ar strica să se inspire din asta. Béru de exemplu, cînd vede un tip străin de poliție, sare pe el pentru a-l face să mărturisească. Într-o zi, era gata să-l coste scump. Zărind un tip care ședea în sala în care acuzații fac anticameră, l-a luat la „întrebări". Tot ce a putut mărturisi bietul tip a fost că e cumnatul unui judecător de instrucție și că a venit să-și viziteze ruda ! Pentru ca să știți...

— Înțeleg că am dreptate ! afirm cu modestia care face farmecul meu.

Și sînt mulțumit că din acest pat am putut rezolva enigma numărul 1 a afacerii...

I-o spun și lui Rowland, care are un gest de aprobare.

— Și acum, fac eu, pot să rezolv și problema numărul 2....

— Adică ?

— Ne-am întrebat, eu cel puțin, pentru ce Elia Filesco a cumpărat o mașină franțuzească.

— Ei bine ?

— Putea fi din snobism, desigur, dar cred că era mai ales pentru a justifica șoferul francez în ochii... extreriorului : relații și altele !

Din nou, Rowland aprobă :

— Asta îmi pare concludent.

Hei, iată că începe s-o lase mai moale.

Zîmbesc.

— Nu aveți o țigară ?

— Am, dar doctorul a spus...

— Nu vă ocupați de doctor, corpul medical e anti-nicotinic, se știe doar, cu toate că reprezentanții lui sînt cei mai buni clienți ai tutungeriilor.

Oftînd îmi întinde un pachet de Waverley. E un pachet minuscul și arată ca un moft cuconesc. Deasupra se vede, în culori, într-un medalion, mutra unui babalîc care trebuie că a fost președintele vreunui consiliu de administrație prin o mie opt sute și ceva. Privit mai de aproape, moșul se arată a fi Walter Scott. Ce înseamnă gloria ! Walter Scott, autorul lui **Ivanhoe** și Fabricantul țigărilor Waverley !

Pescuiesc o țigară minusculă și mi-o lipesc în cioc. Rowland îmi întinde bricheta aprinsă.

— Și ultima pipiță ? întreb.

— De cine vorbiți ?

— De cea cu care locuiam în acel cavou de familie în care m-ați descoperit !

— Nu am identificat-o...

— Nu e rudă cu Elia ?

— Nu, prima mea grijă a fost să fac cercetări în acest sens dar n-au dat de nimica. Elia Filesco nu avea rude apropiate...

Deschide portofelul și-mi întinde un portret al moartei. Scot un fluierat admirativ : e artă cu A mare ! Treabă de prima categorie : tipii de la identificarea judiciară engleză sînt niște ași, nimic de zis ! Pentru a putea să redai fizionomia omenească a unui cadavru atît de deteriorat cum era acesta, trebuie să ai talent nu glumă ! Au împins conștiinciozitatea pînă acolo încît au și fardat-o. Trebuie că a fost o treabă foarte drăgălașă !

— Ați trimis presei fotografia ?

— Desigur.

— Și nimic ?

— Cîteva persoane ne-au sugerat că este vorba de Elia Filesco. Cele care n-au citit povestea asasinării ei... În afară de asta : zero !

Privesc portretul moartei. Fără ochii închiși s-ar putea crede că trăiește. Îmi spun

că și această enigmă va fi rezolvată de omul care pulverizează misterele, numitul San-Antonio, singurul, unicul ! Cel care înghite fără risc moartea șoarecilor și lame de cuțit.

— Spuneți-mi, Rowland, și apartamentul ?

— Care apartament ?

— Cel din Whitechapel, cel trucat.

Ridică din umeri.

— Este în permanență supravegheat, desigur, dar absolut nimeni nu s-a manifestat.

— Ați anchetat pentru a vedea cui îi aparține ?

— Natural. Imobilul a fost cumpărat de Elia Filesco cu trei luni în urmă. Am reușit chiar să pun mîna pe antreprenorul care a efectuat lucrările ; e un antreprenor din Manchester... N-a avut treabă decît cu Elia, care i-a explicat că dorește să se retragă pentru a scrie și că ar dori un colțișor discret. El s-a gîndit că e mai curînd vorba de un cuib de îndrăgostiți...

— Locuitorii cartierului n-au observat niciodată nimic ?

— Nu, niciodată...

— Ați găsit în portofelul meu fotografia falsului Paste ?

Rowland are un aer jenat. În atitudinea lui înțeleg că mi-a căutat prin buzunare, dar că se simte umilit s-o mărturisească.

— Am procedat la această verificare... uzuală, șoptește el în sfîrșit.

Las să-mi plutească pe buze zîmbetul pe care răspunsul său mi-l provoacă.

Se face că nu observă.

— Nici fotografia n-a dat nimic ? îl întreb.

— Nimic, s-ar spune că s-a volatilizat...

— Curios că nu se știe nici cine este omul ăsta, nici cine este moarta din mormînt !

— Cercetările continuă. Fotografiile au fost reproduse într-un număr considerabil de exemplare și difuzate polițiștilor din întreaga lume...

Îl privesc cu admirație. Da, la ei se face muncă de mare anvergură.

— Mai devreme sau mai tîrziu, spune el, plin de încredere.

Și are dreptate. Nu se poate trece printr-o plasă țesută de Scotland Yard. Într-adevăr, mai devreme sau mai tîrziu, identitatea celor două persoane misterioase va fi descoperită...

Încerc din nou să pun ordine în calculele mele.

— Nimic nou despre vaporul care a adus la vilă pe misterioșii vizitatori nocturni, nici despre mașina care îi aștepta pe drumul secundar ?

— Cercetările continuă...

Frumoasă formulă. Rowland se crede la superiorul său ierarhic sau în fața unui reprezentant al presei.

— Și Katty, bucătăreasa ?

— Și-a făcut valizele și a plecat la fratele ei, la țară.

— N-ați scos nimic interesant de la ea ?

— Nume de relații, de prieteni ai Eliei... Procedăm la anumite verificări...

Se ridică.

— Deducțiile privind angajarea ca șofer mi se par logice.

— Mulțumesc...

— Am să plec, căci nu vreau să vă obosesc. Înainte de a intra aici am vorbit cu doctorul Gilson, cel care vă îngrijește. Afirmă că veți putea părăsi clinica săptămîna viitoare.

— Sper s-o pot face mai devreme.

— Nu comiteți imprudențe.

Scoate din buzunar un formular de telegramă.

— Vă aparține. Un mesaj din partea șefului dumneavoastră.

— Mulțumesc.

Desfac plicul.

Pe Bătrînul nici în coate nu-l doare, judecați :

„Dragă San-Antonio,

Am aflat de la colegul nostru, inspectorul șef Rowland, ce ți s-a întîmplat. Îmi pare rău. Îți trimit urări de sănătate. Cum vei fi în stare, revino, căci consider misiunea ta la Londra terminată.

Liniștindu-mă asupra stării sănătății tale, nu am pus-o pe mama ta la curent cu acest accident, pentru a nu-și face gînduri negre.

Cu cordialitate..."

E drăgălaș Bătrînul !

Numește lovitura de cuțit un „accident". Mă trimite la sfărmatul oaselor și „îi pare rău" !

Mai sacrificați-vă temperamentul pentru o cauză nobilă, după asta ! Mototolesc mesajul. Rowland mă privește cu coada ochiului. Vrea să-mi vadă reacțiile. Pare că i-ar place să mă vadă plecînd acasă ca un copil cuminte !

Meseria de copoi se face cu discreție, ca dragostea. Nu are nevoie de un coleg străin care-l supune la interogatorii de la care îi este greu să se sustragă.

Îmi strînge mîna, își pune pălăriuța de clovn în retragere și se îndreaptă spre ieșire.

Înainte de a trece pragul se întoarce.

— Dragă comisare, spune el, nu vă îngrijorați peste măsură ; lăsați-vă îngrijit fără a vă face probleme. Vom pune mîna pe agresor ; la noi, procentajul crimelor nepedepsite este infim...

Am poftă să-i spun că la noi este scăzut numărul polițiștilor cu mutre de clerici, ca a lui.

Dar mă abțin.

Întorc capul într-o parte pentru a nu privi silueta deprimantă a sorei cu dinți de cal, care revine să-și reia garda...

Aha ! Bătrînul consideră că misiunea mea e terminată ! Aha ! Rowland mă sfătuiește să nu mă mai gîndesc la afacere...

Privesc pieziș garderoba de lemn în care, o știu, îmi sînt agățate hanțele...

CAPITOLUL XV

Un pic de gîndire

Restul zilei și o parte din noapte îmi pipăi pulsul — moral, bineînțeles — căci termometrul a rămas la 37 și cîteva fire, ceea ce e o glumă.

Îmi spun că tot m-am îndrăvenit și că nu trebuie să mai rămîn închis, because în felul ăsta îmi vor crește ciuperci la picioare, ceea ce e cu totul neindicat pentru a alerga.

Adorm și mă trezesc după un somn bun, la ora la care cocoșii încep să sune din trompetele lor.

San-Antonio e construit din fontă blindată ! Și tot atît de comestibil ca îmbrățișarea unui soț.

Sora doarme și nu-și dă seama de nimic. Fără să mă grăbesc pun jos un picior, apoi pe celălalt, și încerc să mă ridic în picioare. Nu e prea ușor. Am senzația că mi s-a vîrît un giroscop în creier și altul în teastă. E amețeala tatălui cu opt copii care gustă bețiа

aerului dîndu-se în lanțuri, un bîlci numai pentru mine. Închid ochii și apoi îi deschid din nou...

Acum e vorba doar să pot pune un picior în fața celuilalt și s-o pot face de cît mai multe ori.

E destul de bine.

O aud pe infirmieră sforăind. Visează că se joacă de-a mitingul de aviație, strîmba asta ! Ai spune că e o cursă de bărci automobil.

Deschid dulapul și-mi iau hainele. Le îmbrac cît pot de repede, apoi ies din cameră. Nimeresc într-un culoar care are la capăt o ușă cu geamuri. Îl parcurg clătinîndu-mă al naibii. Pe cuvînt, trebuie să mă țin de pereți. Mă simt atît de slab ca și cînd n-aș mai avea nici un strop de sînge în canalizare. Dar zidurile n-au fost făcute degeaba și mă țin tare de ele.

Pe măsură ce mă mișc, amețeala se împrăștie. Capăt siguranță și nu mai simt decît langoarea unei fetițe chinuite de pubertate.

Din fericire, nu întîlnesc pe nimeni pînă în curtea spitalului. Este încă devreme, ora la care bolnavii au adormit, ca și infirmierele pe care le-au chinuit toată noaptea.

Trec prin fața portarului și-i trag un salut bățos, foarte britanic.

Uf ! Ce bine e să poți respira aerul curat și libertatea... Pe streets începe ziua. Orașul este calm. Mă mișc cu mersul meu nesigur, rugîndu-mă de cel Atotputernic și milostiv să-mi scoată în cale vreo circiumă. La ora asta toate sînt închise. Ce părere aveți de o țară unde se bea la ore fixe ! Ce plictiseală !

Atunci îmi amintesc de un sfat pe care mi l-a dat Totor, un tip al cărui cazier judiciar e lung cît zidul chinezesc ; cînd ești singur într-un loc necunoscut, dimineața, și ai poftă să bei ceva, caută poșta centrală. În apropierea ei sînt întotdeauna baruri pentru bieții factori poștali care au gîtul uscat ca inima unui fabricant de tunuri.

Avea dreptate Totor.

Păcat că a umflat douăzeci de ani într-o zi cînd a uitat două gloanțe de 9 mm. în pieptul unui încasator de la Crédit Lyonnais.

Mă îndrept către poștă. Și odată ajuns acolo nu-mi este greu să dau peste o circiumioară plină de poștași, în care două tipe roșcate împart cafele și păhărele cu alcool.

Comand o ceașcă cu cafea, apoi un whisky dublu. Atunci rana mea începe să-mi dea pace și în vene să-mi circule un sînge mai generos.

Încă un whisky dublu !

De data asta, ne vom pune pe lucru ! Acum nu-mi rămîne decît să acționez, deoarece cît m-am lăfăit în pat am avut suficient timp de gîndire.

Mă îndrept spre cea mai apropiată stație de taxiuri și iau o mașină.

— **Cimetery !** comand.

Recunoașteți că sînt curajos. Epitetul îmi vine ca o mănușă însă nu de asta mă împopoțonez cu el (la noi doar cei de la Moravuri poartă mănuși), dar pentru a reveni în cimitir după ce am avut acolo o anumită aventură, trebuie curaj nu glumă, nu ? Cred că asta dovedește că mandea are ce-i trebuie, și unde-i trebuie !

Cobor din taxi și mă duc la mormînt. Cavoul este refăcut după vizitele primite și arată la fel de nevinovat ca celelalte, chiar și dala a fost pusă la loc, probabil din cauza infiltrațiilor posibile.

În povestea lui Rowland, m-a frapat o chestie : mi-a spus că agresorul meu cimentase dala înainte de a mă părăsi. Pentru a doua oară mă crezuse mort. Cavoul acesta era o ascunzătoare ideală. Cine ar fi venit să mă caute aici dacă n-ar fi fost flerul lui Rowland ?

Presupun că fusesem urmărit. Am fost practic urmărit fără încetare de cînd am venit la Elia. Este evidența însăși ! Deci, agresorul meu mă urmărea. M-a văzut intrînd în cimitir prima dată, apoi plecînd. M-a așteptat în timp ce lăsam să cadă noaptea. A revenit împreună cu mine, m-a văzut sărind gardul și și-a dat seama ce făceam. Atunci s-a ascuns ca să mă poată lovi. Pentru ce nu m-a doborît înainte de a putea intra în cavou ? I-ar fi fost mai ușor, în timp ce manevram dalta !

La asta nu-mi este greu să răspund : hotărîse să mă îngroape în cavou pentru ca să nu pot fi găsit cu ușurință. Deci, avea tot interesul să mă lase să-l deschid.

Hei, iată ce-mi deschide orizonturi noi !

Urmăriți subtilitatea raționamentului și nu faceți gălăgie că treziți bolnavul ; dacă asasinul în devenire nu voia ca trupul meu să fie găsit în cimitirul din Ealing, avea un motiv ; prezența cadavrului meu în acest loc ar fi atras atenția, și aceasta nu era de dorit din cauza mormîntului camuflat.

Totuși, era riscant să mă lase să-mi termin treaba, deoarece apăreau dificultăți atît pentru a mă lichida, cît și pentru a recimenta dala. Dacă criminalul dorea ca trupul meu să nu fie găsit, avea posibilitatea să mă omoare imediat și să mă care în altă parte. Dar nu a vrut... SAU NU A PUTUT !

De ce nu avea criminalul altă posibilitate decît să-mi lase cadavrul pe loc ?

Pentru că nu avea putere să-l care în altă parte ! Iată o indicație care nu valorează prea mult ! Am avut slăbiciunea s-o găsesc importantă din cauza unei alte idei pe care am să v-o spun mai pe urmă.

Bine, acum să continuăm raționamentul inițial : deci, agresorul s-a ascuns în cimitir și a așteptat să-mi isprăvesc lucrul. M-a lăsat să intru în cavou, m-a atacat cînd am ieșit, mi-a trîntit corpul în interiorul gropii, a repus la loc dala și a recimentat-o ! La acest din urmă fapt revin asupra lui, insist cu mai multă sau mai puțină convingere. Deoarece găsesc curios ca un asasin care-și urmărește omul de la Londra să aibă la momentul oportun asupra lui ciment !

Voi nu ?

Atunci probabil că nu aveți un creier mai mare decît al unei libelule !

CAPITOLUL XVI

Cîteva întrebări

Problema cimentului mă preocupă, căci este greu de înțeles. Cimentul nu este un material pe care-l cari cu tine și trebuie pregătit chiar înainte de întrebuințare, exact ca un antricot în vin. Atunci ?

În momentul în care am fost atacat, era în jur de nouă seara. Rowland, după spusele sale, m-a găsit pe la miezul nopții. Deci, în acest răstimp, dala a fost recimentată.

Între ora nouă seara și miezul nopții magazinele sînt închise și este deci imposibil să-ți poți procura un material atît de special ca cimentul.

Revin la taxi și fac înconjurul cartierului pentru a verifica dacă, eventual, nu se găsește pe acolo vreun șantier de construcții. În acest fel, asasinul ar fi putut găsi ce-i trebuia...

Dar ne învîrtim inutil pe străzile liniștite ale acestui cartier.

Scîrbit, cer să fiu readus în centru.

Tremur pe picioare ca un nefericit. Capul mi se bălăngănește și fluturi roșii îmi zboară cu grație prin fața ochilor.

— Post-Office ! spun șoferului.

Hotărît, ăsta-i cartierul meu general ! Numai că de data asta caut poșta nu pentru a goli cîteva sticle de băutură, ci pentru a telefona.

Acum cînd încep să mă familiarizez cu locul, este aproape un joc pentru mine să capăt Yard-ul. Cer serviciul lui Rowland, dar am impresia că e cam devreme, căci mi se răspunde că inspectorul șef nu e încă acolo.

Tot ce-mi rămîne de făcut e să aștept pînă apare. Cîrciumioara poștașilor pare a fi oaza de liniște în măsură a-mi ocroti slăbiciunea. Capul îmi vijîie din ce în ce mai tare, de așa manieră încît încep să mă întreb dacă n-am făcut o mare prostie fugind din spital. Băieți! Nu vedeți că mă clatin pe trotuar ?

Pentru a-mi potoli slăbiciunea cer un steak. La mine carnea friptă înlocuiește toate pilulele Pink ale creațiunii. Îmi deschide apetitul, și, în același timp, mi-l calmează. Așa că în cazuri urgente este colacul meu de salvare preferat.

În timp ce mestec, mă gîndesc. Trec în revistă afacerea Filesco. Ai cu ce să-ți ocupi gîndurile, v-o garantez !

E bine să-ți găsești o clipă senină ca asta : îți permite să iei cîmpii și, în felul acesta, să te poți juca de-a Sherlock Holmes în familie.

Așadar, de exemplu, o treabă îmi sare în ochii : numărul ascunzătorilor... Dacă le fac socoteala, găsesc : apartamentul trucat din Whitechapel, vila de pe plajă, locuința falsului Paste și (nu vă mirați) cavoul de la Ealing. Și asta era o ascunzătoare, dar o ascunzătoare de veci, asta-i totul !

Pentru ce această acumulare de ascunzători ? Căci este vorba de ascunzători, asta-i părerea mea... Pentru a ascunde pe cineva, care nu se numește Durand,[1] credeți-mă !

Cineva care are nevoie să iasă din circulație din cînd în cînd și... Tresar : am înțeles ; cineva-ul în problemă a venit clandestin în Anglia. Este un individ care nu-și poate permite să se plimbe pe străzi sau să locuiască într-un hotel. Atunci are diferite ascunzători, unde poate să locuiască pe rînd, pentru a avea toate șansele de siguranță de partea lui.

Acest cineva vine din altă parte. Și mă bate gîndul că din Germania. Să nu uităm că micuța Gloria era secretară la statul major al lui Hitler... Știa să-și ascundă jocul. Sincer, m-a păcălit și pe mine și m-a făcut să cred că am de-a face cu o subretă adevărată. Modul în care se lăsa pipăită trebuia să-mi deschidă ochii... Numai o gretchen poate fi atît de încinsă...

Notați totuși că Elia...

Și acum tresar din nou, deoarece îmi vine o altă idee și mai monumentală ca precedentele. Hotărît, aș face bine să le notez ; în fața acestei afluențe, e mai prudent !

Rup un colț al feței de masă din hîrtie ; scot un rest de creion din buzunar și scriu :

1. — A se difuza fotografia Eliei Filesco.

Apoi cu pași mari, continui să hoinăresc cu imaginația printre nori.

După un moment, sug vîrful creionului și notez :

2. — Lista personalului spitalului din Bombay în momentul decesului adevăratului Paste.

Fac o mișcare care-mi trezește rana adormită.

Obișnuiții localului trebuie să mă creadă așezat pe arcuri !

Noua idee care aterizează în căpățîna mea este atît de importantă, încît mi se pare imposibil ca Rowland să n-o fi avut și el :

3. — Cine a eliberat certificatul de înhumare al lui Paste ?

Căci, în sfîrșit, e clar că unui fals cadavru i-a fost substituit cel al moartei din cavou, dar era necesar ca la început un medic să elibereze un permis, nu ?

Vîrful creionului se rupe tocmai cînd voiam să scriu întrebarea numărul 4.

Îl ascut repede și, cu un scris nobil și apăsat ca o lovitură de pumn a colegului meu Béru, notez :

4. — De radiografiat încheietura mîinii Eliei Filesco.

De punctul ăsta sînt mulțumit că mă joc de-a rebusul, știți, în genul : cine are o labă, două labe, trei labe, o pană în fund și un abonament la Figaro.

Rowland va face o mutră a-ntîia cînd îi voi prezenta notițele mele.

Îmi apuc bărbia cu mîna stîngă pentru a-mi susține bietul cap în care se antrenează o echipă de fotbal.

Cutare îi pasează mingea lui Cutărică care coboară, care coboară... Care șutează ! Și mingea trece peste bară. Era să cad. Comenzile nu-mi mai funcționează cum trebuie și steak-ul nu m-a întărît prea mult.

Beau ceva... Apoi scriu cu o mîzgălitură de te apucă plînsul.

5. — A fost semnalat un submarin în noaptea în care...

Las să cadă creionul. Capul mi se bîțîie fără a fi în stare să-l țin drept.

Spiridușul meu portativ pleznește de rîs :

„Bine-ți face ! spune el, sardonic, ai vrut să faci pe eroul ! Te-ai luat drept un robot de oțel și iată !...“

Urmarea n-o mai înțeleg bine...

Îmi spune că nu trebuie să abuzezi de pielea ta cînd nu ai decît una la dispoziție !

Alunec din nou în nămolul călduț. Dealtfel, nici nu fac altceva în ultima vreme !

CAPITOLUL XVII

Cîteva răspunsuri

De cînd cu escapada mea, baba cu dinți de cal bolnav nu-mi mai adresează practic nici un cuvînt.

[1] Nume foarte răspîndit în Franța, echivalentul lui Popescu sau Ionescu la noi (n. tr.).

E supărată că am întins-o în timp ce o soilea. Mi se pare că direcția spitalului nu i-a menajat amorul propriu. Directorii i-au făcut o săpuneală Cadum. Și asta, nu mi-o va ierta niciodată. Asta i-a rămas în țeastă, împreună cu virginitatea și totul se acrește drăgălaș sub halatul alb.

Sînt trei zile de cînd stau din nou la spital ; am fost adus în timpul leșinului. Cînd mi-am revenit, eram în lună, deloc mîndru de mine, vă rog să mă credeți. Nu îndrăzneam s-o privesc pe babă a cărei supărare era tot atît de vizibilă ca un portjartier pe spinarea unei vaci. Așa că mi-am vîrît nasul în pernă și m-am făcut că dorm, era cea mai bună tactică, nu-i așa ?

Cîteodată trebuie să știi să renunți. Nu sînt din aceia care se încăpățînează să facă să rimeze dovleac cu piele de șopîrlă. Acrobațiile sînt bune atunci cînd sînt reușite ; cînd scirțîie, nu-ți rămîne decît să-ți cumperi o gazetă cu ultimele știri și să-ți ascunzi vitrina îndărătul ei.

Au trecut trei zile și cum viața o ia întotdeauna de la început, ușa camerei mele se deschide în fața inspectorului șef Rowland.

De data asta s-a produs ceva în Regatul Unit. Închipuiți-vă colegul meu de peste cealaltă parte a Mînecii, cum spun jurnaliștii care au cu toții sensul imaginii, și-a schimbat ciuperca cu bor mic cu o alta cu borul rulat. Acum nu mai seamănă cu un clovn în civil, ci cu un notar de provincie.

Îmi zîmbește, apoi, cu un gest strengăresc, mă amenință cu degetul.

— Doream să vă vizitez mai curînd, șopțește el cu vocea lui precisă ca un barem de taxe progresive, dar am fost foarte ocupat.

Ce i s-a întîmplat lui Rowland ? A pus mina pe vreo pipiță teribilă sau l-a moștenit pe unchiu-său de are aerul ăsta vesel ? Mă privește cu bunăvoință și aproape cu simpatie.

Trage un scaun lîngă pat.

— Comisare, mă închin în fața perspicacității dumitale, îmi spune.

Hei ! Ce-i asta ?

Îl privesc pentru a-mi da seama dacă nu-și bate joc de mine. Dar nu, cu toată veselia, își păstrează demnitatea.

Cu un gest măsurat, scoate din buzunar bucățica de față de masă din hîrtie pe care-mi notasem faimoasele idei.

— Cînd ați leșinat în barul acela, spune el, țineați asta foarte strîns în mînă. Medicul șef al clinicii a crezut că face bine să mi-o dea și chiar că a făcut bine...

Face cu ochiul. De trei generații nu s-a mai simțit Rowland atît de bine dispus. Ochii îi lucesc. Pe cuvînt, seamănă cu altceva decît cu o mască de ceară ! Iată că muzeul Grévin se animează !

— Iau sugestiile dumitale pe rînd, spune el. Își drege vocea.

— Primo : să difuzăm fotografia Eliei. Am făcut-o și a dat rezultate curioase. Am aflat că femeia al cărui angajat erați nu era Elia Filesco, ci o actriță nemțoaică care fusese amanta lui Himmler și care, după război, dispăruse. În schimb, moarta descoperită în cavou e Elia Filesco, adevărata. Curios, nu ? că toți eroii acestei povești sînt în cîte două exemplare : doi Paste, două Filesco ! Iată ce te poate face să te gîndești la un roman fantastic tradus din americană, nu găsiți ?

— Și încă cum !

— Această artistă, Hildegarde Kurt, semăna foarte mult cu Elia. Era însă brună, nu blondă. Părul femeii asasinate la vilă era vopsit. Dealtfel și nasul îi fusese operat. Puțin cîrn la origine, fusese făcut acvilin ca să semene cu cel al Eliei Filesco.

Nu este geu de înțeles ce s-a întîmplat. Elia, adevărata, era în slujba unui grup secret. Într-o zi a început să facă nazuri. A fost hotărît atunci să fie „înlocuită" în sensul strict al cuvîntului. A fost otrăvită (stricnină, cum arată autopsia), treaba a fost posibilă deoarece Elia ducea o existență destul de retrasă și nu frecventa pe nimeni. A fost îngropată sub numele de Paste, căci Paste trebuia să dispară ; asta înseamnă să faci două treburi odată, mă urmăriți ?

Ridic din umeri.

— Vă urmăresc, cu atît mai mult cu cît v-am precedat, dragă Rowland.

O înghite și zîmbește acru.

— Hm ! da, șopțește el.

Dar trece peste asta.

— Cine era acest fals Paste ? Pentru ce și-a schimbat identitatea ? Pentru ce a avut brusc nevoie să dispară, iată o serie de întrebări la care nu pot răspunde decît parțial. Fostul Paste este un neamț, se numește Otto Kurt, era tatăl a două delicioase fete din care una se numea Gloria și cealaltă Hildegarde...

Aici, îmi pune pumnul în gură.

Deci, tipul în bej era babacul falsei Elia și a slugii sale, care era sora patroanei !

Cît e de complicat ! Dacă nu reușiți să ne urmăriți, vă vom face un desen !

Pentru înțelegerea mea personală, rezum :

Elia Filesco, adevărata, era în serviciul unui grup în care se găsea și un misterios Kurt (Otto pentru dame). Acest Kurt luase, la Bombay, identitatea unui ofițer mort : Paste. Sub acest nume venise să se instaleze la Londra cu cele două fiice ale sale : Gloria și Hildegarde, care se compromiseseră rău de tot în perioada nazistă. Probabil că din cauza celor două pipițe care erau în primejdie hotărîse Kurt să se stabilească la Londra sub un nume fals. Odată la Londra, a luat legătura cu adevărata Elia Filesco și i-a pasat una din fiice, pe Gloria, pentru a o asista.

Numai că, la un moment dat, nu a mai mers și au omorît-o pe Elia pentru a o înlocui cu Hildegarde care îi semăna destul pentru ca o operație estetică și vopsirea părului să facă posibilă înlocuirea...

Rowland mi-a respectat tăcerea ca și cînd ar fi știut că era o punere în ordine a tuturor elementelor.

— L-ați găsit pe Kurt la Bombay ? îl întreb.

— Exact. Era infirmier la spitalul unde a murit Paste. În momentul căderii Berlinului plecase în India. Cea de a doua fiică îl însoțea, cealaltă, Hildegarde, se refugiase în America de Sud.

— Înțeleg, fac eu. Era sătul de țara lui Gandhi. Dorea să revină în Europa. Grație morții lui Paste, treaba se putea face fără probleme... Paste trebuie că i-a vorbit despre viața lui, spunîndu-i că nu are familie...

— Desigur...

Rowland mă privește.

— Telegrafiasem la Bombay înainte de a căpăta nota dumitale. Era copilăresc...

— Bineînțeles...

Nu vreau să-l fac de rușine avînd aerul că mă îndoiesc.

— În același timp, continuă el, mă ocupasem de permisul de înhumare. Acesta era fals. Dar un fals destul de special deoarece fusese eliberat pe o hîrtie cu antetul unui medic norabil, cunoscut la Londra. Acesta era în vacanță cînd a fost eliberat permisul.

— Și iată încă un fals ! conchid eu. Fals ! Fals ! Uz, abuz de fals ! Iată afacerea. Casa prăpădită din Whitechapel este o falsă casă prăpădită ! Filesco era o falsă Filesco ! Paste este un fals Paste și un fals mort. La naiba, nu o să-i dăm niciodată de capăt !

Rowland îmi examinează notița.

— Iată, asta a fost pentru primele trei puncte din așa-zisul dumitale chestionar. Să le vedem pe al patrulea și al cincilea...

— Am dispus să fie făcută radiografia încheieturii mîinii Eliei... În fine, a celei pe care o credeam Elia, adică moarta de la vilă. Cu tot pansamentul, nu era fracturată, nici măcar scrîntită...

Ridică nasul lui ascuțit și mă privește cu un aer interogator.

— Mărturisesc că nu înțeleg această a patra întrebare, spune el cu sinceritate.

— Nu e prea savantă, răspund. În anumite circumstanțe am văzut-o pe Elia... adică pe înlocuitoarea ei, părînd nu prea deranjată de acest accident. Mi-am pus meningele la muncă și mi-am spus că dacă Elia s-a jucat de-a încheietura fracturată este pentru că nu știa să șofeze, și din cauza asta avea nevoie de un șofer. Totul ține. Și se poate adăuga, nu știa să șofeze, pentru că nu era Filesco... Înțelegeți ?

Mă aprobă.

— Bravo.

Apoi, băgînd bucata de hîrtie în buzunar :

— În ceea ce privește submarinul... Este evident că serviciile de pază a coastelor au semnalat de mai multe ori prezența unor submarine necunoscute în apele noastre teritoriale, între altele și în noaptea crimei de pe faleză, dar...

Se oprește.

— Mi-ar place să știu ce v-a făcut să bănuiți că...

Stau un moment fără să răspund.

— E destul de confuz, Rowland... Iată, am găsit ciudată această poveste a steagului negru servind drept semnal. Căci era un semnal... Nici dumneata nu te îndoiești de asta. Un semnal care indica dacă se putea sau nu debarca. Un vapor ar fi fost ușor de reperat în lungul acestei coaste. Atunci m-am gîndit la un submarin. M-am gîndit atunci cînd am aflat că Gloria era nemțoaică. Se spun multe despre submarinele naziste emigrate în America de Sud... Nu credeți că Elia Filesco era într-un anumit fel gazda unor elemente germane care, încet-încet, se apropie de patria mumă ? Asta explică ascunzătorile misterioase, nu ?

Rowland suspină.

— Desigur, aveți un spirit de deducție foarte dezvoltat, dragă San-Antonio. Vă rog să primiți mărturisirea sincerei mele admirații. Da, așa cum ați spus, înalte personalități naziste care au părăsit Germania după înfrîngerea Reich-ului, revin din Argentina și din Brazilia, unde și-au găsit refugiul. I.S. este în alertă, căci, din nou, infiltrarea spionilor se produce și se lărgește... Doamna Filesco era de mai multă vreme obiectul unor filări...

Simt că mă umflu în pene.

— Probabil că acum o lună și-a dat seama că este filată. I-a fost frică. Atunci a fost suprimată, Kurt, șeful organizației secrete din Anglia, a înlocuit-o cu fiică-sa, fără îndoială cocea asta de mult. Și tot fără îndoială, ținea să dispară oficial, deoarece, știa că, mai devreme sau mai tîrziu, schimbarea identității sale va fi descoperită.

— Au îngropat-o pe Elia Filesco sub numele de Paste Arthur... Frumoasă combinație... Dar atunci, cum se explică masacrul de la vilă ?

Rowland zîmbește.

— Probabil din cauza dumitale, spune el...

— Din cauza mea ?

Dă misterios din cap.

— Da, sigur, din cauza dumitale. Este evident că veritabila dumitale meserie a fost descoperită de „dinșii" din prima seară.

Falsa Elia s-a dus la casa misterioasă pentru a putea scăpa de... anturajul ei și pentru a se întîlni cu cineva. Dar tatăl ei o supraveghea. V-a văzut intrînd în imobil. Apoi v-a urmărit. Mi-ați spus că v-ați dus la poștă pentru a telefona șefului, era un joc de copil pentru el să vă asculte convorbirea dintr-o cabină vecină. A anunțat-o pe Hildegarde și i-a ordonat să vă suprime la vilă, înainte de a „recepționa" pe cei veniți din larg...

Admir expresia, este cît se poate de romantică. Cei veniți din larg ! Ar face fleașcă pe un romancier pentru fetițe în transă. În ce privește poezia, Rowland mă întrece !

— Văd astfel lucrurile, spune inspectorul șef, niște „persoane" au debarcat dintr-un submarin, cum era de așteptat, deoarece steagul era ridicat. Hildegarde-Elia îi aștepta împreună cu sora ei care sosise cu mașina prin drumul din cîmp. Numai că a avut loc o păruială, căci cele două surori, în loc să primească oaspeții nocturni, doreau să plece împreună cu ei la bordul submarinului... Intervenția dumitale le speriase și le era teamă. Atunci, în fața dorinței lor, cei sosiți au întrebuințat mijloace radicale...

Au început prin a încărca cadavrul Gloriei în portbagajul mașinii... În acest moment v-ați revenit în simțiri... Au fugit pe drumul de pe faleză. Au așteptat. Au văzut plecînd mașina. Atunci au coborît pavilionul și au ajuns la șosea pe drumeag, la șoseaua unde îi aștepta un automobil.

— De unde rezultă că au așteptat atît de mult lîngă cadavre ? Nu, Rowland, nu faceți decît să treceți pe lîngă adevăr. Cînd mi-am venit în simțiri, trupul Eliei-Hildegarde era aproape rece, moartea se produsese de cîteva ore. Dacă au așteptat, este pentru că Gloria nu venise încă. Gloria care trebuia să-i ducă pe șosea la o ascunzătoare sigură... Dar știau că Gloria este soră cu Hildegarde și că ar fi luat foarte rău lucrurile aflînd că au omorît-o pe sora ei. Cînd a sosit, i-au dat să bea din vinul otrăvit, care i-a priit mai puțin decît mie ! Au încărcat-o atunci în port-bagajul D.S.-ului, e adevărat, și se pregăteau să facă același lucru cu Hildegarde cînd m-am mișcat în casă. Cum mă credeau mort, au bănuit că-i amenință o altă primejdie și au plecat...

— E bine, admite Rowland... E foarte bine să poţi reconstitui afacerea reală, plecînd de de la date atît de încurcate...

— Aveţi veşti de la Kurt-Paste ?

— Nici una...

— Cum a primit moartea prematură a celor două fiice ale sale ?

— Cred că foarte rău...

— Nici un cadavru la orizont ?

— Nu...

— Încep să le duc lipsa...

Mă gîndesc la ceva. Şi o exprim cu voce tare.

— Oare de ce a pretins Gloria că a fost concediată de pseudo-patroana ei ?

— Pentru a vă păcăli, probabil. Gîndiţi-vă, aflaseră cine eraţi şi era nevoie să fiţi urgent suprimat. Pentru aceasta trebuia să mergeţi la vilă, unde treaba era mai uşor de făcut. Dar înainte de a pleca, aţi fi putut eventual comunica cu exteriorul. Concedierea Gloriei, lacrimile ei, vă făceau să credeţi că în toate astea nu era decît o subretă...

Iau o ţigară din pachetul pe care Rowland l-a pus pe pătură.

— Spuneţi-mi, Rowland, şi Katty ?

Face o strîmbătură.

— Pe asta, spune el, o ţin sub ochi, căci nu este de conceput că a asistat la schimbarea stăpînei ei fără să manifeste nici cea mai mică surpriză...

— Desigur că e complice, spun eu. A alarmat pe tipul care m-a înjunghiat, căci era singura care a doua zi după dramă ştia că nu sînt mort. Ce învîrte acum ?

— S-a retras la ţară, la fratele ei, v-am mai spus-o... Nu departe de aici... Aş putea s-o interoghez, dar prefer s-o ţin sub observaţie.

Se ridică pentru ca să plece.

— Cînd ieşiţi definitiv ?

— Mîine dimineaţă, doctorul o permite !

— La revedere...

— Daţi-mi adresa lui Katty, poate voi dori să-i trimit ilustrate...

— Fratele ei este fermier la Stone, mahala a Uxbridgeului. Se numeşte Merriwel.

— O.K. **Good Bye...** Voi trece pe la birou să vă spun la revedere înainte de a pleca acasă !!

Îşi pune pălăria nouă cu aceeaşi convingere cu care un împărat îşi aşază coroana pe cap. Face un gest cu mîna şi iată-l plecat.

CAPITOLUL XVIII

Această scumpă Katty

Stone este un orăşel mare cît o jucărie de copil care reprezintă un peisaj cu verdeaţă, cu căsuţe şi vaci de carton.

Primul individ întîlnit îmi arată casa seniorului Merriwel şi, trecîndu-i pragul, prima persoană pe care o întîlnesc este Katty însăşi, cu mutra mai colorată ca niciodată...

E înfăşurată într-un şal negru şi părul ei cărunt-roşcat sau roşcat-cărunt, la alegere, îi atîrnă lamentabil peste ochi.

Cască o gură mare văzîndu-mă şi face un pas înapoi, exact ca trădătorii din comedii atunci cînd văd apărînd tînăra fecioară pe care au aruncat-o într-o groapă fără fund...

— Ei, Katty, revino-ţi, draga mea...

Are obrazul de culoarea pătlăgelei vinete, cu toate că ar trebui să fie palidă, baba !

— Cum vezi, comoara mea, nu sînt mort ! îi spun... Mai există băieţi care ies din mormînt de cînd Isus-Hristos a dat exemplul.

Mă bucur că Rowland n-a vorbit despre mine în ziare. În felul acesta, Katty mă credea mort şi apariţia mea i-a luat piuitul.

În jurul nostru găinile cloncăne în lumina aurie pe care în această dimineaţă soarele o împrăştie cu dărnicie peste toată omenirea. E bine să trăieşti.

O împing pe Katty în interiorul casei.

— Ce vreţi voi de la mine ? bîlbîie ea.

— Să-ţi spun o poveste, sărmana mea prietenă... O poveste în care nimeni nu este el însuşi... Crezi că vorbeşti unui dulap şi descoperi că e o rişniţă de cafea... Dai bună ziua Eliei Filesco şi observi că ai salutat-o pe Hildegarde Kurt... Săruţi servitoarea şi e sora patroanei. Intri într-o cocioabă şi e un palat... Te duci la un mort şi el te urmăreşte pe stradă... Deschizi mormîntul unui fost ofiţer şi descoperi în el o pipiţă. Te angajezi şofer prin locurile astea şi îţi dai seama că eşti poliţist... Ai în faţa ta pe această vacă grasă de Katty, bucătăreasa, şi...

Îi pocnesc una peste mutră pentru a o învăţa să-şi scoată mîna din buzunarul sorţului care pare să conţină un obiect greu.

— Lasă asta, suflete... N-o să-ţi petreci timpul omorîndu-mă ; asta nu mai e viaţă pentru mine...

Repede scot pistolul care-i îngreuiază buzunarul.

Este o jucărie nemţească, un Walter 7,65...

Katty dă înapoi pînă în spatele mesei.

O apucă de margine şi azvîrle pe jos vasele cu care este încărcată.

Asta provoacă un zgomot afurisit. Eu sar peste masă şi o potolesc cu o labă mai generoasă decît prima. Deodată, se prăbuşeşte...

Iau atunci un şervet, îl înmoi în băltoaca produsă de o cană spartă şi îl trec peste mutra lui Katty. În curînd aceasta devine curată, palidă şi cenuşie, în timp ce cîrpa se pătează cu dungi roşii şi negre. Cu un gest şi mai iute pun mîna pe păr şi trag. Peruca îmi rămîne în mînă.

— Salutare, Kurt, glumesc eu, nu ţi-e prea cald cu asta ?...

Pun mîna pe bluza de doliu şi-o smulg. Scot din ea săculeţele cu tărîţe care-i ţin loc de sîni şi de pîntece.

— Nimic de spus, în familia asta sînteţi dotaţi pentru travestiuri. Dar e drept că sînteţi o adevărată familie de comedieni şi că vă plac castanele.

În timp ce vorbesc, îl pocnesc peste mutră. Îi alcătuiesc un machiaj nou, mai solid decît precedentul.

În curînd, nu mai are figură omenească.

Mă opresc doar cînd sînt obosit. În acel moment, durerea mea din spate se face simţită şi se manifestă, deoarece cineva îmi înfige în spinare ţeava unei carabine.

Katty-Paste-Kurt spune ceva în germană. Apoi, mi se adresează în timp ce-şi şterge sîngele de pe faţă :

— Cel care ţine celălalt capăt al carabinei, îmi spune el, ar dori să ridicaţi braţele...

Un zîmbet rău strîmbă obrazul celui pe care în sinea mea continui să-l numesc „omul în bej".

— Se pare că ştiţi cam multe, observă el.

— Foarte multe, admit eu.

— Prea multe. Povestiţi un pic, să vedem.

Se explică într-o bună limbă franceză, agrementată cu un accent german, în timp ce personajul Katty pe care îl interpreta, vorbea foarte prost limba noastră. Mă bănuia de la bun început, acest brav Kurt, îi era teamă să nu-i descopăr accentul teuton și atunci prefera să vorbească păsărește...

— Bombay, spun eu. Un tip cam prea suspect se refugiază împreună cu una din fiicele sale. Găsește un post de infirmier într-un spital și într-o zi face cunoștința unui muribund și-i ia identitatea după moartea acestuia ; în felul ăsta poate veni să se instaleze în Anglia.

Aici cunoaște o femeie destul de suspectă, Elia Filesco, care face trafic de personalități naziste refugiate în America de Sud.

Ia conducerea rețelei englezești care se ocupă de reintegrarea în Europa a cetățenilor germani expatriați. Dar Elia e prea independentă pentru gustul lui ; atunci o omoară, o îngroapă sub propriul său nume fals — dacă îmi pot îngădui această imagine — și-i găsește o dublură în persoana fiicei sale mai mari, care pentru aceasta suportă cîteva transformări esențiale.

Numai că fiica sa mai mare, vulcanica Hildegarde, riscă să facă prostii, căci e prea amatoare de distracții. Kurt rezolvă problema supravegherii, instalîndu-se ca bucătăreasă. Interesant rol de compoziție. Am fost păcălit ! Și cu toate astea, am fler... Cea de a doua fiică va fi femeie de serviciu. Împreună, ei creează un fel de paravan între exterior și falsa Filesco, înlăturînd străinii care ar fi putut observa șmecheria...

Din cauza debarcărilor clandestine, trebuia să facă o mulțime de drumuri și cum e bucătăreasă nu poate practic să conducă o mașină. Hildegarde neștiind să șofeze, angajează un șofer... Dar au nevoie de cineva discret. Cineva care să nu poată descoperi înșelătoria. Se hotărăsc pentru un francez și mandea sosește...

Kurt mă ascultă cu atenție, în timp ce-și șterge sîngele de pe obraz. Sub această rochie neagră are un aer teribil de grotesc.

— Vă temeați totuși de mine și mă urmăreați... Asta v-a permis să înțelegeți cine eram. Soarta mea era deci pecetluită, Hildegarde trebuia să mă suprime.

M-a otrăvit, a primit perechea care debarcase, dar ea avea un plan : să se întoarcă în America de Sud de unde venea. Crima ei (căci mă credea mort) o înspăimînta. Face o scenă celor care sosiseră și aceștia, speriați de vehemența ei, o asasinează... Apoi au așteptat-o pe Gloria. Nu trebuia ca aceasta să afle... O otrăvesc. O încărcau tocmai în mașină cînd mi-am venit în simțiri, punîndu-i pe fugă.

Cînd m-au văzut plecînd, au fugit prin cîmpie pînă la mașina care-i aștepta și pe care o conduceați... V-au povestit că eu eram acela care vă ucisese fiicele. Ați crezut că sînt însărcinat de I. S. cu exterminarea tuturor și ați revenit la Londra unde v-ați reluat rolul lui Katty.

Pentru ce această imprudență ? Pentru că sînteți un om curajos. Și în special pentru că îmi doreați pielea și bănuiați că voi reveni. Dar Yard-ul era acolo înaintea mea. Nu puteați acționa...

Continuînd să jucați rolul lui Katty, m-ați trimis la Paște, ceea ce, după dumneavoastră, nu mă putea duce la nimic... Dar asta m-a dus la Ealing... La micul cimitir unde ați venit după mine... Unde m-ați atacat, îngropat... Din acel moment, cu toate că nu puteam vedea, știam că dumneata ești agresorul meu... Căci mirosul meu este foarte dezvoltat și, înainte de a cădea în nesimțire, am simțit mirosul de prăjeală care e mirosul tuturor bucătăreselor și cu care hainele dumitale erau îmbîcsite.

După atac ați revenit aici pentru a lua ciment și v-ați întors să cimentați afurisita aia de dală.

Încetez brusc de a vorbi căci Kurt face niște ochi teribili... Dar nu la mine, ci la tipul care ține pușca. Și începe să urle. Și se repede la tip. Și tipul îl împroașcă cu gloanțe... Căci tipul ăsta nu e altul decît cel care a debarcat noaptea trecută și care a doborît fiicele minune ale lui Kurt...

Această diversiune este foarte bine venită pentru mine. Îmi permite să mă arunc pe burtă, să-l apuc pe individ de picioare, să-l răstorn și să-l țin la pămînt pînă cînd omul pe care Rowland l-a lăsat de pază îmi vine în ajutor...

Concluzii

Împing portița grădinii în momentul în care Felicia se pregătește să plece după cumpărături.

Îmi sare de gît.

— Băiatul meu ! Eram îngrijorată, de ce nu mi-ai trimis nici o veste ?

— Iartă-mă, mămico, eram prea ocupat...

— Da, și în timpul ăsta, eu îmi făceam sînge rău...

Pentru a o calma, îi spun :

— Fiindcă știu că îți plac condimentele, ți-am adus șase sticle cu sos englezesc...

— Mulțumesc, dragul meu... Ești drăguț...

Nu-i mai spun că le-am cumpărat din strada Saint-Lazare.

— Sper că vei duce acum un pic de viață de familie, îmi spune ea.

Mă gîndesc la Kurt și la cele două fiice ale sale.

— De acord, mămico, îi spun. E atît de frumoasă viața de familie !

1979 ****

PINGUIN

supliment al almanahului literar editat de asociația scriitorilor București

Enigmistică

Cuvinte

Incrucișate

Umor

teste pe teme literare

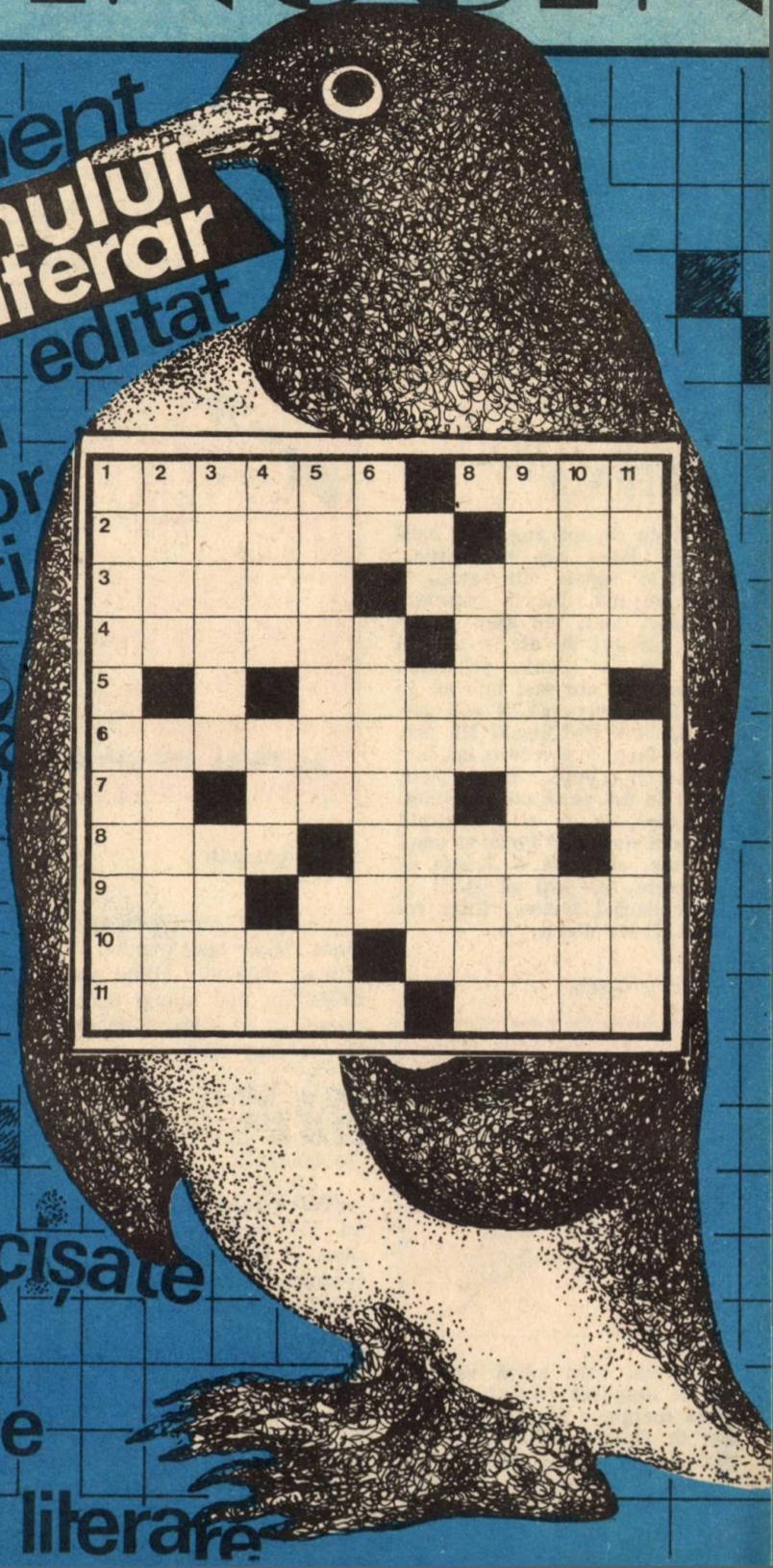

monolog interior

Textul este simplu: Sorcova vesela, / Să trăiţi, / Să-mbătrîniţi / Ca un măr, / Ca un păr, / Ca un fir / de trandafir, / Tare ca fierul, / Iute ca oţelul, / Tare ca piatra, / Iute ca săgeata, La anul şi la mulţi ani!

Este simplu de reţinut, vreau să spun, dar nu tot atît de simplu de interpretat... Da, da, uneori este necesară şi o...

REPETIŢIE GENERALĂ

(Şi de ce, mă rog, n-aş avea curaj? Doar aşa e tradiţia... Urezi şi capeţi cîte ceva... Şi apoi nu mă duc la tovarăşul director, nu?, mă duc la Gicuţă, dragul de ei, la colegul meu de la şcoala primară... Ce, el cînd era mai mic nu se ducea cu sorcova? O să-i placă, trebuie să-i placă! Mă duc, ce mai încoace şi-n colo, mă duc! O să sun o dată... tîrrrr, scurt, scurt de tot, ca să nu-l deranjez. Şi aştept, de ce să nu aştept? Sînt obişnuit, nu? Poate că omul doarme, ei, după o noapte de petrecere, ce poţi să ştii!? Şi chiar dacă-l trezesc, intru repede. Îl iau direct:

Sorcova vesela...

(Vesela, **cum adică** vesela!? **De ce neapărat** vesela? **Asta nu prea merge, o să spună că mă ţin de flecuri. Fără** vesela. **Să fim serioşi! Ziua bună se cunoaşte de dimineaţă... Categoric nu, fără** vesela...)

(Să trăiţi, **care va să zică! Mda, că eu n-oi avea nici un pic de demnitate. Da ce crede el? Ia ascultă, măi Gicuţă... Mda, i-am zis tot anul** să trăiţi... **Vezi, dragă tovarăşe, subalterni, familiarisme. Ia să mă mai scutească dumnealui cu pretenţiile. Parcă atunci cînd ne jucam cu nasturii tot** să trăiţi **i-am zis! Ei, da, dar acum nu ne mai jucăm... E altceva... prime, concedii la vară, un Paris acolo... Totuşi, fără** să trăiţi... **S-ar putea să se jeneze chiar el... Dacă îşi închipuie că-l iau peste picior? Nu, nu, fără** să trăiţi... **Ce e mult, nu e bun...)**

...Să-mbătrîniţi...

(Că n-oi fi căpiat! Cu alte cuvinte ţi-ai trăit traiul, ţi-ai mîncat mălaiul... **Mălai mare... Adică** nu mai ajungi odată la pensie ca să scăpăm de tine?! **Ce text imposibil...)**

Ca un măr,
Ca un păr,
Ca un fir
De trandafir...

(Parcă-l aud: Nici de sărbători nu mă laşi? **Şi are dreptate, săracu'! Trandafir ăsta de la contabilitate calcă numai în strâchini. Fără** Trandafir! **Afară cu** Trandafir! **A-fa-rااă! Poate mă numeşte pe mine contabil şef... N-ar fi rău de loc! Atunci să-i amintesc sau nu de chestia cu** Trandafir?! **Cel mai nimerit ar fi să mă bîlbîi, să-i dau de înţeles. Sigur că da. Doar ştie şi el sorcova şi încă bine de tot! Da, da, cam aşa:** Ca un măr, / Ca un păr,/ Ca un fir de hm, hm, hm... Tare ca fierul, / Iute ca oţelul...

(Asta merge, n-are ce să zică... Numai de nu s-ar gîndi la agregatul ăla care zace de 2 ani în ploaie de nu-l mai iau nici ăia de la fiare vechi... Da' ce altă treabă n-are într-un an odată?)

Tare ca piatra,
Iute ca săgeata...

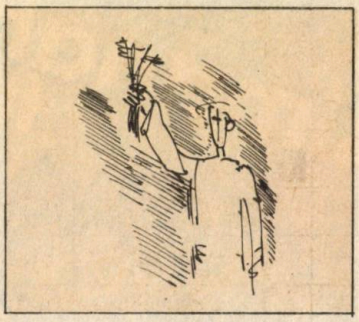

((Ce Sorcovă, **extraordinar, ce** Sorcovă! **De ce ţi-e frică nu scapi! Şi eu care nu vroiam nimic aluziv. O să-şi închipuie că fac apropouri la Rapid. Poftim! Nu putea şi el să ţină cu altă echipă... Bunăoară cu Nantes.**

La anul şi la mulţi ani!

(Ei, da, aşa da! Cred că aşa este cel mai bine. Mă duc, sun, el iese şi eu îi spun: Primiţi cu sorcova?, **iar el o să-mi spună:** Primesc, mă Mitică, de ce să nu primesc?, **iar eu am să-i urez:** La anul şi la mulţi ani! **şi gata! Şi de ce, mă rog, n-aş avea curaj? Mă duc, sun, îmi deschide, spun ce am de spus şi gata!** Să trăiţi, tovarăşe director, am venit cu Sorcova, La anul şi la mulţi ani! **Şi dacă nu-l găsesc? Dacă nu este acasă? O fi plecat omul la munte, la mare... Şi stă tocmai la celălalt capăt al oraşului. Ce atîta discuţie: e limpede — Mai bun e un telefon. Pentru orice eventualitate. Dar dacă îl deranjez? Poate că omul doarme, după o noapte de petrecere...).**

1 P	2 A	3 R	4 L	5 A	6 M	7 E	8 N	9 T	■	11 T
2 A	■	C	O	D	U	R	I	■	A	P
3 R	F	■	C	U	Z	A	■	M	U	A
4 I	O	N	■	N	A	■	R	O	S	T
5 S	C	A	L	A	■	P	O	S	T	A
■	S	T	U	R	D	Z	A	■	R	T
7 E	A	I	C	E	■	I	T	A	I	■
8 B	N	U	R	■	E	■	A	R	A	
■	I	N	A	L	T	A	■	S	■	
10 S	■	E	T	I	C	■	L	E	A	R
11 E	L	■	O	N	■	T		N		
12 N	E	E	R	■		A		A		
13 A	G	A	■	T		R	■	L	O	A
14 T	I	P	O	G	R	A	F	■		

ORIZONTAL: 1) Instituţie statală deschisă la Bucureşti la 24 ianuarie (5 februarie) 1862 în cadrul căreia Domnitorul Alexandru Ioan Cuza proclamă în mod solemn **Unirea definitivă a Principatelor** şi oraşul Bucureşti capitală a ţării. 2) Culegeri de legi unitare sancţionate şi promulgate de către Domnitorul A.I. Cuza în anul 1864 • Aer! 3) Radu Florea • Domn al Principatelor Unite • Membri ai comunităţilor libere polineziene. 4) ... Ionescu de la Brad, director al Direcţiei de statistică a Moldovei, înfiinţată de către A.I. Cuza • Nea! • Temei. 5) Partea luminată a unui aparat de radio • Serviciu public pentru care (alături de telegraf) în 3/15 decembrie 1865 Domnitorul Cuza avea să promulge o lege de organizare. 6) Om de stat român, numit imediat după ce colonelul Cuza devenise Domn al Principatelor Române Unite, ca prim ministru al Moldovei (Vasile) • Curte! 7) Li..., cunoscut şi valoros poet chinez (2 cuv.) • A apare (reg.). 8) Un bici de temut • Prenumele compozitorului Haceaturian. 9) ... Poartă supranume pentru Turcia, cea care recunoaşte îndoita alegere a lui A.I. Cuza şi deci a Unirii Principatelor, la data de 25 august 1859 (6 septembrie). 10) Moral • Nefericitul tată shakespearean. 11) Dînsul • În cont! • Transilvania, de exemplu, care redevine în octombrie 1860 stat autonom în cadrul Imperiului habsburgic. 12) Cunoscut pictor olandez • Judeţ care se mîndreşte cu faptul de a-şi şti drept fiu pe primul dintre domnii români, ales deopotrivă în Moldova ca şi în Ţara Românească. 13) Poliţai turc • Tragere la ţintă • Localitate în S.U.A. 14) ... **român,** prima gazetă muncitorească din Bucureşti şi din ţară, apărută în timpul domniei lui Cuza, la 1/13 august 1865 • Carene!

VERTICAL: 1) Capitală europeană unde la 26 martie (7 aprilie) 1859 are loc o conferinţă a reprezentanţilor Puterilor garante şi unde Franţa, Rusia, Anglia, Prusia şi Regatul Sardiniei recunosc oficial (la 1/13 aprilie) îndoita alegere a lui Al.I. Cuza • Etc.! • Convocat prin patenta împăratului Austriei în martie 1860 marchează un important pas spre constituţionalism. 2) Localitate unde, la 10/22 mai 1859, încep lucrările Comisiei centrale pentru elaborarea legilor comune ale celor două Principate Române — **...rurală,** importantă reformă prin care Al.I. Cuza elibera pe ţărani de sarcinile feudale şi îi împroprietărea cu loturile de pămînt pe care le foloseau prin răscumpărare (pl.). 3) Rece! • Făcînd un pas important prin realizarea Unirii din 1859, avea să-şi desăvîrşească visul secular în decembrie 1918 • Insulă în Micronezia, 4) Localitate (abr.) • Alexandru Ioan Cuza, Domnul Principatelor Unite, militant consecvent pentru reforme sociale progresiste, pentru drepturi sociale şi independenţă naţională. 5) Organe Elective constituite în Moldova şi în Ţara Românească care aveau să-l aleagă ca domn pe colonelul Al.I. Cuza în ianuarie 1859 (sing.) • Calm • Tîrg (abr.). 6) Inspiratoare • Etcetera (abr.) • Garanţie. 7) Mare perioadă de timp • Proteminzinc-insulina (abr. med.) • România. 8) Nichel • Ţăran moldovean, figură proeminentă a evenimentelor din preajma şi din timpul Unirii Moldovei cu Ţara Românească, ţăran care l-a cunoscut personal pe Al.I. Cuza, simbol al înţelepciunii populare • Liliachiu. 9) ... **Ion Roată şi Cuza Vodă** • Cel al armatei începe să funcţioneze la Bucureşti tot în timpul domniei lui Al.I. Cuza, la data de 1/13 februarie 1861. 10) Una dintre Puterile garante, care au recunoscut îndoita alegere a lui Cuza ca Domn al Principatelor Unite, cea care recunoaşte **de facto** această alegere printr-o notă scrisă şi reluarea legăturilor diplomatice cu guvernele româneşti • Creator. 11) Pact de genul **Actului adiţional la Convenţiunea din 7/19 august 1858,** încheiat de Cuza la Constantinopol în 1864, prin care se specifică dreptul Principatelor Unite de a modifica şi schimba legile care privesc ocîrmuirea lor internă fără o prealabilă aprobare • Dionisie Pop — ..., şef numit la Biroul de statistică al Ţării Româneşti, înfiinţat prin decret de către Al.I. Cuza la 28 aprilie 1859.

Dicţionar: MUA, ITAI, NEER, LOA, EAP, PZI, LIL.

Pagini de istorie:

24 IANUARIE 1859

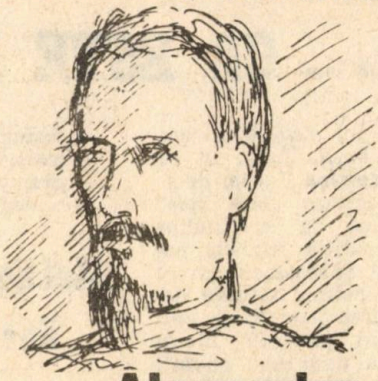

Alexandru Ioan CUZA

CE ESTE METAGRAMA?

Sensurile lui *meta* în greacă erau **cu, după, lîngă,** iar pe cel al lui **gramma** îl știm deja: **literă.** Metagrame „fără voie" s-au compus cu certitudine odată cu apariția primelor poeme cu rimă. Și aceasta deoarece metagrama nefiind altceva decît schimbarea unei litere dintr-un cuvînt (cu altă literă) și obținerea unui nou cuvînt, cu cît litera înlocuită este mai înspre începutul cuvîntului-bază, cu atît rima acestuia (cu cuvîntul-soluție) este mai bogată.

De exemplu: CARTE—PARTE — MARTE — TARTE; NIMICĂ — MIMICĂ; CLASARE — PLASARE; CĂRĂTURĂ — SĂRĂTURĂ; ELASTICĂ — PLASTICĂ; metagrame care pot fi și rime.

O precizare

Dar în cadrul metagramei ca enigmă se poate schimba oricare din literele unui cuvînt, singura condiție fiind aceea ca noul cuvînt obținut să fie corect. Noi nu considerăm o activitate folositoare străduința unor enigmiști de a descoperi metagrame cu orice preț în operele diverșilor poeți clasici ori contemporani de la noi și de aiurea. „Enigmisticizarea" aceasta forțată este chiar dăunătoare mișcării noastre componistice, introducînd în același timp în istoria enigmisticii românești neadevăruri. Eroarea în care cad acei exegeți nu este alta decît aceea de a considera drept enigmistică o realizare strict specifică activității creatoare poetice. Pentru a considera o metagramă enigmă va trebui să se țină seama de atitudinea subiectivă a autorului, de intenția sa (de preferat, declarată) de a compune atari enigme.

Felul metagramelor

Ca enigmă metagrama poate avea trei forme distincte:

— **metagrama ilustrată;**
— **metagrama (ilustrată) anagramată;**
— **metagrama în versuri.**

Metagramă ilustrată anagramată

Soluții:

MĂCELARI (x0xxxxxx — xxx0xxxx) (călimară/a = e);
CĂMĂTARI (xx0xxxxx — xxxx0xxx) (călimară/l = t);
MACARALE (xxx0xxxx — xxxxxxx0) (călimară/i = e);
CĂRĂMIDĂ (xx0xxxxx — xxxxxx0x) (călimară/l = d).

Nota bene

Venim în sprijinul dezlegătorilor amintind încă o regulă care se desprinde firesc din prezentarea acestor metagrame anagramate. Ordinea literelor care se schimbă corespunde indicațiilor din cheie. Fiecare nouă soluție uzează de o altă literă de schimb. Poate exista și un cuvînt în care nu se operează înlocuirea aceleiași litere (prezentă în ilustrație) dar care prin angramare să ofere mai multe soluții distincte, corecte, litera respectivă fiind plasată în locuri definite, de la soluție la soluție.

O invitație poeților...

De la versificări puerile, aproape fără excepție lipsite de sens, de genul:

Dintr-o plantă de pădure
Ce-o găsiți pe lîngă munte,
Am făcut ce-mi trebuia,
Adică o mică za.

cu soluția FERIGĂ — VERIGĂ, metagrama în versuri a evoluat spectacular, ajungînd astăzi să prezinte o enigmă în versuri cu o mărită valoare literară.

Cheia metagramei în versuri este aceeași ca la celelalte două forme ale metagramei: semne de X între care apare semnul 0 pentru litera ce se va schimba.

Prezentarea metagramei în versuri este o poezie: rostul acesteia este să definească atît cuvîntul-bază, cît și cuvîntul — soluție. **Litera care se schimbă nu se definește.** Pînă nu de mult se definea și aceasta, dar datorită facilizării muncii dezlegătorului și, mai ales, din cauză că poezia avea de suferit, s-a renunțat. Tot cu referire la litera care se schimbă vom adăuga că și la metagrama în versuri se poate înlocui succesiv numai în același loc însă aceeași literă din cuvîntul-bază cu alte și alte litere. Am putea numi această metagramă, **metagramă multiplă.** Iată un exemplu:

CREAȚIE

(Metagramă multiplă: xxx0x)

Cresc codri peste secoli rezămislind frumosul
Încins ca o Diană în trunchiul cel mai pur:
Artistul vede lemnul și știe că prisosul
Se zvîrle aşchii, aşchii cînd mușcă fierul dur, —
El, cioplitorul vrednic sub mîna cărui suie
Conturul viu ca unda răsfrîntă pe nisip.
Dar iată, se așează alături de statuie
Și-și mîngîie însemnul bătrînului său chip.
Și i se pare totul un răsărit, văpaie
La orizont cînd marea e parcă de smarald;
El trece într-o luntre și luntrea taie, taie
Val după val și-n urmă se-nalță trupul cald.

Soluția este: BARDĂ — BARBĂ — BARCĂ (se observă că **numai** cea de a patra literă este mereu schimbată: D, B, C).

SĂ NE CUNOAȘTEM PATRIA

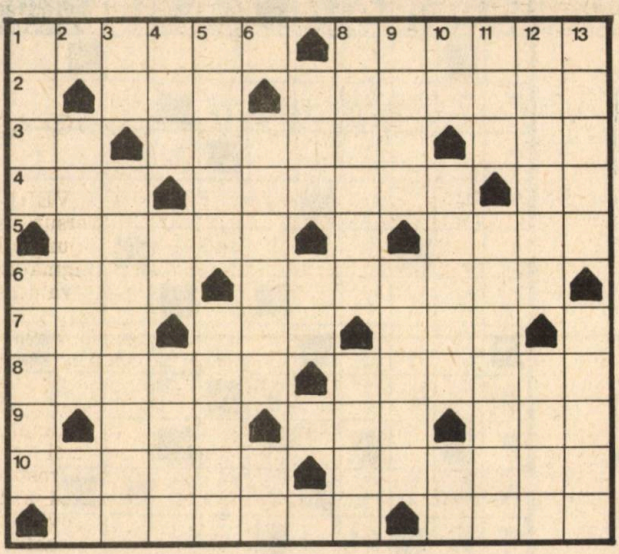

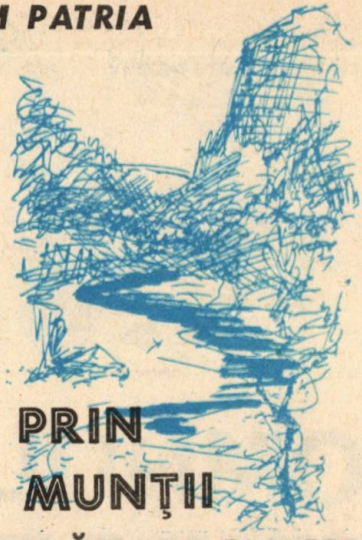

PRIN MUNȚII HĂȘMAȘULUI

ORIZONTAL: 1) Numele a două vîrfuri din apropierea Hăghimașului Mare, cuprinse în circuitele turistice avînd ca punct terminus cabana Piatra Singuratică • ...Bardosului, spectaculos monolit din nord-vestul Cheilor Bicazului, punct de atracție pentru amatorii de ascensiuni. 2) Pîrîul..., curs de apă în apropierea căruia se află un camping accesibil din Drumul Național 12 C (Km 24) • Tosoroc, sau Jgheabul cu Gaură, formațiune geologică din apropierea văii Capra. 3) Nicu Constantinescu • Munte la poalele căruia se aștern așezările pitorești ale stațiunii Lacu Roșu • Soi. 4) Animal domestic care a împrumutat numele unui munte din Masivul Hăghimașului • Masiv muntos supranumit și Hăghimaș (vechea denumire: Curmătura), însemnată subdiviziune a Carpaților Orientali cu multiple valori peisagistice care culminează cu impresionantele chei ale Bicazului • Cifră octanică. 5) Așezare minieră aflată la 12 Km de stația CFR Izvoru Oltului • Instituție de asigurări. 6) Deoarece • Accesoriu la mașina de spălat. 7) Număr palindromic • Specie de vînat mare bogat reprezentată în zona muntoasă a Hășmașului • În vîrful culmii! 8) Regiuni stîncoase din Cheile Bicazului (Poițele Pardosului, Piatra Poienii, etc.) punînd probleme complicate de oățărare, a căror înălțime și înclinare apreciabilă au atras atenția alpiniștilor și pe plan internațional • Cel de munte sau de mesteacăn reprezintă alt punct de atracție al faunei din Hășmaș (pl.). 9) Șmecheri (fam.) • Creastă la... Lacu Roșu • Suhardu..., vîrf în vestul Masivului Hășmaș, reprezentativ prin masivitatea și înfățișarea sa distinctă. 10) Drumul Național 12 C, care transformă Masivul Hășmaș într-o zonă accesibilă turismului pe patru roți (pl.) • ...Bardosului, denumire sub care este cunoscut un abrupt versant de la stînga rîului Bicaz (sing.) 11) Găsesc în Masivul Hășmaș o zonă de deosebit interes peisagistic cu multiple amenajări pentru odihnă, schi sau alpinism • Anexă moto.

VERTICAL: 1) Vîrf ascuțit și înalt de stîncă • Pîrîu și creastă în apropierea cabanei Cheile Bicazului. 2) Piatra Singuratică, Cheile Bicazului etc. puncte de atracție pentru amatorii de drumeție pe meleagurile Hășmașului • De la (od.). 3) Lucian Oprescu • Important centru de odihnă din Hășmaș, așezat într-un cadru deosebit de pitoresc, pe Drumul Național 12 C, la intrarea în Cheile Bicazului (2 cuv.). 4) La ieșirea din Teiș! • Vîrful Licaș! • Văzduh (poet.). 5) Vîrf în porțiunea sudică a culmii Tulgheș — Valea Rece (Piatra Luciului, 1211 m) • Folositori. 6) Amenajarea turistică Cerbul, din apropierea vîrfului Medieș, la Km 9,3 al D.N. 12 C, situată într-o zonă împădurită, populată cu cerbi (pl.) • Eugen Stoenescu. 7) Pîngărați, trecătoare unde șoseaua națională ce străbate Masivul Hășmașului atinge punctul cel mai înalt (1250 m) • Șes! 8) Inversiune..., fenomen climatic caracteristic zonei Masivului Hășmaș, care face să se înregistreze temperaturi și situații atmosferice cu totul diferite celor din regiunile învecinate (masc.) • Șefi. 9) Dușă anapoda! • Nu-i aici. 10) Carte! • Cătun • Nota diapazonului. 11) Clar • Rocă calcaroasă de vîrstă triasică predominantă în Culmea Curmătura, din care sînt constituiți Muntele Suhard, Bîtca Cupașului, Piatra Roșie, etc. 12) Logofăt domnesc • Ciur. 13) Afluent de stînga al Bicazului ale cărui chei pline de pitoresc sînt străbătute de traseele turistice ce converg spre cabana Cheile Bicazului • Cel mai înalt pisc din extrema nordică a Hășmașului (1675 m), a cărui poziție față de zonele înconjurătoare îi oferă o cuprinzătoare panoramă a întregii regiuni.

Dicționar: CUL, EIS, USDA.

DIN SWIFT

(Monoverb cu incastru anagramat: xxx0xxx)

DOMNUL TUDOR

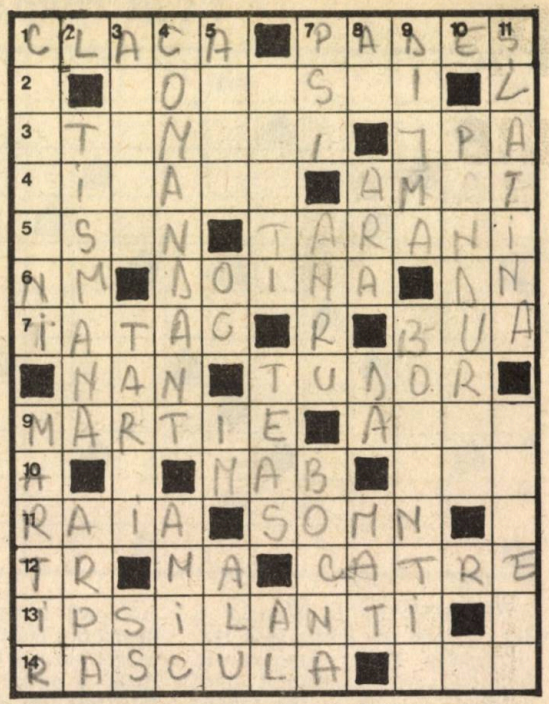

ORIZONTAL: 1) Obligaţie de rentă care a constituit una dintre cauzele mişcării de la 1821, obligaţie care reprezenta una din formele contradicţiei antagonice dintre ţărănimea aservită şi boierime • Localitate unde se instalează Tudor cu pandurii săi în iarna anului 1821, localitate rămasă în istoria neamului printr-o importantă proclamaţie adresată locuitorilor Ţării Româneşti. 2) Tabăra unde este arestat Tudor de către Iordache Olimpiotul la 21 mai 1821, pentru ca apoi să fie predat lui Alexandru Ipsilanti. 3) Monopol comercial care (limitat dar nu desfiinţat) îngrădea circulaţia mărfurilor prin numeroase vămi din interior, cauzînd mari prejudicii negustorimii, stîrnind nemulţumirea acesteia (pl). • Rîu în U.R.S.S. 4) Cunoscut pictor român • Iubit. 5) Frate cu Caloian şi Petru • Trec imediat la răscoală după aflarea proclamaţiei-program, şi încep să atace conacele, moşiile boiereşti şi mînăstireşti în toată Oltenia. 6) Nicolae Marin • Cîntec de jale, de dor şi de îmbărbătare din inepuizabilul tezaur popular al nostru • Dan Nica. 7) Dormitor de la Moldova • Localitate în Camerun. 8) Naş • Figura proeminentă a revoluţiei de la 1821, mare comandant de oşti, promotorul şi continuatorul mişcării a cărei întregire, la 1848, avea să fie văzută cu atîta claritate de către Nicolae Bălcescu. 9) Luna în care Tudor adresează o proclamaţie locuitorilor din Bucureşti şi o alta către cei din judeţe în care arată că ridicarea sa a fost provocată de „pierderea privileghiurilor noastre şi jafurile cele nesuferite care le pătimea fraţii noştri" • Dintr-un cartuş. 10) Regină din opera lui Shakespeare • Cămaşă ţărănească. 11) Cetate turcească la Dunăre • Dormit. 12) Cutre! • Mea! — „Proclamaţie... bucureşteni", prin care Tudor cere locuitorilor capitalei să se unească cu forţele patriorice conduse de el şi să le ajute în lupta pentru „dobîndirea dreptăţilor". 13) Conducător al Eteriei care, deşi la început ajunsese la un acord cu Tudor, va sfîrşi prin a-l prinde pe pandur şi a-l da pe mîna celor mai sîngeroşi dintre oamenii săi care l-au pierdut la 27 mai 1821. 14) Verbul ridicării ţărănimii la luptă pentru drepturi sociale, pentru o viaţă mai bună • Inedite.

VERTICAL: 1) Plai din Mehedinţi unde, începînd încă din anul 1814, s-a format nucleul conducător al răscoalei, Tudor începînd pregătirile, adunînd arme, instruind pandurii • Tudor Vladimirescu, erou al neamului nostru. 2) Mînăstire unde este semnalată ultima rezistenţă a pandurilor la data de 20 iulie 1821, după cele două bătălii victorioase de la Drăgăşani • Instrument cu coarde. 3) Piaţă publică în oraşele Greciei antice • Punînd drept condiţie prealabilă a tratativelor depunerea armelor, Tudor refuză, deşi spre sfîrşitul lui aprilie acesta intenţiona să evite o intervenţie otomană • Subsemnatul. 4) Tudor Vladimirescu în postura de luptător şi strateg militar, calitate care a permis, alături de alte circumstanţe, ca forţele armate ale revoluţiei să parcurgă victorioase drumul de pe plaiul Cloşanilor la Bucureşti • Prieten. 5) Palat cu o aripă căzută! • În foc! • Nămol • Insulă în arhipelagul Solomon. 6) Cîini din Delta Dunării • Ceaşcă • Alexandru. 7) Literă grecească • Oraş în Coreea de Nord • A îngheţa tare în expresie. 8) Cal dobrogean • A trece cu plugul • Afirmaţie • Final şahist. 9) O altă obligaţie de rentă ţărănească, obligaţie care alături de clacă şi diferitele dări, apăsa greu pe umerii populaţiei rurale în preajma declanşării mişcării conduse de către Tudor Vladimirescu • Localitate de lîngă capitala ţării, localitate de unde Tudor lansează o proclamaţie către bucureşteni de a se alătura mişcării revoluţionare conduse de el. 10) Oastea lui Tudor, formată din cete de arnăuţi, iar ulterior întregită cu ţărani şi plăieşi înarmaţi cu pistoale şi puşti (art.). 11) Localitate de unde la 4 martie se porneşte marşul triumfal al oştirii lui Tudor, marş care va culmina la 21 martie odată cu ajungerea la Bucureşti • „...norodului românesc", plan de reforme concretizat de către Tudor Vladimirescu încă din luna februarie 1821 (neart.).

Dicţionar: JPA, BUA, MAB, ALAT, ALU, TEAS, PSI, ANJU.

Plante medicinale

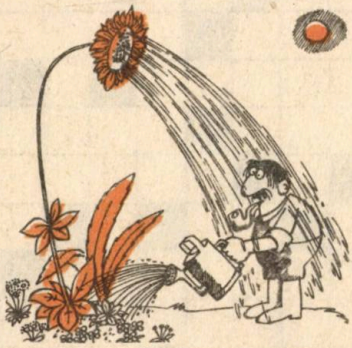

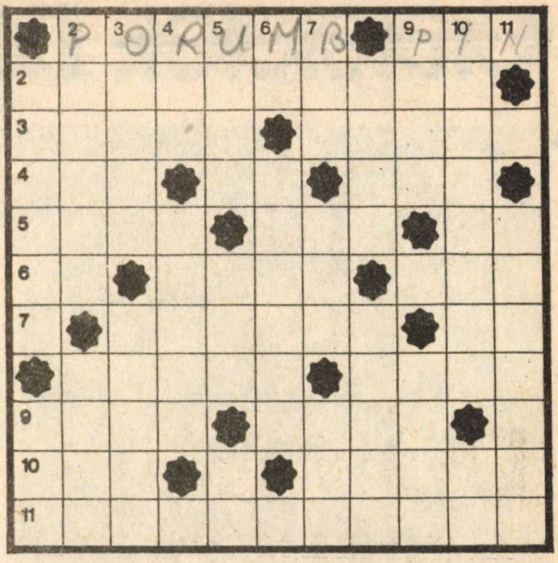

ORIZONTAL: 1) Plantă cerealieră din a cărei mătase se prepară o infuzie cu multiple efecte terapeutice • Ceaiul preparat din mugurii acestui arbore acţionează ca dezinfectant al căilor respiratorii. 2) Flori din familia compozitelor utilizate la prepararea unor infuzii cu rol calmant în infecţiile oculare. 3) Plantă medicinală ale cărei rădăcini se folosesc în fitoterapie şi cosmetică • Fructe de pădure a căror substanţă activă are un rol astringent şi diminuează cantitatea de zahăr din sînge. 4) Cap de afiş! • Radu Marinescu • Acum (pop.). 5) Butoi pe roate • Capabil • Vitamină. 6) Extract din porumb! • Flori de cîmp din ale căror petale se prepară o infuzie utilizată ca emolient bronşic în stările gripale • A face o cură de ceai. 7) A pregăti rădăcinile, frunzele sau fructele plantelor medicinale în vederea utilizării • Rîpe! 8) Din codiţele fructelor acestui pom se prepară un decoct antidiareic şi diuretic • A da o boală... căprească. 9) Pomi fructiferi din familia rozaceelor. • Masă verde. 10) Tria! • Li se prescriu tonifiante. 11) Denumire generică pentru tratamentul cu plante medicinale.

VERTICAL: 1) Umbeliferă aromatică ale cărei fructe conţin uleiuri volatile ce stimulează funcţiile pancreatice • Te lasă... cu gura căscată. 2) Trust care coordonează în ţara noastră recoltarea şi valorificarea ştiinţifică a plantelor medicinale • Extract apos preparat din plante medicinale, cu binefăcătoare efecte terapeutice. 3) Pieziş • • Contrariat. 4) În grabă! • Gustul anumitor ceaiuri (masc. pl.). 5) Portar (înv.) • Frunzele coniferelor • Extrase din stejar! 6) Sub munte! • Strămoşul trandafirului, ale cărui fructe se folosesc în tratamentul avitaminozelor, calculozei renale, enterocolitelor, etc. (pl.). 7) Vîrf de brad! • Erbacee perenă din care se prepară o infuzie antimicrobiană cu efecte diuretice, depurative şi de întărire a sistemului osos • Arbore fructifer din familia rozaceelor, din ale cărui fructe se obţin preparate tonifiante, bogate în vitamine. 8) E... Frumos! • A indica. 9) Mijloc modern de ambalare şi comercializare a plantelor medicinale. • Plantă erbacee din care se prepară ceaiuri hepatice şi antibronhitice. 10) Arbust din regiunile de deal şi munte ale cărui infuzii se utilizează atît intern cît şi extern, sub formă de frecţii (pl.) • Nichel. 11) Plantă erbacee din familia compozitelor, ale cărei frunze şi rădăcini au acţiune stomahică şi diuretică.

CARTE DE VIZITĂ

(7, 8)

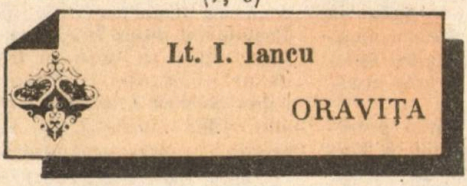

Prin anagramare se vor afla profesia locotenentului I. Iancu, precum şi oraşul în care acesta locuieşte.

CREAŢIE

(Rebo eliptic anagramat: (4) + 4 = 7)

DE ANUL...

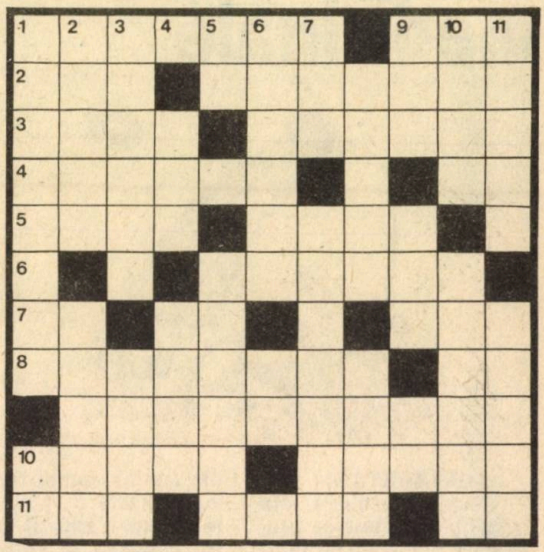

ORIZONTAL: 1) Mare regizor francez de film, autor al controversatei pelicule **Anul trecut la Marienbad** (Alain) • Graminee folosită ca nutreț. 2) Reper central! • Precum trei ani în raport cu al patrulea (de vină e... februarie!) (fem. pl.). 3) Urători (fig.) • Drept... pînă la moarte, nu și după! 4) Efecte sonore la cabană, în munți • Revelion '38! 5) Două note muzicale... la un lac din Carpați • Cetatea în care, după moartea lui Oedipus, fii săi Eteocles și Polynices urmau să domnească pe rînd, fiecare cîte un an. 6) Personificare a perfecțiunii feminine. 7) Odinioară (abr.) • Sunet salvator de pe Capitoliu • Localitate în Norvegia. 8) Poetul muncitor din a cărui creație am desprins **Noapte de iarnă**, poet despre care Mihu Dragomir a scris **În legătură cu data nașterii** • 1980. 9) Marele compozitor rus, autor al uverturii **1812**, unul dintre cei mai mari creatori ai istoriei muzicii. 10) Formă de relief creată prin eroziune • Prenumele actorului Novarro, protagonist al filmului **Ben Hur** (în regia lui F. Nilbo, 1926). 11) În centrul atenției acestui careu (pl.) • Popor antic la care punctele cardinale sînt menționate încă de la sfîrșitul mileniului III î.e.n. • Urarea noastră: **...mulți ani!**

VERTICAL: 1) Marea petrecere din răscrucea anilor • Termen de comparație. 2) Mulți, mulți, mulți ani! • Omul cu cei mai mulți ani... între alții. 3) Mulți, mulți, mulți ani! (pl.) • Un plural silvic de la... cer! 4) Unde (trans.) • Culoare folosită în pictură. 5) Anul internațional... • Academician român dintre ale cărui lucrări amintim pe cele intitulate **Idei în mers** (1975) și **Civilizația anului 2000** (1969) 6) Verb foarte des conjugat de către niște gazde primitoare • Udrea Kiriac. 7) Piese din harnașament • Oameni de carte. 8) O mare actriță suedeză lansată la Hollywood și cunoscută ca interpretă în filmul **Femeia cu două fețe,** turnat în 1941, anul în care se retrage de pe platourile de filmare • Piesă celebră a lui Moliere (din anul 1668) (neart.). 9) Formă argotică pentru magnetofon • Un an și încă... unu! • Cușme! 10) Cuprins în anul de învățămînt • Lac în R.S.S. Kazahă. 11) Anotimpul cînd anii își transmit ștafeta • Ani, poftim!

Dicționar: ULA, IUA.

Știați că...?

- *Charles Darwin colecționa ștampile?*
- *La 25 martie 1964, guvernatorul unei provincii spaniole, a interzis tinerilor neștiutori de carte, plimbarea cu persoane de sex opus?*
- *Cel mai curat oraș din lume este Stokholmul?*
- *Maimuțele din Singapore își spală singure hrana și o șterg între frunze?*
- *O statistică arată că, pînă la 70 de ani, inima bate de 2500 milioane de ori?*
- *Muzica dodecafonică ucide plantele?*
- *Există crizanteme de ghips? În țara noastră se formează pe pereții peșterilor de la Izvorul Tăușoarelor din munții Rodnei.*
- *În Elveția vacile sînt duse la pășune cu... elicopterul?*
- *Dacă un crocodil pierde un dinte crește altul la loc și asta (creșterea dinților) toată viața?*
- *Cel mai celebru atlet al antichității, Milon, era atît de puternic încît și-a ridicat singur propria-i statuie pe soclu?*

...NOU

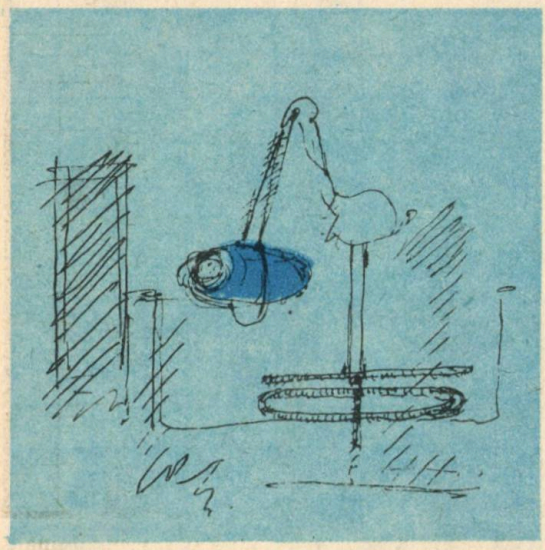

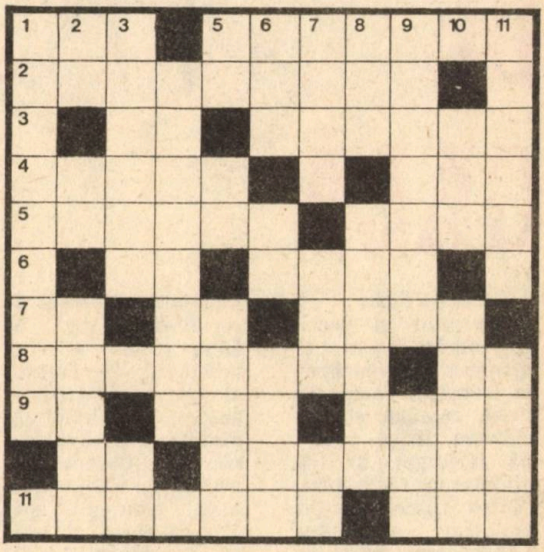

ORIZONTAL: 1) Culegere de norme ale eticii şi echităţii în societatea noastră, norme specifice omului nou, constructor al socialismului şi comunismului pe pămîntul României • Prozator italian contemporan, autor al volumelor de **Povestiri din Roma** şi **Noi povestiri din Roma** (Alberto). **2)** Reversul medaliei la tema **Nou. 3) Noul** şi vechiul **Adam!** • Un timp care nu ne place... nouă! **4)** Îl are Pămîntul şi... noul născut! • Aproape nouă! **5)** Ţara de baştină a navigatorului Abel J. Tasman care, în **1642**, descoperă Noua Zeelandă dîndu-i totodată numele actual • Actriţă franceză (Remiremont), una dintre cele mai apreciate interprete ale **noului val** din cinematografia franceză. **6)** Un kent fumat pe jumătate! • Stingere în apă. **7)** Acum! • Scame! • Trimis pe un drum fără întoarcere. **8)** 1907 (fig. pl.) • Etc.! **9)** Din belşug! • Usuc (conj.) • Jurnalist francez (Victor). **10)** Cel mai nou e... 1980! • **Noua** din ultima perioadă a epocii bronzului, răspîndită în Transilvania de sud-est, Moldova, răsăritul Munteniei şi Dobrogea. **11)** Noi, nouă... • Cunoscută ca şi **Noua** (din Bucureşti).

VERTICAL: 1) Operator român de film, autor al documentarului **Noii Prometei** (1972) (Constantin). **2)** De la nouă la... 21! **2)** Primele din ultimele! • Stă ca viţelul la poarta nouă (e un catîr!). **3)** Mare compozitor ceh din creaţia căruia se desprinde **Simfonia a IX-a** (a noua), intitulată şi **Din lumea nouă** (1893) (Antonin) • Nouă ca cifră (abr. înv.). **4)** Marele nostru poet din versurile căruia am ales fragmentul: **Vreme trece, vreme vine/ Toate-s vechi şi nouă toate... 5)** Unde merge mia, merge şi suta! • De ce invers?! • Un alt cineast român contemporan, de data aceasta regizor de filme documentare care debutează în 1959 cu **Bucureştiul de ieri şi azi,** realizînd în 1972 **Primul tur de manivelă** (Ion Iancu). **6)** O fi (mold.) • Nu duci lipsă • Recent, imediat, de foarte nou. **7)** Nume vechi • Fără valoare • Cale! **8)** Cel mai nou tip de autoturism de teren fabricat la noi şi cunoscut pe multe meridiane ale globului • Nou. **9)** Toate-s vechi şi nouă toate... (masc. pl.) • Viitor puişor (nu chiar nouţ!). **10)** Răchită (reg.) • E bună cînd e nouă (noutate). **11)** Din nou... nou! • **...nou,** operetă de Ciprian Porumbescu, pe un libret după V. Alecsandri (premiera — 27 februarie 1882, Gimnaziul Român, Braşov).

Dicţionar: NOIR, OHI, RIRI, IOV.

CREAŢIE...

(Monoverb anagramat: 3 — 11)

NOTE

(Monoverb anagramat: 2 — 7)

UN AUTOR

(Monoverb anagramat: 4 — 8)

CONCERT DE GALĂ

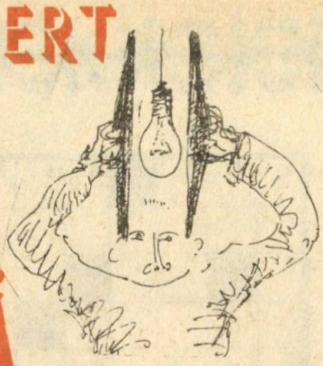

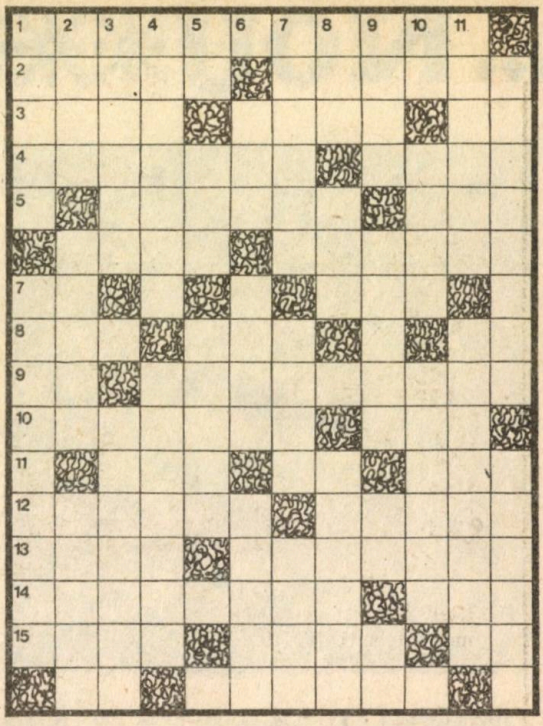

ORIZONTAL: 1) Compozitor și pedagog român, fondator și dirijor al trupelor **Opera Română. Compania lirică română** și **Societatea lirică** română (George). 2) Un alt compozitor român, dintre operele căruia amintim **Alexandru Lăpușneanu, Capra cu trei iezi, Ion Vodă Potcoavă** (Alexandru) • Geniu al muzicii românești, autor al celor **Două rapsodii române** care au făcut înconjurul lumii. 3) Plantă exotică • A privi anapoda • Mare perioadă de timp. 4) Compozitor sovietic, autor al operetei **Pe malurile Amurului** (n. 1903) • Întrebare cu adresă... personală! 5) Dans popular românesc din sudul Olteniei, precum și melodia după care se execută • Direcție (abr. uz.). 6) Parte esențială a unei bucăți muzicale • Chip. 7) Curmătură • Măsuri la... sol! 8) Pentru (abr.) • Nume turcesc • Sere! 9) Vocaliză! • Compozitor român, autor al celebrului vals **Valurile Dunării** (Iosif). 10) Fixate în spațiu • Oraș în India. 11) Stradă (abr.) • Leu! • Iunie (abr.). 12) Și-a încheiat cariera de interpret • Un alt cunoscut compozitor român, din creația căruia se desprind lucrările dedicate teatrului muzical **Ana Lugojana. Plutașul de pe Bistrița** ș.a. 13) Erou troian • Pseudonimul de creator al lui Ivan Glebov, autor al baletului **Fîntîna din Bahcisarai.** 14) Compozitor, cîntăreț și dirijor german, cunoscut mai ales ca autor al operei **Țar și teslar** (Albert) • Strigăt cu care se mînă caprele. 15) Penurie de... penurie! • Bate ca un metronom • Tele! 16) Mori! • Petrecere la iarbă verde implicit... cu muzică!

VERTICAL: 1) Compozitor de naționalitate maghiară de la noi din țară, autor al baletelor **Mielul cu părul de aur** și **Balada haiducului** (Csaba) • Tînăr compozitor român, autorul cantatei **La țărmul dintre zori și lună** (Vasile). 2) **...Eulenspiegel,** poem simfonic de Richard Strauss • Un han istoric • Mare. 3) Greșeală • Personaj celebru alături de... Cleopatra. 4) Numele mic • Compozitor român (Mircea), autor de **Muzică stereofonică pentru 2 orchestre de coarde** 5) Rîs concentrat • Literă arabă • Extrem de strîngătoare. 6) Ultima literă din alfabet • Fără melodicitate • Mici ambarcațiuni fluviale. 7) Compozitor și muzicolog român, autorul a 2 **Rapsodii române,** precum și al operei **Marin Pescarul** (Marțian) • **...Nibelungului,** cunoscuta tetralogie a lui Wagner (neart.) • Transportor pentru paste. 8) Fluviu în Peru • Numele rîului german Mies în secolul X • Bazin extractiv din Asia centrală. 9) Mare la arabi • Partea din față a unei nave • O notă întoarsă • Și o notă corectă. 10) Club sportiv (abr.) • Stau la baza unor creații deosebite • Din neamul ilirilor. 11) **...vrăjitor,** poem simfonic de Paul Dukas după balada lui Goethe • Compozitor austriac, unul din marii romantici, creator al liedului modern (Franz Peter). 12) Piesă orchestrală dinaintea unei reprezentații de teatru muzical (pl.) • Scriere în proză.

Dicționar: ALH, URIE, TSA, SNEC, ENI, MSA, UBAGAN.

Mea culpa

Cerem scuze cititorilor-dezlegători deoarece în PINGUIN-ul anterior (3/1979) au apărut o seamă de erori datorate, în principal, unor modificări de ultim moment efectuate asupra cîtorva materiale. În acest sens rugăm cititorii-dezlegători să ia cunoștință de următoarele corecturi:

— **pag. 5, careul O noapte cu artiștii,** 3 orizontal: în loc de 1738 — 1837 se va citi 1798 — 1837; 11 vertical: în loc de 1883 — 1953 se va citi 1888 — 1953;

— în grila careului **Literatură universală** se vor muta următoarele puncte negre: 3 oriz./9 vert. va trece la 3 oriz./10 vert.; 4 oriz./11 vert. va trece la 4 oriz./12 vert.; 6 oriz./12 vert. va trece la 6 oriz./11 vert.; se va pune un punct la 7 oriz./12 vert.

Deși destul de tîrziu cerem încă o dată scuze cititorilor-dezlegători.

PINGUIN

ENIGMISTICĂ

TEST

Care dintre cele opt imagini sînt identice?

LITERARĂ

(Monoverb anagramat: 3 — 6)

3
T

LA ŞCOALĂ

(Monoverb anagramat: 4 + 6)

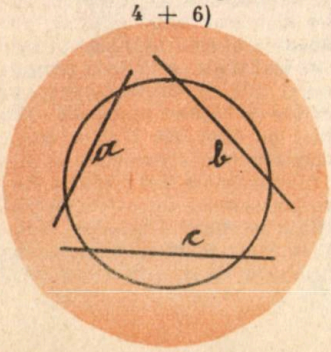

MONTANĂ

(Monoverb cu incastru anagramat: xxxxxx0)

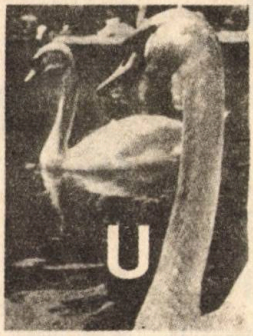

ASTRALĂ

(Monoverb cu incastru anagramat: xxxxxx0xx)

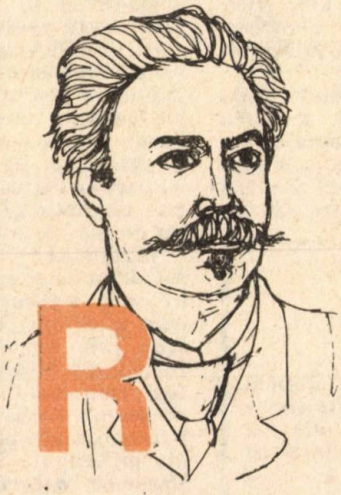

REGIZORALĂ

(Metagramă anagramată: 0xxxxxx — xxx0xxx)

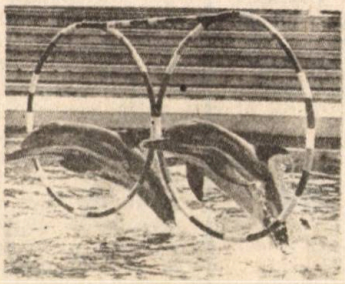

ŞAH

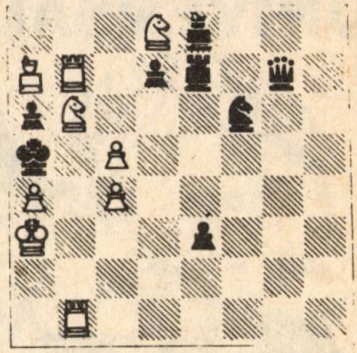

Mat în 3 mutări.

OBIECTIV

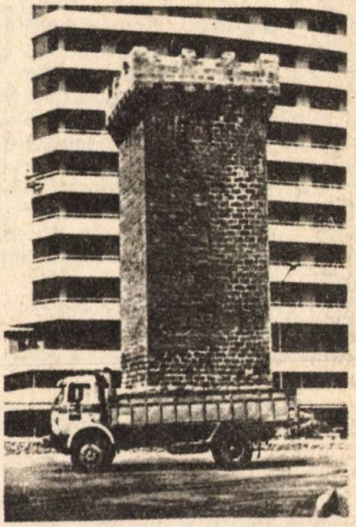

Fotografia de mai sus a fost executată într-un straniu complex de împrejurări. Timpul de expunere, secunda în care a fost declanşat aparatul, unghiul din care a fost luată imaginea... Toate au concurat la reuşita autorului, un francez numit Serge Lipoff. Un eventual titlu ar fi: **Foarte vechi şi foarte nou.** Oare cu adevărat camionul căra din faţa blocului acel turn medieval?

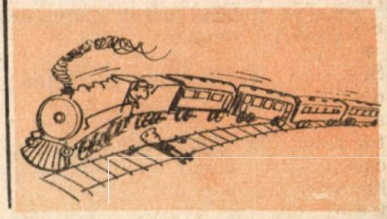

LITERATURĂ UNIVERSALĂ

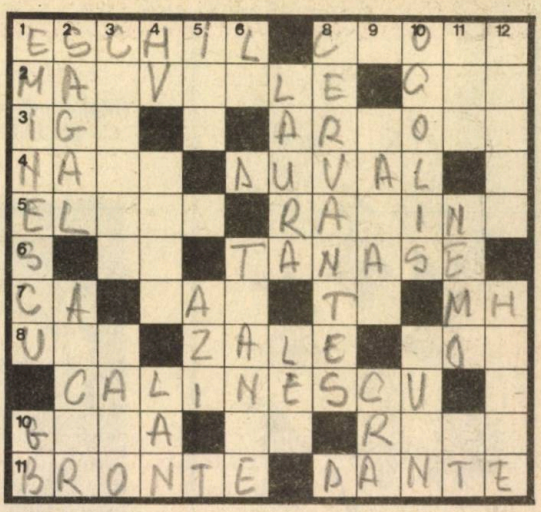

ORIZONTAL: 1) Poet tragic grec născut la Eleusis, autor al trilogiei **Orestia,** considerat părinte al tragediei antice • Critic italian, cu o metodă inspirată din Hegel, care a exercitat o mare influenţă asupra gîndirii italiene (Benedetto). 2) Romancier american născut în New York, autor al faimosului **Moby Dick** sau **Balena albă** (Herman) • Unul din pseudonimele lui Caragiale. 3) Iată (reg.) • Poetul a care prezentat în albume pe **Pierro della Francesca** şi **Chagall** (Grigore). 4) Scriitor satiric englez, autor al romanului **Călătorul nefericit** (Thomas) • Personaj masculin principal din drama lui Al. Dumas **Dama cu camelii** (Armand). 5) Poet şi eseist englez de origine americană, laureat al premiului Nobel în 1948 (Thomas Stearns) • Poet tragic francez, din ale cărui piese de teatru amintim **Ifigenia, Andromaca** şi **Fedra** (Jean). 6) Cele! • Scatiu... cu veleităţi de personaj literar! 7) Termen de comparaţie • Osul cu noroc • Personal • Mihai Horia. 8) Pasăre de pradă • Cămaşa inexpugnabilă a voinicului din poveste • Nume masculin anglo-saxon. 9) Marele nostru critic literar în a cărui operă poate fi descoperită şi o traducere a cărţii lui Giovanni Papini **Un om sfîrşit.** 10) Şi un poet român care, începînd din 1903, traduce şi publică în **Luceafărul** celebrul poem dramatic al lui Madach Imre **Tragedia omului** (Octavian) • Seve! • Autor al **Năzdrăvăniilor lui Nastratin Hogea** (1853). 11) Faimoasele surori englezoaice, autoare de romane, dintre care cea mai cunoscută este Charlotte **(Jane Eyre)** • Poetul italian pictat de Rafael, autor al **Divinei Comedii.**

VERTICAL: 1) Genialul nostru poet considerat drept unul din cei mai mari poeţi romantici ai lumii • George Bacovia. 2) Autor american care a devenit fulgerător cunoscut în întreaga lume prin romanul său **Poveste de dragoste** • Steaua din... **Steaua fără nume** de Mihail Sebastian, care apare şi în titlul unui musical inspirat de aceeaşi piesă. 3) Un mare scriitor înaintaş • Personaj shakespearean din drama **Othello,** devenit prototipul clasic al intrigantului. 4) Horia Vasilescu • Scriitor german, unul din reprezentanţii de frunte ai şcolii naturaliste germane (1863—1929) • Holdă. 5) Piesă din portul nostru popular pictată de Matisse • Ziua în curs. 6) Bile! • Sub acţiunea hipnozei (pl.). 7) Iubita marelui poet al Florenţei, Dante Alighieri • Prenumele marelui romancier rus Tolstoi. 8) Scriitor spaniol născut la Alcala de Henares, părintele acelui **Cavaler al tristei figuri** (Miguel de). 9) Oraşul în care Bacovia afirma într-un celebru vers al său că este **cel mai sigur** • Curtea permanentă de arbitraj (abr.). 10) Un drum pe departe • Un virtuos cuceritor de inimi femeieşti. 11) Apare într-un cadru... **pocnind din bici pe lîngă boi** • Neînfricatul căpitan julesvernian, mult îndrăgit de către tinerii cititori • Nota traducătorului. 12) **Ţara...,** volum semnat de către tînărul scriitor de naţionalitate germană Christian Maurer, apărut în 1975 • Mare poet german, autor al unor versuri încărcate de ironie romantică (1797—1856).

UNUL DIN TREI

A. În perimetrul unei cunoscute staţiuni de la Marea Neagră se află mai multe obiective turistice, care expun vestigii ale vechiului Callatis **(Portul antic, Mormîntul cu papirus** etc.). Care este aceasta?

1. **Mangalia;**
2. **Mamaia;**
3. **Constanţa.**

B. În 1959 s-au împlinit 500 de ani de la prima **atestare documentară a Capitalei** noastre. Cu această ocazie Poşta Română a emis o frumoasă serie comemorativă. Pe coliţa acesteia a apărut şi chipul domnitorului pe al cărui hrisov apărea **numele Bucureştiului.** Cine este?

1. **Bogdan al II-lea;**
2. **Vlad Ţepeş;**
3. **Radu cel Frumos.**

Cenaclu ad-hoc

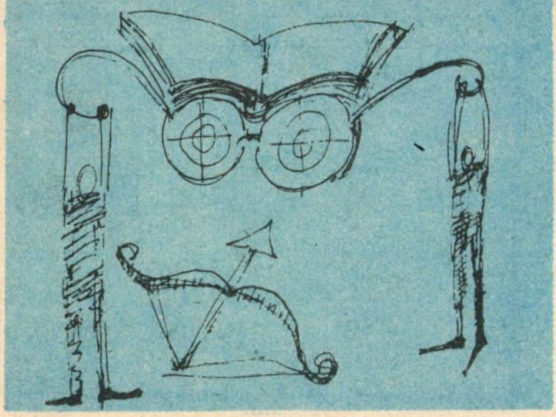

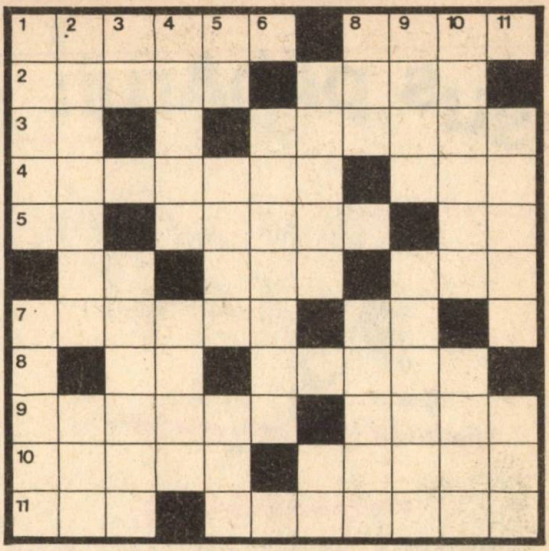

ORIZONTAL: 1) A întocmit o culegere de studii ale unor autori români și străini despre viitologie intitulată **Viitorul? Atenție!** • Cunoscut roman al scriitorului Vasile Rebreanu. **2)** Autor de literatură pentru militari care se inspiră mai ales din viața marinarilor (Ion) • **Ai noștri ca brazii** (sing.). **3)** George Ivașcu • **Gloria...,** unul din volumele talentatului poet Gheorghe Tomozei. **4)** Poet contemporan din volumele căruia amintim: **Cuaternar** și **Rondelul tainelor** (Pan) • A merge cu pluguşorul. **5)** Unu la cerc! • Critic și romanciaer care în **Itinerarii critice** abordează literatura **dintr-o perspectivă sociologică** (M. Popa) • Bene! **6)** Chiar nota bene! • **Neue Literatur (Literatura...),** revistă lunară a Uniunii Scriitorilor editată în limba germană (masc.) • Apare **Luceafărul! 7)** Atribut celest de care este legat pseudonimul literar al talentatului poet Dumitru Petrescu, pseudonim sugerat de Eugen Jebeleanu • Poe... în lectură! **8)** Ba • Scriitor de naționalitate maghiară, un poet cerebral și ironic **(Etica și cibernetica,** precum și în **Timp metaforic)** (Adam). **9)** O tipăritură cu pagini și fără! • A apărut anul acesta cu un volum de povestiri cu scriitori — autorul susține că sînt adevărate! — în seria **Cartea de vacanță** a editurii **Sport-Turism** (Mircea). **10)** Regretat poet militar, autor a nenumărate volume închinate străjerilor patriei, care și-a încercat condeiul și în proză **(Misiunile căpitanului Dan)** (Nicolae) • Tînăr poet contemporan, autor al volumelor **Cine mă apără, Ochiul neantului, Fum** ș.a. (Gheorghe). **11)** Și așa mai departe (abr.) • Un foarte îndrăgit autor de literatură pentru copii și tineret, creator al apreciatului ciclu al **Cireșarilor** (Constantin).

VERTICAL: 1) Poet din generația anilor 60, autorul fiind remarcabil în poezia sa patriotică **(Noblețe de stirpe, Cîntece de stemă** ș.a.) • Numărul primului vers care se repetă la un rondel. **2)** Prima dintre revistele inițiate și conduse de PCR care pune bazele unei politici culturale și literare decise (M. Popa) care apoi devine **Revista literară** • **E lung pămîntul, ba e... 3)** Debutul lui Bacovia! • Poet comunist căruia i se editează seria de **Opere complete,** un adevărat **toboșar al vremurilor noi** (Mihai). **4)** Autor al unui **Jurnal intim,** un scriitor penetrant (de origine elvețiană) • Dus cu sine. **5)** Colț din natură! • O misterioasă enigmă amintită într-un poem de Blaga • **Ana...,** din scrierile lui Remus Luca (neart.). **6)** Un cer de toamnă, bacovian. **7)** Prozator cu un stil aparte, din romanele căruia amintim **Îngerul a strigat, Frumoșii nebuni ai marilor orașe,** precum și recenta **Carte cu prieteni** (1979) • O literă... cifră. **8)** Unul din pseudonimele lui Caragiale • Regiune muntoasă din Asia centrală. **9)** Poetă contemporană, autoare a volumelor **Austru, Ave, noemvrie** ș.a. (Florența) • În vîrful... epigramei (fig.). **10)** Autor al volumelor de povestiri **Un septembrie frumos** și **Oameni singuri** precum și al romanului **Marele sigiliu,** avîndu-l ca erou pe Nicolae Bălcescu (Viorel) • Pană de despicat lemne (dim.). **11)** Poet contemporan, din creația căruia amintim titlurile **Puntea soarelui** și **Să iubim ce-i de iubit** (Traian) • Cîntec de leagăn!

sus pAhArul!

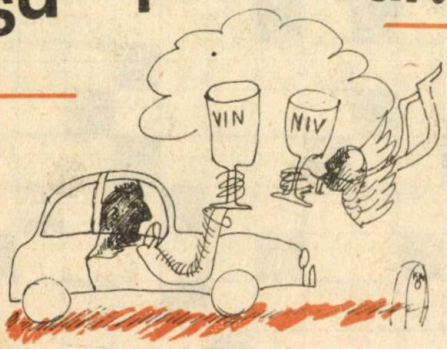

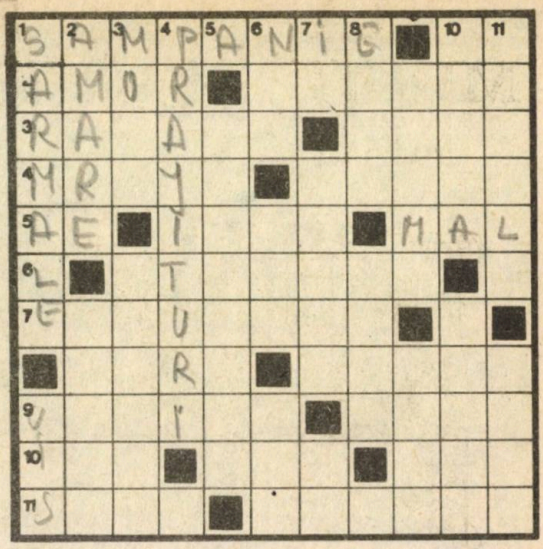

ORIZONTAL: 1) Conţinutul unui pahar sărbătoresc • Ţese! 2) Zeul care ne-mbată sufletele • Anul care a trecut á la veac XIX. 3) Sarea şi piperul... plăcintelor • Sînt cinstiţi după faptă. 4) Un fel de vino-ncoace! • Dragoste, mare dragoste. 5) Una, alta!... • Spre soare-a zburat... • Unde se îneacă unii... 6) Cupă cu specific autohton. 7) Revelion prin O.N.T. 8) Sine (pl.) • O urare cu paharul sus. 9) De ani şi ani (fem.) • Sămînţă de cîntec. 10) Anul care vine (pl.) • Mai mult ca... prăjitul • Literatură scurtă! 11) Mereu înainte • Colindătorul cu daruri...

VERTICAL: 1) Preparate-n foi de viţă (sau de varză, după caz!) • Nădejdea lui Manole. 2) De prost gust (fem.) • Gaz cam rar. 3) Roşu şi negru (fem. pl.) • El nu dă nimic. 4) Servite înainte de spartul chefului. 5) Un aperitiv strict naţional. 6) Omul din... nea! • Scriitor maghiar • Unitate de lucru mecanic. 7) 2/3 vin! • Vieţuit • Case! 8) Atmosferă pur poetică • Face din noapte zi. 9) Cartea de vizită a bucatelor • A se văicări (olt.). 10) A sta în capul mesei • E contra. 11) Artileria grea a nopţii de revelion • Moş Gerilă ad-hoc.

— Staţi să vă spun. Am eu un coleg care-i dă telefon şefului său şi-i spune că e la cîrciumă. Şi ce credeţi că zice şefu'? Exact. Zice că e bună şi se prăpădeşte de rîs!

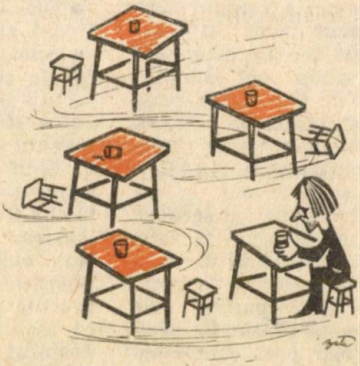

Respectînd prescripţia medicului: cîte un păhărel la fiecare masă...

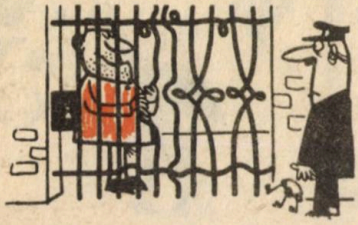

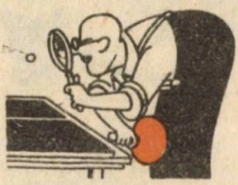

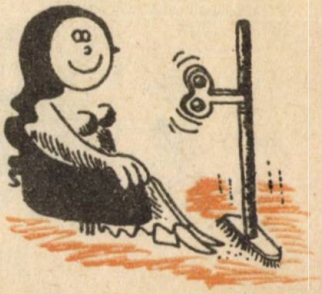

LA MULȚI ANI!

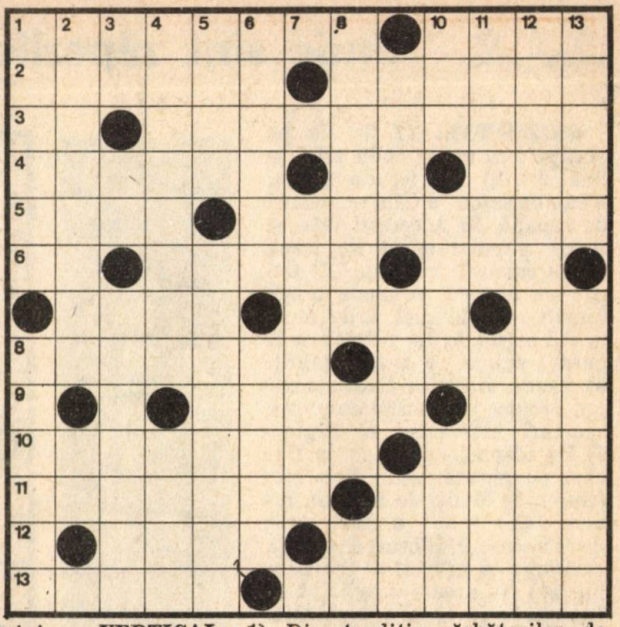

ORIZONTAL: 1) Intră în noul an... cu bătaie! Albă ca zăpada (masc.). 2) Luminițe colorate din pomul de iarnă • Oferă o petrecere de... 2 ani! 3) Patru roman • Miezul... specialităților culinare. 4) O, brad frumos... (pl.) • Invitată la mijloc! • Nins cu... vată în brad. 5) Trage sania • Secundare... (sing.). 6) Întîi ianuarie! • Asta e numai rîs • Instrument muzical hindus. 7) Fost-au cîtă frunză și iarbă • Auxiliar motorizat • Cale lungă, drum de fier (abr.). 8) 1980, la miezul nopții... • Un om întreg de mii de ani. 9) Se cheltuiește pentru obraz (pl.). • Anul trecut (abr. uz.). 10) În felul său... e dulce! (pl.) • Gheață de la... apă! 11) Stropirea obligatorie a bucatelor • Purcel de lapte (nici n-a apucat anul). 12) Bani... cu cîntec • Pîinea lor e și a noastră. 13) Din moși-strămoși (fem.) • Bucuria vieții.

VERTICAL: 1) Din tradiția sărbătorilor de iarnă • Nu prea știe multe. 2) O petrecere la un an odată • Din trecut (abr.). 3) În sfîrșit „Noroc!" • Cu capra • Să vă fie cu folos (fam.). 4) Dau strălucire pomului de iarnă • Moral. 5) Nora e cam... complicată! • Legătură trainică. 6) A face pe cineva să rîdă • Cuvinte încrucișate pe tema Anului Nou! 7) Rămîne după ce s-a trecut cu pluguşorul... 8) Prieten de petrecere chemat protocolar • Cap de rînd! • O literă... din cifre! 9) Au o blană foarte călduroasă • Prietenul lui Maupassant • Tărie de import. 10) Navigator portughez (sec. XV) • Nasul unuia cam setos • Specialitate... făcută fiartă! 11) Televizorul... • O grămadă... 12) Ca focurile de artificii... 13) Te ia cu frig • Un an cu toate cîte vi le dorim!

Dicționar: OTU, CAO.

Pan-se-lu-te

DESPRE O ANUME ETATE

• Cînd pleci de-acasă seara i-ați și un pulovăr cu tine.

MARIAJ?

• Da. Mariaj. Există trei motive principale: iubirea e primul motiv. Interesul e al doilea. Prostia este ultimul sau primul.

ZAHĂRUL

• La rahat zahărul e ca varza la carne. Îi dă gust.

SĂ FIM ȘI CINICI?

• Da. Femeile. Ce sînt pentru mine? Sînt nasturii cu care mă închei la artă. Aș prefera o femeie fermoar. Să înlocuiască toți nasturii.

FEED-BACK

• Pentru a putea fi mulțumit de tine însuți trebuie înainte de toate să fi mulțumit de alții.

Sau invers.

NEBUNIA IUBIRII

• Panseul e ca o panseluță.

CE E MOARTEA?

• E ca atunci cînd se termină un film la televizor. Sau ca atunci cînd rămîi fără bani.

LA SPĂLĂTOR

• Maturitatea este ca săpunul, care împuținîndu-se intră astfel complet în savonieră.

ANTONIMIE

• Consecvența viciului nu este o virtute, deși consecvența în general ar fi o virtute.

VEDEREA IUBIRII DINSPRE VÎRSTA MEDIE

• Să nu ne enervăm, mai ales să nu ne enervăm cînd privim iubirea dinspre vîrsta medie — vîrsta superbă în care înțelepciunea se-ntîlnește spectaculos cu puterea și se sugrumă una pe alta.

DIPLOMAȚIE

• Răzbunarea este arma prostului, zice folclorul. Întradevăr, zic eu, e preferabilă tranzacția.

Dar mai depinde și de adversar.

Pușl DINULESCU

Unde sînt zăpezile de altădată?

ORIZONTAL: 1) Se dă pe gheață... ca să nu cadă alții • Sub 0°! **2)** Un fel de scîrța, scîrța de sezon • Cădere masivă de zăpadă. **3)** Accesorii într-un foarte popular sport de iarnă • La capătul drumului! **4)** Organ de mașină • Unde ninge liniștit cînd în casă arde focul în stil clasic. **5)** La culme! • E gheață sub 0° • Intern (abr.). **6)** Sanda Jianu • Cadru montan propice practicării anumitor sporturi hibernale • Argint. **7)** Un răspuns cam rece • Hochei pe gheață, schi, bob etc. (sing.). **8)** Munți de nea din lumea celor mici • Mai mult decît încinse. **9)** Blocuri de gheață călătoare • Afluent al Ieniseiului. **10)** Nu prea e dezghețat • Interjecție pe zăpada înghețată. **11)** Uriașul cu fruntea veșnic înzăpezită • Istria!

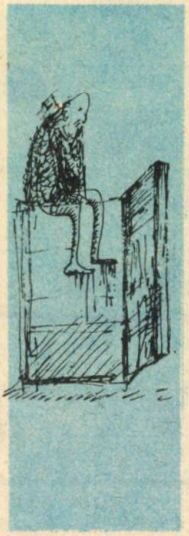

1	2	3	4	5	6	■	8	9	10	11
2				■						
3							■			
4					■					
5		■				■				■
6	■			■				■		
■			■						■	
8						■				
9							■			
10			■		■					
11							■			

SUB 0°

VERTICAL: 1) Autor al unei foarte cunoscute „Ierni pe uliță" • Nea (cu o oarecare căldură!). **2)** Lacul... înghețat • Ce nu-și schimbă lupul. **3)** Mătuși de la țară • Haine de vreme rea. **4)** Mașini și aparate într-un cuvînt • Și în ghețar! **5)** Inițialele unei apreciate unități piețstene • Locuința de iarnă a... Mioarei (pl.). **6)** Altul de la altitudine! • Tremură chiar și pe canicULă! **7)** Oraș antic în Colhida • Merg la Roma • Un punct pe hartă. **8)** Floarea Vasiliu • Cu sînge rece (fig.). **9)** „Sacrificatul" sărbătorilor de iarnă • Vechi „ținut" al... troienelor. **10)** E de-a dreptul înghețată (fig.) • O căciulă din cîmp! **11)** Un spectacol nr. 1 • Oglinda patinatorilor.

Dicționar OIA. AFA.

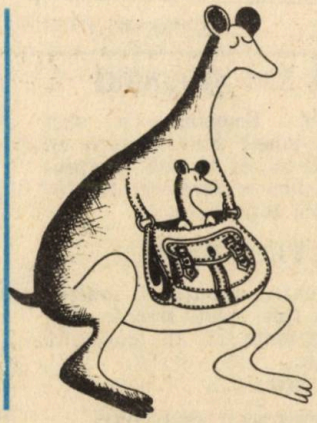

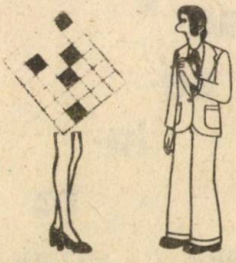

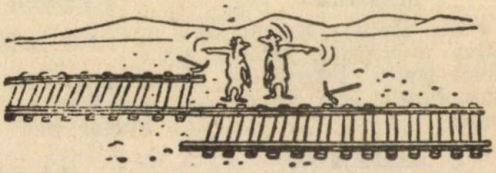

Cîntecul alpinistului

Hei-ho!
Solfegiez, urcînd:
Do — Mi — Sol — Do...
Solfegiez, coborînd:
Do — Sol — Mi — Do...
Şi acum, încotro?
Ulte muntele
cu multele
lui
cărărui.
Le-ncerc, le-ncurc...
Hei-ho!
Solfegiez şi urc:
Do — Mi — Sol — Do...
Mă tîrîi,
îmi zgîrii
de muchii
genunchii.
Mă doare. Mă nărui:
Hei-ho!
Solfegiez şi stărui:
Do—Mi—Sol—Do...
Pe brînci,
printre stînci
învăţ
să m-agăţ.
Înc-un salt. Îl risc:
Hei-ho!
Iată-mă în pisc:
Do — Mi — Sol — Do ...
Lumea-i jos, norii — jos.
Vultur sînt, sînt colos.
Necuprinsu-i colea,
aş putea să-l cuprind;
îi trimit o bezea
solfegiind:
Do — Mi — Sol — Do...
plus salutul: Hei-ho!
Şi cobor...
Parcă zbor.
(Chiar din nori
e uşor
să cobori.)
Prea uşor!...
Am venit ca un vînt,
mult prea lute-ajungînd
pe pămînt.
N-am avut cînd striga
Hei-ho!
şi nici cînd solfegia
Do — Mi — Sol — Do!
Parc-a fost derdeluş....
M-am rănit. Sîngerez.
Nu-i mimic. Trece-acuş...
Şi rîzînd, solfegiez
alt urcuş:
Do — Mi — Sol — Do...
Că doar munţi sînt destul.
Să tot sui!
Hei-ho!

RODICA TOTT

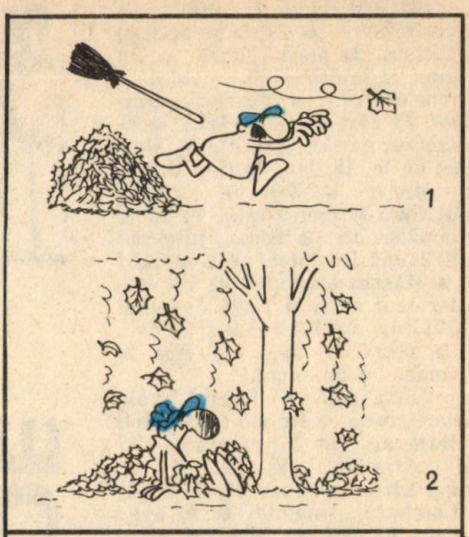

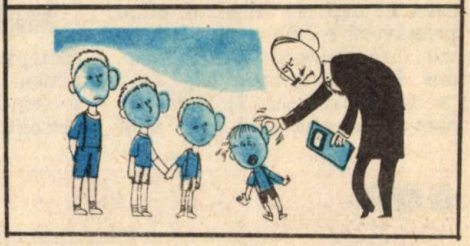

Cu gîndul la PRIMĂVARA...

ORIZONTAL: 1) Garanţie pentru splendoarea de-o clipă a eternităţii trandafirilor • Zvîcnete de primăvară (fig.). 2) Creator al unor dulioase şi ironice „**Rapsodii de primăvară**". 3) Febră de primăvară pe întinsul ogoarelor. 4) Localitate în Japonia • Realitatea ilustrată • Din primăvară-n primăvară. 5) Sap pe margini! • Un colţ din natură! • Geniu aerian din mitologia scandinavă. 6) Debut emoţionant în temă! • Sine qua non pentru flori de nufăr • Interjecţie topită odată cu ultimele pete de zăpadă. 7) Acoperită de muşchi (fig.) • O parolă la telefon. 8) Se aprinde uşor • Colecţie de... foaie verde s-a uscat! 9) Şi-a schimbat culoarea la soare • Din crin... în crin! • Primăvara e în continuă creştere. 10) Soarele vechilor egipteni • Un client al lui Păcală în ziua de 1 aprilie. 11) A transpus pe pînză nişte „Trandafiri roz".

VERTICAL: 1) Floare-albastră, floare-albastră... 2) Chimist şi mineralog român, descoperitor al broştenitei şi badenitei, două noi minerale • Sentimentul suprem ce învăluie florile vieţii. 3) Materie primă pentru flori arhitecturale • Viitoare floare. 4) Insulă la vest de Noua Guinee • Posesorii unor imense, multicolore evantaie. 5) Nume de „floare" • O cifră familiară geometrului • Numele egiptean al Tebei. 6) Trandafiri de la Moldova (e chestie de gust!) • Pe strune de chitară. 7) Termen sportiv cu aluzie la prima zi a lui april • Diafan (fig.). 8) Priveşte! • Primejdie posibilă. 9) Trib din Ţara de Foc • Substantiv de la care derivă, pentru enigmişti, adjectivul... arabil! • Sparge gheaţa dintre îndrăgostiţi. 10) Cadrul mitic al exploziei primăvăratice • Ambalaje pentru plante exotice. 11) Au reacţionat cît se poate de firesc în contextul sezonului.

Dicţionar: NIO, ALF, NIA, TPE, ONA.

1 S	2 P	3 I	4 N	5 I	■	7 F	8 I	9 O	10 R	11 I
2 T	O	P	Î	R	C	E	A	N	U	■
3 Î	N	S	A	M	Î	N	T	A	R	I
4 N	I	O	■			T	A	■	A	N
5	■	S	P	■		A	■	A	L	F
6	I	■	A	P	A	■		R	■	L
7	U		U	I		·	■	A	L	O
8	B		N	■	I	E	B	B	A	R
9 A	U	R	I	T	■	A		■	Z	I
■	R	A	■	P	A	C	A	L	I	T
11	E			E				I	■	E

DE PROBĂ

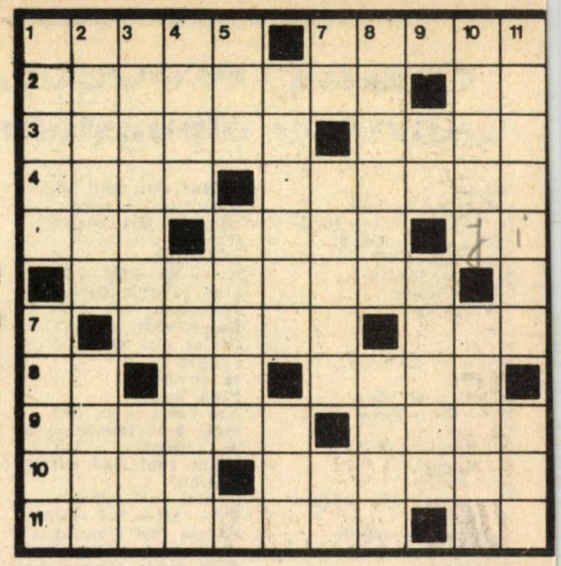

ORIZONTAL: 1) Aflată în destrămare • Adus la aceeaşi unitate. 2) Mare şi tare • Un grad la înălţime! 3) Cîntecul sirenelor (pl.) • Moartea găinilor. 4) Tare ca piatra (pl.) • Etalonul gurilor spurcate 5) Merge cu la, la, la... • Ce-i drept, e drept • Cap de jigodie! 6) Cum îi vrerea (pl.). 7) În al nouălea cer • Sens... interzis! 8) Rimă la cîntec! • 2 la cub! • Măsura eleganţei. 9) Un factor de zi cu zi • Ţintă de lemn. 10) Fost-au cîtă frunză şi iarbă... • Gură de aur. 11) Pus la treabă • Semilună!

VERTICAL: 1) Faptul unuia care crapă • Du-mă acasă, măi tramvai! (în interpretarea lui V. Atmanu). 2) Esenţă de curcubeu • Face cît face. 3) Combate... înainte • A avea ceva în cap. 4) Ninşi în plină primăvară • Bun simţ. 5) Larmă fără margini! • Flori de dus. 6) Cu noaptea-n cap! (pl.) • Are capsa pusă. 7) Proastele care se iau una după alta • Şi deşteptul care nu se ia după nimeni • Mijloc de trai! 8) Nu se-ntind la vorbă • Pămîntul răscolit. 9) Utilajul nr. 46! • Spus la ureche. 10) Mezalianţă de fier • Legătură de chei. 11) Peşte fără solzi • A fost odată...

FĂRA... NOD LA BATISTĂ

Grecii antici considerau pe Mnemosina zeiţă a memoriei. Conform credinţelor vremii, zeiţa introducea în capul fiecărui om, la naştere, cîte o tăbliţă cerată. Cînd omul memora în viaţă ceva, se imprima un semn anumit pe tăbliţă. Cît priveşte calitatea memoriei, se spunea că ea depindea de „dimensiunile" şi însăşi „calitatea" tăbliţei.

★

Cel care a constatat pentru prima dată posibilitatea transmiterii memoriei de la un individ la altul a fost omul de ştiinţă american James McConnell. El a efectuat experienţe în domeniul reflexelor condiţionate la o specie de viermi, numiţi Planaria.

★

Psihologii au ajuns la concluzia că omul, în general, uită cam 60% din ceea ce a memorat în ajun. Totuşi istoria omenirii a consemnat de-alungul mileniilor indivizi cu memorie prodigioasă care, prin capacitatea de asimilare a creierului, s-au detaşat net de semenii lor. Marele strateg Alexandru Macedon trecea în revistă frontul. În ochii soldaţilor se citea un devotament fanatic. Şi cum ar fi putut fi altfel cînd ei erau cîteva zeci de mii iar marele comandant de oşti îi cunoştea (se spune...) pe toţi pe nume? După trei secole scena s-a repetat, avîndu-i de astă dată drept erou pe Caius Iulius Caesar. Seneca, marele filozof roman şi dascăl al lui Nero, putea să repete două mii de cuvinte uimitor de uşor, neavînd nici o legătură unul cu altul, şi aceasta în condiţiile în care le auzea rostite o singură dată. La rîndul lui, K. Fr. Gauss (1777—1855), renumit astronom, fizician şi matematician, putea spune din memorie, primele zecimale ale tuturor logaritmilor, iar alt matematician — englezul John Wallis (1616—1703) — să extragă, în minte, rădăcina pătrată a unui număr format din 53 de cifre. După o lună de zile, îşi amintea perfect atît numărul care eventual i se propusese spre a-i extrage radicalul pătrat, cît şi valoarea acelui radical! Performanţe similare i se atribuie şi matematicianului şi fizicianului elveţian Leonard Euler (1707—1783), capabil să reţină primele şase puteri ale absolut tuturor numerelor pînă la o sută. O memorie de-adreptul prodigioasă se afirmă că a avut marele poet german J.W. Goethe. Printre argumente figurează şi următorul: la vîrsta de 8 ani, Goethe învăţase foarte bine — reţineţi, în paralel! — latina, franceza, italiana şi engleza şi aceasta în condiţiile în care, în acelaşi timp, mai lua lecţii de pian, flaut şi violoncel.

★

Printre oamenii cu memorie ieşită din comun şi, în plus, foarte precoce figurează muzicieni celebri ca: J.S. Bach, G.F. Haendel şi W.A. Mozart, marele pianist şi compozitor Fr. Liszt etc. Se cuvine spus că şi George Enescu se bucura de o memorie remarcabilă. Între altele, el putea să reconstituie, din memorie, bună parte din literatura muzicală clasică: opere, simfonii, sonate, cvartete etc.

★

Despre marele nostru istoric, profesorul Nicolae Iorga, se relatează că, odată, la Paris, un amic, vrînd să-i pună la încercare memoria, i-a propus să-l plimbe pe o stradă destul de lungă, într-un automobil în plină viteză, solicitîndu-i apoi să-i indice succesiunea firmelor şi magazinelor de pe una din părţi ale străzii, prin faţa cărora trecuseră. Spre surprinderea amicului, profesorul Iorga i-a enumerat toate firmele, în ordine, fără nici o greşeală!

În 1561, studentul Guillo Gindi (22 de ani) a făcut dovada unei memorii fenomenale. Ascultînd un număr de 36 de mii de cuvinte, deloc sistematizate, după şase ore de lectură a putut să le repete în aceeaşi ordine, ba chiar, repetînd fiecare al doilea sau fiecare al treilea cuvînt. Nu degeaba i se spunea „Della Granmemoria".

★

Englezul W. Parrat — virtuoz organist de seamă — avea o memorie prodigioasă. Era în vîrstă de 21 de ani (lucrurile se petreceau în 1862) cînd a dat un concert executînd fără partitură lucrări de Bach, Beethoven, Mozart, Chopin. Totodată, în timpul concertului a jucat două partide de şah orb (fără eşichier), cu doi adversari puternici care se aflau în preajma lui. Interpretarea lui a entuziasmat publicul, cele două partide le-a cîştigat.

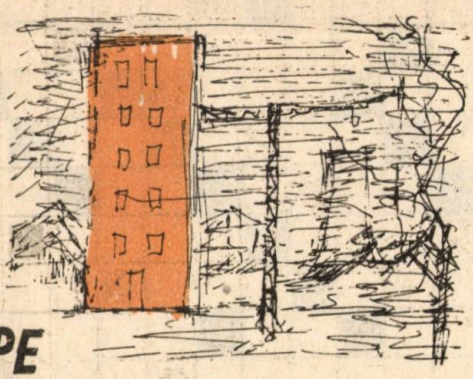

PE DRUMUL URBANIZĂRII

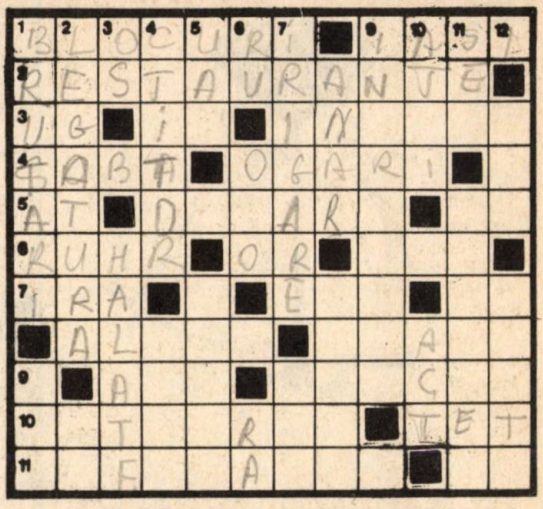

ORIZONTAL 1) Siluete moderne în peisaj rural • Dulcele tîrg moldovenesc. **2)** Unităţi socialiste din reţeaua comercială. **3)** În fugă! • Comună în apropiere de Şimleul Silvaniei • Resurse proprii (masc. sing.). **4)** Cuptorul de pe vremea bunicii • Cîini de vînătoare. **5)** Cal dobrogean • Fond fix de bază în C.A.P.-uri • Cuci! **6)** Afluent al Rinului • În horă! • „Actele" I şi II din „Cio-Cio-San"! **7)** Întreprinderea de reparaţii auto (abr.) • „Hebe"! • Metru pătrat. **8)** Oraş de la poalele Munţilor Rezeş care înglobează comuna suburbană Aştileu • Bronzaţi de soare (pop.). **9)** Diminutiv feminin • Produs industrial cu o foarte mare gamă de întrebuinţări moderne. **10)** Prezenţe noi în drumul spre urbanizare • Mic fluviu în Franţa. **11)** Centrale „termo" şi „hidro" pentru satisfacerea nevoilor de energie • Ori ea!.

VERTICAL: 1) Maeştri de la centrul de pîine • Exclamaţie. **2)** Linie telefonică directă • Vas pentru flori. **3)** Materie primă pentru anumite instrumente muzicale • Din vestimentaţia personalului noilor spitale. **4)** Ziditor de vatră nouă (fig.) • Odgon marinăresc. **5)** Însemne de pe autoturismele „Dacia" • Atac. **6)** Careu! • Rocada mare la şah (abr.) • Oraş antic **7)** Acţiunea de alimentare raţională cu apă a culturilor • Soţia lui Vişnu. **8)** Rană... pe spate! • Obiect vestimentar feminesc. **9)** Angajări colective pentru mai mult, mai bun, mai ieftin... **10)** Liberi cugetători • Document. **11)** Lichid din sînge • O altă unitate comercială cu mai multe raioane. **12)** Abia construite • Deschidere în inima noilor oraşe.

Dicţionar: RUHR, TET, SRI.

FIINŢA NOASTRĂ

— Acrostih —

Sorocul anului ce trece
Aduce un bilanţ de preţ;
Ne ştie vremea şi petrece
Adînc spre ideal măreţ.
Trăim aceste zile demne
Anticipînd un mîine clar —
Trasînd în calea noastră semne,
Edificînd un drum plenar.
Firească e menirea ţării
Egal păşind spre viitor,
Răbojul muncii şi visării
Înseamnă Noul An cu spor.
Cu fiinţa noastră, româneşte,
În tot ce facem sîntem noi,
Răspunsul sună cu nădejde:
Eroi am fost, vom fi eroi!

CINE A FOST...

...în vara trecută la Costineşti, cunoscuta staţiune marină a BTT, nu se poate să nu-l fi întîlnit pe simpaticul Lori. Pe numele lui de-adevăratelea **Laurenţiu Huică,** băiatul vesel oferea celor dornici, bineînţeles contra cost, cîte un exemplar din **Magazinul Studenţesc,** supliment estival al **Tribunei studentului economist.**

Din cuprins: filatelie, muzică, fotografii, rebus, modă, umor, bridge etc. Reproducem cîteva pastile apărute:

•*Mergea cu greu, trăgînd ceva după el şi toţi constatară că trăgea de timp.*

•*Era campion la sărituri: sărea cel mai bine din lac în puţ!*

•*Hai să-l tragem de limbă, spuseră ei şi apucară cu convingere pantoful.*

•*Deoarece era slab şi mic se strecura cu uşurinţă prin orice situaţie.*

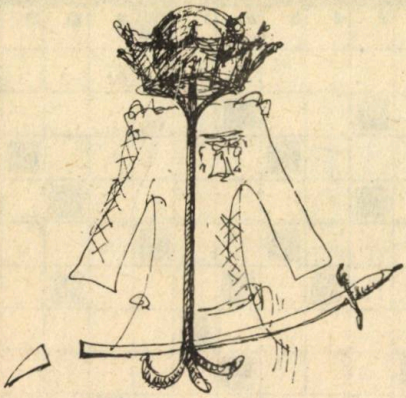

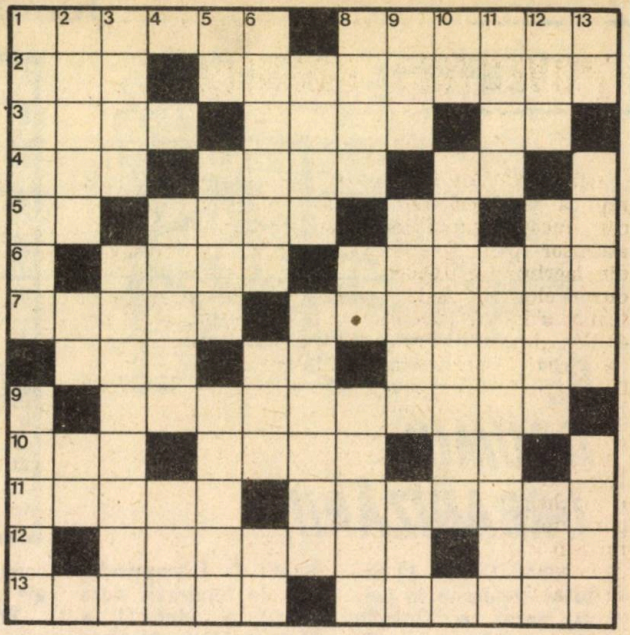

ANTIMONARHICĂ

ORIZONTAL: 1) Lingvist, istoric şi scriitor român (1838—1907) care a desfăşurat o intensă activitate antimonarhică în **Ghimpele şi Columna lui Traian,** criticînd moravurile şi practicile lui Carol I şi ale camarilei sale precum şi servilismul cercurilor guvernante • Organizatorul şi conducătorul încercat al luptei poporului nostru pentru realizarea celor mai înalte idealuri care au însufleţit masele, printre acestea un rol deosebit constituindu-l abolirea monarhiei şi instaurarea Republicii Populare. 2) Dînsele. • Cunoscută epopee în care cărturarul iluminist Ion Budai Deleanu recurge pe baza analizei experienţei istorice la un adevărat rechizitoriu împotriva instituţiei monarhiei, opunîndu-i republica, în care **legea pre toţi asemene-i pune.** 3) Deputat ieşean care, apărînd domnia pămînteană, **instituţiunea cea mai veche a ţării,** s-a ridicat împotriva prinţului străin • Noroi • Întrebare. 4) Pronume reflexiv • Solo în pădure • În grup! 5) Hain la inimă! • Acoperămînt pe capul domnilor pămînteni • La urma urmei! • Capul monarhului! 6) În economia politică, totalitatea relaţiilor de producţie • Poet clasic român (1866—1918), care, în poeziile **Scrisoarea lui Firdusi către şahul Mahmud** şi **Spînzuraţi-l de-i mişel,** loveşte în regele Carol I. 7) Greaca veche • Acţiune care antrenează un număr mare de oameni în sprijinul unei idei, al unui scop comun. 8) Publicaţie antimonarhică în care Al. Macedonski a scris numeroase articole şi cronici rimate despre afacerile oneroase ale regelui în dauna ţării, el fiind acela care a lansat popularul refren: **La palat,/ La palat/ S-a scos ţara la mezat** (neart.) • Pronume • Ilustru istoric român (1871—1940), care, apreciind calităţile de conducător popular ale lui Cuza Vodă arăta că acesta **ştie să vorbească fiecăruia nu după rangul său... ci după valoarea actelor şi persoanei sale.** 9) Unul dintre conducătorii social-democraţiei române (1855—1920), care sublinia în finalul cunoscutului său articol **Socialismul şi Republica: numai socialiştii arată maselor cum se poate realiza idealul de republică, care să folosească întregii naţiuni** (Gherea). 10) Sau • Rege shakespearean • Leu! 11) **... nouă,** oficiosul socialist care declară în numărul său din 2 decembrie 1894 că republica este **singura formă politică compatibilă cu socialismul** • Unul din conducătorii revoluţiei de la 1848 din Ţara Românească şi ai luptei pentru Unirea Principatelor (1816—1885), adept al proclamării **republicii române independente şi sociale.** 12) Mare poet român (1880—1967), cunoscut pentru atitudinea sa antimonarhică, cel care a exprimat atît de plastic atitudinea naţiunii faţă de sfîrşitul domniei Hohenzollernilor în România: **În ziua de adio ultimul rege... a fost lăsat să ne părăsească fără oftatul nimănui** (Tableta **Republică şi Monarhie**) • Mamifer tibetan. 13) **... bunului român,** lucrare în care marele gînditor revoluţionar Nicolae Bălcescu susţine şi militează cu convingere pentru republica democratică, definind-o astfel: **Republica este un stat în care oamenii adunaţi îngrijesc singuri de soarta lor, fără a-şi pune stăpîni pe cap, avînd în lucrarea lor drept regulă dreptatea şi drept ţintă frăţia** (neart.) • Resorturi.

VERTICAL: 1) Scriitor şi om politic român (1802—1872) care a desfăşurat o intensă activitate antimonarhică • Carte. 2) Desemnaţi prin vot • În bloc! • Careu! 3) Goi • Ziarist român care în paginile **Adevărului,** al cărui director era, a întreprins o adevărată campanie antimonarhică, arătînd că sistemul monarhic se întemeiază pe îngenunchierea politică a maselor populare. 4) Muzică vocală • Cerut din inimă! 5) În cete! • Primul domnitor al Principatelor Unite (1859—1866), intrat în conştiinţa naţională ca întîiul conducător al României moderne, care a utilizat prerogativele sale pentru a da lovituri decisive privilegiilor feudalismului, pentru a emancipa poporul şi a ridica ţara pe treptele democraţiei şi progresului • Poet român (1895—1961), autorul volumelor **Poemele luminii, În marea trecere,** etc. 6) Distrată • Treptele istoriei • Hale! 7) Diminutiv masculin • Oiţe. 8) Om politic şi publicist român (1848—1910), autor al cunoscutului articol **Omul periculos** (1866) în care, dez-

(Continuare în pag. 21)

POVESTIND COPIILOR...

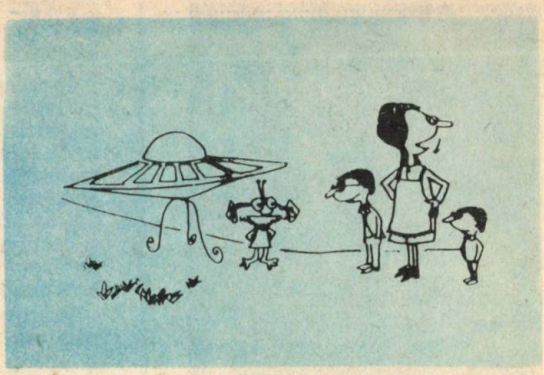

ORIZONTAL: 1) Zburător din basme a cărui replică modernă este ... avionul! • Şi spirala care ducea în turnul frumoasei, cuncurată azi de... ascensor (pl.). 2) Autor al basmului **Făt Frumos din lacrimă** • Unguent pentru frumuseţea moldovencelor. 3) Zeiţa cerului în mitologia egipteană • Parcă trăiesc pe alt tărîm (fig. fem.). 4) Din „hrana" cailor năzdrăvani ai secolului XX • ... Piatră, prietenul bun al lui Strîmbă-Lemne. 5) Vacanţă mai specială • A-şi face apariţia. 6) Nici mai mult, nici mai puţin • Voinicul de piatră, readus la viaţă cu apă vie. 7) Începe să rîdă! • Eroul înghiţit de balenă • Travesti pentru Împărat ca să probeze vitejia feciorilor. 8) Are o ureche... de oţel • Vechi locuitor de pe meleaguri dobrogene. 9) Zburătorul... • Harap dar nu Alb (pl.). 10) Sămînţă care dă să încolţească! • O voce... • Acum! 11) Fetiţa... ca Zăpada • **Scufiţa Roşie.**

VERTICAL: 1) Fata cea harnică aflată după măsura... pantofiorului 2) Cei 7 pitici... • Mijloc de locomoţie pentru... ondine. 3) Ca toţi voinicii din poveste şi nu numai... • Aura zînelor. 4) Oneste! • Armăsari care se hrănesc cu jăratic... 5) Zgripţuroaica... • O fetiţă ca oricare alta. 6) Mackie din **Opera de trei parale** • Şantierele navale Constanţa (abr.) • Calfe! 7) Roşie din basmul cu lupul • Fac să danseze păpuşile. 8) **Albă ca Zăpada!** • Se obţine din floarea-soarelui. 9) Personaj din **Amintiri din copilărie** de Ion Creangă. 10) La horă în sat • Zburătorul. 11) De basm • Zîna apelor.

1 C	2	3	4 O	5	■	7 S	8 C	9 A	10 R	11 I
2 E	M	I	N	E	S	C	U	■	I	R
3 N			■			U	R	I	T	E
4 U				■	S	T	A	R	M	A
5 S					■	I	T	I	■	L
6 A	T	Î	T	■	S	T	A			■
7 R	Î	■			N	A	■	U	R	S
8 E	■		■		C	■	V			
9 A	V				■	N	L	O	R	I
10 S	A	M	■				E	■		
11 A	L	B	A	■			I			

(Urmare din pag. 20)

văluie necruţător cupiditatea şi lipsa de scrupule a lui Carol I, conchizînd că regele este principalul vinovat de stagnarea şi regresul social şi politic al ţării • Dimpotrivă • Eminent om politic şi de stat român (1884—1958), preşedintele primului guvern democratic din istoria ţării, a cărui constituire a marcat instaurarea puterii revoluţionar-democratice a muncitorilor şi ţăranilor. 9) Fata din Banat! • Mari întinderi de pămînt cultivabil acaparate de monarhie în dauna ţărănimii, aceasta fiind o cauză a menţinerii ultimelor rămăşiţe ale relaţiilor feudale în România (sing.) • Rînd. 10) Scrieri! • Expresia cea mai zguduitoare a vieţii sociale a României la începutul secolului nostru, cînd în însîngeratul an 1907 gloanţele burghezo-moşierimii patronate de monarh au ucis 11.000 de ţărani (pl.). 11) Alt deputat moldovean, care, opunîndu-se înscăunării lui Carol I, întreba pe bună dreptate: **Dacă numai poporul, el singur e în drept a-şi crea viaţa lui politică, atunci unde este necesitatea imperioasă ca pe tronul României să fie adus un principe străin?** • Unul din conducătorii revoluţiei de la 1848 din Transilvania (1808—1864), în ale cărui lucrări apare mereu prezentă ideea potrivit căreia **forma republicană e cea mai bună pentru români, pentru că e cea mai acomodată după natura lor şi a umanităţii.** 12) Zile din calendarul roman • Unul din conducătorii mişcării naţionale şi sociale a românilor din Transilvania (1805—1870), adept al superiorităţii formei republicane de guvernămînt, care, ca profesor particular de filozofie, l-a avut elev, printre alţii, pe Nicolae Bălcescu • Monarh în vechea Rusie. 13) Dună! • Maestru al pamfletului literar (1880—1949), ce consacră numeroase şi variate articole din revista **Facla** problemei combaterii instituţiei monarhice • Puşti.

Mă numesc Lola Lola. Un personaj reînviat pe scenă de foarte cunoscuta interpretă **Amanda Lear.** Vocea ei stranie cu un timbru aparte a cîştigat nenumăraţi admiratori.

CEZAR PETRESCU şi artele plastice

În acest an (1980), Cezar Petrescu, unul din cei mai prolifici romancieri români, ar fi împlinit 88 de ani. În amintirea sa, la Buşteni, chiar la poalele Caraimanului, se află fosta sa locuinţă şi locul unde şi-a scris cele aproape 30 de cărţi, azi casă memorială.

Printre materialele documentare cu privire la viaţa şi opera scriitorului, conducerea acestui interesant muzeu pune la dispoziţia numeroşilor vizitatori şi date cu privire la preocupările pe care autorul Aurului Negru, le-a avut în afară de scrierea interesantelor sale romane. Astfel aflăm că, în tinereţe, Cezar Petrescu era preocupat şi de grafică şi pictură. În legătură cu acest „hobi" ni se prezintă o admirabilă acuarelă intitulată Cerşetorul (pe care o reproducem alăturat), semnată Cezar, 1916.

Cu acelaşi prilej aflăm că, în ultima perioadă a vieţii, Cezar Petrescu era şi un asiduu traducător al unor mari scriitori străini. Printre altele a tradus **Donul liniştit** al lui M. Şolohov, o parte din **Operele alese** ale lui Balzac, **Mama** lui Gorki, **Poemul pedagogic** de A.S. Makarenco ş.a.

LICĂRIRI

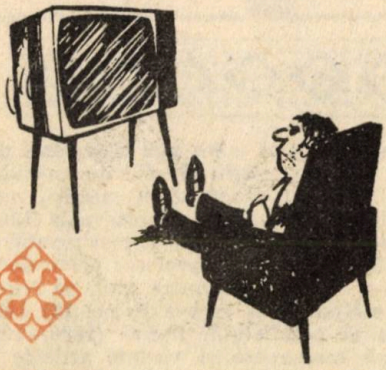

1 A	2	3	4	5 A	■	7 E	8	9 R	10	11
2 L				C		T	■	A		
3 E	M	I	N	E	S	C	U	■		
4 C	A	M	A	■		■	U			
5 S	T	■					■			
6 A				■	T	A	I	A	T	■
7 N	A	S	■	C	■					
8 D		■		U	C	■		■		
9 R				■	H				■	
10 I	■				E		■			
■					F					

ORIZONTAL: 1) Autor şi cunoscut interpret al melodiei de muzică uşoară **Neonul** • Luminat... în întuneric cu produse ale celei de a şaptea arte. 2) Fracţiuni de secundă luminoase • Duplexul uvertură al convorbirilor. 3) Luceafărul nostru, autorul poeziei **La steaua** • Bun pentru... abreviat! 4) Horă a notelor • Iubit mai demult. 5) Convenţie pe bază de... staniu • Săgetat de moarte cu... căldură solară • Caişi! 6) Nimb personal... răsuflat • Fragmentat cu lama. 7) Roşu de ger sau... şpriţ • Pene din care... sar scîntei. 8) Cadet! • Licurici călcat în picioare! • Rază... 9) ...bis! • Sfinţie pentru astre. 10) Un om în beznă (fig.) • A nu arde (fig.). 11) Foc de... artificii!

VERTICAL: 1) Clasicul autor al unei **Steluţe.** 2) Sparge periodic bezna nopţilor. 3) Din construcţia pulmonară • Curse! • Foc, foc! 4) Metaforă pentru covorul de steluţe • O linie dublă (zarurile au fost aruncate!). 5) Marcate uneori cu fosfor • Cupru • De două ori. 6) Aprins, născut (fig.) • Petrecerea de revelion pe numele său de zi cu zi! 7) Etcetera • Luminosul paradis ipotetic • Cai de la mare. 8) Unu şi una! • Combinat pentru lactate (abr.). 9) Soarele felahilor • Prezenţă sonoră cu gheare • A se osifica (reg.). 10) Ultraviolete!! • Cută! 11) De la zi la alta (pl.). • Văzut într-o lumină de vis.

luminile rampei

1 C	A	R	A	G	I	A	L	E	■	I	D	13
2 A	L	E	C	S	A	N	D	R	I	■	E	T
3 P	C	■		■	N	A	E	■	G	A	L	
4 O					C	U	■	G	A	L	A	N
5 R			■	A	U	■	A	R	■	A	V	
6 A	■	T	O	V	■	O	C	U	P	■	R	U
7 L			■	A	A	L	■	P	O	P	A	■
8 I	A	S	I	■	P	I	X	■	P	I	N	A
9 ■	M	C	■	L	O	V	I	N	E	S	C	U
10 L	E	U	S	O	R	I	■	A	S	C	E	T
11 E		■	T	I	T	A	N	I	C	■	A	O
12 M			A	R	A	■	A	V	U	T	■	R

ORIZONTAL: 1) Marele nostru dramaturg cu a cărui piesă **O scrisoare pierdută,** colectivul **Teatrului Bulandra** a efectuat un răsunător turneu în S.U.A. • O poezie eminesciană **în metru antic.** 2) Un alt mare clasic al literaturii noastre, promotor al dramaturgiei originale, autor al dramei în versuri **Despot Vodă** • Un interpret în cele din urmă! 3) Punct de control (abr.) • Cataveneu pe numele cunoscut de intimii săi • Atribut al unor spectacole în premieră (pl.). 4) Actorul cu **comediile de la Iunion,** fecior al unui profesor, de fel din Braşov (I.D.) • Prozator contemporan, autor al piesei de teatru **Prietena mea Pix** (V. Em.). 5) Prefix pentru trei • Manifestare de durere • Un artist... cap de afiş! • Salut din **Romulus cel Mare** (Fr. Durrenmatt). 6) Tovarăş (abr. uz.) • Iau loc în stal • La ieşirea din teatru! 7) Un vajnic selecţioner zoo • Oraş în Danemarca • Om de teatru şi dramaturg român, autor al pieselor **Ciuta, Muşcata din fereastră** ş.a. (V.I.). 8) Leagăn al începuturilor teatrului în limba română, unul dintre marii animatori fiind Gheorghe Asachi • Prietena de la teatru a lui Galan • Limită lexicală. 9) Mircea Constantinescu • Cunoscut dramaturg contemporan, director al **Teatrului Nottara,** autor al **Cetăţii sfărîmate** (Horia). 10) Pui de lei • Departe de lumea dezlănţuită. 11) Ene! • Un **vals** din opera dramatică a lui Tudor Muşatescu • Alfa şi Omega. 12) De comedie... de modă veche (fem.) • Înstărit.

VERTICAL: 1) Gradul tînărului urmărit „de la tinereţe pînă la bătrîneţe" de Mircea Ştefănescu în piesa **Micul infern** (pl.) • Localitate în Ungaria. 2) Steaua cu nume din musicalul **Steaua fără nume** după Mihail Sebastian • **...în luptă,** trilogie dramatică din opera lui Al. Voitin, piese inspirate din activitatea comuniştilor în momente cruciale ale istoriei României. 3) Notă muzicală • Talentat actor contemporan, remarcat mai ales în roluri de compoziţie. 4) Diviziuni temporale strict dramatice • A lua loc. 5) Gheorghe Stancu • Un alt actor român contemporan (Paul) • Rîu francez (Le). 6) Numele sub care era cunoscut — mai în glumă, mai în serios — marele Caragiale • A aduce vînatul împuşcat. 7) Ana... e cu unu! • Nume feminin. 8) Locomotivă diesel electrică (abr. uz.) • Anul curent (abr.) • Unsprezece roman • În faţă la **Naţional!** 9) Apare eroul! • Trupă de actori • **Idiotul,** într-o interpretare largă. 10) Iată, priveşte (reg.) • Marele actor, elev al Luciei Sturdza-Bulandra, **profesor la Institutul de artă teatrală şi cinematografică** (Mihai; 1909—1953). 11) Acela • Vîrf de munte. 12) Autor al unei cunoscute trilogii de inspiraţie istorică **(Apus de soare, Viforul şi Luceafărul).** 13) Citadela românească a muzicii • Creator de roluri... pe hîrtie!

Dicţionar: AAL, LEH, LOIR, ANAU, IGA.

BRĂȚARA DE AUR

ORIZONTAL: 1) Un picior de lemn din... atelierul cizmarului • Și un liant din același atelier. 2) Locuri de muncă • Curele! 3) Diminutiv masculin (merge cu... Mia!) • Aliaj des întîlnit la unele... instrumente muzicale. 4) Al zecelea peste **nouă meșteri mari / calfe și zidari...** • De asemenea, întocmai. 5) Lucrători cu... acul • Accesoriu în exercițiul funcțiunii la zugravi, pompieri ș.a. 6) **Fecioara cu ochii sprințari...** • Măsuri de timp. 7) Fluviu în Italia • Unitate de lucru mecanic. 8) Întrerupător electric. 9) Prinde scîndurile groase • Colecție de unelte ambulatorie (pl.). 10) Locuri de muncă în subteran • Răzătoare de dulgher (reg.). 11) Ansambluri de piese mecanice.

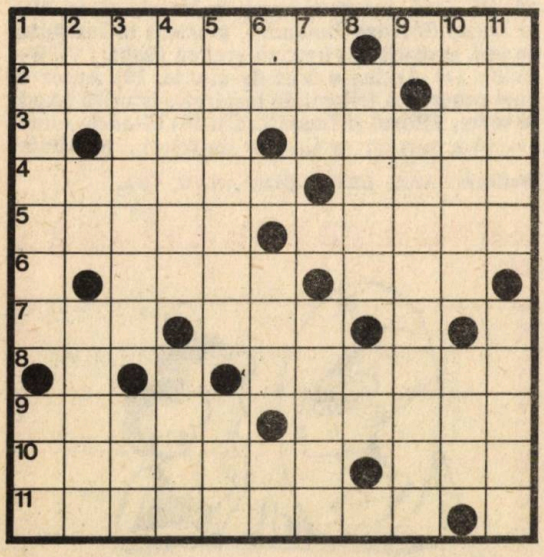

VERTICAL: 1) Unelte pentru munca la cîmp • Interjecție cu toba. 2) Inimă de fată! • În compania foarfecelor • Piesă de siguranță pe lîngă o roată. 3) Bat în lemn... cu folos • O operație a la Figaro... 4) Plantă numită și laptele-cucului (pl.) • Una, două se-nvîrtesc... 5) La fel și fel de șuruburi • E cam prostuț (pop.). 6) Apar într-un poem! • Lutul trecut prin mîna olarilor • Începe jalonarea! 7) Domnișoară (abr. uz.) • Din arsenalul tăietorilor de lemne. 8) Învîrtita de la... Otopeni • Ler! 9) Utilaje cu un anumit specific. 10) Întărirea unui material în construcții • În acest fel. 11) Disc lansat... cu cîntec • Unealtă așchietoare.

Dicționar: IPAC, ESI, RAZ.

1979 ANUL INTERNAȚIONAL AL COPILULUI

•În cadrul **Anului Internațional al Copilului** la Acapulco s-a desfășurat în vară un inedit concurs la care au participat copii din 35 de țări de pe meridiane diferite. Este vorba de concursul de **Sculptură în nisip.** Țara noastră a fost reprezentată de elevul arădean Dan Artimon. El a obținut la acest interesant concurs medalia de argint cu lucrarea în nisip, copie fidelă și la scară naturală, **Poarta sărutului** după marele C. Brâncuși.

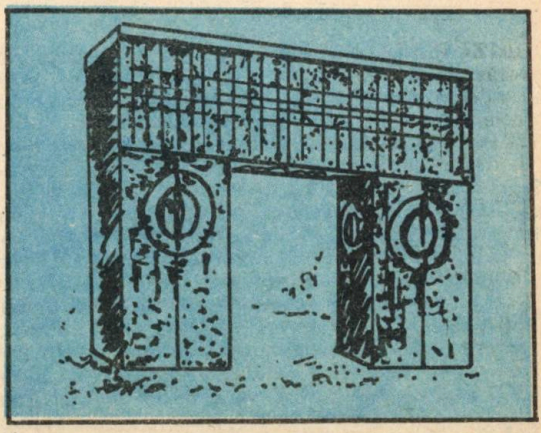

•Deși vara a tras zăvorul reamintim că în acest anotimp al anului 1979 la Năvodari s-a desfășurat Festivalul **Copiii lumii doresc Pacea.** Manifestare în cadrul **Anului Internațional al Copilului,** festivalul de la Năvodari a înscris cuvîntul **Pace** în 27 de limbi ale globului într-o impresionantă manifestare artistică a copiilor din țările participante. Iată cîteva scurte impresii culese de la participanți: **Am venit de departe, din Asia, cu pionieri fruntași din țara noastră. Întorși în patrie vom spune cît de ospitalieri sînt românii (ȘONIONTÎTÎC NEMDARCI** — metodistă la Palatul Pionierilor din Ulan-Bator); **Pacea este lucrul cel mai frumos din lume, la care aspiră toate popoarele (LUIS JUAN LLERENA** — pionier din Cuba), **Am învățat 50 de cuvinte în limba română. În România mă simt excelent. Iată un cuvînt măreț — PACE (ADIL HISSEIN** — elev la o școală din Sudan).

Munca îți înveselește sufletul,
iar trîndăvia ți-l frămîntă.
PROVERB ROMÂNESC

PENTRU ÎNCEPĂTORI

ŞCOLĂREASCĂ

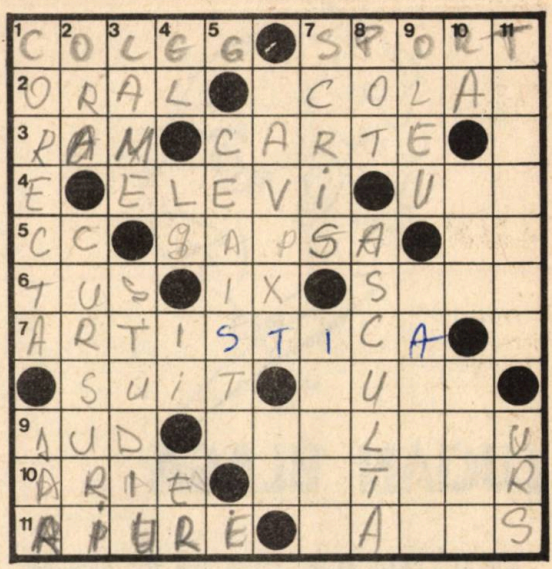

ORIZONTAL: 1) Tovarăş de clasă, tovarăş de muncă • Educaţie fizică. **2)** Urmează de obicei probei scrise • Eroul temei. **3)** Creangă • Prietena noastră, izvor de înţelepciune. **4)** Copii de şcoală • Notă bună (se poate şi mai mult). **5)** Două sute la romani! • An... şcolar • Două în abecedar! **6)** Cerneală pentru desen • Indică o necunoscută • Neam străbun. **7)** Preocupări extraşcolare ale iubitorilor de frumos (sing.). **8)** Cocoţat • Tari. **9)** Pomul preferat al crescătorilor de viermi de mătase • Găzduieşte cercul mîinilor îndemînatice. **10)** Suprafaţă • Localizare în timp ... pentru lucrările scrise. **11)** Cu albastru pe hartă • Un... roman!

VERTICAL: 1) O lucrare de nota zece • Cadou. **2)** Intervalul... dintre recreaţii • Manuale pentru studenţi. **3)** Ascut creioanele • La izvoarele ştiinţei. **4)** Pronume personal • 13 la liceu! • Un „doi" la latină! • Raza cercului. **5)** Privitoare la cer (poet.). **6)** Şcolarul de azi, învăţatul de mîine • Tunde! **7)** Deprins la ora de caligrafie • Scop. **8)** Sînt în stare • A scoate la tablă. **9)** Aoleu (pop.) • Lemn străpuns. **10)** Codaşe la învăţătură! • Tulpina gramineelor • Azi, pentru mîine. **11)** Manuale... pentru cei avansaţi • Animal polar.

INSTANTANEU DIN BRUSA AFRICANĂ

— Cum vă petreceţi timpul liber ?

— Dezleg cuvinte încrucişate !

Jean des Cars, colaborator al marelui hebdomadar francez „Le Figaro Magazine" a făcut de curînd o vizită în brusa africană. Scopul? O întîlnire cu **dr. Giuseppe Maggi** (70 de ani), medic, originar din zona italiană a Elveţiei, stabilit din 1950 în Camerun, aproape de lacul Tchad şi care, după aprecierile revistei pariziene, merita de a fi propus drept candidat la Premiul Nobel pentru pace. Dr. Maggi este un nou dr. Schweitzer: în cei 30 de ani de cînd s-a stabilit în inima Africii, în plină brusă, a salvat mii de vieţi şi a înfiinţat şase spitale pentru populaţia din parţea locului.

Întrebat de interlocutorul său cum îşi petrece timpul liber, adică ce face el atunci cînd nu este ocupat cu nenumăratele sale treburi de medic sau de constructor, în această zonă (atît de) izolată de restul lumii, doctorul Maggi, a răspuns cu o deosebită candoare:

— Vă dezvălui un secret: în timpul meu liber dezleg cuvinte încrucişate întocmite în limba italiană!

Scurt, fără morgă, ca un adevărat aristocrat al sufletului.

ÎN 4 RÎNDURI

Uuui elev superficial

Te plîngi de timp şi faci obiecţii
Dar nu te-ntrebi, se poate oare
Să-nveţi vreo trei sau patru lecţii
În recreaţia cea mare?!

Unui elev care nu se tunde

Cînd tatăl l-a trimis la tuns,
S-a-nfuriat la culme Mişu:
„E, asta-i bună, i-a răspuns,
Nu ştii că-i combătut bacşişu'?!"

Unui elev nesîrguincios

Cum dînsul are veşnicul necaz
Ca fiecare clasă s-o repete,
Să nu-i uraţi în nici un caz:
Mulţi ani, băiete!"

LUCIAN BLAGA

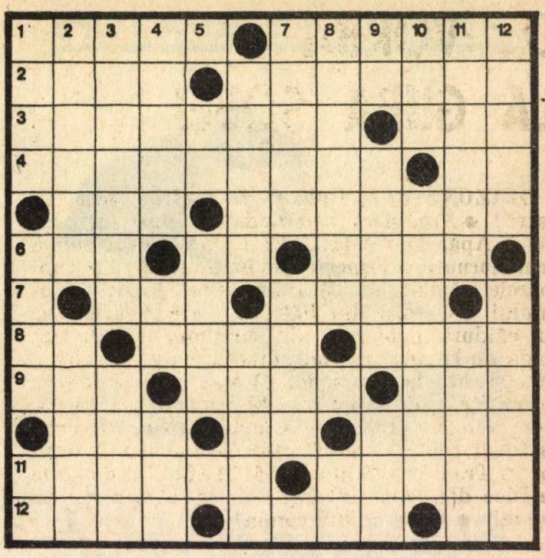

ORIZONTAL: 1) El caută apa din care bea curcubeul. /El caută apa, / din care curcubeul/ își bea frumusețea și neființa • Suferinței pricinuite de un fir de nisip îi răspunde cu un mărgăritar. **2)** Stane de piatră, jivine, cucută / poart-o semnătură cu cheie pierdută • Crengile noastre căzute-n adînc, în ținuturi / amare și reci (sing.) **3)** Singurul triumf al vieții asupra morții și cetii (pl). • Vine... peceți să pună/ pe miezul vieții, și pe fructe smalț. / Și să reteze cu un sfert de zare / meridianul zilei ce-l înalț (abr.). **4)** Ziua vine ca o dreptate făcută pămîntului. / Flori peste măsură de mari / îmi luminează din larg-/aureole pierdute pe cîmp de sfinții trecutului • **Cerc literar! 5) Fluierul lui Pan** • Această regulă te învață să nu emiți cuvinte pentru care nu ai acoperire în aur (pl.) **6)** Dorul mării de a săruta țărmul • **Nota din lumină!** • **Cîinii din sat! 7) Dînsele** • Petalele ce le purtați,/ îmi par urzite din spuma roșie / a unui cald și-nflăcărat amurg de vară. **8) Sincer la inimă!** • Scăpat dintr-o stemă tăiată în poartă, / ...tîlcuiește rotire de soartă (pl.) • **Prefix de apă. 9) Camarad (abr.)** • Prin brume..., de imbold și visuri / cu-n răget cearcă să se mîntuie. / Dar ciuta dispărută-l bîntuie. / Sublimul foc îl mînă spre abisuri • **Pene de șoim! 10)** Un văl prin care nu putem străbate cu privirea, / păienjeniș, ce-ascunde pretutindeni firea, / de nu vedem nimic din ce-i aievea • Prisosul de lumină cu care soarele își acoperă petele • **Probă nescrisă. 11)** Devine un merit, sau chiar un admirabil merit, numai cînd ai foarte multe alte merite (pl.) • Stau, / grămezi de plumb, grămezi de lut / și cată către zile de-nceput (sing.). **12)** Sortiți să-nmoaie și să coacă lutul. / Ca niște zmei întîrziați și blînzi / cu fețe prelungite în cimpoaie, / arhaici inși, își poartă pe sub plai / un vis fragil din zilele greoaie (sing.) • Sudoarea privighetorilor ce s-au ostenit toată noaptea cîntînd • **Acut!**

VERTICAL: 1) Supt ursa mare, surpat de bureți, / neatins de om, neajuns de ereți • El fete preface pe străzi în statui, / de trupuri lipindu-le mai tare veșmintele, / sub inuri vădindu-le / cînd sînii, cînd coapsele • **Încep vorba! 2)** Dacă ar cînta / vărsîndu-și puzderia, / noi am vedea cum cîntecul / consumă materia • Un trofeu pe care viața îl smulge morții în marea bătălie care durează de milioane de ani și al cărei sfîrșit nu se cunoaște încă. **3)** Seamănă mai adesea cu statuile decît oamenii, căci sublimul este o categorie a existenței lor • În soare spicele își țin la sîn grăunțele / ca niște prunci ce sug./ Iar timpul își întinde leneș clipele / și ațipește între flori de mac. **4)** Este totdeauna un posedat, un posedat de propriul său spirit ca de un spirit străin • **Izvoarele luminii** • Pe dealuri se-nalță solare / podgorii albastre și sonde. / Rîuri spre alte seminții / duc slava bucatelor blonde (abr.!) **5) Catene!** • **Își duce casa. 6) Pronume pentru sine.** • În pîlnia muntelui... netulburat / ca un ochi al lumii, ascuns, s-a deschis / Oglindește un zbor spre înalt și ceasul/ curat, ce i-a fost promis. **7) Rîndul cu flori** • Ar trebui să intre în căsătorie cu credința că din toată omenirea numai urmașii lor sunt destinați să ducă mai departe viața pe pămînt în eternitate. **8)** Efortul ei esențial tinde, după uitarea de un moment a operei studiate, să refacă această operă pe-un alt plan, adică exclusiv în termeni de conștiință • **Încep munții! 9) Cuvînt de început!** • **Pic de plumb** • **Germeni de viață nouă. 10) Inimoșii își dau inima!** • Sfios... s-abate de la mal, / privește în larg, spre cea zare, cel val. / S-ar da înapoi cînd unda-l ajunge, / dar taina cu pinteni de-argint îl străpunge. **11)** S-au pornit spre clime de flăcări / în țipăt de-abia auzit peste țară. / Vîslesc prin înalturi, trași parcă-n țeapă / pe-o rază lunară • Teatrul este **deux ex machina.** Ea este **machina ex deo. 12)** Voi n-aveți în drumul vostru nici o țintă, / dar poate tocmai de-aceea cuceriți nemărginirea! • Tragedia lui este proiecțiunea **înafară** a unui monolog.

RUSTICĂ

(Criptografie: 8,4,2,3)

G LLLLLLL

DE VORBĂ LA GURA SOBEI

ORIZONTAL: 1) Bulgăre de gheaţă... scos din vatră! • Atmosferă caracteristică lunii lui cuptor • Apar la iveală!... 2) ...cînd vîntul şuieră prin hornuri • Ţîşneşte cu fierbinţeală din cuptoarele pămîntului. 3) Rămîne pe fundul ceaunului • O sobă din bătrîni... care te întîmpină cu căldură indiferent de anotimp. 4) Primea soldă de la agie • Aflate dincolo de gura sobei... 5) ... şi chiar la gura sobei. 6) A se zgribuli de frig. 7) Vreme... (pl.). • ...rea! 8) Senzaţie de frig • Are un nume propriu ... comun. 9) Drepţi (bot.) • Ideal pentru „moto". 10) Te îndeamnă lîngă foc • Transformat în cenuşă. 11) Cristal de iarnă • Idee din... foc! 12) Face să simţi frigul (şi nu numai) • Floarea din cămin!

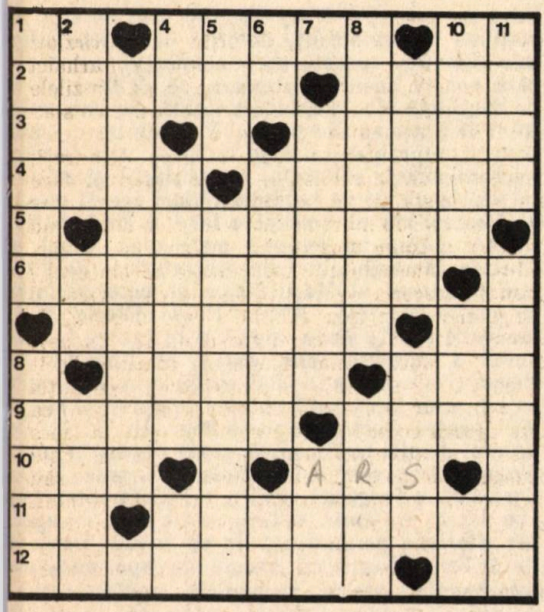

VERTICAL: 1) Ţinut veşnic în frig • Cale (sic!) de inspiraţie! 2) A sparge (ne referim doar la lemnele de foc) • Călduţ în final! • Soba cuvarului; 3) Dă roade. 4) La capătul unei oaze!... • ... de căldură • Zis... de-andoasele! 5) Decor de iarnă • Cei buni le spun basme la gura sobei (fem. sing.). 6) Începe dezgheţul! • Ifose ... ce nu es fără foc • Speteaza de la plită! 7) Înălţat pentru... ridicat fumul (pl.) • Schimburi pentru niezul iernii. 8) Limbă... la grătar! (pl.) Apanajul celor ce posedă focul sacru. 9) Staţiune din Bărăgan • Semn de răceală. 10) Apariţie semnalată dintr-o privire! • Botgros! • Secundă romană. 11) Cazi... degeaba • Transformă combustibilii solizi în... gaze bune de ars.

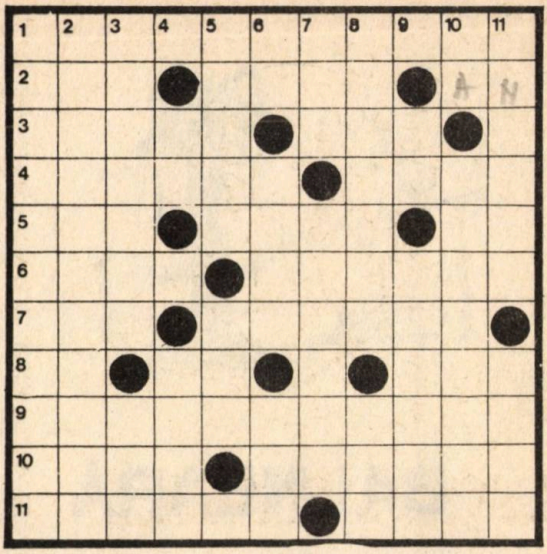

Definite... la rece

ORIZONTAL: 1) I-a luat cu răceală. 2) Blană albă şi rece! • Nea! • Vine în toiul iernii. 3) Indicat pentru o frecţie la răceală • Îngheţată pentru... mincinoşi! 4) Bloc... fără încălzire centrală • E a ta!? Da! 5) Ninsoare fără... soare! • A îngheţa de tot • În ger! 6) Ardoare (fig.) • Trec prin foc şi apă. 7) Se încurcă des de tot • Gheaţă între parteneri. 8) Făcut de oaie! • Cucu! • Te plimbă de la munte la mare (abr.). 9) Rece (fem.). 10) Rîu în Franţa (Le) • Croncănit. 11) Încălzit peste măsură • Una din alea.

VERTICAL: 1) Rece (fem.)... 2) şi iar rece! 3) Străluce, te dîndu-ţi o senzaţie de răceală • Provincie în India. 4) Carte! • Formaţie cu... fulgi. 5) Nu e deloc rece • Rocă de natură vulcanică. 6) Frige la urmă! • E singură ... cuc! • Compozitor german (m. 1847). 7) Fără pereche • A pune la rece. 8) Cu sînge rece • Glaciară. 9) Abis! • Înţeapă din obişnuinţă. 10) Cu capra • La răcoare. 11) A îngheţa • Moş Gerilă la domiciliu.

Dicţionar: TADA, LOIR, DIU, TUF, EGT.

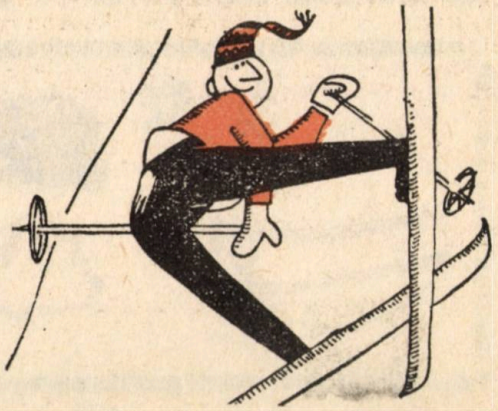

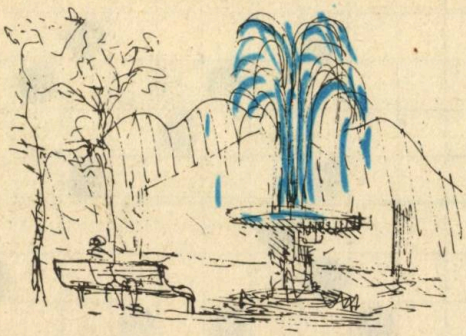

1 L	■	3 L	4 I	5 P	6 O	7 V	8 A	■	10 A	11
2 A	M	A	R	A	■	R	A	C	N	I
3 C	A	C	I	U	L	A	T	A	■	
4 U	M	O	■	N	I	C	■	L	O	C
5 R	A	S	F	A	T	■	V	A	R	A
6 O	I	A	■	S	O	V	A	T	A	■
7 S	A	R	I	■	R	O	T	I	■	N
8 U	■	A	L	B	A	■	A	■	A	A
■	A	T	■	O	L	T	■	G	E	M
10 S	P	■	A	L	■	A	P	O	C	O
11 T	E	C	H	I	R	G	H	I	O	L

BALNEARĂ

ORIZONTAL: 1) Stațiune din județul Arad unde se tratează afecțiuni ale tubului digestiv, afecțiuni cardio-vasculare ș.a. • Acut! 2) Stațiune de pe malul lacului cu același nume din Bărăgan unde pot fi întîlnite instalații pentru fizioterapie, plajă pentru aero și helioterapie etc. • A striga. 3) Stațiune balneoclimaterică permanentă de pe malul drept al Oltului din ale cărei indicații terapeutice desprindem: afecțiuni hepatobiliare, afecțiuni ale aparatului locomotor și ale sistemului nervos periferic. 4) Un fel de cuptor la polinezieni • Prescurtare de la Niculae • Localitate (abr.). 5) Boala nepoților prea mult alintați • Anotimpul excursiilor și al helioterapiei. 6) Afluent al Ieniseiului • Stațiune cu climat subalpin (ierni blînde și veri răcoroase) cu apă minerală cloruro-sodică a lacurilor helioterme și nămol sapropelic și argilosilicos. 7) A trece peste • Cercuri. 8) Județ în care întîlnim cabanele turistice Scărișoara și Oașa • Sămînță de rîs. 9) Cal dobrogean • Rîul din apropierea căruia ne invită stațiunile Călimănești, Olănești, Govora și Ocnele Mari • Pastă de fructe. 10) Introducere în speologie! • Aluminiu • Zeul soarelui. 11) Stațiune de pe litoralul românesc al Mării Negre unde se tratează afecțiuni diverse: reumatisme cronice (artroze, spondiloze, spondilite anchilozante), afecțiuni ortopedice ș.a.

VERTICAL: 1) Stațiune din județul Harghita al cărei climat este indicat în tratamentul asteniei, surmenajului, hipertiroidiei (2 cuv.) • La intrarea în stațiune! 2) Deși nu este de fapt o stațiune de tratament, datorită caracteristicilor sale climatice, această stațiune marină este indicată pentru anemii secundare, decalcifieri, stări de debilitate etc. • Băutura ideală, cea minerală (pl.). 3) Stațiune din județul Brăila între ai cărei factori naturali de cură se întîlnesc: apa lacului (cloruro-sodică, sulfatată, magneziană) și nămolul sapropelic de pe fundul aceluiași lac (2 cuv.). 4) Vechiul rîu al Spartei • Iele! • Exclamație. 5) Are coada un evantai multicolor (dim.) • Tratate în stațiunile balneoclimaterice. 6) Țărmul românesc al Mării Negre pe care întîlnim stațiunile Mamaia, Eforie Nord, Eforie Sud, Mangalia ș.a. 7) Medic (pop.) • În centru la Govora! • Tangentă (abr. mat.). 8) Comună în Belgia (Hainaut) • ... -Băi, stațiune hunedoreană cu băi calde în căzi și în bazine acoperite și instalații pentru electroterapie • Popa Horia. 9) Pe drumul de aici la Tecuci se poate poposi la campingul „Gîrboavele" și la complexul turistic „Hanu Conache" • Pregătiți pentru... helioterapie! 10) Din vară în vară! • Timp • Termen de apel. 11) Stațiune permanentă de pe malul drept al rîului Crișul Negru cu izvoare de ape minerale bicarbonate, calcice, magneziene, sodice, carbogazoase, hipotone • Factor terapeutic frecvent întîlnit în stațiunile de pe litoral și de pe malul anumitor lacuri.

Dicționar: UMU, OIA, IRI, TAG, AAT.

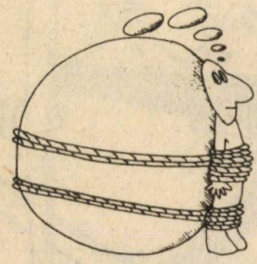

dixi!

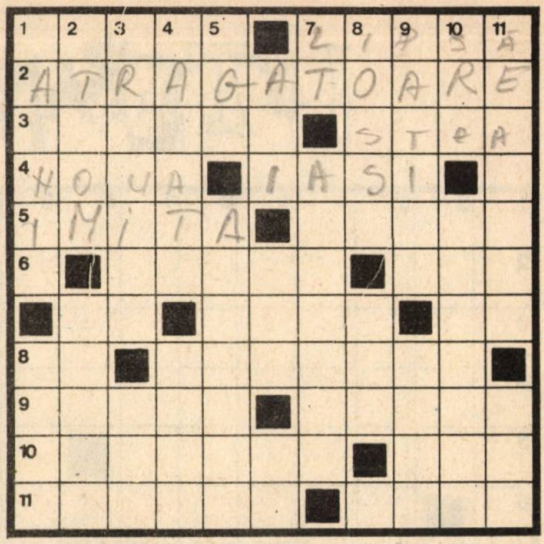

ORIZONTAL: 1) De la început • Cu capul gol. 2) Una care te atrage... 3) Vechiul cerc intim al femeilor • Nu strălucește. 4) O viață... • IS. 5) A te lua după alții • Un loc cu foc (pl.). 6) Înghit de toate • E... electrizant. 7) Simbolul veseliei • Îmlemnește în ușă • Zît! 8) Alarmă la Capitoliu • Antică, veche și de demult!... 9) A face să stea la un loc • Afacere cu blănuri. 10) Preznetă la semnitate • Valoare nipona. 11) Pus în vedere • Cea, cea, cea... (sing.)

VERTICAL: 1) Un fel de a vorbi • Suite... muzicale. 2) Om mare de stat (fig.) • Schimb de serviciu. 3) Nu-i de ici, de colea (fem.) • Cum se miră! 4) Nu poate da din colț în colț (fem.) • Zicere pe nume. 5) Timp berechet (pl.) • Sonată... cu o solistă! 6) Infinitul finit (abr.) • Viteza de sedimentare a hemoglobinei (abr.) • Tîmpit la cap! 7) Un post pe hîrtie (abr.) • Te iau pe sus. 8) Atît cît ți se cuvine • Cursul de geografie. 9) Din lumea celor drepți • Ține mașina în spinare. 10) Strada mică! • O familie cu trandafiri. 11) Atins la scăfîrlie • În final!

PĂLĂRIA ȘI BASTONUL...

O dată pe cînd genialul povestitor danez Andersen își făcea plimbarea obișnuită într-o grădină publică, unul dintre tinerii feciori de bani gata cu care scriitorul se afla într-un continuu război, îl opri în drum și îndreptîndu-și arătătorul spre pălăria demodată a scriitorului, i se adresă obraznic:

— Spuneți-mi, domnule dv. numiți oare pălărie obiectul acesta ce-l purtați pe cap?

— Și dv. numiți oare cap obiectul acesta de sub pălăria dv? — răspunse cel întrebat, cu mîna întinsă spre mutra opărită a impertinentului filfizon.

*

O întîmplare oarecum similară i s-a întîmplat și ilustrului savant Lomonosov. Un filofizon de la curtea țarului, văzîndu-l odată cu haina ruptă în coate, i-a spus ironic:

— Știința își scoate capul pe acolo?...

— Ea nicidecum, stimabile — i-a răspuns savantul. Pe-acolo își vîră nasul prostia!

*

Spre deosebire de Andersen, Lomonosov, Einstein, Spinoza și alți oameni de seamă, cărora le-a mers vestea că nu dau importanță îmbrăcăminții, biologul rus Karl Franțevici Rulie (1814—1858) ținea să fie îmbrăcat întotdeauna după ultima modă. El se înfățișa în sala de cursuri într-o ținută impecabilă și-și începea prelegerea calm și solemn. Pe măsură ce-și desfășura ideile, însă, calmul și solemnitatea îl părăseau. Rulie se înflăcăra, începea să se agite și să gesticuleze. Își scotea redingota și o zvîrlea unde se nimerea, apoi își smulgea vesta și, în cele din urmă, peruca...

*

Foarte grijuliu pentru ținuta sa vestimentară, chimistul german Clemens Winkler (1838—1904) cerea colaboratorilor lui să fie întotdeauna bine îmbrăcați. **Meticulozitatea e principala trăsătură a unui savant,** obișnuia el să spună, **deci un chimist adevărat trebuie să știe să lucreze în frac.** Dacă cineva dintre colaboratorii lui își punea un șorț în timpul lucrului, Winkler îl întreba: **Ai de gînd să speli vase?**

*

Un alt mare chimist, Marcelin Berthelot, socotea în schimb că principala trăsătură a unui savant e prudența. De aceea, deși purta și el fracul în laborator, savantul francez îmbrăca pe deasupra un veșmînt de protecție, un fel de salopetă de piele închisă pînă la gît, dar cu un mic orificiu în dreptul reverului care lăsa să se vadă... rozeta ordinului Legiunii de Onoare.

Culese de Mihai BURDUJA

AP LITERAM

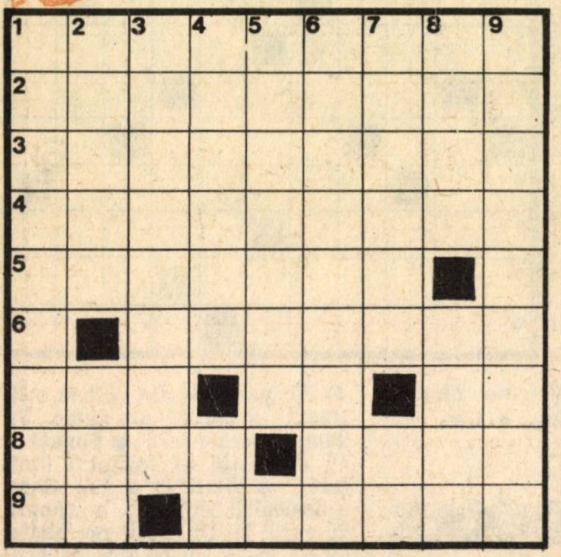

ORIZONTAL: 1) Muncește de rupe pămîntul (fem.). 2) Anticipație pe teme sportive. 3) Caietul cu alfabetul! 4) Prizoniera lui Eros. 5) Supragranulat în limbaj popular. 6) Iau viața ușor. 7) Dă ocol pămîntului • Tonă scurtă! • Bun pentru întrebuințare. 8) Călătoria de nuntă a unei regine • Asta-i altă problemă. 9) Ei întîi și el pe urmă! • Suflet rece.

VERTICAL: 1) Jucăuși nevoie mare. 2) Aria... circului • Zeul cel nestatornic. 3) Un loc de rămas bun (pl.). 4) Deosebit de viguros • Trec fără notă! 5) Trage la somn. 6) Bătuți de „biciul lui Dumnezeu". 7) Așa e ea din fire • Casieră la enigmiști! 8) Cariat în lipsă de... calciu! • Total schimbat. 9) Termen pentru o transpunere pe pînză.

UN EPIGRAMIST

(Monoverb: 6 — 8)

LITERARĂ

(Rebo anagramat: 4 + 2)

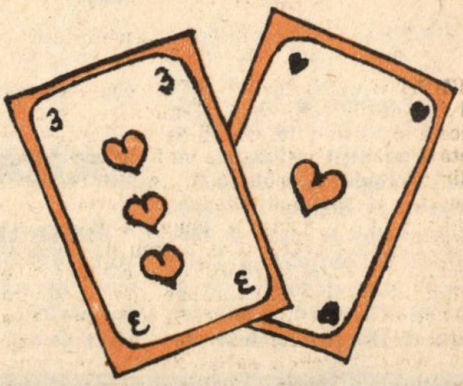

Cea mai mare învățătură, să știe oricine cînd să tacă din gură.

PROVERB ROMÂNESC

DIN ISTORIA... CĂLIMĂRII

Iată că și prozaicele călimări au devenit o raritate, și, după cît se pare, sînt pe cale de dispariție. Cine oare le mai folosește azi, după ce a apărut pixul cu pastă, ca să nu mai vorbim de omniprezentul stilou, de la cel pentru școlari și pînă la celebrul Parker? Nici măcar puștii din primele clase nu mai dau atenție călimărilor.

Și totuși, cei care se ocupă de trecutul omenirii, nu ignoră istoria călimării. Explicabil, de altfel: fără cerneală și fără călimară cum s-ar fi scris atîtea pagini sublime în ultimul mileniu? Sau atîtea documente?

Primele călimări — cele din evul mediu — erau confecționate din metal, din corn sau din piele. Binecunoscutele călimări din sticlă au fost fabricate abia în secolul al XVIII-lea de către meșterii englezi, care la vremea respectivă acordau mare atenție dezvoltării industriei de obiecte de uz practic, folosind drept materie primă sticla. Printre acestea erau și cele dintîi călimări care **nu se varsă la răsturnare,** *adică acele călimări cu marginile răsfrînte în interior, pe care le cunoaștem de cînd eram școlari.*

Cea mai interesantă călimară pe care nici părinții și nici bunicii noștri n-au apucat s-o folosească, era așa numita **călimară de companie.** *După cum zic specialiștii care se ocupă de astfel de lucruri, călimara de campanie era un flaconaș cu gîtul foarte subțire prin care nu putea pătrunde decît pana de gîscă destinată scrisului. Ea se purta în buzunarul lateral de la piept. Cam în locul unde azi unor bărbați le mai place să poarte batistă.*

CE SÎNT FARFURIILE ZBURĂTOARE?

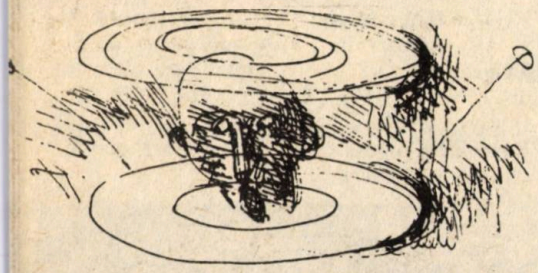

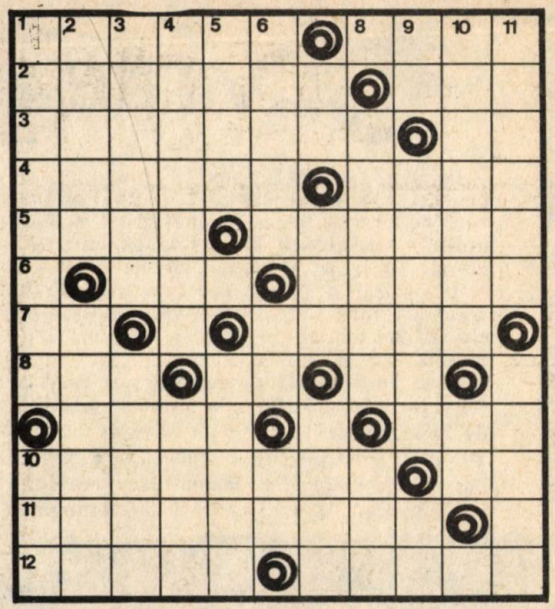

ORIZONTAL: 1) O iluzie... • Un vehicul cosmic vizibil în nopțile senine 2) Halucinații, vedenii specifice unui psihic dezechilibrat • Manifestare concretă a unei activități umane. 3) În orice caz, ceva din domeniul astrelor (fem.). • Invitație neprotocolară. 4) Sisteme tehnice moderne, cu o destinație bine determinată (sing.) • O mașină de luptă cu armament puternic, greu de doborît. 5) Stații intermediare în zborul unor cai de foc • Convenție internațională ce atrage atenția asupra unor fenomene cerești iminente. 6) **Ecou (poet).** • Începutul oficial al unor luări de contact pe cale scrisă. 7) **Rece!** • **Prim... solist.** 8) Microparticule ale materiei cu sarcini pozitive sau negative (sing.) • **Două cente!** • Un disc metalic de vaoare de pe vremea romanilor. 9) Un bîlci de pe vremea bunicii • Leit-motivul unor binecunoscute cîntece populare. 10) Particule subatomice rezultate în urma proceselor de fisiune nucleară • Apariții negre pe un fond alb dintr-o cunoscută vhicitoare... 11) ...cu caracteristici captivante pentru un mare număr de persoane. 12) Niște creații totputernice ale mitologiei (fem.). • O abstracție matematică utilizată ca măsură a valorii.

VERTICAL: 1) Ăsta e ceva care merge undeva (pl.) • Mofturi, domle! (sing.). 2) Profile aerodinamice cu putere de sustentație (sing.) • Corpuri cerești strălucitoare înconjurate de o masă difuză de gaze. 3) Sisteme perfecționate de urmărire bazate pe emiterea-recepția undelor radio • Mase de vapori în suspensie grupate uneori în formațiuni... 4) ...cu aspect diafan, avînd o realitate prea puțin probabilă • **Talie.** 5) Obiect cu apariție excepțională, ce se întîlnește foarte puțin frecvent (adj., fem.) • Creație a mitologiei despre care se credea că are puterea magică de a transforma oamenii în porci. 6) O serie de greșeli, recunoscute în extremis • O chestie care despică cerul • **Șmecher (fam.).** 7) Denumirea prescurtată a unor perfecționate aparate de zbor • Fragmente dintr-o aripă de aeroplan! • Un lucru nemaipomenit, nemaivăzut și fără pereche... 8) ...căruia nu-i poate scăpa nimic (fem.) • Centrul tuturor privirilor! 9) Imaginea soarelui deasupra piramidelor, într-o viziune deformată • Mesager al frumosului • **Efort incipient!** 10) Fragmente incandescente cu existență de scurtă durată • **Inimă de erou!** 11) Față în față cu... **Invadatorii** • Un mister foarte greu de pătruns.

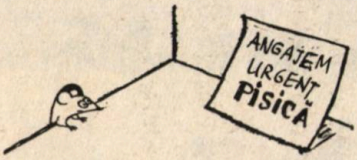

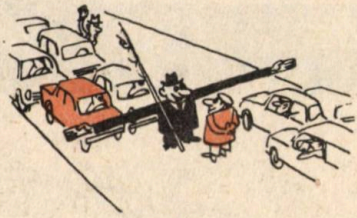

Redactor responsabil: MIRCEA MICU

Prezentarea grafică: MIHAIL CÎRCIOG

Dezlegările vor apare în Almanahul literar 1981

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic **Casa Scînteii, București, România**: cda nr 90 420

Cuvinte Încrucișate

ORIZONTAL: 1) Spus pe nume... propriu • A spune un cuvînt tare. 2) O adunătură de cuvinte (cu un anume rost) • Face umbră Pămîntului. 3) Îndreaptă cuvintele greșite (pl.). • A vorbi... cîinește! 4) AEIOU (sing.) • Atent, dar fără cap! 5) Îți transmit (artistic!) vorba altora. 6) Specialiști în schimbatul vorbei. 7) Cu flori... la pălărie! • Jurnal de actualități • Categorie gramaticală de demarcație! 8) A se încurca la vorbă (fig.) • Mamaia alintată! 9) A se osifica (reg.) • Se ține de cuvînt! 10) A scrie cu picioarele... poetic! • A duce cu vorba. 11) Pe tărîmul romanului... contemporan! • I se-ncurcă limban-gură!

VERTICAL: 1) Spun vrute și nevrute peseama celorlalți. 2) Tînără preoteasă a Afroditei • Un vers de antologie 3) Cuvînt cu cuvînt (fem.) • Bună de ales (fig.). 4) Țața cu... Baston • Din sudul Anzilor! • Camelii! 5) Tot el • Colecție de fluiere. 6) Nu-i chiar tot! • A ovaționa. 7) Canele • Melodie fără cuvinte (monotonă, nesfîrșită). 8) Un prefix destul de încăpător • Un picior... de vers. 9) Cuvinte care necesită un răspuns. 10) Debut automobilistico-sportiv • Mona și-a pierdut capul! 11) Răscolirea pămîntului • Un alt cuvînt după... introducere!

3 CITATE

Reproducem cu o oarecare strîngere de inimă trei fragmente din foarte recenta carte de eseuri a lui ION CÎINE intitulată „Eseuri":

1. Cine vrea să-și facă o carieră nu-și înjură contemporanii, decît dacă, oricum, sînt pe ducă, sau decît dacă, deja, este făcută cariera ta, iar a contemporanului tău nu.

2. Ca să fiii romancier trebuie să fii un bun jucător de pocker: împuști odată un pot mare și pe urmă nu joci decît din cîștig.

3. Ce este un roman? E ca o căsătorie. Nuvela este o logodnă. Schița și povestirea sînt flirturi.

DE SCRIS

(Monoverb: 3 — 6)

Artistul de film urmează să repete o scenă periculoasă. Regizorul este întrebat:

— Și dacă frînghia asta se rupe?

— Dumnezeule! Acesta ar fi un caz extraordinar!—strigă entuziasmat regizorul.

UNITĂȚILE DE PRODUCȚIE-PRESTĂRI ALE COOPERAȚIEI DE CONSUM

realizează o gamă largă de bunuri de consum și articole de artizanat din ramurile: lemn, ceramică, sticlă metalizată, cusături, covoare românești, cojoace-pieptare, fier forjat, împletituri răchită, paie. *Toate aceste produse, realizate cu bun gust și cu multă grijă, se găsesc de vînzare la magazinele Hermes — unități de prezentare și desfacere ale cooperației de consum — din București* (str. Șepcari nr. 16, str. C. Exarcu nr. 1, str. N. Golescu nr. 20, Calea Dorobanți nr. 140 și Bd. N. Titulescu Bloc 13) și din întreaga țară.

CONFECȚII MODERNE ȘI LA PREȚURI AVANTAJOASE

Vă oferă întotdeauna magazinele comerțului de stat

Realizate din materiale de bună calitate, cu o croială elegantă sau sport și păstrînd ceea ce este caracteristic în tendința modei, rochiile, bluzele, fustele, compleurile gata confecționate satisfac toate preferințele.
În fiecare sezon, vizitați magazinele comerțului de stat!

VIZITAȚI

Satul de vacanță Constanța...

...un interesant complex turistic al cooperației de consum, amplasat pe litoralul Mării Negre, în locul unde se termină cartierul Tomis-Nord al orașului Constanța și începe stațiunea Mamaia. Frumusețea inedită a acestuia constă în faptul că este alcătuit din peste 20 de unități de alimentație publică și cazare, construite în stilul gospodăriilor țărănești, fiecare reprezentînd specificul unui județ.

Într-o pitorească ambianță folclorică, aceste unități oferă oaspeților posibilitatea de a servi micul dejun, prînzul și cina, de a aprecia gustoasele mîncăruri tradiționale din diferite zone ale țării noastre.

În cadrul SATULUI DE VACANȚĂ funcționează, de asemenea, magazine și standuri cu articole de plajă și sport, confecții, tricotaje, marochinărie, cosmetice, încălțăminte, obiecte de uz gospodăresc, precum și o gamă bogată de produse de artizanat.

În imagine: Casa «DELTA»

ASIGURĂRI UTILE PENTRU AUTOMOBILIȘTI

La Administrația Asigurărilor de Stat automobiliștii pot contracta diferite feluri de asigurări facultative auto — care acoperă o serie de riscuri, altele decît cele cuprinse în cadrul asigurării prin efectul legii de răspundere civilă auto, cum sînt:

- asigurarea globală pentru avarii — casco;
- asigurarea autoturismelor numai pentru pagubele produse ca urmare a accidentelor de circulație;
- asigurarea autoturismelor numai pentru pagubele produse de incendiu și calamități;
- asigurarea autovehiculelor pentru furt;
- asigurarea suplimentară pentru cazurile cînd autovehiculul este condus de alte persoane decît asiguratul sau rude ale acestuia;
- asigurarea autovehiculelor în legătură cu utilizarea lor la concursuri, întreceri sau antrenamente pentru acestea;
- asigurarea de accidente a conducătorilor de autoturisme și a altor persoane aflate în autoturisme;
- asigurarea autovehiculelor cu valabilitate numai în afara teritoriului R.S. România.

Pentru relații suplimentare și pentru încheierea unor astfel de asigurări, cei interesați se pot adresa responsabililor cu asigurările din unitățile socialiste, agenților și inspectorilor de asigurare, filialelor A.C.R., sau, direct, oricărei unități ADAS.

ASIGURARE FACULTATIVĂ

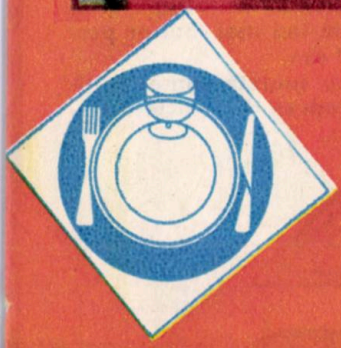

în ajutorul GOSPODINELOR!

PREPARATE
ŞI SEMIPREPARATE CULINARE
CONSERVATE PRIN FRIG

Pe lîngă multiplele avantaje pe care le oferă economisirea organizată pe diferite instrumente de economisire puse la dispoziția populației de Casa de Economii și Consemnațiuni, depunătorii beneficiază și de unele drepturi specifice pe care le conferă acest mod de păstrare a economiilor lor, și anume:

DREPTUL DE A ÎMPUTERNICI ȘI ALTE PERSOANE SĂ DISPUNĂ DE SUMELE PĂSTRATE LA C.E.C.

- Împuternicirea altor persoane de a dispune de sumele economisite la C.E.C. se realizează prin intermediul «clauzei de împuternicire», clauză valabilă numai pe timpul vieții titularului și care se poate introduce numai la instrumentele de economisire nominale, în favoarea a cel mult două persoane majore.
- Clauza de împuternicire se poate introduce atît de titularul depunerilor, oricînd în timpul vieții sale, cît și de o altă persoană care face depunerea inițială (la emiterea instrumentului de economisire) pe numele altei persoane.
- Persoanele înscrise la clauza de împuternicire pot dispune singure de sumele depuse pe instrumentul de economisire pentru care li s-a dat împuternicirea, pînă la restituirea totală a sumelor și lichidarea instrumentului de economisire respectiv.
- Pentru a-și putea exercita dreptul de dispoziție, persoanele înscrise la clauza de împuternicire trebuie să aibă asupra lor documentele pe baza cărora se efectuează operațiile (libretul de economii, cecul, actul propriu de identitate etc.).
- În cazul în care dorește să anuleze împuternicirea dată unei persoane, titularul instrumentului de economisire poate solicita acest lucru unităților C.E.C. În toate cazurile, anularea sau modificarea clauzei de împuternicire la libretele de economii se face prin emiterea unui nou libret cu același număr sau cu un alt număr.
- Ceea ce trebuie reținut de depunători este faptul că persoanele de la clauzele de împuternicire pot dispune de sumele depuse pe numele titularului numai pe timpul vieții acestuia, precum și faptul că minorii nu pot fi trecuți și nu pot introduce clauze de împuternicire.

DREPTUL DE A LĂSA MOȘTENIRE SUMELE ECONOMISITE

- Dreptul de a lăsa moștenire sumele economisite se realizează prin intermediul «dispoziției testamentare». Rezultă că «dispoziția testamentară» este împuternicirea dată de titularul unui instrument de economisire uneia sau mai multor persoane de a dispune de sumele economisite de el după decesul său.
- Dispoziția testamentară poate fi introdusă, modificată sau anulată numai de titularul instrumentului de economisire. Minorii nu pot introduce dispoziție testamentară la instrumentele de economisire ai căror titulari sînt.

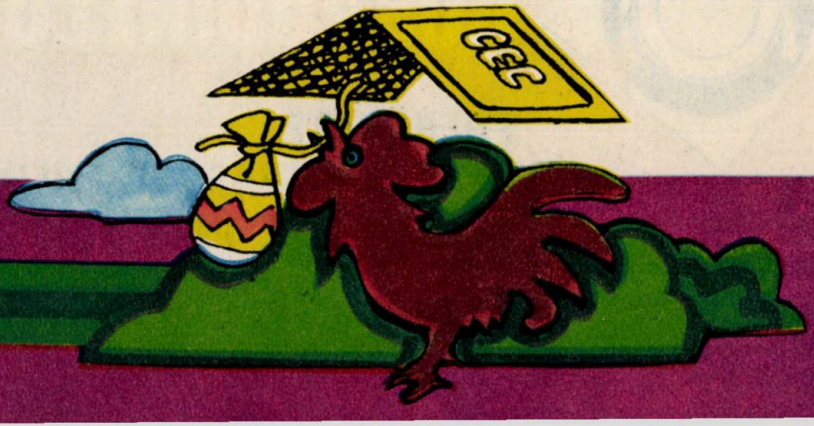

● Numărul persoanelor în favoarea cărora se poate introduce dispoziție testamentară nu este limitat. Beneficiari ai dispoziției testamentare mai pot fi minorii și persoanele juridice.

● Pentru a se asigura păstrarea secretului în legătură cu persoanele în favoarea cărora s-a introdus dispoziție testamentară, numele acestora nu se înscrie pe instrumentul de economisire ce se eliberează titularului, ci numai în documentele care rămîn asupra Casei de Economii și Consemnațiuni.

● Restituirea sumelor către persoanele înscrise la dispoziția testamentară se face după decesul titularului, pe baza certificatului de deces al acestuia, al instrumentului de economisire și al actelor de identitate ale beneficiarilor dispoziției testamentare, la sucursala sau la filiala C.E.C. care ține evidența contabilă a instrumentului de economisire respectiv.

● De reținut este faptul că în cazul în care titularul unui instrument de economisire nu a introdus dispoziție testamentară în favoarea nici unei persoane, sumele respective se eliberează moștenitorilor legali sau testamentari ai titularului pe baza și în limitele stabilite prin certificatul de moștenitor sau prin hotărîre judecătorească rămasă definitivă.

DREPTUL DE A CONDIȚIONA RESTITUIREA DEPUNERILOR

● Depunerile cu restituire condiționată sînt cele efectuate de o persoană pe numele altei persoane (care devine titular) și care poate dispune de sumele depuse pe numele său numai cu respectarea condiției stabilite de depunător.

● Condiționarea restituirilor se poate face numai la depunerile pe libretele de economii și se poate introduce numai la emiterea libretului. Condiția trebuie astfel formulată, încît să poată fi controlată la ghișeele unităților C.E.C., să nu contravină legilor Republicii Socialiste România, să fie realizabilă și să nu înlăture definitiv pe titular de la exercitarea atribuțiilor sale.

● Condiționarea restituirilor acționează asupra tuturor depunerilor efectuate pe libretul de economii respectiv, indiferent de data efectuării acestora și de persoana care le-a efectuat.

● Condiția de restituire introdusă într-un libret de economii poate fi modificată sau anulată numai de către persoana care a introdus-o. Modificarea condiției se poate face numai în sensul lărgirii dreptului de dispoziție al titularului de libret. Anularea condiției scoate libretul de economii respectiv de sub regimul depunerilor cu restituire condiționată, titularul și persoanele împuternicite putînd dispune după voie de sumele depuse pe libret.

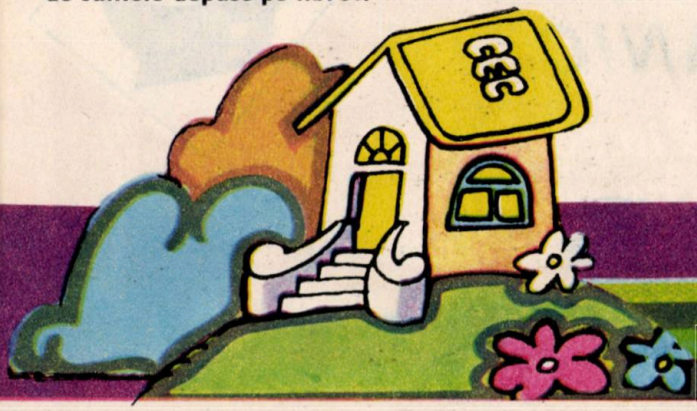

CONSERVE DIN PEȘTE OCEANIC

- Stavridă în sos tomat
- Zacuscă de sardină
- Ostropel de sardină
- Ghiveci de stavridă, macrou

Datorită stabilizatorului, încorporat, aceste televizoare funcționează normal chiar și la variații mari ale tensiunii de rețea.
Complet tranzistorizate, televizoarele cu circuite integrate au o fiabilitate mărită.
Consumul lor de energie electrică este redus cu 33%.
Termenul de garanție pentru buna funcționare a aparatelor din familia televizoarelor cu circuite integrate este majorat la 12 luni.
Magazinele și raioanele de specialitate ale comerțului de stat vă oferă spre alegere următoarele tipuri de televizoare cu circuite integrate:

Denumirea televizorului	Diagonala ecranului (cm)	Preț	Aconto 15% lei	Valoarea ratei lunare (24 rate)
— SPORT	31	3 000	450	106
— OLT	44	2 920	438	103
— SNAGOV	47	2 920	438	103
— SIRIUS	50	3 050	457	108
— SIRIUS	50	3 100	465	110
— DIAMANT	61	3 600	540	128
— LUX	65	4 000	600	142

Noul dumneavoastră televizor va fi, desigur, un televizor cu circuite integrate pentru că este realizat în baza celor mai noi scheme tehnice utilizate pe plan mondial.

COMBINATUL METALURGIC „CÎMPIA TURZII“ JUDEȚUL CLUJ

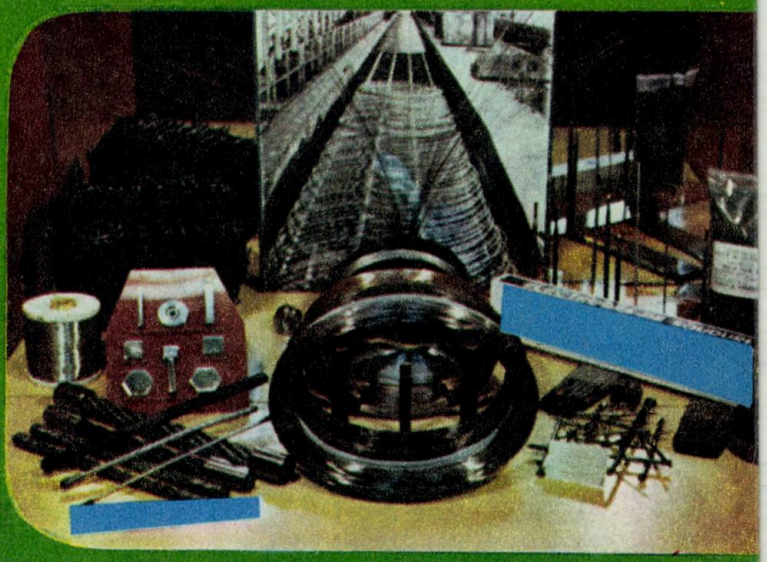

Produce sîrme trase într-o gamă foarte largă de sortimente ● sîrme zincate ● sîrme cuprate ● sîrme pentru arcuri ● sîrme pentru taloane auto ● sîrme pentru beton precomprimat.

De asemenea produce o gamă largă de cuie ● electrozi de sudură ● cabluri de oțel ● cabluri electrice ● sîrmă ghimpată ● flux de sudură ● filiere din cabluri ● pulbere de fier.

Produsele de la Combinatul metalurgic «Cîmpia Turzii» se exportă în peste 23 de țări.

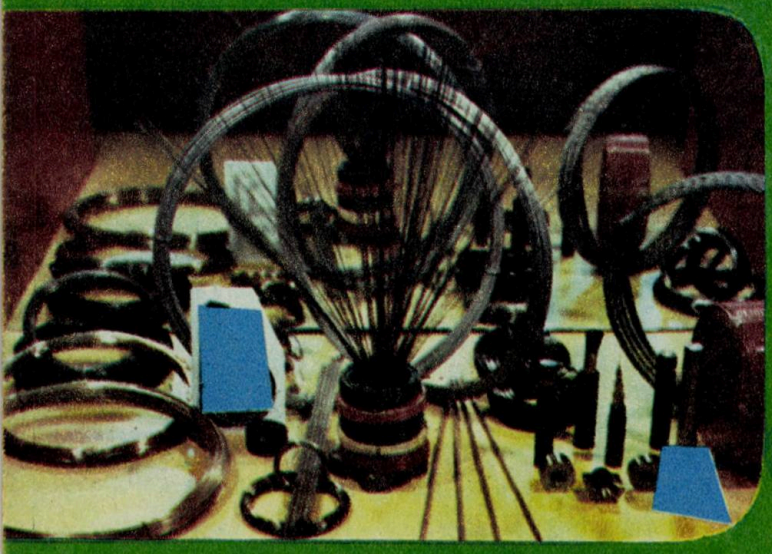

ÎNTREPRINDEREA DE MATERIALE DE CONSTRUCȚII

TURDA

PRODUCE: **tuburi de presiune din beton precomprimat și tuburi ovoidale pentru canalizare.**

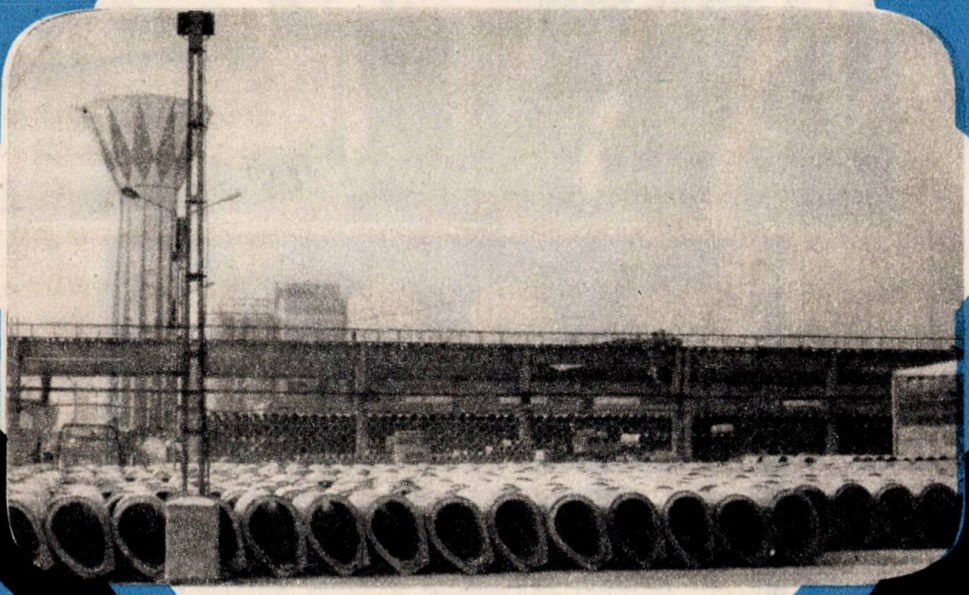

ÎNTREPRINDEREA DE PRODUSE REFRACTARE

„9 Mai“ TURDA

Str. Armata Roşie nr. 35 Telefon 11450-11542

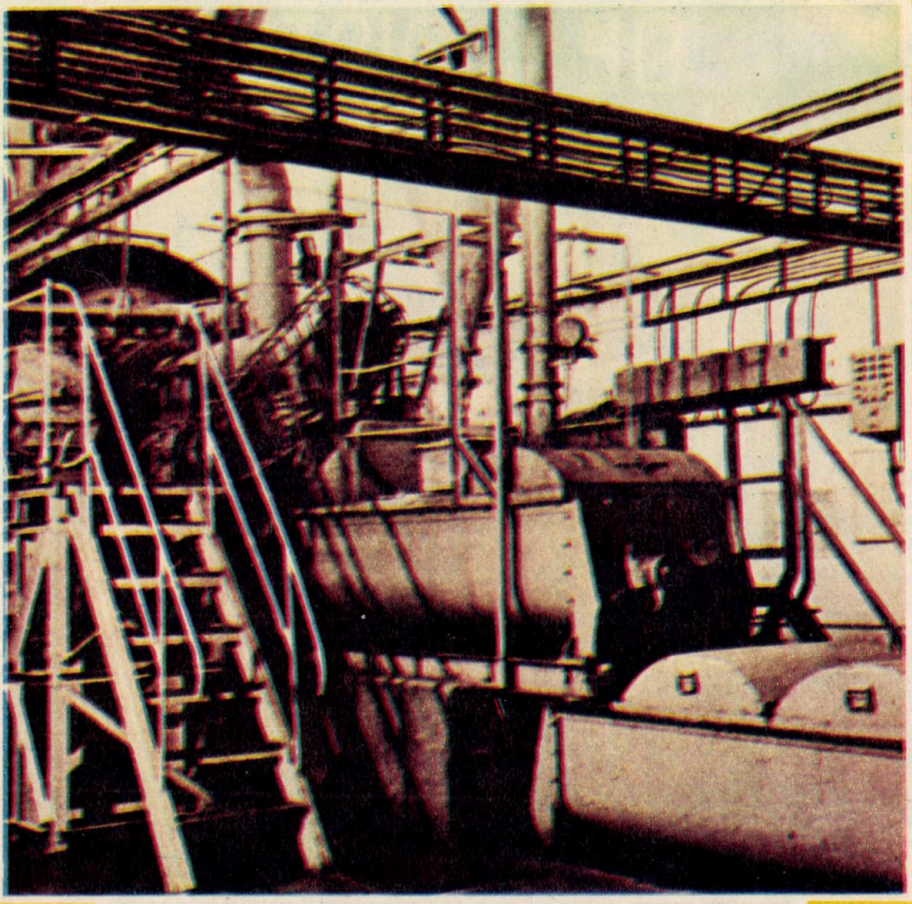

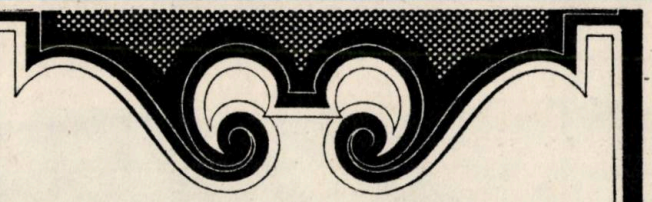

Întreprinderea execută produse refractare utilizate la înzidirea bateriilor de cocsificare, regeneratoarelor de căldură la furnale, precum şi produse necesare industriei siderurgice cît şi produse cu refractaritate ridicată utilizate în industria de sticlărie.

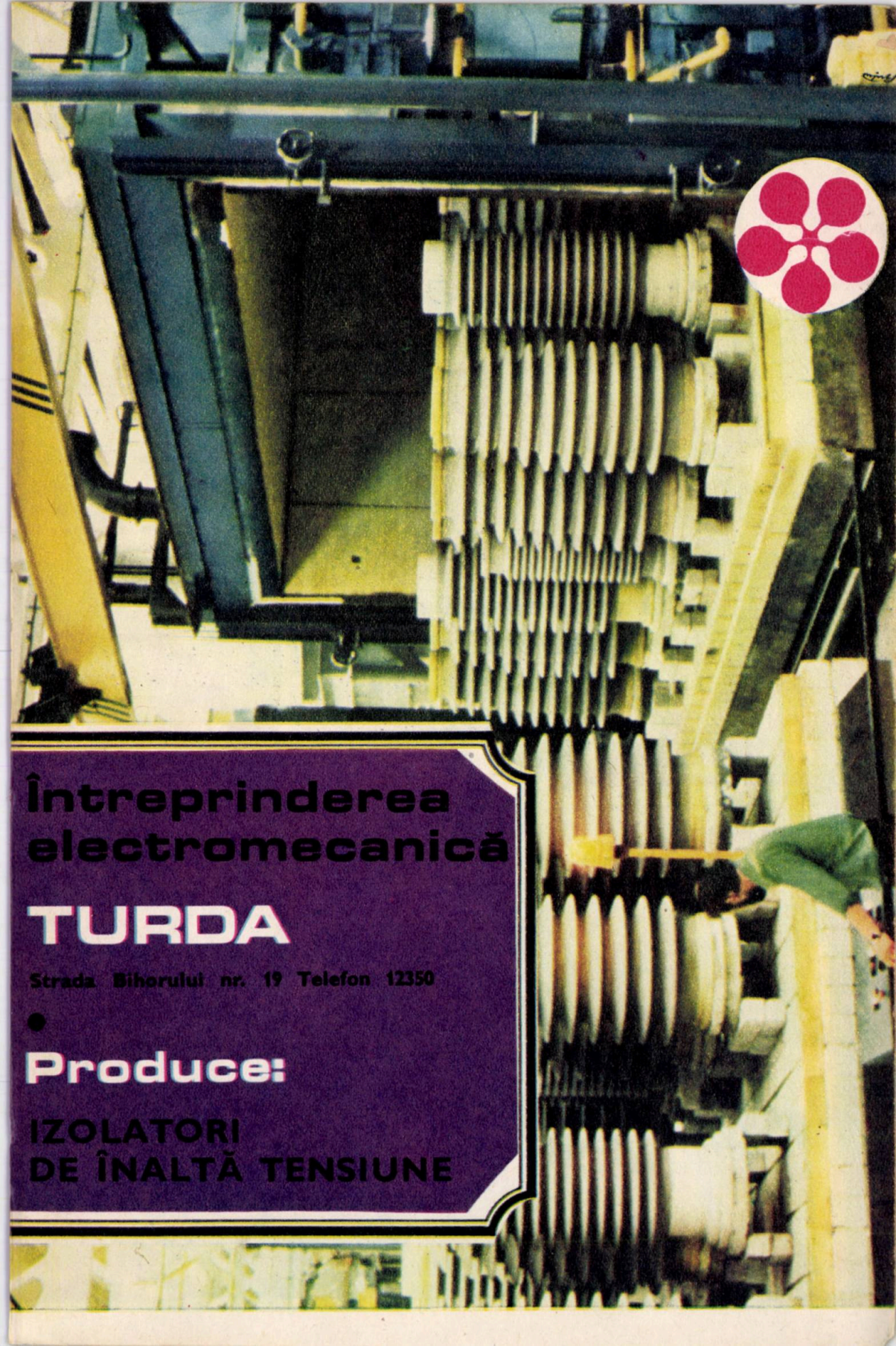

Întreprinderea electromecanică

TURDA

Strada Bihorului nr. 19 Telefon 12350

•

Produce:

IZOLATORI DE ÎNALTĂ TENSIUNE

COMBINATUL PENTRU LIANȚI ȘI MATERIALE REFRACTARE

TURDA

•

Produce:

O gamă variată de lianți și materiale refractare de cea mai bună calitate!

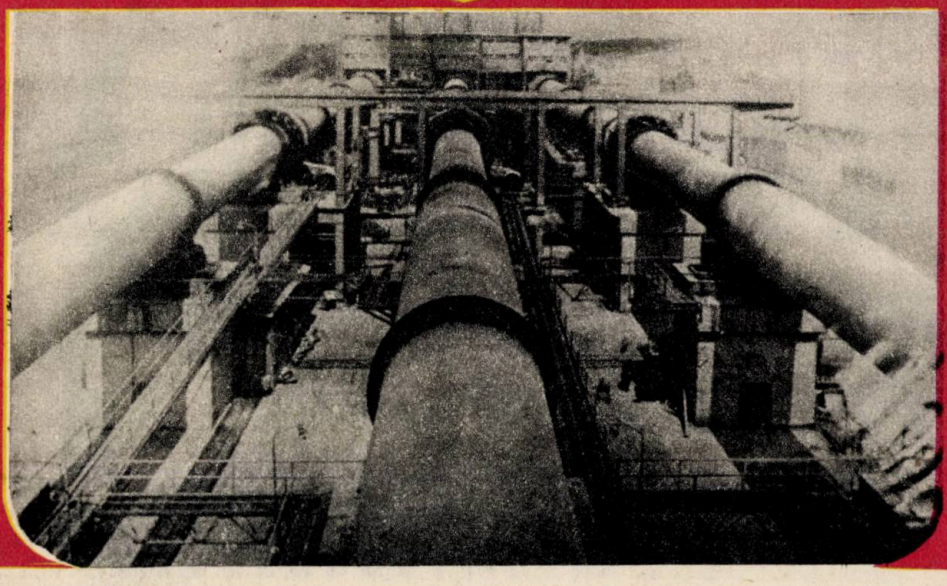

Întreprinderea de sticlărie TURDA

Str. Fabricii nr. 51

■ Întreprinderea de sticlărie Turda este specializată în fabricarea unei largi game de produse care acoperă cerințele sectoarelor economice din țara noastră și export.

■ Pe lîngă produsele de menaj, termose, fiole farmaceutice, borcane pentru conserve, butelii, articole sanitare, dispersoare auto are în profilul de fabricație o gamă largă de articole tehnice și sticlărie de laborator, termorezistente, purtînd marca de fabricație Pyrom sau Turdaterm comparate calitativ pe plan internațional cu sticlele de reputație mondială YREX, IENA-THERM, SIMAX.

■ Spre informarea consumatorilor în curs de asimilare, se află sticlăria de menaj termorezistentă suflată și presată considerate un ajutor ideal în bucătăria modernă.

■ Produsele se livrează prin rețeaua M.C.I., magazinele STIREX și pe bază de comenzi directe.

ÎNTREPRINDEREA DE PORȚELAN ALBA-IULIA

Situată printre cele mai mari întreprinderi producătoare de porțelan din Europa, și cea mai mare din România — ÎNTREPRINDEREA DE PORȚELAN DIN ALBA IULIA — oferă pieței interne și externe produse de un înalt nivel calitativ într-o gamă bogată de sortimente.

În mai puțin de 10 ani de la înființare, întreprinderea a reușit să se manifeste ca o puternică personalitate obținînd de patru ori consecutiv «ORDINUL MUNCII CLASA A II-A și ORDINUL MUNCII CLASA I-A».

Astăzi, porțelanul purtînd marca Alba Iulia a pătruns pe piețele țărilor: S.U.A., Canada, Italia, Olanda, etc.

Colectivul întreprinderii, condus de director ing. Welter Mihail se preocupă continuu să ofere un porțean care să valorifice tradițiile folclorice ale ținutului Albei și să creeze noi modele pe gustul tuturor consumatorilor.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

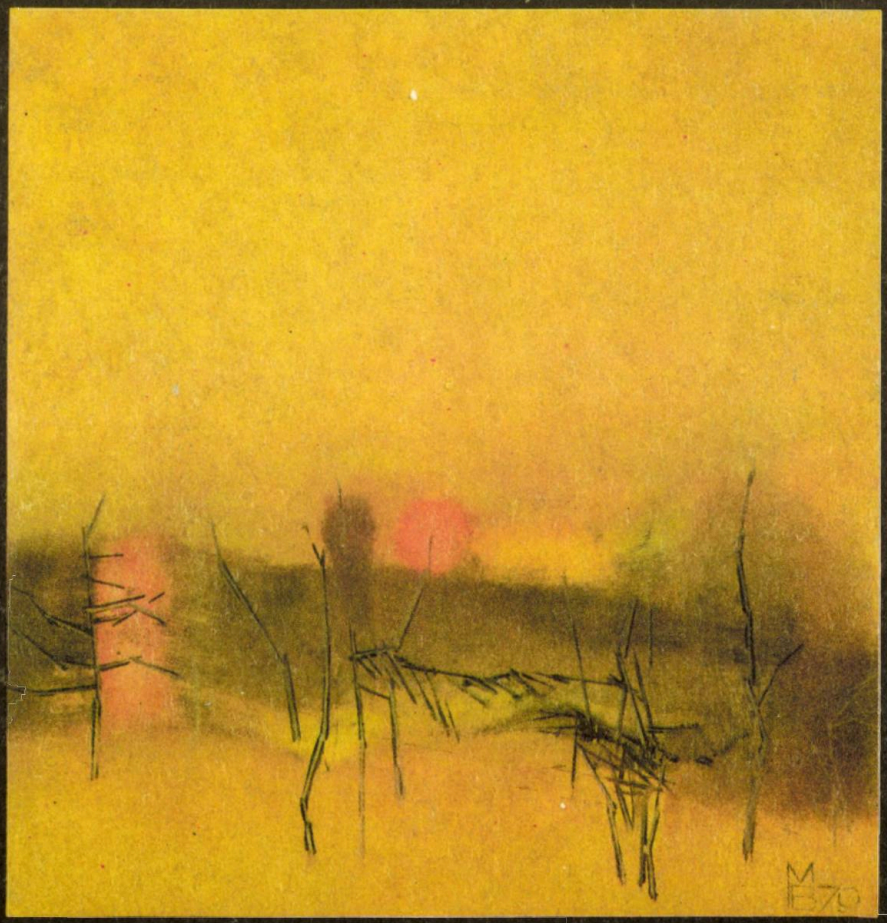

DIN CUPRINS:

- Poezie ■ proză ■ eseuri
- Laureați ai Premiului Nobel
- Magazin ■ Inedite ■ Umor
- Teatru ■ traduceri din literatura universală
- Am onoarea să vă pun la punct
- Roman polițist de San-Antonio
- Pinguin, supliment de umor și cuvinte încrucișate

EDITAT DE ASOCIAȚIA SCRIITORILOR BUCUREȘTI

Lei 20